MALLEI MALEFICARUM TRACTATUS ALIQUOT NOVI AC VETERES.

Opus nunc primùm è variis auctoribus in vnum corpus coaceruatum.

In quo præuaricatoris naturæ peruicax, nocendi auida potestas, prodigiosa religionis species, præstigiosa transformatio, fictitia Strigimagarum transuectio, deliciosa ludorum illecebra, & infinita propemodum hæreses cum exterminio pœnisque earum recensentur.

TOMI II. PARS II.

Cum summariis, notulis, marginalibus & Indicibus auctorum, rerúmque ac verborum necessariis.

Non inueniatur in te qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, qui Pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem: omnia enim hæc abominatur Dominus & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Deuteronom. 18. cap.

LVGDVNI,
Sumptibus Claudij Landry.

M. DC. XX.
CVM PRIVILEGIO.

Procemium Operis.

ANTA est hisce temporibus hominum nocendi cupiditas, vt nihil sit à summo deorsum vsque, cui effrænata cuiusque libido detrahere non conetur. Hoc certè communi omnium malo, vbi nullus ferè hominum annos suos in amaritudine animæ suæ recogitat. Atque vtinam mentem & animam ad hoc miserabile sæculum tantisper referremus, meritò non ingemiscere, & à gemitu cordis rugire non possemus. Vix enim scio, cui bono diuina prouidentia tam truculentos humani generis hostes viuere ac nobis conuersari patiatur: absit tamen altiùs ea mysteria perscrutari. Nullum quippe est tam turpe, tam execrandum, tamq́ abominabile scelus, quod impia pestiferáque Sortilegorum atque Strigimagarum secta non leni quidem aut negligenti animo facere sint aggressi, sed tanquam rabidi canes per fas & nefas in dies singulos omnia tentarunt, adeo vt quod mente conceperint scelus, id opere, necnon præstigiosis facturis, quasi venenum veneno addentes, exequantur & perpetrent. Quod autem tam anxiè optauerunt, Deo permittente, & Dæmone eorum patre & magistro improbè sollicitante, magna ex parte, proh do-

pori assequuturos se sibi pollicentur. Ac tam virulentum eorum dogma, quod Paulo teste, vt cancer serpit, tam sæuè atque potenter grassatum est, vt vix vlla sit iam Christiani orbis atque vniuersi prouincia, cuius pars aliqua non sit hac peste infecta. Nec igitur est, quod quis ignoret non paucos reperiri, qui peruersa cupidine & malitia ducti, abiecto proprij baptismatis sacramento, ac Dei præpotentis vero cultu penitùs derelicto, diabolicam professionem sectantur, & pro mundi huius vanitatibus diaboli suffragia quæritant, eidémque tanquam suo proprio principi obedientiam cum iuramento præstare non erubescant, eiúsque mandatis postergatis diuinis parere, & quæcunque noxia fidelibus Christianis infligere non cessant, ac omnia quæcunque, quæ in læsionem Diuinæ Maiestatis, sacræq; legis corruptionem ac sanctæ matris Ecclesiæ tendunt opprobrium, promptè suscipiant, & pro viribus adimplere student, quibus Dæmonis illusionibus & prauitate diuersa maleficia in humanis seu brutorum corporibus inferre contendunt, vitásque insontium labefactare non dubitant, futuráque prædicere & occulta penitùs cognoscere hac diabolica obseruantia profitentur: quorum opera quidam appellant sortilegia, quidam facturas, alij verò incantationes, alij maleficia. Quæ omnia arte quadam malefica & plerũque delusoria nõ sine dæmonis ministerio fiunt, & quasi semper in alterius detrimentum vertuntur: vltimus eorum effectus semper tendit in peccatum. Hi verò, qui fraudibus ipsorum fidem præstant, & eorum cultui addicuntur,

dicuntur, non minimam animæ faciunt iacturam. Inde tot tantorúmque malorum fōs & origo: inde seditiones, adulteria, stupra, incæstus, sacrilegia, veneficia, homicidia, membrorum debilitationes & mutilationes, fœtuū abortiones; ac tum demum diuersæ hominum & brutorum ægritudines; in fructibus pluuiæ, grandines, tempestates & procellæ; arborum ac terræ nascentium quandoque sterilitates: iumentorum gregúmque aborsus innumeri, & quamplura infinitáque propemodum enormia scelera, turpia atque nefanda facinora perpetrantur. Vt verò his tam truculentis & mortis auidis hostibus occurreretur, multi viri Catholici & docti ex orbe Christiano se his opposuerunt pro muro Ecclesiæ, qui verbo & scripto contra pestiferas eorum superstitiones acerrimè pugnarunt. Scripserunt aliqua Ioan. Laurent. Anania, Bernardus Comensis, Ambros. de Vignate cū Francisco Peña, Ioan. Gersonius, Io. Francisc. Leo, Iacobus Simancas, Alphonsus à Castro, & Paulus Grillandus: plura scripserunt alij, quorum memoria aliquando recoletur. Verùm & si ab his omnibus alijsque doctissimis viris tam dextrè pugnatum sit, vt planè & apertè de his humanis hostibus triumphauerint, nunquam tamen resipuerunt, aut insanire desierunt. Tanta quidem est illorum obstinata malitia & impudens obstinatio, vt quamuis apertè conuicti, nunquam tamen errori cedere voluerint, immò potiùs duriores effecti, & in suis factiuris pertinaciores rabiem suam in dies auxerunt, tam nouas, támque diuersas & nobis ignotas quotidie indu-

cendo superstitiones, vt nihil aliud eo pensitare & excogitare meritò credamus, quàm quomodo eorum quilibet plus possit Christi fidelibus nocere. Isti sint necne serpentes illi, quos Deus per Hieremiam Prophetam minitatus est se nobis immissurum, quibus (vt ille ait) non est incantatio, videris. Nam furor istis secundùm similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantis, & venefici incantantis sapientem. Ea propter non tantùm Sortilegorum ex varijs auctoribus facturas, sed horrendos etiã concubitus & congressus, qui sæpius dæmonis ope & tentatione procedunt: pocula item venefica & amatoria, & pœnas ijs impositas ex vtroque iure clericis & laicis, huic opusculo subnectere visum est. Cùm itaque & reipublicæ Christianæ & totius vniuersalis Ecclesiæ plurimùm intersit hanc impiam sectam, cùm animas tum corpora Christi fidelium sæpißimè vulnerantem, prout iustitia suadet corripere, & ab omni ciuitate propulsare & eliminare, non iniuria certè ipsæ vtriusque instrumenti sacræ paginæ, sancta summorum Pontificum & Oecumenicorum Conciliorum decreta, antiqua sanctorum Patrum testimonia, sacræ Imperatorum, Regum & Principum leges & constitutiones, ipsa denique sanctæ inquisitionis institutio, hanc nefariam pestem non tantùm euitare, sed & à nobis auerruncare, exterminare, & mortis pœna damnare vt naturæ humanæ peregrinos & communis salutis hostes sanctionibus edixére delendos. Iam igitur satis supérque compertum

est nihil

est nihil eiusmodi facinorosis blanda prodesse tormenta: quapropter acerbioribus vtendum esse medicaminibus, vt non ampliùs verbis aut scriptis, sed fustibus & flagellis, gladijs & flammis contra illos agatur, vt & pœna illos efficiat sapientiores, qui benignitate abutentes in sua hactenus persistant nequitia, & reliquis supplicium capitis det intellectum, quem nimia mansuetudo præstare nonpotuit. His igitur motus rationibus pœnas, quibus meritò teneantur isti Sortilegi, aliquot huiusce opusculi locis & præcitatis doctoribus, explicare visum est: vt sanctæ inquisitionis censores de Strigimagarum supplicio bene persuasi nullam earũ pœnarum, quas ius vtrũque contra tam impia & diabolica dogmata decernit, prætermitti patiantur, quin illas pertinacibus & obstinatis animis infligere iubeant, & pœnarum metu alij coërceantur, ne similes superstitiones præstigiosósque ritus & spurcitias effutire audeant, & sic tandem à suis erroribus resipiscant. Ac si fortè illi (quod Deus pro sua clementia dignetur auertere) Pharaonem imitantes (tanquam malleatoris incus) indurati fuerint: alij tamen, vt credere par est alieno periculo sapientiores erũt: Sed istis iam supersedeo, vt ad materiam & ad institutum redeam. Breuiter ergo & decisiuè per quæstiones & capitula, diuino fauente suffragio, habita notitia criminum distinctè singulorum pœnæ, in vtroque foro constitutæ, transcurrentur. Præsens itaque opusculum è varijs coadunatũ scriptoribus sub diuersis titulis multiplices itidem Sortilegorum & fascinariorum hæreses

Ibi naturam, virtutem, & potentiam Dæmonis in homines, versutias eiusdem, nociuam cupidinem & libidinem, illusionem & præstigias aduerteris, quibus homines, & vt plurimũ mulierculas & vetulas fragiliores & faciliores, ad vanas quasdã superstitiones specie mendaciũ quarũdã pollicitationum, voluptatum deliciarumq́ fictitio apparatu, miraculorum etiam velamine, futurorum omnium vt præsentium & præteritorum responsis, varia apparitione, transformatione non tantùm sua sed & Strigimagarum eius ministerio diuersa, & equitatione & transuectione ad ludos nocturnos bonæ (vt aiũt) congregationis, allicit & seducit. Ipsa verè ac realiter illis cõtingat in corpore, An solùm illudantur in spiritu, facturæ & præstigiæ quæ arte malefica Dæmonis ope fabricantur, satis commonstrant. Quorum pestiferas hæreses vt retorqueamus, retundamus ac conteramus, pœnis eiusmodi facinorosis constitutis de iure diuino & humano, ciuili & canonico, in foro conscientiæ & contentioso, clericis vt & laïcis, vtriusque sexus hominibus totum opus absoluitur. Omnia tãdem vt expediam veluti post terga metentis spiculas colligens huius operis aceruo reconduntur, vt in nostri Ananiæ libros de natura Dæmonum commentarij vices subeant, & quod ipse vel non attigit vel omisit, reliqui saltem subsequentes ipsum exelicent & defectui suppleant. Atque sic extricata præsens & proposita quæstio de diabolica secta & dicsiplina, in tam pestiferæ luis exterminium, malorum tamen conuersionem, & spem bonorum ab oculo Dei nostri vindice prodeat.

ELENCHVS
AVTHORVM HVIVSCE SECVNDÆ PARTIS SECVNDI TOMI.

*

VI. Iacobi Simancæ Pacensis Episcopi Titulus vnicus de Lamiis.

VII. Alphonsi à Castro Zamorensis, Ordinis Minorum, regularis Obseruantiæ, prouinciæ sancti Iacobi, de impia Sortilegarum, Maleficarum & Lamiarum hæresi, earumque punitione, opusculum.

VIII. Clariss. V. I. Doct. D. Pauli Grillandi Castillionæi Florent. dioe. Aretin. criminal. causar. Auditoris, R. P. D. Andr. Iacobatij S. D. N. PP. Almæque Vrbis Vicarij Generalis vtilissimus Tractatus de Sortilegiis, eorúmque pœnis.

BENEVOLO LECTORI Typographus.

OMNIA debemus virtuti, cui tamen omnes non omnia reddimus. Ipsi quod ſumus id totum debemus: quod verò poſſumus id eidem reddimus. Si autem quantum vellem, tantum & poſſem, facilè efficerem vt virtus me mali doli creditorem eſſe non quereretur. Verùm cùm virtus neque tam muliebriter importuna ſit vt ſoleat, neque tam ſtultè futilis vt velit, exigere à bonæ fidei creditore quod non habet, ſatis me putabo feciſſe officio, ſatis & fidei, ſi viros litteratos inuitem litteris, prouocémque precibus, vt quod virtuti debent virtuti & reddant. Opuſculum tibi offero imbuendum, oblatum ſi recipias imbuendum, iam tū reddidimus virtuti quod debemus: ego offerendo, tu recipiendo, ſed tamen vt oblatum maiori cum ſuauitate recipias, per eam neceſſitudinem, quæ nobis cum litteris intercеſſit arctiſſima, deprecabor, vt puſillum hoc opuſculum à te recipiatur in fidem. Omnia enim & ſingula in te, qui nuſpiam hominem noſti, conſpirant, vt niſi vernulam hunc in clientelam tuam recipias, quod virtuti debes, virtuti reddidiſſe non videberis. Quod ne fiat, paucis exorabo, quod vellem & deberem infinitis, ſi non cognoſcerem naturæ facilitatem verbis nō tam multis expugnari, quàm

Chari

Charitum necessitudine demulceri, sub auspiciis litterariæ necessitudinũ & facilitatis hæc ἀλεξίκακα & spicilegia prodeāt. Illic præstigiosa prodigia, illic Strigimagicæ illecebræ, illic etiam præstigiarum professores examinantur. Præstigiosa itaque tibi commenta dantur examinanda, quæ tuorum aciem oculorum præstringant vix scio: quippe antidota sunt præstigiarum, sed antidota Strigimagiæ non mendosæ chalchographiæ: aliquot enim mendæ inter typos volente me ac nolente irrepserunt, quas minimè probaueris ac toleraueris mihi etiam non est dubium. Mendosa est nimium (fateor) hæc editio ac nimium indigesta, implicita nimium & sine tanta rerum serie compilata, cui tamen si facilitatis & suauitatis tantillum indulgebis, accuratiorem alteram & ampliorem sperabis. Hanc interim æqui consules si tibi mihiq́; consultum velis; desiderio satisfacies si alteram editionem desideres. Ea re mansuetum mansuetus amabis, bene meritus merendum demereberis, & virtuti quod debetur ipsi vtrinque reddetur.

Vale & fruere. Lugduni Kalendis Martiis Anno salutis humanæ, 1620.

DE NATVRA DÆMONVM IO. LAVRENTII Ananiæ Tabernatis Theologi.

LIBER PRIMVS.

PRAEFATIO.

DÆMONVM naturam, eorumque vim nosse, rem summè arduam ac difficilem semper extitisse, cùm apud Philosophos, qui de his nonnulla verè aliquantùm scripta reliquerunt, tum ipsos etiam Theologos, quibus horum facultatem, nonnihil altiùs scrutari cœlitùs datum est, neminem esse vel in literis mediocriter tinctum, qui ignoret, pro comperto habeo. Proinde, nec mirum cuiquam videri debet, si de eorum potestate, operandíque modo, ne dicam simplici natura, nec dum hodie, vlla sciẽtia suis numeris absoluta, ac vndique perfecta, haberi potuit: cùm & de Astrologia, quã ante alias omnes ingenuas artes, ac scientias, mortales & colere & profiteri cœperunt, cuius materia tamen oculorum obtutui patet, adhuc exacta cognitio haberi, minimè creditur: licèt hanc non pauci, vel ante ipsum etiam diluuium, cognouerint, posterísque temporibus ipsi Chaldæi, Hebręi, & Aegyptij, passim obseruauerint, quos simili studio exinde Graeci, Latini, demum Arabes, Persæ, Indi, & Seres subsecuti sunt. Huius etenim rei causa fuit, eorum natura adeò abstrusa & à nostro intellectu magis remota, immò, cùm sensibilis haud sit, penitùs occulta: de quorum tamen spirituum substantia ac facultate, gentium sacerdotes, cùm nõ pauca olfecerint, multa scriptis prodiderunt, & siminus veriora, vt nostri, cũ

Dæmones vix in notitiam hominum veniunt.

Astrologiæ cognitio non exacta.

Astrologiæ periti, qui prioribus temporibus.

Spirituum facultatem & substantiam norant gentiũ sacerdotes.

Syri & Græci, tum Latini Theologi scripserint: de quibus profectò Spiritibus, haud eum eo (vt res ipsa postulare videbatur atque in cæteris cõtingit scientiis) dicendi lumine, aut ordine, hisce omnibus pertractatũ fuit. Videre enim est, cunctos gentium peritos, etsi de his eleganter admodum disseruerint, nihilominus tamen, ob eorum (qua sunt) difficiliorẽ cognitu naturam, delusos forsitan, vel à propria eorundem spirituũ astutia, plurimum à rei veritate declinasse: nostri verò Catholici sapientes, licèt magis vera scripserint, nullo tamen Latinitatis stylo, nec elegantiæ alicuius splendore, ob temporum illorum iniuriam, vsi sunt. Hinc factum, vt non omnino abs re, operæque pretium fore existimarim, si quæ magis consona, atque sparsim hinc inde, de natura & potestate illorum scripta reperi, cùm à Platonicis, aliisque gentium scriptoribus, tum etiam à nostris Theologis, ea, pro virili nostra, ex ordine, singula suo loco, in vnam collata, piis animis, ob oculos legenda proponam. In quorum equidem variis atque diuersis, variorum multorúmq; auctorum, quos præ manibus habere potui, colligendis opinionibus, ita elaboraui, vt diu multúmq; insudauerim simul, & asserim: apum ipsarum naturalem sagacitatem & solertiam insecutus, quæ, etsi diuersos peruolitant flosculos, ex iis tamen duntaxat succos excerpunt, quos suis in stipãdis fauis, naturæ instinctu, vtiles esse, cognoscunt deprehendúntque. Cunctæ enim Platonicorum sententiæ, quæ ab Ægyptiis & Chaldæis, de dæmonibus, relatæ, hísque acceptæ fuerunt, si veritati nullo pacto, mihi consentire posse, viderentur, eas, vt erroneas, reieci, & explosi. At vbi quid veri sub cortice continere, apparerent, eas, cõcordes (quo ad eius fieri potuit) nostris cum Theologis reddendas curaui: ea verò, quæ nostri omnes, vel absurda vocabulorum barbarie, vel abditis verborum ambagibus, ob Latinæ Phrasis penuriam temporúmque iniuriam inuoluerunt, nullóque dispositionis ordine collocarunt; hac (inquam) puriori Latini sermonis phrasi efferre, suisque singula locis disponere sic enodatè, quantum licuit, studui. Tuum itaque erit, (benigne lector) hunc nostrum laborem, eo, quo nos in publicum damus, animo, bono nimirum & candido, accipere, hilarique & alacri fronte legendum aggredi: in spe sum enim non dubia, quicquid in hisce perlegendis, temporis otiique

Spirituum delusio & astutia.

posueris

posueris eius te, (instar agri non ita sterilis) inde fructum vberrimum abundè relaturum.

Dæmones sintne in rerum natura: quid & ad quid sint: varia philosophorum opiniones, & fidei nostra testimonia.

CAP. I.

Dæmones qui ex Philosophis.

DÆmones, ergo, iam diu certatum est inter Philosophos, aliósque antiquorum peritos, síntne, quos Deus in rerum natura fecit, an quos solummodo hominum intellectus atque ingeniũ sibi effinxit, nec vlla inter eos concordia esse potuit: quoniam, etsi horũ sectæ plures fuerint, nihilominus hi omnes, hac in re, tantùm in duas diuisi sententias, maior horum pars, Epicureorũ ac Peripateticorum opinionibus, inhæsere: qui quidem nihil, quod non validis argumentis demõstrationibúsq; cõsequi valuerunt, approbãdo, hos in rerũ vniuersitate Spiritus ceù superfluos, ac superuacaneos, à natura prorsus exterminarunt: eósq; duntaxat Poëtarum figmentis, vetularum fabulis, ac prudentum legibus, effictos esse, asseuerando, vt & inferorũ pœnas, quò mortales, à malo perpetrãdo horũ terrore abstinerẽt, ac iustè humanéq; viuere, cõsuescerent; idcircò hos Spiritus, in hominũ opinionibus, nomine tantùm vagari, re ipsa autẽ nihil omnino esse, autumarũt. Quibus omnibus obnixè refragando Stoici qui Socrati, hos esse acceptũ referũt, ac etiã Platonici qui, variis proborũ sapiẽtúmq; narrationibus freti, atque antiquis oraculis, plerisq; historiis quæ cũcta, hos apertè ostenderent, innixi ferè omnes, Dæmones in rerum natura, & existere, & multarum rerum causam esse proculdubio, asserere non dubitarunt. Itaque Peripateticis, & aliis quibuscunque, multi (vt dixi) fuerunt diuersum hac in re sentientes, aqua (vt aiunt) & igni quasi profanis, ac religiosi, quæ nobis natura, vt existat comparatum est, penitùs aduersariis, atque ab eo non consuetudine remittentibus, optimo iure interdicere: in quorum sanè opinionem ac sententiã, quod nostris cũ Theologis hac in re, pedibus iuerũt his enim, fidei afflatis lumine, vera de eis, vt dictũ est, super-

Stoicorum opinio, de dæmonibus.

Peripateticorum & nostrorum Theologorum opinio.

nè concessum manifestare fuit, sanæ doctrinæ neminem vnquam discrepasse, in confesso est. Ea itaque de causa hi, tanquam omnino à veritate aberrantes, immò prorsus eam respuentes, omnes posthabendi, in minimísque ponendi sunt, qui, cunctis, hac in re Epicureis, Peripateticis, ac nonnullis etiam suffragātur hęreticis, qui vno cum ipsis ore, impudenti tamen, vel animæ immortalitatem, ne dicam corporis (cum Saducæis) resurrectionem omnino abnuunt & abiiciunt: nobis enim satis est, horum naturam ac facultatem, Stoicorum, atque Platonicorum opinione probari, nullámque esse legem, in qua horum substantia ac potestas, verè abnegetur: verùm etiam Arabibus, eorum secta, & Hebræis, Moysis lege, nobísque fide, omni demonstratione longè melior, firmiter credi & amplecti. Quod nimirùm patet, tum ex veteri testamento, *Gen.* sub metaphoris, ac Serpentis, Euam alloquentis, forma, & sine velamine. In eodem, *penès Iob.* cùm etiam ex nouo, *apud Matth.* vbi legitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius*, idémque alibi sæpius: ex quo fit, vt Dæmones in naturæ statu existere, lippis (vti parœmia fert) & tonsoribus liqueat.

Dæmones sunt ex stoicis, Platonicis & ex fidei nostræ testimoniis.

De Spirituum nomine & Græcis & Latinis; substantiaq́; eorumdem ac facultate: diuersæ hac in re Theologorum opiniones producuntur.

CAP. II.

De quibus profectò Spiritibus, quoniam, & nomine, & substantia, adde etiam facultate, haud parum à Platonicis, nostri discrepant Theologi, quæ horum sit differentia, dicere, nunc animus est. Aiunt námque Philosophi, hoc nomine, Dæmon, cùm sciens Græcis sonet, & bonos & malos angelos, vbi id vtrósque non dedeceat, crebrò innui: vnde & εὐδαίμονες καὶ κακοδαίμονες, frequens apud eos mentio reperitur: ex quorum sententia nostri Theologi, quibus hæc semper nomenclatura infensa ac odiosa habita est, omnes valdè dissentiunt; inquiunt enim, hoc vocabulum, licet eorum creationis principio, his, & Angelis cunctis simul, ob communem inditam propriæ naturæ scientiam, conuenerit; nunquam

Dæmonis nomen quibus spiritibus conuenit.

nunquam tamen hos beatos Spiritus, nec apud Hebræos, nec penes nostros Theologos, demonstrasse: etenim hac voce, non quod eis natura dedit, sed quod sibi, & ob propriam eorum malitiam, ob prætensámque nostros in protoparentes calumniam, obuenit, qua etiam & Diaboli nuncupantur, vtique nec iniuria. *vt inferiùs manifestabitur*, omnes nostri periti intellexere. Quapropter nuspiam non malum hoc nomen piis auribus resonuisse inuentũ est. neque mira res: cùm scientiam & iniquos, & prauos consecutos reperiri, nihil obstat: vnum enim ex his donum est, quod haud quicquam, quo mereat, perficit habentem, neque hoc duntaxat nomine, hi nequam Spiritus nuncupati sunt: ac diuersas, aut varias in nos struxere calumnias, appellationes sortiti fuere. Omnia tamen hæc, vel propriora ei, vel metaphorica sint, eos, vt & opera eorum auersantur nos, prauos, iniquos, impios, ac crudeles nobis ostẽdere altius euenit. Hinc fit, vt, vel exorcismo constricti, eorũ sic nomina spernant, sic aufugiant: de quibus singulis, suis in locis, dicendum restat. Verùm de Dæmonibus, quod ad eorũ naturam spectat, haud modò, omnibus in rebus, vbi à nostris antiqui gentilium Theologi dissenserunt, cunctorum referam errores, cùm hos obiter omnes, opportuniùs referendi, sese offeret occasio. At solùm (inquam) quidnam maior nostrorum de his scribentium pars, opinata sit, quibus, tũ ex eorũ operatione, tum etiam ex fide circa multa de his, omnis penè veritas illuxit: quorum quidem opinio, neotericorum præsertim, non enim omnes sic vnà concordant, vt secum nihil discrepent, hæc est. Dæmones scilicet spiritus esse, substantia bonos, quippe à Deo. Opt. Max. creatos, intellectu præpollẽtes, incorporeos omnes, & immortales, sua voluntate malos: quibus furor, rationis expers, inest, demens concupiscẽtia, cogitatio præceps, atque proterua. Qua in re, quantùm errauerit Plato, eiusq; imitator Porphyrius, ex hoc cernere licet: cùm alter apertè, hos spiritus aëreo, prætenuique ac vti astra, rotundo corpore, alter verò inter eius asseclas doctrinæ haud vulgaris, eosdem dicit genus esse, naturâ fallax vniforme, Deos simulans: quandoquidem, quod Plato sentit, falsum demonstratur, vel ex eorum actione, quæ (vt Philosophis placet) formam sequitur: nihil enim ipsi, licèt appareãt, quod sensus habet, veriùs operantur. Cæterùm, quidquid faciunt,

Dæmones dicti diaboli ob calumniam.

Dæmones qui ex Theologis.

Platonis & Porphyrii

solùm ab intellectu, vt suo in loco clarius apparebit, totum procedit, ac proficiscitur: atque quod alter, maximum esse errorem, vel ob id ostenditur: cùm hi spiritus è tenebris, vt sibi nonnulli hæretici finxerunt, mali non exurrexerint, quoniam nullum in mũdo principium malum esse quiuit, ne duo cuncti potentes, (quod absurdum est) dari cogantur: quando certè omnia, quæ videntur: aut, quæ oculorum acie comprehendi non possunt, ex vno tantùm bono emanant initio: Cunctarum etenim rerum vna est causa, à qua, cùm sit summè bona, nihil vitij proficisci valet. Quamobrẽ, haut vllum datur, vt autumauit Manes, summum in rerum natura malum: *Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* Reliquum est igitur, vt Dæmon alius sit, quàm natura malus, voluntate scilicet, cuius quidem firmam ac stabilem post suum ipsius errorem malitiam atque perfidiam, Ægygyptij qui hieroglyphicis quibusdam pleraque arcana absconderunt, Scaleno imperfectum quid continente, pingebant.

Hæreticorum error de creatione Dæmonum.

Causa vna omnium, & summa bona.

Ex his habes (candide, piéque lector) Dæmonum naturam spiritalem esse initio perfectam à Deo creatam, de hinc hos omnes in eorum cogitatione, vt satis in sequentibus patebit, corruptos, lapsósque quò tempus nos admonet, ne ordinem, cunctis in rebus, apprimé necessarium, vel hilum quidem transgrediamur, vt de eorum creatione, quid nostri existimarint Theologi, quàm exactissimè referamus.

De creatione Dæmonum ex Theologis Cabalistis, Arabibus, Thalmadiscis, Philosophis, Græcis & Latinis: Quo etiam die creati sint, & ad quid creati.

CAP. III.

Creatio quæ sit Dæmonum.

Hanc igitur, etsi per simplicem emanationem, absque vlla temporis intercapedine, motúsue interstitio, extitisse volunt: Deo tamen haud coæternam, quòd ab æterna Dei substantia, quasi à sole radij effluxerint, vt arbitratur de mundi productione Philosophus, cogitare, tantùm abest, dicere fas est: cùm vt ii extiterint, quia opera sunt

propria

propria extra Dei substantiam, sola diuina voluntas in causa fuit, qua eos, vt & Angelos, vbi sibi placuit, omnes vnà produxit ac effinxit: non enim vnus alterum genuit, quemadmodum Cabalistę nonnulli sibi somniarunt: quorum opinioni satis Auicenna, haud profectò postremæ inter Arabes eruditionis, tractans de intelligentiis, firmiùs adhæsisse videtur. Creatio namque ipsa, cùm infinitam sibi potestatem exigit, creaturæ certò finitæ nullo pacto impartiri valuit: sic enim & propria eius natura destrueretur, & Deum, quem esse necesse est, aliis cunctipotentia impertita, existere possibile esset: quod, vt absurdissimum, esse minimè potest. Nec creati ex sinistro massæ latere, vt Thalmudistæ sibi fingunt, quodammodo mali, quasi ranæ ac muscæ, ex subiecto putri: intellectiles enim sunt, omnésque (*vt ostendetur*) materiæ expertes: hinc ne mori quidē vnquàm eos contingit, quemadmodum falso nonnulli Philosophi ac etiā Arabes, (*vt dicetur inferiùs*), ab ipsis spiritibus delusi crediderant: nec etiam malorum animæ vt Plotinus sensit philosophus, existūt, cuius opinioni Tertullianus adhærere videtur: cuncti enim simul, ex nihilo, Dei præpotentis imperio producti sunt, quando (*vt ex superioribus videre est*) sibi placitum fuit, ab animis quæ corpora vt informent opus habent satis diuersi: at non ante hanc mundi constitutionem, vt plerique ex Græcis opinati sunt, qui spiritalem hāc naturam, multis iam sęculis corpoream, quò seipsos Deúmq; supernè, vt sui contemplaretur principium, præstitisse asserunt: cùm verisimile id nō est; quandoquidem Deus, cuius perfecta sunt opera, si seorsum à corporea Angelicam creasset naturam: cùm hæc pars mundi existat hanc mundi substantiam imperfectè fecisset: quod vel opinari, nedum dicere, satis absurdum est, atque profanum. Sed creatos (inquam, vt quàmplurimi Latini saniores asseuerant) sub cœli nomine, prima die: quod quidem verius esse, ipsa Scriptura sacra testis est locupletissimus, vbi dixisse legitur: *Quando facta sunt sydera, laudauerunt me Angeli mei.* Quis enim esse potest, in lectione sacrarum literarum vel mediocriter versatus, qui adeò excutiat, vt quarta die, sydera creata fuisse, penitùs non videat? An ergo, si tunc sydera facta sunt, & Angelos ipsos, tum simul factos fuisse, non oportuit? At oportuit profectò: alioquin quomodò (cùm ij

Cabalistarum & Arabum de creatione Dæmonum opinio.

Malorum animæ non existunt.

Dei perfectà sunt opera.

forent quidem) Deum ipsi laudauissent. Nec dicere satis est eos secunda, aut tertia die creatos fuisse, cùm horum mentio hisce diebus, sacra in pagina, nulla omnino reperiatur. Restat ergò, cõsequiturque ex dictis superiùs, vt prima die. sub Cæli nomine facti sint, maximè cùm & Propheta dicat: *Fecit cœlos in intellectu*; quod quidem de intelligentiis multi non vulgares exponunt, quas initio cum cœlis vt eos mouerent, ac virtutes influerent, creari necesse fuit. Ex his itaque satis intelligi, breuissimè quidem, non dubito, quidnam de creationis eorum æuo, plerique ferè Latinorum Theologorum cætus meditati sunt; quinimò, & ipsa Ecclesia, æterna veritate confirmata, asserere videtur.

Quonam pacto creati fuerint Demones. Quæ item & quanta sit inter eos differentia.

CAP. IV.

Demones vt Angeli boni & perfecti omnes creati sunt, sed dispari modo.

NVnc verò reliquum est, ordine rerum attento, vt pote in rebus enarrandis maximè necessario, vt, quonam pacto creati fuerint aperciùs, quo ad fieri potest, à nobis explicetur. Facti sunt ergo, vt & cæteri Angeli boni, ac perfecti omnes; at illi, non ex æquo, hanc susceperunt perfectionem: licèt hac de re, nihil inter eos, inuidiæ ortum fuerit; verùm cuncti, pro naturæ eorum captu, cõtenti fuerunt: quam quidem naturam, inter se differentem his omnibus à materia Hebręi, ac Platonici obuenisse asserunt: non enim abnegant, hos Spiritus omni prorsus materiâ carere; tametsi, qua eos donent, haud sit, sicuti nostra, diuersarum formarum, ob contrarias scilicet, quas habet, qualitates, auidissima: verùm continuæ corruptioni minimè, vt cælestis obnoxia. Quod cùm procul à rei veritate remotum, repertum sit, tum ex eorum substantia, atque operatione, quorum altera omni corpore caret, altera tantùm intellectilis existit (*vt inferiùs copiosè demonstrabitur*) tum etiam ex Dionysij auctoritate, omnem ab eis materiam amouentis: mirum non est si multi, haut quidem spernendi Theologi, hos, qui secùs asseuerant & sentiunt, ceù prorsus ignaros ab eorum classe omnes eiiciunt, expellùntque nec tamen est, quin & ipsi secum haut dissentiãt, ac disceptent; quãdo-

& um

quidem

quidẽ in duas diuersas separati animi sententias, qui à D. Thoma sunt, eos tantũmodò formâ inter se differre dicũt à quorũ profectò opinione, iterũ atque iterũ discrepant, quicunque Scotum sectantur: sectantur enim eum multi iique minimè contemnendi Theologi, qui haudquaquàm temerè sibi sentire videntur, asserentes minimè, nihilomninò inconcinnum ac absurdum esse, horum Spirituum plurimos sub vna forma existentes, propria, qua sunt, indiuidua natura mutuò differre: vbi, & animæ vnius formæ omnes, absque tanta formarum varietate, specierúmue multiplicatione, in primo (vt inquiunt) naturæ instanti, quibusdam internis propriæ essentiæ gradibus inuicem inter se distent, ac differant. Cui quidem rei, quò opinio eorum reddatur probabilior, libenti addunt annectúntque animo præter talentorum, quæ initio ipsis data sunt, varietatem, satis naturæ ordinem de decore tot Angelorum species, intellectili ac glorioso in mundo, Dæmones cùm æternùm apud Tartara damnentur, deesse: quando si vna quidem species desiisset, hoc ne corporeo, ne sensibili orbe, quem illius instar ad similitudinem creatum aiunt, imperfectus merito dici posset; eóque magis, quòd, omnibus ex nationibus, linguis, ac artibus, quàm plurimi apud homines, ab æterno cruciatu, Dei tamen ope adiuti, incolumes reddantur. Qui profectò dęmones, quamuis creati fuerint omnes, quòd Spiritus, quòd indissolubiles, quódque immortales, æquales, vt Angeli ac similes cuncti: non tamen est, cùm ex omnibus ceciderint, (*vt infra ostendetur*) Angelorum ordinibus, vbi complurium formarum existit varietas, qui mutuò sibi, & specie nonnulli, & potestate quam plurimi distant, differúntque. Quorum quidem differentia, quæ, & quanta inter eos sit, Deum solummodò, qui cuncta numero, pondere, ac mensura fecit, & stellas, vnamque illarum, suo nomine vocans, minimè latere potest: nobis verò, hoc tantùm diuina reuelatione patefactum est, quòd licet tres essent Angelorum classes, nihilo tamen seciùs, nec excellentioris naturæ vigor, quin hi spiritus starent, nullam infirmitatem adduxit, nec minor sapientiæ virtus, ne intelligerent, vllam ignorantiam ingessit, nec etiam inferior libertas arbitrio, aliquam, vt caderent necessitatem imposuit: Quinimò ex hac eorum varietate, quæ in mundo intelle-ctili

Thomistæ.

Scoristæ.

Orbis vniuersi commendatio.

varietas sensibilium transit in mundi intellectilis ornamentum.

ctili facta sunt, admirabile ac stupendum, vt in hoc præsenti, ob rerum sensibilium diuersitatem, decorum, ornamentúmque emanauit: Nec ex tanta horum variatione, quicquàm eis imperfectius euenit, quò de suo creatore iustè cõqueri possent: quamquàm natura, quantò quis superior esset, tantò se inferiore, per pauciores rerum species, intelligit, & ampliori virtute valet. Cunctorum siquidem propria cuiusque virtus tanta fuit, vt eis nihil aliud perfectionis, quod naturâ capere possent, absque propriarum vniuscuiusque formarum mutatione, vnquam addi potuisset: quod ob eius propriam destructionem, vnusquisque renuit, ac recusat. Hoc ergo modo producti fuerunt dæmones omnes, vt reliqui Angeli, quoquo pacto, vt eis par erat, natura felices.

De lapsu Dæmonum: quænam & quot sint lapsus eorum causæ: probatur multis Theologorum rationibus & sententiis.

CAP. V.

TAnta námque eis naturæ indita fuit perfectio, in qua sic omnino perdurare ac consistere poterant, si quidem ipsi vellent (vt quamquam flexibilem, tum quo animo ducerent, arbitrij libertatem sortiti essent) nullo, si id intenderent, pacto cadere possent. Suo igitur ipsorum crimine, culpáque cecidere omnes, cùm ipsi proprio, quod facere noluerunt, Marte stare valebant: ex quo tãdem tali ac tandem tali ac tanta desuper si modò constitissent, omnes gratiâ obumbrati, donatíque fuissent, vt hanc vltimam felicitatem, quæ haud naturæ, sed eiusdem finis est, consecuti, instar Angelorum diuina semper essentia, cõspectúque fruentes, essent: & si non ex æquo, ob præstantiorem eorum naturæ gradum, diuersámque quam habuissent, gratiam, vti nec Angeli, nacti forent. Ac illorum, qua fuerant, animi instabilitate, vt prælium in ipso cælo inter eos magnum exortum sit, effectum est: quoniam Lucifer (ita, à præstantiore, qua donatus erat, natura nuncupatus) quem reliqui eius complices, proteruiæ suæ consentientes, vltrò hunc, in tã funestissimum errorem, duci adhæserunt, tanta inflatus superbia, venenata prorsus rabie ac vesania tumẽs freméns-

Lucifer vnde eius cõplices.

que

que dum suam pro se, eo quòd Angelus, in qualibet rerum specie intuenda naturam, quam ea de re continenter intuebatur, aliorum omnium substantia, pulchriorem atque excellentiorem cōspicatus: vt correpto sibi animi intellectu, non vlla quidem perturbatione sensibili, cùm nulla ei talis inesse potuerit, sed iniqua sua ipsius volūtate, dicere nō erubuerit: *Ponā sedem meam in Aquilonē, & ero similis Altissimo.* Quod quidē omnium grauissimum peccatum, maximéque omnium execrandum scelus, nefas, horribilísque blasphemiæ nulla vnquàm ratione, (*vt falsò Origenes censuit*) expiādū, alio enim nullo suggerente, ab ipsomet spōte patratum fuit: quod non verè extiterit, mirum in modum Theologi certant, & adhuc sub iudice (vt fertur vulgò) iis est. Quādoquidē nōnulli fuisse aiunt, quòd dæmon naturâ contentus, quâ donatus erat, vltimā, ad quā duntaxat, gratiā cōsequēdam procreatus fuerat, diu felicitatē respuit. Aliqui volunt fuisse, quòd fortitudinē suā, non ab ipso Deo, à quo cuncta bona, tanquam fonte perenni, promanāt, sed à se ipso proficisci sibi persuaserit, pro certóq. habuit: hinc factum esse (inquiunt) vt cùm mutabilis foret natura, immutabilis culpa, malo tamen liberè semper adhærēdo, vtiq. efficeretur. Quidā verò existimāt quòd, vel omittēs, vel propriis viribus innixus, id quod gratis cōsecutū esset, vltrò tētasset. Nec etiam desunt, qui hoc peccatū fuisse dicāt, quod sibi Messiæ locū vēdicare stꝫ tuisset: proptereà quòd, cùm se videret cæteris omnibus (vt latū est) naturâ præstantiorē, satis diúque, optauit, vt eius causâ reliqui omnes suâ ipsius quò penes Deū consequerētur gloriā, operâ vterentur. Verùm alij, hāc tanti piaculi ansam fuisse, affirmant, variísque argumentis corroborant: quòd Dei splendorem, quem altissimi volantate, diuini quadam luminis reuelatione, incarnandum præuidebat (veniret enim hic sanctissimus Dei character, nisi, nos vt redimeret, cùm opus tū non esset, vt sua humanitate, maiori gloria nos afficeret) adorare, vt cæteri Angeli, ob suæ naturæ superbiā, iterū atque iterū detractauit ac renuit. Solùm, qui sctū sectantur, à litera minus recedūt. id enim peccatū fuisse asserunt quòd Dei verè æqualitatē ac omnipotentiā, (quod litem sonat) quæ tamen nullo vnquā pacto vlli creaturæ communicabilis est, perturbato peruersóque appetiit animo, quod profectò haud aliunde, quàm à sua ipsius

Origenis opinio.

Filium Dei incarnandum præuidens, adorare cum suis recusauit.

peruersa prouenit voluntate: cùm, ob essentiæ præstantiam, potiùs Deum prosequi amore debuisset, cæteris omnibus submissiùs se gerendo, Deóque gratias immortales habendo, id quod hîc in terra apud nos, dum illius propriũ cultum tantopere expetit, apertè præ se ferre videtur. Quorum quidem opinioni, vtpote veritati ipsi haud parum cõsentaneæ, multi ex Theologis faciliùs adhærent.

Dissidij Angelorum inter se causa à dispari voluntate.

De Dissidio Angelorum, causis eius & armis quibus concertarunt.

CAP. VI.

QVa de causa, hoc scelus criménque nefandum & abominabile, haud exiguos belli apparatus inter eos, ob disparem nimirum eorum ab Angelis voluntatem, excitasse credere par est: Vbi Michaël bonorum dux tanta fortitudine Draconi pugnanti restitit, (hoc enim nomine Luciferum, malorum principem nuncupari, ob lethiferum in cæteros effusum virus) vt magno eis vltrò citróque prœlio certatum sit, non corporeis quidem armis, cùm ipsi spiritus sint, omnísque corporeæ molis (*vt suo docebitur loco*) expertes, nec cæli ob eorum naturam scindi queunt, at sola animi voluntate, quæ omnium actuum sibi clarior reddita, non secùs ac solis radii varia pertranseuntes specula, Draconis, vt peruersâ atque impiâ: sic ingratis superbísque hanc intus eis simul ortam, ac deforis ostensam, omnibus approbantibus, ita renuitur, ac incusatur cunctis bonis, vtrinque obnixè certantibus, postremò, ipsius factio, propriis freta viribus, adeò debilitata est, ob gratiam Angelis viua fide desuper infusam, quam in Messiam forsan (vt aliquibus placet) futurum, aut magnam verámque summi Dei bonitatem habuere, vt vel à bonorum minimo quoque de cælis omnes deturbari ac deiici potuerunt, vsque adeò natura superatur à gratia.

Michaël Angelorum dux.

De loco

De loco & tempore, quo commissum est prælium ab Angelis, cum varijs in eam rem Thomistarum & Scotistarum sententijs.

CAP. VII.

VEruntamen, vbinam cœlorum id certamen peractum, & quandiu huius certaminis acies durauerit, magna inter Theologos, cùm diuersa plerique hac in re sentiant, controuersia etiamnum est. Thomistæ nàmque cum multis aliis Ezechielis auctoritate moti, qui *Diabolum in Dei delitijs fuisse*, inquit, atque ob similitudinem terrestris Adæ peccantis in Paradiso persuasi, tradunt hoc prælium commissum in cælo Empyreo, vbi beatorum spirituum, ac deliciarum locus est. Alij, quorum primus Diuus Augustinus non exigui momenti fuisse videtur, apertè aiunt, hanc Angelorum pugnam in suprema aëris extitisse regione, quam cœlum interdum nominari consuetum est. Ego verò, si hoc mihi dicere fas est, neutrobique hoc prælium factum apertiùs referre ausus fuerim: quandoquidem, nisi prorsus conniuentibus (vt fertur) oculis prætercam, vbi hanc rem vt Aquila in suos pullos firmiùs Solem inspicere nititur, perspicuè mihi videor videre: nullo Angelis pacto, quâ sunt incorruptibili naturâ, hunc aëris tractum, ob eius corruptibilitatem ac mutationem, initio conuenisse, qui posteà eis nonnullíque pœnarum generi, ac ignobili exercitationi datus ac concessus est: nec etiam cælum Empyreum, gloriæ, ac naturæ locum, ob supernaturalem supérque eminentem eius excellentiam. Neque illud Ezechielis dictum nobis quicquam aduersatur, cùm id verbum non loci qualitatem innuere videatur, sicut nec nostri etiam Saluatoris, in cruce pendentis, ad latronem facta promissio: *Hodie mecum eris in Paradiso*: at eius conditionem, ac status qualitatem, qua Lucifer altiùs aliquantò, quàm cæteræ tum omnes creaturæ, Deum vt totius naturæ auctorem & principium, magna cum eius delectatione, ob propriæ essentiæ præstantiam cum alijs contemplari potuit. Quodquidem verosimilius esse, haud parum ad hanc nostram sententiam facit, quòd Diabolus inflatus & elatus superbiâ dixit: *In cælum ascen-*

D. August. in suprema aëris regione.

Aëris suprema regio non locus prælij Angelor.

dam, & super astra ponam solium me m. Nam si in cælo Empyreo hæc pugna facta, quorsum hæc verba? cùm locus, hoc, nullus superior: an allegoricè tantùm interpretandum? haud certè, cùm ex litera sensus, vbi id fieri potest, eliciendus sit: non ergo is locus hoc certamen, at firmamentum sustinuit. quod Ioannis auctoritate innixus, conuenienter dici posse mihi videor, qui *in Apocalypsi sua* Draconem, nostrum antiquum hostem, tertiam secum stellarum partem traxisse ait: quòd eos, vt propria eorum mobilis, ac incorrupta natura ostenderetur, nihil magis decuit, quàm hoc cælum, quod mouendo, absque sui mouetur corruptione. quo peractum est, vt alibi, de more Angelorum, triumphus fuerit, & alibi, quàm vbi disceptando obtenta est victoria, dæmonum atrocissima pœna æternúmque sine fine supplicium atque vt Angeli, vel loco Paradisum, ita dæmones inferna eodem tempore, non iniuria senserint.

Angelis Paradisus est destinatus. Dæmonibus Inferna.

Quanto tempore steterint Angeli in cœlo à creatione ad ruinam: quandiu concertauerint, & quot dentur instantia ex Thomistis & Scotistis.

CAP. VIII.

VErùmtamen, quanto hi Spiritus tempore in cælo ab hac eorum ruina steterunt, ac quandiu cum Angelis mutuò concertauere, nondum apud Theologos decretum est. Nam, qui D. Thomæ (qui non minus apud Theologos, quàm ipsos etiam Philosophos, tanquàm alter Aristoteles celebratur) sic addicti sunt, vt ne vnquam ab eius opinione vel sententia, transuersum etiam (vt aiunt) vnguem recedāt: duo tantùm instantia ab eorum creatione ad ruinam vsque intercessisse tradunt, vnum scilicet, quo puris naturæ dotibus duntaxat omnes extitere: alterum, quo peccato obnoxij à cœlo Angelorum ministerio, qui gratia confirmati sunt, exclusi & expulsi fuerunt: At eorum, qui non ita in verba sui magistri iurarunt, quasi, vt sese sui animi omni iudicio ac opinione priuent, non omnes eiusdem omnino sunt sentētiæ: sed bifariam inter se diuisi aliqui, qui Scotū suum ducē agnoscunt, (qui & non sine causa, Subtilis, nomen meruit,)

ruit,) ij quatuor ab eorum productione ad casum vsque moras interuenisse asserunt, nonnulli verò multis argumentis tres tantùm affirmare conantur: Et primã quidem, qua cunctos naturæ muneribus contẽtos fuisse asseuerãt: secundã, quæ tantùm naturæ Angelicę valuit, quantùm nobis totius, quo viuimus, temporis interuallum: quã quidẽ secundâ morã, sic eos à veritate declinasse, nõnulli affirmant, vt primo ab ipsis cõmisso crimine, etsi nimia inflati fuerint Philautia, poterant tamẽ, modò vellẽt, cùm adhuc essent in via, satis pœnitere, ac facilè misericordiam veniámq. à Deo, quâ vtitur in opus suum clementiâ, ac longanimitate propensus, consequerentur. Quamuis huic contradicant plerique Theologorum, qui omnibus viribus contendunt, nullum omnino in hoc innocentię statu errorẽ, venia vlla dignũ, esse potuisse. adhuc enim nulla creatura corrupta erat: ex qua quidem corruptione peccatũ, tanquàm ex Epimethei pyxide, cumulatim in mundũ inuolauit, quod haud negari potest: At sic, quod nihil tũ venia dignũ fuerit, cùm vel propter liberam Angelorũ voluntatem, ita fuisse certè decuit, quod vsque ad vltimam ipsorum damnationis moram durasse nõ pauci perhibuere Theologi, ne scilicet adeò nobilis spiritalis creatura, vel exiguo temporis momento, erroréque modico obstinationis inquam ratione, cui obnoxius stetit, prę- sertim cùm mutabilis suomet principio omnis creatura extiterit, tam repentè æternis cruciatibus, paulo postquàm esset producta, manciparetur, eò maximè, quòd in suis, *vt Scriptura inquit*, Angelis reperit mutationem. Verumtamen Dæmones (libet enim incœptum ordinem prosequi) plus iusto & æquo diutius à volũtate sui Creatoris sese abstrahẽdo, vsque adeò omnes, sui ipsorũ amore immoderati, stulti, & ebrij, in hac secunda mora processere, vt tandẽ iustissimo Dei iudicio, honorem suum alteri non dantis, in eą præfracta ceruice, in odium Dei obstinati perseuerantes, ad vnũ omnes in tertia dãnarentur mora, nulla prorsus iusta excusatione ipsos reuelante: siquidem hoc iudicio & sententia, non præcipitatione quadam, sed potiùs æquissima Dei longanimitate, iustitiáq. nẽpe ipsa misericordia temperata cõtra ipsos processum est. Adde, quòd non vnius (vt nonnulli opinantur) tãntùm criminis rei peracti fuerint, sed & diuerorum, quibus omnes simul, sua tamen quisque peculiari

Tres moras tantum alij ponunt.

Peccatum ex corruptione.

natura

malitia ineffabili cum cupidine agitabatur. Hi enim variis flagitiis & sceleribus impliciti à minoribus ad maiora & atrociora, semper adeò progressi sunt, vt, etsi non ex æquo cuncti, suæ naturæ præstantia: at voluntatis certè imperio, frenum sceleratissimis cupiditatibus laxando, in infinitum peccauerint, adeò vt in Dei extremum contemptum & odium (horribile dictu) sic prolapsi & demersi sunt, quo inde pedem referre retrocederéque tandem ipsis integrum minimè fuerit. Hinc factum, vt hac tandem sua postrema & funesta mora, ipsi dæmones è Cœlo, non secùs ac plumbum in aquam, Angelorum, *vt dictum est*, ministerio, eiecti præcipitatíque fuerint, non sine summa extremáque suorum ignominia, sic interni vermis nunquam morientis arrosionis dolore, & ad inferna plerumque relegati: eorum enim plurimi adhuc, (Diuo Iacobo innuente) huic caliginoso frigidóque aëri inhærent: quem quidem ipse Deus, pro sua miranda & infinita prouidentia, vt nos incautos exerceant, & ad timorem Dei somnolentos exuscitent, vsque ad diem magnam Domini, ne & ipsi penitùs sine causa ibi relicti viderentur, ipsis ita concessit permisítque: quibus etiam interdum in executione suæ diuinæ iustitiæ in nos homines vtitur, *vt suo loco dicetur.* Atque hos omnes, qui huic inclusi sunt aëri, inferiores fuisse tradunt: magnates enim ob eorum nobilitatem, propriæque voluntatis à Deo se auertentis furorem & impetum atrociùs aliis in creatorem suum peccando, iustissima Dei trutina rem examinantes, ad infima Tartara detrusi sunt, vnà cum eorum principe Dracone. Hic enim cùm suæ ipsius stolidæ superbiæ veneno plus cæteris inflatus, nobilioris suæ essentiæ à Deo concessis donis ad id elatus, reliquísque tam turpissimæ, æternisque doloribus expiandæ apostasiæ, ansam præbuisset: haut iniuriâ qui amisit mensuram, qua summo torquetur opere, & Dei iure optimo pœnas delictis commensurantis, acerbiores quoque luit, sustinétque.

Dæmones è cœlo, vt plũbum in aquã, præcipitati, & ad inferna relegati.

Inferiores Dæmones inclusi sunt aëri.

Quot

Quot Angeli ceciderint, & è quibus ordinibus detrusi sint ad Inferos.

CAP. IX.

CÆterùm, quanta pars lapsu illo ceciderit, & an ij omnes vnius, vel diuersorum ordinum fuerint: non minima inter Theologos, ea de re dissensio est. Quidam enim considerantes, multò maiorum hominum turbam, ad inferos, cum diabolis ibi cruciandam detrudi, quàm ad cœlestia gaudia cum Angelis perfruenda, euehi: huius quidam instar ac simile in ipsis etiam Angelis vsu venisse opinati sunt: qua de re, maiori eos etiam numero ad inferos detrusos, hinc colligunt. Alij verò, sanioris aliquantò hac in re (vt mea fert opinio) iudicij, oculis defixis in bonum illud, quod spiritibus, vt intellectus purioris capacibus, inerat, ideò minorem eorum partem hoc lapsu corruisse, voluerunt: quorum quidem opinio, vt vero magis consentanea, ita magis amplectenda, mihi videtur. Quotus tamen quisque eorum sic præcipitatus è Cœlis fuerit, à diuersis in diuersas opiniones itum est, Nam quidam, partem decimam, huius flagitij ream peractam fuisse, referunt: alij verò, nonam his æternis pœnis destinatam, nec pauciores reperire est numero qui tertiam duntaxat Angelorum agmen damnatum asserunt: quorum sententiæ aut opinioni, vt putà D. Ioannis suffultæ auctoritate, ex ipsa veritate hæc verba depromentis: *Draconem, sua ipsius cauda, tertiam partem stellarum secum traxisse*, plerique tutiùs inhærendum prædicant. Verùm à quotis, quibúsue ordinibus, pars hæc deiecta fuerit, quod non secundùm gloriæ statum intelligendum, cùm nec etiam in meriti *vt multi volunt*, conditiones vnquam steterunt: at, vt in puris fuerint naturæ dotibus, inferioribus, nempe an superioribus ordinibus, an mixtim ex omnibus, satis superque inter Græcos ac Latinos Theologos contenditur. Illi enim spiritium pronitatem, vt materiæ magis appropinquantium, solummodò considerando retulerunt: vna cum nonnullis Platonicis, qui Cacodæmones, vt Ioui rebellarent, ma-

1. opinio Theol.

2. opinio verior.

Minor pars Angelorum corruit.

Angeli stellæ dicti.

E quibus ordinibus deiecti Angeli.

teriam in causa fuisse produnt, vel omnes, cum eorum principe Diabolo, quem Ophineum veritati alludendo, vocant, de inferiori sede deturbatos. Nostri autem, cùm nihil eis materiæ adscribant, de cunctis eiectos fuisse ordinibus meditati sunt: licèt propter horum minùs nobilem, minúsque quàm superiorum præstantem naturam, plures ex inferioribus deturbatos fuisse asserant: negando prorsus, Diabolum cum aliquibus qui excellentioris essentiæ fuerunt, de inferiori classe extitisse: quem profectò longè omnium pessimum, non temerè, cunctorum supremum, haud pauci Theologi asseuerant: præsertim, cùm nihil, quod nõnulli obiiciunt, de Ezechielis dicto obstare inquiunt: *In Cherub extentus, & protegens, posuite in monte Sancto Dei:* vbi multi Theologorum sunt qui apertè confitentur, sic Draconem à Sancto Propheta nuncupari, ob præstantiorem eius scientiam, qua propriam, quam habuit, ob naturam, reliquos omnes facilè superauit: cæterùm qui alio nomine, quod ei immensus Dei ardor indidisset, ni propriâ ipsiusmet peruersa voluntate, Deo reluctando, perdidisset, vtique appellandus foret: etenim capitali charitatem peccato, quòd ipsi omninò aduersa, & ex diametro contraria sit, nec persistere, nec exhiberi in confesso est. quo agitur, vt eius nobilē essentiæ gradum exprobrando alio nomine vocari non potuerit. Nec quicquàm impedimento est, quòd hanc firmam eorum sententiam, Draconem scilicet, bonis omnibus, ab initio aduersantem æternámque oppugnantem veritatem de Seraphico ordine, apertè expresséque in sacris literis non reperiant: cùm id satis elici per eos possit, qui non oscitanter sacram Scripturam scrutantur, vel eodem etiam Propheta, haud perperam intellecto, qui eius ruinam enarrans ait: *Quomodo enim manè oriebaris Lucifer,* & reliqua. ex quibus profectò verbis, si saniori iudicio examinantur pensantúrque, clarè admodum liquet, pessimum hoc caput, ad aliud quicquam, quàm supremum omnium ordinem, in quo primum Dei voluntate conditus est referri minimè posse: tum ex stellæ magnitudine, ac perlucido eius fulgore; tum ex diei potiori ac nobiliori parte, cuius tanti criminis nunquàm eum, sicut nec cæteros dæmones immensa, & infanda

Draco dictus Diabolus.

Draco è Seraphico ordine.

malitia

malitia, perfidia, & obstinatione prohibente, vel minima etiam ex parte pœnituit: quamuis ob tam execrandum facinus, ex cœlo ipso, partim in hanc (*vt suprà dictum est*) tenebrosi algidique aëris regionem, partim ad infima tartara, extrema cum eorum pernicie, summa omnium turpitudine, æternis denique cruciatibus afficiẽdi, deturbati sunt. in qua tamen humanum omnem captum excedente summè miserrima conditione & statu, longè nihilominùs quotidiè eis miseriora metuenda, formidanda, expectandáque sunt: denique adeo peccato sese manciparunt, eóque, vt sus luto, delectantur, occalluerúntque vt non nisi malum, & velint & agant: id, quod non hinc solùm euenit, quòd Dæmones omnia intellectu percipiunt, quo per prima, vt & nos, principia mouentur. Verùm inde multò magis, quòd hoc modo diuinæ iustitiæ ordini placitum est confirmari, horrendæ nempe à Deo confectionis crimine nou aliter promerente, ita vt nulla dehinc ampliùs veniâ gratiáque quâ rursus subleuentur, digni videantur: immò potiùs in omne æternum grauioribus indies magis magísque pœnis meritò miseri subiiciantur.

Dæmones non nisi malum & volunt & agunt.

DE NATVRA DÆMONVM IO. LAVRENTII Ananiæ Tabernatis Theologi.

LIBER SECVNDVS.

De impia Dæmonum contra Deum, & genus humanum cogitatione, & vafritie.

CAPVT. I.

Dæmones qui in aëre mansere.

Dæmones quod in cœlo perficere non potuerunt, id in terra tentarunt.

X his itaque, quàm breuissimè id potuit fieri, præmissis, cùm de nomine ac natura, tùm etiam miserrimo dæmonum lapsu, eiúsque causis, vnicuique facilè rem constare posse, arbitror. Ex quo autem, sæpius dicto modo, pars eorum ad infimos tartarorum abyssos præcipitati, pars verò altera eáque potior huic nos circundanti obscuro ac gelido aëri inhæsere, variam quoque tentandi voluntatem atque potestatem nacti, pro varijs ab ipsis commissis criminibus, quorum quidem causâ ne vel minimâ ducuntur pœnitentiâ: immò, quòd in ipso cœlo sese assequi potuisse desperarunt, id hîc in terris omnibus neruis velis remísque (quod dicitur) freti suâ astutiâ perficere contenderunt. Hinc & factũ, vt cùm primùm Adamum iam factum formatúmque conspicarentur

rentur, nihil omnino intentatum certè reliquêre, Acheronta etiam ipsum mouendo, donec, cæterorum conspiratione factâ, ipse Lucifer, ceu Vertumnus in varia rerũ miracula sese animo transformans, tum autem speciem serpentis simulans, ipsius sociã venenatã suâ astutiâ circumueniens socium suæ à Deo, creationis auctore, defectionis (proh dolor) faceret. Dracopota enim Græcè serpens est, qui Euæ causa seductionis fuit: nullũ enim aliud animal, quã ipsum anguẽ ita horribilem aspectu, ei vt subiret permissum fuit, nec alio vllo signo, quàm vt loquendo suæ voluntatis sensum clarè exprimeret, concessum: ea maximè de causa, quò nostri primi parentes id conspicati, quasi præmoniti, tam sibi, quàm suis posteris eò cautiùs prospicerẽt, malũq. id omniũ maximũ declinarẽt, id quod & ipse Dominus, si ex cõtumacia sui obliuiscerentur præcepti, sibi euenturum prædixerat. Ipsi porrò Dæmones hanc eorum non tam duram, quàm magis miseram & horrendam prouinciam, non solùm vt Deo aduersarentur, sed etiam ob eam, quâ laborant, inuidiam susceperunt, cùm hosce in præsenti statu innocentiæ creatos viderent, ac in futuræ gloriæ, si stabiles permansissent perstitissẽntque, conditione, quam gratiâ dehinc confirmati auctique consequerentur, quâ ipsi Dæmones ab hominibus verâ & perpetuâ felicitate, honoréque superarentur æterno: verùm & hoc insuper metuentes, & veritati, ne & homines in eorum sedibus, ex quibus summa & perpetua cum ignominia gementes & fremebundos deturbatos se minimè obliti essent, summa vice versâ & perpetua cum gloria & honore coronandi, collocarent, substituerentúrque.

Acheronta mouere.

Vertũni transformatio varia.

Inuidet Adamo Diabolus.

De præuaricatione Adami & posterorum, perpetuo Diaboli cum hominibus bello, & Dei pietate ac misericordia in suam creaturam.

CAP. II.

CVius quidem rei cogitatio quantum dolorem æmulationémque in eis concitarit, dictu haud facilè est, in ijs præsertim Spiritibus, quibus nihil vnquam stolida

ſuperbia magis elatum, & , vſque dum rumperētur, inflatum auditum eſt, Inde tātum in odium, tantúmque furorem & rabiem contra Deum, eiuſque denuò formatum opus acti, ex propriis ſecundæ moræ actibus conceptâ inſaniâ inflammati ardent horrendum in modum, vt omnia, nunc eorum conſilia, acta & facta ſceleſtiſſima in eum ſolum ſcopum, quaſi colliment, tēdántq;, vt, ſi, vllo pacto, foret poſſibile, Deum honore ſuo diuino exuere & ſpoliare, eundémq; ſibi falsò vēdicare omnibus neruis contendant. Cúmq; id virulentum odiū in ipſum Deum ſine vllo ſucceſſu, & fruſtra quidē ſe euomiturum Lucifer videret: at in eius creaturam hoc facere tentandum duxit, cùm in terreſtri Paradiſo ad Euam primam noſtram matrem, vtpote figmentum imbecillius, phaleratis verbis, mirâ aſtutiâ, viam affectauit, porrigendo & ad guſtandum inuitando pomum illud, vt aſpectu pulcherrimum, ita guſtatum ac comeſtum omnium in mūdo rerum infeliciſſimum causam nempe primam, ac præcipuam omnium, quorum terra & mare plenum eſt, malorum, mortis denique vniuerſæ carnis ſempiternæ & perpetuæ. Veruntamen, etſi hinc potiſſimum appareat, ipſum Diabolū hac ſua prima ſeductione, & in poſterum quoque perpetuū, & ἀσπονδον bellū toti hominum generi indixiſſe, adeò vt omnibus piis perpetuò, magíſque quàm aliis, cū eo decertandū ſit: ſimul tamen nihilominus, Dei omnipotentis in ſuum figmentum hinc inſignis & paterna elucet pietas, & prouidentia non adeò Diabolo laxantis frenum, vt ſua quam animo conceperat, ſibíque certò promiſerat, perfectâ potiretur victoriâ: ſiquidem ipſum Adamum, (etſi poſteà nō minùs peccantem) aggredi primum dubitauit, quod tamen in Eua, vtpote imbecilliori creatura Dei, ipſi magis (proh dolor) ſucceſſit. Adam enim nobilioris naturæ, totius generis humani principium, magnum mundi miraculum, non primùm à ſerpēte, ſed perſuaſu potiùs mulieris ſuæ, deluſus legitur: vnius tamē & eiuſdem pœnæ ſocius iuſtiſſimo Dei iudicio factus, miſericordia tamē Dei ineffabili, quâ quodāmodo ſe ipſo maior eſt, ſæpérq; iuſtitia diuina tēperata, hoc tātum inflictum malum aliis æterna morte piādum, remedio & antidoto longè efficaciori ipſo morbo, haud multò

Conſilia cogitatióque Dæmonum contra Dei honorem irrita.

Lucifer tentat Euam in Paradiſo.

Dei pietas in hominem.

multò post (prolatis primis promissionibus ex sinu æterni Patris,) ostenso, verus Samaritanus sanare non destitit; adeò vt nemo vnquàm hoc malo, nisi pueri Dei visione in Lymbo orbati, suaque ipsius quisque culpâ ad Tartara cum iis affligendus detrudi, æternúmque perire necesse habeat. Neque hoc tam scelestissimum facinus ipse Dæmon cum suis complicibus tulit inultum, cùm, longè atrocissimis pœnis in omnem æternitatem affligendus, dehinc à Deo condemnatus sit: dictúmque serpenti semen ipsius mulieris contriturum caput eius. Quod & signo diuino vnicæ pellis mysterio obumbratum est, qua parentes nostri, sese exteriùs nudos cooperire tegeréque iussi: interiùs animo crimen vulnúsque tandem tegendum sanandúmque fore, non sine maxima animorum lætitia perceperunt. Vel tum etiam, cùm destituti omni spe præ dolore animi infando, in æternam desperationem præcipites fuissent acti, peculiaris Angeli illuminatione subleuati, quem, secretiores Theologi, Raziel fuisse asserunt, pelle illa ouinâ verum & immaculatum agnum ipsis præfigurâte. Hinc, cùm, & quod hac via aggressus erat, non sibi ex animi sententia succedere videret Dæmon, non potuit non maiorem in modum tristari ac dolere; cùm tamen, ob nostram prevaricationem, ab ipso tanquam auctore profectam, nonnullam neque eam minimam in nos potestatem sibi accessisse, haud ignoraret; eam in nos exercendi, occasionem nullam prætermittit, diuersis technis retia tendens, nunc nostris corporibus, nunc verò bonis, vtinam non insuper pelle tectis, & sanguine agni conspersis multorum animabus: hinc & Satanas, quòd perpetuò nobis aduersetur, alio nomine dicitur, vnum ad hoc, alterum ad aliud flagitium perpetrandum, in quod scilicet cuiuslibet naturam pronam per se esse videt, incitando.

Dei misericordia in genus humanum.

Raziel Angelus Rabbinistis, quis sit.

Satanas Diabolus vnde dictus.

De varia Dæmonum voluntate nocendi: potestate eorum à Deo limitata: de malis Genijs: qui sint. victoria nostra aduersus Dæmonem vnde petenda.

CAP. III.

VAria autem atque diuersa Dæmonum nocendi facultas, non tam à præstantiori horum (vt aliquibus placet) forma, vnde omnis nostra operatio, quàm (vt alijs & fortasse rectiùs) ex vltimo eorum vario nixu, magnóque conatu procedit, quo cùm adhuc in cœlo existerent, magis procliues ad hæc, quàm illa flagitia criminaque vltrò in diuinam ad peccandum rapiebantur iustitiam, quod nempe æquo etiam Dei euenit arbitrio, vt quantò vehementiori propriæ voluntatis cupiditate in facinus aliquod aduersus Deum ferebantur, tantò ardentiùs eisdem nos oppugnare delictis pertentando, plusquam ingrati in eorum creatorem, atrociori supplicio, æternóque cruciatu ad tartara detrusi, mille tormentorum pœnarúmque generibus afficiendi. Verùm & hæc dæmonum in nos quæsita potestas, nósque sine fine seducendi studium, suis etiam finibus & carceribus à Deo & misericorde & iusto inclusum est. Ipse enim, qui nullum sibi fidelem dictóque audientem vltra vires tentare permittit, Angelos singulos singulis, seu plures omnibus, pro varia eorum diuersáque dignitate attribuit: quibus etsi ante lapsum, non absimiles erant: tamen nunc, vt vilissima mancipia, (maxima certè capitis diminutione minuti) velint nolint subiecti sunt diaboli. Quamquam autem, veteris suæ superbiæ fermento indies magis magísque inflati: non secùs ac simia hominum facta, ita dæmones Angelorum, imitari student, in eo tamen, vtpote re impossibili sese anteà plùs satis turpes, turpissimos tamen magis dant. quod vel ex Pharaonis magorum tertio signo ipsa meridianâ luce clarius ostenditur. At quænam hæres sint propriæ, & quando eueniant, humani ingenij imbecillitatem fugit: id nobis sufficiat scire, sæpenumerò dæmones, cùm anteà maiora fecissent, minora tamen multò facere, fuisse prohibitos.

Dæmonum nos seducendi potestas à Deo limitata.

Dæmo

Dæmones ipsi à prima statim hora atque in lucem sumus editi, immò in ipso vtero materno, nobis summè aduersantur. hinc & malos Genios, nuncupauêre Latini Poëtæ, quòd eos falsò nobiscum nasci censerent. ob peccatum enim originis, variam sibi nobis nocendi ansam datam arbitrantur, minori aut maiori malitiâ præpollētibus, quibus sæpenumerò, Angelorum non adiuti præsidio, dubio procul succumberemus. Si quam autem victoriam inde reportamus, (quam quidem frequentissimam sanctos Dei reportasse scimus) id diuinæ gratiæ auxilio, castorúmque Angelorum præsidio, non immeritò adscribendum est. Nobis certè, qui nec astu, nec per nos ipsos armis pares vnquàm esse possumus hosti antiquo Draconi semper succumbendum esset diuino auxilio destitutis. etsi ex vltimo & infimo Angelorum ordine defecerint Spiritus hi nequam: excepto eo, qui primos parentes in terrestri Paradiso & in deserto Christum tentationibus aggressus est, quem quidem supremum certè, respectu præstantiæ subiecti quod tentauit esse oportuit. Duo enim principia, status innoxij, vnum gratię alterum, quorum neutri seruitus inerat, vbi alter sic in gratia constitutus fuit, vt posset, quamquam deliquit, non delinquere, alter autem eiusmodi naturæ, vt in eum nullum omnino peccatum cadere potuerit.

Mali Genij Latinis poëtis qui.

Tētator Christi & primorū parētum è supremo ordine.

De diuersa nos seducendi potestate Dæmonum, & ætate, qua nos adoriri incipiant: stratagematis etiam eorum in consideratione humana.

CAP. IV.

Nec mirum, quòd hi spiritus sæpenumerò vnius sint formæ, tentatum accedentes: minimè tamen habeant inter se tentandi æquam potestatem: cùm, & inter cunctas animas vnius formæ magna tamen reperiatur varietas, ex internis propriæ essentiæ gradibus promanās, ex quibus etiam gradibus varia spiritibus in peccādo conatuum obuenit magnitudo, ac diuersitas. Quod eò magis affirmandum videtur, quòd præterquàm quòd nihil prorsus inde absurdi procedere potest, rerum etiam

Spiritus nequitiæ etsi vnius formæ, non tamen habent æquā tentandi potestatem.

ordo id exposcere ac requirere apparet; quò scilicet, vti, qui maiori gloriæ præd stinantur, vt plerique beati ac sancti fuere, angeli etiam ipsi virtute præpollentes, licèt haud diuersæ formæ, nisi ob officium suscipiant: sic & qui grauiori miseriæ præsciuntur, vt plurimi fuere, ac in dies sunt apostatæ, hæresiarchę pedicones cæterique hoc genus flagitiis nobilitati, Dęmones quoque eiusdem speciei, impensè malos sibi accersant: cùm cõtrariorum, *vt alibi docetur*, eadem sit ratio & doctrina. Hinc euenit, vt qui officij præstantiorem, præter custodem angelum, sortiti sunt: iidem & Dæmonem aliquo vitio eorum, in quod natura propensior fertur, qui plus defatigentur, elatum ac superbum, quò armis æqualibus contendere, queant, accipiant: qui quidem impuri spiritus haud inuiti, quã sunt astutiâ sese associant, vt eò faciliùs voti sui compotes fieri possint, iam à primo nostro ortu statim (vt multis placet) corporibus, ni prohibeantur, nocituri; animæ verò non antè, quàm liberi arbitrij volũtate nos regi, contingit, quod vt plurimùm septimo ætatis anno fieri assolet, nec etiam sine consilio, vtpotè spiritus maxima calliditate præditi & vaferrimi, temerè nobiscum congrediuntur, sed qui victoriam quasi certam iam antè sibi promittant, conscij nostræ imbecillitatis, & quàm in peccata, propter vitium originis, proni ruamus. Eo stratagemate vsi, quòd nostrorum omnium animi qualitates ac passiones, tum ex parentum constitutione, nostráque consuetudine, tum etiam ex propria cuiusque genesi, perspectissimas habere solent; facillimo quippe negocio, hos fore Saturninos, hos verò maligno & crudeli Martis influxui obnoxios. Illos, Venerem aspexisse retrogradam; nec Lunam, neque Solem, in eorũ horoscopo benignè fauisse. Omnium enim hominum Astrologicarum aliarúmque rerum longè sunt peritissimi, perspicuitate ingenij diuturnóque tot mille annorum vsu, qui solus facit artifices, maximè edocti. Qua de re fit, vt & quæ natura eueniant, immò quò sua cuique inclinatio feratur, vsque adeò exactè calleant, vt solùm ij religione, quò quisque ducitur, decipi videantur.

Contrariorum eadem ratio.

Homines qua ætate vexentur à Diabolo.

Stratagemata Dæmonum in consideratione corporis humani.

De

De variis artibus, quibus sæpenumerò, vt nos circumueniant Dæmones vtuntur: & variis eorum denominationibus.

CAP. V.

PRoinde, quò minore negotio nos circumueniant, laqueísque suis irretiant, eò maiori astutia ordinis, nobis imponunt. Quos enim naturâ magis in furorem irámque præcipites ferri intelligunt, iis ætherei spiritus, huic rei magis perficiendæ accõmodati negociũ facessunt. Sic enim quidã nominantur, non ob id, quòd cum elemẽtis habeant cognitionẽ, quid enim Spiritui cũ materia elementari? nihil certè: alioquin, corpus in Spiritũ, idémque in alterũ, naturâ ageret, quo nihil absurdius, cũ in nullo, quo naturâ mutuò pati possint, cõueniant. non itaq; ob elementorũ analogiã dicti sunt hic hi spiritus, vt multi sibi ex philosophis persuaserunt, sed potiùs à locis elementorum quæ inhabitant hoc ipsis nomẽ obuenit; nec tamẽ ita caliginoso huic alligati sunt aëri, vt omnis quoque locorum obambulãdi eis præclusa sit potestas, cùm sæpenumerò diuersissima Elementorum interstitia peruolitent, nec vllus reperiatur locus, in quo non mille suis nocẽdi artibus occasionẽ captent, ac instar Harpyarum infernalium ferali suo cõtactu (vt Poëtæ verbis vtar) omnia fœdẽt ac polluãt. Quos verò ambitionis vitio naturâ præ cæteris laborare perspectum habent, hos pituitâ aërei aggrediuntur diuexántque. Oscitantia torpentes ac libidine instigatos aquei sanguine satis exercent. Auaritia ditáque habendi cupidine infectos atra bili terrei defatigant, qui quidem inter cæteros principatũ obtinere dicũtur; qui & aliàs vt à serpentibus nomẽ sortiti, ob diuersũ quo circumaguntur situm ac positum. Ex quo fit, vt qui nos ad omnimodã à Deo creatore nostro defectionem apostasiámque solicitent, ab Aquilone, qui semper pro malo & ominoso Cabalistis habitus est, denominationem acquisierint; non tamen ab illo cœlesti, quò quidem Lucifer princeps eorũ propriâ stoliditate ascendere præsũpserat, sed à terrestri potiùs, ad quem

Spiritus ætherei furiosos sollicitant.

Tentandi ratio, quæ seruetur à Dæmone.

Apostatas aggrediuntur spiritus Aquilonei.

Aquilo ominosus Cabalistis.

quem merita suorum scelerum præmia referens, cum aliis suæ farinæ principibus repentino ictu, fulguris instar, cœlos exclusus corruit. Atque hos, Hebræorũ Mechubales, præcipuè potestatis insignisque nequitiæ, esse affirmant. A meridie verò ij dicuntur, qui nobis blanditiis suis imponunt, quo ad optatis contra nos potiantur: genus & hoc dæmonum nõ minùs quàm terrestre, pessimum, quóq; in eo, quod perficere intendit nullum non mouens lapidem, solet esse potentissimum, Dauidis exẽplo docemur, qui Deum assiduis votis & compellare & exorare iubet, vt ab huius astu & insidiis vmbrâ alarum suarum nos protegat: inquit enim: *A dæmone meridiano, &c.* Qui verò diuinationibus, quarum humanas mentes naturâ curiosas auidissimásq; vti & ipsius Adami haud ignorant, nos adorari tentant: quos, cùm Dei magis proprium sit scire futura, omnes his curiositatibus frenum laxantes, peccatum incurrisse palàm est, ij Eoï nominantur, cæteris plus vafriciâ, iactantiâ ac mille dolis, præcellentes. At qui nos sæpenumerò in mæstitiam inducunt, animíque desperationibus succumbere moliuntur, rationi rectæ mendaciorum tenebras obtendentes, Occidui vocantur. his omnibus, mirando Dei nobisque occulto iudicio quotidie, vel singulis etiam horis, nos vt infestent, potestas data est, non tamen ex æquo vnumquemque.

Meridiani Dæmones potentissimi.

De summa Dei in nos affectione: perpetua Angelorum custodia contra Diaboli fraudes: déque titulis quos diuersimodè sortitus est Dæmon.

CAP. VI.

IN quibus quidem continuis tentationum pugnis quid mirum? si vel decies, indies victi, ab hoste callidissimo prosterneremur, ni diuina ope suffulti erigeremur. Paternâ enim suâ in nos affectione sic rem moderatus est; ne spiritus hi semper propriâ essentiâ, ac pro voluntatis maligno libitu, animi nostri affectibus incommodare possint, vt vt omnibus conatibus nihil intentatum relinquentes & extrinsecus & internè ibi sedulò operam

Dei paterna in nos affectio.

operã dent:hæc enim via peccato nos contaminatos, ijs aggredi poteſtas à Deo facta eſt.quò fit,vt crebrò in nobis varias animorũ perturbationes cõcitent,imaginationes corrumpant, phantaſiáſque ad eorum peruerſum libitum accõmodent, diuerſo quod faciunt phantaſmatũ motu interioríue concupiſcentiæ accenſu,nihil tamẽ vel parũ,iis omnibus adhibitis machinis,promouent, ſi modò nobiſmet ipſis deeſſe nolimus,noſtro appetitui deprauato indulgendo:ſed potiùs gratiâ omnipotentis,ſanctorúmque. Angelorum pro nobis perpetuò excubias agentium, auxilio adiuti, militis Chriſtiani ab Apoſtolo luculenter depicti modo *fortiter illi reſiſtamus.* Neminem enim his præſidiis munitum reluctantem violenter trahere,ſed ſponte peccatis indulgentem,ipſóſq; ſequentem ducere poſſunt. Quòd verò nõ ſemper ex æquo vnis iiſdémque peccatis nos ſolicitent, *vt paulò ante dictum eſt,* hinc factum,quòd (phyſicè tamen in hoc loquendo) ipſius cœli magis propitiam in noſtra corpora ſentientes virtutem ex parte impediantur: adde non poſtremo, ſed priori loco, quòd ſanctorũ Angelorum excubiis arceantur,præſertim cùm nos gratiâ diuinâ corroboratos ſentiunt, quod vel ex Balaã ariolo nõ obſcurè deprehẽdere eſt,qui,vt populo Dei omnia infauſta diráque precaretur propriæ Iſraëlis intelligentię oppoſitum influxum, quo,quę imprecaturus erat,vt reperiret ſolicitè quæſiuit. quod apparet vel hinc,dum per montes varios aſcenderet,nunc hæc, nunc illa expectans tempora, & hinc vſu venit,vt magis hoc quàm illo loco, frequentiúſque nocte,quàm interdiu nos infeſtent, maximè vero ante intempeſtam, quando more Hebræorum mane diei incipit, & *diu* דין vt ipſi aiunt, viget, durum dixeris iudicium.Nec ita mirum cuiquam videri poteſt, quòd eo potiùs quàm alio tempore maior dæmonum ſit poteſtas facta: qui enim non niſi in ipſis tenebris, Spiritus tenebrarum,tanquam in ſuo regno potẽtiores? à quibus & ſuos ſortiti ſunt titulos (vt vocant) vt nempe, poteſtates tenebrarum in ſacris literis vocitentur. Iis autem ob eorum peculiarem ab aliíſque diſtinctam perfidiam & nequitiam nõ ſemper ex æquo, pro eorum, *vt dictum eſt,* rabie, vno tentationum genere nos aggredi datum eſt:

Angeli hominum cuſtodes.

Balaam ariolus.

Tituli Dæmonum.

Tentationum eodem genere non ſemper tentamur.

cùm magis hoc, quàm illo tempore, ac die (quod & de superioribus dictum) hac vel illâ vigiliâ, horâ, & momento, viribus præualeant: tum ob diuersam Angelorum mutationem. mutuis enim vicissitudinibus pro ratione temporum ac vigiliarum, non secùs ac milites excubitores in specula collocati, sibi succedunt. Hanc autem rem sic sese habere patet vel ex eo ad oculum: quòd Angelus cũ Iacob Patriarcha, noctu multum diúque luctatus ob has diuersas vigilias instanter ab eo, vt dimitteretur quæsiuit. Porrò & propter diuersum cœli influxum variúmque situm, sub vno magis, quàm alio possunt ac præualent. hi enim situm suis institutis malignis nacti idoneum, loci mutatione, (*vt pòst dicetur*) maximè in suis rationibus turbantur, eámque nobis magni esse momenti, ad præcauẽda auertendáque mala nobis ab illis imminentia, vel ex Angelis patet, qui diuinum iussum exequuturi, déque Sodomæis supplicium sumpturi essent, pium Deóque dilectum Loth, vt inde fugâ sibi consuleret, locúmque mutaret fideliter monuerunt.

Lucta Angeli cum Iacob.

De precibus in Ecclesia Catholica institutis: vsu item in ea campanarum ac luminum: & ad quem finem.

CAP. VII.

TEmporis etiam diuersi diuersa ratio ipsis, vel secunda, vel magis aduersa, accidere solet. hinc non sine causa sancta Ecclesia Catholica, ritum populi Israëlitici piè æmulans, consueuit vt septies in die, statis tamen horis, ad Deum Optimum Maximum preces effundantur, forsan, quòd his ipsis astutissimus ille hostis, in nullas nõ occasiones intentissimus maiores insidias animabus nostris struat, etsi alioquin, ne vel exiguo temporis momento (inæqualiter tamen) in nobis oppugnandis ferietur. Circuit enim, haud secùs ac Leo rugiens, quærens semper quẽ deuoret. Hoc autem cõuenientissimo epitheto diabolus à Spiritu Sãcto depingitur, cùm aperto Marte quasi nos aggressurus est, quod assidue facit. Quòd autem in tenebris magis quàm in luce, potentiúsque vires suas contra nos exerat: hinc Saluator noster, æterna veri-

Preces Ecclesiæ qua ratione instituta.

tas

tas æterni patris, nos dũ lucẽ habemus, operari iubet, paternísq. monitionibus hortari, non désistit. ex quo & mos ille introductus est vt morituris, (his enim crebrò tũ tẽporis omnibus dæmon conspiciendũ sese exhibere solet, maximísq. tẽtationibus eos concutit) candelæ accẽdantur, verã lucẽ, *de qua Simeon canit*, lumen de lumine nobis præfigurantes. Ipsæ quoque Romanorum leges tenebras non immeritò tã suspectas infensásq. habẽt, vt nullã sententiã legitimã noctu, nisi tribus quatuórve accẽsis luminibus, proferri sinant. Quare vt presentiâ huius luminis fallaces dæmonũ insidiæ, quas nobis struunt, retunduntur retardanturque: ita eius absentia maiores vires in nos sumere, omnium ferè antiquorũ Thalmudistarũ doctrinis traditũ legimus: quod tamen non ita accipiendum, quòd hoc elementari lumine haud secùs, ægrorum oculi radiis solaribus offendantur, & à suo cœpto repellãtur: Spiritus enim sunt, & sic ab omnibus corporis tactú̃ sque affectionibus immunes. nam si ab hac luce pœna aliqua eis reformidanda foret (vt nonnulli Hebræorum Mechubales somniarunt, quod & Arabes hac earum falsa religione imbuti sequuntur) hoc absurdum inde euenire necessum esset, Dæmones, quocunque locorum sese recipiant, inferorũ pœnas minimè semper subsequi, quin potiùs caliginosi aëris subterfugio, ac specuum causâ, cùm hanc lucẽ omnem siue à Sole, cæteris astris ipsoque igne profectam declinare vitaréque possint. neque tamen hinc affirmandũ dæmones nihil prorsus angoris & cruciatus ab his Solaribus reliquorũq; Planetarũ radiis sẽtire, aut etiã ignis elemẽtari splẽdore affici cũ id fieri possit, nõ tamẽ quòd sensu aut aliquo virtutis cõtactu, sed potiùs intellectui sibi aduersari, intelligãt, vt eis accidit ad cãpanarũ sonitũ, facésq. accẽsas, ad quas quidẽ sacerdotũ Christianorũ cęterorúmq. religiosorũ ipso Purificationis festo, preces fieri cõsueuere: aut ob sanctorũ, qui de his triũphũ reportarũt, reliquias aliáq. id genus similia. ex quibus quidẽ omnibus infinitã illius supernæ lucis virtutẽ, cuius latissimo aspectu & vitã & motũ accipimus, satis agnoscũt ac percipiũt: Christũ nẽpe ipsum, lapidẽ angularẽ, ipsorũ stolidâ superbiâ reprobatũ & contemptum, non sine extrema æternâ morte luenda pernicie. Quocirca, non abs re factum.

Tenebræ Romanis suspecta.

Præsentia lucis insidiæ Dæmonum retunduntur.

Campanarũ & luminum vsus in Ecclesia.

ctum: vt sancta Apostolica & Catholica Ecclesia, à primitiua quasi per manus tradito & accepto more, hunc luminum vsum in hunc vsque diem retineat, non quòd omnes omnium generum dæmones (plures enim sunt) hac luce Elementari, prorsus in fugam acti, à nocendo desistant. Aliqui enim (cùm sex à Platonicis numerentur genera) non ita magnoperè hanc lucem, occultâ eorum proprietate, odio habent: subterranei vtpote, qui eius præsentiam vel inuiti fugere cogantur: quin ad candelas ab Ecclesia benedictas, aut quæ sanctorum reliquias tetigere (ne dicam de aliis luminibus) ita immoti persistũt vt, supremi luminis virtutem magis expauescant, superiorúmque à perpetrandis malis vix desistant: frequenter enim id vsu venisse legimus.

Luminum vsus ex primitiua Ecclesia.

De occasione, quam nobis nocendi nacti sunt Dæmones: de nostra illorum conatui resistendi necessitate: déque dolosis contra moribundos præsertim machinationibus.

CAP. VIII.

VErùm cùm ipsis dæmonibus in nos grassandi animus est, multò frequentiùs ansam arripiunt ex nostris prauis cogitationibus, ociosis & obscœnis dictis & factis, cœlesti influxui contrariis, Angelicorúmque præsidiorum expultricibus: siquidem purissimi diuini numinis virtus, non nisi castissima pectora inhabitare gaudet. Cúmque nos propria eorum essentia tentatum venientes adoriuntur, tanta subitò spirituum compressio, animi angustia, repentinúsque mœror nos inuadit occupátque, vt sæpenumero sic quasi obsessos vel propriæ vitæ nos tædium capiat ab ipsis nempè dæmonibus, quibus nihil magis horrendum tristiúsque, nostris spiritibus adeò conturbatis: quæ quidem animi subitanea quasi exstasi abrepta desperatio, vt plurimùm ab occulta causa proueniens (longè melius vt sentiunt puro iudicio Cabalistæ) dæmonum accessui ascribitur, quam Astrologi solis astris eam acceptam referunt. Siquidem, si hoc desperationis genus, duntaxat à cœlo causaretur, nequaquam

Dæmones vnde ansam nobis nocendi sumunt.

Occupatio Dæmonum.

Desperationis origo.

quam tam repente & euestigio quasi, nec etiam sine insigni aliqua corporis, animi ac valetudinis mutatione aut dispendio (vt sæpè fit) contingeret. Nec tamen negandum, cùm dæmones gladiatorio animo ad nos adsectãt viam, eos nobis aduersorum syderum aspectuũ occasiones negligere: haud ignari malis corpora scilicet nostra, peccato originis ipsorum culpa infecta, astris affici; magis tamen numinis imminutionem curantes, quæ vt succedat, nõ tam sydera, quàm ipsa flagitia in causa sunt. Ex quo fit, vt nullo non tempore, cùm etiam iustus septies in die cadat, in nobis tentandis oppugnandísq. strenuam nauent operam, pro eo, quo nos fallere ac circumuenire dolosè flagrant, aut potiùs toti æstuant desiderio; huius, quo compotes fiant, omnia postponunt reliqua, etiam ipsam quam sibi imaginantur habere lætitiam hãc temporaneam, cùm verum aut solidum gaudium nullo pacto in eos cadere possit, ob perpetuum ignem, vermem nunquàm moriturum, æternos denique inferorum cruciatus, quibus mancipati sunt & dolore præsentium, & timore futurorum. Hoc autem omnem humanum captum excedens, tristissimumque, & acerbissimum tormentum non hinc eos afficit, quo ad pœnam coëxistentem, quæ in Deo, vt beatitudinis obiecto, nunquàm videndo consistit, quò diris flammis hi nequam Spiritus, vel etiamnum vrantur: sed à supplicio ex accidenti, quod apud Theologos nomen obtinuit, quod tum à loco deteriori, tum ex hoc tenebroso vbi crebriùs obseruantur aëre, omnes ad inferna, omni spe inde redeundi penitùs præcisâ, intrudendi sunt, maiori cum angustia ob mala, ad quæ induxere damnatos: tum etiam à sensibili igne tamquàm Diuinæ iustitiæ instrumento singuli castigãdi satis supérque sunt. cui perfectò igni in omne æuum destinati, tãtò vehementiùs ardebunt, quantò magis peccarũt, ac in hos grauius scelus machinati fuerint, ter & ampliùs sine fine omniũ miserrimi: Nec tamen propterea aliquid de suo in nos, quo sunt, animo doloso & pessimo remittunt: itaque continuo viuæ fidei Clypeo munitis aduersus eos nobis prælio decertandum est, à Deo suppetias & petentibus, & spe non dubiâ expectantibus, iuxta Principis Apostolorum Diui Petri præceptum, cum

Numinis imminutio non tam ex syderibus quàm ex flagitiis.

Oppugnatio Dæmonum continua.

Hominis necessitas resistendi Diabolo.

fide fortiter eis resistēdū. *venit enim Diabolus à Deo, vt tentet, quò interiorē inspiciat hominē*; vbi haud vnquā nostrā nō machinatur ruinā, minimè sic à Deo missus. at qua est animo in nos maleuolo, ac in Deum insolēti haud immeritò permissus. Diuina autē misericordia sēper tēperata Iustitia, etsi nos sæpenumerò, non ob nostri perditionē, sed potiùs æternā saluationem, his tētationibus exerceri permittat; nunquā tamē, modò nobis ipsi nō desimus, in iis nos submergere succūbereque cōcedit, quātacūmque etiā nequā horū Spirituū sit potestas, immò fides nostra ne sopore torpescere assuescat, ac haud secùs ac ferrū non ex rubigine obducatur ab iis egregiè cōtinuò exercetur; mirabilísque Dei gloria & potētia, ex tētationibus veluti ex inferorū abyssis nos forti sua manu vel ex insperato eripiētis, velut insignis gēma hinc non obscurè relucet. Porrò, etsi nunquā non Diabolus (*vt & suprà adductū*) tētationib. omnis generis aggrediatur hominē: maximè tamen omnibus suis adhibitis dolosis machinis animā iā agentes oppugnare nō desistit. quod nō sine sūmo mysterio, ex postremis verbis Saluatoris nostri in crucem acti, patri æterno Spiritum suū ardenti pectore viuidáq. voce cōmendantis, satis supérque videre est. Inter alias autem tentationes, hæc etiā non minima, sed grauissima certè existit, quod postquā peccatū mundum inuasit æternâ Dei iustitiâ id postulante hominem internè tentationibus suis aggredi potestas Diabolo facta est: qua quidem primùm statim à cōdito mundo, ex duobus illis fratribus, Cainis animū, horrendū in modū perculit & cōcussit: (quod scilicet nomen tale ex reipsa, more primi sæculi, ipsi Caini obuenit) tantā enim, tāque diā inuidiā erga germanū fratrem Abelem innocētissimū Deóq. dilectū internè in eo excitauit fouítq strenuè: vt, & luctuosâ morte omni fraternæ charitatis vinculo rupto ipsū tādē perimere nō dubitarit. ea vnica de causa (si modo causa dicenda) quòd secundùm Hebræorū placitum, fumum ex sacrificio fratris rectiùs cælum petere videret. Sic & Lamech carnis illecebris libidinísque flāmâ incendit, postquàm ab Aemos primùm nomen Dei *Sadai* שדי vocari audierat, vt priùs duas coniuges appeteret, sicque filij Dei in filias hominum irruerent.

Ex diuina misericordia tentationibus Dæmonum exercemur & non submergimur.

Morientes tentantur à iDabolo.

Lamech libidine sollicitatur.

De

De diluuij causa, & quis ab eo saluus remanserit: de imprecatione Noë in Cainum & nepotes: déque gigantibus & eorum superbo molimine.

CAP. IX.

QVo factum, libidinum flammis semper crescentibus, vt ferè omnes paucissimis exceptis à recto deuiarent tramite, timore Dei à terra prorsus exploso, posthabitóque nefariâ, tandem Dæmonum artibus passim Gigantes illi producerentur: quorum vastam humanæque naturæ parum decentem & inconditam molem, tempore vniuersæ carnis resurrectionis, ab his duntaxat auferet qui diuinâ gratiâ, ab inferorum vinculis exoluti sunt. Hi nempe Gigantes, quâ erant superbiâ sibi filiorũ Dei nomen assumentes, cæteros præ se cõtemptos, hominum filios, appellauere: tãdem vltionem diuinam sibi & toti mundo accelerarunt, vt omnia diluuio submersa perirent, excepto Noë (quæ vox quietem Domini denotat) propter quòd cæteris iustior esset, & semen aliquod generis humani seruaretur: Quod quidem diluuium, ab Angelo (quem Pelion fuisse Cabalistæ volunt) instructus Noë (hoc enim modo, multa præsciuisse antiquitùs Patriarchas, cùm de rerum euentibus, tum de humana salute, iidem asserunt) Déique ad hoc excitatus spiritu, totis annis centum antè populo prædixerat, ad resipiscentiam cõcionibus suis fideliter exhortando, sed omni sine fructu, frustra & incassum laborando. Intereà temporis, arcam sibi, diuinitùs id edoctus, extruxit: in quam, cum vxore sua, tribus filiis, totidémque nuribus, adde & nonnullis, de cunctis cæli & terræ animantium generibus, seruandus, sese reciperet, cæteris omnibus Cataclysmi aquis submersis & perditis, Posthæc, haud longâ temporis morâ, & antequam adauctum adhuc esset nouum genus humanum, Diaboli antiquum obtinentes filium Noë, Cham dictum, induxere eò, vt patrem denudatum dormientem, cæteris fratribus deridendum propinaret ac monstraret, quem tamen anteà fascino quodã ligasse, ne gigneret quò id semen impediretur, Berosus antiquissimus Chaldæorũ historicus testis est, qui hinc

Gigantes diluuij causa.

Noë, quies Domini.

Angelus præmonuit Noë futuri Diluuij.

Cham patrem Noë fratribus deridendum propinat.

hinc expergefactus Noe tantum piaculum in se patrem commissum sentiens, à Dæmonum insidiis filijque malitia profectum, Cain eius nepoti imprecatus est; cùm, quibus Deus benedixerat, ipsi maledicere non integrum esset. ex quo tempore Cainum primum nigro à reliquis distinctum esse cœptũ non leuis suspicio est, cũ vel extrinsecus, tũ Dei vindicta appareret. id quod magis aliqui asseuerare videtur, cũ ex ipso Æthiopes Ægyptij cæteríque Nigritę orti propagatíque sint. Verùm enimuerò an non etiã egerunt varijs iterum per vniuersum terrarum orbem nationibus hinc inde dispersis, cùm per plurima signa & sacrificia antiquos Patres a propriis intelligẽtiis, quibus familiares erãt, vt eorum fidem in id futurũ semẽ clariùs testatam facerent instructos viderẽt, quo & ipsi, varias regiones, & loca peruolando, omnis generis vitiis Mundum inquinarent, tentarẽtque; vt huius benedicti promissi germinis omnem memoriam, (si foret possibile) penitùs obliterarent, totóque exterminarent Mundo. Diuino itáque permissu, hominum peccatis id merentibus, factum, vt, quemadmodum pij sensim incrementa sumũt indies, in sciẽtia & timore Dei illuminati: ita rursus impij contemptores nominis diuini magis magísque ignorãtiæ tenebris inuoluantur. Qua propter sub id tẽpus Zoroaster, sic dictus Astronomus, quidam Nẽbroth fuisse autumãt, Dæmonũ astutiâ hunc risisse ferunt, tam variis præstigiis, hominum, cælorũ siue potiùs Dæmonũ ope adiutus, oculos perstrinxit, vt supra omnes humanas vires inde superbia elatus dicatur. Eorũdẽ porrò Dæmonum furiis & excitatus & agitatus ille Gigantum pessimus, proles hominũ miserrima, felicitatem hic in terra, à cœlo sibi contingere, omnibúsque aliis, asserere non erubuit ex quo cõsequutũ, vt homines mirũ in modũ superbiâ efferrẽtur superbissimęque turris illius extructionẽ molirentur, à qua tamen, immissâ in eos diuinitùs, linguarũ diuersitate ac tãta cõfusione inextricabili, vt potè operis nefarij cœpto, statim desistere coacti sũt. Hoc itaq; pacto & lingua illa, quâ Adã cũctis rebus vnicuiq; & propriæ substãtię virtute nomina indiderat, omnibus in hoc cõsentientibus, erepta est; si Heberũ, cui Hebræi suã originem acceptam referunt, illi operi minimè consentienti,

Caini posteri Aethiopes, Aegyptij, Nigritæ.

Zoroaster, alijs Nẽbrothus impiæ doctrinæ magicæ primus inuentor.

ſentienti, exceperis. Eodem etiam tempore, idem Nembroth, dum paſſim ignem obſeruari præciperet, quò priùs Aretia, Nohæ vxor, ex arca egreſſa, gratias Deo agens, quod minimè totum genus humanum ſubmerſum voluerit, Deum adorauit. is in cauſa fuit, vt Chaldæi primi Aſſyriiq́ Reges hunc coram ſe præferrent ac colerent, anſámque præbuit non exiguam, quòd Abraham, primus Dei martyr, ſeu confeſſor haberetur. Nam is apud Hur, Chaldæorum exiſtens, Deum cæli verè adorauit: Elementũ verò idololatricum, vt potè ab imperfectiori inſtitutum ſexu, diuinis honoribus vt afficeret adduci nullo pacto potuit, qua de cauſa & tyranni iuſſu in fornacem ardentem coniectus, in teſtimonium ſuæ fidelis conſtantiæ, cedentibus nihílque lædentibus flammis, ſaluus (vt Franciſcus Georgius Venetus aſſerit) ac incolumis euaſit.

Aretia al. Tyrea Noë vxor.

Abraham primus Dei martyr.

Abraham è fornace saluus euaſit.

De origine cultus idolorum ſuperſtitioſi perfugio delinquentium: circumciſionis præcepto: & transformatione toties à poëtis laudata.

CAP. X.

SVb id porrò idem tempus, eorundem diabolorum inſtinctu, Ninus Aſſyriorum rex, primus in mundo, & autor hominibus, & inuentor æris ſignati, (quo quidem nonnulli in priori mundo Chriſtum eſſe venditum putant) idola colendi occaſionem præbuit, erigendo in honorem patris ſui Beli, ſtatuam, aſylum, cunctis ad eam confugientibus delinquentibus, haud abominandam impietatem, poſtea Cedax longiùs in vulgus ſparſit, quibus imaginibus è limo, ceu alter Prometheus fictis quã profectò Deus miro ſuæ prouidentiæ ordine priùs irrepere propter mundi recentem creationẽ prohibuit ac vetuit: malum certè, quo non aliud magis abominabile ac deteſtandum cùm homo eò inſaniæ à diabolis ſeductus peruenit vt neglecto & obliuione dira præterito ſuo Creatore, Creaturam aliquam ſordidam & interdum ſe longè ignobiliorem, diuinis affecerit honoribus, crimen ſcilicet omnium criminum grauiſſimum, ratione obiecti, læſæ nempe Maieſtatis non humanæ, ſed diuinæ. Quod vel hinc clarè patuit quidnam ſydera etiam ipſa ob eiuſ-

Gen. 11. cap.

Quod vel hinc clarè patuit quid nam sydera etiam ipsa, ob eiusmodi piacula cōmissa, in nostra corpora possint, cùm Aram ante patrē morte rebus humanis exemptus sit: nec id sine causa, cùm sæpenumerò in magna delinquentiū turba, etiam si qui reperiūtur innocentes, vnà rapiātur ad supplicium, nec tamē in hoc etiam Deus alicuius iniustitiæ incusandus, cùm ex hoc malo pœnę bonos premio afficiat potiùs, ornatioresq. reddat, cū ijs fes malos meritò pœna maneat & interitus excipiat. Ex hoc autē idololatrico creaturarū cultus initio, res paulatim eò deducta est, Dæmonum miris technis & fraudibus, vt Chaldæi priùs, dehinc sacerdotes Aegyptij vtpotè maximè præ cæteris superstitioni huic Diabolicæ irretiti, eò tandem dementiæ processerint, vt firmiter penitúsq. illi per ignes, hi verò per statuas magica fabricatas arte, Dæmoni vel propriā salutē, omniáq. sua bona & cōmoda, accepta referentes, ab vniuerso eorum ordine, vt à Deo animas in corpora naturâ immitti sōniarint potiùs, quàm crediderint. Quā ab causā processu temporis hac venenatissima animarū peste maximā partē hominū inficiente, à Deo ipso Abrahæ mādatū est, vt hāc quamuis sibi cognatam infectā tamen hoc veneno præsentissimo gentē, penitùs fugeret: mutando solum etsi patrium, vel Deo (vt assolet) Angeli ministerio, quē, Zadchiel, Cabalistæ fuisse volunt, adhoc vtente, ne & ipse ex eorum conuersatione corrumperetur, cùm iuxta commune verbū, *Cum peruersis, peruerteris* vt plurimùm. Ne autē diuinæ promissiones suo tandem tempore complendæ, intereà prorsus penitúsq; ex omniū fideliū etiā animis, Diabolicis dolis extirparentur: inire Deo cū Abrahā eiúsq. posteris perpetuū fœdus placuit, externo præputij circūcisionis signo post octauū, ex quo masculi nascerentur, diē faciundo, quasi adūbrato. Hoc nimirum signo, cùm Dæmones prohibitarum libidinum flāmas summoperè debilitari animaduerterent, ne hîc quidem pro more suo, aliquid intentatum relinquerent, quò huius seminis memoriam omnem abolerent, gentes reliquas acriter instigādo, vt hoc, quò Hebræi à cæteris secernebantur gētibus, quasi dedecoris & infamiæ loco exprobrarent: eósque homines ceulerios Apellas ac Verres nuncuparent: denique pro gente impia ac superstitionibus dedita, pas-

Dæmoni omnia sua referentes.

Abrahæ mādatum à Deo.

Genes. 6. cap.

Pactum Dei cū Abraham.

Hebræorum gens.

ſim diuulgarent. Iis itaque gentibus omnem gratiam, à vero Deo profectam, quaſi pedibus conculcantibus, inciderunt tandem iuſtâ Dei vindictâ in ſenſum prorſus reprobum, naturæ etiam lumine ipſos deſtituente, pluſquam brutorum naturam induẽtes, adeò vt eorum multi ipſis brutis miſcerentur, mas in marem, fœmina in fœminam, in proprium denique hominem (horreſco referẽs) coïre non erubuerint. Hoc belluino ac nefando ſcelere, quo non aliud Deo magis exoſum, res eò deducta eſt, vt tandem omnes meritas luerent pœnas: tres in meridie non ſine myſterio Angeli apparuere, ex quibus duo tantùm veſperi Sodomam ingreſſi, hinc ſine mora cœlum vndiq; ſulphur & ignem pluere viſum eſt, quo quinque illæ antiquæ inſigneſque vrbes, hoc nefando crimine pollutæ, penitus deletæ, ac etiam hodie ita ſubuerſæ, in perpetuum diuinę iræ teſtimonium, cernuntur, in lacu, quo contra reliquorum naturam viua abſorptis mortuis non ſubmerguntur animantia, tanto fœtore exhalante, vt cuncti ſuprà volantibus alitibus lethalis ſit; adeò vt Cabaliſtę, ibi locorum inferorum portas eſſe, rati ſint; de loco enim ſubterraneo, nobiſcum alioqui concordant. Ipſius quoque Loth coniux, quæ non ſine maximo ſecreto anonyma in ſcriptura reperitur, ex trãſgreſſione mandati, quo egrediens ne retrò circumſpiceret iuſſa, in ſalis ſtatuam vel in hodiernum diem, non ſine horrore, conſpicuam, transformata ſcribitur. Hæc, & ſimilia, diuina oracula, quòd dæmones eluderẽt, quadam cacozelia, ſtultáque imitatione, haud ſecùs ac ſimia humana facta imitari tentat, autores fuere, vt tot, tantæque metamorphoſeon fabulæ, ab antiquis Poëtis, fingerentur, quibus gentiles iam anteà ſtultos, prorſus (vt ille ait) inſanos redderent. Ad inſtar enim huius ſtatuæ, Bactum in ſaxum, in montẽ Rhodopen apud poetas primũ tranſlatos legimus, Phyllidẽ in Amygdalum, in florem Narciſſum, in fontem Arethuſam, in auem Picum, atque adeò in ſtellam Arctophylacem, milléque alias eorum fabuloſas transmutationes, vbique gentium apud eos videre eſt. hinc etiam factum voluit, vt diluuij memoria, quam Noë Hetruſcos edocuit, dum iam ad alta, iam ad montes conſcenderent, ærumnoſæ tunc vitæ memores, Pani Ly-

Coïtus contra naturam.

Transformatio apud poëtas.

ceo post Euandri accessum, dæmonum astutiâ, falsò ascripta sit.

De sacrificiis hominum: quinam ea instituerint: qui verò abrogarint.

CAP. XI.

Sacrificium filij Deus præcipit Abrahæ.

Montes loco templorum.

CÆterùm, eùm & intellexissent Deum, ob præfigurandum verum illud, multis sæculis post futurum sacrificium tentasse Abraham, præcipiendo vt filium sibi vnicum, vnicéque dilectum in monte Moria, mactaret, (montibus enim antiqui Patriarchæ, loco templorum vsi sunt) haud mora idē genus sacrificij sibi expostularūt, hinc in reliquiarū ad sacrificandum destinatarū penuria, Phœnices primū apud Tyrum, impulit: Deinde & alios plerosque vicinarum gentium, vt humana sacrificia sibi cederent, immò tandem parentes, vt propriis liberis minimè parcendum duxerint, ad eam dementiam adegit. Huius rei, vel sacra scriptura testis esse potest, quæ tradit, regem Moab primogenitum suū, regni successorē, in obsessæ vrbis mœnibus, hostibus vidētibus, quò de Hebræis victoriam reportaret, idolo Molocho, iugulasse: quam ex voto etiam obtinuit, minimè tamen ob tantum scelus commissum, omnibus potiùs flagris dignissimum: sed quòd Hebræi diuinitus, ob multifaria cōmissa crimina, ipso quasi medio punirentur. Hæc tam execranda parentū in liberos laniena, vnde nam aliō, quàm ab ipso Diabolo, homicida & mēdace ab initio profectū dixeris? innatam parentum in liberas στοργὴν, in crudelissimam carnificinam conuertente: superbissimus omnium spiritus iste nequam, qui excellentissimam & ad ipsius Dei imaginem formatam creaturam, sibi litari exposcere nō veretur, quod tamen iis, qui Tyriorum coloniam Carthaginem inhabitarunt persuasit, Saturno sic litantibus, dein in Taurica Chersoneso, Arabia Ægyptóque idem factitatum, quod tandem Amasis Ægyptiorum rex magis cordat⁹ vir, substitutâ imagine cereâ abrogauit. Inuasit & & hæc dira pestis tandem Germaniam, qui Theutati, suo idolo, multo tempore eiusmodi sacrificia nefaria offerebant. perrepsit posteà & in Sueciam prope Vpsaliā. quin nec ipsa Italia rerum olim domina, delusa à Græca voce φῶς, ab hac immunis remansit immò tam diu ea afflicta est,

Amor parentum in crudelitatem versus.

Sacrificarunt varij populi.

est, donec Hercules orbem terrarum peragrans, tot eum monstris purgando, veriorum reddiderit interpretationem: eam scilicet, vt hoc sacrificium potius lumine, id quod vox sonat facerent edocuit. Nec ipsa Roma, quòd veriora reportaret responsa, humano sanguini parcendum rata. Exinde in Galliam, Britanniam, ac Nouergiam apud Druidas, serpere cœpit. Quis itaque hæc omnia à à dæmonibus orta esse non videt? Tempore tamen (vt anteà Prophetarum prædictum erat vaticiniis,) aduentus Christi in carnem, hæc diabolica laniena in vsu esse desiit in imperio Romano, quod Adriani Imperatoris ministerio, diuino autem instinctu, factum est. Maiorem etiam in modum hæc pestis grassata reperitur in nouo illo orbe superiori sęculo, Hispanica nauigatione à Christophoro Columbo Ligure primùm reperto, vbi non rarò vsu venit, vt quotannis ad septem millia hominum variis gemmis sacrificaretur, sic enim ipsorum Idola vocabantur, tum à Sucatanensibus hìc solùm ignotâ tamen de causa Apellis: cùm etiã à Mexicanis, qui tum ibi rerũ potiebantur: Quod tamen execrandũ facinus nostro tempore à magno illo Ferdinando Cortesio, Iberorum duce, sub auspiciis Caroli quinti nũquam satis laudati, vel ex hoc solo, ipsorum quoque finibus exturbatum est, haut secùs ac altero Hercule. Præterea, horum etiam spirituum fraude factum peractúmque est, vt Iosephus innocens à fratribus suis, Ægyptiis venderetur. Ab iis etiam Pharao Moysi famulo Dei credere dissuasus est, qui quidem primus prophetarum miracula edidit, hinc bicornem per ceruam Cabalistæ prophetasse tradunt: immò ex eo Hebręos arctiùs premere cœpit: quò autem miraculorum diuinorum auctoritatem imminuerent, è vestigio per suos magos similia, præstigiis tamen hominum oculos fascinando, facere tentarunt: quibus præstigiis adeò non tam oculos, quam ipsa corda gentium occuparunt, vt non modo cœlũ, stellásque, sed & omne ferè brutorum genus, pisces, allia, cæpas, aliáque olera, gemmas, & ipsa Elementa, hominum gratiâ tamen producta à Deo, quæque cuiusque ingenium sibi idola finxerat, pro diis suis colere nihil addubitarint.

Druidæ non pepercerunt humano sanguini in sacrificiis.

Iosephus à fratribus venditus Ægyptiis.

Idola plurima pro Diis coluntur.

De legibus gentilium; qui imitatione Mosaica Diis suis omnia referebant accepta: quo item idiomate ferrentur: de libris sacris, & pauca de Sibyllinis.

CAP. XII.

Præcepta Dei tabulis duabus lapideis insculpta.

CVm postmodum autem, verus & vnicus Deus verum quoque & vnicum cultum, quô se affici vellet, misertus generis humani multis modis à vero aberrantis inscriptum binis tabulis lapideis (legē illam omnium legem, duarum nempe tabularum) populo suo per Moysen in monte Synai inter fulgura & tonitrua promulgaret, & inter cætera Sabbatum obseruare præciperet, mendaces hi Spiritus & tum in contrarium nixi sub diuersis fabulis festa celebranda esse ementiti sunt, quò magis suam superstitionem stabilirent, ipsos Hebræos festa vera, vero Deo ritè celebrantes imitati, Ioui, Apollini, Dionysio infinitisq; aliis suis laruis & heroibus, vbique gentium peculiaria festa sacrificiáque institui procurarunt, agni etiam paschalis comestionem æmulati variis libaminibus agentibus immolatum est, quibus & diuinationem, quo vsu increbesceret, mirâ addiderunt astutiâ: nec defuere, qui, in ferendis legibus suis gētibus, Moysi cedere voluerunt. hinc Ægyptiis Hermes, & Apis; Persis Oromasis; Bactris Zatriastes: Cretensibus Minos, & Epimenides. Thracibus Zamolxis; Scythis Anacharsis: Lacedæmonibus Lycurgus; Triptolemus, Phoroneus, Draco & Solon Atheniensibus, legumlatores fuere, sicut apud Macedones Cabiris, apud Romanos Romulus ac Numa Pompilius: atque multis sæculis post, apud Indos Senásque Sonogorbonus, qui exercitiorū idololatricorum (vt & hodie adhuc Orientalibus moris est) causa fuit præcipua, perinde vt Viracoces, in orbe nuper reperto, apud Peruanos, & Zuazatlus penes Mexicanos: apud Iaponios Amidas & Xaca, & tandem Mahumectus sic enim aliqui scriptum reliquēre, quem ex eius ortu, nomine, ne dicam dictis ac factis, ipsummet Antichristum, orbis bestiam, ferum aprum blasphemiæ denique & iniquitatis filium, nosse licet. Qui quidem Pseudopropheta legem ab Archangelo acceptam

Mahumecti aduentus.

affectis ac miseris mancipiis suis tulisse mentitus est, prout & alia omnia, ab aliis similiter ferè factum vniuersis: qui, quò maiorem auctoritatem sibi conciliarent, Moysen imitati, suis etiam Diis leges acceptas referebât, hinc Zatriastes legem à bono numine se accepisse gloriatus est. Minos à Ioue: ab Apolline Lycurgus: atque à Vesta Zamolxis: & Numa ab Ægeria Nympha. Haud multum absimili dolo & fraude cauerunt, vt tot eorum leges aliâ quàm vernaculâ linguâ scriberentur, quò minùs eorum cultus passim scribẽdo vilesceret: instar eius, quòd veram viuentis Dei religionem, ob maiorem obseruantiam, non aliâ nisi Hebraicâ (omnibus vocabulis Aegyptiis inde exterminatis, quò citiùs eorum superstitionum obliuio induceretur) scriptam cernerent. Proinde antiquiores Greci Puniceis literis suas leges exaratas obseruauerunt: Romani lingua Hetrusca, ab Aramea non ita dissimili fulguritorum ac auguriorum artem custodiuere, quam pueros eorum edoceri sedulò dederunt operam. Sic veteres Germani & Galli Græcis elementis quæ de religione sentirent, scripsere. Vniuersi verò Orientales Syriacis characteribus suas superstitiones consignant. Nunc etiam temporis adhuc diabolorum fit instinctu, vt pleræque gentes barbaræ, nos, Græcos, Aethiopes, nonnullósque Indos, omnes tamen Christianos, apud quos alius à vernaculo sermone in religione exercenda, vsurpatur, in suis quoque superstitionibus æmulentur, vt hodie faciunt Sinæ etiãnum idololatræ, Iaponij, & Peruani, cũ nouæ Bæthicæ incolis: qui omnes diuersa ab ea quâ loquũtur lingua vtebãtur: immò & adhuc licèt clãculum viuntur. Horũ etiã spirituum opera peragitur, vt Turcæ, Assyrij, Mauri, Arabes, Nigritæ, Aegyptij, Persæ, Medij, Parthi, Arachosij, Sogdiani, ac nonnulli ex Indis, cisque Timaũ, Tartari, nec non Sacæ, diuersa orbis climata inhabitantes, alio quàm vernaculo sermone suã legẽ, Arabico nẽpe scriptã habeãt: ad hæc nõne, dũ Hebræos suilla carne lege vetãte abstinere viderẽt, & ipsi, vt à bob⁹ Aegyptij sibi tẽperarẽt, effecere? quod & adhuc obseruatur ab Indis, sic & à piscibus Syri. Illa itaq; diuinę legis obseruatione, res eò deducta est, vt hoc benedictũ semẽ, nõ modò apud Iudęos in dies magis magísq; radices ageret, verũ & gẽtib⁹ Sybil-

Leges Dijs acceptas referentes.

Romanorum leges qua lingua seruata.

Sibyllinis innotesceret oraculis, quarum decem celebrantur (etsi nonnulli vnam tantùm fuisse velint) diuersis dictam nominibus) quæ omnes, diuino afflatæ numine, vaticinatæ sunt: etsi ipsæmet suorum vaticiniorum ignaræ miseræ. Haud enim existimandum, cùm veræ fidei essent expertes, eas, instar nostrorum Prophetarum, fuisse illuminatas, verùm vaticinia illa ex diuino influxu in earum animis, quasi imagines in speculo, relucebant: non ad illarum proprium, sed potiùs gentium, ne quicquam causare possent, commodum, perinde vt Balaam ariolo, ac Caiphę sacerdoti immittebantur. Quorum porrò molitionibus factum, Hebræos imitando, qui Salomonis Cantica, Ezechielis prophetiam, allegoricámque scripturæ interpretationem, non nisi viris dignis manifestari volebant, harum libros, atque Hidaspim legere: præterquàm quod à quindecim viris capitis cunctis supplicium præscriptum erat.

Libri sacri nõ omnibus manifestati.

De Poëtarum miris figmentis: eorum doctrina fabulosa à Dæmonibus instigata: responsis etiam Dæmonum oraculisque diuersimodè redditis imitatione sacrorum Prophetarum.

CAP. XIII.

PRæter hæc, an non ijdem nequam & fallaces spiritus excitarũt, vbi hoc beatissimum semen apud Hebręos nasci debere, eísque propriâ malitiâ crucifigi ac expelli, gentibus verè Dei filium prædicandum perceperint, quo vllo si modo possent impedirent, aut saltem ni possent retardarent tot Poëtas, ad tot tantasque fabellas effingendas vbique gentium de Iouis liberis, qui nonnulla ex parte huius sanctissimi seminis virtutes, ac Theosandrica gesta, non secùs ac simia humana, ęmulari viderentur. Quid enim aliud sibi voluere antiquorum vates per Perseum è virgine natum, nisi vt hac fabula, Apostolos hoc diuinum germen à virgine prodiisse docentes quasi nihil inauditum, admiratione aliqua dignum afferentes, præ se cõtemnerent? quid per Mercurium Deorum hominúmque internuncium, nisi, cùm hoc semen verè hoc officio fun-

Poëta qua à Diabolo edocti.

Perseus è virgine natus.

sanctorum audirent, leuiùs eo afficerentur? quid per Herculem, natum è Ioue, orbem terrarum à tot mõstris vindicantem intelligi voluerunt, in cuius beneficij memoriam tot tantísque malis erepti, propria mortales sedendo libarent sacrificia, eíque decimas instituerent? quid per Sameticum regem, inferos petentem, atque cum exuuiis redeuntem? quid per tot plures alios, nisi vt cùm hoc diuinum germen ineffabili quodam modo humanam suæ diuinæ indissolubili vinculo copulasse naturam audirent quò homines ex inferorum potestate, è lacu illo, in quo non erat aqua, liberaret: hæc (inquam) omnia non maioris ac suas facerent fabulas, vnúmque alteri quasi similia conferrent? quid aliud per Aesculapium, morbis hominum variis medentem, nisi vbi hoc sanctitatis germen verè nostros languores sanasse intelligerent, flocci omninò penderent? Quæ porrò effinxere de Aristeo Proconesio mortuo, & denuò tandem viuo apparente, Cleomede in arca incluso nec ampliùs reperto, Adonidi quem spargerent planctu, Abari ac Hyperboreo per aëra volante, nisi vt nos, huius seminis memoriam requiescentis in sepulchro quotannis celebrantes, derideant: quasi, perinde, ac cùm eum, propria virtute à mortuis resurrexisse, ad cœlum in conspectu multorum ex fratribus conscendisse, gratâ mente & ore recolimus, vt rem nullâ admiratione tantâ dignam, stupentes ludibrio habent. Quid de Mithrę sacrificio, pane ac potu, Mercurij aqua, quâ commissa scelera expiare miseri somniabant, denique de tot innumeris hoc genus fabulis ab eis confictis? an ob vllã aliam id factum putaueris, quàm vt huius clarissimæ lucis ad reuelationem gentium cœlitùs demissæ, splendorem suarum fabularum caligine tenebrísque retunderet, ac inuoluerent, cùm penitùs illud extinguendi, potestatem omnem sibi præcisam viderent? Haud absimili modo & consilio diuinos Prophetas, populum ad veri Dei cognitionem crebris concionibus prodigiísque inuitantes, diuinásque reuelationes propalantes, suis & ipsi falsis aridis æmulati sunt, quorum insigniores celebrãtur, Musæus Atticus, huiúsque ciuis, Lycus, Bachides, Boëtius & ipse Tiresias, Eucleus, Epimenides, ac Mopsus, omnes quidem, at diuersis futuris prædicendis olim occupati, vt à diuersis

Descensus ad Inferos.

Resurrectio & ascensio Christi.

Poëta diuinos Prophetas æmulantes.

diuersis dæmonibus ipsorum abriperentur sacrificia, vel etiam ieiuniis, lotionibus, variísque cantibus, choreisque præmissis: vix enim dici potest, quàm hi immundissimi spiritus diuinorum tamen honorum sint auidissimi. adeò miserandum in modum diuinos honores sibi exposcentes miseris hominibus diu multúmque imposuere. Hinc neque Branchis, virgo vatidica, ni virgam manu teneret, triduò ante ieiunans, pedes limbusue fontem tangerent, responsa dare poterat. Ita nec Colophone responsa proferebat, non gustatâ anteà aquâ illâ, quâ omniũ conspectui subtrahebatur. quidquod ipsum Delphicũ nihil promebat, ni sacerdos in antri adytis tripodi insidens diras illas potiùs, quàm diuinas exhalationes exciperet. Adde de tot aliorum oraculorũ responsis, quæ ijsdem dæmonibus ducibus & auctoribus primùm in Iouis Dodonęi tẽplo ex quercu reddi cæpta sunt: post vbi veri Dei vocẽ ex arca resonantem, & sacerdotibus vt populi futuras pœnas canerent iubentẽ, primùm perciperent. Quid porrò, cum illis fatidicis sermonibus tótq. Deorum symulacris, quæ omnia vsque ad tempora Pyrrhi Epyrotarum regis carmine responderunt aliud sibi voluere, nisi vt Iob versus Dauidisque Psalmos imitarẽtur? mirâ certè astutiâ breuiloquentiã introducẽtes, vt ambiguitate veridici haberentur, cùm tamẽ reipsa, nil nisi hominum exitia spectãtes fallacissimi mendacésque in ipso euentu rei, semper cõperti sint. Responsa itaque sua mendacia, strictioribus numeris inclusa, sonora magis, sensúque gratiora reddere volebãt quò & eorum laudes, suauitate quadam veri Dei laudes hymnis decantari solitas, exuperarent: progressu tamen temporis cùm non ampliùs ligatâ, sed prosâ potius suâ reddere cogerentur, minus certa tum pręducere potuisse deprehensi sunt, quod non cœlestis alicuius influxus defectu factum putandum: quasi verò Pythones ac ventres eorum nõ tanto vt anteà, terræ halitu explerentur, quod nõnullis personum in mentẽ venisse videmus, cùm oraculo passioni omnis expertia, nec à rerum natura, nec loco certo afficiantur, concludantúq. verùm lõgè potentiori causæ id factum meritò adscribendum, vtpote ab altiori intellectu profectum. Neq. enim, quod Aniel Zachieli præfecturam cessit (his enim intelligẽtijs mundi

Branchis vates.

Oracula ex quercu reddita.

Imitatio Psalmorum Dauidis.

Responsa Dæmonum quæ.

mundi committi regimina ferunt,)quorum causâ varios inferioribus influxus contingere secretiores asserunt sapientes, cùm quæ in voluntate, vt ipsa quidem responsa consistunt, longè antè quàm eueniant, vnico intuitu in suæ essentiæ speculo, prospiciat.

De aduentu Christi: an ei silentium responsorum Dæmonum tribuendum sit: de illorum in operibus diuinis æmulatione: déque aduentus Christi testibus: de fuga denique dæmonum & subuersione idolorum sole illo iustitiæ temporis exoriente.

CAP. XIV.

NEc inde etiam factum, quòd eorum sacerdotes, auaritiæ vitio laborantes, pecuniâ corrumperentur, cùm enthusiasmo extra se quodammodò rapti, vti his fieri consueuerat, inquirétibus ipsimet quidnam esset quod responderent ignorarent: multò minùs ipsorum Dæmonum aliquo ætatis vitio morbóue factum existimãdum, cùm ijs minimè sint obnoxij, more hominum non senescentes: hinc verò potiùs (*vt Comici verbis dicam*) illæ lacrymæ, & in hoc cardo totius huius rei vertitur, quòd tempus venerat, quo sese Sol Iustitiæ, splendore gloriæ paternæ totum mundum illuminante iamiam exoriebatur ex alto, ad cuius lucis recens prodeuntis auroram cõspectam, omnia illa diabolica tenebris mundum obducentem, oraculorum responsa victa ac fugata terga dedere, penitúsque conticuere: haud secùs, quam & nocturna eorum spectra, sub tempus Solis emergentis in fugam acta, hominibus molesta esse desinunt. cuius etiam gratiâ Græci, quos qui alios erudirent, sapientes habuerunt, & Romani rerum domini, qui ius ferrent, iureconsultos obtinuere: Dæmones præterea ijdem videntes Hebræos in deserto, iustâ Dei vindictâ à serpentibus venenatis morsos, aspectu solo eius iussu à Moyse erecti ænei serpentis, incolumes euadere, simias & in hoc agere more suo nõ neglexere: hinc eiusdẽ imaginis dæmõ à Nicagora Sicyonibus allatus est eundẽ in vsũ, vt à Romanis, ad se-

Silẽtium oraculorũ vnde.

Serpẽs æneus sanat morsum serpentis venenati.

ad ſedandam peſtem vectus eſt Aeſculapius. Extructo porrò à Salomone ſummo veróque Deo Sabaoth, quaſi in medio orbis terrarum, templo omnium pulcherrimo ac magnificentiſſimo, ipſo etiam Dei Spiritu artificibus ad id opus vndique conquiſitis coactíſque, vt in eo omnes Hebræi Deum ſuum adorarent, nonne hi ſpiritus hinc inde æmula quaſi fana ſua ædificari ſatagere? quòd vel illo Delphico, in medio quaſi habitati orbis vmbilico, Apollini erecto fano cernere eſt, Aegyptus quoque Alexandriæ Serapidi, totáque Aſia, Epheſi Dianę, & Schādia Thoroni Vpſaliæ, magnificis omninò ſumptibus ædificauere templa. Denique iam à tot ſeculis promiſſo mundo exhibito in carne hoc ſanctiſſimo germine, quidnam intentatum hi impuri ſpiritus reliquère, quo id mortalibus inuidentes, ſtatim viciſſim è medio tollerēt? nil profectò. Nonne Herodem, vt nec ſuo ſanguini parceret nefariis armis inſtruxere: vt & Auguſtus, ſe malle Herodis porcum, quàm filium eſſe dixerit? cúmque tandem volens, licèt innocentiſſimus hic agnus λυτρὸν pro nobis exoluturus in manus peccatorū ſeſe traderet, nullis non tormentorum generibus, vſi inſtrumento ad hoc Iudæi ipſi, eum intentatum reliquêre: quodque tunc à capite exorſi erant poſteris temporibus in membris etiam: ſanctis nempè martyribus Chriſti, ſtrenuè proſecuti ſunt: quorum omnium memoriam recolendo, etſi quotidie quinque millium immò complurium numerus coniungeretur, annus tamē integer, minimè ſufficeret: quorúmque oſſa tanta copia Romæ, ac ſi eſſent tædæ paleæque paſsim per compita viarum, ardere viſa ſunt. An non omnibus omnium gentium ſcriptoribus hanc rem geſtā literis poſteritati conſecrare, vtpote Senatui Imperatoribuſque maximè infeſtam, interdictum eſt: quorum opera? dæmonum ipſorum: nixi tamen incaſſum. ipſe enim Auguſtus, licèt neſcius de ortu eius, (quem tanto ardore extirpatum vellent, eiúſque memoriam deletam funditùs) de vita Lentulus, de morte Tacitus, de eius in Iudæa aduentu Suetonius, de ipſius autem miraculis ac reſurrectione Ioſephus, ex ſolis prætereà præternaturali deliquio, Areopagita fit teſtis, Phlegræ ſtupendum ac priùs nunquàm auditum terræ motum refert Plinius.

Templum Salomonis vero Deo extructū.

Templa Dæmoni extructa.

Aduentus Christi testes.

Cuius

Cuius etiam, nisi ipsorum Dæmonum impulsu effectum, vt huius sanctissimę doctrinæ sectatoribus à tyrannis interdicerentur literarum studia, quo tandem ignorantia irretiti cœlestis studij doctrinam abiicere ac deserere cogerentur? Verùm nec quod hac viâ aggressi erant eis successit, cùm innumeri hinc ferè doctrinâ insigni conspicui prodierint sapientes, diuersis linguis instructi, hoc semen sanctum laudibus celebrantes, suáque morte, veram fidem confirmantes. Ab iisdem itidem profectum, vt O'νόχηκον, in sanctitatis germen pictores effingerent, quo homines ab eius cultu alienarent. Et quid, per Celsum, Porphyrium, Iulianum, aliósque Sophistas, tantis fallaciis, falsáque tot hæreticorum doctrina, non incæptum est? itidem tamen sine successu; quos enim radicitùs extirpatos vellent, eos potiùs quotidie magis crescere, viresque sumere contigit; hinc tanta martyrum corona, qui vel vltrò veritati, huius sanctissimi seminis testimonium præbentes, mortem subierint; nec propterea quod literis interdicebatur, multi egregiè docti defuere, ad quorum exempla, & nos nostram vitam instituere, si ita vsu veniret, æquum foret, protecti viuificâ vmbrâ sanctissimi huius seminis. Et vt ad ea, de quibus superiùs digressi sumus, redeamus. In tantum hi scelerati spiritus, ad exortum huius lucis diuinæ, eiúsque verbi per Apostolos prædicationem, in fugam versi vbique locorum exterminati sunt, vt & ob solum nomen etiam à malis prolatum obmutescant penitùs, eorúmque idola subuertantur; cuius rei vnum ex aliis multis exemplum extare inquiunt, à Diuo Bartholomæo aduersus Astharothum, insignis magnitudinis Albaniæ Dæmonis simulachrum, ac Sancto Thoma coram Meideo designatum.

Literarum studia interdicta.

Christus à pictoribus fictus.

Fuga Dæmonum in Aduentu Christi.

De cæcitate Hebræorum, qui literarum punctis occupati, scripturis genuinum sensum distrahunt: Messiam adhuc venturum expectant: sine rege, sine sacerdotio viuunt errantes secretáque Dei ignorantes: cuius nomen licet apud diuersas nationes proferatur, tamen apud easdem quatuor tantùm literis enuntiatur, non sine mysterio.

CAP. XV.

QVid aliud porrò illius miseræ Hebræorum plebeculæ ac fecis veriùs, oculos & animos, vsque adeò obcæcat & dementat, vt alium adhuc venturum Messiam expectent stolidi? Dæmonum certè opus, quorum operâ redditi omnium miserrimi, mendacia veritate neglecta amplectentes, occupati in scripturarum punctis literísque sensum ipsum corrumpunt, quò vsque eis nihil veritatis reliquum maneat, vmbram relicto corpore sectantes. O ter quatérque infelices, tot sæculis iam à patria sua exclusi, exules facti, cuius recuperandi studio, ter quotidie Deum precibus compellant, cùm eâ tanto tempore non caruerint vnquam, ob tot commissas idololatrias, neces Prophetarum omnísque generis alia flagitia, ita vt nunc carent, cùm & sine Rege, sacerdotio, absque ephod, prophetis, quibus tantopere gloriabantur, vbique gentium & locorum summè exosi, vagentur miseri odio (vt ferunt) Vatiniano, alioqui pietate digni, laborantes ipsi soli, hanc cæcitatem (qua talpis sunt cæciores) sponte accersentes, in summa luce non secùs ac vespertiliones ad Solis lumen cæcutiunt, præsertim cùm & Rabini eorum huius seminis miracula nequaquam silentio prætereant, propriam Isräelis ruinam & interitum iniustæ huius germinis morti abscribentes, prout à Rabbi Mose Æyptio, summæ apud eos auctoritatis viro, factum est. Cuius profectò seminis nomen, cùm sit nouum, ac supra omnem modum & nomen inscrutabile non *Iesuah* ישוע. Hebraicè, vt nunc iidem perperam ac de industria agunt, cum hoc nomine plures nuncupetos fuisse, modóque

Hebræi literarum punctis occupati.

Hebræi errantes.

Hebræorum cæcitas.

modoque adhuc apud ipsos vocari reperiatur. at Iesu ישוה proferri potiùs iustum esset prout & in antiquissimo quodam numismate Hebraicis literis scriptum reperi sicut etiam pronunciatur Arabibus ac Chaldæis, vel exiguum in loquendo ab eorum idiomate differentibus, quod per artem Cabalisticam doctis ex his dictionibus satis patet, ו של ול, *iauo selo velo*. cuius quidem nominis mysterium, verè ἄρρητον, lubens prætereo, quidnam de eo nonnulli Cabalistæ scripserint, cùm sub hoc nouo ac ineffabili Iudæis cunctisque aliis infidelibus miro arcano Diuinitatem ac humanitatem, in vno supposito, vnde nostra dependet salus, oculi ac abscondi innuant, apertè nobis cœlitùs ostenditur, non modò ex eius anomala à reliquis omnibus propriis nominibus inflexione, vti Iupiter apud Latinos, & Græcos, Ζεύς; secretum certè animum aduertenti, adcò mirabile stupendúmque vt nullum aliud nomen nobis exhiberi posset, cuius virtute & auxilio, à potestate Satanæ, cui culpâ primorum parentum subiecti eramus, liberaremur, quàm hoc ipso omnis sanctitatis fonte, nostrarum miseriarum refugio, verùm etiam clarius (vt ferunt) sole. ex eius vocabuli scriptura; siquidem quatuor apud Hebræos literis scribitur, quo apud omnes nationes non sine maximo arcano, Dei nomen profertur, vti videre licet apud eosdem exaratum nomen magnum *Ieouah*, יהוה tetragrammaton: Quod quidem Alexander ille magnus in Ial summi Pontificis Cidari aureis notatum literis dum conspicaretur, suspiciens illud statim ex equo desiliens pronus, percusso pectore manu, adorauit: totidemque elementis profertur nomen Dei: Alla, apud Arabes: Teut, apud Ægyptios: apud Magos, Orsi, Græcos, Θεός, Persas, Sire, Latinos, Deus: antiquos Thuscos, Esar: apud Germanos etiam Gott: Sarmatas Bouh: & Istu, apud Peones: ac Tartaros, Itga: ex cuius admirabili secreto, quàm facilè Prophyrius, qui Deorum vanitati præ cæteris indulsit, nosse potuisset, ni ipsemet diuinum à se auertisset lumen, cuius splendore sic expulsæ Dæmonum fuerunt tenebræ, vt nihil, quod petitum ab idolis esset, impetrari potuerit, posteaquàm

Iesus quomodo ab Hebrais Arabibus, Chaldais & Cabalistis dicatur.

Deus & homo in vno supposito quomodo significetur.

Alexander Magnus nomen Dei adorauit.

adorari hoc feliciſſimum nomen inciperet, tantopere lamentatur: cuius rei etiam cauſa, non ſine magnis clamoribus Pana quendam ex eis, quos decepta gentilitas ſibi Deos finxerat, extinctum fuiſſe, Plutarchus auctor eſt, non quidem, vt nos, atque hoc magis, quòd omnis horum operatio ab intellectu quem nullo pacto corrumpi, vti nec noſtrum etiam cùm deforis adueniat, neque vt intelligat, vllo aliquo indiget ſenſus inſtrumento. Immò nec hinc, quaſi dæmones gratiâ diuinâ priuati (quæ veriſſima mors eſt) fuerint, cùm iam antè crimine priori ea longè ſatis exciderint. Verùm multò magis ob tyrannici ſui imperij amiſſionem, tanto tempore diuino permiſſu in homines obtenti, donec tandem in hoc Dei germē, in quod nihil habebant iuris, cùm naturâ impeccabile foret, manus iniecerūt mortē inferēdo, quâ quod per Adam amiſeramus non iniuriâ maiori cum fœnore recuperatum eſt: vbi enim abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia.

Gratiæ priuatio mors animæ.

De inſolentii Dæmonum cupiditate, ſibi diuinos honores vindicare volentium; ſibique vrbium ſalutem tribnentium.

CAP. XVI.

AD propoſitum ergò noſtrum nunc redeundo, pleraque & alia præter hæc machinatos eſſe ipſos Dæmones videmus, quò omnino quantùm fieri poterat, diuinos honores ſuos facerent, nihil non imitari auſi; arbores enim quædam voces humanas edere auditæ ſunt; cùm apud Dodoneam ſyluam pòſt vbi Dominum ex Arca reſpondiſſe perceptum eſt: tum etiam apud Perſidem, vbi ex arboribus reddebantur oracula; & ex earum, quæ Soli conſecratæ erant crebriori fructuum vſu homines ſibi vitam prætendere credebant, vt Arteſius magus. Simile quid & prope lacum Nymphæum accidit, ibi etſi non voce, ſignis tamen certis, reſponſa quaſi ſua prodebant, in hoc etiam Deum imitari ſtudentes, per ſigna etiam ſæpenumerò veritatem innuentem; perinde vt Moyſi per rubum igne non conſumptum, ita

Voces humanæ ex arboribus auditæ.

Reſponſa non tantùm voce ſed etiam ſignis prodita.

per

per humidum vellus, in arida humo, ac viceuersa, Gedeoni Hebræorum iudici, aliis signis quoque aliis in locis indicatis. Qui enim successum rerum suarum euentúmque oculis quasi inspicere desiderarent, ex thure igni iniecto præscire poterant. Si enim cœpta sua ex sententia successura erant, nulla interiecta mora in terram proiectum flammis absumebatur; sin minus, ignis quasi id refugere conspectus est. vt & sæpenumerò apud Gnetiam contingit, vbi oblatum (si quidem placebat) sacrificium flammis cœlitùs demissis statim corripiebatur, ad instar sacerdotum Bahali, dæmonibus id procurantibus iuxta Hebræorum Thalmudistarum sententiam antequàm cum Helia de vera religione contenderent succumberéntque, à consuetis signis defecerunt. Quæ porrò in Tyaneo fonte, fluuióque Scamandro ab ipsis cœpta sunt, (ad similitudinem aquæ maledictionis, quæ adulteras prodebat) vbi virgines vno iurando, altero verò lauando, an Dianæ castum seruassent hymenæum, explorabantur. Adhæc, grassantibus delictis aliquibus publicis, ad tempus interdum à responsis suis cessabant, imitaturi & in hoc verum Deum, qui vocem suam in arca cohibuit, peccantibus filiis Heli. Regna etiam vrbésque vergentes ad interitum sua opera conseruari mentiti sunt, vt in Ilij destructione sub Iunonis & Veneris imaginibus depingitur: sanctorum Angelorum, pro piis excubias perpetuas agentium, munus æmulantes. Multa prætereà & alia huius generis ab iis factitata sunt, ex quibus tamen vel hæc adduxisse, nobis satis sufficiat.

Aqua maledictionis adulteras prodens.

Grassantibus delictis responsa cessabant.

Vrbium salutem sibi Dæmones tribuerunt.

DE NATVRA DÆMONVM IO. LAVRENTII Ananiæ Tabernatis Theologi.

LIBER TERTIVS.

De responsis oraculorum: cur dubia & obscura reddantur: de prædictionibus vaticinijsque probentur necne: & qua ratione permittatur vsus.

CAPVT. I.

Responsa Dæmonum cur dubia aut obscura.

VERVM ad responsa dæmonum, quod attinet, semper hoc proprium habebāt, quod aut dubia, aut perobscura erant quò homines inextricabiliter perplexitatibus inuoluerent; vt vel hinc patet *Ibis, redibis, non morieris in bello, & non Apulus Carolus vincet.* Neque hoc naturæ oculorum, quasi aliter reddi non posseut adscribendum (vt multi ex antiquis, falsò sibi persuaserant) sed dæmonum partim fraudi, partim verò inscitiæ: etsi enim plurimarum rerum cognitione ingeniiq; acumine prędititi sunt, & ob proprias rerum ideas, quæ in ipsorum essentiæ fonte insunt, quisque, eos nunquām in potestate esse Theologi asserunt: non tamen propterea, rerum contingentium determinatam: certámque veritatem assequi possunt, aut quòd Angelis (vt Scotus inquit) prohibe-

Perplexitas oraculorum cui sit ascribenda.

prohibeantur. ait namque satis dedecere, cùm sensile nihil sit, quòd intellectu comprehendi nequeat quicquàm reperiant: quod verè (vt Thomas asserit) nequeant: nec ad rem facit, quòd sæpenumerò ipsorum prædictiones ab euentu præcisè comprobatæ sunt, vt videre est in Martio vate, qui multis annis antè Canensē pugnā prædixerat vt nō tam futura, quàm iam facta referre, videretur, sic & ab Hidaspe antiquissimo vate Lydiæ rege, qui simul cum Romani Imperij excidio vniuersalem mundi etiam præcinuit ruinam iudiciúmque futurum. nam cùm hæc prædicerent, non quasi ea, quæ à se scita forent, at quæ certa ab Angelorum (*vt inferius demonstrabitur*) audirent reuelatione vaticinabantur, etenim his formis tantùm id, quod à naturæ principiis pendet, simplici nihilominùs, vt & Angeli, intuitu, percipiunt, quamuis ratiocinandi virtutem habere, si vellent modò ipsorum natura ex parte non repugnaret, vtique posse Scotus non denegat, non tamen vt rebus ordinantur diuinis, cùm his quasi noctuæ cæcutiant. Qua quidem naturali scientia nequaquam ob commissum crimen (*vt dictum est*) priuati fuere, licèt nonnihil obscurati, cùm eâ (vt dixi) non ad Dei gloriam, vti faciunt Angeli, sed ignominiam potiùs vtantur. Proinde, hæc eorum scientia potiùs nocturna, quàm vespertina, quæ propria est Angelorum, à propriis scilicet eorum naturæ emanans principiis, nuncupanda est: qua quidèm omnium rerum virtutes ita percipiunt, vt vnico tantùm actu, ad cognoscendam quamlibet sui formam, cum omnibus indiuiduis conuertantur, etsi non ad diuersas rerum species, vti nec intelligentiæ, propria virtute conuerti queunt. ex quarum quidem singularum perfecta cognitione, si haberi vllo ab homine posset, multò certè maior, quàm ex totius mūdi perspectione, oriretur voluptas & delectatio, qua quidem Dæmones ob commissum in Deum scelus destituti (etsi scientiâ non careant) nihilominùs hac, quantacunque eis reliqua sit, haud tamen assequuntur ea, quæ à Dei, tum etiam nostra dependent voluntate, vel iam existentia, tantùm abest futura.

Prædictiones interdum comprobatæ.

Perfectam rerum cognitionem nullus consequi potest.

De futurorum prædictione: an sit & qua ratione concessa: de colloquio Dæmonum cum Angelis & ad quem finem: déque huius præscientiæ cupiditate: an certa haberi possit, & cui ascribenda: Sortilegæ demum artes vnde cœperint.

CAP. II.

Futurorum prædictio vt concessa.

EX quo consequitur, si quando futurorum euentus aliqui prædixisse reperti sunt, id eos ex superiorum nutu ac reuelatione, miro Dei ordine ac prouidentia, primùm omnium accepisse, vt homines, qui præ cæteris omnibus creaturis imaginem diuinam expresiùs quid referunt, spontè tamen spreto summo infinitóque bono, sceleribus sese contaminantes, magis præcipites in pœnas exitiúmque ruant. Nec cuiquam mirum videri debet, Angelos interdum dæmonibus colloqui, cùm non sint animi ita dissimillimi, naturæque sic repugnantes, vt omnem amorem prorsus exuisse videantur, etsi Dei dilectionem abiecerunt, quâ Angeli vel hac altiore minimè vacant: & propterea operam dantes, vt fides eò magis exerceatur, incrementúmque sumat: mutuum verò inter ipsos bellum, ratione diuersarum voluntatum, excitatur, cùm hi Dei honorem omnibus modis auctum, illi verò diminutum velint, procuréntque. Nec tamen dæmones ex hac cum Angelis conuersatione, quasi ad aliquem amorem erga Deum, commouentur, cùm summa obstinatione atque militiâ opere (ob quod charitate destituuntur) ab Angelis discrepent, futuri solummodò alicuius cognoscendi causa, hæc colloquia potissimùm expetentes. In hunc etiam modum, Satanam cum ipso Deo collocutum, *apud Iob*, clarè patet, ex quo factum, vt gentes crebrò per oracula delusæ sint, adhuc quoq; nonnullę deludantur. Hac futurorum prædictione, humanis mentibus iam naturâ rerum eiusmodi cognitionum plus satis cupidis ac curiosis per totũ ferè mundum olim diabolus astutè insinuauit vbiq; locorum, &, quod mirũ, idem cultus antiquitùs, Druidũ in Gallia, & gymnosophistarũ in

Auspiciis omnia fiebant.

in India deprehensus est. atque etiam per naturalia, quibus, cùm diuinum nomen laudandum esset, siquidem cūcta in hominum gratiam vsúmque creata sunt, propter eorum abusum vituperari, ac blasphemijs affici cœpit: cùm ipsorum dæmonum dolis fraudibúsque, sortilegæ ac superstitiosæ artes, quæ originem ex Elementis, cæterisque creaturis traxêre, hominum animis obtrusæ sunt, erepto inde vero honore Deo debito, pietatéque ipsa, hinc infinitus ille gentilium deorum numerus excogitatus, vt tandem nec vnica res, vel naturâ vel arte producta superfuerit, quam diuinis honoribus non affecerint.

Ignem adorātes.

De cultu variarum gentium diuersa: multis idololatriæ generibus: responsis ex idolis petitis: exterminatione idolorum: & syderum obseruatione.

CAP. III.

HInc vt & præmissum anteà, Chaldęi igni, quo priùs Aretia Deum coluit, genua flexerunt, cui & Acham furore diabolico agitatus, proprios liberos initiare non addubitauit, cui & hodie nonnullæ veneficæ crebrò alienos vel etiam suos infantes consecrant, multi præterea in Scythię extremis, penitioribúsq. Aethiopiæ tractibus, cernui sese ei inclinãt, ab insensibili hoc Elemento auxiliū, aquam è pumice nēpe, poscentes. Persæ quoque antiqui Lunam, cùm in nouilunio Hebræos caput aperire cernerent, de noua rerū prole Deū laudantes adorauere, ipsúmque Solē, Mirim ipsis dictū, diuinis honoribus prosecuti sunt, ad cuius exortum, vel equorum hinnitu, interdū futura pręscire sibi polliciti fuere. Inde etiam à diuersis idolis, vt & Aegyptij, Græcíque, & aliæ gentes sua habuerūt responsa, nec adhuc in hunc diem similia idola prorsus penitúsque ex mundo extirpata sunt, quantumuis id sibi persuaserit, hallucinatus tamen in hoc, Bernardinus Mandelius, innixus textui Zachariæ ac Esaiæ Prophetarum, minimè tamen satis ei intellecto, præcinenti, sub Messiæ aduentum, cuncta idola abolita iri, vir hic alioqui acutissimus, vt qui ætatem ferè in philosophia ac logices ar-

Lunæ Solisq cultus.

argutiis consumpsit, cui equidem non pauca debeo) cùm tantùm explosa sint à Romano Imperio: cuius appellatione, cùm toti tum cognito ferè orbi imperaret, totum regi mundum dicebant: quem dicendi morem etiam in nouo testamento secuti sunt spiritus Dei illuminati Euangelistæ, vt misit Cæsar quo describeretur totius orbis & hîc tatummodo Romanū Imperium designetur. Quæ itaque idola adhuc supersunt in mundo, sensim & paulatim quoque expellentur, donec tandem ab omnibus, hoc increato lumine clariùs perspecto vnum fiat ouile & vnus pastor. in Europa enim, apud Gruntlandenses; in Asia apud Obolorianos: ac alios multos in Aphrica, nonnullos Nigritas, & in nouo Orbe penes diuersos populos, etiamnum idola responsa dant ex certis symulachris. Verùm, ad institutum redeundo, cæteráque, quæ de his idololatrarū generibus, adduci huc possent prætereundo, Quoniam tot tantáque fuere apud Æthiopes, Arabes Mauros, Hispanos, Gallos, & Germanos, Sarmatas denique, Scythas, Romanos, Pœnósque idololatriarū genera, vt ad trecenta, eóque ampliùs excreuerunt, auctore Themistio, ex quibus Thusci, tonitrua, fulgura, fulmina, decidua sydera, cæterósque aëreos ignes & Cometas coluere: à quibus non rarò (cùm sepenumerò sint signa, non ita fallacia, vt potè ab ipsa natura prodeuntia) edoceri possent futura, quæ contingunt, ignari rebus ascripsere, quorum diligentia eò processit, vt assiduè dierum numerum prædixerint, diuersósque deos his præesse statuerint, artémque fulguritorum eorum astutiâ edocti, literis scripserit Hetruscis, Thages, & Begoe Nympha. Hac dæmonum superstitiosa arte Pythonicáque, Porsena Larthes industria, Vulsenam vrbem, diu frustra obsessam, horrendo fulmine ictam succendit, funditúsque igne vastauit: qua etiam Tullus, Romanorum Rex, nondum perfectè satis instructus, periculum huius aliquod faciens, suæ ipsius mortis occasionem præbuit, fulmine ictus periens.

Totus orbis quomodo designetur.

Cultus variarum gentium.

Idololatriæ genere.

Thuscorum cultus qui.

Ars fulguritoria.

CAP.

De auspicijs & augurijs: eorum obseruatione: an licitum sit antiquitus quid aggredi sine Auspicijs: referuntur tum demum quædam animalia quæ nos futura videntur edocere.

CAP. IV.

TAceo nunc, auspicia & auguria, quæ ex vario præpetum volatu, oscinum cantu, aliarúmque auium, cibi ac potus obseruatione, captari solita sunt, quibus quidem artibus, primùm a dæmonibus illusum est Palæstinis, dehinc ad Pisidas, Græcos, Hetruscos, Romanos, cæterásque ferè omnes gentes, propagatæ sunt. Hæc ars apud antiquos tanti tandem ponderis esse cœpit, vt sine ea, haud quicquàm, nec publicè, nec priuatim inciperẽt: neque mirum, cùm multa, non absque diuino arcano, ijs scire, datum sit ipsorum etiam dæmonum excedentia potestatem, vt gentium historias consideranti occurrit ex Nauio, fama multorum celebrato augure, qui in alterius corde abstrusas, ac quasi sepultas cogitationes, cognitas perfectásque habere potuit: hinc & quod naturâ videbatur impossibile, curiosiùs rem indaganti, possibile esse apparet, nouaculâ scilicet cotem scindi, hæc auguria non minùs ex aduentu exoticarum auium inconsueto obseruata sunt, quæ dæmonum aliunde adductæ, astutiâ, sæpe suâ præsentiâ haud exiguam superstitionibus illorum fidem fecere, adde, vt, & per repentinum incognitorum animalium accessum, qui paucis abhinc annis in Peruana Prouincia, euenit, vbi murium, nunquam anteà visorum, tam portentosa magnáque copia, longè latéque agros eorum vastans, fructus absumendo, non exiguum leuéque fecit incolis indicium subsecutarum calamitatum, ob ciuilia bella inter Hispanos propria eorum auaritia exorta, attractáque. Horum animantium complura genera, iam olim in vsu esse desiisse, à veteribus conquestum est, vt in Hetrusca videri potest disciplina, minimè tamen (vt aliquibus placuit) ex noua aliqua cœlesti superueniente configuratione factum: verùm ob diuini potiùs

Auspicijs omnia fiebant.

Mures Peruanis calamitates prænotarunt.

tiùs illius luminis exortum, has etiam dæmonum tenebras dissipantis.

De prodigiosis omnibus, eorúmque diuersis captandorum modis: hydromantiæ, geomantiæq́; generibus.

CAP. V.

Prodigiorum captandorum modi diuersi.

PEr animalium porrò repentinas figuras, varias hominum voces, diuersósque mulierum partus, omina sua etiam captabant, vt ex nonnullis, quæ in aëre fiebant, prodigijs, in quo ab illis ipsis dæmonibus, ibi quasi regnum possidentibus, variæ flammarum igniúmque figuræ & splendores, accensi sunt, ex quorum luce ac motu, nunc hoc, nunc illo, futuros euentus conijcere consueuere. Ad hæc, & per diuersa, quæ in ipsa terra apparebant, ostenta, quorum superioribus annis hoc maximè portentosum conspectum est in regione Popiana, homo scilicet, staturâ giganteâ scisso ventre, extísque exenteratis, binos infantes quasi filios brachijs amplectens, horrida malâ, postea subsecuta etiam minatus, nonnisi maximum ijs gentibus incussum timorem relinquens, tandem euanuit. Sic, & per amnium inundationes, variósque aquarum fluxus & fragores assiduè contingentes, ventura prædicebant: vt olim apud Germanos, Velledam, primam nominis, suæ ætatis, augurātricem factitasse legimus: ex diuersis itidem terræ hiatibus, stridoribúsque concitatis, ac reliquis eius generis similibus multis, omnia tamen non nisi dæmonum operâ studióque sollicito confecta, sicut & hodie adhuc apud aliquos Barbaros, eidem operam dare minimè destitere, tantopere diuino honori inhiantes, humanúmque exitium, pro sua virili, procurantes.

Hydromantiæ genus.

Quonam

Quonam pacto Dæmones sibi cultum diuinum vindicare appetant, vsurpatio verborum sacrorum in fascinationibus frequens: nomina item aliquot Dæmonum superstitiosa & suppositia, qua lingua enuntientur, & vnde depromantur, explicantur.

CAP. VI.

VErum, cùm hunc diuinum honorem cultúmque duplici pacto quasi (nostris delictis id commerentibus) sibi vendicare satagant, clàm scilicet, ac palàm; de vtroque etiam illo modo nobis hîc, loco non ita alieno, qua tamen fieri poterit breuiter, lector admonendus non ab re videtur. Vnus est. cùm nos rebus nonnullis vanis futilibúsq; quidem, secùndũ vim virtutémq; nobis incognitam, vtimur tamen, quò rebus vehementer desideratis consecutis, animum expleamus, cuilibet itaque euitandum, vt mente præcognitum habeat, veluti cùm quibusdam vtimur contra fascinum variis crepundiis; vt nonnullis speculis, Meletæ coriis, plerisque hoc genus aliis rebus, aut cùm sacra miscemus verba dictis rebus inanibus futilibúsque, quò optatis frui liceat, veluti, si rei alicuius desideratæ repetendi causâ, orationes sanctorum, psalmos ac Euangelia recitauerimus; cùm hæc non ad res quasuis viles & abiectas, sed potiùs pretiosissimas omnium, æternas nempè nobis comparandas, cœlitùs concessa sint. Iis autem rebus adeò vanis futilibúsque haud vlla, siue à Deo, siue naturæ, indita dicatur, virtus inesse potest: at dæmonẽ præstigiis potiùs ipsis quasi suppositia & emẽtita: hincque fit, vt cuncta nomina incognita dæmonibus adscribantur, quibus vulgus furtim pro amuletis vtitur, atque etiam ante diluuium sibi somniant: quorum tamen nulla in sacra scriptura, nec mentio nec significatio reperitur, vt sunt Gob, Giber, Gabir, Cadebru, ac sexcenta alia eóque magis, quòd hæc in manibus superstitionibus addictorum raró non deprehendantur, quæ quidem eorundem dæmonum fraude dolóque iam tum inuenta aiunt, cùm primum in necessitatibus

Verba diuina contra & ad fascinum recitata.

Nomina falsa dæmonum.

tatibus diuinum nomen inuocari cœptum est, שדי scilicet, quo Enoch primus omnium in lege naturæ, cœleste implorãs auxilium, vsus scribitur, cui, vtpote tertio ab Adamo, plus etiam cæteris gratiæ concessum est: ac etiam *Ieouah* Moisi diuinitùs ostensum, quo eum Hebræi, tot miraculis clarum, celebrant, Deúmque factum Pharaonis, indubitanter asseuerant. Multa ex iis, à dæmonibus occultis, excogitatis hominibus, mihi videndi potestas aliquando facta est, in annulis quibusdam argenteis, Hispanorum velitum, quos ignari haud pauci, quò tamen tutiores ab aliquibus periculis redderentur, non sine deuotione gerebant, à me tãdem rei ipsius tam impiæ edocti, animo promptissimo omnes perfregerunt. Neque existimandum hæc fortè nomina, ex illa, qua dæmones inter se propria vtuntur, lingua aliqua deprompta, cùm nullo, vbi spiritus sint, sensili inter ipsos indigent idiomate, quandoquidem cuncta intellectu, non sensu (crebrò vt repetitum est) percipiunt, proprios scilicet vt Angeli sibi inuicem conceptus per propinquam, vel longam distantiam manifestando: at magis censendum equidem existimarim, barbaram aliquam inter ipsos in vsu esse, cùm peritiores, quorum sententiæ & ego haud inuitus subscribo, antequam Aegyptiam, suspicentur, vel ex eo, quòd dæmones, ea compellati, libentiùs pareant, præsertim cùm Aegyptij omnium primi, maximum cum illis habuere semper commercium, eorum cultum amplectentes.

Moyses miraculis clarus.

De superstitiosis quibusdam, superstitionúmque varijs speciebus: scripturis item Dæmonum, an scriptis quid possint nobis denotare & relinquere.

CAP. VII.

Superstitionũ species.

EA itaque nomina, dum peculiari quadam emphasi, ob id, quod incognita in his superstitionibus exprimerentur, in tantam admirationem animos iam ante in id pronos, continuò rapiebant, vt certam fidem barbara cæcáque gentilitas his adhibere non adhubitarit, atque si di-

ſi diuinitus verè prolata eſſent, quibus libentiùs nonnullos ſuperſtitioſos adirent, præſertim ſi certas quaſdam barbaras antiquaſque figuras immiſcerent interlineatas, pentaculis, ſigilliſque, propriis eorum inſtrumentis, ad quæ alliciuntur, non perinde vt animalia ad cibos, ſed vt ſpiritus ad occulta ſigna. neque ex ſigillis iſtis ſatis cōjcere poſſumus, dæmones aliquibus peculiaribus inter ſe vti literis, vt aliqui arbitrati ſunt, cuius quidem opinionis fuiſſe, quendam Theſeum Ambroſium, *ex libello eius, de varijs alphabetis, edito*, videre eſt, in quo, Spiritū quendam, aliam atque diuerſam, ab omnibus, quæ haberi poſſunt, literarum peculiarem quandam configurationem, ſcripſiſſe aſſerit: cum tamen vſu literarum nullo indigeant, ſicuti nec aliquo ſenſu, in propria eorum operatione: tum quod rerum, ſemel tantùm perceptarum nulla vnquàm eos capiat obliuio. Cuius quidem rei, non ita pridem factum fuiſſe periculum in Aemilia à mago quodam Felſinate, ac Mediolani ab altero tradunt, qui ſuauiſſima eorum muſica delectatus: nonnullis enim, quæ præ manibus tum erant, inſtrumentis ſonuerant, mutuò de anima, ampliùs duabus horis peracutè diſſeruere, cūq; magum Auerrhois opinionibus addictum perciperent, ſic & ipſi eiſdem inhærere cœperunt, vt non modò dicti auctoris nondum nobis repertos libros citauerint, ſed ſæpenumero vel ipſiſſima auctoris verba, ne dicam ſententias, protulerint. hinc illi miſero accidit, vt, & ſuæ ipſius firmiter inſiſteret ſententiæ, & dæmones vel in rebus naturalibus opinione potiùs quàm re exiſtere, in quo vtroque anteà ceſpitās decipiebatur, ex eo ſine hæſitatione crederet: quod tamen minimè mirum videri debet, dæmones altiori imperio ratò, vel numquàm falſa ob id, quo conſtricti ſunt, reſpondere conſuetos, tum coactos, hoc finxiſſe: nobis námque obeſſe ſemper quoquo poſſint modo operā nauant. Cęterùm, vt ad id, vnde digreſſa eſt, noſtra reuocetur oratio, Dæmones, certas etiam ſcripſiſſe notas, cōperti ſunt, non quòd ijs ipſimet opus habeāt rātopere, ſed eorū, quibus, cum ipſis eſt commerciū, potius causâ: ſolemnes enim certas quaſdam literarum obligationes, ceu dominus à vaſallo ſuo fidelitatis, perfidiæ potiùs nefandæ, iuramenti præſtitā à ſuis illis omniū miſer-

Figura ſuperſtitioſa.

Libri Auerrois.

Scriptura Dæmonum ad quid.

miserrimis mancipiis extorquere solent, ad quam rem conficiendam, literis vti interdum consueuere. Per varias quoque sortes, alio longè à malis, quam bonis viris vsurpatas, diuinos honores sibi quærere studuere, dum scilicet in rebus nihili, aspectibus cœli, in futuris denotandis, plus iusto, maior virtus attribuitur: cùm eiusmodi superstitiosa Aegyptiaca, diei horarúmque obseruatio, vti impia, prohibita sit. Eadem prorsus moliti, introducendo hydromantiam, quam Numam Pompilium Romanorum regem, exercuisse, perhibent, vbi, varijs conspiciendas sese exhibētibus spectris, imaginibúsque in pelui quadam, ad id consecrata, sub aqua capta, ac interdum instantia cognosceret. qua certè superstitione, vtpotè à Græcis, vnde omne eiusmodi genus, ad Romanos, promanauit, ex Dardani libris, Numa infectus, ex suo cum Æegeria Nympha colloquio, ea se hausisse, simulauit. Sic & per ipsam Pyromantiam, cuius Amphiaraus inuentor celebratur, quâ variis flammarum motibus, fulgure, lumine ac strepitu, extinctúque, futura inspicientibus, ostendebant. hæc & paucis ab hinc annis, diabolus superstitiosis, de futuris consulentibus Lithuanis Samogetísque illusit; morbo enim aliquo laborātibus, si vmbra, corpore igni opposito, aduersa scilicet, mortem protendere, persuasit. Ad eundem penè modum, & per Aëromantiam factum, qua etiamnum Mauri, diuersa prognostica inde captantes, vtuntur: ex variis nempe vētorum flatibus, aëris constitutione, stellarúmque scintillantium quasi forma. Sic & per Geomantiam, cui falso vim ab anima adscribunt, quasi verò in hac superstitione in vsum adhibitis figuris mens excitata, sensibus, quibus vincitur, prorsus sopitis, nullo vnquam negotio, quæ vellet, contingentia, aut à seipsa, quodam spirituali emisso lumine, aut in se, superno influxu, ita reciperet; vt solis radios perlucidus excipit aër, seu specula sensibilium obiectorum imagines, cùm tamen nemo vnquam alicuius rei cognitionem assequi possit, nisi eius quod ipse adinuenit, aut ex aliorum doctrina percepit, neque à cæli motu id procedere existimandum, cùm sæpe quæ inquiruntur à superiorum voluntate dependeant, nec à Saturni intelligentia, astri vsa instrumentorum. siquidem intelligentiæ, vnde astra

Sortes quæsitæ bonis & malis.

Hydromantiæ addictus Numa.

Geomantia superstitio.

diuersa lumina, virtutem variam, cœlique motum ac vim recipiunt, haud vnquam cœlestes orbes deserunt, cùm propriæ essentiæ ac voluntatis, vt diuina ope, quò cœlos moueant, apprimè indigeant.

Quòd superstitiones omnes sint à Dæmone; cui ascribuntur geomantia, coscinomantia, capnomantia, cabala Arabica, Theophania, onomantia, chiromantia, physiognomia, Astrologia Ægyptiaca.

CAP. VIII.

NEc etiam aliquid inferiorum Angelorum suamet sponte ad eas res accedunt, vt puta superstitiosas, diuinæque prohibitioni repugnãtes, nec à Deo id negotij ipsis datur, quorum operâ, ad res longè excellentiores, sui nempe ministerium, piorúmque hominum, & animorum protectionem vtitur. nihil itaque reliquum est, quàm omne id, non nisi à Dæmone profectum esse. Ipsemet enim audisse me memini, quendam insignem Geomantem frequentiùs fecisse periculum, qui prorsus solenníque cum protestatione, omni, si quod esset Dæmonum occultum, abrenunciato instrumento, nihil quicquam ampliùs veri ex hac superstitione elicere potuit, cùm tamen antea assiduè illam exercens, haud dubium rerum prospexerit euentum. Per plumbi porrò infusionem similes nugas superstitiosas, mundo obtrusenunt, dum à Saturno, cui hoc metallum assignant, ad dubia quæsita responsa petunt superstitiosi, vbi plumbum feruendo, veneficia prodere, sibi persuadent, pro eo, quod Saturnum, tum in metallum, cùm & in Dæmones habere dicunt, imperio, dominióque, quo etiam pacto, nonnullas fascino nexas venationes soluere pollicentur, à quibus quidem hoc edoceri, maximè optarim, vndénam hæc tanta illorum profici scatur debilitas, quo minus prohibeant, ne plumbum ab igne ferueat, cùm materia, in quantum mobilis, ad nutum etiam obediat, nullâ prorsus vi resistente. Vnde itaque hæc aliò, quàm Dæmonum arte, prouenire dixeris? idem fit quoque per Coscinomantiam ac capnomantiam, quarum illa cribri

Superstitiones omnes à Dæmone.

Plumbi infusio superstitiosa.

Venationes ligata.

agitati gyrum, hæc fumi motum considerat: adde per cosmologiam, quandamque aliam scientiam, quam Arabes falsò, cùm magica sit superstitio, *Cabalam* vocant, qua ex figuris nonnullis, ac Arabum literarum ordine, multa ac varia se præscire, iactitant: per Theophaniam etiam, nec non per onomantiam, qua per numeri paris, imparisue excessu, Achilles, se Hectorem interempturum, cognouit, & per alias quascunque, quas Hebræi בוימיל nuncupant, vt per chiromantiam, sub qua mirâ astutiâ hic noster anguis antiquus latet, ac per Physiognomiam, denique & per Astrologiam, harum omnium matrem, tum præsertim, cùm, quæ contingunt, sedulò inquirũtur; hanc, inquam, quæ dæmonum technis corrupta est, quæ Aegyptios, Indósque in idololatriã præcipites egit: nec ipsi Hebræi veri tamen Dei cultus edocti, ab hac alieni fuere, quam tamen superstitiosam artem Iosias rex pius ac iustus extirpauit inde, dum sacra Soli, Lunæ, omnique cœlesti militiæ, è medio abstulit; non tamen eam hîc intelligimus, quam Abraham Aegyptios docuit sacerdotes, quâ cœlos, motu, iustáque tempora decernere, ac sydera in hæc inferiora agere, ostendebatur; alio enim modo, quæ à voluntatis imperio fiunt, quàm quæ cæli influxu, astrorum figurâ, manuum signis, facierum lineis alitúmque tum cantu cùm volatu fiunt, rerum curiosâ obseruatione Deus disponit ac regit; proinde, vbi ex his dictis desumpram prædictionem aliquam euentus ita comprobauit, itidem non nisi Dæmonum operâ factum existimandum.

Cabala falsa qua.

Theophania.

Onomantia.

Chiromãtia.

Physiognomia.

Iosias sacra Soli ac Luna sustulit.

De diuinatione ex somnijs captata, eiusque origine: quinam in ea excelluerint, tum demum de notoria arte maximè omnium superstitiosa.

CAP. IX.

Hinc consequitur & illa per somnia diuinatio, hæc posteaquàm dominus in somnis apparere cœpit gentibus irrepsit, quæ quidem somnia, etsi sæpenumerò à naturalibus causis, cælorum imaginibus, angelorúmque reuelatione causentur, Dæmones tamen nihilo sécius,

ciûs, sese iis immiscere solent: quòd vel tum maximè dant operam, cùm quasi inuitantur ab his, qui hæc ieiuniis, precibus, thymiamatum suffitu, sanctorum nonnullis orationibus, quibusdam herbis, frondibus, lapillis, aduolatáque crebris circulis vertigine procurant: hęc tempora, dies, horæque sedulò inspiciunt, quibus proprias & peculiares virtutes ac noxas veteres, cùm Chaldæi, tum Aegyptij adscribunt, accensis certo numero candelis, quibus nostri religiosi, benè precati sunt, aut, quæ beatorum tetigere reliquias. huius generis multæ & aliæ superstitiones, & hodie à plerisque nomine Christianis, re autem ipsa Ethnicis longè deterioribus, clàm obseruantur, quod quidem relatu saltem (ne dicam factu) omnium est turpissimum. quæ enim insania ac cæca dementia, eos, qui nomen Christo dedere, tum primùm, cùm sacræ aquæ infusione Christiana religione consecrarentur; eosipsos tandem, turpissima defectione, cum hoste Dei & hominum, colludere? quæ enim Christo societas cum Belial, sic & quæ Christianis, cuius nomine meritò gaudere volumus? Porrò, & superioribus diris superstitionibus à Diabolis & Notoria, adiungitur, quâ multa de scientiis dictu incredibilia à cœlo prodire ferunt, cùm potiùs casu Dæmonúmque vt & cætera illusionibus contingant, etsi ea antiquitas à Mopso, Hermete, Atlante, ac Apollonio Thyaneo (cuius nomini magicam vim subesse credidit) sibi reuelari somniauit. quam vanitatem Zoroastri non ab re igne pereunti acceptam referunt, cui vel ex minima saltem parte addicti, indigni certè ab omnibus bonis reputantur, qui solem, vt Thoes, oculis contemplentur, quos expergefactos nihil ex tantopere exoptatis vidisse contigit, prætterquàm, quòd ad priora peccata, maiorem inde cumulum accessisse, irámque diuinam contra se magis concitasse (si non cæcutiant prorsus) videre possent: vtinam omnes tandem hoc veterno sepulti, dormientes aliquando expergiscantur, ne tandem æternùm ipsis pereundum sit.

Christiani superstitionibus dediti.

Notoria superstitio.

Zoroaster igne perijt.

De quadam dira superstitiosáque Dæmonum inuocatione; déque Pythonica cadauerum erectione, animarúmque præstigiosa reuocatione & Necromantiæ Necyomantiæque ritu: illa possibilis sit necne ac licita Dæmonibus.

CAP. X.

Superstitio inuocatio Dæmonum.

CÆterum aliud est genus, harum superstitionum, vbi nimirum Dæmones quos climata aiunt, palàm inuocantur, quod tum potissimum peragitur, cùm allecti variis superstitionibus ac suffimigiis humanóque interdum sanguine accedunt, vt ab antiquis recentioribusque nostris obseruatum est idololatris. Hac dirâ Necromantiâ (vti Græcis dicitur) cadauerum erectione olim fieri solitâ, Vlyssem interempto Elpenore, ac Aeneam Miseno, vtrumque classium in mari errabundarum ducem, visum fuisse, fide digni scriptores testes sunt: vt & Simonem Magum, hæretici Menandri magistrum, cùm Nicetam puerum suum suis ipse manibus hisce nefandis dirísque spiritibus, quorum nefanda nomina *Egynpaymon, Aymon ac oriens* finguntur, Hecate immolaret. Hac eadem & animas mortuorum euocari, olim creditum est, falsò tamen, cùm haud vlla, nisi quæ informant corpora propriâ virtute (*vt suo inferiùs dicetur loco*) mouere queant, vtpote in hac scelerata arte fiebat. Idem dabant & operam, per Necyomantiam, ita Græcis appellatam, quam purpureis floribus herbis odore fragrantibus, vario succorum suffitu, ac diuersis canticis, aliísque rebus, quibus homines aptiores ad Dæmonum excipiendas actiones reddi putarunt, frequenter exercuere, vt eius rei, ex aliis multis exemplum videre est de Zebacco, apud Indos. eo enim nomine animas cum corporum; è quibus anteà emigrarunt, similitudide apparentes, nuncuparunt antiquiores, quò נפש Hebræi appellant, quod quidem reipsa contingere, antiquorum plerique rati sunt, vt ex historiis Ethnicorũ apparet, vbi Homerum ab inferis, ab Appione Grãmatico, quo nonnulla quæ in suis scriptis reliquerat dubia explicaret,

Dæmonum nomina.

Homerus ab inferis excitatus.

plicaret, longo iam tempore, postquàm erat vitâ functus, reuocatum legimus: quid? quòd & in sacrosancta nostra scriptura eius rei exemplum reperire est de Pythonissa quadam, Saulis iussu belli exitum præuidere satagentis, Samuelis Prophetæ animam in vitam reducente, quod quidem omnes ferè Hebræorum Mechubales reipsa contigisse asserunt, qui ante annum animas, ob laborem matribus nouem per menses exhibitum, nullo nisi hoc poëtarum circulo completo loco, miseras reputari affirmant. Cuius sententiæ & hodie quidam videntur esse, qui ab amicis animam exhalantibus dexterã porrigi petunt, quo scilicet post discessum animarum eorum conspectum exposcere volunt, sub quarum tamẽ specie potiùs hi spiritus, homines deludentes, sese conspiciendos exhibent. A quorum quidem, animi sententia non pauci classici discrepant recentiores Theologi, asserentes, animas nullo vnquam pacto educi posse; cùm quòd animæ, his corporeis exutæ exuuiis, quæ in mundo accidunt, per se perspicere minimè queant, nisi in Dei, cùm fiunt, id videant essentia, aut antequàm eiusdem certè reuelatione id habeant tùm etiam inquiunt Sancti Dei famuli, Samuelis, piè iam defuncti anima, nullo ne vel minimo quoque modo, Dæmonum potestati subiacebat, sed potiùs in sinu Abrahæ exoptatissimâ tum omnibus piis fruebatur quiete. Nec ad rem facere aiunt, quòd ipsa sacræ paginæ litera Samuelem resuscitatum dicat: cùm non sit infrequẽs ipso signato pro signo scripturam vti: quódque Dæmonum potiùs fuerit prçstigiatrix illusio, vbi haud res ipsa vt apparet existit, ac aspicientium oculi ligantur, *vel ex ibi subsequentibus, colligere est*; quòd animæ nullo, nisi quatenùs informant corpora, (supradicto etiam modo) motu moueant, nec semel à corpore dissolutæ, vt iterum illi coniungantur, vllâ arte prçstari queat, adde nec vi aliqua, cùm hoc solius diuinç sit potestatis, ergo nec reuocare illas possibile est, nec vt proprio cadaueri conglutinentur, nec etiam phantastico, verùm ementito, nec hoc ipsis Dæmonibus (cùm in eorum potestate non sint, nisi quatenùs dũtaxat affligantur) datur diuinæ iustitiæ, pœnis, non cu pæ quidem commissæ, (misericordia mediante,) condignis, sed

Samuelis anima in sinu Abrahæ.

Samuelis resurrectio ex sacris paginis.

Reuocatio animarum an sit possibilis.

potiùs congruis (vt Theologi dicere consueuerunt) castigantibus. Nec dæmones animas, quasi secundùm quietem rerum imagines, repręsentare possunt, ne vel ex his, quæ propriis maculis expiantur, nulla nempe in eos facultate ipsis victricibus existentibus dæmonibus relicta, etsi non prorsus alienum videatur, eis in purgatorio variis cachinnis, ac sarcasmis illudi: cùm ab igne solùm, eò quod cum charitate emigrando: vt diuinæ iustitiæ instrumento patiantur, hisce superstitibus adhuc (vt nonnullis antiquorum Theologorum placuit) corporeis affectibus, secundùm quos pati possint, nec ex illis, quæ sensus nihil, sed damni tātùm pœnas dant: in quas haud quicquam ipsis iuris est, sicut nec in eas, quæ prorsus ob sua commissa delicta tartaris mancipatæ sunt, quarum tantummodo tortores, executorésque meri diuinæ iustitiæ, existunt, quò ad finem mundi vsque. Si enim vt illis placeret animas hinc inde & educere & reducere integrum esset, minimè tum iustitiæ diuinæ satis fieret, locis destinatis cuilibet ad illorum libitum mutandis: etsi diuino permissu & dispensatione quasi, quò viuentes adhuc de earum immortalitate statúque edoceātur, inque fide confirmentur, nobis aliquando adesse posse, Iustinus Martyr Philosophus ac Theologus haud postremæ notæ nihil cespitat, innixus forsan Ecclesiastis authoritati, vbi de Samuele legitur, *Obdormiuit in domino, & notum fecit Regi finem vitæ suæ:* quod etiam patet in vita S. Martini, per latronis vmbram.

Non licet Dæmonibus animas reuocare.

De ministerio Dæmonum erga homines, vnde & in quem finem: præstigiosarúmque expiationum speciebus: Hecates religione Magica & oraculis: Mathematicis artibus, libris Magicis: extirpationéque tam nefariæ pestis.

CAP. XI.

Ministeria Dæmonū erga homines.

ADsunt prætereà hi nefarij Spiritus hominibus apertè & palàm, ministerio quarumdam, non ex arte, sed veneficijs, affictarum imaginum, in aliquorum exitium

tium ac interitum adducti, ad explendum veneficorum desiderium. quid his addant etiam insuper, hæ pestes hominum, *alio loco innuimus.* Per alia quoque veneficia atque philtra, *vt inferiùs clariùs elucescet*, attracti præstò sunt, mira Dei permissu efficientes horum etiam fraude ac dolo plerique antiquorum Sacerdotes, ac humanâ sapientiâ donati, impulsi sunt, vt & suarum animarum salutem, Theurgia indigare satagerent (hoc nomine enim alia quædam ars præstigiatrix, vocabatur) cuius ope falsam animis expiationem sacrificiis quibusdam ac consecrationibus, quas Teletas, nuncupabant, sibi pollicebantur, infelix certè inuentum, ac miseranda horum infelicissimorum conditio, vt ex quo fonte, Ilias malorum, mors denique temporalis & æterna, in mundum profluxit, inde se suam salutem haurire crederent. Iidem dæmones authores quoque fuere, vt Hecate, vel oraculis (quibus vt plurimùm religionem simulabat) artem magicam doceret: non eam, quæ in naturæ arcanorum indagatione occupatur, quâ actiua passiuis applicando mirum in modum secretiores sapientes mundum maritant, vt sæpenumerò, licèt stupenda, vera nihilominùs præstent: verùm mathematicam falsam, ita noxiam & periculosam, vt eius exercitium palam vbique locorum omnibus temporibus prohibitum fuerit tam apud veteres, quàm recentiores etiam: quo factum, vt à sua patria expulsæ sint Adelrunæ magæ, ad quas Hunni suam referunt originem, ac Dardani libri, atque etiam qui Numæ Pompilio adscriberentur, senatusconsulto quippe qui hanc vanam superstitiosá atque artem continerent, flammis meritò consumpti sint. Nero quoque initio in exquirendis magicis ijs artibus paulò curiosior, quòd nullum posteà certum signum argumentúmque perspexisset, eas sustulit. Plinius enim author est, ætate sua principem hunc vanas falsissimásque comperisse magicas artes. Hinc etiam fit, vt & Hebræi ac Mahumethæ vltimo supplicio ijs vtentes afficiant. Aegyptij autem, vt semper ab initio vsque omnibus cæteris gentibus his superstitionibus addicti, peculiares Angelos ad eorum Theurgicas operationes accedere, sibi vt multa alia vanissima persuasere diabolus

Theurgia magia species.

Hecates ars magica & oracula.

Magæ exules. Libri Magici igni damnati.

veriùs credere eos, par fuerat, cùm sancti Angeli, gratiâ iā confirmati, cane peius & angue (*quod dicitur*) odio prosequantur, quæ diuinæ voluntati nō dico, in his grauissimis, sed vel minimis etiam contraria, vident, immò potiùs rigidissimi, & ad vnguem, diuina præcepta, vt obseruentur, sedulò dant operam.

De illusoria Dæmonum effictione in Angelum lucis; deque fallaci illorum ludificatione & veneficiis amatoriis, quibus maxima pars hominum nimia voluptatis captandæ gratia irretiti reperiuntur.

CAP. XII.

Astutia Dæmonis in illusione.

QVo autem arctiori vinculo his vanitatibus irretitos paulatim sibi obstrictos reddant, eorum conspectui prænitenti fulgore sese obiiciunt, mira sanè minimè tamen fide carens illusio, ille enim artifex, quod hac non successit, alia aggreditur via, atque vbi lupina pellis (*vt ille ait*) non sufficit, assuit vulpinam, & sic clam perficit, quod palàm non potuit, in Angelum lucis etiam sese transformans. hinc non sine causa, Cabalistæ, easdem esse literas, Dei ac dæmonis nominis asserunt. his itaque artibus, gentium doctis, vti Abari Hyperboreo, Empedocli Agrigentino, Pythagoræ Samio qui ab aliis Thuscus habitus est, Appollonio Thyaneo, & aliis plerisque Platonicis, imposuere, Porphyrio Thyrio, & Iamblico Ægyptio, dum natura quadam, quod ætherei hanc eis inesse existentem qualitatem imaginati sunt. Qui scilicet philosophi suæ sapientiæ confisi ac innixi, & sibi, & aliis, quò minus ad veram sapientiam peruenirent, impedimento maximo fuere. Moliti sunt & quæpiam alia, hi spiritus impuri per Goëtiam ac Pharmaciam artem non minùs corporibus, quàm animabus hominum noxiam & periculosam. hac enim, amatoriis quibusdam poculis ac veneficiis vsæ Lamiæ, dici vix potest, quæ dira execrandaq; mala perpetrent, extremam hominibus perniciem accersentes: dum iis, turpissimi amoris faces quasi accendunt vti in Amone & Antiocho, quorum alter sororis, alter

Dæmon Angelum lucis effingit.

Dei & Dæmonis eadem literæ sunt ex Cabalistis.

Goëtiæ & Pharmaciæ vsus inter Lamias.

alter verò nouercæ, nefanda libidine flagrauit, alij alio modo illicitæ Veneris auctores fuere; inuiti adhæc auxilia sua se conferre simulauerunt; neque id mirum, cùm sæpius per insidias & clam, quàm aperto quasi Marte, & palàm homines aggredi, consueuerint. Inuentum hoc falsò Salomoni adscribitur, cùm tamen multo tempore ante eum ab Ægyptiis & Chaldæis repertum sit, quibusdam sacrificiis proprium genium à sua quisque genesi, quò malum euitarent, felicitatémque consectarentur, tentando.

De verbis & characteribus Magicis: an iis prolatis & mussitatis Dæmones valentésque Necromanticarum artium vsu ac beneficio constringi possint: Déque syderum obseruatione quibus vtuntur ad prætexendam suorum facinorum fidem: An etiam ea verba (barbara licet) immutanda sint: An denique Dæmones adeo constringantur vt non possint recedere.

CAP. XIII.

EO tandem miseri deuenere dementiæ, vt nonnullis barbaris linguæ verbis mussitatis, certísque characteribus effictis, hos nequam Spiritus constringi adigíque sibi persuaderent: atque vtinam in hac summa luce quidem profligatissimi hominum sua sponte hisce diabolicis tenebris vel hodie sese non inuoluerent: neque aliquem ex multis eiusmodi scelestissimis Necromanticis reperias, qui non crudeli violentáque morte, potiùs, quàm placidâ rebus humanis eximatur, in summam desperationem anteà adactus. ex quo liquet, dæmones iis rebus constringi inuitos minimè posse; eóque magis, cùm nec cœlitus vis aliqua (vt quibusdam videtur) contra eos vllam in pœnam concessa sit: id si aliter se haberet, illud inconueniens consequeretur, quòd has superstitiones exercentes nihil peccarunt, quod omnino falsum est, ac quò maiorem fidem facerent suis facinoribus, syderum obseruatione sibi ad hanc opus esse vulgò persuasere, maxima cum astutia (cùm nihil cœlo eo quòd spiritus subsint, ex eo fit, vt, & si, vocati, non sem-

Necromanticorũ mõs frequentissima.

Syderum obseruatio à Necromanticis quæsita.

per præsto sint, astris id minimè esse adscribendum: perinde nec, si quandoque mœrore, quandoque verò afficiantur lætitiâ, vt nulli opinati sunt: non tamen negauerim, quosdam eosdem effectus sic planetarum radiis subiectos esse, vt nihil, nisi priùs propriâ sibi stellâ inspectâ perficere aut consequi possint, alios verò sic subiici, vt non præmissâ aliquâ syderis inspectione sua exequatur, magis tamen ex voto succedit, sub astro, peractum: aut fieri potest, quòd Angelorum excubiis sepenumero, quò minus sua perpetrent facinora, arceantur: aut certè ex composito quasi hoc simulant quò astris diuinū honorem apud homines conciliēt: aut rursus ipsis cœlestibus corporibus infamiæ quandam notam inurant. Vt plurimùm enim maius malum & eorum clandestinis, quàm manifestis operationibus, metuendum. Verbis præterea hoc superstitionibus eiusmodi addictum genus hominum vtitur prorsus ignotis & raris, quæ tamen nullam nec ex se, nec ab ipso cœlo vim habere possunt, vt hi sibi somniant dæmones constringendi, cùm haud coacti vllorum verborum virtute, at magis ex occulto cum hominibus inito pacto fœdereque, vel etiam aperto, obediant: non tamen in dubium vocauerim, hebraica quædam nomina non exiguam in his spiritibus cùm alliciendis, tum profligandis, vim habere, modo tamen recto ac ritè prolata. Id olfaciens Orpheus, non sine causa nomina barbara non esse mutanda voluit, non quòd, quò & in quantum sunt vocabula, hanc virtutem (vt ipse arbitrabatur) à natura quasi infusam, adepta sint: cùm illa, neque sonum efficiendo, nec aërem etiam tangendo, nec in corpus quidem vllo modo, tantùm abest, vt in spiritus imperium aliquod habeant cæterùm si quid, hoc inde accepisse putandum, cùm ab Adamo, in statu innocentię adhuc persistente, longè omnium tum sapientissimo singulis reb. sua ex natura ipsa hausta, imposita fuere nomina. in cœlestia enim terrestriáque illi tum quodammodo erat imperium. Ex quo fit, vt etiam angeli sensibili vtentes voce loquantur Hebraicâ, cuiuscunque gentis sunt, quibúscum sermones conferunt, modò eas percipiant; haud dubium quin peculiari diuino arcano factum sit, ideò quòd hac primæ integritatis status quasi

Verba superstitionum vana.

Orpheus verba immutari noluit.

adumbre

adumbretur, ex eáque lingua eluceat, quódque primis parentibus ab initio statim (non vt reliquæ postmodum ex peccato consecutæ in pœnam culpæ) data est. Aut etiam quòd dæmones maiorem laudem ex his barbaris vocabulis, Deíque conceptum summum quærant, cùm hanc linguam vtpote propriam & peculiarem suis cultibus consecrarit destinaueritque omnipotens, cuius etiã vsum nouissimis diebus vbique locorum & gentiũ quasi postliminio reductum, communem ferè omnibus, cùm erit vnus pastor & vnum ouile, nonnulli perhibent, eámque in cœlesti patria omnibus vernaculam fore, alijs tamen non deficientibus non abs re haud pauci Hebræorum Thalmudistæ asseuerant, & quidem iure optimo eius considerata origine, quam non ex peccato instar reliquarum, sed ex ipsa integritatis cõditione trahit, Chaldæis & Phrygiis falsò ipsâ tanquam suâ gloriantibus. Prætereà, neque existimandum (vti fert opinio Necromanticorum) ob Characteres illos, quibus vtuntur, dæmones accedere, vt astutè se iis cogi simulant, excitando in accessu quasi constricti horribiles terrores tempestatésque maximas, cùm potius suâ sponte deceptum veniant, immò per omnes decipiendi occasiones solicito studio venentur, nihil magis in votis optatísque habentes: quid enim homines, vilissima sua mancipia, tantùm trepidarent, vti præ se ferunt? cùm horum potestas ipsorum diabolorum longè sit inferior, vt ne comparari illi possit, vel ipso Apostolo teste, dicente; *nobis non esse bellum aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, rectorésque tenebrarum mundi huius*. Minimè itaque adeundo tam arctè constringuntur, aut loco alligãtur, vt inde recedendi omnis facultas eis erepta simul videatur. sæpe enim recessisse inde conspecti sunt, licèt ex pacto è vestigio reuertantur. neque à quibuslibet etiã vocati, vt versipellis sunt astutiæ, accendendo obediunt, etsi superstitionis nihil omissum sit in obseruandis consuetis horis fortè quòd ab angelis impediantur, aut suis tanquam principum fide dignorum promissis fidem certam minimè haberi intelligant.

Hebraïca lingua ex integritate orta.

Dæmones accessu suo horrores conciliãt.

De Dia-

De Diabolicis artibus, quòd multi huic superstitionum generi deditì hoc appetant, vt diuitijs & delicijs fruantur, artis Magicæ subdolâ specie decepti: qua credunt signis quibusdam Magicis herbis, gemmisque virtutem aliquam inesse, cùm falsa meréque suppositìtia sit: nec hoc fieri posse sine aliquo Dæmonum commercio, nobis non abs re interdicto.

CAP. XIV.

Diabolicis artibus dediti vt diuitijs & deliciis fruãtur.

DOlendum profectò lachrymísque deplorandum, non exiguam hominum partem huic diro diabolico iugo sponte sua colla subdere, quò solummodò nonnullis optatis potiantur, friuolis votis nihil pensi habentes (id quod ab ipsa veritate de huiusmodi permutatione dictum est) cunctas nempe totius mundi & diuitias & delitias nihil prodesse, quæ vnius animæ iacturâ vel permutantur vel comparantur. Nec tam Saturni vel alio infausto aliquo affecti ac irradiati sydere (vt nonnulli somniant) aut planeta cadente impulsi id agunt: quàm potiùs suâ peruersâ mente & iudicio, ipsis talpis cæciores, volentes sese in talia extricabilia diabolica retia præcipites dant. Falsò itaque à talibus creditur & hoc ijs signis magicis, seu herbis, seu gemmis, à cœlo, aut arte (vti Zoroastres ac Zabulus effinxere) aliquam vim peculiarem subesse, aut si qua inest, ex pactis diabolicâ subdolâ fraude suppositítia est, *suo inferiùs dicenda loco, de imaginibus.* hîc nobis sufficiat, hanc ijs virtutem à natura datam minimè esse, quò corporea ipsa trahant incorporea, potestate longè latéque superiora, multo minùs ex aliqua obediendi facultate, quam Deus rebus iniunxit, ne amicitiæ alicuius ineundæ cum ijs ansam præbuisse videatur, cum è contra nobis illius commercio seuerè interdictũ sit ab Apostolo, dum vt nobis ab omni dæmoniorum societate caueamus præcipit. Quòd verò vocati, & quasi ad imperandum adsint superiorum potestate & imperio, quorum nomina furtim sub illis characteribus sigillísq; continentur, euenit, non vti bruta cibos sequentia, *sicut anteà*

anteà etiam monuimus, verùm vti spiritus ad suas tesseras & occulta instrumenta veniunt.

De iam laudata constrictione Dæmonum: An possint etiam inuiti cogi & castigari cùm se nobis subiecerint: de illorum in nocendo impia concordia: de diuinarum appellationum, nominum Angelicorum & sanctorum orationum abusu in his constrictis aduocationibus: An Deus bonis & malis Angelis, vt nos puniat, vtatur: Subduntur dehinc circulorum ceremoniæ Magicæ cum characteribus in arte frequentibus, non omissis quæ tractantur de Fatorum superstitioso inuento.

CAP. XV.

HIs superioribus cæteri dæmones sese subiecere libenter, eorum vitiis adhærendo: ex quo & inuiti nunc cogi possunt potestatéque castigantur: si quando in diuersas partes discedere tentant, omnibus tamen in nocendo par animus & mens concors, non tam ab essentiæ aliqua nobilitate, quàm peruersissima malitia profectum, quâ deploratis suis mancipiis conspiciendos sese exhibent, etiam pro suo libitu id facientes, in annulis, sigillis, ac tabellis seruire eis in hoc simulantes. Nec tamen cuiquàm mirum videri debet, quòd in hac dæmones cogẽdi ratione assiduè Angelorum nomina proferantur, cùm & diuinis appellationibus ac sanctorum orationibus in ijs turpiter abutantur, vti non ignotum est quibusdam Mechubalibus, asserentibus dæmones ab his tantùm Dei nominibus longiùs abesse quibus thronorum, dominationum ac Seraphim, adiecta conueniũt, quoniam ijs solummodò Dei charitas, misericordia, pietas, salus, libertas, ac inhabitatio innuitur: ab his autem, quibus Dei iustitia ac potestas exprimitur, haud semper abesse, inquiunt, cùm sæpenumero sub bonorum prætextu, praui ac maligni lateant angeli, vtrorũque enim Deus nos puniẽdo ministerio vtitur, cùm omnes sint administratorij spiritus, licet sæpius suos fideles peccantes per bonos castiget angelos, vt Romanos punitos tradunt Diuo Gre-

Dæmonum in nocendo concordia.

Abusus diuinarum appellationum.

Boni Angeli bonos puniũt.

Angelus. Romanis eos castigans apparuit.

gorio Pontifice irâ enim diuinâ modum in almam vrbem tunc accensâ, angelus strictum manibus tenens gladium apparuit: ex quo moles Adriani commutato nomine, Castrum Angeli, appellari cœpit. Diuum quoque Hieronymum, quòd plus iusto Ciceroni deditus esset, ab Angelo correptum produnt, quod & Diuo Antonio contigisse volunt. In infideles autem suam exercens iustitiam & obstinato animo delinquentes malis angelis executionem committit, vt in pœna pertinacissimi Pharaonis, impiíque Herodis, apparet. Cæterùm, & in eo dæmones dirum suum virus euomuere, diuersis rebus, quò alliciantur, veneficis ostensis Deo illudentes (quem per circulum Ægyptij significabant) hominibúsque persuasis, ingressos circulum ac pentagona, furtim Dei nomina secundùm ipsos continentia, tutos prorsus ab eorum violentia, reddi. Nonnulli hanc ab Ægyptiis ac Hebræis edocti blasphemiam, qui vel effœtis eorum mulieribus, vt à לולית sic inquiunt, dæmonem partui noxam inferentem ita vocantes, securiores essent suis infantibus timendo, ter circulum in eorum cubiculis thamno, cum nonnullis Hebraicis characteribus, signant, quibus diuina nomina, significari volunt, diuersis enim Deus nuncupatur nominibus, vti varij sunt effectus, quos sibi succedere optant. Est & aliud dæmonum superstitiosum inuentum, apud vulgi nostri fœmellas in vsu, quò Fatis, (sic enim hos spiritus vocant) mensas variis dapibus instruunt, vt infantes eorum felici donentur auspicio, domósque ab immunditiis verrunt, expurgántque. Verùm, nunc & ad alia quædam digrediendo referre non alienum erit, plura etiam ab iis in hac superstitiosa arte qua se cogi simulant, committi mala, apertè quidem hinc, non sine causa, Salmanticense antrum occlusum fuisse, aiunt: Nursinum lacum custoditum: Visingianum quoque specus, quò se hoc genus hominum clam recipere solebat, obstructum. Nec tamen hi nequam Spiritus in omne malum (vt quibusdam placuit) bonâ quâ sunt naturâ ac substantia intelligenti, feruntur, cùm ordinati fuerint saltem ad vniuersi bonũ, quò suę voluntatis tanquam obiectum non possunt non velle, licèt nihil mali, neque hic, neque in cœlo cõmissum.

Malis Angelis malorum executio commissa.

In coactione Dæmonum multa mala patrantur.

Necromanticis loca frequentia obstructa.

sum, cuius ipsi, aut causa aut occasio non extiterint, cùm ipsis auctoribus factum, vt lapsus Adæ totius generis humani ruinam secum traheret, minimè tamen consequitur nos nulla delicta nisi ipsis instigantibus nostrâ sponte committere.

De visibili forma Diaboli & cur sit à Deo permissa: An ea forma sit corpore tecta ex variis Platonicorum, Theologorum nostrorum, Rabinorúmque opinionibus: sacris testimoniis: obiectionibus & solutionibus in id productis.

CAP. XVI.

QVò autem acerbius contra hos cōcipiamus odium, eósque magis quàm præsentissimum venenum fugere discamus, horrenda prorsus ac truculenta forma sese nobis ostendi, Deus singulari consilio permittit, vt vel ex isto horribili conspectu de altera vita, talique, qualis aspectus, animo contra nos edoceamur. quare variis abominabilibus laruis sæpenumero se nobis obiiciunt, & varia in miracula rerum infernales Vertumni se vertunt, vel in momento, vbi visum fuerit, cùm propriis formis destituantur, cuius contrarium tamen Platonem sectantes asserunt, hos spiritus nempe corpori corruptionis tamen experti obnoxios, nec crasso veluti nos obductos, at incorruptibili, maximéque tenui, quò & animas circumdatas perperam imaginati sunt, à quibus non immeritò, omnes ferè Latini Theologi, præsertim Scholastici, discrepant, negantes hos Spiritus, cùm omni careant materia, corporibus naturâ vnitos. Si enim (inquiunt) vlli corpori iuncti forent, quonam pacto multis antè sæculis, quàm corporeâ naturâ creati essent præsertim si cum Græcis cōueniunt: cùm corpora sine loco esse nō possunt. Ex quo eos nullo prorsus corpore tegi, euincitur. Nec obstat quod forsan obiici posset, post perpetratum primum ab ipsis tale facinus, & à mūdo iam condito, corpore donatos fuisse, quò acerbiores cruciatus experirentur: hoc tamen ipso, euitare

Diaboli forma horrenda.

Platonicorum opinio.

Scholasticorum opinio.

Obiectio. 1. de corpore post lapsū ad cruciatum

Scyllam

Responsio. Scyllam studentes, in Charybdim incidunt. Si enim, vt motores tantùm corporibus inhærerent, & propterea, vt & nos, cùm hæc pœnæ loco acceperint, quasi ab ergastulo pati, dixerint: ipsa Euangelij veritas, eos reprimet, quæ septem Dæmones à Maria Magdalena eiectos fuisse clarè asserit, ac dæmonium ab obsesso expulsum, cui nomē erat Legio. quòd si alicui corpori indissolubili nexu adstricti essent, quo pacto vnus homo tantum eorum caperet numerum? Restat igitur, vt dæmones nullo prorsus neque splendido nec subtili corpore indutos, dicamus, cui & Diuus Augustinus, *in loco de Angelis*, consentire videtur, multò minus obscuro aliquo aut crasso. *Obiect. 2.* Neque & id obiecisse refert; dæmonum corpora pro eorum libitu constringi ac dilatari: nam si id foret, locum aliquem ob quantitatem, quæ necessario materiam veluti vmbra corpus comitatur, vt occuparent oporteret *Respon.* non enim possibile, quantumuis restricti corporis, vt ab vno humano corpore caperetur eorum legio. haud quoque & id in contrarium adduxisse releuat, quod dicitur, dæmones non nisi concauis annulis ob corpora sua vinciri posse: & quod Thalmudistæ etiam eos esse corporeos affirmant, quódque quidam eorum Rabinus plures dæmones ab vno nodo cuiusdam restis appensos viderit cùm id, quò ampliùs deciperent, fieri imaginatione tenus potuerit. nec quod antiqui retulere Thusci, hos aliorum ardentes imperio cinerem reliquisse: illusio námque esse potuit. mirum enim in modum in ostendendis variis imaginibus præualent, quos sæpenumerò, secundùm quietem, ostendunt, vbi diuersis præstigiis, volubilitate formarum, actionúmque velocitate, ludunt. Neque impedimento est, quod aliqui finxere, Dæmonum corpora, vt nec beatorum post vniuersalem resurrectionem, si ita velint, loca occupatura: hoc si sic esset, non ab aliquibus internis naturæ principiis prouenirent, at à statu gloriæ, in quo Dæmones, nullo vnquam tempore, fuere, nec erunt.

Obiect. 3. de restrictione in annulis.

Corporei Dæmones ex Thalmudistis & Rabinis.

Obiect. 4.

Dæmones

Dæmones vndénam assumant corpora, & quomodo vniant assumpta: Cur integra hominum corpora non referant, cùm sint Angelorum lucis imitatores: brutorum potiùs animantium, auiúmque horribiliores formas sub diuersa ætate repræsentantes.

CAP. XVII.

RElìquum itaque est, vt, dum hi perfidi spiritus, oculorum conspectui sese obiiciunt, aliũde corpora sibi assumant, quibus tamen minimè, vt materiæ forma, vniuntur, nec, vt motor tantùm mobili: verùm, vt repræsentent, quibuscum per ἀρεσκείαν assumptis, sæpius noctu, quàm interdiu, vt perterrefaciant, videri solent; ex quibus corporibus nihil est, quod sensu percipi potest, vel lapidum, vel vegetabilium, brutorúmue, cuius imagines assumpsisse visum non sit; quamuis *in nouo testamento* non reperiatur integra hominum, vel exteriùs simulachra accepisse, non quòd suis viribus hoc nequirent, sed quòd ab Angelis prohibeantur, quod verisimiliter ob incarnati Verbi reuerentiam, cuius intuitu, & Angeli sese adorari non patiuntur, vt de illo *in Apocalypsi* factũ legimus, licèt diuersum ab hoc *in veteri* appareat, etiam in Abraham tres angelos vidente, & miro personarum arcano, triadem scilicet sub naturæ vnitate, diuini luminis radio, agnoscente, vnum adorando, eique genua flectendo: aut certè, quod non permittitur, vt interna eorum fraus, ac conditio brutorum, vel ex hac extrinseca quam capessunt forma turpiori, apertiùs iam ostendatur. Quapropter, cùm sese sub specie humana ostentant, Angelorum id æmulatione faciunt sic apparentium, quò filium Dei incarnandum præ se ferrent, ac se nobiscum socios futuros ostenderent, frequentiùs caprinos ac anserinos pedes affingunt, quos longiori habitu aëreo sibi assumpto celare consueuerunt, veluti vadum in flumine disquirenti, apparuisse cuidam ostendit suis in Genialibus Alexander. monacho frequentiùs etiam, vt Centauri, Fauni, ac Satyri, in nemoribus, siluis, locisque desertis visi sũt: qua figurâ Diuo Antonio in supe-

Corpora Dæmonum sub sensum non cadunt.

Trium Angelorũ apparitio facta Abrahæ.

Dæmonum apparitiones humanæ.

riori Ægypto Paulum primum heremitam visenti, Dæmonem, viro sanctitate vitæ & doctrina apprimè claro, apparuisse ferunt: (cuius literæ ab Ægyptiis, in eorum sacrificiis, vt à nobis Apostolorum epistolæ leguntur,) à quo instanter, quisnam esset, abiuratus, (occurrentem enim dæmonem abiurari, at non rogari licet,) duntaxat, instar fallacis serpentis, locutus fertur, *Sū vnus ex iis quos delusa gentilitas pro Diis adorauit.* ac sub Nympharū quoque, Machabeo, Manchuco, atque Dunchano, viris in Scotia admodū illustribus, quibus salutatis ea, quæ postea veritas euentus comprobauit, admodum iucunda vaticinatur asserit Boetius, haud vulgaris apud Scotos historicus. Brutorum quoque animantium similitudinem retulisse Dæmones inuentum est, vel iam inde ex vetustissimo tempore, sed non anteà, quàm Dominus his sese symbolicis & exterioribus signis ostendit; iam sub ariete Baccho, in arenosis Lybiæ heremis erranti, aquam sitibundo indicando: ac sub quarundam auium Diomedeis in insulis omnibus, qui ibi appellerent, Græcis: sic & sub coruorum apparuere Alexandro volatu Iouis Hammonis templum, ab ipso tantopere exoptato, ostēdētes: sub nigris etiā alitibus, cuiusdā animā ad inferos ducentibus: vt & sub hominis nigerrimi forma cuidam Hispano, eum ob dentium, quo laborabat, dolorem frequenter inuocanti: quasi ita alteri equiti (cuius nomini parco) dum nullum verbum faceret, quo eum infelix haud nominaret, sic etiam at vultu prorsus deturpatus, beato Eadimundo, dum Aberdonium pergeret; nec multis ab hinc annis hirci specie apud quosdam Cantabros, quos furtim ad adorandum Sathanam sollicitauerat. Multorum prætereà & aliorum animalium ementiti sunt formas, sæpius tamen ferocium, quod non nisi Dei singulari, quo nos prosequitur amore fit, quò nos, per huiusmodi horribiliores, visui nostro obiectas imagines, de eorum qualitate nos commonefacit, licet interiorem ipsorum malitiam, nocendíque nobis studium, mille modis atrociorem (si oculis ita cerni posset) fore tam est certum, quàm quod certissimum. Non tamen semper ex æquo, quamuis humana specie, apparentes perfectæ ætatis videntur; sed nunc

Auium similitudinem induit Dæmon.

Dæmon sub hominis nigerrimi forma.

Vultu horridus Dæmon apparet.

Horribiliores animantium formas cur affingat, Dæmon.

nunc vt adolescentes nunc vti senes, iam puerili aspectu, vario planè ac dissimili, vti hac vel illa maiorem fallendi occasionem se captare posse intelligunt. qua dissimilitudine etiam vtuntur vt plurimum, non singuli, sed plures simul apparentes, disparem & vnam magis altera inter ipsos nobiliorem conditionem eo innuentes. Præ se ferúntque interdum sese mortem oppetere, quò salutem nos sperare ostendendo faciliùs nobis imponant, vt nonnullis Philosophis hæreticis ac Mahumethis imposuere.

Quomodo eiusmodi similitudines assumant Diaboli sub vtraque hominis & fœminæ forma pro diuersis occasionibus & substantiæ gradibus. Vndé nam tanta ista Dæmonis maiestas, vt dedignans hominum societatem transformari cupiat in angelum lucis: Quas autem qualitates elementorum imagines assumptæ attingant: sint mixtæ nécne, cùm teterrimum in excessu sapiant odorem.

CAP. XVIII.

NEc eiusmodi imagines propriâ qua sunt natura assumunt, vt nunc fœminæ, nunc mares videantur, alioqui quæ his spiritibus communio cum belluis, auibus, piscibus, atque adeo plantis saxísque, quorum specie sæpe apparuere? nulla profectò. vnde ergo hoc? pro vt fert occasio: etsi non negauerim, frequenter, pro earum substantię gradu, accidentibus distinctas variis sumpsisse; vt cùm terrestres subobscuram: aquei, perspicuam: clariorem verò, aërei assumunt: diuerso tamẽ modo omnes, pro regionum, quas inhabitant, diuersis interuallis. vt si æthereei sydereo amicti fulgore, magnáque cum maiestate quasi, & venerandâ magis quàm cæteri facie apparent; quem qnidem luminis fulgorem, non à stellis (vt quibusdam visum est) cùm cælũ nihil habeat, quòd abscindi possit, nec ab igne, qui adureret, accipiũt, cùm nihil sit eis potestatis factũ in

Assumptio formarum in Dæmone sit pro occasione, & substantiæ gradu.

Maiestas apparentis Dæmonis vnde petatur.

elementorum proprietates, ſed Deo ſoli reſeruatum, perinde vt in ardenti camino, cui ſubiectos pueros ne comburerentur mandauit, videre eſt: At verò à propria ipſorum naturæ cum his Elemẽtis analogia, & conformitate, quâ vel per ipſam imaginem, vti per oculos, anima ita obſcurius clariúſve, horum relucet eſſentia. Cæterùm, qui crebrò, vt angeli lucis, quò faciliùs imponant, vel extrinſecùs ſaltem, quod non ſunt, videri cupiunt, haud ita diu, nec frequentius ſic apparendo, copiam ſui faciunt, quaſi ob naturæ ſuæ præſtantiam, mortalium dedignentur conſuetudinem. horum duos apparuiſſe cuidam memoriæ produnt, Plinij liberto non illiterato, dum ſibi abraſis (vti ſomniarat) capillis, vt duo iuuentes albis induti veſtibus, eueſtigiò per oſtium exire viſi ſunt: ſic & Rathbodo Friſiorum regi alium, auream domum variis gemmis ac vnionibus refertam tabelliſque & auro fulgentem, oſtendendo: ac nonnullis etiam Mahumethis, ſub quorundam, quos ſibi fingunt, ſanctorum velamine, in neceſſitatibus inuocati. Quas tamen ſubeunt imagines, nec ex humo, nec ex aqua eſſe, Theologi omnes aſſerunt: non quòd à noſtris oculis euaneſcendo has effigies relinquere pro arbitrio nequirent ſine manifeſto fuci facti indicio, quaſi hi ſpiritus, pro ea qua pollent facultate, illarum ſimulachra, ne ampliùs compareant, ſubitò non poſſint diſſipare, cùm id vel cogitare, tantùm abeſt dicere ac referre, more quorundam res ſit friuola ac inanis, cùm materia hac in re, ipſorum imperium non detrectet, ſed potiùs pareat: ſed quòd per hæc duo, vti ſimplicia ſunt elementa, vbi non coaleſcant, nec ipſi contra ipſorum proprietates præualeant, perſiſtere nequeant. Quas corporum imagines eadem facilitate, qua coalita, condenſant, euaneſcendo rarificant ac diſſipant; neque etiam omnia ipſamet elementa, vel quò mobilia; at partim, *ſæpius iam dicto modo*, ne naturæ deſtruatur ordo obtemperant. ex quo fit, vt cuncti effectus, profecti à magis vel veneficis, tantummodo per loca Angelorũ, Deique permiſſu fiãt. Verùm, vt in inſtituto noſtro pergamus: Dæmones hæc cùm volunt accipiunt corpora propria, ipſorum applicatione; minimè verò ex aëre hoc ſubtili ac tenui, qui colore ac figura pingi

Imagines à Dæmonibus aſſumpta non ſunt terreſtres nec aquea.

Effecta Veneficarum omnia Dei permiſſu.

pingi nullo pacto poteſt, nec ex craſſiori tantùm (vti nonnullis perſuaſum eſt) verùm (vt volunt plures alij cùm Scoto perſpicuè illorum talem opinionem impugnantes) & mixtis mixtione tamen imperfecta, actiua ſcilicet paſſiuis ſub proprio cœli aſpectu ſupponendo vniendóque: quód etiam certum verúmque eſſe, vel ipſi nequam ſpiritus demonſtrant, ex ſulphure ac tetro illo, quem euaneſcendo, poſt ſe relinquunt odore, vti ſæpenumerò à multis expertum eſt, mihíque ipſi hæc ſcribenti in ſomno huius rei facere periculum datum eſt, vera profecto, & experta profero: dum enim nocte quadam ab incubo magna difficultate ac grauedine opprimerer, manu quaſi quiddam molle comprehendiſſe mihi viſus ſum, quo experrectus mirum in modum hunc tetrum odorem percepi, vt grauiorem vix tanquam vel Puteolis expertus ſim, totúmque biduum poſt nares emungendo eiuſmodi odoris grauedine me afflari contigit.

Euaneſcentes ſpiritus ſulphureum relinquunt odorem.

Quomodo Dæmones aſſumant membra, & an eorum corpora ſint vt noſtra varijs membris diſtincta, colorataque figuris & pro libitu eorum nobis appareant viſibilia & qua ratione: An viribus corporeis polleant, organicè moueantur, oſſibúſque carne & neruis conſtent: an iis membris vtantur vt & nos: An loquantur & loquendo voces articulatas nobis diſſimiles referant, moréque noſtro audiant.

CAP. XIX.

AT dum hæc corpora Dæmones aſſumunt, varijs vti noſtra diſtincta membris colorataque figuris, viſui, quorum volunt, ac etiam ne videantur per ἀορασίαν, pro libitu citiùs, quàm noſtra percipit imaginatio, ſeſe obiiciunt; vel impediendo medium, quò minùs horum ſpecies ad noſtros deferantur oculos, vel ipſaſmet ſimilitudines prohibendo, vel aſtantes in profundam aliquam imaginationem, vbi cunctis ſenſibus, tam exterioribus, quàm interioribus, ſuperiores ſint, rapiendo: per

Corpora Dæmonum vt noſtra varijs diſtincta membris.

quæ quidem corpora apparentes, nihil prorsus virium, quas anima circanegatiuam ac sensitiuam potestatem, vel in exterioribus, quæ accipiunt, membris, exercent quò fit, vt nec organicè moueantur, neque hæc ossibus, carne, aut neruis, ipsa veritate attestante constent, dum inquit, *Palpate & videte, quoniam Spiritus ossa & carnem non habet.* quo dicto demonstratur, nihil quod naturale non est, diuturnum esse posse, quocirca, quas sibi assumunt aures, oculos, ac nares, & si quæ alia membra habere videntur, non ita habent, vt iis vtantur eo quo nos modo: at vel vt alij, quos mentiuntur appareant homines, vel vt nos iis membris decipiant frustrentúrque, etenim, haud multò aliter eis insunt, nisi vt pictis in pariete imaginibus, aut excisis è marmore simulachris: non enim dæmones sensibilia his artibus, seu corpore toto, quasi aquam spongia. (vt rectiùs dicam) ipsa specula opposita, rerum imagines recipiunt *vt Psellus* cum multis aliis somniauit) cùm quæcunque per sensus operari videntur, tantùm ab eorum, (*vt iam sæpe diximus*) intellectu, ac voluntate procedant. ex quo fit, vt per vniuersarum rerum cognitionem ad particularium notitiam contrario ac nos ordine perueniant, atque pauca in his, vti & nos, peragant. neque contra hæc quid facit, quòd crebrò loquentes nisi sunt, cùm quæ proferunt verba non vt in nobis nostrarum affectionum notæ existant, nec quo nos pacto compellant destituti pulmonibus, cuius vsus in aëre tam expirando, quàm inspirando, ad vocem formandam necessariò, nec etiam horum mentis conceptus, instar, nostrum assequuntur, nec refert etiam, quod sonos articulatis vocibus nostris haud multùm dissimiles edant, cùm & ex aëre emetito corpori quasi infracto & intruso: sic eundem extrudendo nostri causa componunt, vt vel exterior tactus ac percussus ad audientium vsque aures, humanas voces resonando, multiplicetur, quódque frequentius est intus in ipsa aure efficiunt. quo profectò modo vocatus Simonides, vt egrediendo domum ruinæ mox subsecutæ sese subtraxerit, reliquis omnibus ea oppressis. mirum certè magnúmque aliquid, ex tanta hominum turba, vnicum Simonidem ab hoc interitu liberatum

Spiritus organicè non mouentur, ossa carnémque & neruos non habent.

Voces Dæmonum quæ.

Pulmonum nostrorum vsus quis.

Articulatæ voces Dæmonum.

liberatum, eiusmodi medio, iudicium hoc fallax, quàm magnæ Deo sapientia ac prudentia instructi viri curæ sint. neque etiam dæmones voces nostras auribus vti nos hauriunt, verum peculiaris virtutis cuiusdam, ab idearum propriæque substantiæ applicatione, vt & reliqua hoc genus alia modo tamen eorum naturæ idoneo, etsi nostrum imaginandi captum excedat. Hinc patet, dæmones in his sibi adscitis corporibus, nihil reipsa, nisi quæ ad motum spectant operari.

Viri prudentes Deo curæ sunt.

Auditus Dæmonum quis.

De habitu faciéque Dæmonis & cur humanam assumat: De spiritibus subterraneis & aëreis, cur lucem oderint: an propriè cibis vescantur, & sub qua forma: An cadaueribus gaudeant Dæmones, & quinam carunculis dominetur spiritus: De aqua lustralis in monumentis ex Patribus vsu: De velocitate Dæmonum: déque locis à Dæmone diuexatis, qua ratione expianda sint.

CAP. XX.

DVm verò, humana specie nobis, quòd Deus numquam nisi maximam ob nostram commoditatem permittit, sese conspiciendo asserunt, maximè cùm non tam terroris incutiendi, sed clàm nos circumueniendi gratiâ, nobis obrepunt, vt optatis suis minori negotio potiantur, peregrinorum, tum religiosorum, sanguine nobis coniunctorum, ac familiarium vitâ iam anteà functorum, vel absentium, faciem & habitum ostendunt. Aliqui porrò sit lucem hanc exosam habent, non quòd illorum naturam, cùm incorporei sint, tantopere oppugnet: at ob aliquod grauius commissum crimen, vt noctu, instar dirarum nocturnarum auium, terribiles sese offerant, candelas accensásq; faces aëris afflatu extinguentes: subterraneum hoc dæmonum est genus, degẽs in latebris, frigidiq; obest passionibus, corporibus sæpius molestũ. alij, non hoc sic lumen refugiẽtes, interdiu ac noctu simul, apparent, non ita multùm formidabiles

Humanam speciem cur assumat Dæmon.

Lumen cur oderint Dæmones.

hos ferunt aëreos, adeò familiares, ac quasi domesticos sese hominibus interdum reddentes, vti & cibo potúque nostro exemplo frui simulent, cùm solummodo frangant, comminuant, propriámque in materiam conuertant. quod quidem reipsa fieri existiment, toto errant cœlo. alludunt enim, licet falsò, ad Thalmudistatum opinionem, idem de suo Hazazele, quem cadaueribus dominari Cabalistę affirmant, sentientium: non enim famis explendæ gratiâ carnibus vescuntur, vt deuorasse. *in Dæmonum annalibus videre est,* mortuum quędam, per Asuitum & Edimundũ, quàm amicissimos dum viuerent, vt & simul viuere simúlque emori velle coniurarint: mortuo itaque vno viuus adhuc alter cum mortuo sepultus partim laceratus repertus est. Idem non pauci Platonicorum affirmare videntur, asserentes hos Spiritus crebriùs formâ præcell'entium iuuenum puerorúmque carnes vorasse, at in desiderio immensáque rabie, vel in cadauera, diuinum. dum viuerent, opus sæuiendi, vti mortuas cõtra feras vertagi ac molossi: qua in re, hęc vera esse putantes, haud parum hallucinati sunt, dæmonibus existentibus, *vt dictum est,* incorporeis, cibum minimè appetentibus vti fit in creaturis corporeis. Quod autem cadaueribus gaudeant, minùs & hinc cuiquàm mirum videri debet: maledictione enim diuina sub serpentis forma cunctis diebus vt terra vescerentur ipsis iniunctum est. hinc & Angelum Michaëlem cum dæmone altercatum ferunt de corpore Moysis, angelo asserente, id ad eum minimè pertinere, ex quo faciem Dei videre illúmque coràm alloqui meruisset. Quò etiam magis dæmones à defunctorum corporibus abstineãt, ab antiquis patribus introductum est, vt monumenta eorum subinde lustrali aqua aspergantur, quam tantopere, hunc corporum principem (sic enim Cabalistæ diabolum vocant) refugere, asserunt. Quæcunque porrò, assumunt corpora, peculiari sua virtute, vt Angeli, id faciunt, cúmque alio, quàm quò assumpserunt loco, adhæc ostendendum iis opus est, nil obstat, quò minus vel in momẽto quò velint se trãsferãt: materia enim suâ naturâ mobilis absq; mora quod iubetur facit. Induti itaque eiusmodi corporum laruis nonnunquam in desertis, aut aliquibus domibus, ob malũ quoddam

Cibos non propriè vocant dæmones.

Amici duo viuentes & mortui.

Cadaueribus gaudent dæmones.

Velocitas Dæmonum.

Loca apparentium Dæmonum.

quoddã anteà in iis perpetratũ, insignibus & famosis vti & in locis strage nobilitatis, quæ est ipsorum nequitia, homines perterrefaciendi, omnes occasiones captant. hinc & non rarò, vlulatus horrendæque voces ac gemitus, noctu potissimum statísque horis, non sine hominum maximo terrore audiantur. Cuius generis quoddam visu horrendum spectrum apparuit Athenis Athenodoro Philosopho, quod stridore aspectúque truculento, dum perempti cuiusdam manes celebrant, morem superstitiosum gentium sedulò in posterùm obseruare iubens, quod sacrum ac religiosum esset, post humata ossa euanuit. quare non immeritò eiusmodi à dæmonibus diuexata loca, semper piis precibus aquáque consecrata expiari par est, & à maioribus nobis quasi per manus traditus mos, quos quidem & nos, tam in doctrina, quàm moribus sequi conuenit. quò enim doctores sancti, temporibus Christi, tamquam veri fontis omnis boni fuere proximiores: tantò plus lucis sapientiæ diuinæ præ cæteris habuisse meritò reputati sunt.

Loca à Dæmonibus vexata.

De potestate & malitia Dæmonum, an sit æqualis: quòd eorum aliqui nõ adeò nobis sint noxij, cachinnis potiùs nos excipiẽtes: De Paganis, sic dictis Dæmonibus, & eorum pœna: An differant ab iis, qui nos dormientes infestant & mole quadam opprimunt & quomodo nuncupentur: Medicorum in eam rem sententia.

CAP. XXI.

CÆterùm, cùm eiusmodi dæmones non omnes æqualis sint potestatis (*vti & suprà mentionem eius rei fecimus*) nec etiam vnius malitiæ, licèt omnes sine vllo discrimine nihil nisi exitium semper struant: haud itaque & eos æqualiter malas operari operationes, contingit. nam, quò ipsi sunt peiores commissis ab iis ipsis facinoribus, eò & nos infensiori prosequuntur odio, grauiora pro sua virili nobis inferentes mala: qua de re fit, vt aliqui non nisi illusionibus ac præstigiis non ita noxij inter homines vagentur, alij risu ac cachinnis nos excipiant: quorum non pauci in Nouergiæ nemoribus

Malitia Dæmonum non æqualis.

Dæmones Pagani dicti qui sint.

Paganorum pœna.

Incubi qui & eorum apparitio.

conspiciuntur, ac in syluis Norlandiæ, ibi cùm montium plerique miris æstuent flammis: & sub ipsa glacie frequentiùs horrendi vlulatus ac fletus audiantur, descensum vel aditum ad inferos inde haud procul abesse posse multi coniiciunt, transeuntes; amicorum more, amicè nihilminus salutare consueuere, subitò tamen euanescendo frustrantur *Paganos* nonnulli hos appellagt: ac pœnarum, præterquàm damni, vel minimùm in posterum formidare, aiunt: apparent etiam; dum mortuorum animas simulant, ad montē Hechlam continuis flammis, vt Ætna, fumantem, euanescendo sese recipere, aiunt. at qui eorum, quasi de industria, imbelles videntur, ac è minimis infimæque sortis angelis, quos Thalmudistæ ex hominum pollutione natos esse, vti *& Incubos* falsò sibi imaginantur. hi corpore perexiguo, vti pumiliones apparent, paruam lucem habentes propria ab eorum (vt relatum est,) existentia, quasi sidera à propriis intelligentiis tactu ob multam coacti aëris leuitatem, frigidissimi sunt, vt quotidie non paucis eius rei periculum facere in somnis contingit, mihíque ipsi quatuor ab hinc annis Neapoli agenti vsuuenit, qui dum sub auroram mirum in modnm ab hoc phantasmate comprimerer, manu extensa, qua tanto me pondere leuarem, spectrum tetigi, quo nihil algidiùs vmquam sensi. hos spiritus Græci Ἐφιάλτας, quasi equos suprà nuncupauit: Latini verô, quòd dormientes tanto premant pondere, vt ne moueri quidem, multò minùs in auxilium aliquem vocare possint, I*ncubos*, ab incubando, nos autem Hetrusco sermone, ceu delirio obnoxios, aut quòd reliquas vanitates quòd decipiant fingere assueti sunt Folletos, nuncupamus. Medici, huius mali hanc reddunt causam ex arte sua: crassiorem nempe pituitam aut melancholiam, non in cerebro sed circum præcordia inhærescentem, quà per crapulam aut cruditatem turgescente, diaphragma pulmone premitur crasso autem vapore illinc in fauces & cerebrum aspirato vox supprimitur. sensus atque mens obturbatur, visísque tristibus offunditur: ex quibus quidem causis, vtputà physicis, incubum aliquando procedere inficiandum minimè, ita vt plurimùm dæmonum adscribendum illusionibus: quod inde

inde etiam patet, vbi in amplis ac spatiosis ædibus, multis simul dormientibus, eiusmodi spectra molesta sunt, quæ si loco (vt vulgò aiunt) addita sunt, locum potiùs, quàm certos homines infestare tum dici possunt, malum aliquod iam patratum, aut iam certè adhuc patrandum, eo subindicant.

De speciosa Dæmonum sanctitate ac religione: qua ratione Lares dicantur & quibusnam sacrificijs concilientur: quinam etiam spiritus mœrorum inducant aduentu suo & recessu, & qua calliditate in eo vtantur: An species animarum defunctorum referant, an fugandi sint & quo pacto: Laruæ ac Lemures qui sint: Quòd homines sint Dæmonum imitatores, vt potè qui reliquiis Sanctorum, ipso etiam sanctissimo Sacramento abutantur.

CAP. XXII.

SVnt & alij, qui hoc habent peculiare, quòd in apparendo, magnam præ se ferant speciem velut sanctitatis ac religionis, omnísque boni potiùs, quàm alicuius mali, hac sua hypocrisi; cùm suâ naturâ tamen sint pessimi, fraudes dissimulantes hos, quòd sæpè in magnis atriis vagari solent, Lares delusa vocauit antiquitas, suffitibus ac sacrificijs insuper eos sibi Zoroastris arte delusa conciliare non addubitauit. Vtinam & hodie in hac summa Christiana luce incautum vulgus, quò hi sese furtim insinuant, familiaritate quadam defunctorum amicorum sese animas esse mentientes, non ita cæcos redderent & ad id credendum non inducerent, cùm tamen raro nisi magno aliquo inflicto malo ab ijs discedant, vt inferiùs paulò aperietur: neque id alienum ab eorum natura videri potest, cùm semper plus damni dent in recessu, quàm primâ fronte promittant. quamuis mirâ calliditate consolandi tristitiâ affectos, causâ venire simulēt, discedentes iam nihil nisi mœroris, tristitiæ, adde

Lares, sic dicti Dæmones.

Mendacia Dæmonum.

&

& extremæ desperationis vestigia post se relinquere consueuere. Contrarij in his ita omnibus angelis bonis, in fine consolantibus,& si non negauerim quandoque & has animas esse posse, quæ vt corporum suorum vmbræ (seu vt Hebræi vocant יופש nephe)quorumcũque phantasiæ apparere Diuino permissu possunt, nostráque ad hoc ope & auxilio indigent. Cuius exemplum factum est apud Gallos,vbi anima cuiusdam VVilhelmi Corui,quæ dum flebili ac eiulanti voce ei, quæ fuerat viuenti coniux, frequenter appareret, adiurationibus denique constricta à quodam Reuerendo fratre, Ioãne Gobo,vt quidnam rei esset,quídque requireret,ac cur in hunc modum affligeretur,referret,multa respondit, ex quibus nõnullis petitis,rebúsque obtentis, ampliùs non apparuit. Simile quiddã apud Apulos vsu venisse testatur Bartholomæus Sibylla, qui animam crebriùs ob sua ibi commissa crimina diutius passuram retulit. Verùm cùm vt plurimùm dæmones sub specie animarum apparere soleant, idcirco minor fides ijs habenda est quæ dicunt:at ante omnia cautè procedendum, cum protestationibus & abiurationibus, síntne bona numina, nécne: quò veritas tandem elucescat. hoc enim pacto quandam decepit Sathanas Cassini puellam,sub diui Francisci specie:quà tandem re cognitâ, nec ei ampliùs obtemperans, tot tantáque perpeti fertur,vt cunctos accolas in mirum traxerit stuporẽ. Qui spiritus, quòd non absque magnis incussis terroribus viatores frequentiùs aggrediantur, ex eo Laruæ, ac Lemures antiquitùs dicti sunt. horum quempiam noctu reperit in India Apollonius Thyanæus, ad Brachmanes cum Damide discipulo suo pergundo quẽ, vbi stridẽtem vlulantémque circa ingentes rupes, profundásque Caucasi valles, sentiret, (admonito anteà Damide eius rei, quænam esset)hinc clamoribus,minis,ac insultibus,quasi arte artem deludens, expelli, ac fugari comitem edocuit. hoc ab ipso,superiorum dæmonum nomine,quibus familiarissimus erat,factum putandum, quorum auxilio & plura alia humanas vires excedentia perfecit. Ex ijs namque id spectrum erat, quæ minis ac clamoribus non timidâ naturâ(vt Platonici sibi imaginantur)effugiunt;at quòd ob eorum flagitia, hęc pœna eis iniuncta sit.quorũ idola,

Boni Angeli in recessu consolantur.

Apparitio animarum defunctorum.

Laruæ & lemures.

idola, Iaponij, ac Sinæ, qui quosdam dæmones, quò eos à reliquorum Spirituum turba custodiant, adorantes, crebriùs clamoribus ac virgis etiam, ni probè suo munere in iis custodiendis functi sint, cùm precibus ac promissis, quod volebant, non potiuntur, & impetunt, & cædunt. hoc diabolicum barbarorum factum execrando scelere nostris temporibus quidam imitari non erubuerunt, dum Sanctorum reliquias, immò Sanctorum omnium Sãctissimi imaginem (horresco referens) in flumina, quò aquis potirentur, temerè proiecerunt: eandémque, quò pluuia cessaret, sub dio, vt madefieret, de industria, noctu, relinquere, eámque Mandragonæ vt consequerentur vel Sanctissimum Sacramentum Asino manducandum porrexere. quasi verò homines omnium profligatissimi, ipsa vel elementa hac blasphemia coacturi. Proh, facinus indignum ipsos etiam Christianos, pastorum quorundam ignorantiæ causâ, aut philosophiæ inani studentium, aut certè poëtarum fabulis ac rhythmis vacantium, venationibus atque aucupationibus conuiuiísque indulgentium, ac vtinam non summæ auaritiæ incumbentium, quorũdam etiam absentia, vt oues ipsis pastoribus vel stertentibus vel aliud agentibus tantis dæmonum fraudibus exponi ac seduci. quod enim pijs precibus, ieiunijs, eleemosinis, ac seria pœnitentia pij ac religiosi à Deo exorare deberent: hoc tam nefando reliquiarum abusu, & superstitione, quâ non alia horrenda magis, ethnico more, per vim extorquere tentantes. Nec exemplum Moysis, qui amaras aquas, proiecto in eas ligno, in dulces vertit, ipsis patrocinari quicquàm potest, cùm nullam ampliùs vmbram corpore ipso & lumine præsente sectari par sit, nec etiam minis, sed potiùs pijs ad Deum effusis precibus eum vsum fuisse constat, id, quod figura significabat, animo respiciẽs. viuum enim nostrum ac verum numen non nisi precibus piorum flecti, minis verò obstinatorũ multò magis exacerbari solet.

Homines Dæmonum imitatores.

S. Sacramenti abusus.

Moysis lignum in aquã proiectum.

De no-

De noua nocendi cupiditate Dæmonum, qua in prætereuntes & hospites non sine dolore impetum faciunt: cur Deus eorum tantam malefaciendi potestatem augeri permittat.

CAP. XXIII.

Dæmonum nocendi cupiditas.

SVnt prętereà & quidam aliį dæmonum, insigniori nequitia ac cupiditate quadā truculentia nocendi prædití, qui in prætereuntes eminùs impetum faciunt, horrendum in modùm affligentes ac cruciantes: huius generis fuisse illos constat, *de quibus in Euangelio legitur*, Gerasenis, magna damna inferentis, quique Tempsanos celebres olim (vt Gentilium antiquiores perhibent historiæ,) populos in Brutiorum maritimis multis magnis calamitatibus affecere, adeò vt quamplurimos eorum, vel ipsa nece, perinde ac violati hospitij iuris reos percusserint. Res profectò, magna admiratione non indignæ, aliquibus in locis vsu venere, vbi enormia patrata sunt flagitia, Dæmonum ibi malefaciendi potestatem augeri, & hanc Deus permittat, quò mortales hoc tanto terrore, tantique mali metu, & tartara reipsa, non vulgi opinione tantùm, alicubi existere, vbi commissorum delictorum pœnæ commeritæ dandæ sunt, & à tantis sceleribus perpetrandis abstinere addiscant.

Deus cur Dæmones malefacere permittat.

De Dæmonum mendacijs quòd eorum aliqui sint ijs adeò infecti, vt in omnibus faciliq; negotio nil nisi ea affectent, quibus ita circumueniunt homines inficiuntque, vt melancholia obsideant, imaginationes perturbent, lymphatósque prorsus ac furibundos reddant: non solùm id rigoris in homines sed & in bruta ad hominùm ruinam exercentes, quid de suis pœnis remitti credentes.

CAP. XXIV.

ALij sunt & mendacijs adeò infecti, vt & astantes nihil nisi mendacia loqui nullo negocio procurent.

nec

nec vel hoc tanta admiratione dignum, cùm hi dæmones suâ præsentiâ non modò ipsos flagitiosos, in quos tanquàm mancipia exercent suam potestatem, *vt in veteri testamento videre est*, vbi hos erroris spiritus, quò Ægyptios fallerent, & de Achab rege Israëlis supplicium sumerent, pseudoprophetarum ore missos legimus, vti & odij spiritus, inter Abimelech, & Sichimitas: at vel loca ipsa, in quibus conuersantur, contactu quasi Harpyæ infernales ita fœdant inficiúntque, vt eà pertranseuntes omnes lymphati ac furibundi reddantur: quemadmodum non ita pridem Romæ in orphanotrophio accidit, vbi vna nocte plus quàm quinquaginta puellæ factæ sunt dæmoniacæ. Sunt & alij quidam, non solùm ipsa bruta animalia, sed & homines inuadentes & occupantes, melancholico vtplurimùm affectos humore, quo tanquam instrumentum nacti idoneum, ad hoc turpe ac miserum admodum abuti consueuere. ex hoc enim secundùm quietem horrendas ac tristes causantur imaginationes: vigilantibus verò cogitationes turpes, curæ sæuæ in obscena prauáque tum verba, cùm facta, sæpius prorumpentes, hinc ex eiusmodi corporibus templis Dei destinatis, dæmonum fiunt latibula: neque tamen tantùm animalium sanguinem, sedem animarum, corporeósque inde factos spiritus, earum vehiculum subintrant, quòd refocillationis quicquam inde quasi corporei ob viuificum sentiant calorem (vt nõnullis Platonicis, ac Psello prę cæteris visum est) cùm omnino sint incorporei, nec his aliqua nostris cum corporibus cognitio: verùm potius quòd sic homines occupando, nescio quid ob Dei contemptũ hac corporũ obsessione sibi refrigerij ac refocillationis sentire videtur: quòd hinc maior noxa, nostrorúmq; corporũ atrocior pœna attrahitur, hanc potestatẽ in nos, quasi suo iure, nunc ob Adæ præuaricationẽ, nostris delictis quotidianis auctã, vendicãt: cùm eo pacto miserandũ in modum carnem contaminant, Dominũ aspernantur, diuinámq; execrantur maiestatẽ, cerebri corrũpunt spiritus, actiones vitiant, deniq. sic vibrant corpora immutántque, vt his obnoxia corpora, facile ex visus oculorúmque distorsionibus rigoribúsque, ab alijs discernãtur, atque hoc modo homines occupando

Roma vna nocte 50. puellæ dæmoniacæ factæ.

Dæmones nos sic inuahendo quid refrigerij sentire videntur.

pando

pando corpoream tantùm quantitatem, ac non per illapsum subintrant, quod vmbratili faciunt contactu: alioqui secùs agere nequeunt, ac tum numquam non peruersas actiones exercent, si non pro libitu, ac certè pro ipsorum posse.

Quòd Dæmones inter tantos cruciatus aliquod hominum tormentis dent interuallum: licèt vsitata fraude eos effictione animarum exagitent, quas mulierculis se hominum interemptorum referre persuadent: Vbi transcursim Pythagoricorum μετεμψύχωσις enucleatur ex contraria nostrorum Theologorum assertione.

CAP. XXV.

SIc enim obsessis, præter iam enumerata, insuper & alia inferunt damna: non tamen continuò ipsos exagitantes, sic namque prorsus perimerent, sed ex interuallis imaginationes corrumpunt & priuāt, atque ob id benefaciendi statu, hinc & vsitata fraude sese quorundam ob facinus aliquod insigne interemptorum animas simulant, adeò vt Philosophi Pythagorici, Persarúmque magi, animarum transmigrationem crediderint, quod ipsemet Pythagoras, Italiæ Philosophorum suæ ætatis facilè princeps, de se blaterare non erubuit, qui primus repudiato nomine Sophi, Philosophus dici maluit, ac per Tetractim iurare suos discipulos edocuit, silentiúmque in eis indixit: voce illa Dei nomen יהוה intelligens, à quo tandem poëtæ, dæmonum itidem instinctu, quò verum Deum ex pectoribus hominum excuterent, suum Iouem effingendi occasionem sumpsere. Hanc animarum transmigrationē, seu μετεμψύχωσιν amplexus est Apollonius Thyanæus, qui vt sapientiam sibi compararet, Gymnosophistas ac Brachmanes (ne dicam, vt Democritus ac Plato Aegyptios & Chaldæos) accessit, aliísque persuasit, dum quendam leonem his Spiritibus obsessum Amasis animam habere circumstantibus eum ostendendo suasit, qua quidem opera vtinam & his nostris temporibus, vti olim, incerti vulgi fœmellas non deciperent, quæ, quod aliquos iis oppressos spiritibus

Pythagoricorū & Persicorum magorum doctrina.

Transmigrationis assertores animarū.

quo

peremptorum spiritus manifestare, ac vbi homicidia patrata sunt, spiritibus corripi eosdem peremptorum arcana propalare videant, ac multa apparentia bona petere: vix ab hac animo concepta opinione, qua horum, quos referunt, animas firmiter credunt, amoueri queũt. Animas autem has verè esse nullo pacto fieri potest, tùm quòd animæ proprium minimè est, post discessum à corpore quempiã opprimere, sed statim ac (vt Theologi asserunt) corpus reliquit, trutinæ examini subiicitur à Michaële: & à sinistris appensæ, cum dæmone, vt æternùm torqueatur: aut à dextris cum Angelo recedit, vt ad tempus patiatur, vel sursum pro sua natura propria auolans in omne æuum Deum contemplando saluatur: tum etiam quòd haud vllum, nisi quod informat corpus (*vt & sæpius anteà me retulisse memini*) in fortiori fota virtute corpus mouere potest, neque animæ vt duæ formæ, vni corpori inesse queunt: quò vna vt motrix, altera vt forma existat: nec refert, quòd peremptorum plura manifestentur secreta, aliquáque bona quærant, pateat namque sceleris natura nil est, quod dæmone ignorent, ac aliud simulent.

Imagines animarum falsa.

Spiritibus erroris aliam demandatam esse de nouo prouinciã ne videlicet otiosi simus, vbi ratio eius redditur: eosdem etiam bruta ingredi non sine aliis hominum damnis, diuino permissu in contumeliam ignominiámque nostram, ex vtriusque instrumenti testimoniis memoria dignis.

CAP. XXVI.

PRoinde perspicuum est, hoc horum fallacium spirituum opus esse, eorum maximè, qui hic apud nos Dei permissu relicti sunt, ne otiosi essemus, sed potiùs in continua decertatione cùm iis tandem læta victoria potiremur, maioréque merito æuo frueremur æterno: qui quidem spiritus vel bruta ingrediendo animalia, rarò non grandia committunt mala, aut ea protinùs suffocando, vt de porcis *in Euangelio* patet, quos Domino, facta prius eius rei potestate, ad vnum omnes, in mare proximum præcipites egere, aut ipsis hominibus maxi-

Dæmonum quorundam munus vt otiosi non simus.

Porci in mare præcipitati.

ma inferendo damna, interdum mortem ipsam, vt *in veteri testamento* vsu venisse claret, per eos Vrsos, qui tot pueros, *vti Mallei Maleficarum auctor satis denotat*, prophetam Elisæum variis efficientes ignominiis ac contumeliis, cunctos discerpserunt: ac etiam per Leones aduersus Samaritanos immissos, eò quòd alio modo, quàm loci pristinus mos erat, Deum cœli adorarent: vt & per alium quendam Leonem, qui Semeiam Videntem sanctum Dei verbum, minimè, vt ei præceptum fuerat, adimplentem dilaniauit, quem tamen deuorare, etsi famelicus, abstinuit, neque vmquam nisi visus, dum eum aspiceret, recessit: nec non & per Lupos, Viennam adeuntes, (quod certè semper apud antiquos prodigiosum habitum est) quàm plurimos homines occidendi, ac deuorandi, occasio extiterunt: vnde tum primùm institutæ sunt à Mamerco Episcopo supplicationes, quò placatus Deus præsens ac futurum impendens malum auerteret: aliáque penè innumera alijs in locis per hos animantes mala patrasse visi sunt, qui tamen ob id, quòd instrumenta dæmonum fuere, quibus ad profusionem sanguinis humani vsus est, omnes similiter ac serpens antiquus ipsi, iusto Dei iudicio, pœnas dedere.

Leones contra Samaritanos.

Lupi Viennenses deuorarũt.

Dæmones post tot atrocia facinora creaturam rationalem dedignantes, sic ea abutuntur, vt Energumenos varijs modis penitúsque horrendis, non tamen ex æquo omnes, excrucient, cùm sint inæqualia obsessorum peccata, sic & eorum pœna diuersa: Confessionem tamen multùm valere cæteráque sacramenta contra eiusmodi incursus, quod Spiritus odij præuidentes, ne debitas laudes Deo nostro persoluamus, linguam vinciunt, oculos præstringunt, mutos denique reddunt.

CAP. XXVII.

PRæstereà, hi spiritus apostatæ, similia maioráque in dies & adhuc committere minimè cessant, longè etiam atrociora commissuri in, diuina potestate angelorúmque virtute cohiberentur, per quosdam energume-

noc

nos (sic quos obsident Græcis dictos) quorum membris omnibus, in aliorum hominum perniciem, scelesto ac turpi modo, abutuntur. Nec tamen cuncti Spiritus ex æquo, *vt dictum est*, ac sine discrimine molesti sunt atque infestant, cùm ob inæqualia obsessorum, quos in pœnã occupant, peccata: tum etiam diuersam ipsorum dæmonum occupantum potestatem malitiámque, quibus æqua Dei bilance vni magis quàm alteri, nocere concessum est, pro ratione cuiúsque flagitiorum: ex quo fit, vt nonnulli in hac vita non ita affligantur: sed potiùs quiete & gaudio, infelici minúsque solido frui videantur, in altera tamẽ æterna perpetuis ac æternis pœnis subijciantur. Eiusmodi autem dæmoniaci, vsque adeò nonnumquam his immundorum spirituum furijs agitati, conturbantur, vt vix vnus à tribus quatuórue, licèt robustissimis hominibus, ne damnum alijs dent, coërceri aut ligari queant, cùm alios interdum, vti & Chaïn, tremulos reddant, aliorum membra tumore inflant ad libitum linguam ad omnia conuicia effundenda instruant: quemadmodum per quandam fieri energumenam meis vidi oculis. hæc tam petulans erat, vt neminem conspicere posset, cui non occultas tectásque quasdam ignominias non palàm exprobraret, vnde non contemnenda mala oriri poterant, suspicionésque haud exiguæ. hinc factum, vt nemo, nisi priùs confessus, eam ampliùs accedere vellet, religiosis tantùm sacerdotibus, atque non ita pridem confessis, tutus patebat ad eam aditus. ex quo cerni potest, peccata, ob confessionem, quam tamen abs re vt & alia Sacramenta hæretici allatrant, verè dæmonibus tegi ac abscondi. hoc videns regius Propheta, diuino afflatus spiritu, magno animi affectu exclamat: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Atque hoc pacto miserè occupatos, continuè mutos reddunt, *vt clarè patet ex Euangelio*, vbi mutum dæmonem eiectum legimus: aut ita linguam vinciunt, oculósque præstringunt, ne Deo debitas laudes effundant, neque videant sacrificium, neque lustrali aqua se tingant ipsas manus: cætera liberi detinent. vt ipsemet in muliere quadam Macheratensi conspicatus sum, anno reparatæ Salutis humanæ, M. D. LXXIX.

Energumeni à Dæmonibus obsessi dicti sunt.

Energumenæ cuiusdam tormenta.

Confessio delet & tegit peccata.

apud confluentes, Calabriæ oppidum, quò animo lubēti me recepi, vti, quę de Sacrata Virgine nulla vnquam tincta macula prædicabantur miracula, certiùs cognoscerem. quo quidem in loco, commoratus totum triduum, quid miraculorum, quæso, non vidi? Herniâ enim laborantem, eâ liberari: multis etiam annis quendam morbo detentum; sic & podagrâ afflictum, pristinæ valetudini restitui vidi; muto cuidam, vsum linguæ reddi; nonnullos erigi elisos; multos dirigi mancos. atque de his hactenùs, præsertim, cùm alio loco magis opportuno plura de his prosequi animus sit. nunc ad id, quo digressus sum, reuertor.

B. Virg. Mariæ miracula.

An plures numero Dæmones in eodem energumeno dentur: An illusiones quasdam ex falsis suppostitiisque imaginibus ingerat Dæmon: interim fidem non habendam Dæmoni: protestationémque & abiurationem contra Dæmonis illusiones & arreptiones exponit: licèt Dei contempta omnibus membris, vt fantasiam interuertat abutatur.

CAPVT. XXVIII.

HOrum itaque Spirituum, plures numero in vno eodémque energumeno, pro varijs commissis, ita cōmerentibus delictis, inesse possunt, vnde & dæmonium, *legio*, dictum, pulsum est. alij verò sic, nonnullas deploratas vetulas, quosdámque fatuos deludunt pueros, vt certò sibi persuadeant, certis noctibus horísque statis, animas vocatas, à suis discedere corporibus; ac mortuis sese coniungere: quod non aliunde, quàm à dæmonibus, phantasiam eiusmodi eum in modum infidelitate corrumpentibus, proficiscitur, quæ cùm nonnullis stolidæ credulitatis vulgi mulieribus referunt, quosdam morituros prædicunt, cui si euentus respondet nonnunquam, dici vix potest, quantam telam errorum inde texant, proprias eas animas esse, quod tamen factu impossibile est, vel iuramento, affirmare audent: cùm nil, nisi dæmonum præstigiæ, quibus eorum Phantasiam peruertunt, reipsa sint: qui quidem error, & aliorum non ita vulgarium mentes inuasit: hos autem omnes in hoc labi ac decipi,

Dæmon dictus Legio.

vel

vel hinc, manifestum est. Multis enim ab hinc annis cõtigit Fuscaldi, vbi & nonnulli ijs passionibus dæmonúmque illusionibus obnoxij reperiebantur, ex quibus, dum quidam Carolensis, nuncupatus M. Antonius, homo habitus ab omnibus veridicus probúsque sic corriperetur, vt non rarò vera, magis quàm falsa pronunciaret, præsertim de quibusdam, quos mors propinqua maneret hic vocatus à quodam Reuerendo Sacerdote, viro bono ac studioso Ioanne Antonio Anania, (de quo, ni mihi frater esset, plura, quæ dicerem, non deessent) quem hæc res non latebat, adfuit promptus, serióque interrogatus: an, quæ de eo dicta de re spargerentur, vera essent? respondens, non negauit. qua re, vti certa, à sacerdote illo percepta, miserum illum hominem, quò ab eiusmodi animo præconcepta erronea opinione discederet, hortari nõn destitit: addẽs, quod erat necessarium, has non mortuorum animas, sed dæmones ipsos esse, quibus, fallacibus Spiritibus fidem habendo, grauiter in Deum peccaret. Quare per Deum, ac animæ suæ salutem eum obtestabatur, vt præsentiens futuram eiusmodi dæmonum arreptionem (præsentiebat enim eam) vel vbi iam atripi inciperet, se ijs obsequi amplius nolle, seriò protestaretur: quódque Deus hac diabolica illusione, mentísque vesania eum liberare vellet, ardentibus votis precaretur, his miser auditis obstupescens credidit, séque pro virili monitis obtemperaturum pollicitus est, acceptáque ab hoc venerando Clerico cereâ quadam, ac sacrata imagunculá (Agnus Dei vocant) hilari prorsus animo, domum suam redijt: Cúmque consuetus dies, quo anteà his illusionibus obnoxius fiebat, adesset, nec eo ampliùs arriperetur, summa affectus lætitia, Deo pro hoc beneficio gratias egit. Verùm altera ab hac imminente die ac horâ (non enim cũctis hebdomadæ diebus, at ob maiorem Dei contemptũ ignominiámque, tertiâ ac quintâ feriâ, his præstigiis dæmonum oppugnari contingeret) suam hanc solitam arreptionem instare, atque ab his immundis vocari spiritibus, quibus signis, non sine summa animi tristitia, ac mœrore, agnoscens, in clamorem vehementem prorupit, se nimirum, cum his Spiritibus rebellibus ac impijs posthac abire, minimè decreuisse: quo clamore, domesti-

Protestatio & abiuratio necessaria contra arreptionẽ & illusionem.

ci ferè omnes,(quorum erant non pauci) experrecti sunt, ijs manè accurrentibus, cùm rei non essent ignari, rem ordine narrauit, séque multis verberibus cæsum, ac crebris se scribilatum vicibus, ostendit, ac iam tum liberatus est omnino, pro quo Deo gratias egit maximas. Hæc cùm intellexissem, ipsemet talia coràm inspicere cupiens, crebriùs, ad quendam stolidum ac fatuum, hanc dementationem (vt passim ferebatur) pati solitum me contuli, à quo cum nonnulla intellexerim, quæ tamen posteà, non eo, quo ipse dicebat, tempore euenêre licèt alia plura vera protulerit; obuiam mihi posteà facto dixi: heus tu, iocatúsne es nuper mecum, an diaboli te decepere? Certè non (inquit) cùm alia & diuersa apud illos, quàm nos, sit temporum ratio: crebrò enim longiora sunt dierum, hebdomadum, mensium, ac annorum, quàm nos numeramus, interualla. Quid plura? multa intellexi de tempore Angelico ab hoc, quo quidem nihil stolidius vidi vnquam quo non potui, vehementer obstupescens, non mirari, cùm miserum reuera, quid distent æra lupinis (vt aiunt) nescire perspicerem. Idem, vel simile penè fertur apud Lappios, quorum maior etiamnum pars ignem adorat, contingere, dum nonnulli eos, à quibus occulta scire cupiunt, cadere, magicis prius mussitatis carminibus, æneáque rana præscriptis ictibus percussa, vel angue suis, inspiciendo oculis, credunt miseri, cùm mortuis similes iaceant, proprias vagatum animas instar corui Armocratis Clazomenij, emittere, atque hoc magis, eos à corpore egredi imaginantur, quod inde experrecti, multa narrant, ac certa ab ipsis exoptata signa afferunt. Quæ tamen omnia ex dæmonum fraudibus, phantasiam horum intervertentium proueniunt: simili modo, vt & apud Cumanenses, noui orbis accolas, ab eorum, Prorure, correptos (dæmonis id nomen est) occultæ eorum linguæ, quam *Piaces* sic horum sacerdotes vocant, Hispanis, eorúmque vulgò, manifestare magna piacula committere, sibi persuadent.

Corolensis in protestatione sua casus & tandem liberatus.

Magica tractant Lappij.

Cumanensiũ Dæmon.

DE

DE NATVRA DÆMONVM IO. LAVRENTII Ananiæ Tabernatis Theologi.

LIBER QVARTVS.

De Deorum varia denominatione: habitu & cultu pro regionum varietate.

CAP. I.

Æterum, hi maligni spiritus, etsi non cuncti (*vt dictum est*) ex æquo tentant: nihilominus, cùm omnes incredibili, quæ eorum est malitia, nocendi desiderio flagrent, nusquàm non gentium est, quò vlla absque mora, quàm ocyssima haud percurrant, vt quosuis inuentos, non secus ac Leones deuorent: atque sic, non solùm (*vti suprà m minimus*) nostrornm opprimendorum causa, nullum non mouent lapidem: sed & contra Dei æterni propositum, quæ possunt, tentare non intermittunt, etiam ipsis Elementis, in quibus, quò nos crebriùs ignauiâ alioqui torquentes exerceant à Deo aliqua iis potestas commorandíque locus datus est, ad hoc, abutentes; per quæ quidem Elementa diuinos honores & adorationem ab omnibus gentibus, sibi vt adscriberent,

Elementis abututnur Dæmones vt exerceant.

sedulò nec sine successu operam dedere. Nam cùm ex hoc, nunc ex illo Elemento, diuersa prodigia ostentarent, gentes, à Dei veri cognitione alioquin toto cœlo aberrantes, ita attonitas iis reddidere, vt his delusæ varios quoque diuersósque Deos, pro regionum varietate, ex quibus prodibant illa prodigia, sibi effinxerint. Quare, ex his spiritibus nonnulli, Dij cælestes nuncupati sunt, aliqui ætherei: quidam heroes: aliqui marini; alij fōtani, fluuiatiles: Dryades, Hamadryades, Napeæ, ac Nymphæ: Oreadésque, alij sub puellarum habitu, quem nunquam *in veteri testamento*, ob quandam earum imperfectionem, qua & à Sacerdotio arcentur, angeli repræsentahere; vti sæpe *in nouo* factitatum ob Mariæ summam creditur gratiam; quia nimirum, muliebri forma, non proprietate, hi qua sunt aliis molliores, se super induunt; at vt maiori fallant decipiántque occasione. qua Dei deæque, ac in cœlo sexcentæ fictæ sunt nuptiæ, poëtarum fabulis. Hinc & adhuc hi fallaces spiritus furtim apud nonnullos, præsertim Biornios ac Finnos interdum, Nympharum apparent habitu, vbi familiarium more, hominibus inseruire eósque à diuersis fortunæ telis, quibus omnes expositi sumus, defendere produnt, quemadmodum videre est apud Saxonem Grammaticum, qui, horū Spirituum gratiâ, Frontonem quendam nullo telo aut ferro vulnerari vmquam potuisse, scribit. Horum spirituum & alij vocati sunt, Selecti, Penates, Lares, Indigetes, Semidei, Summani, Cabiri, Curetes, Corybantes, Telchines, Antidei, Patellarij, Medioxumi, Aneuli, Drygpumque lingua Pappi, quos omnes præuaricatores Angelorum ideo olim Romam conuocari datum est, vel propriis id dæmonibus per statuas ostendentibus, vti factum à Iunone Veiis ferunt, quò hoc comparente diuino lumine, simul ac Adam deliquit, signis ab angelis mundo ostenso, ac à Prophetis prædicto, omnes tenebræ expellerentur: atque vbi anteà errorum ingēs chaos, inde vera lux, per totum emicaret terrarum orbem ob victoriam, qua Paulus ac Petrus, duo mundi lumina, propria eorum morte potiti sunt: omniáque illinc sanctæ religioni dogmata diffunderentur, vbi fuerant densissimæ tenebræ, cuius luminis radij vtique splenderent, neque ibidem nunquam palàm esse

Prodigia ex elementis locū dedere diis effingendis.

Deorum denominatio.

Angeli cur à sacerdotio arceantur.

Præuaricatores Angelorū Romam conuocati.

esse tyrannorum metu desisterent, donec iniquitatis filius, in mundo reuelatus mysterium suæ iniquitatis operaretur. Ac, vt quæ de reliquis restant persequamur: Sunt eorum præterea non pauci, qui sub vmbra versantur, habitantes in secreto talami locisque, *vt inquit Iob*, humentibus quò factũ aiunt, vt Iesus noster, Mundi Saluator sibi porrectum acetum arundine bibere noluerit. *Acetum cur Christus non biberit.*

Spiritus aliquos sese turbinibus, procellis & fulminibus miscere solitos: alios imminentes futuráque calamitates prodigiis praenunciantes: varios in aëre strepitus armorum concitantes, tympanis sonantes, tubis clangentes, tenebras importunas mercatoribus etiam per deserta inducẽtes, prodigiosa portenta in aëre procurantes, cœlo & ipso sydera Lunámque euocantes, pluráque nobis damna illaturos, nisi Angelorum ministerio constringerentur.

CAP. II.

ATque alij persæpius, sese magno turbine, ingentibus procellis, horrendis fulminibus mali patraturi immiscent: qui, vt feriant minimè obliquos, vt potè quæ à naturali syderum motu proueniunt, sed recto ictu feriunt quò fit, vt profundis etiam in vallibus, nedum in summorum montium verticibus perimant; atque ex his Phocarum pelle, aquilæ pennis, lauro ac hyacintho, superstites esse, antiqui animaduerterẽt, quod vt mirabili Dei prouidentia; ita dæmonum, *sicut inferiùs ostendetur*, insigni peractum est astutia. *Præter hæc & hi spiritus*, immensis aliquibus impendentibus calamitatibus, varia prodigia, quasi exultantes hisce malis, ostendere consueuerunt quemadmodum haut multis ab hinc annis fecere apud Germanos, vbi eorum vestimenta variis crucibus vt vestium illorum erat textura, colere, quasi sanguine singulo quoque mane, vel per mensem integrum, inficere soliti sunt: ac grandibus saxis apud Insubrios, antequàm Galli Italia pellerentur, pluisse; quod & triginta ab hinc annis, propè Siuolam in nouo orbe, factum esse, Hispani passim narrant, ac terribiles quosdam bellicorum tormentorum ictus excitasse, prout hoc anno, cum *Prodigiis impendentes calamitates spiritus praenunciantes.*

hæc exararem, per totam ferè hanc prouinciam, dictum est: Vulcano, hos excitatos strepitus adscribunt vulgò, sed falsò, vti mihi videre videor, veluti ex horũ æquali prorsus, ac in nullo differenti, siue eminùs, siue cominùs, frequentiori auditu, facilè deprehenditur. Quod si à Vulcano profecti essent, haud tam assidui forent, neque vbique locorum eiusdem sonitus audirentur. Dæmonum itaque & illæ in aëre excitatæ illusiones fuere, vt alibi prolixiùs de eo dicemus. his etiam auctoribus, variæ militum instructæ quasi acies, in cælo comparuere, veluti Machabæorum tempore, Hierosolymis, & ante Titi obsidionem, contigit, idémq; quinquaginta ab hinc annis superioribus euenisse, apud Cimbros Sleusuici, ac in Apulia ante Caroli octaui aduentum, sic & apud Sarmatas, Cracouiæ: vbi quidam monachus, cum Rege diu certare visus est, monacho tandem cedente. nuper etiam Mexici, haud multo tempore, antequàm expugnaretur factum quoque id, ab hinc quinquennium, ferè per sex menses, ante Turcarum obsidionem Thamasi, sic enim olim Nicosiam, vrbem Cypri metropolim, nuncupabant, quod Poëtæ quoque innuisse videntur, dum variam in Ilij euersione Deorum in cœlo pugnam visam canunt. Olim quoque Cimbricis bellis, & armorum crepitus, equarúmque hinnitus perceptos, antiqui retulerunt historici, & bouem loquela ciuilia bella denunciasse memorant. Spiritus etiam tympanis sonare à mercatoribus ad Cataiam se conferentibus, crebrò audiuntur, ad Lopum asperrimum desertum (sic enim nunc quędam Imai montis tractum appellant:) eosdem etiam tubis clangere, in quibusdam Arabiæ heremis, frequenter audiri asseuerant: aërémque propè Carmanię deserta, ac Chesmuriam, extra Caucasum prouinciam, tanta tenebrarum caligine, vt noctem dixeris mercatores offundere, Marcus Venetus scriptor fide dignus affirmat. Et re vera, non est res adeò mira hos spiritus, vt plurimùm in antris locísque desertis obseruari, cùm ex iis sint, qui sanctorum pugna deuicti, ne per certa tempora noceant, Angelorum ligati sunt ministerio, quemadmodum qui Saram vexabat, in superiori Ægypto à Raphaële vinculis constrictus, sacra affirmat scriptura. Quin & alia prodigia

Strepitus in aëre vnde fiant.

Spiritus tympanis sonant.

Dæmones Angelorum ministerio ligati.

gia in aëre ostentare soliti sunt, vtpotè faces, lampades, trabes, bolides, & chasmata, qui etiã interdũ effecere', vt & stellæ; Lunáque ipsa, arte quadam præstigiatrice, cælo quasi decidisse, apparuerint, vti apud Poëtas factitatum per Thessalas Magas legitur, atque etiam per Maumethum omnium magorum sceleratissimum, Arabes fabulantur hinc cuncti eius sectatores Luna pro insigni vtuntur. qui nimirum omnes ita rerum simulachra ac phantasmata oculis obiecerunt, vt vulgus sic delusum, ea tamen veriora, quàm quæ apud Sacram, (vt prouerbio fertur) acciderint, sese vidisse crederet. qua de re antiqui Poëtæ, non veriti sunt scribere: *Carmina vel cælo, possunt deducere Lunam*: & illa, *Reluctantem versu deducere Lunam nititur*: aç, *cantus è cursu Lunam deducere tentant, & facerent, si non æra repulsa sonent*. quòd certè, quàm à veritate alienum sit, vel ex hoc liquet: quòd dæmones naturæ ordinem nullo vnquam pacto, vel si rumperentur, peruertere queant: ne dicam nunc de Lunæ magnitudine, quæ decidendo (licèt minimè posset cùm cœlum, cuius ipsa pars est, nec leue, nec graue sit) terram quasi operiret, & sic vniuersam mundi harmoniam pulcherrimam destruerent, quod nullius creaturæ opus est. Solius enim Dei totius naturæ auctoris & conditoris proprium, vt eam pro libitu etiam destruere possit. atque ea de causa fit, quo, hi nequam Spiritus, nec vt cæli pars aliqua scindatur, nec vt pendentium aquarum fluxus desistat, nec vt ignis frigescat, cùm hæc naturæ vim excedant, efficere queant. Hinc etiam factum, vt Sathanas tentauerit, dum dicere vellet, an Iesus verè Dei filius esset, quò lapides panes faceret.

Luna in insignia Turcarũ.

Lunæ magnitudo.

De nefario turpissimóque concubitu: vt pote quomodo nuncupentur vmbratiles illi spiritus, secretis talami locisq; humentibus gaudentes: vnde ortum duxerit concubitus: heroës quinam & vnde sint: an hæc spectra quid seminis & vnde & ad quid in eiusmodi congressu emittant: Lamiæ quæ sint & earum confessio de abusiuo dæmonum commercio: an possint generare & quinam ex iis orti sint: omnia non paucis & luculentis historiis illustrata & dogmatibus Christianis ornata.

CAP. III.

VErùm & his Spiritibus adduntur qui in aqua obuersantur, non pauci sunt, quos Græci Panas, & Galli Dusios nuncupant: hos assiduè in Accubos, atque Succubos conuerti prohibent, quorum quidem nefario congressu, qui iam ex heroum tempore initium sumpsit, quando & fabulæ primùm cœperunt, licèt nonnulli & ante Noë diluuium hunc tam nefandum ac abominandum concubitum cœpisse velint. Intelligunt enim per filios Dei, in filias hominum irruentes, hos immundos spiritus mulieres admodum tum lasciuas, ac petulantes inuasisse, quod factum aiunt mirâ dæmonum versutiâ, ob frequentiorem eorum cum hominibus societatem. Vnde tot Deûm filij falsò dicti sunt, cùm reipsa hos sic esse fuerit impossibile, qui postmodum tamen prodigiis quibusdam clari, etsi à dæmonibus ipsis potiùs ostensis, sceleribus ac flagitiis quamtumuis nobilitati, nihilominus per apotheosim in numerum deorum relati fuere, quorum auxilia postmodum ab hominibus, vt pote diuorum, in necessitatibus implorari solitum est, tandémque eò vesaniæ dæmonum operâ res deducta, vt eis non modò, bruta, reptilia, secta, quadrupeda animantia immolarent, verùm & aues, pisces, animalia terrestria cuncta, ac amphibia, fructus, flores, herbas, gemmas, vniones, metalla, sua singulis, quin & carnes humanas, proh scelus! creaturam ad imaginem Dei formatam, templúmque Deo consecratum, his spurcis ac sceleratis idolis turpissimè destinari eorúmq; gratiâ destrui. hinc. videre est, res

Concubitus quando cœperint.
Filij Dei cum filiis hominum.

res prorsus admiratione dignas, interdum Deo permittente euenisse: nam & per hæc Spectra, (sic enim hos spiritus, in phantasia, aut corporea apparentes similitudine nuncupauere) mulieres eorum passim stupratæ sunt, ac etiam pueri: horrendum facinus! quod ne ipsorum quidem plerique ob naturæ præstantiam patrasse leguntur, interdum imminuti, atque adeò humanæ naturæ intellectus obscuratus, ac voluntas corrupta est, vt multa de his, licèt impossibilia, tamen crediderint, dum quasi duplicis naturæ, insertos, semideos appellarent, ac scriberent, cùm dæmones minimè cum his ita coïre possint, vt ex eo nefando congressu Heroës, quasi ex duabus diuersis speciebus, haud secùs ac muli nascerentur. non enim hi spiritus aliquid seminis vt falsò nonnulli Platonicorum imaginati sunt, emittere possunt, verùm sic congrediuntur, vt hoc nefario congressu deceptæ gentes ampliùs recto aberrent tramite hunc tam nefarium ac turpissimum coïtum, vel etiamnum dæmones exercere non desinunt cum quibusdam certis fœmellis, vt & hominibus nonnullis nequam: deplorandum profectò, homines ratione præditos, & per baptismum Christo vel iuramento obligatos, his diris infernalium furiarum illecebris adeò sese mancipare, vt & animæ salutem in extremum discrimen æternúmque exitum earum causâ præcipitent. Quo autem dæmones versipelles pro solita astutia miseris fœmellis magis fucum faciant, aliqua semina de industria adhibent, quibus vehementiori libidine accensæ flagrant, atque has, quæ heroum amore captæ sunt, Lamias docti vocant: vel ob similitudinem cuiusdam monstri, puellæ faciem referentis, cætera belluas: vel à Lamiis, dæmonum quodam genere, puerorum sanguinem exugentium. quod & Poëtæ innuisse visi sunt. hinc Horatius inquit: *Neu pransæ puerum Lamiæ viuum extrahat aluo.* hæc longè ardentioribus libidinum flammis, si iuueni robustissimo miscerentur, flagrant, licèt absque seminis resolutione, nonnullæ tamen huius nefarij congressus reæ deprehensæ illud arte quadam à viris extortum interdum sensisse confessæ sunt, vtroque enim vtuntur genere. Quod quidem semen etsi in neruos, venas, arterias, ac ossa, cùm sit naturâ opus, in quo

Deus

Spectra quæ.

Heroës vnde.

Spiritus nihil seminis possunt emittere.

Lamiæ quæ & vnde.

Deus minimè eis vtitur, haud dirigere possunt, nihilominùs tamen ex eo, sub certa naturæ dispositione cœlestiq; influxu directo, aliquos & oriri, & ortam heroum maiorem partem esse, negari non potest: qui, quamuis reipsa ex spiritibus non fuerint propagati, fraudes tamen ac dolos eorum plus satis sapuere. sic natum perhibent Æneam ex Venere & Anchise: Bacchum ex Ioue & Semele: ex Marte Romulum, tótque alios antiquorum heroës sexcentos: in hunc quoque modum ortum Alexandrum tradunt Ammonei Iouis sacerdotes: ac Neronem Imperatorem, quem conceptum ex angue aliqui imaginati sunt; vt Merlinum quoque Britannorum annales: & Iapponij suum Xacam, plurésque prætereà, qui idololatriæ ac hæreseō auctores fuere, vt & Lutherū heresiarcham, ac Maumetham: quocircà admirando Dei iudicio ac prouidentia contingit, vt sub tempus exortus horum non aliqua bona & læta, vti circa Sanctorum Dei natales fieri consueuit: sed potiùs cuncta infausta ac horrenda mala portenta, prodigia conspiciantur, eóque magis dira metuendáque, quò cùm dicta, tum facta eorum, pestilentiora futura sunt, vt vnusquisque sibi ab iis, tamquam veneno animarum præsentissimo, cauere possit. Hoc etiam nefario congressu dæmones nonnunquam vel inuitis miseris fœmellis stuprum violentum inferre consueuere, proprio tamen crimine mulierculaum, in hoc victis, iis potissimùm, quæ impuris cogitationibus in mente locum dant & indulgent, exterioribúsque gestibus tandem produnt, quemadmodum, varias in formas concinnandis & torquendis comis; quæque omne studium ponunt in exornando corpore gemmis, vnionibus, faciémque cerussa aut stibio fucant, graphióque, & supercilia, nunc hoc, nunc alio modo cōponunt. qua de re non sine causa, mulieres non nisi velatas capite, ob Angelos, templa ingredi, præcipit. cùm non rarò vsu veniat, vt quantò magis dicto modo comptæ & fucatæ in publicum prodeuntes alios ad sui amorem inuitare ac allicere student, tanto potiùs hæc turpia dira spectra dæmonum eas in pœnam sibi attrahant. Nec profectò mirum, diuinam sapientiam tantopere hoc crimine offendi, quos facies à Deo sūma arte effictę

Prodigia diráque omnia in ortu hominum impiorum.

Mulieres velato capite templa ingrediuntur.

ita

ita fœdè deturpantur. hoc etiam nefando libidinis genere dæmones & cum iuuenibus quibusdam, forma precellentibus, virginibúsque, libidinibus tamen assiduè se polluentibus, vti solet, veluti in Marrea Regione euenisse Scoticæ testantur historiæ : in qua haud multis ab hinc annis puella quædam, forma venusta & egregia, natalibusque non minùs clara, diu detrectans coniugium ventrem ferre reperta est; parentibus de eo, qui stuprum tale intulisset, solicitè inquirentibus, sponte fatetur puella, se tam noctu, quàm interdiu, Venerem exercuisse cum adolescente quodam; quis verò, aut vndénam veniret, aut esset, ignorare. Ad quæ non potuere non parentes vehementer obstupescere, angi animo, ac affligi; à famula tandem hominem quendam in cubiculo cum filia rem habere edocti, haud mora interposita vlla, facibus tædísque accensis, quòd nox esset, accurrentes, reclusis foribus, monstrum horrendum, ingens, ac omnem humanam fidem excedens, maximè terribile, à filiæ complexibus pendere vident. Sacerdotem euestigiò vitæ moribúsque probatis accersunt, qui cùm in recitatione Euangelij Sancti Ioannis verba illa exprimeret, *Verbum caro factum est*, dæmon non sine maximo ac horrendo excitato strepitu, terroréque incusso, & post se relicto, (more nempe suo) disparuit, cubiculi tectum simul auferens. at fœmina hæc infelicissima triduò pòst monstrum non minùs horrendum enixa est, quod, ne in familiæ summam ignominiam aleretur ac educeretur, extructâ, pro more, pyrâ, flammis consumptum est. Simile huic quiddam in Garothea accidisse referũt, cum quodam succubo forma conspicua puella, venustum nõ minus adolescentem, quo suis amplexibus potiretur solicitante : huius rei factus certior diocesianus iuuenem, vt orationibus, ieiuniis, ac pœnitentiâ haud fictâ, sed seriâ, Christianam vitam institueret, locúmque mutaret sedulò monuit. his piis iuuenis obtemperans monitis, à spectri illius scelestis solicitationibus liberatus est. Habet loci vt & nominis mutatio nescio quid occultæ proprietatis, ob Angelorum, quos propterea mutari scribunt, efficaciorem virtutem, sicut ex Abraham & Sara, videre est, atque Isaac: qui, (vt Cabalistis placet,) filium

Succuborum cõgressus cum iuuenibus.

Incubus coit cum virgine

Puella è Dæmone suscepit puerum & enixa est.

Pars Australis propitior.

filium Isaac, quò magis in bonis proficeret, vtique in partem Australem, vbi loci, Angelum sibi propitiorem esse non ignorabat, perrexit. Idem euenisse Corinthi cuidam Philosopho Apollonius Thyaneus asserit; quod etiam iam vix annis viginti elapsis alicubi (cuius nomini parcendum duxi, cùm præsentia exempla sint odiosa) accidisse cum Accubo, minimè me latet: quibus námque obscænis congressibus dæmones, vti consueuere, corporeo tamē velamine semper tecti ac induti. Huic etiā non absimile quiddam factum apud Forteam, Scotiæ æstuarium, vbi dum nauis quædam nauigandi esset in procinctu, adeò procellis, vndis, imbribúsque extemplò exagitari, conquassari, ac penè obrui cœpit, vt velis ac malo fractis scissísque nulla spes salutis superesset amplius: intereà dum fortè nauta quidam, præ admiratione ac magno timore, clariori voce exclamaret, hoc esse opus à diabolo profectum, statim vox cuiusdam mulieris hac exclamatione perterrefactæ è sentina à cunctis naucleris exaudita est, qua sese in causa huius extremi periculi esse prodiit, (non secùs, ac in sacris, de Iona legitur,) propter nefandam consuetudinem, diu multumque quámuis inuita, instar statuæ, immobilis ab ipso reddita, cum eo habitam. quapropter rogare cœpit, vt hoc infausto onere nauem leuarent, seséq. in mare præcipitarent. quod cùm non sine multis lachrymis consternata supplex peteret, & rem exponeret, continuò sacerdos, qui eadem naui erat, fœminam hanc, ne de infinita Dei in peccatores resipiscentes misericordia desperaret, hortabatur sedulò, addens multa de paterno & propitio Dei in nos animo, qui omne propterea sibi peccatum concluserit, quo omnium etiam misereatur. quare, vt ipsa vera animi ad Deum conuersione, verísque ex animo & corde profectis suspiriis, doloribúsque ob commissa tanta peccata, in viam rediret persuadet. cui obsequitur mulier, Deúmque quò in seipsam criminis ream, non etiam in nautas animaduertat, lachrymans precari non destitit. hinc subitò è naui quædam nubecula exiliens flamma ac sulphure dæmonem prodidit. Noui & ego, aliam quandam puellam, quæ toties ab accubo clam opprimebatur, vt eam tandem huius miseriæ tæderet, rémque totam

Dæmon mulieris voce in naui procellosa sibi causam periculi intulit.

Sacerdotis hortatio ad mulierculam diabolicam.

totam amicis aperiret, idque non sine lacrymis ac dolore, hæc tandem Dei auxilio, loci ac nominis mutatione, etiam liberata est. Nec de fide jam dictorum, quod res miræ videantur, aliquid dubitandum, cùm longè maiora ac plura, de accubis & succubis, quotidiana experientia, proh dolor, edoceat.

De impiis superstitiosisq; Strigimagarum conuenticulis: An, quando, & quonam pacto Lamiæ deferantur ad Diabolica consortia; quomodo tam nefandus actus exerceatur & nuncupetur: Quis honor, quæq; ceremonia Satanæ exhibeantur: quæ etiam Choreæ, quæ pariter symposia peragantur.

CAP. IV.

A Maribus pariter ac fœminis nonnullis crebrò hunc nefandum actum exerceri legimus, hunc *Dianæ ac Herodiadis ludum* vulgò appellant, ad quem nocte intempesta frequenter admodum mulieres illæ miseræ, anteà infantum quos eam ob causam non tinctorum atrociter iugulant pinguedine, pro vnguentis, vsæ, sambucea quam liniunt virga hircóque vectæ (cuius diabolus formam simulat, aut certè quòd eorum corruptæ imaginationi talem figuram imprimat,) obequitare sibi somniant. Hoc modo, non secus ac paleæ, turbine quodam per diuersa locorum interualla deferuntur, donec tandem perductæ ad Satanam, quem Summam Majestatem alto insidentem solio præ se ferentem ac mentientem, omnium miserorum miserrimæ, cernuæ, flexis poplitibus, adorare, non verentur, diuerso tamen quàm nobis consuetum est ritu non faciem sed terga illi obuertentes, capútque non in pectus, sed in scapulas inclinantes; quod vel ex eis præscripta lege aliter non permittente, vt etiam ex hac eorum nobis contraria natura innotescat faciunt, quo ab aliis distincti domini videantur. hinc plures, variis rhythmis cantilenas altiùs tum instructi canunt, diuersorúmque generum pro libitu choreas à nostris penitùs absimiles ducunt: fœminæ námque post dorsum masculis inhæren-

Ludus Dianæ & Herodiadis quis.

Ceremonia Maleficarum.

tes retrocedendo saliunt, terga dando inclinant, capútque non antè sed retrò, sic pedem tanta cum agilitate eleuāt, vt altiore arte, quæ humanam transcendat, doctæ facilè videantur: atque sic saltantes, genióq; indulgētes, multis lautis & opiparis epulis expleti, tam mares, quàm fœminæ, nec enim viri ab his nefandis spectaculis absunt, tandem vsque adeo & corporum scelestas libidines explent, vt sæpe nonnullę, quibus auersa placuit Venus, vel bifurcato membro impeti eodem sentiant tempore. Hoc quidem omnium maximè execrandum ac detestandum scelus, etsi nullo non tempore, (vt plerique asseuerant) nulláque non ætate perpetratum fuerit; in hac tamen postrema mundi senectute tantùm inualuit, vt nisi armatæ leges ac iura igne vltore contrà insurgerent, nusquam non hæc pestis serperet.

Epulæ Strigimagarum & Dæmonum.

An Diabolicus ille ludus opinione potiùs, quàm re ipsa peragatur, vt à Dæmone Lamiæ sic deferantur: An ea traductio corporum Dæmonibus, vt & Angelis concessa sit: Quod exemplo multorum etiam sine crimine delatorum illustratur: Conuiuiorum dehinc apparatus describitur, & ad ea quædam de sale, nomine Iesu & Crucis signo non prætereunda silentio: Loca item in quibus hæc conuenticula celebrantur, cùm re vera & ex eorum confessione transuehantur, quænam sint.

CAP. V.

CÆterùm cùm non pauci eius sint sententiæ, hunc diabolicum ludum non tam reipsa, quàm potiùs opinione ac stulta imaginationis dementatione fieri, penitùs asseuerando hæc in Phantasia, ob dæmonum inductam infidelitatem, accidere, vti ex aliquibus dementatis se vidisse affirmant: hoc sic opinantes equidem nō valde mirari, & ab eis, (cùm dæmonibus longè astutiores fraudes, ac ampliores vires non deesse haud inficientur) hoc edoceri percuperem, quidnam sit, quòd tantopere id denegent, quasi dæmones propriæ virtutis cōtactu corpora obstinatorum præsertim id optantium, haud transferre queant, cùm & Angeli sua ipsorum virtute, qua & in spiritus

Translatio corporum possibilis est spiritibus bonis.

ritus, satis pollent, vt dictum est, alter prophetam Abacuch, ad Danielem capillis per aërem à Iudæa in Chaldæam duxit, alter verò Ezechielem, de Chaldæorum regione in terram promissionis transtulit; ac Philippum Azoto ad Candacis Reginæ Eunuchum Hierosolymam, vti Æthiopum moris erat, visentem transportatum, *sacra scriptura* demonstrat. an, si Angeli id propriâ virtute potuere, & dæmones eadem opera nequeant? queunt profectò tantóque magis, quòd hi nefandis sceleribus superstitiosisq; maximè ritibus, quibus præcipuè gaudent, ad id inuitantur assiduè ac vocãtur. quo etiam pacto Empedoclem Agrigento Crotonem ad Pythagoram ab iisdẽ spiritibus translatum; & Abarim quoque Hyperboreum ex Taurica Chersoneso eodem lectitauimus; ac Apollonium Thyaneum Româ Dicæarchiam octo horarũ spatio ductum, *Philostratus affirmat*; ac Simonem Magum in aërem sublatum, vt *in suo itinerario Clemens* asserit coram Petro factum esse; quendámque Zenobitam Noruegium rectà sub polum Arcticũ à dæmone traductum, asseuerãt nonnullæ historiæ boreales; & denique, absque criminibus tamen, Hillidium Disentinum Episcopum per aëra Romam transuectum; sicut & Albertum Magnum, tradunt. Sed quid opus est verbis, aliisque exemplis? cùm & ipsum nostræ salutis auctorem, *Iesum Christum*, postquàm carnem nostram sibi copulauit, dæmon tentator per diuersa loca transtulerit? Quod etiam verum esse per eorum probatur conuiuia ad quę, annis ab hinc haud ita multis, quidam in agro Sabino curiositate magis, quàm superstitione, adductus accessit, vt núm ne vera essent, quæ sua coniux, in eodem crimine deprehensa, affirmarat, suis ipsius inspiceret propriis oculis. hic dæmonum ministerio sub hirci forma vectus, anteà tamen vnctus pinguedine, eius rei ab vxore sua edoctus, ad locum tandem consuetum peruenit, tot conuiuiorum ferculorúmque apparatus magnopere miratus: cúmque miser vnà cum Satanæ iuramento obstrictis mancipiis assedisset mensę, cibósque omnis generis, at nullo sale conditos, degustasset, salem crebrò efflagitat, tandẽmque allatum, quasi admirans, dulce nomen *Iesu* nuncupando, in causa fuit, vt cuncti conuiuæ, (mirabile dictu) cum

Delati ab Angelis.

Delati à Dæmone.

Delati sine crimine.

Nominis Iesu efficacia.

toto horum conuiuio vel in momento euanescerent: is verò, cuius ore hoc sanctissimum nomē prodiit, nocturno tempore in profundissimis tenebris, indumento quodam horribili, multis milliaribus à domo sua, dissito, semiuiuum relictum se tandem videt; diuina tamen virtute subleuatus, angelorúmque adiutus ministerio, etsi non semper oculis cernantur, nunquam tamen nos ope sua destituunt, si tamen gratiâ diuinâ haud destituti sumus, id quod Elisæus suo manifestat discipulo: biduo post, domum reuersus est, auctórque fuit, vt quàm plurimi homines, plures tamen mulieres, quasi ex sinistro, (vt secretiores inquiunt Theologi) latere profectæ, aut vasa fragilia magis, vna cum sua coniuge omnes, igne concremarentur. Idem fertur quoque de quadam Lamia, nomine Lucretia, à proprio dæmone, ob auditum sub auroram campanæ cuiusdam sonitum, deserta ad ripam fluminis, à Iuuene quodam inuenta, qui re cognita, etsi miserę silentium pollicitus, Iudici tamen indicium fecit, ex quo & ipsa ad supplicium rapta est. Præterea, nec deest eius rei exemplum de reuerendo quodam sacerdote, qui domo exiens, rus more solito perrecturus, dæmone equo post terga ignarus, dicto citius, eò vectus est. Cæterùm, cuncta ea loca quæ Lamiæ frequentant, (cùm minimè in omnibus ob benigniorem cœli influxum, regionísque Angeli custodiam, talia mala patrare possint) vt plurimùm & ferè semper, aliquo insigni facinore ac piaculo nobilitata anteà fuere, quibus, quòd Angelorum quodammodò destituantur tutelâ, magis præualent gaudéntque: horum famosa Nux apud Samnium Beneuentana collis, in Dania mons, ac Virgo in Gothia feruntur, quò omnes Strigimagas dæmonum operâ transuehi vulgò credunt. proinde hæc negantes satis errare perspicuè patet. nec propterea inficias iuerim, ea in phantasia, (vt ipsi volunt) contingere non posse, cùm frequentiùs eo pacto eueniat. haud enim in potestate horum consistit spirituum, noctu Solem supra nostrum retrahere Horizontem, vt dementatæ eiusmodi sibi somniant mulierculæ, at, quòd per aëra interdum non vehantur de vno in alterum locum, nil est quod impediat. Ex quo consequitur nonnulla re ipsa fieri, quædam verò in earum corrupta

Conuiua & conuiuium dæmonum euanescunt.

Sacerdos quidam à Dæmone vectus.

Lamias trāsuehi non impugnat.

imaginatione, ac Phantasia tantùm per somnium, quasi in mentem venire, quæ tamen in rei veritate, euenisse, sic miseræ delusæ, vel iuramento, affirmare solent. De his, quæ in medium afferrem, plura mihi non deessent exempla. Verùm par est de immensa Dei in nos misericordia admodum mirari, quòd vel crucis signo, vel nomine *Iesu*, etiam à malis prolato, exemplo hæc diabolica præstigiatricia Symposia conturbantur, & euanescunt, quò omnium infelicissimi, has sceleratas consuetudines frequentantes, diaboli impotentiam ac imbecillitatem videndo, eò promptiùs ad Deum cunctipotentem, omnis boni authorem & fontem conuertantur, inque eum credant, ac gratiam, qua turpissimè suâ sponte exciderunt, omni studio recuperent: non enim est Deus perditionis, sed omnis salutis & saluationis, ni ex nobis ipsis proficiscatur perditio. Vnde fit vt eiusmodi miseriis obnoxij, dum diuina celebrantur officia, nihil m[illegible]i percipiant, cùm alioquin semper variis huc atque illuc impellantur imaginationibus, curisque conficiantur maximis, immò ad omnia perpetranda nefaria scelera, ab his spiritibus armantur, & in arenam protruduntur, cæteroqui rarò fit, ne hi haud euanescant spiritus hanc diuinam virgam, sui exitij signum, olfaciendo, quod tantopere metuunt ac reformidant. magnum profectò mysterium antiquis Ægyptiis non ita incognitum, qui hominum salutem hac Dei figurâ, in qua plura continentur arcana in suis hieroglyphicis, notabant, sic eâ vsi, postquàm huius characteris notâ, cuncti iussu diuino, ianuarum postibus sanguine signatis Hebræi, ab Ægyptiis incolumes, illorum primogenitis omnibus ab angelo interemptis, euaserunt. Quin nec Arabibus abstrusum, qui hanc diuinam imaginem in brachiis, quò à nonnullis calamitatibus tutiores forent, sibi pingi volebant. quod & Platonem olfecisse, per suam decussem, coniectura consequi possumus. Verùm, vt vnde digressus sum reuertar, non me pigebit de iisdem Spiritibus, quæ vir quidam, auctoritatis maximæ suis vidit oculis, & expertus est, breuiter annectere. Aberat is peregrè negociorum quorundam familiarium conficiendorum causâ, vnde domum rediens, cinctus & septus est horrendâ

Crucis signo & nomine Iesu prolato diabolica conuiuia euanescunt.

Salutis hieroglyphica apud Ægyptios.

Decussis Platonica.

Locus infaustus morte cuiusdam Hebræi insignitus.

noctis caligine quodam iu loco apud vulgus nece cuiusdam Hebræi infausto ex quo pergens maximo correptus est horrore, ignotâ tamen vllâ quæ sensibus percipi posset causâ quod hinc euenisse autumo ob amplam dæmonis tentando tum se accingentis potestatem, cùm in eiusmodi locis, *vt dictum est*, plus quàm aliis possint, quare & iis magis gaudent: aut vt interemptorum violenta morte animas vel simulent, aut etiam quo malorum perpetratorum memoria refricetur, vel quòd eorum naturæ voluntatique perfidæ multùm sint consentanea, ac ab Angelis non adeò prohibentur, vt olim fuere campi Marathonij Persarum strage insignes; vbi diu multúmque hos spiritus oberrasse, accolis infensos armorum strepitu, ac equorum hinnitu, haut pauci antiquorum testantur scriptores. sic etiam nunc perhibent, Hansem (ita enim speciosam quandam Regionem in Hiberia vocant) perpetuâ caligine oppressam, ab hísque apostatis continuò vexari spiritibus, vbi & equorum hinnitus, gallorum cantus, aliorum animalium voces audiri, apertè affirmat Aitonius apud Armenios historicus haut ignobilis. Sed, vt nunc cœptam historiam pertexam. Vix nempe decem passibus, quò in id vitæ discrimen inciderat vir ille, digressus aberat, cùm subitaneo hoc perculsus terrore circumspiciens mulam insignis magnitudinis in loco angustiori obuiam venire vidit, qua conspecta vehementiùs perterrefactus, non tamen penitùs animum abiiciens ac desperans, nec ab itinere cœpto desistens: quin potiùs vires & spiritus resumendo, ter inter pergendum signo crucis se muniuit, crebrioribus votis dulcissimum IESV nomen implorando his ex omnibus quasi periculis emersus, animo præsenti ac alacriter prosecutus est, vt opinione suâ dicto citiùs currendo pertexerit: nec tamen id spectrum prorsus disparuit, quinimò nunc maioris, nunc verò minoris magnitudinis, visum est variásque in formas mutari, tandem prægrandis cuiusdam molossi similitudinem referens, quam ad finem vsque retinens, nunquàm modò hâc modò illâc, oculis sese obiiciendo, molestum esse destitit, qui propterea strictum ensem concitato cursu ei obuertit. plus itaque satis hic furiis exagitatus, tandē ad

Signo Crucis & nomine IESV *fugatus Dæmon.*

Molossi prægrandis specie Dæmon apparet.

ad ingentem rupem peruenit, vbi B. Virginis sacellum extructum conspiciebatur, qua & ei per callem prætereundum erat, eò loci, cùm se huic numini ex animo commendasset, confestim id horribile spectrum tanto cum strepitu & fragore, vt nihil suprà, euanuit, quibus adeò redditus est attonitus, terroréque percitus, vt ex eo in febrim, denique in trimestrem tertianam inciderit.

B. Virgini preces effusa quid refocillationis prebent contra eiusmodi spectra.

Quanam ratione Spectra dicantur arma, canes, equos, cateráque id genus metuere, cùm sint corporis expertia: cuinam illud armorum dominium tribuendum sit. An per aliquos homines, & per quos Dæmones operationes suas peragant: Exorcismorum vsus in Ecclesia vnde & ad quid institutus: Reliquiæ Sanctorum contra energumenos fugandósque Dæmones an aliquid valeant.

CAP. VI.

QVòd autem eiusmodi spectra, ensem, & cætera arma equum etiam & canem metuere, dicuntur, non eò fit, quòd ictibus aliquibus vt corporea exposita sint, nec quòd Metallum hoc sit sub Martis dominio (quemadmodum nonnulli Platonici finxerunt) qui in rebus omnibus & sympathiam & antipathiam quandam esse volunt, atque etiam Psellus, qui stricto gladio per Anaphalangem dæmonem à quodam obsesso expulsum, asserit. Spiritus enim sunt omnis corporis expertes nec inde quòd ij, quas assumpserunt imaginibus quodam excellunt dominio, neque etiam ex superioris huius speciei intelligentiæ opposita virtute, cùm si hoc foret, haud plerique eiusmodi omnes occurrentes armis euanescerent, sed ij tantùm, (cùm diuersa sint dæmonum genera,) qui quodammodo Marti subsunt: verùm id accidere, inquam, ob maiorem quem propter hæc habent, animi vigorem, vnde haudquaquàm dæmones terrorem incussuri duobus apparent

Spectra vnde dicantur arma metuere.

comitibus. hoc enim vigore, quod cupiunt efficere prohibentur: præsertim cùm non semper quanto quidem optarent, nobis terrores incutere permittantur, diuina pietate repulsi. Prætereà, ij malitiosi spiritus sæpe operationes suas perficiunt per eos, quos diuexant, energumenos; tum maximè, cùm terrei sunt, aut supplicij afficiendi causâ supernè missi, aut Maleficorum operâ intrusi, hos ægerrimè deserunt, ac vix ab eis discedunt, vel etiam exorcismis, quibus Sancta Ecclesia, iam ex Apostolorum tempore (vt à Salomonis ætate, Hebræorum Synagoga) vti solita est; neque sanctorum quorundam reliquiis, quos, quòd de iis triũphũ reportarunt maximè formidant, adeò vt has, quasi Dei opera, multis in locis fugere cogantur cõpulsi, sic nec ob Eucharistiæ præsentiam, vbi tamen non sine maximo cruciatu persistunt, etsi primæ nascentis Ecclesiæ initio, vel à quibuslibet in nomine IESV, aut Crucis signo, ab obsessis eiiciebantur, quod non sine causâ factum est: quò enim gentes idololatræ ac incredulæ, eò faciliùs ad fidẽ Christianam venirẽt miraculis crebrioribus opus tũ erat: cùm hoc nõ pertentãdi causa curiositatéve quadã impulsi facerent, vt nuper perhibent Neapoli factum quadã in domo his vexata spiritibus nonnullis, in quo matulam ac scaphium proprios ob oculos insperserunt, ac effuderũt, atque olim Sceuæ filiis, circa quendam dæmoniacum, qui nudi ac vulnerati non sine summa turpitudine ac dedecore vel propriis domibus exire coacti sunt, metu trepidantes: sed vt, quod Sancta Ecclesia Catholica ageret, potius animi pietate, quàm curiositate aliqua imitarentur.

Dæmon opera sua per energumenos perficientes.

Reliquiæ Sanctorum ad Dæmones fugandos.

Cur non adeò frequenter ac in primitiua Ecclesia Dæmones de fidelium corporibus expellantur: ad quid & vnde sibi nouas maioresque exorcizando vires assumant. An ritus Magici locum habeant energumenis cogendis, & Dæmon à Dæmone pelli possit, cùm ministerium & commercium nobis interdictum sit: An omnes ex æquo Dæmones possessos deserere cogantur: An denique omnium exorcizantium sit par potestas.

CAP. VII.

NOstra verò ætate, ex quo iam tot tantísque miraculis Ecclesia floruit ac confirmata est, nõ mirum cuiquam

cuiquam videri debet, si non ita crebiò vt olim dæmones eiiciuntur, præsertim cùm nunc sæpius, vt pios in fide exerceant, pœnísque castigent propter admissa delicta quodammodo relinquãtur. Hi præterea spiritus sæpenumero hominum delinquentium exorcizando interuentu, sic vires acquirunt, vt energumenos deserere minimè velint: proinde exorcistis summopere cauendum, ne exorcizantibus temerè quilibet adsint, qui etiam pro ea, qua pleni sunt, calliditate frequenter, & sanctæ Ecclesiæ exorcismis aggressi, adeò reluctantur, quò exorcistas tædio affectos deterreant: cùm tamen magico ritu, quibusdã scilicet superstitionibus, figuris ac characteribus, atque (proh nefas) nimia pastorum negligentia, à nonnullis Græcis præsertim, quos nostris in regionibus ac Hydrunti, Caloieros vocant, impetiti, quandoq; parumper, ac nonnunquam multùm repugnare videantur, non sine maxima fraude, quo nempe pacto paulatim fidem è mundo auferre moliuntur: alioqui dæmonem, vbi maius malum non subest, ab alio dæmone, quantumuis superiori ac interdum dispari, expelli non contingit: hoc enim modo, quo Græcis exploduntur, à corporibus tantùm, maximis intereà animabus tenebris immersis, excedunt; cùm id, quod forsan anteà pœnæ tantummodo erat procul dubio assentientibus in culpam cedit: qua de re nec iure aliquo cogi hoc pacto, quin grande eo committatur peccatum, energumenos, vt relinquant possunt, hócque magis, quò nobis omni commercio omníque familiaritati dæmonum seuerè interdictum sit, nec eorum ministerio, ob quod nos polluimur peccatum, vti fas est; licèt id sanctis ac iustis quandoque concessum fuisse legitur, vti Diuo Iacobo, qui vt Hermogenem ei afferrent, iis iniunxit: ac Simoni Iudæ, qui vt dæmones proprias statuas suas destruerent confringeréntque eis præcepit. Sanctis etenim, vt pote membris Deo ipsi insertis, obediunt, velint, nolint, propter eorum merita etsi eis natura superiores sint; nihilominus tamen diuino arbitrio & voluntate, iustis causis & rationibus hoc exigentibus, sæpe à pugna victores recessere. idcircò diuersis angelis etiam, ne amplius, vel per tempora, de eo tamen quo tentando vitio superati fuerunt per

Cautela pro exorcistis.

Energumeni cogendi magico ritu.

Ministerio Dæmonum vsi sunt aliqui Sancti.

tentatum quempiam accedant, vinciri feruntur. Nec dum corpora occupant, eo ipso tentare dicuntur, cùm in hunc modum obsessi ratione impediantur, vnde nec in merendi, neque in peccandi statu, esse possunt; tum præsertim, cùm imaginandi potestatem conturbant: non enim hanc continuò vexant, sed interdum tres quatuórve dies, & amplius ab eorum desistunt vexatione: interdum sic animæ concentrant potentias, vt vel proprium motum impedire videantur, vti satis ritè perspexit Ioannes Baptista Attendolus, vir pius, in linguarum cognitione versatissimus, omni scientiarum genere peritissimus, Dux Capuæ, cùm quendam exorcizaret energumenum. præterea non omnes dæmones ex æquo sic possessos deserere coguntur, cùm ob varia occupatorũ crimina, tum etiam non minùs diuersa spirituum occupantium genera: adde quòd exorcizantium omnium non sit par virtus & valor, perinde, vt cùm circunstantium non sunt tantæ virtutes, quæ è diametro quasi penitúsque dæmonum vitiis opponi possint: ex quo consequitur (*vt & dictum antehac*) quod non tantopere exorcizantium præsentiam vim & authoritatem reformident; immò, quod inter exorcizandum alij eis quasi auxilio veniunt ac occurrunt Spiritus, quorum aduentu maiores vires recipiunt.

Obsessi in statu peccandi nec merendi esse possunt.

Exorcizantium non est par potestas.

Quod malignorum spirituum muti sint omnium nequissimi & difficiliùs abigi cogantur: an quid habeant dominij in voluntatem nostram, cùm nec peccati necessitatem nobis imponant: An teneantur ea, quæ nostri sunt commodi salutisq; manifestare; eorúmue monita sperenda sint cùm vix vllum vnquam nec possint in bonum finem compellere: Ad quæ multa de somniis, eorum interpretatione, reuelatione dormientibus facta, superstitionibúsque & illusionibus, quibus sibi Dæmones fidem concilient, passim tanguntur.

CAP. VIII.

Horum verò spirituum omnium pestilentissimi sunt muti, qui exorcizando haud exire adiguntur vnquam, nisi vt eo, quo cæteri, loquantur modo, nisique loco

Spiritus omnium pessimi, muti: & difficiliùs pulsi.

loco moueantur. qui quidem Spiritus, etsi varia ac diuersa morborum genera nostris corporibus infligant, animabúsque miras imaginationes excitent, quibus sic noster afficitur intellectus, vt oculus non clausus rerum simulachris, in rectam tamen voluntatem non est his vllum imperium, cùm hoc Dei tantummodo sit: ea itaque sola in homine, verè immunis ac libera remansit, non tamen à miseria, postquàm Adam præuaricando Mundo tantùm attraxit malum, nec à peccato, nisi per filij gratiam, sed à necessitate, à qua & antè & pòst, hæc animæ facultas semper fuit libera. Nec tamen propterea dæmones, quòd nequeunt peccandi, sic etiam non possunt peccati necessitatem afferre, cùm, in Phreneticis, imaginatricem virtutem impedire, ac in lethargicis memoriam conturbare, sæpe cernere liceat. adhæc, hi rebelles ac tenebrarum Spiritus haud semper tantas nobis tenebras offundunt, quàmuis ipsimet nil nisi tenebræ sint, nec tanta nos caligine inuoluunt, vt omnem lucis conspectum è medio tollant, cùm multa, quæ hominis commodum non tamen æternum spectant, propitium dæmonem Socrati reuelasse, compertum sit: neque hoc mirum, cùm & hæc, & alia præterea, quæ æternam concernunt salutem & veritatem, eáque quæ tacere, quàm propalare mallent, qua laborant insigni perfidia, manifestare tamen, compelluntur. sic & cùm deceptum veniunt, quò optatis faciliùs potiantur, res eiusmodi, quas tectas sepultásque vellent potiùs, ostendunt: alioquin intellectũ illuminarēt, quod tamē minimè, cùm omnino charitate vacēt, efficere queũt; nō enim, quod naturâ posteriꝰ, nisi ꝙ prius est, obtineāt, possidere valēt. quocirca omnia, quæ secundũ quietē in somnijs, infidelibus præsertim, & alijs peccato pollutis, obuersantur, & mōstrātur, publica si excipias; ad quæ mittantur ipsi Angeli, vt cernere est apud Pharaonem, nunquam non per hos manifestātur Spiritus, vt etiā Socrati factum legimus, cùm, quod de cygno somniarat, eius in somno quoq; accepit interpretationē; ac etiā Galeno, qui, vt infirmo cuidam venā secaret, dormiēdo edoctus est. quod etiam videre licet ex Æsculapij templo apud Pergamum, ac Podalirij æde, qua vtrobiq; dormientibus ægris morborum remedia ostensa sunt.

Genius Socratis quid reuelarit.

Somniorum interpretatio dormientibus frequens.

Sic & ex columnis Herculis, ad quas quæcunque antiqui scire desiderabant, reuelabatur. ita etiam ex Amphiarai fano, Serapidis ad Canopum delubro, Heliopoli Solis templo, vbi sacerdotes literarum obsignatarum sensum vel ad vnguem Adriano Imperatori retulerunt: atque Pasiphaes Ardalíque ara apud Hircanos, & Isidis quoque Bumaste: quibus (inquam) interdum, cùm crebrò & ab Angelis altum altius ea nunciantur, quæ vulgò *Fortunæ munera* appellant, ostendi contigit: quibusdam præsertim insipientibus, ceruicosis, ac prauis, quibus fortuna Philosophorum more amica esse solet, quo his acquisitis ampliùs & alia ex dæmonum voto peruersè agere pergant. quod tamen non sic accipiendum, quasi hi spiritus diuitiis aliquem pro arbitrio cumulare & spoliare queant, etsi interdum nonnulli aliqui pecuniarum adiecisse reperti sunt: sed quod ijs, quò homines fallant ac tentent, oppugnatum veniant, cùm ijs affluentes facili momento libidinis ac superbiæ vitijs sese dedant. hinc non absque causa, Saluator noster toties in diuites inuehitur: his enim nil est, quod nos segniores ad amplectendum veritatis ac iustitię viam (quibus ingressi dæmonum laqueos euitabimus) reddere queat. Inde etiam earum copiam nonnulli Theologi spernere consulunt, vti salutis animæ maximè noxiam ac pestiferam luem: cùm non infrequenter, vbi thesaurus, ibi & cor hominis, esse soleat: vel ipsa teste veritate, attestante. Ab his porrò spiritibus admonitum & Alexandrum, vt suis à serpentibus morsis militibus hiperbaton ederetur, ac Lysandrum quoque fuisse, narrant, vt Aphutim vrbem, obsidione, qua eam cingebat, solueret: licèt & à bonis Angelis, quoniam reges, id proficisci potuit. Nec tamen dæmones vnquam aliquos in bonum finem, siue bona naturalia, siue moralia spectes, peregere, quantumuis sæpenumero pluuias, imbrésque, terræ siccitate maximè id expostulante, sicut & ventos nonnullis secundos, concitasse visi sunt, atque etiam assiduè contemptores religionum, increpauerint, obiurgarint, castigauerintque, vti Dionysium Syracusanum, Phlegiam tótque alios, quanquam prætereà haud pauca, quæ bona viderentur, in somniis prædixerint, vti & per statuas contra aliquos, quos tandem pœnis multarunt

Reuelatio ex tẽplis & alijs locis petita.

Dæmones non possunt ditare pro arbitrio.

Spirituũ monita non spernenda.

tarũt, locuti sũnt: quarum rerum exempla gẽtilium suppeditant historiæ. quæ omnia & singula, non quòd hominibus bene cupere, vel etiam facere velint, voluntate eorum huic maximè repugnante, sed quòd superstitionibus suis illusionibúsque maiorem fidem & authoritatem ijs concilient. hinc & propria eorum templa ob neglectam, vel parum cultam religionis superstitionem, ijs ipsis authoribus igne periere, vti Apollinis templum Delphicum ter, Dianæ Ephesi bis. Cereris quoque Mileti, Argis Iunonis, & Romæ Apollinis, vti nimirum his rebus suam potentiam vindictámque ostentarent, suósque cultores magis allicerent. Tota etiam Potitiorum familia, spretis Herculis sacrificiis, vel vnius mensis spatio extincta est. *Potitiorũ familia.*

Dæmones pro vitijs, quibus præualent homines oppugnare, classibus aliquot distinguuntur: ijq; pro assumpta sibi ab elementis, quæ inhabitant, virtute fiunt alijs nocentiores: Qui spiritus ætherei, aërei, aquei, terrestres, subterraneique nuncupantur ab operatione nocendi dominatrice: eos gentiles pro libito, falsò tamen, cognouerunt, etsi cœlestium nomen sibi tribuerent: cùm signa in cœlo nulla producere aut ostendere potuerint: Hicque signa aliqua, quæ aliàs in cœlo apparuerunt, vt ad rem facientia non insulsè referuntur.

CAP. IX.

Adhæc non cuncti, æqualiter, quibusuis malis infligendis gaudent: certis enim classibus quasi distincti, his, in quibus præualent vitiis, homines oppugnant, mirâ astutiâ acie hac instructa, de quibus ducem suum Luciferum certiorem faciunt, variis nempe hominibus, quos hinc inde per orbem tentationibus aggressi sunt, hoc & frequenter corporis adscita similitudine fecisse, nisi sunt. Horum quilibet ea, quæ inhabitat elementa, concutere vel conturbare magis potest alio: vnde fit vt æthera incolentes, quos Siliurion, nuncupant, etsi reliquis minus noxij, varia emicantia signa prodant, *Dæmones classibus distincti.*

hilares

hilares semper, mortalium damnis gaudentes, ruinis calamitatibúsque omnis generis præ lætitia exultantes quasi, veluti qui aërem inhabitant, quos nonnulli, falsò tamen, errorum, vti nos, pœnitere imaginantur; cùm ex quo semel se à Deo auerterunt, nunc minimè in viam redire nec velint, nec possint, hos heroas, dixit antiquitas. atque ex eo quòd quibusdam incantationibus aërem in nubem ac pluuiam cogerent, Neophidectas, Græci, vocauere, hos, nimbos, ventos, grandines, ac fulmina iaculari, ac etiam, lana, cera, argilla, lapidibus, ferróque pluisse, ferunt. Verùm ex his, qui in aquis degunt, marinos fluctus nauigantibus submergendis intenti concitant, qui olim, quoties res ex sententia in perdendis hominibus minimè successerat, quasi tempestates compescendi gratia adessent, nautis sese ostendere, vti Nymphæ ac Tritones, etsi frequentiùs sub quadam luce Castorem ac Pollucem antiqui dixere, hanc & angelorum ministerio conspici non negauerim, præsertim nauigantibus bonis ac fidelibus. qua quidem in re Philosophos huius lucis causam à natura aut casu petentes errare, *alibi diximus.* Terrestres verò, qui solùm variis malis terram diuexant, horrendis terræ motibus sæpè imminentium malorum signis adeò conquassantes, vt & flumina relictis alueis cursum aliò dirigere visa sint, montes quoque non minus concussi apparuere. Ex his nonnulli, cæteris nocentiores, subterranei sunt, in specubus latitantes, vti olim in antro Trophonio responsa dabant, ac in puteis absconsi, lucifugum genus: assiduè ad tartara tendentes, vnde Stygiam aquam haustam ad nos perferunt, quâ vsque adeò elementa ipsa inficere ac corrumpere solent, vt quasi ex Babylonica arca horrendam hanc nostri temporis luem excitent, suâ virulentiâ ac contagio longè latéque omnia vastantem, ignotam Græcis, Latinis, ac Arabibus, quos nequam ac diros, feralésque Spiritus, Alastores, ac Palameos antiqui dixere, hosque duntaxat, aquam & aërem corrumpendo, corporibus, *vt dictum est*, frigidis passionibus officere, ac incommodare, sicut cæteros animis insidias parare, plerique ex Platonicis asserunt, horum quendam sub vetulæ forma ostendit Ephesi Apollonius Thyaneus, in quem grandi lapidum aceruo immisso, cessauit epidemia

Spiritus aquis prædominantes.

Dæmon subterraneus sub vetula forma.

epidemia omnis horum spirituum, in nos potestas à nostris commissis delictis profecta, iusto Dei iudicio. nec gentes aliquam ignorantiæ causam allegare possunt, lumine illo æterno cœlitùs demisso, in ipso medio orbis terræ satis diu iam fulgente. hos tenebrarum Spiritus, si voluissent, nullo negocio cognouissent: vel ex hac re sola, quòd etsi horum plerique sese cœlestes esse mirum in modum iactitarint: numquam tamen aliquid signi in cœlo producere, aut ostendere potuere, sicut apud Hebræos Iosuah, veri Dei cultor, cuius iussu Sol ipse, immobilis constitit, & Ezechias, in cuius gratiam contra naturæ cursum aliquot gradibus retrocessit: id quod & Iudæi, dum signa, veritatem eminus subolfaciendo, *à Iesu*, Saluatore nostro quæsiuere: quod tamen, ne hac etiam in parte eis deesse videretur, sed potiùs ad se conuerteret, in ipsa cruce pendens in mortis articulo ostendit, quò horum scribæ, hoc miraculo admoniti, certum de eo, vt ab increata veritate factum, arrhabonem nossent, haberéntque Solis scilicet vniuersali Eclipsi per totum mundum, in ipso tamen plenilunio tam admiranda, ac præter omnem naturæ ordinem, vt vel ex hac verum Deum de Deo vero déque lumine lumen, modò ipsi tenebras non plus amassent, satis perspicuè oculis cernere potuissent. cùm Dionysius Areopagita, summus Philosophus vel Heliopoli id conspicatus, dixisse feratur: aut Deus naturæ patitur, aut tota mundi machina dissoluetur.

Signa in cœlo quorum gratia apparuere.

Solis Eclipsis vniuersalis in plenilunio.

Dæmonum potestas licèt ampla sit, malisq; quibusuis infligendis etsi gaudeant, non ijs tamen ea omnia tanquam authoribus sunt referenda: Mala autem hæc quibus ob peccatum obnoxij simus quatuor sunt: ex natura videlicet, ministerio, noxa ac maleficio profecta: illa verò pœnarum genera quæ sint, eorum effecta & causæ latissimè demonstratur.

CAP. X.

POrrò quantũuis dæmonũ potestas sit satis ampla, nõ tamen omnia, quæ eueniunt mala, ipsis authoribus referenda

referenda sunt. Nam,cùm quatuor sunt pœnarum genera, quibus cuncti ob peccatum obnoxij sumus, naturæ, nempe ministerij,noxæ,ac maleficij:Ex natura tum mala prouenire dicimus, cùm hæc à motu cœli certóque syderum influxu promanant. A ministerio, quoties Deus per Angelos iustitiam suam exequitur,sicut angelus pertransiens Ægyptiorum primogenita peremit: atque etiam cùm ex Sennacheribi Assyriorum regis exercitu centum & quinquaginta hominum millia trucidauit,ac Balthasarem Babilonis regem domi, vasis abutentem, occidit: Noxa verò tunc,cùm,Deus pœnas exigens,aliquam plectendi tamen ipsis nequam Spiritibus facit potestatem: qua nullo nimirum modo nisi diuino iussu vti possunt, nihilominus,cùm noxæ adscribuntur, non tam Dei mãdatum exequuntur, quam suum explent desiderium, sponte sua malitia adducti. quapropter haud vmquam ab his aliquid effectum, siue sub boni, siue mali prætextu, vel, quod naturæ referat, aut accidentis tantùm redoleat formam, quod tandem malis cedendo in pœnam,bonis verò æternum cedat in bonum, eis malo non adscribatur.Hinc tot tantáque portenta,prodigia,ac mira,cuncta noxæ effecta, his olim fieri gentibus, vt & impræsentiarum cunctis infidelibus, quibus magis eorum stabilirentur superstitiones,diuinæ iustitiæ nutu,permissa sunt.quo factum, dæmonibus procurantibus, vt Anthei cineres eruti, imbres cierent, ac Mineruæ penes ædes,sacra non putrescerent, & Pethiliæ in Philoctetis sepulchro cinis vehementibus ventis expositus non dissiparetur,atque Paphi à Veneris templo, cùm vbique circumcirca plueret, pluuia tamen arceretur, ac vt apud Peneleos idolum visum cunctis terrorem incuteret: qua etiam de causa & Troiæ quondam Palladium, vt nunc aurea poma Mauritanię fatalia extitere, & quo protinus die, Miagro apud Eleos litaretur,muscæ omnes interirent, atque vt apud Ægyptios Ibes,confestim serpentes voraturæ,vocatæ aduolarent, ac nauim filo tantùm Vestales ab vndis educerent. In qua porro pœna infligenda interdum maiora, quàm pro eorum natura par erat, quòd solummodò Dei ministri essent, miro diuinæ iustitiæ ordine ab his committi consueuit spiritibus, vti

1. *Natura malum.*

2. *Ministerij malum.*

3. *Noxa malum.*

Noxa effecta.

Ibes Ægyptiorum.

apertè

aperte manifestatur *Augustini authoritate* ex Lothi vxore, in salis statuam per eos transformata, ac ex temporaria animas puniendi potestate: vtrúmque enim eis, vt à propria ipsorum natura fieri haud est integrum; verumtamen, tum nuncupari à maleficio effectus contingunt, cùm à maleficis, omnium hominum profligatissimis, patrantur, quod vt succedat, variis efficiunt potionibus, herbis, lapillis, animalium sanguine, mortuorum ossibus, serpentum exuuiis, humanis vnguibus, suspensorum linguis, oculis eorum, funibus, ac capillis, quibusdam verbis sacris, quæ tamen singula, in extremum Dei contemptum, vt sacrificia, vel ipsorum nutu (ne dicam verbo) eis in omnium hominúmque summam perniciem, inuenta offeruntur.

Lothi vxor in statuam trãsformata.

De imaginibus Magicis, vt potè Maleficorum effectis, quæ in duplici differentia reponuntur, Astrologicæ enim sunt & Necromanticæ: Quanam sint, vnde pendeant, ad quid & quomodo conficiantur & gestentur: An eas conficientes & gestantes omnes crimine careant: An Dæmonum arte & ad quid ab illis inuentæ imagines illæ, characteres, sigilláque & alia eiusmodi; luculentis id exemplis confirmatur.

CAP. XI.

QVi quidem effectus cùm frequentiùs quibusdam fiant imaginibus, quò veritas & de his patefiat, pertractandum est. Sunt itaque omnes hæ imagines, quibus hoc superstitiosum genus hominum vtitur, duplicis differentiæ repertæ. quæ enim ex astrorum conficiuntur aspectu, astrologicæ appellantur; at quæ sine siderum aliqua obseruatione, necromanticæ: illas à cœlo pendere, nec ad rem aliquid conferre, nisi sculpantur in materia pretiosa, vt auro, argento, ac gemmis, atque etiam aliis congruentibus metallis, corporíque diu adhæreant, compertum est; has verò, neglecta stellarũ obseruatione, cudi haud quicquam interesse aiunt, in nobiliori vel viliori subiecto incidantur, atque etiam sine corporeo contactu, effectum consequi. Vtrasque dæmonum fraude, &

Imagines necromanticæ quomodo cudendæ.

confici,& gestari constat,diuerso tamen pacto; illa tacito,has verò aperto, harum rerum peritioribus veritati innixis,validis respondendo argumentis nonnullis,horũ opinionibus repugnantibus id asserentibus,neutrum etiã & qui eas conficit,iisque confectis vtitur,crimine carere dicunt. quandoquidem,de Astrologicis nunc loquendo, in quibus aliqua videtur difficultas, cæteræ vel ipso nomine exosæ sunt,eum(inquam) vel ad Solem Meridianũ cæcutire necesse est, qui his nil virtutis cùm nec à se, ceu,nec quibus nos signamus numeris,nec à cœlo, cùm figuræ cœlestis influxus sint incapaces,quò inter primas qualitates nequaquàm numerentur,esse apertè non videt: alioquin,secùs si foret,ensis,qui ex se hominem perfoderet syderum aspectu cudi posset,& sic,quas narrant pueris,fabulæ essent historiæ nec Grçcia vllius mendacij author fuisset. Vndénam ergo hæc virtus, si his accidentibus hic non conuenit effectus,nec à se (*vt dictum est*)nec à cœlo?restat igitur,vt horum nequam Spirituũ technis istæ imagines characterésq: reperti sint. hominibus persuadendo, vim ac virtutem aliquam à cœlestibus in has defluxam ac deriuatam imaginibus, quas,dum interdum Indos ex altissimis montibus in nono cœlo conspexisse, nõnulli fabulantes fingunt,grauiter errãt,ac delinquũnt. Nec his obstat,quod de Moyse,in medium afferunt, qui, quòd artis Ægyptiorum esset peritissimus,duobus ex auro sculptis annulis,recordationis scilicet,& obliuionis,hãc suæ coniugi virtutem tradidit, vt cùm eum, absentem, vel memoriæ tenere,vel etiam obliuioni dare vellet alterum gerendo,efficeret: sic nec, quod Iosephus refert,de Eleazari annulo, quo quondã dæmoniacum curauit:nullę enim veteri in testamento his animalium prohibitorũ, quibus diabolus tunc subesset,imagines in vsu erant;nec etiam refert,quòd Antiochus, sub quadam imagine sibi ostensa,de hostibus victoriã potitus est:non enim,ob eã, quam ex se,(vt gentes credebant,)virtutem continebat,at vt altioris erat erga se, quia Regem, virtutis indicium, nec etiam quòd cum multis figuris à cœlo astrique rectore, ortos,secretiores ferunt sapientes, eorum, quæ postea operantur,vti iam haud multis ex hinc annis videre licuit quodam in lapide, serpentem affabre

Imagines cõficientes & ijs vtentes an crimine careant.

Eleazari annulo curatus Energumenus.

cœli

cœli motu sculptum, apud Germanos in Sueuia, magna anguium inuolutum multitudine; ac Salomonis quoq; in Saxo excisum sigillum in agro Veronensi, quo forsan eueni modo cuidam, quem noui, homini probo, & in magna constituto dignitate, qui natus cum angue in humero, omnes à serpentibus demorsos, vel saliuâ tantùm, sanitati restituit. Quandoquidem pleræque omnes, quotquot earum sunt, eiusmodi imagines, vt figuræ, nil virtutis, (*vt paulò antè etiam dictum est*) habere queunt, vel sint à cœlo effictæ, vel furtim dæmonum fraude impressæ, vt dicitur, de Seleuci anchora, quam eius mater, cubans cum Apolline accepisse in annulo gentilium ferunt historiæ, vel etiam sub cœlesti sint influxu, ab Astrologis conflatæ, vt quæ narrantur de nouem Musis, in quibusdam lapillis, quibus gestandis Pyrrhum admirabilem memoriam nactum aiunt: ac quæ sub septem Planetarum sculptæ annulis, Apollonio Thyaneo ab Iarcha Brachmanum Principe exhibitæ, quibus singulis pro dierum numero gerendis, tamdiu totum terrarum orbem peragrando, vt iuuenis aliquis, semper fortis ac robustus vixit: ac quæ inuenta est, in Nilo, Thaulomane, apud Maumethas, Pontifice, qua Crocodili, cicures redditi, morsu non nocebant: ac quibus serpẽtes fugati Byzantio leguntur: quibus etiam imaginibus olim Ægyptus, cui Græci cunctas scientias acceptas referunt, eius vteretur in necessitatibus, non quòd Ægyptij, cùm multò tamen peritiores essent, has vsurparent figuras, quòd ab his vllam virtutem, sibi acquirere crederent: verùm, vt harum aspectu, quid earum materia, cui maior à cœlo propter frequentiorem eius sub propria stella infusionem imprimitur, quàm herbis ac lapillis, contineret, recordarentur, his, quæ gestarent, animo magis excitati, faciliùs cœlestes influxus, quasi somnium dormitaturi, ob iacentis, viridi in ripa, imaginem susciperent: cætera omnia dæmonum fraudes dolíque sunt, quibus præter hæc aliqua affingendo, aut credendo, ingens committitur crimen, horribilius in moribus portentum, quàm in natura monstrum.

Quidam natus cum serpente in humero.

Seleuci anchora.

Annuli septẽ planetarum Iarcha &c.

Aegyptij imaginibus vsi in necessitatibus.

Imagines illas mirum in modum delusorias & fallaces esse, quarum Diabolus introductor: qui, vt fallacias suas pratexat, illas sibi pignoris instar vindicat, & maiorem facit fidem si Characteres sanguine maleficorum scribantur, si cum certis ceremoniis quid illis sacrosanctum, vt de Chrismate, Sacramentis & Cruce, cum abnegatione tamen addatur: non omissis imaginum effectis varijs.

CAP. XII.

Annuli Gygis & Paracelsi inuisibilem & victorem reddiderunt.

QVa de re & Theologi has, vtpote occultas dæmonum fraudes, detestantur maximopere, ac execrantur: nec profectò temerè, cùm, si virtutis aliquid his imaginibus à cœlo influeret, non temporum longitudine harum virtutem, cùm ipsæ remaneant, nec viuunt, (vt nonnulli imaginantur) certo aliquo tantùm tempore exolescere, experti forent, neque multa, naturam rerum excedentia, facta fuissent: sicut patet de Gygis, ac Paracelsi annulis, quibus alter inuisibilis pro arbitrio reddebatur, alter verò annulum digitis gestans hostibus magno terrori ac formidini fiebat, atque etiam de Theraphim, quibus inspiciendis Laban multa colligebat futura, nemóque eius potestatem, (vt Hebræi aiunt) euadere potuit. ac quibus Michas idolorum sacerdos vtebatur, quibúsque Hebræos crebriùs in idololatriã cecidisse eorum affirmant Rabini, cùm multa ex his, eorum augerent diuitias. Cæterùm eæ, quibus sydus non inspicitur, industria ac arte quadam, quò malefici malè agendo strenuè pergant, à diabolo introductæ sunt, (vti meminimus) nullis non execrandæ, eò quòd suis quibuslibet dæmonibus sua etiam signa, instrumenta, characterésque adscripti sunt, quos sibi magnorum principum instar de industria vendicauere, grauiorum longè malorum causa sunt, cùm aperta, quasi horum pignora sint, crebriùs à maleficis, vel proprio sanguine exarati: aliæ ad lasciuiam, discordiam, timorem ac dementationem; aliæ ad ægritudines occultáque homicidia fiunt. Rursus aliquæ contra venena, morbos, fulgura, procellas, latrones, hostes, feras, odia, serpentúmque morsus, vsurpatæ. ijs itaque

Diabolus imaginum introductor.

Characteres & signa quibusuis Dæmonibus sua ascribuntur.

itaque varia morborum inferunt genera, ergastula frangunt, elementa ligant, & nulla non mala, perpetrant: vt ex parte videre licet, vel ex Nectanebi quibusdam simulachris, ex quibus quot cereæ imagunculæ aqua propriis manibus submergebantur, tot hostium nauigia in mare perirent: déque Bathi Tartarorum Principis vexillo, cui character, X Græcorum literę haud absimilis pictus erat, terrâ percussâ ex templo, tali tantâque caligine Polonorum acies, quæ penè Tartaros profligarant, obducta est, vt eius causa victi & in fugam versi sint. Atque de Duffi Scotorum regis ægritudine, qui dum eius imago à malefico igni admoueretur, in sudorem soluebatur, carminibúsque quibusdam mussitatis perpetuâ detinebatur vigilia, sicut etiam cera liquescente ad extremam reducebatur maciem. Quibus etiam horribilibus ac nefandis imaginibus ac characteribus sæpenumerò adiungunt hi sceleratissimi homines, in maiorem Dei contemptum dæmonum instinctu, vel Chrismatis oleum, & alia id genus pleraque Sacramenta, intérque has tetras diaboli imagines, ac diras laruas, sanctissimam Crucem, anteà tamen suo ore abnegatam, ac ter quatérque (horresco dicens) pedibus conculcatam interponunt, cum quibusdam granis, ligulis, vestiúmque laciniis, at eorum, in quos veneficia eiusmodi struunt: quibus dæmones, quicquid ex eis remansit, sic operantur, vt virtutis contactu multa pro eorum, qui hæc parant, desiderio efficiant.

Nectanebi imagines cereæ submersæ ad quid.

Bathi vexillũ cum charactere X. profligat Polonos.

S. Crucis abnegatio & cõculcatio.

Malefici quædam excrementa vt vngues, capillos, ossáque suspensorum, serpentúmque exuuias nominibus Dæmonum vt quid immisceant: quomodo inuoluant: cur in triuiis sepeliant, & in ianuarum liminibus abscondant, Lamiarum etiam superstitiosa non omittuntur imprecationes, Pharmacorúmque maleficia quibus mille incommoda hominibus aduehunt: Vbi notanda Dæmonum fallacia in promissis præstandis.

CAP. XII.

PRætereà occultis cum dæmonũ nominibus mortuorum vngues, capillos, ac ossa, addunt, præsertim eorũ,

qui, vt dæmonum propria mancipia, desperatione quadam laqueo sibi mortem consciuere, quibus diabolus, non ob materiam tantopere delectatur, sed quòd quæ Deus ei pœnâ adscripsit, sibi honoris ergò, ab homine exhiberi videt. quamobrem & serpentum exuuias addi vult, quæ tandem omnia membranæ inuoluta in triuiis sepeliunt & abscondunt: aut quod frequenter ibi, diuersi dæmones ex diuersis sibi obuiam fiunt locis, vbi & Satanas olim Mercurij nomine colebatur, aut furtim sub ianuarum liminibus occulunt, eorum scilicet, quibus hæc venena præparant: tum quòd faciliùs, quos volunt, transeuntes inficiant: cùm quòd limina quondam sacra veteribus habebantur, propterea quòd in iis Dagon, Syrorum Idolum ob Domini arcam cecidit. Mira profectò res Dæmonem clàm eò loci diuinos honores sibi vendicare, vbi olim aut palàm colebatur, aut certè ignominiâ aliquâ affectus fuerat. Quibus diris supràdictis, & interdum in ollam iniectis nefanda mala iis, perpetrasse reperti sunt, vt & oppida, sicut paucis ab hinc annis Schilstadium apud Germanos, combusserint: nonnulla autem ex his mala propria pharmacorum virtute fiunt, quædam verò eis addunt; non quòd sine his maleficorum vota non sortiantur effectum, cùm hoc ipsi dæmones præstare possint: vel scilicet particularem impediendo influxum. Verùm id agunt, vt malefici vel suis manibus hæc conficiendo criminis socij magis fiant, Deúmque contumeliâ simul cum ipsis afficiant atrociori, quò dehinc pœnas quoque grauiores sibi attrahant acceleréntque. Eius itaque generis malorum longè maximorum, vt diluuiorum, incendiorum, authores sunt Dæmones per maleficos, sua instrumenta operantes, sic ex aqua interdum, ingentem excitant imbrem; at non à contrariis, vt ab Helia factum legimus, qui ex aqua ipsa ignem suscitauit maximum: neque id mirum, cùm Dæmoni necesse sit priùs naturam, dies ac tempora obseruare, vti nuper à quodam mago animaduersum est, qui sub Martis horam schedulâ, ranæ cuiusdam ori inditâ, ac in lacum vnde erepta fuerat immissa, horrenda procurauit tonitrua, atque eiusmodi interdum mala hisce damnatorum figuris, vel etiã absque vllo contactu corporeo operari, vt dictum est, in

Liminum superstitio.

Dagon Syrorum Idolum.

Imprecationes olla iniectæ.

Malefici à Dæmone decepti.

quos structa sunt: cùm tamē per Astrologicas id nequaquam efficiant, nec sine fraude solita: ne scilicet detecta fraude Astrologi in posterum astra colere desisterent: quod & forsan magis in causa est, vt dæmon, in leonis forma apparendo, coram gallo euanescat, quàm quòd sit, (vt Platonici volunt) plus solaris. cùm propterea, & astris, numen quoddam adscribant & his necessitatem addant: quibus omnibus, hæc scelera committentibus, crebrò dæmon multa, quæ in hoc vitæ curriculo, pollicetur, præstare posse nihil obsistit, nulla in altera potestate ei recta. quandoquidem his cunctis, quas ij promittunt, rebus abuti possumus, ipsis nobis persuadere hoc satagentibus: hinc, quòd ob crimina damnamur, nostra voluntate accidit, diabolo nonnulla potestate iure diuino in nos facta, quò nos exerceat, vti milites Christianos, ne ignauia quadam salutis æternæ iacturam faciamus. Inde huius vniuersitatis auctor & dominus auro & argento Mammona præesse innuit, cuius vsum verum amplectentes, honore & præmio: abusum verò sectantes, pœna & ignominia perpetuùm afficiendi sunt, vt qui summo & æterno bono hæc creata & caduca prætulere, neque id iniuriâ, cùm, si æternùm viuerent hîc vtique à peccando, & abusu rerum creatarum haud desisterent.

Aurum Diaboli instrumētum.

Qua ratione constet Maleficos ea qua per se nequeunt Dæmones, mala hominibus accersere: Qua item alia bonis, vt & malis, & an pro arbitrio pœnas infligant: Qua denique humores nostros corrumpant, morbósque nobis Dæmoniacos an naturales concitent: & an ad id longo vt nos indigeant tempore.

CAP. XIV.

NEque cuiquàm mirum videri debet, quòd malefici tot tantáque mala, etiam quæ dæmones per se nequeunt, procurent, hominibúsque accersant, cùm qui in via reperiuntur, (vt Theologi dicunt) amplius quàm qui in termino existunt, delinquere, ne arbitrij libertate

priuentur, optimo iure permittantur. Præterea quòd dæmones & malos pœna multarint, vt Mariam, sororem Moysis, aduersus eum susurrantem; & bonos, multis suppliciis, vt Iob & Tobiam, afflixerint, haud alienum censendum: cùm interdum & in sanctis propter originis peccatum, quò ad pœnas has corporeas plectendis, iustitiam suam immutabilem ostendere consueuit, vtendo horum spirituum in ijs opera: quam prouinciam ideò eis demandat, vt bonis futuro bono ac præmio ampliori, ipsis verò diris ministris acerbiori malo ac cruciatui cedat. quod dæmones etiam subolfaciendo, non ita frequenter tantóque furiarum ardoris impetu ipsos Sanctos ac prauos aggrediuntur, quos tædio vt vincant crebrò pertentant. mirum enim in modum, & suprà quàm credi potest, beatorum merita timent, hæcque tantopere exhorrescunt, vt maximâ afficiantur tristitiâ, cùm eorum nonnulla Ecclesiæ thesauris recondi non ignorent. Nec tamen quaslibet corporeas pœnas sanctis, probisque hominibus, ita vt prauis ac malis, inferre in eorum est arbitrio: quando quibus, ab horum potestate eos eripi, aiunt, ne sibi præstringi sensus, nec exteriùs, ~~nec interiùs~~, aliquo queant pacto: quod ideò fit ne eis ob hasce illusiones, merendi via intercludatur: eóque magis, quòd maiora hæc in aliis, quàm in seipsis, pro Christi amore ferendo, præmia merent, vti per Diuum patuit Macharium verissimè, cui quædam oblata puella, quam in mulam vulgus conuersam esse existimabat, haud alia ac mutata, quàm re ipsa erat, effigie apparuit. Verùm, vt quid intersit inter hũc vel illum morbum, qui ex alicuius vel excessu, vel defectu humoris peccantis qualitate proueniunt, ac quando à Dæmonibus proficiscuntur, clariùs innotescat, quod & doctorum plerique animaduertere potuere, hoc est quod qui à natura, vel potiùs præter naturæ dispositionem, ob humorum intemperiem, vel continui solutiõe, in hoc naturę imperfectionis statu oriũtur, ij sensim vires acquirũt, donec ad statũ perueniãt, adeò vt incipiẽtes, vix sẽsu percipiatur dolor aliquis: hui° tamen contrarium, à dæmonibus accersitis morbis, vsu venit, vbi vel statim initio, nullis peccãtibus humoribus in causa existentibus, eiusmodi morbi grauissimis symptoma-

Merita Sanctorum cuius sint virtutis.

B. Machario puella sese obtulit.

Morbus naturalis.

promatibus ac doloribus sese produnt, omnia remediorum genera respuentes, ex quibus vix vnquam aliquis restituitur medicorum opera confisus; vti nec Asa Rex, quantumuis eis fidem haberet, è pedum dolore conualuit, nec Cuthei peste afflicti, ob alieno Deo à proprij loci consuetudine cultum exhibitum, liberari potuerunt, quod tum vel maximè fit, cùm dæmonum nocendi potestas ab Angelis non imminuitur, peccatis nostris pœnas diuturniores commerentibus, vbi mala cunctas remediorum vires exuperantia, morbósque in fligunt immedicabiles. Et hoc quidem vel interioribus nostris humoribus corrumpendo, vel exteriùs, occulto tamen & qui sensus effugiat modo, pharmaca adhibendo, quorum vires vel singulorum singulas & minimas, applicandíque modum ac tempus, ad vnguem callent, ac perspectissimas habent, longè in his naturalibus cognoscendis, omnem humanum captum & intellectum excedentes, nec in ijs etiam conquirendis, & singulis ex suis locis petendis, aliquo longo, vt nos, indigent tempore, cùm vel in momento ad manum sint omnia, non tamen hoc ita accipiendum, quasi per instans quod Dei solius est operari possint mira tamen celeritate cuncta eiusmodi conficiunt, operantúrque tempore solummodo continuo, à discreto, quo eorum mensuratur vti Angelorum natura, internęq; actiones oppidò, quàm diuerso.

Dæmonum potestas ab Angelis imminuta.

Operari per instans non potest Dæmon.

De loci præscriptione: An, cur & quomodo, cùm sint incorporei, Dæmones loco præscribantur.

CAP. XV.

NEque & hæc res, tanta admiratione digna est, quòd dæmones, cum sint incorporei loco persistant, vbi non mole, at virtutis quantitate, obuersantur; quò fit, vt loca haud secus ac voces emissæ audientium corda contingant, quibus dolorem tristitiámque afferunt, aut etiam veluti Lunæ vigor cerebrum, morbum comitialem patientis, afficit hoc etenim modo ipsi locum continent, ac

non à loco, vt cætera corpora, quæ ob quantitatem circumscribi necesse est, continentur. Nec tamen hos Spiritus loco inesse, ob eorum operationem (vt aliqui volunt) dicimus; cùm loco, vt sint, vel ob substantiam indigent, quamuis alicubi consistere, ex actione eorum externa, percipitur; nec eis quòd hoc motu opus habent, quicquam ex eo imperfectionis contingit, cùm non, vt propriam perficiant naturam, quam perfectissimam habent, loco moueantur: sed aut vt quod ipsos latet addiscant, (cùm facultate noua vtique discendi minimè careant) vel quodpiam, cui potissimum rei intenti sunt, malum procurent, rémque ex sententia conficiant. Neque enim omnes, medium prætereundo, ex æquo, vt ad certum ac destinatum locum appellant, suam ipsorum virtutem applicare valent. nam vt quantitas corporea diuersum, pro eius magnitudinis diuersitate, locum occupat: ita spiritalis etiam, quæ nihil aliud est, quàm ipsa virtus ac perfectio, maius spatium, vbi nobilitate ac excellentia præstat, sua virtute continere potest. Hinc fit, vt horum spirituum superiores citiùs ad locum propositum, quàm inferiores, proueniant: neque ex eo, quòd corporibus carent, tres vel duo, vno in loco, esse possunt, cùm omnes eundem, quo accedunt, modum sibi præscriptum habeant. nec obstat quòd crebriùs plures dæmones vno in homine inesse reperti sint, quoniam tunc neque quem occupant locus vnus est, nec ob quod opus accedunt vnum, at varia, vt corporum fecerunt varia loca, eorúmq; diuersa crimina, ob quæ septem eiectos à Magdalena dæmones, in Euangelica historia legimus.

Spiritus cur loco non insint.

Quantitas spiritualis quæ.

Præscriptio loci datur Dæmoni.

Quibus-

Quibusnam magis, & an ipsissima ratione, qua Strigimagæ, Dæmones officiant, tantáque genera morborum accersant, interiores sensus opprimant, ita dementent, vt homines inuerso naturæ ordine sese in animalia & alia eius generis transmutatos merè somnient.

CAP. XVI.

PRæterea hi Spiritus non omnes per maleficos æqualia mala infligunt, cùm magis per hos ac per alios noceant, damnúmque dent: quandoquidem his, qui diutius ac cæteris arctiori ipsorum perfidiæ astricti sunt iuramento, maiora quoque damna noxásque inferre datum est. Ex quo consequitur, quòd eorum aliqui vel solo oculorum obtutu (ne dicam) vt reliquæ sagæ, officiant carminibus, nudis verbis, sonis, suffitibus, ac odore, per quæ, non tantùm varia morborum genera (*vt dixi*) hominibus accersunt, verùm ipsos spiritus in corpora immittant, atque sic interiores sensus dementant, vt res, alia ac diuersa, quàm renera sunt figura, colore, ac quantitate, ipsis videantur, & ex eiusmodi stultis iam factis sic tandem insanos, quos opprimunt, efficiunt, vt sese metamorphosi quadam, quam tamen rerum naturæ ordo non admittit, vel in lupos transformatos esse somnient: antiquum profecto veneficium, in Arcadia primum Ioui Lycæo sacrificio peracto, quodámque lacu transnatato factitatum, vbi quędam Demarathum, degustatis immolati pueri extis, in lupum conuersum, veteres scribunt. Recẽtiores verò in Prussia, quod à testibus quasi oculatis etiã audiui, ex quibus vnus extitit Ioannes Faber Prutenus linguarum cognitione ac scientiarum varietate maximè perspicuus, vti & in Cypro Veneri olim dicatâ insulâ æctitatum aiunt: nec ferè est mensis in anno aliquis, quò non eiusmodi ad ignis rapiantur supplicium in Liuonia, ac in Moscouia, vbi multos in animalia versos, propinatis poculis quibusdam, apud classicos authores legitur, & in Congo crebrò, quòd in lynces transformentur, quosdam castigari perhibent. sic & olim Caietæ à Circe Vlyssis socios mutatos scribunt: idémque in aliquos miseros patratum quibus, tanquàm iumentis vti, contigisse, meminit diuus Augustinus. quod Appuleius quoque se à quibusdam veneficis, passum affirmare non erubuit.

Demarathus in lupum.

Malefici igne damnati.

Multi in animalia versi.

Vlyssis sociorũ mutatio.

An materia in eiusmodi hominum transformatione Dæmon obediat: ea vera sit, an verò præstigiosa: Præstigiosæ arte vnde ad nos peruenerint, & quibus earum vsus frequens fuerit, cùm Venefica sic transformata corporibus nostris non minima mala & non sine dolore ingerant: Iis malies an in omnes, & cur non in omnibus, ex cœli etiam facie praualeant nocere.

CAPVT. XVII.

QVæ quidem omnia, nihil nisi dæmonum illusiones ac præstigia esse, nemo est, vel leuiter saltem in Canonum ac Theologiæ studiis versatus, qui ignoret, aut de hac re ambigere queat. Quoniam quamuis materia, (*vt & dictum est*) nullo pacto Satanæ, quòd ad rerum mutationem, nec quòd ad augmentum obediat, cùm formæ eius potestati haud subsint, at Dei tantùm Optimi Maximi, cuius quidem infinita virtus, tam ad materiam, quam omnium rerum formas, sese dilatat ac extendit; tamen non est, quòd haud ei pareat, vt mobilis (quemadmodum diximus) quò fieri potest, vt corpore aliter, quàm sint, præstigiis videantur iudicentúrque quod non subdola manuum agilitate perficiunt, qua multa multum præualuere antiqui, & adhuc excellunt Hyberni, nouique orbis incolæ, vnde hanc artem, denuò nobis aduectam tradunt, nec naturalium rerum quadam applicatione etsi possint, ac interdum agant, vti olim agebant Aethiopes, apud quos hæ res in vsu sunt frequentissimo copiáque maxima: at multò magis propria, quam habent, phantasmata conuertendi potestate. Quo quidem modo hi perfidi spiritus, sub aurea massa, Diuo Antonio apparuere; ac sub lactuca cuidam moniali, qua etiam præstigiatrice ac Pythonica arte, Gractam Noruegicam magam, in vaccam conuersam, Frontonem cornibus, cùm ferro occidi nequiret, peremisse, septentrionales perhibent historiæ: in quam etiam vaccæ formam, similem in modum

Materia non obedit Dæmoni.

Gracta maga in vaccam conuersa.

dum, transfiguratam quandam Augustinam, Cordubensem lenam ac veneficam, non ita pridem multa mala patrasse, Guatimalæ, in quandam Beatricem Cueuam, eius regionis præsidem, *noui orbis scriptores referunt.* Et, quamquam hæc & his similia possint hi profligatissimi hominum dæmonum nomine, non tamen omnibus ea inferre queunt, cùm haud paucos mortalium reperias, in quos his spiritibus nullum est imperium, eos nempè, qui in eiusmodi demonum mancipia, Deum præ oculis habentes, publicâ animadeuertunt pœnâ sacrosanctæ iustitiæ diuinæ. quòd si potiùs curiositate aliquâ adducti faciant, crebrò à dæmonibus sic excipiuntur ac impetuntur, vt & mortem interdum inferant, quemadmodum nonnullis accidisse aiunt. Quòd verò probis iudicibus, & rectè munere suo vtentibus, nocere non ita possint, ea de causa fit; quòd si & in hos aliquid iuris haberent, in ipsum Deum, cuius officio funguntur, (quo nihil absurdius) id & habere viderentur, qui etiam manè lustrastrali se aqua, cùm animi deuotione, consperserint, quique ab angelis aliquid beneficij consecuti sint, & orti (vt nonnulli produnt) sub certa quadam cæli facie, sicuti qui Martem in propria domo, aut in nona habuerint, nec Iupiter in eorum horoscopo fuerit, horum enim aspectum Dæmones refugere volunt, vt serpentes, ob aliqua mussitata carmina incantantium, aut, *vt rectiùs dicam*, præstantissimi cuiusdam exorcistæ, efficacissima prolata verba. quod equidem dicerem, cùm dæmones planetarum configurationibus, vt pote incorporei, minimè subsint, summa id astutia effingere, quò cæli inspectores, astris numen adscribendo, vel ex hac re maioris erroris causa sint, aut quòd eorum, quod percupiunt, maleficio minimè hoc irradiati sidere subdantur, aut potiùs, inquam, quòd hi illum diuino numine sortiti sunt terrorem, quem Hebræi pahat פחד appellant, vt fortè, qui veram Cabalam cum Astrologia coniungere sciuerint, bene norunt; de quo Iacob, ad Laban inquit; *Nisi terror Isahac patris mei mihi præsidò affuisset, forsitan nudum me dimisisses.* Cæterùm, vt ad institutum

Malefici non possunt in omnes hac mala inferre.

Nocere cur nõ omnibus possint.

Aspectus cœlestes cur aufugiant Dæmones.

tutum nos reuocemus, hactenus itaque hac de re, atque præstigiosa rerum transformatione.

De vera & existenti Dæmonum transformatione, an verè propriòque modo & in omnibus animantibus perfici possit.

CAP. XVIII.

Transmutatio Dæmonum.

RELiquum nunc est, vt de existenti ac vera transmutatione, quamuis cursim, more que solito. In qua quidem etsi dæmones multùm ad constructionem materiæ possint, non tamen formas imprimere, sed occultis motibus, occulta semina sub cœlo addendo, magis naturam adiuuare dicuntur, vt quæ volunt succedant, quàm quòd verè propriòque modo hanc rerum mutationem ipsimet peragant. Neque id in omnibus animantibus agere queunt; cùm horum potestas dumtaxat in his, quæ ex putri nascuntur materia, ac ex imperfecta quadam mistione proueniunt, sese extendit ac dilatat. Quò fit, vt quæcumque Pharaonis magi, Mambre ac Iambre fecerunt, nullo præstigio, nulláque delusione affecta, (vt aliqui asserunt) at vera fuerunt; neque hæc res adeo peregrina est, vt credi non possit, his spiritibus tantam cœlitùs fieri potestatem, cùm Deus & maiora, qua est prouidentia, magicis artibus perfici sinat, quò pericula fraudum amantes, in eis decipiantur & nisi resipiscant, prorsus pereant, simplices verò, ac fideles, cautiores fiant, taliáque venena fugiant, potiùs quàm admirentur, præsertim cùm magi eiusmodi prodigia, non omni tempore, ex æquo, producere queant. vbi sæpius, diuina pietate, angelorum ministerio impediantur: qua etiam de causa, nihil eiusmodi malorum, in locis sacris operari possunt.

Deus cur multa Magicis artibus perfici sinat.

Quòd

Quod mira sit velocitas Magorum in prodigiis producendis, in metallorum conuersione inscrutabilis penè Dæmonum *notitia Alchimistica; in horrendis naturæ monstris & Chimeris præstigiosa verè scientia, quibus & auguriis, quòd mali quid omnis portendere videretur, votis publicis auertebatur.*

CAP. XIX.

IN eiusmodi autem producendis, mira velocitate vtuntur, mille artifices, materiam iam pro cœli influxu sic dispositam, non ignorantes, adeò, vt non tantùm in procreandis muscis, ranis, ac cimicibus sint promptissimi ex tempore: verùm & quæ longiori tempore naturæ modo, circa materiæ dispositionem requirunt, eadem facilitate peragant, vt in anguibus, muribus, multisq; aliis animantibus, quę producunt, videre est, tam terrestriū, quàm in aquis degentium, quorum haud pauca fieri ad Nili ripas, asserunt. Hoc genus à limo solis calore effingi, atque animari, vt etiam in Hebridibus insulis nonnullas aues, anseribus non dissimiles, in Oceano, ex ligno putri, produci ferunt, quod, cùm Philosophorum optimi, non inficias eant, non dubitandum, quin hæc & alia maiora dæmones, possint, cùm rebus vires addere, eásque pro cuiusq; naturæ indigentia fouere optimè calleant, tum præsertim, cùm horum formæ è materiæ quasi gremio educendę sint, si quidem singulorum elementorum virium, quęque harum portio, ad compositionem reliquorum, maximè faciat, cōstellationúmque sunt peritissimi, ac quasi, vt dicitur, articulos suos sciant. Proinde equidem crediderim, eos, non modo metalla, in aurum conuertere, Mercuriúmque fixum reddere posse, in quo tantopere continuis æstibus desudant nostri Alchimistæ: sed & alia monstra horrenda, Chimeræ similia, quæ cùm nullius propriæ speciei sint, Philosophi naturæ errore produci asseruerūt, nonnunquam his auctoribus fieri, velut non ita pridem in Brasilia factum scribunt, vbi quoddam monstrum, horrendum ac terribile visum est, altitudinis palmorum septendecim, tectum corio, lacertæ haud dissimile, mammis prætumidis, ac dependentibus, brancis leonum, oculis

Nili angues.

Naturæ vires percallet Dæmonum.

oculis rigentibus, flammísque scintillantibus, sicut & lingua, peremptum maximo cum stridore, Sathanæ dominium, à Iesuistis, per quos Deus hoc vltimo sæculo, ceu alteros Apostolos, sibi gentes collegit, inde expelli ostendit ac alterum in Saxonia, ad nemus Hasbergense, antequàm Lutheri hæresis, euulgaretur, admodum prodigiosum ac horrendum non minùs, conspectum, accolarumque manibus elapsum, Catholicæ fidei præ se tulit mutationem. Proinde, non ab re, Philosophus, monstra non putat alenda, cùm rarò apparere soleant, quin ingentia mala non portendant: ideóque antiqui augures, ac Romanorum aruspices, eiusmodi visis supplicationes publicas decernebant, vt mala impendentia Imperio Romano Iupiter placatus auerteret; non ignari, etsi à natura prouenirent, nihilominùs tamen, altioris numinis signa esse, scilicet ab antiquis patribus, qui eiusmodi ira commotorum numinum in dicia credebant à summo Iano, sic *Noha*, qui religionis cultum iis præscripsit, præcepitque ob vineam, quam plantauerat, Aramea lingua nuncupari, cæptum est: quem cultum posteà, dæmonum cum hominibus societate (vnde & Ilias malorum reliquorum) corruptum, ac exinde diabolo, qui summo Deo, ac vero Ioui dicatus erat, consecratum affirmant.

Iesuistarum acta in Brasilia.

De gentilium prodigiis, an miracula dici possint, & quid ab iis differant: deq; spiritu Dei prophetico, quod quidam infidelium eo præditi de nostra salute vaticinati sint: An Dæmones veram Messiæ certitudinem habuerint, qui nimirum Deum verum & Christum Saluatorem confessi sunt, precibus etiam sanctos, vt pro eis intercederent apud Deum sollicitarunt.

CAP. XX.

Miracula differunt à prodigiis.

HÆc autem gentium portenta, non miracula, vt aliqui volunt, sed prodigia potiùs, ac etiam mira, dicenda

dicenda sunt, eò quòd miracula totius naturæ vires exuperent, Ecclesiæque propria ac peculiaria sint, quæ dæmonibus, vt quæ certis circũscripta sunt limitibus, sunt ἀδύνατα, καὶ ἀμίμητα, impossibilia, & inimitabilia (quãuis non vnquam diuino iussu pœnas sumpturi, insigni præsertim de facinore, maiora etiam his facere non negauerim, vt in Loth patet vxore, quam in statuam salis eorum præter naturam conuertendi, quòd in naturam, *vt Glossa inquit*, peccasset, datum sit) hinc haud Prophetiæ dono dotati sunt, cùm ea rerum cognitionem complectatur, quæ ad Ecclesiæ ædificationem spectant: quæ prædicta quò minus sortiantur suum effectum, fieri nullo potest pacto. Dei enim spiritu hoc proficisci, cuius ipsi sunt prorsus incapaces, sole meridiano clarius est. Nec facit ad rem, quòd quidam infideles ac praui angelico ministerio de nostra salute vaticinati sunt, Vt Sibyllę, Balaam, Hydaspis, ac Cayphas: hoc enim eis contigit ob publicæ iustitiæ signa, quemadmodum neque hoc ab aliquibus oppositum valet, Dæmones fidem habere, Christóq; credidisse dicentes. *Iesu, cur venisti ante tempus, nos torquere?* Etsi enim Christum, dum prædicaret, verum Messiam, in lege promissum, cognoscerent, minimè tamen de eius vera diuinitate simul certi esse vnquã potuere. Cũ in rebus supernaturalibus, nõ secùs ac noctuæ ad radios solis, in dies, magis magísq; cæcutire soleant, ob eorum obstinatam confirmatámq; malitiam, quã ceu callum ex tãti temporis diuturnitate obduxere, ideò coniectura quadã, nõ sua sponte, Christum propria virtute, eiusmodi signorum auctorem, Deum fatebantur. Quo circa hæc earum confessio, laudis attributio, nullo bono ipsis cedere potuit, sicut nec, quòd in posterum, interdum *Iesum*, verum legitimúmque eorum iudicem esse confessi sunt. immò sæpe sanctos, vt apud Deum pro eis intercederent, precibus solicitasse scribunt, vt diuum Antonium Paulum primum heremitam visentem, diabolus ei apparẽs, quò Deũ sibi conciliaret, rogauit, id Dæmones agentes, vt salutem tantopere expetentes simulando fallerent, veluti & Origenem fefellerunt, qui Christum pro eis, in aëre patiendum, temere effutijt; aut profectò seriò id & dixisse & egisse credere par est, ob metum futurarum pœnarum

Vaticinia Sibyllarum &c.

Messiæ certitudinem nõ habuerunt Dæmones.

Confessio Dæmonum.

longè atrociorum, aut etiam ironicè, vel, vt naturæ principium, quod non tanto prosequuntur odio, exoratum voluerunt, etsi Christum, quem principio reiecere, nunquam rogasse legantur: nec mirum, cùm nunquam non omnis boni ac gratiæ auctorem, ipsi pessimi iámque deplorati spernant.

Christum nũquam rogasse Dæmones.

De spiritibus domesticis, eorum famulitiis operibus & familiari cum hominibus consuetudine, cuius beneficio commodis quibusdam externisque bonis affici videmur. Quòd ij nos imminentia pericula præmoneant, auxiliáque præstent multis modis, & instar famulorum operas suas locare & mercede quadam pacisci pecuniaria soliti sint. Ad quid Dæmones pecunias cumulent. De alijs denique spiritibus, quos nuncupant Cobalos, quòd non minùs quàm familiares alij nos benignè excipiant.

CAP. XXI.

ADhæc, non pauci sunt ex his rebellibus spiritibus, forsan non adeò vt cæteri enormibus criminibus polluti, qui frequenter se domesticos quasi exhibent, vulgus propterea, *familiares spiritus*, vocat, quorum aliqui, nonnullibi locorum & gentium cùm hominibus, familiarem quandam consuetudinem contrahunt, ob quam sæpe eos externis bonis, commodísque afficere videntur. quæ enim hinc inde variis ac dissitis longe locis fiunt, ac varia imminentia pericula prædicunt, & quasi præmonent, alijs insuper modis hominibus auxilia præstantes. hostium námque pro ea, qua pollent, facultate arma ita hebetãt ac retundũt, vt ter aut pluries, lethiferos ictus in irritum cadere faciant, vt nonnulli septentrionalium historici insignes exempla referunt. Heterum quendã nomine vestem ab his spiritibus dono accepisse, quæ omnes ictus siue punctim, seu cæsim illatos, sine omni noxa ac læsione, exceperit, Zonámque auream victoriæ quâ cinctus maximè concitatum in hostes impetum fecit, admiratione omnium, nunquam deuinci potuit. Ii etiam sæpe fædus cum hominibus inire solent, ita tamen, vt in necessitatibus vrgentibus vocati, ipsis præsto sint, auxilióque

Heterus veste donatus à Dæmone.
Zona victoria à Dæmone data.

liòque veniant, ventos scilicet nauigantibus quibusdam magicis nodis vendentes, quorum opera nauigia, velis remísque agitata, sic remorantur, vt nisi transtris virginum excrementis illitis minimè loco moueri queant: nec mirum, cùm hoc fætore se ignominia affici intelligant. hi etiam, instar famulorum, operas suas pecunia locare solent, in quadam Noruegiæ regione, vti passim fide digni scriptores asserunt, frequentiùs tamen, apud Bircarelos, eiusdem prouinciæ populos, magis tamen Boreales: cùm enim eius loci incolæ rura sua fodere in animo habent, in quandam profecti spatiosam vallem magno clamore síntne aliqui operas suas locaturi, quærunt, è vestigio plures reperiri voce quadam, quasi Echo, resonare audiunt, quibuscum sic paciscuntur, vt relictam supra lapidem constitutam mercedem actutum nemine vidente surripiant. quos in vsus eas conferant, mirum certè, cùm nulla indigeant pecunia dæmones, nisi vt eam AntiChristo, iniquitatis filio, eiusq; membris, opportunam suggerant, id quod cuidam ariolo thesauros abditos inquirenti à spiritu quodam responsum est, sicuti pro certo scio, ac rem noui. In quorum, prætereà regione, & alios reperiri spiritus dicuntur, quos *Cobalos* nuncupant, qui nunquam apertè malefecisse, nisi priùs cachinnis, aliísque iniuriis lacessiti; iter facientibus occurrentes salutant, prætereunt hos, quandoque & gradum sistentes, colloquuntur, semper tamen quoadusque recedant incogniti.

Famulitia opera Dæmonum.

Pecuniã quare Dæmones cumulent.

De Spiritibus alijs enormioribus pollutis criminibus, quos non sine vitæ discrimine videre datum est: illi Vmbræ & mali Genij dicuntur, qui morituris inferioribus de plebe per signa aliqua & sub specie infaustarum auium anteambulonúmque nocturnorum ignium. Principibus autem per maiora signa in modum fulguris, vt Augusto, ignisq; cœlitus demissi Iuliano apostatæ; & cæteris eiusmodi apparent.

CAP. XXII.

SVnt & alij, quos non sine discrimine periculóque vitæ cernere licet, hos vulgus nostrarum mulierculatum, *Vmbras* appellat, Latini verò scriptores, *Genios malos*,

Vmbræ dicti Dæmones.

qui etiam morituris per aliqua signa apparet, vti magnis terroribus, horrendis strepitibus, ac vocibus nocturnis auium specie infaustarum, formarum terrorem incutientium; ac noctu anteambulonum ignium, vt & ego in mea patria cum aliis plurimis vidisse satis memini, inter quos extitit Rotilius Poherius, tam natalium, quàm doctoratus insignibus clarissimus, vir prudentiæ ac iudicij eximij, vt qui non cuiuslibet instabili famæ vento, ni res subsit, rapitur. In eminentia verò summa constitutis principibus, etiam per maiora signa, sese dæmones ostentare solent, vti per fulgura Cæsari Augusto, à cuius statua flamma decidens, cùm primam abstulisset literam, hac voce, *æsar*, relicta, sic Deum antiqui Hetrusci nominabāt, eius obitum intra centum dies subsecuturum, aruspices significarunt. idémque Iuliano apostatæ accidit, demisso cœlitus igne, dum suis sacrificaret idolis; etsi interdum ingratis ac sæuis principibus, sub humana specie, visi sint, quibus vt in suos benefactores, ingratorum nota inustis, ceu ipsi in culpa aduersus suum creatorem, applaudentibus horrida locuti sunt. ex his vnus repertus est Dion, in Dionysium admodum ingrato animo, alter Sylla in Marium, tertius Brutus in C. Cæsarem, atque idem Iulianus in Constantinum, quinimmò, vt alter Iudas, contra *Iesum* nostrū Saluatorē, cuius beneficio sacro baptismate ablutus erat, omnium longè ingratissimus, qui edicto publico in vniuersum cauit, vt omnes Christum, verum lumen, in quo cuncti viuimus, mouemur, & sumus, horribiliter tamen contemnerent, contumeliáque afficerent: atque huic quem cernimus soli, quò nobis seruiret, effecto hymnos, quos ipse impius condiderat, psallerent ac canerent.

Principibus Dæmones apparent.

Dæmones cogi se fingunt.

Iuliani apostatæ impium edictum contra Christum.

De Argentifodinis Dæmonum, eorúmque in fodinis reperiri solitorum varijs generibus, & mineralibus: Déque illorū vsitata fraude & malitia in diuexandis hominibus & miserè tandem varijs machinarum generibus opprimendis & perimendis.

CAP. XXIII.

Argenti fodina Dæmonū.

CÆterùm, restant & alij dæmones, qui sæpenumero in argentifodinis conspiciuntur, quemadmodū paucis ab

cis ab hinc annis Annæbergæ in Germania factum, vbi horum quidam crebriùs opus ibi sapientibus visus, tandem eorum duodecim venenato halitu interemit, perinde vt Eneborgij, in cuius fodinis, plurib⁹ alijs occisis, habitu cuiusdam cucullati arreptum hominem in mineræ profundum præcipitauit. Neque silentio prætereundum duxi, diuersa dæmonum genera passim in his fodinis reperiri, quorum aliqui saxa confringunt, cauántque vrnis, ac titulis ingerunt, rotulas & cochleas, quibus tractoriæ machinæ sursum eleuantur, sæpe mouent, ac ceu solares radij è moto reflectuntur speculo, micantes, quolibet fodinarum loco, sese ostendunt. Sunt & qui rixis, cachinnísque operas solummodo insiliunt: quidam horum præsentia solummodo perterrent: alij autem tantùm videri cupiunt, cætera omnino exteriùs otiosi.

Astutia Dæmonum in fodinis.

Dæmones alij fodinas incolentes.

De insatiabili in diuitijs cumulandis hominum cupidine: cur Deus permittat Dæmones nobis auri & argenti specie tantas insidias struere: déque thesaurorum inuentione & custodia, quomodo custodes illi nũcupentur & cuinam thesauri custodiantur, cùm Malefici spe tantùm illorum inani nutriantur, re autem ipsa, omnibus sacramentis etiam ipsis abutentes, extrema laborent egestate.

CAPVT. XXIV.

VErùm enimuerò non possum satis non mirari, dæmones adeò frequenter in his fodinis versari, vbi hisce in rebus, haud quasi Ophanim (vt Hebræi aiunt) consistere possunt, cùm nullum bonum est, quòd hi malitiæ, qua sunt, potissimum studeant, nisi quod Deus Opt. Max. vbi dæmones plus mortales auro & argento fallere soleant, infinita prouidentia sua vult, vt vel hac in sensus incurrenti imagine frequentiùs in terræ abditis thesauris, quàm alibi compareant, etsi omnibus in rebus, quæ gratiam continent, tantùm exceptis, siue sint colores, siue soni, seu diuersa tam odorum quàm saporum genera, siue sermones, mira eorum astutia, clam subesse consueuerunt. quò nos relicto & contempto rerum abusu, verum amplectamur vsum. Quo circa, res non suspicione

Dæmones cur auro & argẽto Deus permittat homines fallere.

caret, quod omnes theſauri, aut humo, aut aqua, temporum iniuria, obruti, AntiChriſto à dæmonibus cuſtodiantur, Telchines, dæmones in theſauris cuſtodiendis occupatos nominant, quos occiſorum quorundam animas incantationibus vinctas, vulgus eſſe, ſibi ſomniat, cùm animæ, *vti & dictum iam eſt*, nullo pacto ligari queant, niſi à ſolo Deo creatore. Námque ſi animæ ibi vinculis conſtrictæ potiùs, quàm dæmones eſſent, quidam melefici haud tot viſiones, quæ non niſi dæmonum eſſe poſſunt, apud theſauros experirentur, nonnullis hanc ſtultitiam ſectantibus, quorum numerus eſt nō exiguus, dęmonum dolis ſic circumuēti, quibuſdam vſi virgis magicis, nonnullis diabolo oblatis ſacrificiis, terram tremere, montes ruinam minari, aliáſque illuſiones ſentiunt, quíque vt plurimùm ſpe lactati inani vitam in extrema paupertate degunt, feliciores tamen quàm ſi his infelicibus diuitiis potiti fuiſſent, cùm à malis ſpiritibus, nihil niſi malum, proficiſci poſſit. Quæ verò execranda ſcelera hoc diabolicis cupiditatibus allectum genus hominum intentata relinquit, diuitiarum potiundarum ergò, cùm vel Sacramenta ipſa, occluſa in delubris, violare non dubitat? dæmonibus his, ad hanc rem opus eſſe, ſecundùm quietem, vel in vigilia ipſis perſuadentibus, infeliciſſimi omnium animæ ſalutem tam turpiter, ob vanam ſpem exigui lucelli, proſtituentes, vt haud ita pridem ſacerdoti cuidam Norimbergēſi vſu venit, qui ſolicito ſtudio huic rei incumbens à diabolo ſub canis forma in arca interemptus eſt. ſimile quiddam & nuper Neapoli auditum: nonnulli enim, inhiantes eiuſmodi falſis diuitijs, vt canis ille Æſopicus vmbræ, à necromante allecti, qui dæmonem mortui cranio, vt theſaurum demonſtraret, ſe inuitaſſe fabulatus eſt, vbi tandem ad locum deſtinatum ventum eſt omnes, cùm quatuor eſſent numero, vitam cum morte commutare coacti ſunt. egregiam verò laudem, ſpoliáque ampla reportantes. Quod & alij cuidam, diuerſis tamen de cauſis, accidit: hic enim cùm ſerpentes pleroſque in quandam foueam, edoctus à quodam Marſo, quò ex horum animalium pulmento, vt alter Melampus ac Apollonius Thyaneus, voces calleret, magico initiatus Carmine, perreptare adigeret, à quodam omnium maxi-

Virga Magica comperiendis theſauris.

Sacramenta violantur ſpecie diuitiarum potiundarum.

Diuitiarum cupidine 4. Neapoli interempti à Diabolo.

maximo, ingredi reluctante, angue cauda implicita ad foueam raptus, occisus est. denique nullum non mouent lapidem peruersissimi dæmones, vt aliquà noceant. libera tamen voluntas, quò horum fraudibus, non assentiri possint, hominibus haud ablata est.

Nocere diuersè potest Diabolus.

E cuiuslibet nostrum inspectione, nocendique auidissima occasione, vt Dæmones inclinationes nostras perspectas habuerunt, pro peccatorum demerito diuinóque permissu mille morborum generibus percutiunt nos, quorum multi ægritudine tali affecti & exorcizati clauos, acus, capillos & cætera eius generis euomere leguntur.

CAP. XXV.

CVmque in omnes nocendi occasiones, *vt & antè dictum est*, sint intentissimi, & inclinationes cuiusque habeant perspectissimas, Deo permittente, nostrísque peccatis id efflagitantibus, nunc hos mutos, eos surdos, cæcos illos, debiles ac membris mutilatis, mancos reddunt alios, nec aliquod ex omnibus ægritudinum generibus reperias, quod non confestim, ni ab angelis prohibeantur, inferre possint, vt patet ex Iobe, quem tot flagellis percusserunt. Ex quo fit, vt multi patiantur morbum Herculeum, capitum dolores, paralysin, tormina, podagram, icterum, febrium, diuersa horum genera, lepram, animíque (quod maximè exitiale) furorem, & quod nonnunquàm varias res extrinsecùs corporibus immittunt, sæpe fit vt exorcizando ijs affecti, acus, capillos, clauos, aliáque similia reiiciant, quæ non semper apparentia (vt aliqui voluere) existunt, vbi sæpenumero vera fuisse repertum est; vti cernere licet in Piceno apud Sanctum Brandanum, in beati Iacobi æde, in qua hæc atque maiora, è laquearibus pendentia, omnium conspectui sunt exposita. Nec mira res est, etsi hæc euomere, quæ anteà in puluerem, contrita, iisdem ingesta sunt intúsque vt rursus coalescant, ob imperium, quod in materiam habent, vt dictum est, nullo negocio, efficiunt.

Aegritudines omnes à Dæmone immissa.

De varietate linguarum, quas ignari aliquando ac frequentiùs Energumeni mussitant, quòd diuersissimis semper, nisi cogantur, à vernacula vtentes quid incertum potiùs blaterare, quàm eloqui videantur, concinnóque eloquij ornatu & miris verborum ambagibus æmulari spiritum Dei conentur: omnia non sine exemplis.

CAP. XXVI.

NEc minorem meretur admirationem, quòd ab ijs occupati energumeni diuersis linguis, nunquam anteà edocti, garriant, etsi quid dicant ipsi miseri haud intelligant, hinc à veritate alienum apparet, quod nonnulli commenti sunt dæmones raró aliena ab obsessis lingua verba facere, ob barbarismos ac solæcismos, quos loquendo incurrerent; quasi verò, quas occupant linguas non pro arbitrio mouere vocésque reddere queant, cùm Diuus etiam Hieronymus testetur, quendam dæmoniacum locutum admodum eleganter, lingua Græca, Arabica, Hebræa, ac Chaldæa, omnibus ijs à sua vernacula, diuersissimis. ac Hieronymus Cardanus, rerum naturalium haud indiligens, indagator expressè affirmat, se audiuisse, quendam Phliarium, Vmbrum, Germanica, quam nunquam didicerat, locutum fuisse. & Psellus, quampiam Græcam mulierem Armenicè respondisse, inquit: Græca eadem & visum fuisse alium quendam Gallum morbo laborantem regio Fernerius asseuerat. quàmuis me non latet, hoc, pro more vsitato dæmones semper fecisse, vt aliena à vernacula obsessi lingua vterentur, quo potiùs incertum aliquid blaterare, quàm eloqui, apparerent: quemadmodum non ita pridem accidit Panormi, mihi ipsi Latinè ac Græcè loquenti cum puella rustica, ídque de industria, quam à dæmone obsessam parentes eius ad Diuæ Christinæ templum vinctam, magno labore, nec minore vitæ discrimine, quò hoc malo liberaretur, adduxerunt quæ, etsi nonnullis de rebus interrogata, non vana respóderet, nó tamē id fecit, sine magna vocabulorum stribiligine. quod equidē factū crediderim, vt hi mēdaces spiritus astantibus interfectorum animæ esse videantur,

Lingua Græca, Arabica, Hebræa, & Chaldaica loquitur Dæmoniacus.

Puella rustica Latinè & Græcè respondet.

sæpe aliàs has mentientes; aut quòd dei spiritum, quòd vtique student, superbia quadam in hoc æmulentur, qui ita Prophetarum linguas in futuris populo prædicendis, vt præsens ferebat conditio, & flexit, & rexit, vt videri potest in Amos ac Esaiæ propheciis, quorum ille simpliciter absque vllo ornatu, hic verò admodum concinnè disertéque locutus est. diuinum enim illud numen sensim ac paulatim naturam, quam inhabitat, perficit, non verò ita repentè immutat vt destruere videatur, nō quòd energumenorum linguam, ad libitum, quocunque modo flectere nequeat (vt nonnulli finxerunt) in hoc decepti, qui neque dæmones id posse sibi persuaserunt. Hæc autē, cuius modo facta est mentio, puella tandem huiusce sanctæ intercessione, (quam vt & reliqua in cassum tamen hæretici allatrant) libera ac superstes reddita, viribus at eneruata, vt anteà dicta omnia obliuioni tradiderit, misera tota attonita, nec pedibus consistere potens, vsque adeò, cùm à spiritu corriperetur, exagitata, vt ægrè à duobus hominibus cathenis constringeretur: deplorandum profectò malum, tantam his nequam spiritibus in hominibus miseris excarnificandis potestatem relictam ob nostra peccata. Ad hoc verò meum cum energumena hac habitum colloquium, qui mecum aderant, professione Peripatetici, ita quidem obstupuerunt, vt palam professi sint, se haud Aristotelem posthàc, hos negantem spiritus, reipsa posse defendere in eo, cùm nullo pacto, quæ suis perceperant auribus, humori alicui peccanti, sicut nec cuipiam extasi, cœlique influxui, cùm à particula procederet intellectili substantia, vt horum moris est, adscribere posse.

Puella Panormitana. 5. Christinæ intercessione à Dæmone liberatur.

Aristotelis doctrinam puella Panormitana Dæmoniaca professa est.

De modo fugandorum Dæmonum, exorcismorum Iesu ad eos fugandos: tormentis inter exorcizandum: incommodisq́; hominum in excessu: Et an potionibus, herbis & aliis eius generis expelli possint, variæ Theologorum opiniones & rationes.

CAP. XXVII.

OMitto nunc, quòd interdum inter expellendum diuersa possessorum membra tumefacere, expulsi fa-

ces exſtinguere, ac tegulas feneſtráſque vitreas, vbi eorum vſus eſt, frangere viſi ſint, ſicut de tegulis videre eſt in Sicilia apud Sanctum Philippum, vbi & aliquæ viſæ ſunt arreptitiæ cum lyra excellenter ſonuiſſe, dum rudes ac inexpertes eſſent, vt Sappho ac Corinna harum quælibet videretur. Qui Dæmones etſi maximæ ſint potentiæ, haud tamen vno & eodem tempore vnus, & idem diuerſos obſidere poteſt, quàmuis, quod & in ſua Panoplia Vilelmus Lindanus aſſerit, vt vnum ſcilicet propria exerceat ac defatiget eſſentia; alterum verò quia ſua ſpiritus vicerant malitia, affectu, de eodem tamen vitio, dum tentant, quod vel magno diſtantes interualio euenire poſſe nihil diſcrepant in hoc Theologi. Ad hæc, hic ſpiritus malignus videns Salomonis arte quadam reperta thymiamata, vincula aquamque adhibendo, ab Hebræis, in *Ieouah* nomine, vt quos obſiderent dæmones expellerentur, cogi. ipſe fraudis ſuæ non immemor, ſtatim, quò ſuperſtitiones magis cumularentur, id Ægyptiis vicinis, vt imitarentur, perſuaſit. quo factum, vt non modò taurum oſtendendo, ac Βάριν (ſic enim nauiculam, in qua Oſiridis reliquias aſſeruabant, vocantes) fugere dæmones, ſimulauere: verùm & nonnullis minis verborum & inanitatibus, vt cœlum ſcindere, Serapis ſacra diuulgare, eiúſque occultum nomen, Θώνον patefacere, quod ſibi, proh ſcelus ac nefas, arrogauit, execrando omniúmque maximo piaculo: ex quo Deus, ſuum, quod idem ſonat *Ieouah* Moyſi, oſtenderat. Quod etiam in aliis rebus naturalibus plurimis ab iis olim factitatum eſt, vt ſerico, ariſtologia, verbena, ſquilla, ruta, rhamno, ac ſulphure; quæ omnia Platonici in hos nequam ſpiritus, aut abſtruſa eorum virtute, quòd corpore tectos imaginati ſunt; â quorum tamen opinione quodammo diſſentire videtur Raimundus Lullius, dum Dei, quem infinitum dæmones læſerunt, iuſtitiæ conuenire ait, vt quoquo queat pacto pœnas ab his ſonticis ſpiritibus exigat; & propterea id diuinæ obedientiæ poteſtati apertè adſcribere videtur. Cæterum non pauci ſecretiores ſapientes haud vllis hiſce virtutibus dæmones perpeti aiunt, ſed quadã, quâ hæc inferiora, ſuperioribus aduerſantur, analogia, aut ex oppoſita Intelligentiarum propria virtute, conctis rerum

Oſiridis reliquia.

Pœna & tormenta Dæmonum in exorciſmis & fuga cui rei tribuantur.

rerum generibus (vt secretiores volunt) præsidentium, quam tantùm referunt, vt non modò his in rebus, quæ sensu percipiuntur, satis magna videri ex mustela, inquiunt, quæ visæ rubetæ vel stridens hianti ori moribunda sese ingerit: verùm etiam & in iis, quæ sensu carent, vt ex ouillis chordis, quæ ex lupi fidibus in lyra è regione, concinnè aliàs sonorę quasi obmutescunt; id quod ex his quoque maximè elucere volunt, quæ altiùs in brutis, quàm eorum fert natura, fieri inspiciunt: cùm hoc, ni foret, quonam pacto, aiunt, canis quadam herba suis torminibus medetur? Quo etiam cancer, morsus ab angue, statim calaminto adhæret? Aut quis hirundini cæcos pullorum oculos sanare ostendit? quis coruo, vt quodam excocta oua lapillo prolifica reddat, refrigerare demonstrauit? à quibus omnibus maior Theologorum pars dissentit, qui clariùs referunt, dæmones verè his rebus expelli, non quòd sensu quique in se, aliáque virtute, seu obedientiæ potestate, polleant: sed propter ea, quæ ex his animo percipiunt, vt agerent olim ob circulum apud Ægyptios, atque ob aquam apud ferè omnes gentes. horum námque alter, perfectiori sua forma & nota, Deum significabat; & alter futurum, quo ab eorum potestate eripi debebamus, baptismum innuebat. Quanquam non negauerim, hos interdum spiritus, cùm eos Diuina ira plus affligere non sinit, harum propria rerum virtute, atro expulso quo vexabant humore, sponte, vbi non sit quò perturbent, non tamen quòd ipsi afficiantur, cùm hoc nequeant, obsessos relinquere, *vt sacra Scriptura perhibet*, Sauli euenisse, his occupato spiritibus; Dauid lyra, à Dei edoctum spiritu, dulcissimè canentem; ac Tobiam Saræ coniugi, iisdem admodum afflictæ, ab Angelo instructum, ex piscis iecinoris suffitu, *vt etiam ostendit Iosephus, historicorum ob veritatem omnium laudatissimus*, qui dæmonem expulsum à quodam energumeno, Baaræ filo flammæ non absimili, narrat. Et Cardanus quoquequi Panaceum medicum efficaci medela Phliarium quendã dęmoniacũ sanasse testatur. id q̃ equidẽ affirmare auserim. Cũ. n. frequẽtiùs ab Ephialti noctu

Contrariorũ naturalis oppositio.

Dæmones nõ semper occupatos detinent

opprimi

opprimi solitus essem, quadam vsus potione, quam mihi prompto animo communicauit Ioannes Baptista Carpanzanus, vir haud vnquam satis laudati ingenij, Iuriúmque doctor eximius, nunquam posteà ampliùs illam nocturnam oppressionem expertus sum: quibus certè rebus & nostri sacerdotes, frequenter exorcizãdo, vti possunt, non tamen nisi ijs, priùs benedictis. addi enim precibus non exiguam propriæ virtuti energiam, ob Christi sanctorúmque merita, certum est: alioqui hi spiritus inter exeundum magis, quod sæpe faciunt, nocere possent.

De hominis iniqui frequenti conspectu: locis quibusdam ab eo infestatis: mulierculis etiam occupatis & familiaritate Dæmonum corruptis, ruináque illarum cong·essum subsequuta, cum historica rerum narratione mirabili.

CAP. XXVIII.

Mortem portendunt Dæmones frequẽti conspectu.

DÆmones porrò, raro in locis consuetis, sese hominibus obijciunt, quin perniciem ac ruinam præ se ferant, quod vel hinc apertè demonstratur. Friburgi apud Carelos, vbi assiduus horum spectrorum conspectus repentinum præsidis obitum portendit; ac Parmæ apud Cisalpinos quadam in Torellorum turri, vbi raro hæc phantasmata conspiciuntur, quin mors alicuius eiusdem familiæ intra paucos menses subsequatur. Paucis quoq; annis ab hinc, in nostra vsu venit patria, in qua is iniquus homo (sic enim scriptura dæmonem, ob humanæ similitudinis subreptionem, appellat) specie perpulchræ cuidam puellæ apparuit, persuasítque vt suis parentibus denuntiaret, ingentem thesaurum à maioribus in domus eorum angulo reconditum, terráque sepultum latere, quocirca læto ac alacri animo effodiendo eruerent, facturũ enim sese recepit, vt eo quàm primùm poti entur. Puella hæc, pro sexus ratione, plus satis credula, lætáque parentibus hæc gratulabunda refert, qui rei nouitate & admiratione ducti obstupescentes fidem adhibent, vti rei non dubiæ (natura enim sic comparatum est, vt, quod impensè expetimus, faciliùs etiam credamus) præser-

Paupertas auid[i] Thesauri reperiendi.

præsertim cùm essent pauperculi, rumoréque quodam de thesauro illo anteà sparso confirmati: nulla itaque interposita mora, hilari animo summis laboribus terram vsque ad ima domus fundamenta effodiunt, cúmque signa nonnulla primùm offenderent, iam multo certiùs & ipsum thesaurum sperant, qua de re in dies magis magisque terram effodiunt, sic Thelchinum versutia maiora indicia ostendentium deludebantur, vt tantùm non domus non corrueret, eosque ad vnum omnes opprimeret. vti Floron, Dæmonis nomen est, quendam aureo nummo cuiusdam parietis effossi fundamenti ruina oppressisse fertur. Verùm cùm primùm id spectrum, quod tentaret, hac via sibi non successisse vidit, aliâ aggressum est: tantis enim ac tam crebris horrendis strepitibus ac terroribus domum illam infestare cœpit, vt miseri incolæ ea de causa emigrare, eamque deserere, coacti sint, iam adhuc in hunc vsque diem inhabitatoribus destituta, etiam transeuntibus formidabilem minatur ruinam. Solet autem, *quod dictum est de hac puella*, diabolus frequentiùs iuuenilem sexum adoriri, non quòd inter hunc & illum aliqua sit cognatio, aut naturæ aut voluntatum similitudo, sed vt imbecillioris iudicij promptiùs fallant ac Deum, *in veteri testamento*, forma venustos iuuenes, sibi sortiri, mandantem, & hoc, vti in aliis multis, æmuletur, contemnátque. Aliud porrò, ab hoc non tamen multùm dissimile, ibidem alteri cuidam mulieri paulò pòst sese obiecit, cuius maritus ea de re multum mecum, ac cum nonnullis Zenebotis, deuotísque sacerdotibus, contulit, ratus id spectrum animam esse cuiusdam suæ materteræ, nuper vita functæ, cùm huius formam habitumque simularet, eóque impensiùs hoc persuasus, quòd vxorem, quo pauperibus eleemosynas largiretur, preces assiduas funderet, missásque celebrari curaret, ab hoc solicitè moneri audiret, addens spectrum, mulierem hæc procurando, & sibi, suæque familiæ vniuersæ, rem maximè vtilem facturam. Fraus tamen hæc latens tandem prodita est, illud nempe familiarem consuetudinem cum hac muliere, amplexibus eius fruendo, contraxisse, ea etiam inuita & repugnante non abstinuisse, donec tandem pluribus religiosorum intercessionibus apud

Domus inhabitata & crebris terroribus infestata.

Spectrum sub forma matertera cuiusdam defuncta.

Deum, missarumque beneficiis, ab hoc turpissimo congressu, liberata fuit. quam tamen magna calamitas familiæque excidium statim subsecuta est. Annis non ita multis post, vel idem, vel æqualis spurcitiei impurúsque spiritus, nocte intempesta, in quodam virginum Deo sacratarum monasterio, apparuit, vnam tantùm, etsi plures ibi commorabantur, affectans, abscondito nobis forsan Dei iudicio, ob parentum aliquod crimen commissum, ad quod & liberi solent esse proni. hinc maximi excitati sunt rumores, per bimestre temporis spatium hac re perdurante. cúmque tandem misera, ac cæteris magis infelix, socias maximè fidas, hanc rem amplius non celaret, ego rogatus, haud inuitus eò me contuli; obsessam vel ex primo aspectu statim agnoscens, subtristem enim attonitámque subindicabat, commiseratione itaque motus animo forti ac præsenti esset hortabar subiiciens, vt omnino hoc spectrum, quod neminem nisi volentem trahere posset præ se contemneret. ad quæ subitò & de improuiso, nihil tale opinanti, in præsentia triũ virorum, haud ita vulgarium, sanctimonialiúmque frequenti numero, è quodam cœnaculi foramine, quo funis campanæ propendebat, hic impurus spiritus, caput exerendo, truci aspectu mihi apparuit, capite nempe crispo, mento raso, vultúque tam fœdo, ac horrendo, vt potiùs terribilem Cephum, quàm hominem referret; equidem sedens surrexi quid agerem nescius, in maximos clamores, minásque extemplo erupi, astantésque ac stupentes rei huius visæ certiores reddidi, non desistens à clamoribus, donec spectrum ijs in fugam agerem. quod paulò pòst abiuratum, signum aliquod, testimonij veritatis ergo, ostendere iussum est, sine mora miseram illam per scalas, more cõsueto descendere postulat, quam ante imaginem sanctissimam crucifixi miserum ac horrendum in modum aggressum est defatigauitque. Nec etiam me latet, præter hoc & aliud magis horrendum contigisse: spectrum enim quoddam, in domo apparens cuiusdam, tantas turbas, támque frequentes dedit vt cuncti inhabitantes, metu ac terrore percussi, eámque relinquere adigerentur. huius fama attractus, comitatus nonnullis ætate me prouectioribus, locum adij; hinc vnus cæteris audacior, in

Abiuratio Dæmonis cuiusdam.

Domus quadam à Dæmone infestata.

exponendo

exponendo se periculis, in aulæ medio in hæc verba clamore prorupit magno: si vere (inquit) spiritus es, nec res, vti credo, aliqua inanis ac friuola me lapide petas velim, cernuum interea sese deflexit, ex templò quod iubetur facit, cotéque duorum pondo humerum eius tetigit, at ictu tam leui irritóque vt nihil mali perciperet, etsi lapis tanto cum strepitu proiectus videbatur, vt a pauimento resiliens in vasa quædam proxima, magno fragore, nullum tamen horum læserit, aut confregerit, summa astantium admiratione, variáque de huius lapidis ictu opinione. sanioris mea sententia iudicij, saxum illud per aërem, vt paleam à vento delatum fuisse, dixere: rumorem verò illum auribus vehementer obstrepentem, aut in nostra tantùm phantasia resonuisse. aut ex aëris collisione, alio tamen modo, quàm ex saxi ictu, resilientem. nec mirum dæmones in homines, peccatis præsertim præ cæteris magis pollutos, saxa iaculari posse, cùm & à Sanctis non abstinuerint, vti Romæ ad sanctam Sabinam grande cylindro non absimile saxum, quo Diuum Dominicum orantem perimeret, à Dæmone proiectum, magna videntium admiratione ostenditur: hoc & perfecisset, nisi manus angelica huius sancti capiti imminens auertisset malum. Prætereà, idem spiritus cuiusdam, qui ioco exorcistam ageret, legebat enim abiurandi gratiâ Ariostum poëtam Hetruscum, manus, ac librum sibi fœdari quasi spermate quodam liquore sensit, in eius fo san quem patrarat errorem, tum enim hirquitallire, qui denique vafer spiritus, quò recederet, cuidam seni domus hero apparuit in somno, atque vt hanc diceret superstitionem insinuauit, agedum frater Niche fuge, sanctus adest Benedictus, manum si pollicem abstulit reliquit. quo profectò dicto, erat enim ignarus, neque hac de re doctiores consuluit, statim euanuit: at non absque domus excidio.

Peccatores, vt & aliquando sanctos feriũt Dæmones.

Saxum à Dæmone in D. Dominicum proiectum.

De

De fascinationum causis, auctoribus & effectis: Veneficijs omnium pestilentissimis nodis mathematicis, præstigiosisque & lethiferis interdum coniugum ligationibus: Quòd Maleficorum cupiditatibus Dæmones verbis signisque ex pacto respondeant: Malefici præstigiis sui. Dæmones ipsos vinciant Præstigiisque suis præstigiarum vinculis præstringant: Concluditur denique speciei cura morborum non adeundos vllatenus Maleficos, qui ex Ecclesiæ decretis omnino fugiendi sunt.

CAP. XXIX.

Adhæc, dæmones ipsos sæpenumerò fascinationum & causas & auctores esse in confesso est: etsi omnes Philosophi hæc vel quadam occulta fascinantis proprietate prouenire asserant, ob adiunctum cordis motum, quo corpus immutatur oculique inficiuntur, vel ex eorum vehementi malitiosáque in fascinandos imaginatione, aut à quadam anuum natura suppressam ob menstruam purgationem corrupta, qua transmissos ex talium oculis tenues virosósque spiritus ita aërem inficere aiunt, vt pertenella puerorum lumina introëuntes, totum corpus tabe subitanea alióque morbo commaculent, ac interdum ipsa specula frangunt ob oculos menstruis laborantium; quin aliquem voce priuari, quòd prior à lupo visus sit, ac ab virulenti Basilisci oculis conspectos occidi ferunt. Quos enimverò omnes naturæ tantùm hunc effectum adscribentes & errare & decipi vel hinc manifestum est; quòd nemo, quantumuis animi ac voluntatis malignæ, reperiatur, vt suo solummodò aspectu, vel occulta vi, Camelum in foueam visu præcipitet; ac verbis machinam, qua sericum colligitur, derepente frangat; in pelui aquam in sanguineum colorem permutet; bouémque robustissimum, quod in nostra accidit vrbe occidat; arbores (vt scribit Plinius) è vestigio aridas reddat sicuti olim fecerunt Triballi, & nunc fit à Barmiis, qui quidem homines nónullis iaculis, nodísque magicis ita ligare consueuere, vt neque sic vincti, corpore liberi, nec mentis compotes fiant, at ad extremam maciem

Mēstruæ purgationis suppressio.

Basilisci conspectus mortifer.

Ligatio multifaria.

Nodi Magici.

maciem his fascini vinculis redacti, vitam tabescendo miserè finiant. Neque hoc à superiori anima in inferiorem, vtpote ab intellectu in sensum imprimi vllo potest modo, vt aliqui falsò imaginati sunt, quorum Auicenna caput, qui vel in absentem, ne dicam præsentem hominem, hoc malum ex forti imaginatione malitiosáque natura inferri posse affirmat: nec (vt aliis placet) ex quadam genij proprietate proficiscitur, vt hinc Augustum Marco Antonio formidabilem fuisse ferunt: nec à certa cœli influentia, neque ab vlla intelligentiarum virtute; non ab aliqua animæ potestate: quoniam si intelligentiæ cunctis animabus longè superiores, sine alterius agentis adminiculo, id præualent, quomodò animæ omnium spiritalium substantiarum naturâ infimæ id præualebunt absque medio, suis ipsarum tantùm prauis imaginationibus, occultísue, (vt volunt) proprietatibus? haud verè præualebunt, præsertim, cùm nihil in naturæ, vel in accidentis formas transmutari, nisi per medium, contingat: neque à syderum vi, cùm hæc sensim operentur, euenire possibile est. Cæteroqui, naturæ si solummodo essent effectus, nec tam rarò acciderent, neque etiam ab angelis hæc mala patrari credibile est, cùm his nihil cum prauis ac peccatoribus commercij existit, vt est hoc fascinantium genus. Reliquum igitur est, vt hæc dæmonum versutia fiant, qui frequenter malorum cupiditatibus, diuino tamen permissu respondent, cùm diabolus eiusmodi malis hominibus, vt seruis mancipiis potiùs ac instrumentis suis vtatur, eósque huc atque illuc impellat. quod videre est, in exemplo, cuiusdam mulieris Vvestphalæ, quæ imprecationibus dirísque execrationibus effecit, ne filius ipsius loco moueri posset, immobilem instar statuæ reddens, quod & aliæ imprecatæ fecisse traduntur: ad hæc & alia facinora hi peruersi spiritus, per non minus instrumenta peruersa, homines Suetulas potissimùm nõnullas efficere consueuerunt; non per ea tantùm, quæ vim à natura herbarum, radicum succis ac suffitu, gemmarúmque virtute habent, de quibus multa scripsit Zoroastres Bactrorum rex, Hermes Ægyptius, Gemma Babylonicus, Orpheus Græcus, Euax Arabs, ac noster Albertus Magnus: licèt possint ac interdum vtantur, verùm

Augustus Antonio formidabilis.

Cupiditatibus malorum satisfaciũt Dæmones.

etiam per quæ nihil exteriori contactu efficiunt corporeo, atque hæc agendo haud quicquam per se ipsos malefici suis viribus innixi peragunt, etsi suis manibus varios infligant dolores ac infirmitates, quibus lactantes puerulos crebrò afficiunt, vt in Acheruntinos factum perhibent infantes, quibus vtique vagientibus ac lactantibus vix quatuor sufficerent mulieres: hos nostrates sic famelicos in dies tamen mascentes puellos vagiones appellitant: vincula etiam rumpunt, pestem inferunt, auferuntque, vt Romæ egisse ferunt quendam Græculum, Ioui bouem litantem. At dæmonibus tantùm, quod optant, verbo aut aliquo signo, quibuscum pacti sunt, significant. Ex cunctis autem, quæ patrantur ab ipsis veneficis, hoc pestilentissimum est, etsi frequentiùs, nexus illud genus, quo nonnullis nodis magicis, quos in ligulis, ter, in sanctissimæ Triadis contemptum nectunt, vel in certis fabis lineis, quibus lemures, si nigræ erant, domo expelli sibi persuadebant antiqui, etiam in ferro, signis, omnium maximè detestandum veneficium; quòd dæmones ex pacto tandiu eorum prauo desiderio præsto sunt ac respondent, quandiu signa, vbi veneficia his nodis mathematicis persistunt, durantque. Atque hæc, etsi non sine maximo hominum cruciatu, diuersa in membra, & nónumquam totum in corpus, lethifero affligente dolore, inferantur: nihilominus frequenter eius, absque aliquo, quem maleficio affecerunt, dolore, vel tantillo cruciatu, in naturæ membrum, quò hoc debilitato, propagatio hominum maximè impediatur, quod ij potissimum in votis optatísque habent, quò prædestinatorum numerus tardiùs expleatur, ob quem & intelligentiæ cœlos potiùs mouent, quàm vt Deo (vti Philosophi inquiunt) assimilentur, quorum causa, cuncta alia facta apparent, cùm hoc creandi modo actum, qui ad summam Dei charitatem spectat, multum interturbant ac impediunt: aut quòd, cùm hoc membrum nostri ortus causa aliqua sit, qui in peccatis & nascimur & concipimur, Deus quoque ordine iustitiæ suæ id magis alijs affici à malis concedit, Vnde plures in cubili Asmodeum, luxuriæ principem, quàm in conuiuio Mammonam, interfecisse, ferunt. Maribus porrò & fœminis hæc venefícia

Pueris lactantibus nocent Dæmones.

Pactorum Dæmonum signa

Ligatio magna ligularũ.

Ligatio Venereæ potentia venefica & lethifera.

ficia struuntur, quorum illi dupliciter ligantur, ad erectionem eius impotentes redditi, abominatione coniugij; at etsi erigatur aliquando, ad rem tamen Veneream, prolémque suscitandam ineptum est. vtroque modo nonnullos ligatos fuisse, non me latet: has verò diuersis impediri pręstigiis, quas tamen omnes diabolicis illis tricis, cùm philtra eiusmodi non semper perpetua sint, constat solui aut à Deo, aut angelo propria, quà pręualet, virtute, modo dæmone vincente, superiore; sin enim fuerit inferior, nihil contra eum, vt propria vi prævaleat; quoniam, & intelligendo, & mouendo, haud parum naturæ excellentia nobilitásque præstat. atque etiam ab homine, vel hac cælitùs sibi facta potestate, vel precibus impetrata, aut & eorundem dæmonum astutia ac fraudibus, ab ipsis maleficis magico ritu ad hoc inuitatorum, qui hoc genus nunc vincula, aliáque cætera, quæ ipsis infliguntur mala: quo quidem pacto Ischiaticos carmine conualescere Theophrastus memoriæ prodidit; ac etiam nonnullis verbis luxatis membris Cato auxiliari tradidit; & sanguinem sisti Homerus inquit; quædam verba in schedula collo appensa febrim fugare Serenus Sammonicus ait; ac Fernelius chartula quadã vna nocte ictcrum, à toto icterici cuiusdam corpore abstersum, narrat; nósque quadam aquæ phiala, solaribus radiis exposita, in ægroti cuiuspiam capite submussitantis carmina nonnulla, à periculoso morbo ereptum, vidimus, vt & alios plerósque crucis signo aliquibus verbis sæpius mussitatis sanari conspeximus, ac etiam tela lanàque quibusdam vulneribus vel periculosis nonnullas fœminas mederi perhibent, nec propterea hos maleficos, quò eiusmodi tollant mala, adire permissum vnquam fuit, quantumuis id interdum licitum esse nonnulli asserant. quod vel ex hoc quod sequitur clarè patet, cùm nuspiam ab his magis seu maleficis huiusmodi quicquã per tutũ ac securum sit, nec, quin eo ipso magno nos polluam⁹ peccati errore, fieri possit: nec sũt faciẽda mala vt eueniãt bona. Ferneli⁹ tamẽ auctor fide dign⁹ asserit se vidisse eiusmodi modo dæmonũ ope à morbis liberatos, paulò pòst in eosdem ac etiam sæuiores multò recidisse. Nulla etenim nobis cum dæmonibus intercedere debet aut s-

Præstigiæ præstigiis impedita.

miliaritas aut consuetudo, cùm in sacro baptismate, Deo nomen dantes, & obstringentes fidem nostram, diabolo eiúsque instrumentis apertè renunciauerimus. manifesta enim ac animæ corporíq. perniciosissima fraus est, quicquid dæmones agunt, quamuis prima fronte aliquid boni promittant, in ipso tamen recessu, nihil nisi extremum hominum excidium, æternúmque exitium & habent & quærunt. ipsa veritate, & attestante, quòd diabolus non sit, nisi mendax & homicida. hæc eius nota propria. hinc & Saul, Pythonissam consulens, morte ob id mulctatus est à Deo. Quæ impia facinora, enormiáque scelera, haud cum pluribus vno actu fieri vlli succedit malefico, non quòd Diabolus id minimè efficere posset. Verùm hoc accidit, aut quòd nisi in vnum innitantur, aut quòd Deus id plures, vt Dæmonum videatur impotentia, nequaquam sinit. Atque hæc dixisse de his spiritibus nequam, ac immundis, eorúmque malitia, quàm breuissimè potuimus, satis est. Deóque Opt. Max. siquid laude dignum videtur, laus & honor in sæcula, à quo & nostrum esse, & scire dependet: cùm nos nihil proprium à nobis præter peccatum.

Diabolus non nisi mendax & homicida.

Saul veneficam adiens morte damnatur.

FINIS.

R. P. F.

BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRÆDICATORVM TRACTATVS DE STRIGIBVS.

Cum annotationibus Francisci Peñæ *Sacræ Theologiæ & I.V. Doctoris.*

CAPVT. I.

Striges vnde dictæ. Quo tempore congregentur. Quid diabolo promittant, cùm sectæ isti ascribuntur. Quàm horrenda facinora committant.

Ecta quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipuè mulierum, à pluribus annis citrà, in partibus Italiæ, satore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter insurrexit, quas *Musca quæ* alij *Muscas* appellant: nos autem in *dicta* Lombardia *Strigias* nuncupamus, à *Styx Strigia quæ,* Stygiis vocabulo Infernum seu paludem infernalem si- *& vnde:*

gnificante, quia tales personæ diabolicæ sunt & infernales, vel ἀπὸ τοῦ στρυγεῖν, quod est tristificare latinè, eò quòd plurimos faciant tristes maleficiis suis.

Striges vbi & quando congregentur. Illæ personæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipuè de nocte diem Veneris præcedente, apparente eis dæmone in forma humana visibili: & quando huic sectæ initiari seu adscribi volunt, primò & ante omnia coram ipso diabolo & ad iussum eius abnegant sanctam fidem & sanctum baptisma, ac etiam Dominum Deum & B. Virginem Mariam, & posteà conculcant crucem aliquam ibi ab vna illarum Strigum factam in terra: quibus omnibus peractis fidelitatem spondent in manibus ipsius diaboli, acceptantes eum in dominum suum, & promittunt ei in omnibus se velle semper obedire: & in signum horum omnium tangunt ei manum cum ipsarum manu sinistra post earum tergunt versa, offerentes eidem diabolo aliquid in signũ subiectionis: & ita abundè citra semper reputant ipsum diabolum esse, rem etiam & Dominum & Deum suum. Deinde quotiescunque vadunt ad illam cõgregationem, quam *ludum bonæ societatis appellant*, semper capite inclinato profundè adorant, vt verum Deum suum: quæ omnia clarissimè patent per earum confessiones *in processibus contra eas per* inquisitores formatis. *Striges quid diabolo promittant.*

Francisci Peñæ.

Annotationes in Bern. Comensis Tractatum de Strigibus.

1 *Striges Græcè* Illæ impuræ fœminæ multis nominibus à multis appellãtur: Quippe Φαρμακίδες φαρμακεύτριαι dicuntur à Græcis, idque ἀπὸ τῆς φαρμακείας, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscuè & confusè vocantur *Lamiæ, Striges, Magæ, veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ:* vulgò item in Italia *Streghe* dicuntur & *Strigeni:* Hispania interdum *Bruxos* & *Bruxas*: interdum

verò

verò Hechizeros & *Hechizeras*: alias etiam *Xorguinos* & *Xorguinas* nominat: quarum appellationũ ratio breuiter tradi non poteſt, Auctor inhoc tractatu *Strigias* nominat, vulgatam ferè Italiæ appellationem ſecutus. Idem autem in principio huius tractatus minùs verè loquitur, dum de origine dictionis Strigis, differens ait, dictas fuiſſe Striges, vel à Styge Inferni palude, vel à voce Grçca Στρέγγειν quæ triſtificare ſignificat, eò quod multos mæſtos & triſtes efficiant. Id enim verum eſt quod Alphonſus & Simancas tradiderunt, videlicet eas Striges eſſe appellatas ad ſimilitudinem Strigis nocturnæ & importunæ auis: Inde ſiquidem dicuntur Striges mulieres iſtæ, quia noctu præcipuè verſantur in maleficiis & infantium ſanguinem ſugunt: in quam ſententiam appoſitè recitantur carmina quædam Ouidiana à præritatis relata, quæ gratiâ breuitatis conſultò omittuntur à nobis.

CAP. II.

Striges corporaliter deferuntur, Diabolus incubum & ſuccubum ſe exhibet Strigibus.

AD quam congregationem ſeu ludum præfatæ preſtiferæ perſonæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in propriis earum ſenſibus: & quando vadunt ad loca propinqua vadunt pedeſtres, mutuò ſe inuicem inuitantes. Si autem habent congregari in aliquo loco diſtanti, tunc deferuntur à diabolo, & quomodocũmque vadant ad dictum locum ſine pedibus ſuis, ſiue deferantur à diabolo, verum eſt, quòd realiter & veraciter & non phantaſticè, neque illuſoriè, abnegant fidem catholicam, adorant diabolum, conculcant crucem, & plura nefandiſſima

Striges quomodo adeant conuenticula.

Opprobria Strigum.

opprobria committunt contra sacratissimũ corpus Christi ac alia plura spurcissima perpetrant cum ipso diabolo eis in specie humana apparente, & se viris succubum, mulieribus autem incubum exhibẽte. Ac, vt omnimodam delectationem veneream eis impendãt, ad omnem prorsus earum appetitum se per omnia coaptante. Quæ quidem pestiferæ personæ firmiter affirmant se prædicta omnia & singula corporaliter & realiter ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occultè recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt se exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictam congregationem seu ludum absque eo, quòd sui de domo id sciant vel perpendant, quæ omnia & singula clarissimè patent per earum spontaneas confessiones factas & scripturas in processibus contra eas per omnes *inquisitores nostros per totam Italiam* formatis.

Confessio Strigum.

Franc. Peña.

INstitutum huius auctoris, vt apparet ex serie disputationis, fuit docere Lamias siue Striges ad nocturnos ludos siue choreas corporaliter deferri: quæ sententia communis est omnium scribentium, eáque verissima, multis quidem rationibus, & euidẽtibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Francis. Ponzinibius nescio quo spiritu ductus hanc communem sententiam, solus (quod ego sciam) in dubium reuocans *tractatu de Lamijs*, conatus est defendere eas, non ferri corporaliter.

Ponzinibius refellitur.

Cæterùm huic Ponzinibio vsque adeò egregiè respondit Bartholomæus Spinæus, ordinis Prædicatorij Theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium, quæ scripserit.

CAP.

CAP. III.

Argumenta multa probant Striges corporaliter deferri. Exempla de Strigibus refert autor à se cognita quibus idem probatur. Potestas cuiusdam oppidi à Strigibus baculo percutitur cum notario & moritur.

SVnt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quod istæ Striges corporaliter & realiter, & non phantasticè, nec in somniis vadant ad ipsum suum ludum seu congregationem, & quòd realiter & non illusoriè prædicta omnia committant.

Vnum est, quod omnes huius pestiferæ sectæ, siue mares siue fœminæ, quasi vno ore, & vna lingua fatentur, se eundem modum per omnia & vniformiter obseruare vbique locorum, in abnegando fidem, ac baptisma, & Dominum Deum, ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorando ipsum diabolum, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum sinistra post tergum versa, & in omnibus aliis & singulis, quæ in tali ludo seu congregatione fieri contingunt, ita vt omnes in idem conueniant, & semper conuenerunt à principio illius sectæ neque in præsens tempus, vt ex earum omnium confessionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus inquisitorum nostrorum factis & scriptis in processibus contra eas formatis liquidè constat, quod esse non posset, & non ita in omnibus se conformarent, si phantasticè & in somniis eis ista contingerent, præcipuè cùm phantasmata & somnia secundùm varietatem causarum & qualitatem personarum pro loco & tempore varientur. *1. Argumentum ex confessione.* *Confessio Strigum.* *Delatio Strigum realis ex processibus.*

Aliud argumentum est, quia tales personæ pluries pluribus in locis, eundo vel redeundo de dicto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & veraciter visæ, cognitæ, & depræhensæ: nam (vt de his quorum ego certiorem habeo notitiam loquar) cùm ego superioribus annis in valle Telina, in terra scilicet de Ponte, diœcesis nostræ Comensis, contra harum Strigum pestiferum *2. Argumētū.*

genus inquirendo procederem, est mihi à fide dignis quòd cum quadam vice paulisper ante lucem quidam fuisset à duabus personis catholicis visus, & cognitus in prædicto Strigum ludo, iuxta quasdam vineas prope dictam terram de Ponte, versus Abduam, relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quòd in tali ludo vidissent eum propalarent, vt in processibus quos ibidem tunc feci legitimè constat, quod quidem non phantasticè neque in somnijs, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

Maleficus Comensis deprehensus in ludo Herodiadis.

Quandam insuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me conduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præsentia eorum & plurium aliorum retulit mihi, qualiter quadam nocte vocata à quadam amita sua, nomine Magdalena, surrexit de lecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum, à dicta terra de Ponte satis distantem, vbi vidit & cognouit plures personas in vno prato choreizantes cum prædicta amita sua, cum qua postea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis suæ: quæ omnia seriosè confessa fuit mihi posteà prædicta Magdalena, existens in manibus officij mei, & interrogata à me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitimè constat.

Bern. Comensis inquisitio. Puellæ confessio de delatione & congregatione Strigum.

Plures etiam aliæ personæ, & in dicta terra de Ponte, & in terra Barbeni dictæ vallis, ac etiam in terra Clauenæ prædictæ nostræ diœcesis cognitæ & depræhensæ fuerunt à diuersis personis in præfato ludo cum diabolo existentes, prout hi qui viderunt mihi iuridicè retulerunt, & ipsæmet visæ, & depræhensæ confessæ sunt in processibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quæ omnia si quis benè consideret, nequaquam videri, neque deprehendi ita clarè potuissent ab alijs, si in somnijs aut phantasticè ipsis Strigibus contigissent.

Aliud argumentum est, quòd interdum contigit quasdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantem, vbi talis ludus seu congregatio Strigum fiebat, & dum essent in via eundo vel redeundo, Deo volente

4. Argumen.

lente dimissæ sunt,& inuentæ extra patriam suam & extra terras suas,quod esse minimè potuisset,si prædicta eis phantasticè contigissent,aut se deferri somniassent,

Aliud admirandum valde, & nullo modo postergandum argumentum adduco, quòd in Mendrisio oppido Comensi contigit iam fere annis quinquaginta elapsis, quod quidem vulgatissimum est Comi & in prædicto oppido Mendrisij, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cum ibi quidam inquisitor nomine magister Bartolomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas, & Ioannes de Fossato notarius contra has Striges procederent, vna die ipse Potestas, quadam curiositate ductus, volens experiri an verè & corporaliter illæ Striges irent ad ludum, facta conuentione cum quadam Strige, vt eum ad videndam talem ludum conduceret, accessit quodam die Iouis in sero cum notario suo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, sicut ei illa Strix prædixerat, & dum ibi iam prope essent omnes hi tres viderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana,ad modum cuiusdam magni domini sedente,& ecce subitò omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeò illum officialem & eius socios, Deo ob eorum curiositatem permittente, baculis percusserunt, quòd ex talibus percussionibus, & ille officialis,& notarius, & ille alius infra. 15. dies mortui sunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somnijs contigisse?

4. Argumen.

Mendrisium Comense Striges habet.

Die Iouis Striges conueniunt.

Aliud magnum argumentum est,quòd istæ tales Striges sæpe, postquam crimen suum confessæ sunt coram inquisitoribus, reuertuntur ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ,abiurata huiusmodi hæresi & apostasia sua,*iuxta notata in cap. ad abolendam.de hereti. in prin. in cap. vt officium.§.Si quis verò eo.tit.6.*& plures earum non reuertuntur ampliùs ad vomitum, & in bona fide catholica perseuerant,nec ampliùs ad talem ludum vadunt, quæ tamen longo tempore illa perfidia immoratæ fuerant, quod nequaquam esse posset, si tantummodò phantasticè & in somnijs eis ista contingerent: nam manifestissimum est quòd somnia & tales phantasiæ non sunt in potestate

5. Argumentum ex conuersione Strigum & abiuratione Strigiatus.

potestate hominis vt ei accidant aut cessent quando voluerint.

Præterea plurimæ personæ huius perfidæ sectæ, transactis iam plurimis temporibus, per inquisitores hæreticæ prauitatis fuerunt traditę brachio sæculari, exigentibus id demeritis suis, & combustæ; quod minimè factum fuisset, neque summi Pontifices hoc tolerassent, si talia tantummodò phantasticè & in somnijs contingerent, & tales personæ realiter & veraciter hæreticæ non essent, & in hæresi realiter & manifestè deprehensæ: nam Ecclesia non punit crimina nisi sint manifesta & verè deprehensa. 32. *dist. c. erubescant.* 32. *quæst.* 5. *Christiana.* 2. *quæstion.* 5. *consuluisti.* & 6. *quæst.* 1. *non omnia.* per hæc ergo omnia quæ dicta sunt, & per plura alia quæ adduci possent, liquidò constat quòd tales Striges ad præfatum ludum non in somnijs neque phantasticè (vt quidam affirmant) sed realiter & corporaliter, ac vigilando vadant.

Cognitio & pœna ignis in Strigiatum.

Francis. Peña.

VErissimam ergo Bernardus, in hoc tractatu sentẽtiam amplexus, docet Lamias corporaliter deferri, quamquam aliquando dormientes, multa earum mentibus phantasmata rerum occurrant, quas illæ potiùs vigilantes quàm dormientes propter vehementissimam impressionem cernere opinentur.

CAP. IV.

Argumenta dicentium Striges non deferri corporaliter Cap. Episcopi. 26. *qu.* 5. *qualiter intelligendum, Secta Strigum an esset exorta tempore dicti cap.* Episcopi.

SEd ecce contra hæc, quæ iam dicta sunt, quidam insurgunt, & prędictam veritatem destruere satagentes

dogma

dogmatizando affirmant, quòd huiuſmodi Striges nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, ſed quòd phantaſticè, ac illuſoriè, ac in ſomnijs eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis ſuæ fomentum adducunt text. *c. Epiſcopi.* 26.*q.*5. quod quidem cap. omnibus, contra nos inquiſitores occaſione harum Strigum purgare cupientibus, communis eſt materia dimicandi, cuius quidem canonis verba, ſi quis omni paſſione ſemota diligenter & medullitùs ponderare voluerit, videbit ac luce clara cognoſcet, quòd illud cap. non militat contra prædicta: neque obſtat quin contra huiuſmodi Striges, tanquam verè hæreticas, procedere valeamus: nam ſi quis bene conſiderat & bene aduertat, iſtud cap. *Epiſcopi.* non loquitur de iſta ſecta Strigum, quæ nondum inſurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrenſe concilium, ex quo ſumpta ſunt illius cap. verba, ſed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. vt habetur *in gloſ. 2.q.6.c. poſt appellationem. §. forma verò appellationis*, prędicta autem Strigum ſecta pullulare cœpit tãtummodo à centum quinquaginta annis citrà, vt apparet ex proceſſibus inquiſitorum antiquis, qui ſunt in archiuiis inquiſitionis noſtræ Comenſis. Hæc ergo ſecta Strigum non eſt illa, quæ profiteatur & credat ſe cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare ſuper quaſdam beſtias, prout loquitur illud cap. *Epiſcopi.*

Origo Strigiatus Comenſis ab annis 150.

Franc.

Franc. Peña.

NVmero 4. siue §. 4. Auctor multa commemorat ad intelligentiam *cap. Episcopi. 26. q. 5.* quod ex Concilio Ancyrensi desumptum esse opinatur, secutus Gratiani inscriptionem, sed verè in gratiam Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in Concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri. Nihilominùs tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quòd ad eius intelligentiam attinet latè tradunt Alphonsus à Castro, Syluester, & Spinæus multis in locis facilitatis tumen gratia hîc ascribi visum est.

CAPI-

CAPITVLVM EX Concilio Ancyrano iuxta exemplar Libelli cuiusdam sexdecim librorum Partialium lib. 6. cap. 7. desumptum: quod etiam refertur in decreto Gratiani 26. quæst. 5.

Vt Episcopi de Parochijs suis sortilegos & maleficos expellant.

VT Episcopi, earúmque ministri, omnibus viribus elaborare studeant, vt perniciosam & à diabolo inuentam sortilegam & maleficam artem penitùs ex suis parochiis suis eradiceut. Et si aliquam virum aut fœminam, huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum, de parochiis suis eijciant. Ait enim Apostolus; *Hæreticam hominem post secundam & tertiam correptionem deuiare, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est.* Tit. 3. Subuersi sunt, & à diabolo capti tenentur, qui derelicto creatore suo à diabolo suffragia quarunt. Et ideo à tali peste mandati decet sanctam Ecclesiam: Illud etiam non est omittendum, quod quędam sceleratæ mulieres, retro post Satanâm conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur se nocturnis horis cum Diana Paganorum Dea, vel cum Herodiade & in numera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias & multa terrarum spatia intempestæ noctis spatio pertransire, eiúsque iussionibus velut Dominæ obedire, & certis noctibus ad eius seruitium euoca

Lamiarum secta. Dianæ & Heredia dis aliud.

euocari. Sed vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent, & non multos secum in infidelitatis interitum pertraxissent, Nam innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credit, & credendo à recta fide deuiat, & in errore paganorum reuoluitur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitratur. Quapropter sacerdotes, per Ecclesias sibi commissas, populo omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnimodè esse falsa, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari.

Hæresis lamiarum.

Siquidem *ipse Sathanas qui transfigurat se in angelum lucis*, cùm mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, illicò transformat se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet in somnis deludens, modò læta, modò tristia: modò cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quæque deducit. Et cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore opinatur euenire. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis verò tam stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur, cùm Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu non in corpore vidit? Et Ioannes Apostolus Apocalypsis sacramentum in spiritu, non in corpore, vidit & audiuit, sicut ipse dicit: *Statim*, inquit, *fui in spiritu*. Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque annunciandum est publicè, quod qui talia & his similia credit fidem perdit. Et qui fidem rectam in Domino non habet, hic non est eius, sed illius, in quem credit, id est, diaboli: Nam de Domino nostro scriptum est: *Omnia per ipsum facta sunt*. Quisquis ergo credit posse fieri, aliquam creaturam aut in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior.

2. Corinthe. 11.

Transformatio in aliam speciem à solo Deo.

CAP.

CAP. V.

Intellectus dicti cap. Episcopi 26.*qu.* 5.

SI quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc sectam strigiacam esse illam, de qua loquitur illud ca. *Episcopi*, dico quòd adhuc canon ille contra nos non obstat, neque militat contra prædicta, quia si quis bene cõsiderat sensum canonis illius, videbit clarè quod non negat quin sit possibile tales personas pedestrè, & corporaliter ire ad prædictum suum ludum; sed neque negat, quin sit possibile easdem deferri verè, realiter, & corporaliter à diabolo de loco ad locum: nam dæmones, permittente Deo, possunt virtute sua naturali mouere, & portare materiam corporalem de loco ad locum, *vt innuit Aug. in* 18. *lib. de ciuitate Dei cap.* 18. vnde legitur *in legenda beati Petri Apostoli* de Simone mago in aëra à dæmonibus portato, & *in legenda beati Iacobi Apostoli*, de Hermogene ad ipsum Iacobum portato, & de multis aliis legitur de loco ad locum realiter & corporaliter à diabolo delatis.

Si ergo possibile est tales personas ire vel deferri corporaliter & realiter à diabolo, & possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, secundùm regulam Logicalem: nullum ergo erit inconueniens, si dicatur tales Striges pedestres corporaliter ire, vel deferri realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ita clarè patet, quòd prædictum capitulum, *Episcopi*, contra prædicta non obstat, prout aduersarij nostri probare conantur.

Dæmones possunt naturaliter mouere corpus aliquod de loco ad locum.

Franc. Peña.

IN summa eius decreti vera intelligentia talis mihi esse videtur: ibi enim non agitur de Lamijs sed de quibusdam hæreticis, qui credebant, quòd Diana fuit in deam conuersa, & quòd creatura mutari, aut transformari potest ex vna

substantia in aliam, vel de vna specie, in aliam speciem, ab alio, quàm à vero Deo: quòd bestiis vehebantur, vt Herodiadi seruirent. Quę omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & à Lamiarum secta longè diuersa. neque illi patres, quorum est decretum illud, negant Lamias posse corporaliter à dæmonibus transferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut stultum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe à dæmonibus cum Lamiis perpetrantur. rectè ergo Bernardus hîc ait *in dicto c. Episcopi.* non haberi sermonem de secta Strigum, siue Lamiarum.

CAP. VI.

Multa eorum, quæ de Strigibus narrantur, illis in somnijs contingere an possint.

Deluduntur aliquando Striges in somnijs.

NOs autem non negamus quin interdũ huiusmodi strigibus siue sõniando siue phãtasiando, procurãte diabolo, appareat, quòd ad prædictum ludum accedant, & præcipuè postquàm iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & verè & realiter ac corporaliter fidem abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac dæmonem in suum deum acceperunt, & pro suo deo adorauerunt, possibile est quòd aliquando sensibus ipsarum Strigum multo grauiùs, ac vehementiùs, quàm somno virtute dæmonis obseratis, dæmon talia somnia causando, vel phantasiam immutando, faciat quòd ipsæ Striges corpore quidem dormientes, seu etiam nil sentientes, & velut mortuæ aliis appareant, & ipsis Strigibus in spiritu seu in phantasia videatur, quòd prædicto ludo intersint, & alia faciant, quæ aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere consueuerunt, & aliqui dæmones earum formas assumentes videantur ab aliis in ipso ludo corpo-

corporaliter adesse, vt id alteri per phantasticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in somnis, *vt dicit Augustinus in dicto lib.* 18. *de ciuitate Dei cap.* 18. per quem modum id dicimus contigisse, quod *in legenda beati Germani* narratur de illis mulieribus dæmonibus earum formas assumentibus, quæ cernebantur in hospitio cœnare, & tamen quæsitæ in domibus propriis verè sunt inuentæ.

CAP. VII.

Vna creatura in aliam verè non transmutatur.

NVllo autem modo dicimus, neq. aliquando opinati sumus id quod mẽdaciter & falsò aduersarij nostri nobis imponunt, videlicet quòd aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius possit immutari, aut in aliam speciem vel similitudinem realiter & verè transformari, nisi ab ipso Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia sunt facta: & propterea nullo modo dicimus, nec aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnũ Deum arbitramur.

Sed neque ea, quæ in solo spiritu fiunt, arbitramur etiam in corpore accidere, sed dicimus & prædicamus, quòd quemadmodum legitur de sociis Vlyssis, quos illa famosissima magica Circe in bestias arte sua vertit, vt dicit *August. in lib.* 18. *de ciuitate Dei. cap.* 17. & habetur 26. *q.* 5. *cap. nec mirum.* & de sociis Diomedis in aues versis, & de quibusdam aliis, qui versi in iumenta videbantur onera portare, & de aliis similibus, quæ omnia illusoriè & phantasticè, ac quadam præstigiosa apparitione arte dæmonum fiebant, vt Aug. declarat egregiè *in cap.* 18. *prædicti libri* 18. *de ciuitate Dei.* Ita etiam non negamus quin interdum arte dæmonis illudentis fieri possit, quòd aliqua Strix per aliquam phantasticam apparitionem videatur transmutata in felem vel in aliam bestiam, seu speciem, quæ tamen non erit veraciter transmutata, sed hoc fiet quadam apparitione præstigiosa: & qui aliter credit, infidelis est, & Pagano deterior, vt dicit dictum *cap. Episcopi.*

Nihil potest in aliam speciem transformari nisi ab ipso Deo

Quæ in spiritu solo fiunt, ea vel in corpore existunt.

CAP. VIII.

Multa apparere possunt Strigibus arte Dæmonum, quæ vera non sunt.

IMmò dicimus & confitemur plura alia ipsis Strigibus illusoriè & phantasticè arte dæmonum posse contingere & apparere, quæ tamen minimè sunt vera, vt putà, quòd vitulos comedant, qui postcà dæmonum virtute resurgant: nam si verè illi vituli fuerunt cocti & comesti, nullo modo fieri potest, vt dæmon aliquis, immò omnes dæmones simul cum tota eorum potestate eos valeāt suscitare: quia resuscitare mortuum est potentiæ infinitæ, quæ soli Deo conuenit, & diabolo nullo modo potest conuenire. quare, si illa comestio fuit vera & realis, necesse est dicere, quòd resuscitatio sequens fuerit phantastica & illusoria: aut quòd & comestio fuerit apparens & phantastica & etiam resuscitatio fuerit illusoria: & ita cùm diabolus semel ipsas Striges sibi per infidelitatem subiugauerit, deludens eis in somnijs seu cum phantasticis apparitionibus, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas interdum ostendit, vt textus illius cap. *Episcopi.* loquitur de secta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade se equitare, eiusque iussionibus obedire credebant.

Resuscitare mortuum est potentiæ infinitæ.

Cap. episcopi. *explicatio.*

CAP. IX.

Striges vt apostatæ an rectè puniantur, etiamsi corporaliter non deferantur: ex quo habent rata, quæ sibi in somnijs contigerunt.

POstremò, vt aduersariorum ora ex toto concludam, posito sed non concesso, quòd (vt aduersarij ipsi affirmant) istæ Striges nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, sed quòd in somnijs tantummodo seu phantasticè & illusoriè eis

ſemper iſta contingant, tamen ex quo poſteà, quando ſunt in vigilia & in propriis ſenſibus conſtitutæ, credunt & firmiter tenent ſe prædicta feciſſe & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ ſunt quòd ſibi talia acciderint, ac eis omnibus conſentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter ſe fidem catholicam abnegaſſe, & dæmonem pro ſuo vero Deo habere, tenentes firmiter ſe non peccare, ſed potiùs ſe benefacere talia perpetrando, & alia ſimilia multa faciendo, vt ex earum confeſſionibus coram inquiſitoribus factis euidenter apparet, liquidò & clariùs luce meridiana conſtat, quòd ſunt verè & propriè apoſtatæ, idolol atræ, & hæreticæ: nam ſicut ille qui ſomniando ſe committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, ſi poſteà in vigilia conſtitutus eſt memor talis ſomnij, & conſentit & placet ſibi de illa fornicatione ſomniata propter delectationem habitam in ea, licèt talis non peccet ratione ſomnij in ſe, quia nullum ibi poteſt eſſe peccatum, eò quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tàmen mortaliter ratione complacentiæ cum delectatione ſequenti in vigilia cum deliberato conſenſu, vt dicit B. Thomas *in quarto ſenten. diſt. 9. art. 4.* & etiam habetur 6. *diſt.* §. 1. *in gloſſ. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione. & cap. teſtamentum. ead. diſt. &* Auguſtinus *in* 18. *li. de ciuitate Dei. c.* 12. *in fine.* dicit, quòd delectari etiam falſo crimine, crimen verum eſt: ita dicendum eſt de iſtis Strigibus, quòd ſint verè & propriè apoſtatæ, idololatræ, & hæreticæ, non quidem eâ ratione, quia prædicta contingant eis in ſomnijs, vel phantaſticè, ſeu illuſoriè, ſed propter complacentiam quam habent de prædictis cum deliberato conſenſu poſteà, quando ſunt extra prædicta ſomnia, & extra prædictas phantaſticas illuſiones in vigilia & in propriis ſenſibus conſtitutæ, & credunt ea eſſe vera, & ea habent rata, tenentes firmiter in mentibus ſuis ſe fidem & Dominum Deum abnegaſſe, & credunt Dæmonem eſſe ſuum verum Deum, & eum vt Deum ſuum adorant, *vt dictum eſt ſupra:* & ideò textus dicti cap. *Epiſcopi.* dicit tales perſonas ſceleratas retrò poſt Satanam conuerſas, & quòd dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur cũ Diana nocturnis

Striges ex ratihabitione phantaſtica apparitionis apoſtata & hæreticæ ſunt.

Dianæ nocturni ludi.

horis dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominæ: & quia credunt & profitentur prædicta esse vera, quæ in somnijs, seu phantasticis illusionibus eis contigerunt, ideò textus iterum appellat eas perfidas & infideles, dum sequitur: *Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua periissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent.* Quare sunt veraciter & propriè hæreticæ, & ideò sequitur in textu quòd *qui hæc vera esse credunt, credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur:* quia quando solus spiritus ista patitur, infidelis est, qui hæc non in animo, sed in corpore euenire opinatur, vt textus subdit ibidem: & ideò in fine illius canonis bene subditur: *prædicandum esse, annunciandum populis hæc omnino falsa esse, & eum qui talia credit fidem perdere*, quod & nos inquisitores dicimus, & constanter prædicare & annunciare populis non cessamus.

Striges perfidæ & infideles.

CAP. X.

Ex dicto cap. Episcopi. *an probetur Striges non deferri corporaliter.*

Ecce ergo quàm bene ex verbis huius cap. *Episcopi.* concluditur, & clarè probatur id quod superiùs dixi, videlicet, quòd dato, quòd in somnijs, seu phantasticis illusionibus arte dæmonum procuratis videatur ipsis Strigibus quadam præstigiosa apparitione se ad ludum dictum accessisse, Dominum Deum & fidem catholicam abnegasse, Dæmonem vt Deum adorasse, & alia superiùs enumerata perpetrasse, ex quo tamen transactis illis somnijs & phantasticis illusionibus retinent ea in mente, ac firmiter credunt ea esse vera; & constanter in tali credulitate perseuerant, sequitur quòd sint veraciter & propriè apostatæ quia verè secundùm suam opinionem recesserunt à catholica fide & etiam sequitur quòd veraciter sint idololatræ, firmiter tenentes se adorare dæmonem vt Deum, & creaturam pro creatore se colere, ac de facto adorant & colunt: & credentes aliquid diuinitatis

Striges verè apostatæ & idololatræ quo modo sint.

nitatis seu numinis extra vnum Deum esse, inuoluantur errore Paganorum idola adorantium: ac etiam sequitur quòd deuiant à fide, & fidem perdunt, & ideò veraciter sunt hæreticæ, credendo quòd ea quæ fiunt in somnijs & phantasticis illusionibus arte Dæmonum procuratis, sint vera, & quòd quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dæmonum virtute transmutari in feles vel alias species: Quæ omnia cùm sint contra determinationem Ecclesiæ, proculdubiò sunt hæretica, & ideò textus hic appellat tales personas infideles & Paganis deteriores; infidelitas autem in homine baptizato est hæresis, & ita clarissimè patet quomodo dictum cap. *Episcopi*: nullo modo contra prædicta militat, neque contra nos obstat. *Striges hæreticæ.*

Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. *Episcopi*. non militat contra ea quæ dicta sunt, neq; obstat quin prædictæ Striges vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex consequenti non obstat quin veraciter sint hæreticæ, tum quia illud c. non loquitur de ista secta Strigum, de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratum fuit illud concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tempore quo fuit compilatum decretum, nondum insurrexerat ista Strigum secta: tum quia si quis bene consideret sensum illius cap. non negabit quin sit possibile tales Striges ire corporaliter & pedibus suis in proprijs sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile easdem interdum verè, corporaliter, & realiter de loco ad locum à diabolo deferri: tum quia etiam nos non negamus, quin interdum possibile sit, quòd ipsis Strigibus appareat in somnijs aut in phantasticis illusionibus, procurante dæmone causatis, quòd vadant ad ipsum ludum, ipsæ verò veluti dormientes, seu velut nihil sentientes, vera citer inueniantur in domibus suis: imò etiam dicimus plura alia posse Strigibus arte dæmonum illusoriè apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam virtute dæmonum *Concilium Ancyrense.*

in aliam speciem verè & realiter posse transformari: sed neque dicimus verum esse, quòd ea quæ fiunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore: Tum postremò, quia dato, sed non concesso, quòd nullo modo vadant corporaliter ad ludum, sed quòd tātūmodo in somniis & phantasticis illusionibus virtute dæmonum videatur eis quòd vadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonem vt Deum adorent, & alia sic illusoriè ipsis Strigibus accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in propriis sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenent se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus cōsentiunt cum animi complacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dæmonem pro deo adorasse, & eum tanquam Deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potiùs se benefacere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perseuerant, adhuc clarè constat quòd sint veraciter apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, & ideò textus nominat eas sceleratas, perfidas, & infideles: & dicit quòd credentes talia phantastica & illusoria esse vera, deuiant à recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissimè patet quomodo dictum cap. *Episcopi.* toties allegatum, nullo modo militat contra nos inquisitores, neque obstat quin istæ Striges veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticæ quomodocunque dicatur, siue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodò in somnijs & phantasticis illusionibus arte Dæmonum causatis eis talia contingant.

Striges quomodo sint veræ apostatæ, idololatræ & hæreticæ.

CAPVT. XI.

Ad inquisitores hæreticæ prauitatis an spectet Striges punire.

CVm ergo prædictæ Striges veraciter sint hæreticæ & idololatræ ac apostatæ quomodocunque dicatur seu quòd realiter vadant ad ludum, seu quòd tantummodò in somnijs aut phantasticis illusionibus, vt dictū est,

est, sequitur quòd ad inquisitores hęreticæ prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hæreticos punire, quod quidem patet.

Et primò in quantum dicuntur hæreticæ, patet *per cap. vt officium. de hæreticis, lib. 6. in prin.* 1. *Quòd sint hæreticæ.*

Patet hoc etiam in quantum dicuntur idololatræ, offerentes sacrificia Dæmonibus, & eis nefarias preces emittentes, *vt in glos. in verbo, saperent cap. accusatus, eisdem tit. & lib. §. Sanè.* ac etiam ipsos dæmones adorantes: nam si hæreticus punitur adorans hæreticum, *vt dicto cap. accusatus. §. ille quoque,* quantò magis Dæmonē adorans? Est enim contra illud domini mandatum, *Dominum Deum tuum adorabis. Matthæi. 4. cap.* 2. *Quòd Idololatræ.*

Postremò hoc patet, in quantum dicuntur apostatæ: quia apostata à fide punitur vt hæreticus, quia verè hæreticus est, *de quo habes in verbo, Apostata. §. primo, secundo, & tertio.* 3. *Quòd apostatæ.*

Franc. Peña.

Vide Nostram Lucernam Inquisitorum.

CAP. XII.

Quomodo cognoscuntur Striges & sectatrices: Per confessionem sociarum deteguntur Striges: Sociarum depositio valet contra alias Striges: Inquisitor ne interroget de socijs, eas singulariter nominando: Inquisitor non facilè credat depositionibus Strigum contra alias.

MAnifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiaca, & ad notitiā eorum perueniuntur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & præsumptiones.

Primò ergo per confessiones & inculpationes sociarum: cùm enim mutuò se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuò se detegere & manifestare, & hoc præcipuè quando plures separatim, & vna seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit conueniunt de eadem persona & de tempore quo eam vide-

rint, & in quibus locis, & maximè quando tales inculpantes aliquam de earum societate dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita vna post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quæ inculpatur, patet per ea quæ notantur *in cap. in fidei fauorem. de hæreticis. lib. 6.* Facit ad hoc *glos. fin. cap. quoniam aliqua. de testi.* vide de hoc *in verbo, testes. §. 17. & in verbo. tortura. §. 29.*

1. Inquisitorum cautela in interrogationibus.

Aduertas tamẽ & sis benè cautus, tu Inquisitor, ne interrogando de complicibus & sociabus vnquam interroges an aliquando viderint talem, vel talem, specificando aliquam vel nominando, neque permittas ab aliqua specificari vel nominari, sed interroges in communi & generali quas socias habet, vel quas viderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit, & ei dicas quòd nullo modo aliquam nominet nisi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & nisi pro certo viderit vel sciuerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quæ ibi fieri consueuerunt.

2. Inquisitorum cautela de nõ detinenda innocente.

Aduertas insuper, & sis benè cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium Strigum tantùm, quia posset contingere quòd dæmon assumeret personam alicuius, & se sub forma illius præsentaret in ipso ludo, vt illam personam infamaret, & tamen illa persona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautiùs securiúsque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personam detineri, sed vltra illas inculpationes factas per socias habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, vel præsumptiones, seu suspiciones contra eandem quam volueris detinere.

CAP.

CAP. XIII.

Qualiter ex hac Strigiaca secta esse detegantur aliqui per coniecturas & præsumptiones: Indicium seu argumentum, à communiter accedentibus sumptum validum est: Quales coniectura seu indicia prodant Striges.

DEteguntur etiam, & ad notitiam eorum qui sunt de hac secta veniuntur alio modo, videlicet per coniecturas & præsumptiones: quia in his, quæ in secreto fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis & præsumptionibus, *vt dicitur in l fin.C.de procur.tuto.vbi glos.not.& Bal. in l.quicunque.C.de ser.fugi. & in rubrica.C.de proba.* nam indicium sumptum ex experientiis & coniecturis quæ communiter accidere solent, est validum: vnde *vt dicit Panor.in cap.Osius.de elec.in fine.* argumentum à communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturæ frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, *vt notatur per Cynum in l.metum.de dolo.* siue agatur de probando vere hominis actu, siue de probando animo, *ff. de sica.l.1.§.sed si claua.& c.significasti de homic.* nam præsumptio non est aliud, quàm quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis, vel cuiuscunque ex variis coniecturis, vel argumẽtis seu indicijs, *vt dicit Panor.in cap.quanto de præsum.col.3. in fine.* Ad omnia ista *vide in verbo, indicium.§.5.& §.fin.& in verbo.præsumptio.§.5.* *Striges manifestantur per coniecturas & præsumptiones.*

Cùm ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quæ faciunt tales Striges in ipso ludo, & alibi cum ipso diabolo, omnia fiant in secreto & seorsum à fidelibus Christianis, ideò necesse est, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & præsumptionibus.

Et istæ coniecturæ seu præsumptiones sunt aut fascinationes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriusque sexus, & etiam circa terræ fruges, vinearum vuas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium infir- *Coniectura & præsumptiones contra Striges.*

infirmitatum, & nocumentorum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit.

CAP. XIV.

Per fascinationes puerorum deteguntur Striges, & quid sit fascinatio: Mulier menstruata inficit visum speculum, & Basiliscus interficit visum hominem.

Fascinatio quid sit.

NAm fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiam, *vt dicit B. Thomas in prima parte, quæstione centesima decima septima, articulo tertio in responsione ad secũdum argumentum, & super epistolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima*, est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animæ, cooperante dæmone, & Deo permittente: & hoc præcipuè accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dæmonum, fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum, & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros, habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vomunt, *vt dicit Beatus Thomas, vbi suprà.*

Menstruata mulier inficit speculum.

Per quem modum dicimus, quòd mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subitò inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, *vnde glos. super illud Pauli ad Galatas tertio: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? dicit: quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios maximè pueros.*

CAP. XV.

Striges inferunt multa nocumenta, & impediunt actus coniugales.

QVòd autem per has Striges realiter & verè inferantur nocumenta diuersis personis: & primò, impediendo

diendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impedientes illos actus, *ut patet per totum titulum de maleficiatis & per Panor. & alios doctores ibi scribentes, & per cap si per sortiarias. 33. quæst. 1.* & qualiter fiant maleficia circa actus istos matrimoniales, declarat Petrus de Palude *in quarto sent. dist. 34.* dicens: quòd, quia dæmon ex eo, quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideò potest corpora impedire ne sibi approuinquent directè vel indirectè interponendo se quandoq; in corpore assũpto. *Coniugales actus impediuntur à Strigibus & ligãtur quinque modis.* 1.

Alio modo, quia potest refrigidare hominem ab actu illo, adhibendo occultè virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. 2.

Tertio modo turbando extimationem & imaginationem, quæ reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginatione imprimere. 3.

Alio modo, quia potest reprimere rigorem membri, sicut etiam motum localem reprimere potest. 4.

Quintò potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat. 5.

CAP. XVI.

Striges inferunt nocumenta causando infirmitatés hominibus & iumentis: Qualiter iudicetur morbus per maleficium illatus.

INsuper istę Striges nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumẽtis ac bestiis cum maleficiis suis, causando diuersas infirmitates, cooperante diabolo in quantum istæ Striges accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociua, & ea præbent viris ac mulieribus vel iumentis, aut in cibo aut in potu, vel tangendo, aut ipsemet diabolus occultè applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel vestibus, sicut sæpenumerò inueniuntur in lectis vel vestibus aliqua, quæ arte humana minimè aut vix fieri vel cõponi possẽt, ex quibus sic applicatis aut in lectis, aut in vesti-

vestibus, aut tactu, aut in cibo & potu, sequuntur dolores capitis, torsiones viscerum, exsiccationes membrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus sæpe plures moriuntur.

Animalibus ingeruntur infirmitates à Maleficis.

Idem etiam de iumentis & alijs animalibus, quæ ex talibus nociuis seu maleficiis sic in cibo aut potu vel tactu eis applicatis sæpe infirmantur & moriuntur, aut lacte priuantur: & hoc est quia, *vt tangit Beatus Thomas in secundo libro sent. distinctione septima*, tales infirmitates, quæ generari possunt virtute alicuius agentis naturalis, possunt etiam causari à dæmonibus applicantibus talia agentia naturalia ad causandas illas infirmitates: possunt autem discerni istæ infirmitates causatæ per Striges, cooperante diabolo, per maleficia, ab illis quæ causatæ sunt naturaliter iudicio medicorum. Nam *sicut dicitur* 16. *quæst.* 2. *cap. illud.* ad genus superstitionis pertinent omnes ligaturæ, & omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quòd vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circunstantiis iudicant illam infirmitatem nõ ex defectu naturæ, neque ex aliqua causa naturali intrinseca, sed ab extrinseco accidisse, vbi non sit ex venenosa infectione, quia sic sanguis vel stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem.

Cognoscitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem esse incurabilem, ita vt nulli medicaminibus vel remediis naturalibus æger possit releuari, imò potiùs cernunt ipsum in dies aggrauari.

CAP. XVII.

Striges nocumenta inferunt terræ fructibus: Malefica quædam maleficia curant ope Dæmonum.

Striges maleficij destruunt terræ fructus.

INferunt etiam plura nocumenta cum suis maleficijs procurando grandines & alias aëris tempestates ad destruendum terræ fruges, vinearum vuas, & aliorum arborum

arborum fructus:& hęc omnia faciunt ac procurant cooperante ipso diabolo. Nam vt dicit Beatus Thomas *super Iob primo c.* necesse est confiteri quòd Deo permittente dæmones possint perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cęlo cadat. Quare igitur cûm grandines & similes aëris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, putà vaporum eleuatorum à terra, sequitur quòd etiam diabolus sua virtute, nisi impediatur à Deo, possit tales vapores mouere, & illas grandines seu ventos ac pluuias causare.

Sunt insuper aliqui viri, & aliquæ mulieres, quæ ignorantes artem medicinæ, talia suprà dicta maleficia destruunt, & infirmitates causatas à talibus maleficiis curant, & infirmos sanant, quæ quidem omnia cooperante dæmone faciunt, quod sic patet: Tum quia talia curant priùs dæmones inuocando & consulendo, ac ab eis responsa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt subitò remedium dare, sed aliquo tempore expectato, vt interim consilium diaboli requirant, posteà adhibent remedia: tum etiam quia destruunt talia maleficia in vna persona, sed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia saltem illud tale maleficium non possunt remouere nisi aliud maleficiunt vel aliquid illicitum aus superstitiosum perpetrando. *Maleficia maleficijs destructa.*

CAP. XVIII.

Aliud signum ad cognoscendas Striges, sumptum à v iuis factis effectu subsecuto: Aliud signum desumptum ab irreuerentia erga corpus Christi.

CVm ergo istæ Striges faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent non nisi diabolo (vt prætactum est) cooperante, & ipse dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationem fidei catholicæ, & etiam quia ipsi diabolo seipsas ex toto dedicarunt, vt communiter ipsæ Striges confitentur, cuius signum est quia antequam abnegent fidem, & diabolum adorent, nunquam possunt talia perpetrare, sequitur ergo de necessitate *Striges ex familiaritate Dæmonis & effectus cognoscuntur.*

quòd

quòd talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidenter probent aliquam personam Strigem.

Quare quotiescunque aliqua persona, aut rixando, aut etiam non rixando, facit aliquas minas contra aliam personam, dicens: quia tu mihi fecisti sic vel sic, ego faciam taliter quòd senties si bene fecisti vel non: vel faciam quòd eris malè contenta de me, vel quòd nunquam de tali re lætitiam habebis, & alias similes minas; & postea sequitur effectus: signum est, quòd talis effectus sit causatus opera diaboli, præcipuè quando non potest sciri quomodo aliter talis effectus sit secutus, & ideò tales minæ cum effectu sequente faciunt magnā præsumptionem & vrgentem coniecturam, quòd talis minans Strix, est diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium sufficiens ad torturam: sicut de eo qui minatus est alteri de percutiendo eum, & demum fuit percussus & nescitur à quo, præsumendum est quòd fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffusè in verbo, tortura. §. 26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas deteguntur illi qui sunt de hac secta, & hoc maximè quia talibus coniecturis contingit frequenter imò quasi semper, veritatem adesse, prout continua & cotidiana experientia docet, ideò faciunt magnum & graue indicium, *vt habes in verbo, indicium. §. quinto.*

Signa manifestationis Strigum.

Deteguntur etiam per aliqua signa, putà si faciunt ficas quando eleuatur corpus Christi, vel auertunt faciē à cruce, & similia quæ faciunt communiter illi qui sunt de hac secta: & sic finitur iste tractatus ad laudem Dei.

PARA

PARALIPOMENA AD BERNARDVM Comensem addenda.

QVÆSTIO VNICA.

An ad solos iudices Apostolicos, non autem sæculares cognitio Lamiarum spectet.

An etiam iudices fidei possint compellere iudices sæculares ad exhibendos processus Maleficarum, & vice versa possint sæculares compellere Apostolicos in sæcularibus delictis vt sibi reos exhibeant & puniant.

VLtimo loco illud explicãdũ occurrit, quod hic auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet Lamię ab inquisitoribus Apostolicis seu alijs iudicibus Ecclesiasticis relinqui possint curiæ sæculari, si confessæ fuerint infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina, aduersus quæ per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Et Iacobus Sprengerius *in Malleo Maleficarum parte* 1. *quæst.* 14. *circa finem*, ait, satis probabile videri, vt, quantumcunque pœniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri. *Malefici non carcerandi sed morte dãnandi.*

Arnaldus tamẽ Albertinus *tract. de agnoscen. asser. q.* 25. *nu.* 66. quem sequitur Simancas *de cath. instit. tit.* 37. *de lamiis. nu.* 17. verè sentit non posse inquisitores, de iure, huiusmodi delinquentes

curiæ ſæculari tradere vltimo ſupplicio afficiendas, ſed eas corde puro redire volentes recipiendas eſſe ad Eccleſiæ gremium: nihil enim habet commune cauſa hæreſis cum infanticidiis, aut aliis criminibus à Lamiis perpetratis, quorum quidem criminum cognitio ad inquiſitores minimè pertinet, quare iniquè mihi agere viderentur iudices fidei, ſi Maleficis huiuſmodi pænitere volentibus beneficium miſericordiæ & abſolutionis denegarent.

Sed ab hac ſententia ſequentem caſum excipimus: nam ſi maleficæ, à iudicibus ſęcularibus primum captæ, inquiſitoribus fuerint conſignatæ propter incidentem hęreſim, cuius iudices ſęculares cognitionem non habent. *cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.* vt cùm verbi gratiâ, aliqua malefica capta fuit à ſæculari magiſtratu pro infanticidio, aut alio delicto ſęculari & dum eam interrogaret, conſtitit ſibi de hæreſi, vel de alio delicto hæreſim ſapiente, tunc peracto iudicio hęreſis eidem iudici ſęculari reſtituenda malefica eſt, vt is aliorum criminum cœptum iudicium legibus ciuilibus peragat: tunc enim non dicitur propriè curię ſæculari relinqui, ſed potiùs priori iudici reſtitui, qui ratione criminis ſæcularis ſuper malefica illa legitimam habet iuriſdictionem, atque hæc ſententia veriſſima eſt, & in praxi penitùs obſeruanda, ſicut & obſeruatur iuxta conſtitutionem ſanctiſſimi domini noſtri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: *Necnon carceratos quoſcunque pro quibuſuis delictis, & debitis etiam atrocibus*

Cõſtitutio Pij V. de reis ad iudices ſæculares remittendis.

bus apud dictum inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres; ibidémque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant. Hactenùs ibi. Habetur autem hęc constitutio inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis *in fine Directorij inquisitorum.*

Inquisitor potest compellere iudicem sęcularem ad exhibendam hæreticam.

Scitu dignum est, an iudex fidei, ad cuius aures seu tribunal legitimè peruenit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis sęcularis cõtinetur, hęreticam esse, aut de hæresi suspectam, possit compellere magistratum sęcularem, vt eam, sibi consignet pro causa hæresis iudicandam; Et certissimum ac verissimum est, id posse facere: nam ratione criminis Ecclesiastici eam ream vel reum iudices fidei petere possunt, & debent omnino sæculares magistratus eis obedire, nec vllo pacto de hoc crimine, cùm merè sit Ecclesiasticum, directè vel indirectè cognoscere possunt, aut iudicare. *cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.*

Immò ampliùs possunt magistratus sęculares quicunque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis processus, & quaslibet scripturas, vt possint intelligere, an in eis quicquam contineatur aduersus maleficam, aut maleficos cuiuscunque sexus, quod fidei causam tangat, & iudicium inquisitorum iuuare possit. *argumen. textus in c. vt*

commissi.de hæret.lib. 6.ibi: Necnon faciendi à quibuslibet assignari nobis libros seu quaternos,& alia scripta. &c. conferunt tradita per Ioannem Rojam *in singularibus fidei,singul.* 54.*incipien.*Edere instrumenta.

Iudex sæcularis potest ab Inquisitore compelli per excom.&c.

Possunt autem isti magistratus sæculares cõpelli ad supradicta exhibenda & consignanda per censuram Ecclesiasticam, excommunicationem videlicet, suspensionem, aut interdictum: hæc enim nomine censuræ Ecclesiasticæ continentur,*cap.quærenti.extra de verb.signif.*

Sed numquid poterit vice versa magistratus sæcularis compellere iudicem fidei, vt sibi exhibeat aliquas reas, reósve, qui sæcularia delicta commiserunt,vt eos possit iuxta legum ciuilium sanctiones punire? Equidem non potest, quia nulla ei in iudicem Ecclesiasticum competit iurisdictio, cùm verò iudex ecclesiasticus in suo tribunali delinquẽtes punierit, tunc iudex sæcularis pro criminibus ad suum forum pertinẽtibus eosdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium *tomo 3.variar.resol.cap.* 1.*nu.*40.

Atque hæc quæ breuiter tradidimus sunt in hac causa Lamiarum ad praxim iudicantium magis necessaria, quæ propterea addere huic Bernardi tractatui visum fuit opportunum.

Plura suggerit author Lucernæ Inquisitorum verbis: *Dæmones inuocare.Diuinatio.Implorare auxilium à Dæmonibus.Inuocare Dæmones.Secta Strigia. & Sortilegia.*

Franc.

Franc. Peña.

CVm verò idem hic auctor in hoc tractatu, numero, siue §. 1. asserit ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimum est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutum, videlicet Innocentij VIII. cuius initium est: *Summis desiderantes affectibus.* quam refert Iacobus Sprengerius *in principio Mallei Maleficarum*, & Bartholomęus Spinæus *in libro de Strigibus c. 3.* Item Adriani Sexti, quæ incipit: *Dudum vt nobis.* quã refert idẽ Spinæus *præcitato loco.* Item Alexãdri Sexti, cuius principium est: *Cùm acceperimus.* quæ refertur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitor. & hæc est communis nostrorum sententia, quam optimæ confirmant rationes hoc loco ab auctore allatæ.

Lamia vt hæretica ab Inquisitoribus punienda.

Quòd si quæras an soli inquisitores in causis Lamiarum procedere possint secùs ac fiat in causis hæreticorum, *vt in cap. per hoc. de hæret. libro. 6. extrauag. ex eo. de hæret. clement.* 1. *de hæret.* respondebo tutius quidem esse ac decentius, vt inquisitores perinde in causis Lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis diœcesanis secundùm iuris dispositionẽ in locis proximè citatis; nihilominùs tamẽ si soli velint procedere, id quidẽ facere possunt, &

Quomodo solorum Inquisitorum sit cognoscere de Lamijs.

quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri Sexti, cuius verba hîc inserere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA

DIlecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ professori in prouincia Lombardiæ hæreticæ prauitatis inquisitori, & successoribus suis, Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem.

Lombardia Lamiarum hæresi infecta.

Cùm acceperimus in prouincia Lombardiæ diuersas vtriusque sexus personas diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaq; inde scandala exoriri: Decreuimus, pro pastoralis officij nobis exalto commissi ministerio scelera huiusmodi compescere, ac scandalis & erroribus præmissis, quantum cum Deo possumus occurrere: Ea propter tam tibi, quàm etiam successoribus tuis per Lombardiam constitutis, de quibus in his & alijs plenam in Domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associati, contra easdem vtriusque sexus personas diligenter inquiratis: easque iustitia mediante puniatis & compescatis. Et vt melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon indultis & concessionibus ordinarijs forsan pro tempore factis, cæterisque contrarijs quibuscunque non obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die, & cæt.

AMBRO

AMBROSII

DE VIGNATE Laudensis I.V.D. famosissimi elegans ac vtilis quæstio in duos articulos diuisa.

QVAESTIO VNICA.

De Lamiis seu Strigibus, & earum delictis. Cum commentariis Francisci Peñæ *Sacræ Theologiæ & I. V. Doctoris.*

VID † ergo dicemus de mulieribus, quæ confitentur nocturno tempore ambulare per longa locorum interualla in momento temporis, & intrare cameras alienas clausas, coadiuuantibus earum magistris Dæmonibus, (vt dicunt) cum quibus loquuntur, † quibus præstant censum, & cum quibus (vt dicunt) habent copulam carnalem, & quibus persuadentibus (vt dicunt) abnegant Deum & Vir- *Lamiarum nefaria scelera.*

ginem Mariam, & cum pedibus conculcant sanctam Crucem, & quæ Dæmonibus coadiuuantibus (vt dicunt) interficiunt pueros, & interficiũt homines †, & faciunt eos cadere in infirmitates diuersas, & quæ dicunt se multa his similia facere; & aliquando se transformare in formam muscipulę; & Diabolum dicũt se aliquando transformare in formam canis, vel alterius animalis: An hæc & his similia sint possibilia, vel verisimilia, vel credenda?

Transformatio.

Depositio inculpati de Lamiarum trãscursu.

Hunc casum habui sępius de facto, & inter cęteros occurrit mihi casus talis; Quidam inculpatus, quòd esset de secta Mascorum seu Maleficorum de se confessus, multos alios viros & mulieres inculpauit, quòd essent de eadem secta, de nocte ambulantes, & quòd in triuiis vel quadriuiis, vel confiniis viarum ibant discurrentes, & multa mala facientes: ad depositionem istius Inquisitor' hæreticę prauitatis aliquas mulieres cepit & incarcerauit: quarum aliquæ sponte cõfessæ sunt prædicta & similia huiusmodi; aliquæ verò negantes ad torturam positæ sunt, & in tormentis confessę sunt.

Diuisio præsentis quæstionis.

Circa casum illum putaui de duobus principaliter esse inquirendum, dum accideret de facto: primò inuestigandum, an prędicta confessata sint possibilia, & verisimilia, & credenda, vel non.

Secundò, nunquid depositio illius de se confessi, & etiam vnius, vel alterius, vel trium, vel quatuor mulierum similia deponentium, sit indicium sufficiens ad torturam.

Franc.

Francisci Peñæ

Notæ in Ambrosij de Vignate quæstionem de Lamijs.

✠ QVid ergo dicemus de mulieribus, &c.] Hîc incipit tractare Ambrosius de Lamijs, seu Strigibus; quam tractationem diuidit in duos articulos, vt ipse mox ostendit, vers. *Circa casum istum*, & vers. *Secundò numquid.* In hac disputatione obscurus videtur Ambrosius, & sententia eius intricata; nihilominùs ex antecedentibus & consequentibus colligimus quid sibi velit.

De Lamiis & earum impietatibus multi & graues doctores scripserunt: vt Iacobus Sprenger, Syluester de Pierio, & Spina, & Franciscus Pōzinibius integros tractatus: Alfonsus à Castro, *cap. 16. & alijs præcedentibus libro 1. de iusta hæreticorum punitione* multa quoque de his disseruit, secutus magna ex parte Paulum Grillandum *tract. de sortilegijs. quæst. 7.* Albertinus *tract. de agnos. assertio. q. 24 & 25.* Bernardus Comensis *in disputatione de Strigibus*, & alij; & nouissimè prodijt in lucem, *Repetitio disputationis de Lamijs seu de Strigibus*, auctore Thoma Erasto.

Illud hîc in primis præfabor, videlicet communem sententiam esse, Lamias corporaliter posse deferri per varia locorum interualla, quò Dæmones permittente Deo eas duxerint. Solus Franciscus Ponzinibius Placentinus (quod ego sciam) hanc communem Doctorum sententiam reuocans in dubium, conatus est defendere, eas non ferri corporaliter: sed quæ dicuntur de illis, accidere eis in somniis, non autem re vera in corpore euenire. Eius tamen sententiam non modò communis opinio tot illustrium virorum, verùm etiam ipsa quotidiana experientia grauissimè refellit; de quo etiam suo loco dicetur. *Deportatio Lamiarum.*

Huiusmodi autem nefariæ fœminæ, de quibus nunc agimus apud Græcos & Latinos variè nominari videntur: Quippe Φαρμακίδες, & Φαρμακεύτριαι, dicuntur à Græcis: *Maleficarum varia appellatio.*

idque ἀπὸ τῆς φαρμακείας quo vocabulo ars earum exprimitur : à Latinis autem promiscuè & confusè vocantur Lamiæ , Striges , Magæ, Veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ. vulgò item in Italia, Strighæ dicuntur, & Strigoni: Hispania interdum Bruxios , aut Bruxias, alias Xorguinos , vel Xorguinas nominat. harum appellationum ratio breuiter reddi non potest , & ob id omittetur à me consultò , alibi fortassis copiosè relaturo : tantillùm tamen suprà *ad Bern. Comensis cap. I. tetigimus.*

Homagium & obedientia Dæmoni à Maleficis præstita.

† *Quibus præstant censum.*) Id est , quibus faciunt homagium , seu exhibent obedientiam & reuerentiam, quoniam inter alia lamiarum scelera, id est grauissimum & valde horrendum , vt cùm primùm in hanc sectam cooptantur , coram Dæmone , ipsis visibiliter in assumpto corpore apparente, abnegent Deum, & fidem Christianam , & cultum omnem diuinum , & beatissimam Virginem Mariam, & sacramenta Ecclesiæ catholicæ, & ipsi Dæmoni promittant perpetuam reuerentiam , cultum, & obedientiam : qualiter verò soleat hoc nefarium scelus initi, docent in primis Iacobus Sprenger *in Malleo Malesicarum par. 2. q. I. c. 2.* Arnaldus Albertinus *tract. de agnos. assert. cathol. q. 24. nu. 3.* & Alphonsus Castrus *lib. I. cap. 16. de iusta hæret. punit.*

Infirmitates à maleficis illata.

† *Et faciunt eos cadere in infirmitates diuersas.*) Quod à maleficis Deo permittente inferri possint varia infirmitatum genera longa posset à nobis oratione demonstrari: sed eum articulum latissimè disputat Iacobus Sprenger *in Mallio Malesicarum par. 2. quæst. I. cap. II.* eum videto.

ARTI

ARTICVLVS PRIMVS.

An praecedens Lamiarum depositio sit possibilis, verisimilis & credenda.

CIrca † primum articulum arguitur, † & videtur, quòd sint possibilia prædicta, scilicet, quòd cum Dęmonibus loquantur, cum illis ambulent, responsum præstent, & similia huiusmodi maleficia illis cooperantibus faciant. Nam primò suprà est visum per Sanctum Thomam *in 2.2.quæst.95.art.4.* quòd possibile est pacta inire cum Dæmonibus tacita vel expressa. *Colloquium cum Dæmonibus possibile.*

Secundò, dicit Augustinus *in 2.lib.de Doctrina Christiana*: quidquid procedit ex societate Dæmonum & hominum, superstitiosum est, & cętera, ergo possunt huiusmodi fatuę mulieres habere societatem, & commercium cum Dæmonibus. *Societas Dæmonum cum Lamiis superstitiosa.*

Item, quòd Dæmones inuocentur habetur per Sanctum Thomam *in dicta quæst.95.artic.2.& per gloss.in dicto c.accusatus.§.sane.supra eod. tit. & in iuribus in illa gloss.allegatis.* *Dæmones inuocantur à Maleficis.*

Item, quòd sit possibile Dæmonē loqui mulieribus talibus, vel viris inuocantibus eum, † probatur, quia Dominus interrogauit Dæmonem, *quod tibi nomen est?* qui respondit, *Legio mihi nomen est: quia multi sumus,* &c. *vt habetur Marci 5.cap.* *Inuocantibus Dæmon colloquitur.*

Item, quòd Diabolus loquatur, *habetur 3.Regum, vltimo cap. vbi dicitur: Egrediar, † & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.* *Diabolus loquitur mendacium.*

Item

Item, & *Ioan.* 8. *cap.* dicitur, Quòd cùm Diabolus loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. ergo mulieres prædictæ non sunt confessæ impossibilia.

Item, dicit Ioannes Chrysostomus *super Matthæum*, quòd interdum concessum est Diabolo verum dicere, vt mendacium suum rara veritate commendet. & habetur per Beatum Thomam *in* 2. 2. *q.* 172. *artic.* 6.

Cur dæmones interdum vera dicant.

Item, quòd Dæmon possit loqui talibus mulieribus probatur, quia Angeli boni locuti sunt & conuersati sunt cum hominibus: nam vt scribit Augustinus *in lib.* 16. *de ciuitate Dei*, Angeli boni assumptis corporibus † apparuerūt Abrahæ, & visi sunt à tota familia. † Apparuerunt etiam Angeli Loth, & ciuibus Sodomorum: scilicet duo Angeli in specie duorum iuuenum, *prout scribitur in Genesi.* Similiter Angelus qui apparuit Tobię ab omnibus visus est, † *prout scribitur in Tobia.* Et de Angelis bonis, qui apparuerunt Abrahæ dicitur *Genes.* 18. *capit. cùmque comedissent, dixerunt ad eum: vbi est Sara vxor tua, &c.*

Apparitio bonorum Angelorum in assumptis corporibus.

Ex quo patet, quòd Angelus non solùm potest assumere corpus, sed etiam assumpto corpore exercere opera animę vegetatiuæ, quæ sunt viuere, nutrirę, generare, augmentare: hoc enim totum comprehenditur sub nutrire. Si igitur Angeli boni hæc possunt, sic & Dæmones.

Et si dicāt & confiteantur tales mulieres prędictæ, aliquando coire Diabolum cum eis, non videtur hoc omnino impossibile: † pro quo adduco, quod scribit Sanctus Augustinus *in* 15. *de ciuitate*

Coitus Dæmonum cum mulieribus.

ciuitate Dei dicens, ſe audiuiſſe à fide dignis, Syluanos & Faunos, quos incubos & ſuccubos dicimus, mulieribus improbos extitiſſe: nam ſicut Angeli lucis aſſumunt corpora ex aëre, ex ſuperiori & puriori parte aëris, ita Angeli tenebrarum aſſumunt corpora de inferiori parte & de fœtida, vt dicit Aegidius *ſuper octaua diſtinctione.* 2. *lib ſent.* & Iſid. *in c.* 1. *li.* 7. *de ſummo bono.* & plurimi Theologi conſentiunt. Iacobus de Voragine etiam recitat, Dæmonem ſub forma Angelica veniſſe tentatum ſanctam Iulianam.

Dæmones varias inducunt formas ad decipiendum.

Item, quòd Dæmones aſſumant corpora aëreæ ſubſtantiæ, & fallere poſſint iſtas mulieres, probatur in iſtis verſibus Claudiani Poëtæ eximij loquentis de Dæmonibus, ſic dicentis:

Hi velut aëreo veſtiti corpore, noſtram
Mentiti ſpeciem, multos phantaſmate ductos
Deludunt homines falſi veríque Prophetæ,
In tenebris lucem ſimulant, in lite quietem,
Abſcondunt ſub pace dolos, in felle figurant,
Sub dubia ſpecie recti vitiata reponunt.

Et Hieronymus *in vita & legenda beati Antonij* dicit:

Quandoque Dæmones terrent, nunc mulierum, nunc beſtiarum, nunc ſerpentum formas ſumentes, &c.

Ergo poſſibile eſt Dæmonem apparere mulieribus prædictis, † aliquando in forma magni
magiſtri, vel amaſij ſui, aliquando in forma ca- 9.
nis, vel alterius animalis, vt dicunt: ergo non viden-

dentur confessæ impossibilia, si dicunt se conuersatas cum Dæmonibus, & eos vidisse in forma humana, & cum eis habuisse concubitum, & ab illis portatas esse de vno loco ad alium: puta à ciuitate Parisiorum vsque Romam, &c.

Accedit ad hoc quòd scribit Beatus Gregorius *in 8. lib. suorum moraliũ*, † Quòd quidam sacerdos reuersus domum mancipio suo negligentius venienti dixit: *Veni Diabole, discalcea me*; quòd mox ceperunt caligarum corrigiæ in summa velocitate dissolui, vt apertè demonstraret, quòd ipse qui nominatus fuerat, scilicet Diabolus, ad extrahẽdum caligas obediret. Et dicit ipse Sanctus Gregorius, quòd tunc presbyter pauescens, magnis vocibus exclamauit dicens: *Recede miser, recede miser, non tibi, sed mancipio meo imperabam, &c.* ergo non videtur impossibile, quòd Dęmon prędictis mulieribus, seu viris eum inuocantibus appareat.

Exemplum de Dæmone obtẽperante inuocanti ipsum.

Item pro ista parte facit, † quia videmus quotidie maleficia fieri aduersus coniugatos & alios, *vt habetur in cap. fraternitatis. suprà de frigid. & maleficiat. & 33. q. 1. cap. si per sortiarias.* patet per illud Vergilij (Si Poetæ credimus) de socijs Vlyssis, quos mutauit Circe in formam animalium, vnde dicit ipse Vergilius:

Maleficia aduersus coniugatos, & alios.

Ecloga 8.

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssei.

Carminibus, id est, incantationibus.

Et † dicit Isidorus *in 8. Etymologiarum lib.* quòd illa transmutatio sociorum Vlyssis non fuit fabulosa.

Et † in Exodo legitur, quòd Magi Pharaonis

coram

coram Moyse & Aaron verterunt virgas in dracones,& aquam in sanguinem,& cætera.

De † Arcadibus legitur,quòd Arcades transeũtes stagnum quoddam in Arcadia vertebantur in lupos.

Et Apuleius sectæ Platonicæ philosophus scribit historicè,† se ipsum in asinum fuisse conuersum, dum auis fieri conaretur per artem magicam ; sed tractu temporis in hominem fuisse restitutum. *Apuleius in asinum.*

Et iterum, vt ad sensus historicos redeamus, Augustinus *in* 18.*de ciuitate Dei*, scribit quendam Demenetum nomine fuisse versum in Lupum, sed post annum decimum in hominem restitutum : & subdit *ibidem* ipse Augustinus : & cùm essemus in Italia audiuimus , quasdam mulieres imbutas his malis artibus,dato caseo statim homines vertere in iumenta , quę necessaria quæq; portabant:& finita opera , iterum fieri homines: mens tamen seruabatur humana. & idem dicit Apuleius prædictus de se ipso scribens: *quamquã essem perfectus asinus,sensum tamen retinebam humanum.* *lib.18.cap.18 de ciuitate Dei.*

† In contrarium facit secundùm veritatem, quòd prædicta non sint possibilia , quia vt dicit Damascenus *in* 3.*cap. lib.* 2. † Angelus & Diabolus sunt substantia incorporea.ergo bestiale est dicere,quòd Dęmones habeant manus vel pedes.

Item ; † quòd Dæmones coïre non possint, etiamsi ex permissione diuina assumant corpora aërea,patet per physicam rationem : quia dicunt physici

physici, semen esse superfluum vltimæ digestionis, & cætera: sed quibus non competit mutatio alimenti, non competit emissio seminis, ergo: & cætera.

Item, † quòd non possit Diabolus loqui, & sic non possit petere censum à mulieribus istis, nec præcipere ipsis, quòd abnegent Deum, probari videtur; quia etiamsi liberè assumerent corpora, in corporibus assumptis non sunt illa, quę requiruntur ad formationem vocis, & ideò dicit Philosophus *in primo Politicorum*, quòd soli homini natura dedit sermonem: & Ægidius *super* 8 *dist.* 2. *lib. sentent.* vult Dæmonem non habere os, linguã, dentes, palatum, pulmonem, & sic mutum: & cætera. & ideò licèt aliquando Dæmones videantur loqui in assumptis corporibus, non est ille sonus propriè vocis, nec propriè vox, sed voci similis.

Et licèt etiam dicamus, quòd aliquando comedant, † illa non est vera comestio: quia & angeli boni & lucis, si aliquando comedisse legantur, vt dicit Ægidius *super dicta octaua dist.* 2. *lib. sent.* non fuit vera comestio, quia in illis assumptis corporibus virtus digestiua aberat.

Angeli qualiter dicantur comedere.

Sed prætereà licèt dicamus Angelos lucis & Angelos reprobos; assumere quandoque corpora ex permissione diuina (quia illis non est potestas nisi à Deo, iuxta illud Euangelij Ioannis: *Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper.* & Paulus *ad Rom.* 13. *cap. Non est enim potestas nisi à Deo.*) † tamen regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur Dæmones

Ioan. 19.

Vbi detineantur Dæmones vsque ad diẽ iudicij.

vsque

vſque ad diem iudicij, ſcribente Auguſtino *in li. 3. ſuper Geneſim ad litteram,* & Magiſtro ſententiarum *in 2. lib. diſtinct. 6.* ſi ergo aliquando Dæmones corpora aſſumant ad nocendum, hoc ex ſpeciali permiſſione procedit: cùm ſcribat Gregorius *in 2. lib. ſuorum moralium*, quòd nec aërem, in quo habitant, nec alia poſſunt elementa concutere, niſi permittat Deus. de hoc etiam legitur *Matth.* 8. & *Marci* 5. vnde ſatis patere videtur, quòd Diabolus non poſſit facere mulierem, vel maſculum abnegare Deum, committere homicidium, vel aliud malum facere, niſi ex ſpeciali permiſſione diuina.

Probatur etiam hoc aliunde: quia, vt ſcribit idem Gregorius *in 18. ſuorum moralium*: *omnis voluntas Diaboli iniuſta eſt: tamen Deo permittente omnis poteſtas iuſta: &c.*

Et idem Gregorius *in 3. Dialogorum* inquit: *Malignus ſpiritus cogitationi, locutioni, atque operationi noſtræ ſemper aſſiſtit, ſi fortaſſe quid inueniat, vnde apud examen æterni iudicis accuſator exiſtat: &c.* † Et ſic ſpiritualiter, non corporaliter aſſiſtit nobis Dæmon. *Cur actibus noſtris aſſiſtat Dæmon.*

Sed prætereà ratione probo, quòd non libero voluntatis arbitrio adeſt Dæmon aduocanti: quia ſi pro libera voluntate poſſent Dæmones nocere, & malè perſuadere in corporibus aſſumptis, † non ſolùm mulieribus, ſed etiam viris perſuaderent hæreſes, & ſanctæ fidei noſtræ abiurationem, & omnia mala: quòd tamen regulariter non contingit. *Dæmones non adſunt aduocanti pro arbitrio.*

Item † viris bonis, & pijs, nocerent, quod ta-

men non faciunt: quia certum est bonos, pios, & iustos securos esse ab incursionibus Dæmonum: nam vt dicit Hieronymus *in vita B. Antonij*, Iustus non subiacet Dæmoni.

Et generaliter concludo, quòd licet de potestate Diaboli scribat Iob *in* 41. *c.* 3. † *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei*: tamen ista est frenata à potestate diuina & bonitate. Et dicit Augustinus *in* 11. *lib. super Genesim*: *Habet Diabolus magnam cupiditatem nocendi: facultatem autem non, nisi quæ datur à Deo.* Et paulò pòst subiungit Augustinus: *Deus singulos malos supponit bonis, & malorum improbitas, non quantum nititur, sed quantum sinit, potest.*

Magna est Dæmonis potestas, & magna eius cupiditas ad nocendum.

Vnde non semper quando vult Dæmon potest assumere corpus humanum, ad persuadendum ea, quæ fatuæ mulieres confitentur.

Et illud est certum: quòd etiamsi liberè & absolutè assumerent Dęmones corpora, & formam humanam (quod negatur) † tamen numquam apparerent, quin terrerent: & sic non libenter & faciliter inuocarentur: quia etiam Angeli boni siue Angeli lucis terrent. Patet in Angelo, qui apparuit Zachariæ patri Ioannis Baptistæ stante à dextris altaris incensi, quo viso turbatus est Zacharias: quem confortans Angelus dixit: *Ne timeas Zacharia.*

Et similiter mulieres euntes ad monumentum, prout scribitur Marci vltimo cap. *Cùm viderent iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, obstupuerunt valde: qui dixit illis: Nolite expauescere.*

Simi-

Similiter etiam Angelus, qui comitatus est filium Tobiæ, compulit Tobiam & filium eius admirari, & ab illis recedens dixit (prout legitur Tobiæ 12.) *Pax vobis, nolite timere*: si sic est in Angelo lucis, multò magis, & multùm maiorem timorem incutit Angelus reprobus & tenebrarū: scribit tamen Iacobus de Voragine *in vita Ioānis Baptistæ*, quòd bonorum Angelorū est proprium ex sua visione territos verbis benignis consolari: mali autem Angeli illis, quos territos senserint maiorem timorem incutiunt; vnde non facile est, nec possibile, etiā nisi ex speciali permissione diuina, Dæmonem assumere corpus, & apparere inuocantibus illum.

† Ad illa autem quæ dicebam heri per artem magicā socios Vlysſis versos à Circe in belluas: & per artem magicam homines verti in bruta: Domini mei, sciendum, quòd beatus Augustinus *in præallegato* 18 *lib. de ciuitate Dei* multa & multa miranda dicit de his transmutationibus: tandem tenet ibi & concludit, quòd ista non fuerunt facta realiter: & illæ transmutationes non fuerunt veræ essentialiter, quamquam illusione Dæmonum demonstrarentur esse.

Per artē magicam homines non possunt conuerti in bruta animalia.

Idem concluditur in vitis Patrum vbi agendo † de miraculis sancti Macharij dicitur, quòd quędam puella fuit ducta ad sanctum Macharium, quam parentes eius dicebant arte magica factam equam sic & taliter, quod omnes videntes eam dicebant esse equam: his respondit amicus Dei, quòd ipse non videbat equam, sed puellam: non enim poterat ipse à Dæmonibus illu-

B. Macharius Dæmonis fallaciam soluit.

de post hoc introduxit vnà cum parentibus puellam in cellam suam, orans deuotissimè Deum vt ipse talem monstraret parentibus, qualis sibi videbatur, & repentè fugatâ Dæmonum fallaciâ, omnibus apparuit puella ipsa in forma sua propria hominis: ex hoc apertè demonstratur, quòd non realis mutatio illa fuerat, sed illusio oculorum per Dæmonum fallaciam causata.

Transmutationes, quas narrant historici & Poëtæ, qualiter factæ intelligi debeant.

Quotiescumque igitur huiusmodi transformationes & mutationes leguntur apud historicos poëtas, semper intelligamus apparenter, non essentialiter factas: sicut videmus in furiosis & ebriis, qui sępe & sæpissime aliud pro alio existimant: non enim est difficile Dęmoni, *vt Theologi volunt*, ex speciali permissione diuina demonstrare, quòd homo sit bos, vel lupus: quia non sinit veram rem ad oculos peruenire.

Et † Cæcus Esculanus *super tractatu sphœræ*, qui plenè incantationes Dęmonum dicitur nouisse, & potentias ipsorum, cùm fuerint ei valde familiares, profitetur, quòd Dæmones nequeunt humanum corpus vertere in brutum: nec possunt facere quòd mortui resurgant: † sed miracula possunt facere Dæmones per virtutem rerum naturalium nobis occultam, ipsis verò notissimam.

Et † alia etiam, quæ miracula videantur, possunt facere Dæmones: & hoc potest contingere duobus modis; vno modo ab intra: † quia Dæmones possunt phantasiam hominum, & etiam sensus corporeos alterare, vt aliquid appareat aliter quàm in veritate sit; & hoc etiam interdum

dum fieri dicitur per virtutes aliquarum rerum corporalium.

† Alio modo possunt Dęmones hoc facere ab extra, quia Dæmō potest ab aëre corpus aereum sumere,& formā alicuius mortui, & sub tali forma apparere viuis : & istis modis contingit fieri illusiones à Dęmonibus.

Respondendo igitur ad propositum, cùm dictum est, quòd Circe transmutauit socios Vlyssis in belluas, dicendum est, quòd hoc fuit apparenter, non realiter nec essentialiter: & ideò iure merito † ars magica gentium illusiua diu fuit à Romanis exclusa & prohibita: nam in lege duodecim tabularum fuit prohibita, prout etiam refert Plinius *in lib. naturalis historia*, & iure merito: quia scribitur etiam 19. *cap. Leuitic.* vbi Dominus dixit: *non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos.* Et sequitur *in* 20. *cap. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus morte moriantur, lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super illos.*

Magica ars Romanorum lege prohibita.

Et iterum redeundo ad transmutationem sociorum Vlyssis in belluas, dicitur secundùm sensum allegoricum, quòd Circe fuit formosa meretrix, quæ hominum mores sua pulchritudine variabat, adeò quòd etiam modesti viri capiebantur,& declinabant in bestiales mores propter quod dictum est id esse fictum, quòd Circe homines transformabat in belluas; id est, in belluinos mores; ideò mutauit socios Vlyssis: quia in variis voluptatibus eos tenuit, quousque facundus Vlysses sua oratione eos reduxit ad notum

Cur dicatur Circe socios Vlyssis in bestias conuertisse.

iter virtutis: nam vt Aulus Gellius dicit *in primo lib. noctium Atticarum:* in pecudum ferarúmque numero habetur quisquis corporeis voluptatibus pressus est. Et Philosophus *in 1. Ethicorum* inquit: omnino bestiales sunt, vitam pecudum eligentes, & ita est: nam eos, qui dediti sunt passionibus corporeis & voluptatibus, dat Deus omnipotens in reprobum sensum *23. q. 4. ca. Nabuchodonosor.* sed *vt suprà dictum est,* † in talibus tamen semper remanet mens humana, *hoc est,* synderesis, id est, morsus conscientiç semper repugnat quantùm in se est, contra bestiales sensus seu contra bestialitates huiusmodi.

Synderesis quid sit.

† Et nota, quòd synderesis secundùm Augustinum est naturale iudicatorium in quo sunt vniuersalia iuris diuini: & est quædam vis animæ suprema secundùm Hieronymum, quæ semper remurmurat & repugnat contra mala: vt etiam hoc habes per Archidiaconum *26. q. cap. Episcopi.*

Concludo itaque quòd impossibile est per artem magicam mutari hominem in aliquam bestiam, seu in animal brutum. † Et qui credit aliquam creaturam posse trãsmutari in aliam creaturam, stultus est, & Pagano infidelior. *dicto c. Episcopi.*

Transmutationes veræ per miracula.

Sed per miracula vera & sancta veræ fiunt transmutationes. 1. *q.* 1. *c. teneamus.* † vt de virga coram Moyse transmutata in draconem, quod non fuit illusio, sed fuit mutata natura; vt *de consecr. distin* 11. re vera. nam miraculum dicitur, quia mirum: quia est supra vires naturæ, vel quo ad

factum,

factum, vel quoad modum: quoad factum, vt quòd ad preces Gregorij Neocæsarien. legitur quidam mons retractus, & locum dedisse basilicæ ædificandæ: vt refert Archidiaconus 26. *quæst.* 5. *capit. nec mirum.* quòd mortuos etiam legitur resuscitasse beatum Petrum, vt habetur in actibus Apostolorum 9. *capit. in fin. &* 1. *quæst.* 1. *cap. teneamus, præallegato, &* 23. *quæst.* 8. *cap. Petrus. & Lucæ* 7. *&* 8. *& de pænit. dist.* 1. §. *Ex his itaque, aliàs.* §. *denique. vers. in Euangelio.* † Hæc sunt miracula, quia sunt super vires naturæ: quoniam de priuatione ad habitum non datur regressus via naturali.

Bifariam possunt fieri miracula.

Miracula vera sunt supra vires naturæ.

Fiunt etiam miracula quoad modum, vt in infirmis, quos in instanti Deus sanauit. *& habetur in Euangelio Ioannis, Matthæi, arci, & Lucæ in multis locis. & Archidiaconus refert in dicto c. nec mirum.* hæc sunt miracula bona.

Miracula quoad modũ qualiter fiant.

Sed redeundo ad propositum, † & concludo, plurima ex his, quæ confitentur tales mulieres, *de quibus suprà*, sunt impossibilia, vt putà quòd conuertantur in muscipulas; plura alia sunt verisimilia.

Francis. Peña

In Ambr. de Vignate art. 1. quęst. de Strigibus.

† *Circa primum, & cætera.*] Summa huius primi articuli hæc est. Tria hîc potissimùm nititur concludere: primum, non posse Dæmones liberè, & pro nutu, & arbitrio suo exercere cum Lamijs ea maleficia, quæ ab ipsis narrantur: secundum, ea tamen posse facere Dæmones, permittente Deo: tertium, impossibile esse virtute Dæmonum vnam creaturam in aliã transmutari: sed eas transmutationes, quæ à plerisque factæ narrantur, apparantes fuisse, non veras. Quę omnia ex disputationis serie suo loco manifesta fient.

† *Et videtur, quòd sint possibilia prædicta, &c.*) Ex his argumentis non colligas protinus contrariam sententiam profiteri Ambrosium, quoniam vt paulò anteà dicebam *commentario* 1. *seu num .ad quæsti. Ambrosij nostri* sententia eius est Dæmones liberè, & pro nutu, & arbitrio suo non posse hæc scelera exercere, nisi ex permissione diuina.

† *Probatur, quia Dominus interrogauit Dæmonem, &c.*) De intellectu seu expositione huius auctoritatis vide B. Thomam. 2. 2. *q.* 95. *art.* 4. *ad primum argumentum*. quam etiam retulit Ambrosius *Tractatu de hæret. in responsione ad primum argumentum quæstionis septimæ, num.* 84.

† *Et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.*) Hoc permittit Deus optimus maximus, cùm placet suæ prouidentiæ, ob peccata hominum, qui veritatem intelligere non merentur.

† *Apparuerunt Abrahæ.*] Hoc habetur *Genesis cap.* 18. Vbi apparuerunt Abrahæ tres Angeli in forma trium virorum.

† *Apparuerunt etiam Angeli Loth & ciuibus Sodomorum.*) Id habetur *Genesis cap.* 19. Vbi duo Angeli à Loth hospitio suscipiuntur.

† *Prout scribitur in Tobia.*) Id habetur *Tobiæ cap.* 5. Vbi Angelus Raphael Tobiam iuniorem ducit in Rages ciuitatem Medorum.

† *Pro quo adduco quod scribit Sanctus Augustinus, &c.*) De hoc dubio breuiter scribit B. Thomas 1. *parte. quæst.* 51. *art.* 3. *ad sextum argumentum*; vbi ait, impudentiæ videri, negare huiusmodi experimenta: cùm multi hæc vera esse fateantur. Pleniùs hæc prosequitur Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part.* 1. *quæst.* 3. & 4. & dicam paulò post, *vers. item quòd Dæmones coire non possint.*

† *Aliquando in forma magni Magistri.*) Id est in forma præsidis siue regis: nam quisquis hanc diabolicam sectam profitetur, adducitur ab eo, à quo instituitur ante tribunal Dæmonis, qui in solio quodam ad similitudinem regis sedet. Dæmon enim se illis in figura quadã visibili, & corporea ostendit, vt falsam majestatem suam, & imperium, ementito quodam signo illis persuadeat. ita Alfonsus Castrus *lib.* 1. *cap.* 16. *de iusta hæret. punit.*

† *Quod quidam sacerdos reuersus domum, &c.*) Pessima est eorum consuetudo, qui vel ob iram, vel ob quamlibet aliam causam facilè Dæmones vocant, exclamantes, vt sibi præstent vel auxilium, vel aliquod alicui nocumentum inferant: Dæmones enim cùm habeant obstinatã voluntatẽ in malo, vt grauiter & verè docet B. Thomas 1. *par. q.* 64. *art.* 2. paratissimi sunt ad nocendum; quare cauendum est ab hac incauta Dæmonum inuocatione, ne forte permittat Deus ob peccata nostra, vt Dæmonis potestas soluatur, & grauiter inuocantibus noceat.

† *Quia videmus quotidie maleficia fieri aduersus coniugatos, & alios, &c.*) Hoc est verissimum, & quotidiana experientia comprobatum, adeò vt maleficium inter impedimenta matrimonij numeretur à Theologis, *lib.* 4. *Sentent. dist.* 34. & à canonistis *in tit. de frigidis & maleficiatis in Decretalibus, & in cap. si per sortiarias.* 33. q. 1. quibus locis latè de hoc maleficij genere disputant doctores. adde Iacobum Sprenger *in Malleo Maleficarum par.* 2.

quæst. 1. *cap.* 5. *& seq.* Paulum Grillandum *tract. de Sortilegijs quæst.* 6. & Alphonsum Castrum *lib.* 1. *cap.* 15. *de iust. hæret. punit.*

Maleficia contra coniugatos multis modis fiunt.

Hæc autem maleficia, quæ aduersus coniugatos & alios fiunt, ne possint actum venereum exercere, multis modis permittente Deo fieri possunt tam ex parte Dæmonum, quàm ex parte Maleficorum, qui Dæmonum potestate funguntur. Ac Dæmones quidem variis hæc artibus perpetrare possunt: primò mouendo hominis phantasmata ad illusionem: vt si tale phantasma fœminæ obijceretur, quò sibi redderetur horrificum vel tactu vel visu membrum genitale viri. Secundò possunt per eandem specierum alterationem inuisam & exosam vxorem viro reddere, & virum fœminæ. Tertiò possunt per solũ motum impedire virile ne erigatur, aut erectum relaxare, ne opus venereũ possit vel inire, vel absoluere. Quartò possunt tempore breuissimo & actu citissimo applicando actiua passiuis, & instrumentum fœmineum indurare, & lumbos viri infrigidare, & spiritus illos, quibus instrumentum erigitur, exufflare & dissipare. Possunt itẽ permittente Deo, per venena vel aliam herbarum applicationem, generatricem virtutem in viro exsiccare, & conceptricem in fœmina. Denique multis aliis incognitis modis hæc maleficia perpetrare possunt.

Ad hæc verò maleficia exercenda Malefici credunt se posse compellere Dæmones, cùm in eo valde decipiantur: homines enim nisi diuina virtute muniti, nulla arte valent inuitos Dæmones trahere, aut tenere, aut ad aliquod opus faciendum compellere. Dæmones autem vt faciliùs homines ad se alliciant, fingũt se eorum obsequio esse addictos, & imperio eorum premi ac cogi. sed de hoc vide omnino quod scripsi *lib.* 2. *commentariorum in Directorium super quæst.* 42. §. *Annulum, vel speculum.*

Iam illud hoc loco breuiter inquirendum est, videlicet quo pacto hæc maleficia dissolui possint. Et cùm maleficiati hæc sæpissime, Deo permittente, patiantur ob peccata sua, ideò optimum remedium est, vt contrito corde sese ad Deum conuertant, precibúsque tam ipsi pro se, quàm alii pro ipsis diuinam misericordiam implorent: item exorcismorum beneficio vtantur. de quo

in dicto

in dicto cap. si per sortiarias. 33.*q.* 1. ita scriptum est: Si per sortiarias atque maleficas artes, occulto, sed numquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista eueniunt, vt corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrimis, & largioribus eleemosynis, & orationibus atque ieiuniis Domino satisfaciant: & per exorcismos, ac cætera ecclesiastica medicinæ munia ministri Ecclesiæ, tales quantùm Dominus annuerit, qui Abimelech ac domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procurent. Hactenùs ibi. Refertque. Iuo in Decreto *par.*8.*cap.*194. & de hoc articulo vide plenè per Iacobum Sprenger in Malleo Maleficarum *par* 2.*quæst.*2.*cap.* 2.*&* *seq.* *Genes.* 20.

Postremò sciendum est in hac causa, nullo pacto licere vnum maleficium per aliud maleficium dissoluere. hæc est communis sententia Theologorum *lib.* 4. *Sentent. dist.* 34. vbi B. Thomas *quæst.* 1. *art.* 3. & Ioannes Maior *quæst.* 2. Syluester *in summa* verbo, *maleficium. quæst.* 8. Alfonsus Castrus *lib.* 1. *cap.* 15. *de iusta hæret. punit.* & alij quos gratiâ breuitatis omitto. quamobrem nullo pacto licet Dæmones inuocare, aut magicos seu incantatores adire, vt illi illata iam maleficia per alia maleficia dissoluant. Primùm quoniam hoc suapte natura malum est, nullo ergo pacto id admittere licet. Rursus Dæmones hostes nostri sunt, nullámque nobis fidem nisi in nostram perniciem seruant. Præterea non sunt facienda mala, vt inde inueniant bona. huc spectat *cap. qui sine saluatore.* 26. *q.* 2. hæc verò propositio *quòd maleficia liceat dissoluere per alia maleficia*, tamquam erronea fuit damnata per facultatem Theologicam Parisiensem anno Domini 1318. in hęc verba: *Sextò quòd licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficiis repellere, error.* Hæc ibi. *Maleficium maleficio dissoluere non licet.*

Tandem vt nihil in hac causa parum explicatum relinquamus hoc etiam omnino addere oportuit, non modo non licere vnum maleficium per aliud repellere (vt hactenùs ostensum est) sed nec licere vti opera malefici ad tollendum aliud maleficium, etiamsi paratus sit maleficus ille ad exercendum maleficia. hæc est etiam com-

munis, vera, & omnino tenenda sententia, quam pro tentur Alfonsus Castrus *lib.* 1. *cap.* 15. *de iusta hæret. pu* Dominicus Sotus *lib.* 4. *Sentent. dist.* 34. *quæst.* 1. *art.* 3. Iac bus Vngarellus apud Angelum Clauasium *in summ* verbo, *superstitio.* §. 13. & alij, quos studio breuitatis om to. hæc inquã est communis & vera sententia, quam pr citati sequuntur aduersus Aureolum *lib.* 4. *Sentent. d* 34. *q.* 2. & Angelum Clauasium *in dicto* §. 13. Ration validissimas, quibus hæc sententia nititur, vide apud d ctores proximè citatos.

Ex his omnibus refellitur verissimè decisio textus *i* *eorum. C. de malef. & mathemat.* Bartoli & aliorum int pretum iuris ciuilis *ibidem*, Baldi *in. l.* 1. *C. e. tit.* asserent licere vti maleficijs ad alia maleficia auertenda. Imm verò præcitatam l. *eorum C. de malef. & mathemat.* vel iniquam iam olim iusto iudicio condemnauit Leo Im perator cognomento Philosophus per constitutione quandam Græco sermone conscriptam, quam nunc l tinam habemus. estque mihi inter constitutiones h Imperatoris *nu.* 65. cuius initium est: *Qui propter tem lentorum*, &c.

† *Et dicit Isidorus in 8 Etymolog. lib. &c.*) Id habet Isid rus *lib.* 8. *Etymologiarum cap.* 9. cuius verba ita haben Fertur & quædam Maga famosissima Circe: quæ soci Vlyssis mutauit in bestias. hactenùs Isidorus. Ambrosi verò paulò pòst copiosè demonstrabit has non fuisse v ras transmutationes, sed tantùm apparentes, & illusion bus Dæmonum fabricatas.

† *Et in Exodo legitur quòd Magi Pharaonis, &c.*) Hæ historia habetur *Exodi cap.* 7. ea verò notissima est, & o id à me omittetur. qualiter autem Magi Pharaonis ill per incantationes suas fecerint, quæ Scriptura comme morat præcitato loco, copiosè exponunt Theologi; e speculatio non est præsentis loci, nec nostræ breuitatis vide B. Thomam *par.* 1. *q.* 110. *art.* 4. *&* 2. 2. *q.* 178. *art.* 2. *& lib.* 3. *aduersus Gentiles cap.* 104. *& multis sequentibus.*

† *De Arcadibus legitur, quòd Arcades, &c.*) Hoc scribit B. Augustinus *lib.* 18. *de ciuitate Dei c.* 17. *&* 18. *c. eiusdem lib. ait ita: Mandatúmque est litteris à dijs vel potiùs Dæmonibus Arcades in lupos solere conuerti.* Hæc ibi. De Arca-

dibus hoc etiam reperio apud Isidorum *lib. 8. Etymologiarum cap. 9* Legitur, inquit Isidorus, de sacrificio, *quod Arcades Deo suo Lycao immolabant, ex quo quicunque sumerent in bestiarum formas conuertebantur.* Hactenus ille.

† *Seipsum in asinum fuisse conuersum &c.*) Iam monui paulo anteà Ambrosium, paulopost ostensurum has non fuisse veras transmutationes, interim videro quid de hac re scribat Alfonsus Castrus *lib. 1 cap. 14. de iusta hæret. punitione*, vbi & hæc refert, & qualiter sint intelligenda, declarat.

† *In contrarium facit secundùm veritatem, &c.*) Reuocandum est in memoriam, quod dixi suprà *num. 1. sub initium quæstionis nostræ de Lamijs* vt hæc quæ nunc subsequũtur intelligantur: nam hîc iam nititur Ambrosins ostendere Dæmones re vera non posse pro nutu & arbitrio suo ea maleficia & opera cum Magis exercere, quæ ipsi commemorant: posse tamen ea perpetrare ex permissione diuina: eo excepto, quod paulò etiam post demonstrabit, videlicet eos non posse vnam creaturam in aliam transmutare. Hæc est sententia huius auctoris, vt apertissimè colligitur ex serie totius disputationis; quæ & communis est, & vera, & communi theologorum consensu recepta. non ergo negat Lamias posse corporaliter deferri per longa locorum interualla, aut alia quæ cum ipsis geri dicuntur; sed cuncta hæc non posse liberè per Dæmones exerceri, nisi Deus optimus maximus id permittat.

† *Angelus & Diabolus sunt substantia incorporea.*) Vide B. Thomam 1 *par. quæst. 51. art. 1. & ibi Caietanũ.* & Theologos scholasticos *lib. 1 sent. dist. 8.* Burchardus *lib. 20. decretorum cap. 88.* ex dialogo Gregorii hoc affert decretũ: *Dic quæso te, apostatas spiritus à cælesti gloria deiectos, corporeos an incorporeos esse suspicaris? Petrus. Quis sanè sapiens, esse spiritus corporeos dixerit?* Hactenus ibi.

† *Item, quòd Dæmones scire non possint etiamsi ex permissione diuina, &c.*) Hoc quod Ambrosius refert hîc, ad incubos & succubos Dæmones referendum est, de quo magna est controuersia inter graues auctores, videlicet an sit verum quòd Dæmones actus venereos exerceant in assumptis corporibus, nunc formam virorum

Dæmones incubi & succubi an coëant & quomodo.

virorum, aliàs formam seu figuram fœminarũ massumentes. & Ambrosius hîc significare videtur omnino esse impossibile, vt Dæmones coëant, etiamsi ex permissione diuina corpora crassa assumant. hoc ipsum sub dubio videtur relinquere Beatus Augustinus *libr. 15. de ciuitate Dei capit. 23.* & alij. Sed Beatus Thomas *par. 1. quæstio. 51. artic. 3. ad sextum argumentum*, & Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum par. 2. quæst. 1. cap. 4.* & Bartholomæus Sybilla *in Speculo peregrinarum quæstionum, quæst. 2. secundi tertia Decadis*, & Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 16. de iusta hæreticorum punitione*, & alij de hac re non censent dubitandum. quoniam verò res hæc ad credendum videtur difficilis, propterea quid de hoc articulo sentiendum videatur libenter explicabo, iuxta mentem præcitatorum doctorum.

Dæmon ergo qui harum rerum inferiorum proprietates bene notas habet, potest aërem condensare, & ex illo, aut ex aliqua alia materia corpus conficere, illúdque in figuram hominis, aut alterius animalis disponere. Quo corpore confecto licèt illi nullam animam dare possit, potest tamen circa motum localem omnia illa operari, quæ operaretur anima si esset in illo: nam potest mouere manus, pedes, linguam ad locutionem, erigere membra genitalia, vt apta esse videantur ad coïtum. & totum denique corpus mouere, sicut viri cum mulieribus coëuntes mouere solent. tametsi verò hæc omnia fecerint, semen tamen ex corpore illo emittere non possunt: quia semen illud (vt physici & medici docent) est pars substantiæ, quæ ex cibo optimè digesto remanet, illa scilicet quæ proxima est, vt conuertatur in sanguinem: corpus autem illud phantasticum cùm sit prorsus inanimatum, non potest cibos concoquere, nec vllam illorum facere digestionem: vnde consequitur, vt nec semen vllum habeat, quod emittere possit, dum coïre nititur cum fœminis: Necessarium est igitur, vt cùm Dæmon coït cum fœmina mediante illo corpore phantastico à se, Deo permittente, fabricato, ex alio corpore humano semen illud extorqueat, vt illud in vas muliebre emittere possit. Fœmina verò præstigiis Dæmonis illusa putat semen illud à Dæmone incubo ex proprio corpore emitti.

Dæmones coëuntes non possunt ex corporibus assumptis semen emittere.

Semen ex alio corpore assumunt Dæmones ad coïtum

ti. Dubium autem non est, quin fœmina possit ex illo semine concipere, vt præcitati vno ore admittunt. Si verò contingeret concipere, proles inde nata nō esset dicenda filius illius Dæmonis concūbentis, sed potiùs filius illius hominis, à quo Dæmon extorsit semen, quod in vterum fœminę immisit, ex quo conceptus ille subsecutus est. ita docent præ ceteris B. Tho. & Alfonsus Castrus proximè citati. Ambrosius verò hîc non negat hanc cōmunem sententiā, sed idem prorsus sentit, vt eius ratio demōstrat.

Incubum Dæmonem vocant doctores eum, qui in figura viri concumbit cum fœmina; succubum verò appellant eum, qui in forma & figura fœminæ supponitur viro coëunti, à quo accipit semen, quòd cùm fit incubus transfundat in vterum fœminæ. Lamiæ autem sæpe experiuntur huiusmodi Dæmones incubos & succubos, vt constat ex earum confessionibus. & ex his remanet apertus hic Ambrosij locus. *Incubi & succubi Dæmones qui.*

† *Item, quòd non possit Diabolus loqui, &c.*) Hic locus eodem modo intelligendus est, ac proximè præcedens: nā cùm Dæmones sint spirituales substantiæ corporibus carentes, manifestum est, quòd ex proprietate suæ naturę non possunt eos actus exercere, qui exercentur per instrumenta corporis organici, & propterea consequitur, vt si in assūptis corporibus loquātur, palpēt, emittant semē, & similia faciāt, tales actus naturaliter nec sunt Dæmonum, nec eorum corporum, à quibus mediantibus Dęmonibus exercentur. Angelus ergo bonus, vel malus propriè nō loquitur per corpora assūpta, sed est aliquid simile locutioni, in quātum format sonos in aëre similes vocibus humanis. Ita dicit B. Thomas *par. 1. quæst. 51. art. 3. ad quartum argumentum.* & iuxta hanc doctrinam accipienda sunt quę hoc loco tradit Ambrosius; immò ipse etiam se ipsum explicat *in fine huius nu. ibi: Non est ille sonus propriè vocis. &c.*

† *Illa non est vera comestio, &c.*] In sacra scriptura Angeli aliquando comedisse leguntur, *vt Genesis cap. 18. ibi: Cúmque comedissent, &c. & Tobiæ cap. 8. ibi: Et post hæc epulati sunt benedicentes Deum.* Qualiter autem intelligendi sint comedisse dubium est, & Ambrosius illam non fuisse veram comestionem apertè declarat hoc loco; cui omnino *Comedere nō conuenit Angelis.*

nino

nino consentit B. Thomas *in 1. par. quaest. 51. art. 3. ad quintum argumentum* cuius haec sunt verba: *Ad quintum dicendum, quòd nec etiam comedere, propriè loquendo Angelu* conuenit, quia comestio importat sumptionem cibi conuertibilis in substantiam comedẽtis. Et quamuis in corpus Christi post resurrectionem cibus non cõuerteretur, sed resolueretur in praiacẽtem materiam: tamen Christus habebat corpus talis naturae, in quod posset cibus conuerti: vnde fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab Angelis neque conuertebatur in corpus assumptum, neque corpus illud talis erat naturae, in quod posset alimentum conuerti; Vnde non fuit vera comestio, sed figuratiua spiritualis comestionis. Et hoc est quod Angelus dixit Tobiae 12. Videbar quidem vobiscum mãducare, & bibere, sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor. Abraham autem obtulit eis cibos, existimans eos homines esse, in quibus tamen Deũ venerabatur, sicut solet Deus esse in Prophetis, vt Augustinus dicit 16. *de ciuitate Dei.* hactenus *ibi* B. Thomas. ex quibus apparet veram esse Ambrosij sententiam hoc loco, quae etiam lumen declarationis accipiet ex traditis per eundem B. Thomam *quodlibeto. 3. q. 2. art. 5.*

Christus post resurrectionẽ qualiter comederit.

† *Tamen regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur Daemones vsque ad diem iudicij, &c.*) Adhuc persistit Ambrosius in suscepto instituto, vt videlicet probet Daemones non pro libero voluntatis arbitrio perpetrare quaecumque maleficia, quotiens & quando volunt: id autem probat hoc medio; quia Daemones, inquit, tametsi corpora assumere possint ex permissione diuina, non proptereà liberrimè quidquid cupiunt eos facere concludendum est: quoniam regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur vsque ad diem iudicij. In his Ambrosij verbis haec vertitur quaestio, An Daemones omnes cum primùm peccauerunt, detrusi fuerint ad infernum, an verò remanserint in superiori aëris regione, seu in aëre caliginoso. de hac quaestione agit Magister sentent. *lib. 2. dist. 6. §. non enim.* & ibi doctores scholastici, & B. Thomas *in 1. par. quaest. 64. art. 4. & alibi.* horum conclusio est, Daemones vsque ad diem iudicij remansisse prope nos in hoc aëre cali-

Daemones ad quem locum detrusi sint post lapsum.

caliginoso ad nostrum exercitium; licèt eorum aliqui nunc in Inferno sint ad torquẽdum eos, quos ad malum induxerunt, post diem verò iudicij omnes mali tam homines, quàm Dæmones in Inferno erunt. Hanc sententiam videtur comprobare illud Iudæ Apostoli *in Epistola sua Canonica cap. vnico*, vbi hæc sunt verba: *Angelos verò qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni Dei, vinculis æternis sub caligine reseruauit.* hactenus ibi. Item illud Petri Apostoli *in Epistola canonica 2. cap.* vbi ita scriptum est: *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos in iudiciũ reseruari.* hæc ibi. tametsi ergo in hoc aëre caliginoso remanserint ad exercitium nostrum, non tamen liberam habent nocendi potestatem: sunt enim quasi alligati vinculis & constricti, nec nisi ex permissione diuina dissoluuntur. atque hoc nititur Ambrosius docere hoc loco.

† *Et sic spiritualiter, non corporaliter assistit nobis Dæmon.*] Hoc dictum iuxta præcedentia, & consequentia intelligendum est: nam spiritualiter assistit nobis Dæmon ex propria natura, corporaliter autem ex permissione diuina, in assumptis corporibus, eo modo quo hactenus dictum est.

Assistentia Dæmonum spiritualis & corporalis.

† *Non solùm mulierib. sed etiam viris persuaderent, &c.*) Et re vera certum est non modo fœminis, sed etiam viris persuadere Dæmones hæc scelera quæ numerat hic Ambrosius, & quæ copiosiùs retulit *suprà num. 1. & 2. sub initium quæstio.* & ingenuè tamen fatendum est, plures esse fœminas, quæ hanc diabolicam sectam profiteantur, quàm viros. Cuius rei multiplex causa assignari potest. prima est nimia & facilis mulierum credulitas, ob quam sexus muliebris non difficulter decipitur, quam cùm optimè intelligat Dęmon, frequentiùs fœminas per fraudes & fallacias aggreditur, quàm viros: nam Euam primam omnium matrem Dæmon seduxit: & ob hanc causam B. Paulus 1. *ad Timot.* 2. non permittit mulierem docere & *in concilio Carthaginensi 4. cap. 99.* scriptum est ita, *Mulier, quamuis docta & sancta viros in conuentu docere non præsumat.* hæc ibi. Refert Iuo *in Decreto part. 8. capitul.* 234.

P

& Gratianus *in cap. mulier. dist.* 23.

Altera causa esse potest earundem mulierum fragilitas, & ad libidinem pronitas: sunt enim mulieres proniores ad libidinem, quàm viri. præcipuus autem scopus Maleficarum dum eam damnatam artem profitentur, est carnis voluptas, quam dicunt se experiri maximam cum Dæmonibus incubis, dum in figura virorum seu amasiorum suorum cum ipsis nefariè commiscentur. Ambrosius verò hîc non dicit nullos decipi viros, sed regulariter nô tot viros decipi ac fæminas; quod & verum est ob causas relatas.

Maleficarum scopus carnis voluptas.

Vltima reddi potest de hac re causa illa, quam tradit Tiraquellus *in nona lege connubiali. num.* 30. 31. videlicet, quòd fæminæ sint multùm superstitiosæ, & ad nouas sectas promptæ. id quod latè demonstrat ibi more suo Tiraquellus, eum videto.

† *Item viris bonis, & pijs nocerent, &c.*) Nituntur equidem Dæmones omnibus modis nocere viris piis, & iustis, vt eos à via recta deturbent, sicut historiæ de vitis sanctorum virorum plenissimè testantur: illi tamen auxiliante Deo, immoti manentes perferunt Dæmonum tentationes, & eas superant. quòd si Dæmonis potestas soluta esset & libera, non dubium quin grauissimè piis viris & sanctis nocerent Dæmones: exemplum extat in Iob & aliis sanctis.

† *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei.*) Integra periodus huius auctoritatis ita habet: *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret.* hæc ibi. huius loci variæ sunt versiones, variæ quoque expositiones: sed de Dæmonis potestate communiter solet accipi. B. Hieronymus, siue quisquis ille est, cuius sub B. Hieronymi nomine commentarij in Iob circumferuntur, in hunc locum pulchrè scribit in hæc verba: *Nulla creatura est tanta potentia, siue peccatrix creatura tanta malitia: & ideò in vtraque re nullus ei poterit comparari. Propria voluntate liberi arbitrij sui in superbiam elatus factus est: id est, ita sui malitiâ deprauatus est, vt nullum timeret, nec ipsum Dominum Deum creatorem suum. Timet quidem vt malus seruus & praeuaricator, sed non habet in se dilectionis Dei timorem.* hactenus ibi.

Potestas Dæmonis.

† Tamen

† *Tamen numquam apparerent quin terrerent.*) Hoc dictum verum videtur omnino; quoniam Dæmones aut numquam, aut perquam raro apparent inuocantibus, quin eos magnopere & miris modis terrìtent, vt confitentur Magi ipsi, & Maleficæ mulieres: verumtamen non propterea inuocare desistunt, quoniam desiderium intelligendi & consequendi à Dæmonibus ea, quæ cupiunt ipsi inuocantes, superat timorem quamquam sæpe etiam contingit, vt cùm inuocantes Dæmones timorem & horrorem ferre non possint, infelices casus patiantur.

† *Ad illa autem quæ dicebam heri per artem magicam socios Vlyssis versos à Circe, &c.*) Vt ea quæ nunc sequuntur facilius intelligantur, reuocanda sunt in memoriam, quæ adnotauimus *supra initio quæst. num. 1.* nam ex tribus illis, quæ susceperat Ambrosius tractanda in primo articulo huius disputationis de Lamiis, nunc aggreditur postremum, videlicet impossibile esse virtute Dæmonum vnam creaturam in aliam transmutari: sed eas transmutationes, quæ à plerisque factæ narrantur, apparentes fuisse, non veras. De hoc ergo articulo plene agit hoc loco Ambrosius secutus B. Augustinum *lib. 18. de ciuit. Dei.* agit item Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 14. de iusta hæret. punitione*, Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part. 1. quæst. 1. capit. 8.* & alij: sed ab his intelliges copiosè quid tenendum sit in hac materia.

Iam ex tota hac disputationis serie hæc conclusio colligenda est: Non potest Dæmon, nec Magicus vllus Dæmonis ope adiutus transmutare homines essentialiter in lupos, asinos, aut quælibet alia bruta animalia: quoniã ad hoc non potest vllo pacto extendere se potestas Dæmonis. ad hanc assertionem probandam, multa & verè & subtiliter commemorãt præcitati doctores, quæ nos gratiâ breuitatis libenter omittimus, cùm facilè inueniri possint suis locis. *Dæmon non potest nec Magici omnes transmutare homines essentialiter in bruta.*

† *Vbi agendo de miraculis Sancti Macharij dicitur.*) Narratur in vitis Patrum, quòd iuuenis quidam puellam quandam ardenter amabat, eámque solicitè & frequenter ad libidinem prouocabat: eam puellam, quia numquam sibi voluit assentiri, Iudæus quidam Magus ad preces eiusdem iuuenis in equam conuertit, vt sibi alijs-

que eam aspicientibus, videbatur. Ob eam causam ad B. Macharium virum singularis sanctitatis deducta est: qui cùm aspiceret eandem fœminam se videre, non equam asseruit: quoniam vt rectè dicit hoc loco Ambrosius, vir ille sanctus Dæmonis fallacia illudi non poterat. Macharius ergo sanct⁹ fusis ad Deū precibus pro puella orauit, vt ea fallacia liberaretur, eāq; liberatā parentib. reddidit.

†*Et Cæcus Esculanus, &c.*) Hoc inducit Ambrosius ad probandam eandem conclusionem ex confessione & auctoritate eorum, qui Dæmones habuerunt familiares: qui etiam fatentur has transmutationes realiter fieri non posse.

† *Sed miracula possunt facere Dæmones, &c.*) Vt totus hic locus apertiùs intelligatur breuiter nobis hic agendum erit de proposita quæstione, An scilicet Dæmones possint facere miracula. primò illud est præfandum, quòd miracula verè & propriè loquendo, ea dicuntur quæ fiūt præter ordinem totius naturæ creatæ. ita B. Thomas *par. 1. quæst. 110. art. 4. ad 2. argumentum, & quæst. 114. art. 4. eiusdem primæ partis.* & ex hoc infertur, quòd vera miracula non possūnt fieri nisi virtute diuina, operatur enim ea Deus ad hominum vtilitatem. ita tradit Thomas 2. 2. *quæst. 178. art. 2.* & tandem ex his concluditur, Dæmones non posse facere vera miracula. hæc verò sententia intelligetur ampliùs vera esse, ex requisitis ad veram rationem seu essentiam verorum miraculorum, quæ enumerat gloss. *in cap. vnico de reliquijs & venerat. sanctor. lib. 6 in verbo, sedis Apostolicæ.* Ex his videtur refelli doctrina Ambrosij hoc loco dicentis, *Dæmones posse facere miracula.* Sed dicendum est, quòd miraculum quandoque capitur largè, pro eo quod excedit humanam facultatem & considerationem: Et sic Dæmones possunt facere miracula: quæ scilicet homines admirantur, in quantum eorum facultatem & cognitionem excedunt. Quamuis autem huiusmodi opera Dæmonum, quæ nobis miracula videtur, ad veram rationem miraculi non pertingant; sunt tamen quandoque veræ res: sicut Magi Pharaonis per virtutem Dæmonum veros serpentes & ranas fecerunt. ita scribit & verè B. Thomas *in 1. par. q. 114. art. 4.* & hoc ipsum vult dicere hîc Ambrosius sub his breuibus verbis

Miracula quæ dicantur.

Miraculi vox largè sumpta quid sit.

Sed.

Sed quæret aliquis qualiter possint Dæmones res quandoq; veras producere, & quas res producere possint, & quas verò non possint. Ad hoc respondet B. Th. loco proximè citato in hũc modũ: *Dicendũ quòd materia corporalis non obedit Angelis bonis seu malis ad nutũ, vt Dæmones sua virtute possint transmutare materiã de forma in formã: sed possunt adhibere quadã semina: quæ in elementis mũdi inueniuntur ad huiusmodi effectus cõplendos: vt Augustinus* dicit 3. de Trin. *& ideò dicendũ est, quòd omnes transmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent prædicta semina, possunt fieri per operationem Dæmonum huiusmodi seminibus adhibitis: sicut cùm aliquæ res transmutantur in serpentes vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt. Illæ verò transmutationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum secundùm rei veritatem perfici possunt: sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiale, aut quòd corpus hominis mortuum reuiuiscat.* Hactenus B. Thomas.

† *Et alia etiam, quæ miracula videantur. possunt facere Dæmones, &c.)* Hic locus in exemplari Ambrosij manuscripto deprauatus erat, sed eum emendauimus, vt est impressus, partim ex sententia, quam tractat, partim ex B. Thoma, quem hîc sequitur Ambrosius tacito eius nomine *par. 1. q. 114. art. 4. ad 2. argum.* hoc ergo vult dicere: Quamuis Dæmones possint facere ea, quæ *in proximo superiori commentario nu* 30. retulimus; non tamen possunt corpus humanum mutare in corpus bestiale, aut vnum animal perfectum in aliud conuertere: ad hoc enim non se extendit potestas Dæmonis. Quòd si aliquando aliquid tale operatione Dæmonum fieri videatur, hoc non est secundùm rei veritatem; sed secundùm apparentiam tantùm. Et hoc potest contingere duobus modis, quos hîc Ambrosius explicat. hæc est eius sententia, vera quidem, & tuta. *Miracula Dæmonum ab intra.*

† *Quia Dæmones possunt, &c. sensus corporeos alterare, vt aliquid appareat aliter, &c.)* His modis relatis hîc ab Ambrosio veteres illos Magos à Poëtis celebratos in varias sese figuras transmutasse arte Dæmonum credendum est: sicut de Proteo retulit Vergilius *lib 4. Georgicorum in hæc verba.*

Protei transmutatio.

Verùm vbi correptum manibus vinclisq́; tenebis:
Tum variæ illudent species, atq́; ora ferarum:
Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squamosúque draco, & fulua ceruice Leæna:
Aut acrem flammæ sonitum dabit: atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.

Hæc ille. Cui consentiens Ouidius lib 8. Metamorph ait:

Præstigiosæ Magorum transmutationes.

Sunt quibus in plures ius est transire figuras,
Vt tibi complexi terras maris incola Proteu:
Nam modò te iuuenem, modò te vidêre Leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurū.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras, interdum vndis contrarius ignis.

Hactenus ille, Has vero transmutationes non fuisse veras, sed apparentes Magorum præstigiis factas, ex eisdemmet Gentilibus colligere licet.

† *Alio modo possunt Dæmones, &c.*) Et quemadmodum potest Dæmon ex permissione diuina, assumere corpus ex aëre cuiuscunque formæ & figuræ, & in eo visibiliter apparere: eadem ratione potest circumponere cuicumque rei corporeæ quamcumque formam corpoream, vt in eius specie videatur. ita B. Thomas *in 1. par. q. 114 art. 4. ad 2. argumentum.*

† *Ars*

† *Ars magica Gentium illusiua diu fuit à Romanis exclusa, & prohibita.*] In legibus duodecim tabularum ita sciptum erat: *Qui malum carmen incantarit, frugesúe excantarit coërcetor.* Hæc ibi. Plinius *lib.30. naturalis historiæ* dum loquitur de venefica Magia, legis quoque duodecim tabularum meminit. ait enim ita: *Extant apud Italas gentes vestigia eius in 12. tabulis.* Idem Plinius. *lib.28. cap. 2.* cùm probare niteretur magicarum incantationum aliquam esse vim dicit, legum ipsarum in 12. tabulis verba hæc fuisse: *Qui fruges excantasset: &, Qui malum carmen incantasset.* Huius quoque legis testimonium extat apud Senecam *lib.4. natur. quæst. 4.* Vlpianus *in l. item apud Labeonem, §. si quis Astrologus ff. de iniurijs.* diuinatores coërcendos docet. Idem *in l. 1. §. medicos. ff. de varijs. & extraord. cognit.* id genus medicinæ, quòd exercetur per exorcismos, *idest*, vt ego interpretor, per incantationes, siue per maleficia, omnino repudiat. ait enim ita: *Non tamen si incantauit (medicus videlicèt putandus est) si imprecatus est, & vt vulgari verbo imposterum vtar, si exorcizauit: non sunt ista medecinæ genera.* Hactenùs ibi. Iam Romani quoque Imperatores multia latis legibus Magicos coërcent, *vt in l. multi. l. nemo. l. nullus. C. de malef. & mathemat.* sed de his copiosè disseruit Ambrosius suprà, vbi & nos diximus, & quæ nunc repetit hic fusius sunt in superiorbus declarata.

† *In talibus tamen semper remanet mens humana, &c.*) Ex tota disputatione satis constat verum esse quòd hic tandem concludit Ambrosius: cùm enim Dæmones non possint mutare homines in animalia, licèt possint fraudulenter obijcere videntium oculis talia phantasmata, quibus in animalia mutati esse videantur, relinquitur omnino, vt mens humana in eis semper remaneat. Idem docuit *B. Augustinus lib.18. de ciuitate Dei, cap.18.* cuius hęc sunt verba: *Nam & nos cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant, quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta ilicò verterentur, & necessaria quæque portarent, póstque perfuncta opera iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamq; seruari.* Hacte-

nus B. Augustinus.

† *Et nota, quòd synderesis, &c.*) Synderesis habitus quidã est naturalis, qui dicitur nos instigare ad bonum, & murmurare de malo: inquantum per prima principia procedimus ad inueniendum, & iudicamus inuenta. ita scribit & verè B. Thomas *par. 1. quæst. 79. art. 12.* ad quem recurrere oportet, vt hic Ambrosij locus de synderesi apertiùs intelligatur. vide B. Augustinum *lib. 2. cap. 10 de libero arbitrio*, & B. Hieronymum *in Ezechielem cap. 1.*

† *Et qui credit, &c. stultus est, & Pagano infidelior, dicto cap. Episcopi.*) Eandem illam conclusionem, videlicet impossibile esse vt virtute Dæmonum homines in bruta animalia verè transmutentur, nunc probat Ambrosius *ex cap.* Episcopi. 26. *quæst.* 5. quo loco ita scriptum est: *Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciẽ, vel in aliã similitudinẽ, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quẽ omnia facta sunt: proculdubio infidelis est, & Pagano deterior.* Hæc ibi. Hoc decretum in vulgatis Gratiani exẽplaribus concilio Anquirensi tribuitur. Alfonsus Castrus *li. 1. de iusta hæreticorũ punitione c. 14* circa finẽ cõcilio Ancyrano tribuendum censet. sed hæc aliàs. Burchardus *lib. 10. decretorum cap.* 29. & Iuo *par. 11. cap. 54.* decretum quoddam referunt huic valde simile, quòd tribuunt concilio Agathensi *cap.* 4. tametsi in concilio nondum inuenerim: id verò decretum ex Burchardo ita habet: *Perquirendum est si aliqua fœmina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum se immutare posse dicat, id est, vt de odio in amorem, aut de amore in odium conuertat aut bona hominum, aut damnet, aut surripiat. Et si aliqua est quæ se dicat cum Dæmonum turba, in similitudinem mulierum transformata, certis noctibus equitare super quasdam bestias & in eorum consortio adnumeratam esse: hæc talis omnimodis scopis correpta, ex parochia eijciatur.* Hactenùs Burchardus, à quo in paucissimis discrepat Iuo. Inter hoc decretum & illud, quòd ex Gratiano paulò anteà retulimus, hæc est differentia, quod in priori infidelis decernitur, qui credit posse fieri, vt aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius immutetur: aut ex vna specie, vel similitudine

Strigimagarum error de transmutatione in animalia.

Lamiarum error de equitatione & cõsortio Dæmonum damnatur.

tudine

tudine in aliam transformetur: quod dogma verissimum esse præcedentia ostendunt: in posteriori verò decreto decernitur non esse credendum, vt de odio in amorem, aut de amore in odium mentes hominum transformentur. quæ res etiam est verissima: quoniam nec Dæmon, nec vlla sortilegia talem vim habent, vt compellant liberam hominis voluntatem ad amandum, vel odio habendum. ita & verè tradunt Paulus Grillandus *tract. de sortilegijs. q. 3.* Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 15. de iusta hær. punitione* hæc enim sortilegia apta sunt potiùs ad inducendum furorem, quàm amorem. Id quòd etiam Gentiles rationem naturalem secuti testantur: nam Ouidius *lib. 2. de arte amandi* ita cecinit:

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis, vimq́; furoris habent.

Sed de his præter citatos, vide quæ fusiùs scripsimus *lib. 2. commentariorum in Directorium inquisitorum super quæstio. 43.*

† *Vt de virga coram Moyse transmutata in draconem.*) Vt apertiùs intelligantur, quæ hoc loco scribit Ambrosius vide omnino B. Thomam *par. 1. q. 114. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 1. & 2.* inde enim patebit, verissimam esse hanc Ambrosij doctrinam. ea verò ideò hic non repetimus, quoniam etiam ex anteà dictis satis patent. iam distinctionem, quam hîc ponit Ambrosius de miraculis quoad factum, & quoad modum pleniùs intelliges ex Archidiacono *in c. nec mirum. 26. q. 5.* eum omnino videto.

† *Hæc sunt miracula, quia sunt super vires naturæ.*) Rectiùs loquitur Ambrosius hîc quàm loquatur glossa *in cap. 1. de reliquiis & venerat. sanctorum, lib. 6. verbo sedis Apostolicæ. circa finem.* vbi dicebat, quòd ad naturam miraculi requiritur, quòd sit contra naturam: sed exponendum est, vt hîc loquitur Ambrosius: aut vt dixit B. Thomas *in 1. par. q. 110. art. 4. ad secundum argumentum*, vbi ait, quòd miracula simpliciter loquendo, dicuntur, cùm aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ.

† *Et concludendo, plurima ex his, quæ confitentur tales mulieres de quibus suprà, sunt impossibilia, vt putà, &c.*) Hic locus est obseruandus ad tuendum Ambrosium, ne quis credat eum sentire, zamias nullo pacto ferri corporaliter nam ipsas posse virtute Dæmonum in animalia bruta conuerti verissimè diffitetur & negat, vt ex tota serie orationis patuit: corporaliter autem deferri posse de vno loco ad alium, & pleraque alia facere posse ex permissione diuina non negat auctor, nec hactenus negauit.

ARTICVLVS SECVNDVS.
Quæstionis de Strigibus

An depositio illius de se confessi, & etiam vnius, vel alterius, vel trium, vel quatuor mulierum, similia deponentium sit indicium sufficiens ad torturam.

NVnc ergo iure merito transeo ad secundũ articulum illius casus prædicti: & sæpe euenit de facto: quia aliqui, qui dicunt se socios & socias, accusant alios vel alias mulieres, quòd fuerũt participes in huiusmodi societate & cursu, vagando cum Dæmonibus & magistris eorum: † numquid huiusmodi testimonia sociorum vel sociarum, qui vel quæ dicunt huiusmodi fatuitates, sint saltem sufficientia indicia ad torturam.

An testimonium socij criminis, sit sufficiens indicium ad torturam.

Arguitur ad partem affirmatiuam, primò *per cap. in fidei fauorem. suprà eod.* vbi in fauorem fidei admittun

admittuntur excommunicati, socij, & participes criminis ad testificandum.

Secundò arguitur *per l. 11. C. de hæret.* vbi dicitur, quòd leue indicium sufficit in crimine hæresis, vt probet quem hæreticum. pro hoc allegatur Inno. *in cap. sicut. lo. primo. extra de simo.* vbi dicit, quòd licèt in criminibus aliis requirantur probationes luce meridiana clariores, † tamen fallit in crimine hæresis, & simoniæ, vt sufficiant minores probationes *per dictam l. 11. C. de hæret.* ad idem allegatur Inno. *in c. ad petitionem. in gloss. fin. de accusatio.*

Item pro hoc facit, quia videtur standum libris & quinternis inquisitorum aliorum. *cap. vt commiss. vers. necnon suprà eod.*

Et pro hoc quòd sufficiant coniecturæ, & præsumptiones in probatione hæresis, *facit cap. accusatus. in principio. & §. licèt. & in dicto cap. in fidei fauorem. suprà eod.* vbi loquitur de coniecturis. *Coniecturæ & præsumptiones valent ad manifestandum.*

Et pro hoc, quòd plerumque iudicetur per coniecturas & præsumptiones facit, quod notatur *in cap. literas. in cap. afferte. extra de præsumpt.*

Et pro ista parte allegatur Hostiensis *in summa huius tituli. §. qualiter deprehendatur hæreticus. vers. & quia inter solicitudines. & vers. sequenti. qui incipit: sed quòd tu vocas leue.*

Item pro hac parte facit, † quia licèt regulariter socij criminis non sint interrogandi de socijs *l. fin. de accusatio.* tamen hoc fallere videtur propter grauitatem huius criminis, *vt in præallegat. c. in fidei. & dicto cap. accusatus. § licèt. & in principio,* & pro ista parte facit, quod notat gloss. *in dicta l. fin.*

fin.C.de accusatio. quæ vult, quòd licet socij deponentes de socijs criminis non plenè probent, tamen faciunt præsumptionem, quæ sufficit ad torturam: licet Cynus dicat præcedentem opinionem esse veriorem. & pro hac parte, quòd isti socij vel sociæ hæresis, faciant indicium ad torturam allegatur. *l. qui vltimo. ff. de pœn. & gloss. in l. 1. C. de custodia. & exhibit. reorum.* quæ dicit, quòd in omnibus exceptis, quod est istud, creditur socijs.

Vehemens præsumptio qualē probationem faciat.

Itē pro hoc facit, quia tales socij vel sociæ, qui vel quę dicunt se fuisse simul in cursu (vt appellant) videntur facere vehementē pręsumptionē, *dicto cap. litteras. de præsumptio.* & vehemens præsumptio est plena probatio. *32. q. 1. c. dixit dominus. & 54. dist. c. fraternitatem. & de Iudæis. c. si. & de præsumpt. c. afferte.*

Etsi dicatur, quòd huiusmodi socij vel sociæ non faciant plenam probationem, nec sufficiens indicium ad torturam, aliquæ ex eis (*vt supradictum est in casu proposito*) confessæ sunt ad torturam positæ de iure vel de facto, † & posteà in earum confessione perseuerarunt, & post dolorem, & extra locum torturæ: ergo ex confessione earumdem mulierum modo videntur posse condemnari de hæresi. *l. 1. C. de confess. & l. proinde. ff. Aquil. & est gloss. in c. ad abolendam. suprà eodem in vers. deprehensi.*

In ratificatione confessionis factæ in tortura quid obseruandum.

In contrarium, & pro parte negatiua in casu supra scripto, quando confitentur prædicta, quòd prædicti socij vel sociæ, non sufficiant ad probationem, nec sunt sufficientia indicia ad torturam,

probatur

probatur: primò quia hoc crimen hęresis est de maximis criminibus, ergo vbi de maiori crimine agitur, & de maiori pręiudicio, multò maiores & clariores probationes requiruntur. 7. *quæst. vlt. c. fin.* 42. *dist. cap. quiescamus. & argumento in l. fin. C. de probat.* & quia hìc agitur de morte vel de vita hominum. *argumento in l. addictos. C. de appella.* vbi maius est periculum, ibi cautiùs est agendum. *cap. vbi periculum. suprà de electio. in hoc lib.* & ideò Archid. *in dicto c. accusatus suprà eod.* in propriis terminis dicit, quòd in hoc crimine hęresis probando non sufficiunt duo testes, & idem dicit *in cap. fin. in hoc eod. tit.* & de hoc faciam infrà specialem quęstionem. ad id allegatur Host. *in summa huius tituli. §. qualiter. versic. ij.*

In grauioribus criminibus. maiores & clariores probationes exiguntur.

Nec obstat dictum Inno. *in dicto c. ad petitionem.* quia ipse dicit tenuisse oppositum *in c. tuam suprà de testib.* & istam opinionem secutus est Alber. *in l. 11. C. de hæret. ad idem allegatur glo. in dicto cap. ad petitionem.* & pro hoc facit, quia si dicti socij vel sociæ sunt confessi de seipsis, iam sunt criminosi, ideò non debet eis credi tamquam testibus criminosis, vt dicimus de seruis. *l. 1. §. idem Cornelio. ff. de quæstionibus.*

Sociis criminis tanquam testibus criminosis, non est credendum.

Item isti socij vel sociæ dicunt se criminis participes, ergo non videtur eis credendum. *dicta l. 1. §. si seruum. ff. de quæstio.* & socius socium nō accusat. *l. si filium. & ibi gloss. C. de liber. caus. & l. quoniam liberi. C. de testib.*

Item quia videntur sibi vendicare locum suspiciones, & rationes, *de quibus in l. fin. C. de accusat.* & ideò Salicetus, *in dicta l. fin.* cuius sunt hæc

tria

tria argumenta, dicit, quòd talis confessio socij de socio non facit sufficiens indicium ad torturam sola; sed iuncta cum præsumptione præcedente: & hoc etiam voluit gloss. *in dicta l. fi.* quæ vult talem confessionem sociorum, aliam debere præcedere præsumptionem: & sic præsumptionem cum alijs.

Sed quid est opus verbis, quia textus est *in dicto cap. in fidei fauorem suprà eod.* ibi: *Ex verisimilibus coniecturis, & cætera.* & ibi dum subdit: *Ac alijs circunstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.* Sed sic est in casu suprà narrato, quòd licèt Diabolus tentet hominem, & maximè mulierem dicente Domino ad serpentem. *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius.* & cætera. *Gen. 3. cap.* & *Iob 7.* scribitur: *Malitia est vita hominis super terram.* & licèt scribat Augustinus in quodam eius sermone: *Præmonitos vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, & cætera.* licèt (inquam) assiduè tentet Diabolus hominem; tamen non sunt verisimilia ea, quę suprà dicunt dicti fatui & fatuæ, † imo quædam sunt impossibilia, ita quòd neque præsumptiones præcedunt: neque præsumptio, neque coniectura est in his, quæ dicunt: impossibile est enim id quod aliqui vel aliquæ eorum confitentur, scilicet se verti in musipulas, vel in alia bruta animalia: quia, *vt prædictum est*, impossibile est aliquam creaturam mutari in aliam creaturam, nisi à solo creatore.

Diabolus assiduè tentat homines.

Post supradicta igitur hinc inde argumenta concludendo, † dico, quòd si prędicti socij confiten

fitentur, quæ suprà dicta sunt fore impossibilia, vt de transmutatione creaturę in aliam creaturam; talis confessio sociorum nihil facit probationis, vel indicij; imò nec pręiudicat ipsi confitenti, *vt ff. de interrogat. actio. l. confessionibus. & l. is cuius. & l. qui seruum. & ff. de confess. l. qui Stichum. & notatur in cap. fin. in gloss. suprà de confess.* & habetur abundè in summa Hostiensi *in titu. de confess. §. qualiter intelligatur hæc regula.*

† Si autem confiteantur possibilia, sed non verisimilia: tunc si confitentur incerta, putà quia fuerunt socij in cursu, ad committendum maleficia, & non dicunt quæ, & qualia, adhuc ista confessio non nocet. *l. certum. ff. de confess. & l. prætor edixit. ff. de iniurijs.*

Faciunt tradita per Bart. Paulum Castren. & alios, in l. Meuius ff. de legat. 2. vbi notant multa esse possibilia, quæ non sunt credibilia.

† Si verò dicunt crimina certa, vt putà se fuisse socios in criminibus homicidiorum, diuinationum, & sortilegiorum; talia crimina non pertinent ad Inquisitorem, *vt dicto c. accusatus. §. licèt. & §. sanè. suprà eod.*

Socij in criminibus certis.

† Idem videtur si deponant se fuisse socios in illusionibus, *de quibus in c. Episcopi. præallegato*, quia non sequitur, Diabolus illusit alicui homini, ergo ille illusus est hæreticus: sicut patet in historia supra recitata de sancto Machario: nec sequitur, nec verisimile est, quòd omnes illi, qui per illusionem Dæmonum putabant illam puellam conuersam in equam, essent hæretici, licèt essent illusi à Dæmone.

Sociorum confessio de illusionibus.

Si autem prædicti socij sunt confessi aliqua de sociis in causa heresis propriè, verbi gratia, quia dicunt se omnes socios malè sentire de ar-

De confessione sociorum in causa hæresis.

ticulis

ticulis fidei, & de sacramentis: tunc verum est, quòd in tali casu nunc excepto, admittuntur socij & participes. *dicto cap. in fidei fauorem.* si modò ex verisimilibus coniecturis, & aliis circunstantiis, & ex manifestis indiciis appareat eos vera dicere, & non aliter: ita dicit textus *in dicto cap. in fidei fauorem. & in dicto cap. accusatus.* sed quando deponunt non verisimilia, & non praecedunt presumptiones & coniecturę, non est dicendum, quòd tales probent, & pro hoc optimè gloss. *in cap. nemini.* 15. *quaest.* 3. quę vult, quòd talis nominatio per assertos haereticos noceat, si nominatus de hoc erat infamatus: & hoc ibi vult Barthol. Hispanus dicens, † quòd numquam valet confessio socij criminis contra socium, nisi praecedat aliqua pręsumptio contra eum. *& pro hoc* 2. *q.* 7. *c. pagani.* vbi haeretici vel infideles non possunt diffamare vel accusare fideles, & Christicolas. & hoc est quod dixit textus *in dicto cap. in fidei fauorem. & dicto cap. accusatus.* & maximè quòd non pręcedente aliqua suspicione † mulier possit diffamare vel accusare alium vel aliam de hęresi, est valde absurdum; quia licèt in fidei fauorem admittantur mulieres, tamen mulier est aliàs prohibita in criminalibus testificari. *l. qui testamento* §. *mulier. ff. de testa.* & mulier dicta à mollicie animi & leuitate. *cap. forus. suprà de verb. signific. & l. filia in orbitate. C. de inoffic. testamen.*

Mulier an possit accusare.

Mulier à mollicie animi & leuitate.

Franc.

Franc. Peñæ

Notæ in Ambr. de Vignate quæstionem de Lamiis.

NVmquid huiusmodi testimonia sociorum, & sociarũ, &c. sint saltem sufficientia indicia ad torturam.] De proposita quæstione plenè agunt passim criminalistæ, sed videndi doctores *in l. fin. C. de quæstion.* Canonistæ *in cap. veniens.* el primero *de testibus. & in cap. 1. de confessis.* Boërius *decisione* 319. Grammaticus *decisione* 28. Iulius Clarus *in pract. crimin. §. fin. q.* 21. *vers. sed pone.* & Antonius Gomezius *tomo* 3. *varia. resolut. c.* 12. *n.* 18. & alij aliis locis, quos omitto consultò. Ambrosius hoc loco vt in tota disputationis serie licet videre, multa distinguit capita, de quibus quid sentiendum videatur, suis locis dicetur à nobis. quantùm verò ad hunc locum attinet, communis sententia est, quòd testimonium vnius socij criminis solũ non faciat indicium ad torturã contra sociũ, nisi alia concurrant indicia: vnius. n. solius socij criminis dictũ, licèt faciat aliqualẽ præsumptionẽ, non est illa præsũptio sufficiens ad torturã. ita Cynus & alij *in dicta l. fin. C. de quæstion* quod & præcitati testantur, ac præ aliis Boërius. Huius opinionis ea potissimum est ratio: quia vnus testis de visu, & de actu propinquo, & sensu corporeo, ad hoc vt faciat indicium ad torturam, debet esse fide dignus, & omni exceptione maior, vt plenè & verè tradit Antonius Gomezius *tom. 3. varia. resolut. cap.* 13. & dixi copiosè in commentariis ad Directorium Inquisitorum *lib. 3. comment.* 118. *§. & hoc valet in ciuilibus.* Cùm ergo socius criminis non sit omni exceptione maior, inde fit, vt non faciat indicium sufficiens ad torturam, nisi alia indicia concurrant: & hanc sententiam optimè videtur tueri Ambrosius in tota hac disputatione: quam ego & veram puto, & securam. abest enim procul à periculo committendi aliquid iniquum & incautum contra vitam hominis: neque enim quis facilè rapi debet ad torturam, cùm inde multa incommoda consequi possint:

Testimonium faciens indicium ad torturam quod nam debeat esse.

nam si fortassis is qui torquetur, cùm tormentorum vim ferre non possit, confiteatur, & in confessione persistat, & inde condemnetur: non est dubium quin omnino debeat iudex cauere, ne facilè ad torturam deueniat. Est ergo superior sententia & secura, & æquitati consona. Antonius tamen Gomezius *præcitato loco videlicet tom. 3. varia. resolut. cap. 12. num.* 18. contrarium videtur profiteri, asserendo solum socium criminis facere indicium ad torturam: eam sententiam subtiliter magis, quàm verè probare nititur: eam in hac parte, ob rationem paulò antè allatam, non facilè censeo recipiendam. monuisse sit satis. duo verò socij criminis, aut plures sufficiens indicium faciunt ad torturam, vt communiter tradunt præcitati: numquid verò ad plenam probationem sufficiant, ex qua sequatur condemnatio, suis locis dicetur.

Confessio facta cum iuramento facit indicium contra socium.

Illud hîc adiungam, quod & diligentissimè obseruandum admonent Clarus & Gomezius *præcitatis locis*, quod ad hoc vt confessio socij probet contra socium, vt faciat indicium, oportet quòd sit facta cum iuramento: aliàs enim simpliciter facta absque iuramento, nec probat, nec facit indicium: quia non deponit tanquam testis & cum solemnitate requisita: licèt enim quantùm ad se ipsum sit reus: nihilominus dum deponit contra alium, fungitur vice testis; & ob id non est ei adhibenda fides, nisi cum iuramento.

† *Tamen fallit in crimine hæresis & simoniæ, vt sufficiant minores probationes.*) Tametsi Ambrosius non sequatur hanc opinionem, quòd scilicet in crimine hæresis sufficiant minores probationes, quàm in alijs, vt patet ex his quæ tradit paulò pòst nihilominus, vt hunc locum illustremus, ne quis eius occasione fallatur, improbandam & refellendam hîc omnino duximus illorũ opinionem, qui putant in crimine hæresis sufficere leuiores probationes. Paris de Puteo *in tract. syndicatus, vt refert Carrerius tract. de hæreticis num.* 126. dixit crimen hæresis probari ex signis etiam leuibus. Iulius Clarus *in §. hæresis. vers. habet etiam hoc crimen*, dixit ita: *Et inter cætera in causa hæresis sufficiunt minores probationes, quàm in alijs: & hoc non modo ad inquirendum, sed etiam ad faciendum plenam probationem criminis.* hæc ille. Paridem de Puteo excusat Carrerius *præcitato loco* dicens, eius dictum intelligi posse ita:

quòd leuia signa sufficiunt in crimine hæresis, vt quis torqueatur, non vt condemnetur. Sed neque hæc excusatio videtur omnino vera, quoniam neque ob leuia indicia siue signa est in hoc crimine quis torquendus: sed magna esse oportet, ob rationem quam superiori proxima adnotatione dixi. de quo articulo plenissimè egimus cum Eymerico *in Directorio inquisitorum par. 3. q. 61.* Iulij autem Clari sententia omnino est respuenda: quæ nec vllo iure nititur, nec vlla verisimili ratione roboratur: neque eam recepit vnquam vsus iudicantium in sacro tribunali inquisitionis. Sit ergo in hac causa firma & certa conclusio: In crimine hæresis plenissimæ & clarissimæ probationes requiruntur: nam si in alijs delictis hoc requiritur *vt l. sciant. C. de probatio. & l. qui sententiam. C. de procurat.* multò magis in hoc crimine, in quo quis & criminaliter condemnatur & ciuiliter punitur, & eius posteritas propterea notatur infamia: vt rectè admonet Ponzinibius *tract. de Lamiis nu. 67.* vbi alias adducit rationes in hanc sententiam, quas in re non admodum controuersa libenter omitto: iam verò quantùm ad materiam probationum attinet in causa hæresis plenæ extant disputationes, de quibus Gondissaluus *tract. de haeret. q. 13* Conradus Brunus *lib. 4. de haeret. c. 9.* Simancas *in catholicis instit. tit.* 51. & alij quos illi referunt.

In crimine haeresis maxima probationes requiruntur.

Quoniam autem superiori opinationi causam præbuisse videtur *l. 2. C. de haeret.* quam etiam hîc citat Ambrosius, ideò de vero eius intellectu hîc breuiter agendum placet. *in dicta l. 2.* ita scriptum est: *Haereticorum autem vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio catholicae religionis & tramite detecti fuerint deuiare.* Hæc ibi. Obseruandum est, hanc legem non loqui de leui probatione: sed quasi respondens tacitæ obiectioni, qua quis posset inquirere, an qui paululum ab orthodoxa fide declinat, sit censendus hæreticus; ait, eos hæreticorum vocabulo contineri, qui vel leui argumento, id est, vel paululum, vel minimum, vel in vno tantùm articulo à fide catholica deuiant. hanc interpretationem colligo ex Photio Patriarcha in nomocanone, qui præfata verba ita vertit:

Haereticus quis sit censendus.

Hæreticus est, ac latis aduersus hæreticos legibus succumbit, qui vel paululum ab orthodoxa declinat fide: vel qui ab orthodoxa fide vel minimum declinat. Hæc Photij lectio eo potissimum nomine magnopere probanda videtur, quia præfata lex 2. *C. de hæret.* sita est in eo titulo, vbi nihil tractatur de probationum materia, sed de ipsis hæreticis tantùm agitur: qui si in aliquo, vel etiam minimo articulo à catholica religione discedant, planè hæretici sunt putandi. Hæc sunt accepta ferenda Petro Godofredo *in dicta l. 2. C. de hæret.* & Reuerendissimo Iacobo Simancæ *cathol. instit. tit. 51. de probation. nu. 11.* quæ & latiùs probant. pleraque alia de intellectu præfatæ legis vide apud Brunum *lib. 4 de hæret. cap. 9.* ergo quamquam qui leui argumento à iudicio catholicæ religionis detectus fuerit deuiare, pro hæretico habendus sit: huiusmodi tamen leuis deuiatio plenissimè probari debet, vt placet Oldrado, quem refert Brunus *loco proximè citato*, & probat etiam paulò pòst noster Ambrosius: adde Palacium Rubium *in allegatione de hæresi.* §. 12. (vbi multa tradit huc spectātia, quæ sunt consideratione dignissima) & Hostien. hīc ab Ambrosio citatum.

† *Quia licèt regulariter socij criminis non sint interrogandi de sociis.*] Verum dicit Ambrosius, & in hoc articulo vide præ alijs Antonium Gomezium *tom. 3. de delictis cap. 12. nu. 12.* & Iulium Clarū *in pract. crim. q. 21. vers. dictum socij.* & quidquid sit de aliis delictis in crimine hæresis explorati iuris est, & sanctissimæ inquisitionis vsu receptum, vt reus de sociis interrogetur: imò necesse est ob tanti criminis immanitatem & periculum, vt diligentissimè reus de sociis interrogetur, verbi gratia: vnde hæresim habuerit, didicerit, vel à quo audiuerit: vel cōtrà, an aliquos eam docuerit, & cætera huc pertinentia: quæ tanto sunt diligentiùs inuestiganda ab inquisitore, quanto grauius est crimen hæresis, & reipublicæ Christianæ periculosius. vide Simancam in Enchiridio violatæ religionis *tit. 27. & cath. instit. 50 nu. 17.*

In crimine hæresis de socijs reus est interrogandus.

† *Et posteà in earum confessione perseuerauerunt, & post dolorem, & extra locum torturæ.*] Ad hoc vt confessio per torturam extorta valeat tria potissimum requiruntur: primum est, vt extra locum torturæ in confessione perseueret

Confessio in tormentis tribus modis extorquetur.

seueret reus: alterum est, vt dolor præteritæ torturæ seu tormentorum cessauerit: tertium & vltimum, quod ex secundo consequitur, est, vt tantum tempus sit interpositum inter torturam & repetitionem confessionis, vt verisimile sit dolorem tormentorum iam cessauisse. hæc tria colliguntur non obscurè ex doctrina Bartoli & aliorum doctorum *in l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quæst.*

Confessionis ratificatio extra locum quæstionis valet.

Primum ergo ad hoc vt confessio ratificata valeat, fieri debet extra locum tormentorum: quoniam si in loco ipso tormentorum fieret, metu tormentorum præsumeretur facta, & proinde non valeret. ita seruat practica iudicantium, & tradunt communiter doctores cum Bartolo *in dicta l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio.* Nicolaus Eymericus *in Directorio inquisitorum parte 3. in 3. modo procesſum fidei terminandi. nu. 158. vers. Si autem in quæstionibus.* & Antonius Gomezius *tom. 3. variarum resolut. cap. 13, nu. 24.*

Confessionis ratificatio cessante dolore tormentorum valet.

Secundo, vt valeat confessio ratificata cessare debet dolor tormentorum: quoniam si statim reduceretur reus ad locum instantibus doloribus, confessio sua seu ratificatio videretur facta formidine tormentorum; & ideò non valeret: eadem enim formidine dicere videretur. *argumento l. quod ait §. fin. ff. de adulterijs.* ita Bartolus *in dicta l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio.* Baldus & Angelus *in l. 2. de eo quod metus caus.* & Cynus *in l. 2. C. de questio.*

Ratihabitio confessionis infra iustum tẽpus est sati doloris tormentorum.

De tertio, videlicet infra quantum tempus debeat fieri ratificatio, dico quòd non reperitur à iure determinatum, sed relinquitur iudicis arbitrio prout dicit Bartolus & alij *in dicto. §. diuus Seuerus. ff. de quæst.* iustum tamẽ & competens tempus videtur post vnum diem naturalem, id est, post 24. horas. ita tenet Marsilius *in practica criminali. §. Quoniam. nu. 1.* & alij quos refert & sequitur Antonius Gomezius *tom. 3. variæ. resolut. cap. 13. nu 24.* Sed hoc spatium vnius diei naturalis ad minus transire debet: quoniam benignius & tutius est, vt hæc ratihabitio fiat, post duos vel tres dies postquàm inflicta fuit tortura, ne adhuc fortassis duret & tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio, si post vnum tantùm diem ratificatio fieret. In causa hæresis in sacro inquisitionis tribunali, quibus obseruatis fieri debeat hæc ratificatio

confessionis luculenter tradit Eymericus *in Directorio Inquisitorum part. 3. in 3. modo processum fidei terminandi*, vbi etiam dixi copiosè: ea videto.

† *Imo quædam sunt impossibilia.*) Notandus est hic locus, non enim absolutè dicit Ambrosius omnia esse impossibilia, quæ narrantur à Lamiis: sed quædam, verbi gratiâ, quòd cõuertantur in muscipulas, vel in alia bruta animalia; quod etiam paulò pòst subiungit. quæ sententia verissima est, *vt ex supradictis patet.* Quòd verò corporaliter deferri possint nec negauit, nec negat Ambrosius, vt constat ex serie totius disputationis.

† *Dico, quòd si prædicti socij confiteantur, &c. talis confessio sociorum, &c. imo nec præiudicat ipsi confitenti.*) Sententia Ambrosij hoc loco talis est: propterea confessio horum sociorum, nec sibi ipsis, nec sociis nocet, quoniam ea confitentur, quæ sunt impossibilia. Glossa *in cap. vlt extra de confessis,* dum enumerat ea, quæ exiguntur ad hoc, vt confessio alicui præiudicet, inter alia ponit, vt confessio non sit contra naturam: vt si confiteor me interfecisse hominem, qui viuit; tunc hæc confessio mihi non præiudicabit. similis est glossa *in cap. vlt. de confessis, lib 6, in verbo, absque rationabili causa* & vtrobique communiter doctores. Cùm ergo Lamiæ confiteantur se, aut alios transmutari in muscipulas, canes, lupos, aut alia bruta animalia, quod ostensum est suprà esse impossibile, talis confessio non nocebit ipsis. hoc vult dicere hoc loco Ambrosius. de quo articulo plenè etiam agit Hostiensis *in summa tit. de confessis. § qualiter intelligatur. in fine.* & Martinus *in summa. C. de confessis.*

Confessio quæ præiudicare possit.

Et quamquam hæc ita se habeant (neque enim decreui singula hæc dicta examinare) nihilominùs tamen in causa præsenti, licèt huiusmodi confessiones Lamiarum sint de rebus impossibilibus, videlicet quòd ipsæ, vel alij in animalia bruta conuertantur, inquisitores hæreticæ prauitatis diligenter & accuratè interrogabunt Lamias seu Striges, seu magos de credulitate: possibile enim est eos habere hunc errorem in intellectu, vt credant virtute Dæmonum posse fieri, vt homo in animalia bruta possit transmutari: nam si ita sentirent, & in hoc errore pertinaciter perseuerarent, procul dubio velut

hæretici

hæretici essent puniendi, *iuxta c. Episcopi, in fin. 26. quæst. 5.* cuius verba paulò anteà retulimus *nu. 37.* ita scribit, & verè Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 14. de iusta hæreticorum punitione.* quòd si de tali errore intellectus constaret, non est dubium quin tunc confessio præiudicaret, non ratione facti impossibilis, sed ratione falsæ credulitatis & ignorantiæ crassæ circa res fidei: quoniam ea Dæmoni tribuerent, quæ superant omnem humanæ creaturæ potentiam, & quæ soli Deo conuenire possunt: sed de hoc articulo paulò anteà diximus abundè.

† *Si autem confiteantur possibilia, sed non verisimilia.)* Cùm dicit: *Sed non verisimilia:* intellige vel incerta, vt mox ipsemet auctor subiùngit; vel ea quæ ipse putat rarò euenire, siue rarò contingere. Sed quantum ad rem attinet, de qua tractat Ambrosius, non videtur vera eius doctrina: quia tametsi verum sit, quòd cùm agitur contra delinquentem, de crimine verè constare debeat, vt est textus expressus *in l. 1. §. item illud. ff. ad Senatuscon. Syllanian.* & notant ibidem communiter doctores, & tradit plenè Antonius Gomezius *tom. 3. de delictis cap. 9. nu. 1.* & dixi super directorio Inquisitorum *lib. 3. comment. 18.* in hoc casu de quo loquitur hic Ambrosius, quamuis non confiteantur certa delicta fuisse commissa, satis est Lamias seu Striges, seu Magos confessos esse se fuisse in cursu, & societate cum Dæmonibus: hoc enim est grauissimum delictum: & secum habet annexam vel apostasiam, vel hæresim, vel ad minus hæresis suspicionem: quod ex pactis cum Dæmone initis, aut nondum initis, & aliis circumstantiis & personarum qualitatibus erit pensandum. quare hoc casu procul dubio talis confessio illis præiudicabit: contra quàm hic scribat Ambrosius.

Lamiarum societas cum Dæmone annexam habet apostasiam vel hæresim.

† *Si vero dicunt crimina certa, vt putà se fuisse socios in criminibus homicidiorum, &c.)* De diuinationibus & sortilegiis non se intromittunt inquisitores nisi manifestè saperent hæresim, vt est textus *in cap. accusatus. §. sanè. de hæret. lib. 6.* vbi plenè doctores: & Eymericus in Directorio *parte 2. q. 42.* vbi etiam dixi plenè. sed occasione horum verborum illa occurrit hîc dubitatio breuiter diluenda, an Lamiæ quæ coram inquisitore confessæ sunt non modò obiecta crimina aduersus fidem, verùm etiam cædes

puerorum & aliorum hominum, in odium Christi & ex pacto inito cum Dæmone, quod plerumque solet contingere; licèt paratæ sint abiurare & ad fidem redire, ratione homicidiorum tradi debeant curiæ seculari? hîc Ambrosius sentire videtur hanc quæstionem non pertinere ad inquisitorem: sed non malè videretur locutus, si solas cædes hominum in his reis spectasset: cùm autem infanticidia & homicidia antecedere soleant abiurationes spontaneæ contra fidem nostram, coram Dæmone, & à tota fide apostasia, sicut constat ex promissione, & obedientia, quam Dæmoni exhibent: quæstio propterea redditur difficilior: de qua nihil mihi amplius occurrit scribendum, quàm quod perillustris Dominus Petrus Dusina, Sanctæ Romanæ & generalis Inquisitionis integerrimus assessor, ac Sacræ Pænitentiariæ Datarius vir insignis eruditionis & spectatæ probitatis mihi superioribus mensibus de hac difficultate interroganti respondit in hæc verba: *Quamuis auctor Mallei Maleficarum, & Syluester teneât Lamias ob infanticidia etiam in primo lapsu, tradi posse curiæ seculari, & ita aliquando obseruatum sit in certis Inquisitionibus particularibus, & præsertim Pedemontanis, vbi multum inualuit hæc pestis: non consueuit tamen hoc sanctum officium illas tradere, nec aliter punire quàm sacri canones puniri mandent apostatas à fide Christi: Si tamen iudex secularis illas priùs officio Inquisitionis consignasset, suspensa aliorum criminum cognitione, expedita hæresis causa sanctum officium debet & solet eidem iudici illas restituere de quo extat etiam particularis constitutio Pij V. obseruatum est etiam aliquando, quòd propter frequentiam homicidiorum, & aliquas circumstantias aggrauantes Lamiæ facta abiuratione consignantur de mandato sanctissimi, illi iudici seculari qui processum format de nouo super eisdem homicidiis, vt quas reperit culpabiles puniat secundùm leges.* hactenus vir ille.

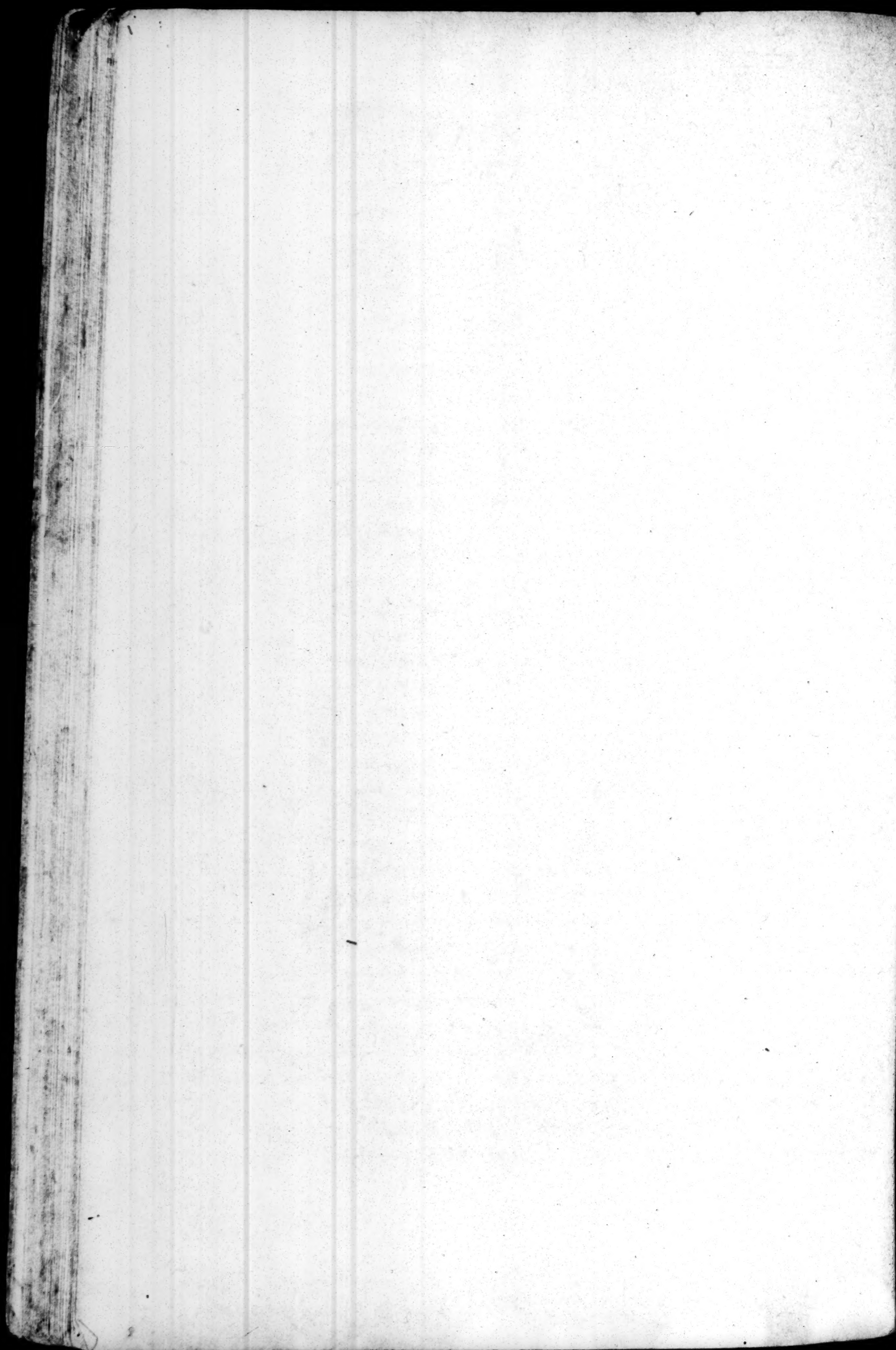
† *Idem videtur si deponant se fuisse socios in illusionibus. &c*) Sed non videtur: nam vt intelligatur qualis fuerit natura eius illusionis, & quantam fidem adhibeat illusus ei illusioni, & præsertim si alia indicia adsint, vt colligi possit talem illusum malè sentire de fide: tunc hæc res ad inquisitorem pertinebit. verissimum tamen est quod mox subiungit auctor, videlicet non omnem illusum à

Dæmone esse hæreticum.

† *Quod numquam valet confessio socij criminis, &c.*] De hoc articulo quid disseruerint, & quid tenendum sit, paulò anteà diximus *super vers. numquid huiusmodi testimonia. num.* 1. & iuxta ibi tradita intellige, quæ hoc loco docet Ambrosius.

† *Mulier possit diffamare, vel accusare alium. &c.*) An mulier in causis criminalibus possit dicere testimonium à multis quæritur, quos longa serie enumerat Iulius Clarus, *§. fin. q.* 24. in summa distinguit, quia de iure ciuili mulier indistinctè admittitur ad testificandum in causis criminalibus; secùs autem de iure canonico. sed quid sit in aliis delictis omitto fusiùs disputare: in crimine hæresis mulier in testem admittitur; idque ob criminis immanitatem, & ne defectu probationum remaneret impunitum, quod facilè vergeret in magnum Reipub. detrimentum. iam si in crimine simoniæ mulier etiam meretrix admittitur in testem, *cap. tanta, extra de simonia*, multò magis admitti debet in crimine hæresis, quod est grauius. Postremò tametsi mulier sit testis minus idoneus ideò quia mulier, quia varium & mutabile semper fœmina, vt dicit textus *in c. forus extra de verb. signif.* non proptereà repelletur in hoc crimine, cùm testes minus idonei fauore fidei possint testificari. *c. in fidei fauorem. de hæret. lib.* 6. qui textus indistinctè loquitur, nec fœminas excludit. est ergo indistinctè intelligendus. atque hoc iure vtimur in hoc sacro tribunali. *Mulier testis est minus idoneus.*

Numquid autem duarum mulierum testimonium plenè probet, an verò plures requirantur, dubium est: Et Ambrosius hîc rectè mihi videtur asserere mulieres quidem fauore fidei admitti ad testificandum, sed cùm mulier sit aliàs prohibita in criminalibus testificari, earum testimonium non videtur sufficiens. & hoc videtur magis tutum. interim vide Palacium Rubium *in allegatione de hæresi. §.* 13. *& seq.* adde Alexandrum consil. 24. libro 1.

VENERABILIS MAGISTRI

IOANNIS GERSONII DOCTORIS ET Cancellarij Parisiensis Tractatus de Erroribus circa artem Magicam & articulis reprobatis.

COLLAVDANTI mihi nuper, vt mos habet, venerabiles Licentiatos in medicina oblata est occasio, vt contra superstitiosas obseruationes, nostra pro nefanda tempestate, & minùs & nimis præualescentes aliqua dissererem. Ea nunc seorsum ad vtilitatem aliquorum separare curauimus, ne permixta alijs minùs placerent & minùs commodè prodirent in publicum. Sumpto itaque hoc prouerbio pro themate, *Medice cura teipsum*. Circa hanc inter reliquas medicum dicere retuli, vt esset ornatus ad Deum, per filialem subiectionem, ne quicquam impium vel superstitiosum, aut diuinis legibus aduersum, sanitatis adipiscendæ causa suis ægris suaderet, rememoretur quoque iugiter illius Decretalis, *Cùm corporalis infirmitas*, *Medici Sortilegijs vtuntur in curationib.*

&c. Incidit vt conquirerer de superstitionibus pestiferis Magicorum, & stultitiis vetularum Sortilegarum, quæ se per quosdam ritus maledictos mederi patientibus pollicentur. At ego data occasione, faciliùs in hoc diuerticulum lapsus sum, quò vtilius, & quò in patrocinium huius corruptelæ quidam adducere nituntur in crimen medicinam. Nonne, inquiunt, apud solennes quosdam medicorum tales superstitiosæ obstructiones inducuntur, quas etiam scriptis suis inserere curauerunt. Et consistunt in ligaturis, in characteribus, in figuris: quandoque in verbis peregrinis & incognitis.

Magicæ obseruationes in quibus consistant.

Quamuis autem ab ipsis nulla pro talibus ratio adducatur naturalis, habent nihilominùs efficaciã in curando. Alioquin vanè, immò stultè locuti fuissent de eis medicorum sapientes, & scriptis inseruissent. Vnde refert Isidorus 4. *Etymol.* quòd Apollo, quem Deum fecit antiquitas, per methodica quædam, *id est*, per carmina & incantationes, Aesculapius insuper & filius eius per empirica, *id est*, experimenta sanauerunt homines quingentis annis ante Hippocratem, qui ratiocinatiuam medicinam, qua vtimur, adinuenit. Deinde vox publica virtutibus huiusmodi carminationum & ligaturarum & empiricorum attestatur, quam ex toto falsam dicere videtur inciuile. Nec deessent argumenta ad hoc ex dictis Poëtarum, Virgilij, Ouidij, Lucani & aliorum celebribus historiis. Cur non licebit, inquiunt, istis vti, præsertim cùm Deus omnipotens virtutes suas indiderit (vt vulgus loquitur) herbis, gemmis & verbis? Hanc dubitationem ego nunc tribus dictis seu considerationib. breuiter absolui.

Magicæ artes an sint permissæ.

***

Primum

Primum Dictum.

PROBABILE in Philosophia naturali, & secundùm veritatem, fidè certum est esse Dæmones. Primam partem tenuerunt elegantissimi Philosophorum Hermes Trismegistus, Plato, & omnes doctrinæ suæ sectatores Apuleius, Porphyrius & cæteri. Hoc libri ab eis editi, hoc lib. de Ciu. Dei ab Aug. palàm docent. Hinc est illa famosa inter eos distinctio de Cacodæmonibus, & Calodæmonib. malis scilicet, & bonis spiritibus. Hæc est positio de existentia Dęmonũ, quæ apud philosophantes faciliori ratione quàm opposita defenditur, saluãdo effectus quosdam mirabiles, quales referunt historiæ fide dignæ in qualibet gente obtigisse, quas omnes negare pertinaciter, proteruię est, & ciuitatem humanam societatémque politicam dissipare, quam mutua fides & credulitas vnius ad alterum consonat, coniungit, agglutinátque. Porrò negare Dæmones esse, negare eos plurimorum effectuum operatores existere, damnatur apud Christianos, vt erroneum & impium, & sacris litteris aduersum. *Dæmones an sint.* *Dæmones sunt & mirabilia operantur ex fide Christiana.*

Qua in re deridendi sunt, immò durè corrigendi, qui Theologos derident mox vt sermonem de Dæmonibus faciunt, mox vt eis effectus quosdam attribuunt, quasi fabulosa sit eorum responsio. Prouenit error iste apud quosdam litteratos, tum ex defectu fidei, tum ex debilitate & infectione rationis. Gerunt propriè animam sic occupatam circa corpus, circa res sensibiles, ac earum sollicitas curas, vel ita in causarum particularium & visibilium perscrutatione consistunt, quòd de vniuersalibus & primis entibus ac spiritibus nihil credere vel sapere, nihil tenuiter & eleuatè cogitare possunt. Hoc Plato dixit maximum esse impedimentum veritatis, referre scilicet omnia ad sensus, & non auerti ab eis. Hoc idem Tullius, hoc Augustinus *lib. de vera religione*, hoc Alber. & Guil. Parisiens. immò & experientia docuerunt. Tales erant *Spiritus qui negarint.*

erant apud Iudæos Saducæi, qui *referente Iosepho & Hieronymo* negabant esse spiritus, tales inimici Philosophi quidam, *vt Tullius loquitur*, tales Epicurei, & alij vitam pecudum eligentes, qui nihil esse concipiunt aliud à corporibus & extensis.

Nabuchodonosor & alij incantationes experti sunt in se.

In quorum persona Ecclesiastes & Sapiens, *Sap. ij.* Ita quasi sint incantati & dementes, nullam sibi inesse rationem, nullos effectus spirituales atque inuisibiles indicare videtur: non minus errantes à Nabuchodonosor, qui credebat se bouem esse, & ab aliis maniacis, quorum aliqui se Gallos, aliqui murilegos opinati sunt. De grege talium erat insipiens ille qui dixit in corde suo, non est Deus, quia si est Deus vtique est spiritus, & si nullus est spiritus, nullus est Deus. Neque enim ego negauero quosdam plerumque nimis leuiter ea Dæmonibus ascribere, quæ fieri à causis materialibus, naturalibus, rationabiliùs dicerentur: nam multas & miras in rebus sensibilibus efficacias, multas virtutes existere quis negauerit, ex quarum combinatione, alteratione & configuratione fiunt effectus mirabiles, sicut ex immutatione diuersa imaginatiuæ potentiæ in hominibus, sicut ex aliis quidam docuerunt, & operati sunt quarum operationum notitia potest dici Magica naturalis, de qua inuestigare, quamuis sæpe curiosum esset, & maioris boni impeditiuum, immò & ad errores pronum, non tamen est fidei nostræ contrarium; dummodò philosophia suis contenta limitibus nihil impium, nihil mendosum nefariúmve miscuerit.

Dæmonibus quædam effecta naturalia ascribuntur.

Secundum Dictum.

Obseruantia effectuum nõ naturalium superstitiosa & suspecta est.

OBSERVATIO ad faciendum aliquem effectum, qui rationabiliter expectari non potest à Deo miraculosè operante, nec à causis naturalibus debet apud Christianos haberi superstitiosa & suspecta de secreto pacto implicito vel explicito cùm Dæmonibus. Ista est doctrina sanctorum Doctorum, nominatim Augustini,

gustini, plurimis in locis quibus has obseruationes valde condemnauit 5. *de Ciuit. Dei* 4. *Confessionum.* 2. *de doctrina Christiana.* Et recitantur multa in decreto 26. *q.* 5. *&* *q.* 7. pluribus cap. Hanc considerationem notauit vtique facultas Theologiæ in multis articulis, quos ad elucidationem huius materiæ censuit condemnandos. Articulus tertius est talis, *quòd inire pactum cum Dæmonibus tacitum vel expressum non sit idololatria vel idololatriæ species & apostasia,* Error. *Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo vel à natura irrationabiliter expectari.*

Pactum cum Dæmone in obseruatione superstitiosa damnatur.

Porrò ad sciendum quid vocamus pactum Implicitum vel explicitum cum Dæmonibus, & cur istud vel non fiat narrabimus veram fidei nostræ traditionẽ & hoc quidem breuissimè, quoniam latior perscrutatio aliam facultatem exigit, alium locum & actum. Tradit vera fides, quòd Dæmones nequam sunt spiritus humanæ naturæ hostes acerrimi, sæuissimi, quorum violentiam improbissimámque tyrannidem si non compesceret & frænaret diuina bonitas, de hominibus actum esset, quòd ipsi funditus deperirent. Iob 41. *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei*; attamen suus conatus omnino vanus est, nisi pro quanto permiserit Deus. Sed cur permittat obstupescant insipientes corde. Potest tamen hoc permitti ob alteram quatuor causarum: vel obstinatorum damnationem, vel ad peccantium purgationem & punitionem, vel ad fidelium probationem & exercitationem, vel ad gloriæ Dei manifestationem. De obstinatorum damnatione scriptum est Psalm. 77. *Immisit in eos indignationes suas, indignationem & iram per Angelos malos,* & hoc perpenditur in damnatis. De peccantium purgatione & punitione patuit in Magdalena, quæ subiecta erat septem dæmoniis, quia carnalibus vacabat vitiis *secundùm gloss.* Prætereà dabantur excommunicati ab initio Ecclesiæ ipsi Sathanæ corporaliter vexandi, vt spiritus saluus fieret. Vnus ex sanctis patribus magna prece obtinuit à Domino, vt torqueretur à Dæmone, quatenus careret elatione. Cæterùm de fidelium probatione & exercitatione, patuit in Iob & Antonio & Paulo *secundùm quosdam,* cui datus est Angelus Sathanæ,

Dæmones hostes naturæ humanæ.

Excommunicati cur Sathanæ vexãdi dabantur.

Sicut

Hæreses ad quid. Sicut enim necesse est *secundùm eundem Apostolum* hæreses fieri, vt qui probati sint manifesti fiant, ita fiunt ad hoc illusiones similes miraculis, quemadmodum perspicuè positum est Deuter. 13. *Tentat*, inquit, *vos Dominus, si ex toto corde diligatis eum*, hæc causa nostris temporibus magnum locum habet. Denique manifestatio gloriæ Dei potest esse causa talis vexationis, sicut in cæco nato, de quo est hodiernum Euangelium, *patuit Ioan.* 9. & in legione Dæmonum, quæ porcos intrauit & submersit, non ad porcorum punitionem, sed ad potentiæ Christi manifestationem. *Legio Dæmonum cur porcos intrarit.* Ampliùs verò nequam spiritus dum seruire permittitur, sæuit non solùm apertis viribus, sed frequenter astutis dolis & fraudibus, non tam ad perdendum corda, quàm ad seducendas animas, eas in idololatriæ & apostasiæ & inferni foueã dando præcipites. Quamobrem excogitauit vt superbus, vt fallax & dolosus, quo pacto vsurparet sibi ab hominibus honorem diuinum, & à vera religione abduceret, reperit quosdam ex hominibus falli magis idoneos, quales sunt omnes qui Deo reiecto nihil curant, ad nihil aliud student, quàm per fas aut nefas sua desideria pessima compleri. Quorum alij ad diuitias inopes, alij ad honores vanos, alij ad infames concubitus, alij ad curiositatem libidinosam faciendi futuros rerum effectus, aut alia naturæ secreta damnabiliter aspirant. Tales cùm aspexerit Dæmon intendit nunc occultè, nunc apertè ad obseruandum quædam instituta sua, quibus mediantibus fidem habeant optata consequi. Suadet itaque has obseruationes fieri, non quòd à seipsis habeant efficaciam aliquã, aut quòd per eas ipsi necessitentur, *iuxta determinationem facultatis Theologiæ nuper factam*, sed ob alteram quatuor causarum. Primò, vt Dei lex præuaricetur; secundò, vt ipse Dæmon diuino cultu & ritu honoretur; tertiò, vt spes de Deo minor aut nulla habeatur, quartò, vt fraus sua minùs videatur. De lege Dei prohibente talia habet expresè textus *Leuit.* 19. *&* 22. *&* *Deuter.* 18. & in sanctorum opusculis. In legibus quoque naturalibus multa per omnem modum, quas leges transgreditur qui talibus operam præstiterit. Vnde Exodi 22. *Maleficos non patieris viuere.* Colitur prætereà Dæmon per orationes, sacri

Obseruationes superstitiosas quomodo suadeant Dæmones 4. de causis.

sacrificia & thurificationes iussas fieri in artibus magicis. Manet siquidem ipse nequam spiritus in priori phantasia superbissima, qua quæsiuit esse similis altissimo, immò & extolli vult super omne quod dicitur Deus *secundùm Apostolum*. Et ita verum est quòd hi ritus tantò plus habēt de sacrilega idololatria & minùs excusantur, quantò sanctiora sunt quæ in eis ad honorem dæmoniorum impenduntur.

Rursus scit ipse serpens antiquus, quòd Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas, & è contrà maledicti sunt & odio habentur obseruantes vanitates superuacuè. Quid ergo mirandum si talibus quærit homines implicare suis adinuentionibus? Postremò; quia Dęmon semper dare quod promittit neque vult neque permittit, adinuenit quomodo cultores sui deputarent illos defectus non Dæmoni, non suæ arti, sed propriç vel negligentiæ vel imperitiæ, atque dicerent se non omnia atque taliter obseruasse, qualia & qualiter iubeantur. Constat quoque falli citiùs homines sub quadam boni specie, & in hoc mira & prorsus miserabilis humanæ cæcitatis insania, quoniam in hac re decem aut crebra mendacia per vnam casualiter si obtigerit veritatem excusat, vbi mille in alia materia veritates pro vnico mendacio comperto despiceret. Denique tanta ad credendum prohibita noxia & vanam libidinem in tam modica fide credendorum, quis non mirabitur? Hæc est origo, hic finis artium Magicarum, damnabiliumque superstitionum, ac nefandorum rituum.

Spes nulla de Deo à Dæmonibus inducta.

Fallax promissio Dæmonum

Artium Magicarum finis.

Tertium Dictum.

PHilosophica aut medicinalis consideratio nullatenùs admittere debet traditiones illas superstitiosas, quæ dicuntur methodica vel empirica, quarum scilicet nulla potest ratio naturalis assignari, itaque scribentes ea magis insecuti sunt errorem vulgi, aut Magorum ritus im-

pios quàm medicinæ rationes. Et mirandum quomodò dudum à libris medicinæ non iussa sunt abradi. Ex quo enim de ratione naturali nihil habent, illa vel innituntur operationi diuinæ & supernaturali, & hoc nihil ad medicum vt medicus est, sed est Theologicæ speculationi remittendum; aut innituntur operationi Dæmonis, & hoc similiter nihil ad medicum, sed ad idololatriæ cultũ. Si verò dicantur fieri pro mutatione virtutis imaginatiuæ in ægroto, quatenùs fortificetur in eo spes sanationis, aut vt cógitatio tua aliorsum diuertatur, esset hîc fateor aliqua ratio naturalis, quoniam vim imaginatiuam plurimùm tum conferre, tum obesse regimini sanitatis quis nesciat. Hinc est illud vulgatum, *Imaginatio facit casum.* Verùm caueat obsecrò medicus, ne volendo sanare corpus alienum, seipsum decipiens inficiat. Quo pacto inficietur? Nimirum per mendacia dum suis patientibus asserit tales obseruationes efficaces esse pro sanitatis obtentu, quas omnino impertinentes aut fabulosas aut fortassis illicitas esse cognoscit, quantò rectiori fide spem *in* Deo figendam esse doceret, qui vitæ habet & mortis imperium. Nam inculpatur ipse rex Aza 2. *Paralip.* 16. quòd in infirmitate non quæsiuit Dominum sed magis in medicorum arte confisus est. Quis non videat maioris criminis esse si quis in talibus superstitiosis spem apponat? Quòd si hæc empirica & methodica superstitiosa reperiantur esse virtutis alicuius, tantò perniciosiora sunt *secundùm Augustin.* quantò ad seducendum sunt validiora. Ille siquidem effectus, cùm neque à miraculo vero, neque à causa naturali fieri cognoscatur, vt à seductoribus dæmonijs proueniat consequens est. A seductoribus autem fallacibus, à patre mendacij, ab hoste crudelissimo quid boni, quid veri, quid commodi speres, tu videris.

Imaginatio facit casum.

Empirica & methodica superstitiosa cuius sint virtutis.

Profectò Dæmones et si sanarent corpora, illa sanarent Deo irato. Quomodo Deo irato? quia certè necarent animas, & deterius tandem varijs incommodis cultores suos & inuocatores afficerent. Denique obedienda ei esset prorsus corporalis valetudo, quæ animæ pretio & morte venderetur. Hæc pauca si quis religiosa fide diligenter aduerrit, non eum turbabunt obje-

Dæmones vt sanent corpora.

ctiones illæ (opinor) quibus imperiti à spiritu maligno turgidi obstrepere solẽt contra fidei pietatẽ, quę has omnes superstitiones impias damnat execratúrque. Dicunt aliqui non vanam esse aut falsam talium notitiam, quoniam sua veritas probatur per effectum, quasi videlicet negare contendamus, nihil à Dæmonibus & suis cultoribus posse fieri Domino permittente. Absit. Nos itaque & Magos Pharaonis, & Pythonissam Saulis, & Simonem Magum, & Pythonissam in Actibus Apostolorum, & exorcistas Iudęorum, & Idola gentium, & futura Antichristi portenta, non solùm non negamus, sed ea negantes reprobamus. Sicut enim vera fides meretur dotari miraculis dum opus est ad ædificationem, ita falsa fides portentis & figmentis in sui damnationem, vel aliorum probationem demeretur illudi. Dicunt alij multam in obseruationibus huiusmodi sanctitatem inesse, tum in orationibus ad Deum deuotissimis, tum in ieiuniis, in castitate & vigiliis, in thurificationibus, in Eucharistiæ etiam sumptione, in cæteris denique religiosis obsequiis. Sed planè hîc mentitur iniquitas sibi, quasi videlicet rerum optimarum sanctissimarúmque non possit esse abusus, quarum nequior ille est & flagitiosior quàm aliarum, quasi præterea de modo talia quæreret ad sanctificationem, qui spurcissimus est, & non potiùs ad sui adorationem, ad malitiæ suæ regimen, & ad sacrificium sacrilegũ, alioquin nunquam Deus, nunquam sancti viri, qui Deo inspirante locuti sunt, hæc fieri tanta seueritate vetuissent. Nunquam insuper Theologia talibus esset aduersata, cui tamen in hac re & suis professionibus credi debet, nõ indoctis mulierculis, non impiis idololatris, non hominibus doctis in reprobum sensum, quilibet enim in sua arte sapiens est, & ei credi debet, iuxta Maximam topicam. Dicunt se rursum per hæc omnia intendere obsequium Dei, & non diaboli. Certè ita idololatrę, ita inde necatores Apostolorum arbitrabantur se obsequium præstare Deo, nec proinde saluantur. Quanta quæso est illa cœcitas dicere se seruire Deo, suis maximè contrariando præceptis? Cæterùm quisquis relegerit has obseruationes nefandas videbit eas æquè ad malos sicut ad bonos effectus introductas, propter quod potissimè re-

Magica effecta vt damnentur.

Abusus rerũ sanctarum in artibus Magicis.

Sortilegæ cui præstent obsequium.

ste August.doc.circa medium,Magici in omni secta plectuntur. Illic videre est impietatem, illic virtutis impugnationem,in docendo stupra & furta fieri , in dolendo scire tempora & momenta,quæ Pater posuit in potestate sua. Denique præfigitur tibi terminus operandi ipsi diuinæ omnipotentiæ,præstituitur modus quo quasi compellatur operari ipsi diuinæ sapientiæ: statuitur finis ipsi diuinæ bonitati & clementiæ, nam quid aliud sonant istæ traditiones? scribatur hoc in pergameno virgineo, portetur in figura triangulari cum characteribus incognitis , thurificetur & suspendatur ad collum,fiant ista certis horis tunc infra triduum,aut quatriduum,prouenict absque vlla dubitatione effectus ille quem quærimus , immò hoc sub periculo capitis asseritur.siquidem reuelauerit Deus eis,ipsi viderint, nos scimus , quoniam reuelationes diuinæ nõ tales sũt,nec prohibet Deus credere illud,quod dignatur reuelare.Arguũt iterum & nos in similẽ causã trahere satagunt.Nonne,inquit,talia similiter fiunt aut tolerãtur ab Ecclesia in peregrinationibus certis,in cultu imaginũ,in cereis aut Ceris, aut aquis benedictis,& in exorcismis? Nõne dicitur quotidie,si nouẽ diebus perduret in hac Ecclesia,si ex aqua illa perfũdatur, aut si tali se voueat imagini,aut si aliquid taliũ faciat,ipse mox sanabitur,vel optato potietur? Fateor ac negare non possumus multa inter Christianos simplices sub specie religionis introducta esse, quorum sanctior esset omissio.Tolerantur tamen quia nequeunt funditus erui, & quia fides simplicium,quamquam minùs in aliquibus bene sapiat , regulariter tamen & quodammodo rectificatur,saluatúrque in fide maiorum,quam fidem generali saltem intentione in omnibus suis obseruationibus præsupponunt, si piè & humiliter , hoc est,Christianè sapiunt;& si ad ostensam veritatis normam obedire parati sunt. Hæc autem intentio vt talia suscipiantur aut fiãt non tanquam necessariò efficacia, aut tãquam spes principalis in talibus posita sit Deo postposito sed quòd pietas fidei per ista nutritur & augetur & exaudiri meretur. Secùs vbi fides læditur & diuina lex violatur. Vanè igitur & proteruè sumitur in hac re vel exemplum vel argumentum ex his , quæ vulgus indoctum non quæ cœtus Theologorũ & Sapientum docet obseruátque. Quid

Obseruationes in artibus Magicis.

Obseruationes quadam & ceremoniæ in Ecclesia.

Fides & intentio in obseruationibus requiruntur.

mirum si Theologia & fides corruptores quosdam patiatur vt hæreticos & superstitiosos, vt temerarios assertores, quando & medicina & philosophia & astrologia vera, & omnis denique ars & scientia pati aliquid tale cognoscatur, sed fundamentum stabile stat. Tandem oppositionem suam côuertunt alij in querelam dicentes: Ecce talis infirmus est in grandem & luctuosam totius gentis vnius perditionem, ipse desperatur à medicis. Cur nô, inquiunt, per superstitiosa curabitur, præsertim si per superstitiosa præsumitur in ægritudine teneri, & per similia promittitur liberari? Nône sanitas & auxiliû vndecûq; quæri possunt, sicut ab herbis ita à verbis & à virtute spirituû, sicut à virtute lapidû vel corporû? Cur postremò prohibebit aliquis cogere Dæmonē ad obsequendû sibi in bonis, quando SS. plurimos vt Antendiû Archiepiscopû Bizantinum, & exorcistas alios ita fecisse commendant historiæ? Respondebimus ad hoc dicentes, primò ad vltimum, quòd Dæmones possunt & licitè possunt per Deum & sanctos eius ad hoc inspiratos & electos cogi ad prestanda humana quædam obsequia. Ita enim recta fides tenet fecisse Christum, & Moysen, & Raphaëlem Angelum, & Dauid respectu Saulis, & sanctos quasi innumeros dæmoniacorum, immò & Salomonem & quosdam exorcistas Iudæorum sic egisse videtur sensisse Iosephus: quâquam de Salomone, qui postmodû idololatra fuit, magis dubia sit sententia, an videlicet de peccato in peccatum, de errore idololatriæ in errorē Magicarum artium delapsus extiterit, an Deo reuelante dum bonum erat talia cognouerit. At verò si coactio Dæmonis aliter expectetur quàm per miraculum Deo specialiter cooperante, istud falsè creditur & periculosè quæritur. Falsè quidem propter libertatem Dæmonibus insitam, quæ nec ab istis corporalibus, quibus perfectior est, nec à carminibus cogitur. Istud autem periculosè quæritur, quia hostis est dolosissimus & nunc fingit se compelli per tales ritus impios, quibus honorari quærit, & animas perdere. Nunc perplexis responsis inuoluit sententias, *vt Tullius loquitur & historia testantur*, nunc semitas tortuosas suæ fraudis mille modis tegit. Nobis propter hoc interdicta est societas sua, ne quæramus ab eo veritatem qui mendax est

Corruptores vt quid tolerati.

Salomon in dubio versatur.

Dæmones cogi finguntur.

Dubia responsa Dæmonû.

ſicut Chriſtus & Apoſtolus eius Paulus, ipſum etiam vera loquentem obmuteſcere præceperunt. Non inſuper proſperitatem ab eo qui hoſtis eſt, nec pactum ineamus cum eo qui infidus eſt, nec conſortium cum excommunicato, nec fidem proditori perfido adhibeamus. Fefellit te vera & omnes fallet, quos ſibi aut inſtitutis ſuis deditos inuenerit Hiſtorias hæc docentes, quia innumeræ ſunt, non numeramus; de Iuliano Apoſtata, de Zoroaſtre primo inuentore Magicæ artis, de Nectanebo & cæteris abſque numero. Affirmamus conſequenter cum Apoſtolo, quòd non ſunt facienda mala, vt bona eueniant. Non igitur ſunt Maleficia Maleficiis repellenda; Aliter ſapere eſt contra fidem deſipere. Supereſt igitur in omni noſtra neceſſitate ſentire cum Ioſaphat rege & Deo dicere: *Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. Tentetur via naturalis rationis & prudentiæ & artis quam ſciuerimus.* Hoc vocatur facere quod in ſe eſt, ne videatur tentari Deus, qua via naturali deficiente ſolum reſtat in Dei miſericordia refugium. Hæc autem miſericordia non ſuperſtitioſis obſeruationibus, ſed piis obſeruationibus, non Dæmonum inuocationibus, ſed vitæ emendatione, non per homines reprobos, ſed probatos comparatur. Si demum nolumus mutare ſententiam ſuam, noſtram in melius mutemus vitam. Cæterùm permittente iuſto Dei iudicio, licèt occulto, fiant in aliquo vexationes & immiſſiones per angelos malos mediantibus pactis quorundam ſacrilegiorum cum Dæmonibus, vt per inuultuationes, per faſcinationes aut carminationes, quãquam de ſe prorſus ad hæc inefficaces. Dicit vnus Doctor talia ſi reperiantur poſſe deſtrui, quibus amotis & diſſipatis neque ſpiritus diſſipare poterit à vexatione ad hoc vt pactum ſuum ſeruare & artem ſuam confirmare videatur, aut quia bona fides deſtruentium opera hæc diaboli ſic meretur exaudiri. Ita egit Philippus rex Francorum de imagine quadam cerea, quam dicebat baptiſatam & execratam taliter nomine ſuo quod ea deſtructa ipſe rex moreretur *Et videbimus* (inquit pius rex fide plenus) *ſi potentior erit Dæmon ad perdendum me, quàm Deus ad ſaluandum*, & hæc dicens ceram proiecit in ignem.

Fallere nos ſolet Dæmon.

In neceſſitate conſilium rerum agendarum.

Miſericordia Dei quomodo comparetur.

Ita

Ita concipere eos arbitror, qui dicunt vana vanis esse refellenda & quòd Maleficiis contra maleficia liceat abuti, sed humanam rursus impatientiam adire videor. Obsecrauimus (inquit) Deum nec exaudiit, ieiunauimus, peregrinationes multas fecimus & processiones, nec attendit, sic murmur resonat, sic querimonia quasi gens quæ fecerit iustitiam, & quasi populus qui non auersus fuerit à Deo suo, sic erecta ceruice Deum suis petitionibus omnibus volunt esse obnoxium, cùm tamen verissimæ sint, populus qui labiis suis Deum honorat (vtinam & hoc inueniretur nec veriùs diceretur hic blasphemat) cor autem eorum longè est à Deo. Conticescat hæc obstinatio diabolica frendens & tabescens contra diuinam prouidentiam, quin potiùs patienter expectemus, non præfigentes terminum diuinæ misericordiæ iuxta consilium sanctæ Iudith. Nos in Deum toties deliquimus & in omnem iustitiam, immò in omnem creaturam suam, cur non tolerabimus flagella pij patris? Nos filij nequam dum per filios clientes etiam reprobos placuerit nos punire, durum sanè est contra stimulum & talem stimulum Dei calcitrare per impatientiam, quia duplici cuspide mortis in animas & corpora recalcitrantes feriuntur.

Gentis impia impatientia, querimonia & in Deum inuectio.

Misecordia diuinæ terminus non est præfigendus.

Hæc interim de tota collatione pro modicis antedicta libuit excerpere. Placuit insuper determinationem sacræ facultatis Theologicæ, cuius mentio facta est huic opusculo connectere quia ad dictorum firmitatem etiam non mediocriter vtilem iudicaui. Datum per copiam sub signo & subscriptione mei notarij publici subscripti.

DECRETVM FACVLTATIS Theologię Parisiensis contra superstitiosos Errores Artis Magicæ.

NIVERSIS Orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, facultas Theologiæ in alma vniuersitate Parisiensi Matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, ac in vanitates & insanias falsas non respicere.

Ex antiquis latebris emergens nouiter erroris fœda colluuio recogitare commonuit, quòd plerumque veritas Catholica apud studiosos in sacris litteris apertissima est, quæ cæteros latet, nimirum cùm hoc proprium habet omnis ars manifestum esse exercitatis in ea, sic quod exinde consurget illa Maxima. Cuilibet in arte sua perito credendum est. Hinc

Hinc est Horatianum illud, quod Hieronymus ad Paulinum scribens *assumit.*

—— Quod medicorum est
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.

Accedit in sacris litteris aliud speciale, quod nec experientia nec sensu constat, vt aliæ artes nec possint oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehẽdi, excæcauit enim eos malitia eorum. At siquidem Apostolus Rom. 1. *quod propter auaritiam multi errauerant à fide, propterea non irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur. Alij propter ingratitudinem, qui cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem, sicut idem commemorat, corruerunt. Porrò Salomonem ad idola, & Didonem ad Magicas artes pertraxit effræna voluptas. Alios ad hoc ipsum intorsit superba curiositas, inuestigandorúmque occultorum dira cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens, in obseruationes superstitiosissimas impiásque depulit, quemadmodum* apud Lucanum, *de filio Pompeij Magni, &* apud historicos *de pluribus notatum est, ita fit vt recedens peccator à Deo declinet in vanitates & insanias*

falsas, & ad eum, qui pater est mendacij, tandem imprudenter palam apostasiando se conuertat. Sic Saül à Domino derelictus Pythonissam, cui priùs aduersabatur, consuluit; Sic Ochozias Deo Israël spreto m[illegible] ad consulendum Deum Acharon; sic denique omnes, qui fide vel opere absque Deo vero sunt, vt à Deo falso ludificentur necesse est. Hanc igitur nefariam, pestiferam, monstriferámque insaniarum falsarum cum suis hæresibus abominationem plus solito nostra ætate cernentes inualuisse, ne forsan Christianissimum regnum, quod olim caruit monstro, & Deo protegente carebit, inficere valeat tam horrendæ impietatis & perniciosissimæ contagionis monstrum, cupientes totis conatibus obuiare. Memores insuper nostræ professionis pióque legis zelo succensi paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti notare decreuimus. Rememorantes inter cætera innumera dictum illud sapientissimi Doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus, quòd qui talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum præuaricasse & paganum & apostatam, id est, retro abeuntem & Dei

& Dei inimicum & iram Dei grauiter in æternum incurrisse, nisi quis Ecclesiastica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. hæc ille. Neque tamen intentio nostra est in aliquo derogare quibuscunque licitis & veris traditionibus, scientijs & artibus sed insanos errores & sacrilegos insipientium & ritus ferales pro quanto fidem orthodoxam & religionem Christianam lædunt, contaminant, inficiunt radicitus, quantum fas nobis est extirpare satagimus & honorem suum syncera relinquere veritati.

EST AVTEM primus Articulus.

QVOD per artes Magicas & Maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates, & amicitias, & auxilia Dæmonum non sit idololatria. *Error.* Quoniã Dæmon aduersarius & pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur. Nec est honoris vel dominij cuiuscunque verè seu participatiuè vel aptitudinaliter susceptiuus, vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ, nec in signo ad placitum instituto, vt sint imagines ac templa Dei, qui in ipsis honoratur.

Articulus II.

QVOD dare vel offerre, vel promittere Dæmonibus qualemcumque rem, vt adimpleant desiderium

rinm hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari, vel portare, non sit idololatria. *Error*.

Articulus III.

QVOD inire pactum cum Dæmonibus tacitum vel expressum non sit idololatria, vel species idololatriæ & apostasiæ. *Error*. Et intendimus pactum esse implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Articulus IV.

QVOD per artes Magicas Dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorum consecratis vel potiùs execratis includere, cogere vel arctare, vel eas velle viuificare, non sit idololatria. *Error*.

Artcculus V.

QVOD licitum sit Magicis artibus vel aliis quibusdam superstitionibus à Deo, aut ab Ecclesia prohibitis aliqua facere pro quocumque bono fine. *Error*. quia secundùm Apostolum, Non sunt facienda mala vt eueniant bona.

Articulus VI.

QVOD licitum sit, etiam permittendum, Maleficia maleficiis repellere. *Error*.

Articulus VII.

QVOD aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunque casu, vt licitè talibus vtatur. *Error*.

Articu

Articulus VIII.

QVOD artes Magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. *Error.*

Articulus IX.

QVOD Deus per artes Magicas & Maleficia inducatur Dæmones compellere suis inuocantibus obedire. *Error.*

Articulus X.

QVOD thurificationes & suffumigationes, quæ fiunt in talium artium & Maleficiorum exercitio sint ad honorem Dei, & ei placeant. *Error & blasphemia,* quoniam Deus aliàs non prohiberet vel puniret.

Articulus XI.

QVOD talibus & taliter vti non est sacrificium seu immolare Dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. *Error.*

Articulus XII.

QVOD verba sancta, & orationes quædam deuotæ, & ieiunia, & balneationes, & continentia corporalis in pueris & aliis, & Missarum celebratio & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes excusent eos à malo & non potiùs accusent. *Error.* nam per talia sacræ res, immò ipse Deus in Eucharistia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat Dæmon,

Dæmon, quia vult in hoc honorari similiter altissimo, vel ad fraudes suas occultandas, vel vt simplices illáque & faciliùs & damnabiliùs perdat.

Articulus XIII.

QVOD sancti Prophetæ & alij per tales artes habuerint suas prophetias, & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint. *Error & blasphemia.*

Articulus XIV.

QVOD possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem, siue desiderium alterius. *Error*, & conari facere est impium & nefarium.

Articulus XV.

QVOD ideò artes præfatæ bonæ sunt & à Deo, quòd licet eas obseruare, quia per eas vel quandoque vel sæpè euenit, sicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, vel quia bonum quandoque prouenit ex eis. *Error.*

Articulus XVI.

QVOD per tales artes Dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potiùs ita se cogi fingunt ad seducendos homines. *Error.*

Articulus XVII.

QVOD per tales artes & ritus impios, per Sortilegia, per carminationes, per inuocationes Dæmonum,

monum, per quasdam inuultuationes, & alia Maleficia nullus vnquam effectus ministerio Dæmonum subsequatur. *Error.* nam talia quandoque permittit Deus contingere, vt patuit in Magis Pharaonis & alibi pluries, vel ad probationem fidelium, *sicut habetur Deuteron.* 13. vel in quorumdam hominum dignam flagellationem, vel quia abutentes, seu consulentes propter malam fidem aut alia peccata nefaria dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic eludi.

Articulus XVIII.

QVOD boni Angeli includantur in lapidibus, & consecrent imagines vel vestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur. *Error & blasphemia.*

Articulus XIX.

QVOD sanguis vpupæ, vel hædi, vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum aut corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos Dæmones ministerio huiusmodi artium. *Error.*

Articulus XX.

QVOD imagines de aëre, vel de plumbo, vel de auro, vel de cera alba vel rubea, vel de alia materia baptizatæ & exorcizatæ, consecratæ, sed potius execratæ secundùm prædictas artes & sub diebus certis habeant virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. *Error in fide, in Philosophia naturali, & astrologia vera.*

Articulus XXI.

QVOD vti talibus & fidem dare non sit idololatria & infidelitas. *Error.*

Arti

Articulus XXII.

QVOD Dæmones boni sunt, aliqui benigni, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. *Error.*

Articulus XXIII.

QVOD fumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quòd sint debitæ eis. *Error.*

Articulus XXIV.

QVOD vnus Dæmon sit rex Orientis, & præsertim suo merito, alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. *Error.*

Articulus XXV.

QVOD intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, sicut corpus cœli in corpus humanum. *Error.*

Articulus XXVI.

QVOD cogitationes nostræ intellectuales & volitiones interiores immediatè causentur à cœlo, & quòd per aliquam traditionem Magicam tales possint sciri: & per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. *Error.*

Articulus XXVII.

QVOD per quascunque artes Magicas possumus deuenire ad visionem diuinæ essentiæ vel sanctorum spirituum. *Error.*

ACTA

ACTA SVNT

HÆC ET POST mutuam crebrámque inter nos & deputatos nostros examinationem conclusa in nostra Congregatione Generali. Parisijs apud sanctum Mathurinum, de mane super specialiter requisitos. Anno Domini 1498. die 19. Mensis Septembris. In cuius rei testimonium sigillum dictę facultatis præsentibus litteris duximus apponendum.

VENERABILIS EIVSDEM CANcellarij opuſculum aliud aduerſus doctrinam cuiuſdam medici delati in Montepeſſulano, ſcalpentis in numiſmate figuram Leonis cum certis characteribus pro curatione renum.

CONFORMITER ad caſum propoſitum de Leonis imagine pro curatione renum dicuntur 12. propoſitiones cum additis quæ ſequuntur.

Prima propoſitio.

IMAGINVM, quæ aſtrologicæ nominantur, fabricatio & vſus ſuſpectus eſt plurimùm de ſuperſtitione & idololatria, ſeu Magica obſeruatione, patebit & ſequentibus.

Secunda

Secunda propoſitio.

IMAGINVM huiuſmodi fabricatio & vſus rationabiliter prohibitus eſt per ſacros Doctores & Eccleſiam.

Tertia propoſitio.

IMAGINVM eiuſmodi fabricatores poſſunt & debent per ſuos ſuperiores prohiberi, inquiri, & culpari; & ſi parere noluerint condemnari, non obſtantibus palliatis allegationibus ſuis ſub titulo aſtrologiæ, maximè quando non ſunt huius ſcientiæ multi periti ſecundùm terminos à veris aſtrologis non idololatris conſtitutos.

Ponuntur ad iſtarum propoſitionum declarationem quædam regulæ fundamentales.

Quarta propoſitio in ordine.

OMNIS obſeruatio, cuius effectus expectatur aliter quàm per rationem naturalem aut per diuinum miraculum, debet rationabiliter reprobari, & de pacto Dæmonum expreſſo vel occulto vehementer haberi ſuſpecta; Sic determinauit tempore noſtro ſacræ Theologiæ facultas Pariſienſis Vniuerſitas.

Quinta propoſitio.

OMNIS obſeruatio, quantumcumque ſancta & ſalubris videatur, in decem, aut viginti, aut centum particulis, ſi habeat vnicam particulam de idololatria, vel hæreſi, vel apoſtaſia ſuſpectam, aut infectam, de-

bet tota infecta & suspecta reputari, nisi manifestatio fiat pretiosi à vili.

Sexta propositio.

OMNIS obseruatio particularis super effectibus mirabilibus & extraneis, sub titulo verarum artium palliata, debet examinari ex circumstantiis librorum & authorum, qui obseruationem huiusmodi particularem tradiderunt.

Ponuntur consequenter propositiones seu regulæ ad declarationem præmissorum, & ad particularem applicationem super imagine Leonis, de qua fit inquisitio.

Septima propositio in ordine.

CHARACTERES, seu figuræ, vel litteræ non habent vel sortiuntur ex causa purè naturali & corporali efficaciam, sicut nec entia Mathematica, cuiusmodi sunt figuræ & characteres, sunt de potentiis actiuis, & in eis *secundùm Philosophum* non est bonum neque finis.

Octaua propositio.

CHARACTERES, seu figuræ, vel litteræ non habent de ratione sua quòd ordinentur ad aliquos effectus, nisi mediante rationali vel intellectuali substantia. Significare enim est rem in intellectu constituere.

Nona propositio.

CHARACTERES huiusmodi, si habeant, vel habere credantur efficaciam, oportet quòd hoc sit à causa spirituali, non à purè naturali & corporali, qualis

lis causa est cœlum cum suis influentiis in corpora.

Accipiatur ex præcedentibus regulis consilium, quid agendum est in materia præsente de imagine Leonis cum circumstantiis.

Decima propositio in ordine.

CONSTAT in primis ex inspectione, quòd ibi sunt characteres, litteræ, figuræ & dictiones, quæ nullum effectum habent naturalem purè corporalem ad curationem morbi renum & similium *secundùm propositionem septimam præcedentem*: iuxta quod notetur in speciali S. Thom. qui tribuit astrologiæ quantum rationabiliter dari potest, ad exemplum Alberti Magni magistri sui, consonè tamen ad fidem Catholicam. Notetur inquam *in 2. & 3. contra gentiles* in multis capitulis, *à* 113. *ad* 117. & 118.

Vndecima propositio.

CONSTAT, quòd talis obseruatio non est posita ab Ecclesia & sacris Doctoribus, tanquam eueniat effectus speratus per miraculum diuinum, immò nec per sanctos Angelos Dei, qui sunt administratorij spiritus propter electos Dei ad vitam æternam, magis quàm ad curam corporalem, & medicus & astrologus verus non habent se multum intromittere de actionibus sanctorum Angelorum circa homines. Patet ex immediatè præcedenti cum inspectionibus iurium, & ratio satis est manifesta.

Duodecima propositio.

CONSTAT, quòd si talis obseruatio nitatur & expectet effectum à malis Angelis seu Dæmoni-

bus, illa est manifestè penitùs reprobanda, etiamsi videatur finis bonus, vtilis, vel honestus, quantò magis si esset malus vel suspectus, sicut est inter alios finis quæstus per simulationem astrologiæ aut mirabilium effectuum, super quibus admirantur homines paucæ religionis aut fidei.

Veruntamen circumstantiæ prædictæ magis apparebunt iuxta practicam primarum propositionum, si reperiatur coniunctio istius obseruationis de imagine leonis cum aliis obseruationibus contentis in auctoribus vel libris tradentibus huiusmodi figurationem. Et hoc ideò dicitur, quoniam temporibus nostris inuentus est liber magnus continens tales obseruationes, quarum aliquæ videbantur piæ & vtiles, aliæ verò erant manifestissimè condemnãdæ, & superstitiosæ, & idololatricæ & de hæresi suspectæ vehementer, & vt tales fuerunt etiam igni traditæ pio zelo. Tales multæ sunt obseruationes apud Hispanos in libro Senaforas. Tales apud Iudæos *innumeræ*, tales apud Christianos superstitiosos, sicut de nescio quo Sydract. Tales denique practicari quæruntur, nedum per vetulas Sortiarias, sed per multos arma sequentes continuetur. Postremò totiens occurrit ista materia, quod si pro quolibet casu scribendum esset scribendi nullus esset finis. poterit inter alia videri tractatulus noster de astrologia theologizata, *Tom. 1. operum, specialiter circa finem.*

Concluditur tandem ex omnibus practica super hoc casu particulari, postquàm facta fuerint quæ dicta sunt summariè, & quod planè sine inuolutione processuum, maximè si delatus reddiderit se obedire paratum sine proterua defensione, prohibeatur ei de futuro, quòd non ampliùs vtatur, sed antidotis medicinæ cuius dicitur professor. De præteritis autem sufficiat sine quauis infamia delati, quòd honor iudicij fidei cum prælato & officiariis suis maneat stabilitus. Et ita in Catholica & fraterna charitate consulendum quòd delatus taliter obediat sine strepitu & figura iudicij, & per iudicem ita fiat. Si autem inueniatur proterua defensio, non proteruiæ rigor, sed iustitiæ vigor fiat. Particularis modus reparandi poterit esse talis, póstque pleniùs & melius informatus,

tus sum de fabricatione & vsu talium imaginum, quòd non sunt secundùm catholicam traditionem promi[...] bona fide, & deinceps nequaquam vtar illis. Aut si mit[...] iudex velit agere, dicat hoc per alium in tertia persona, postquam talis delatus, &c. Iudex finaliter poterit declarare sententias excommunicationis contra omnes tales, &c. Proinde non valet allegatio quorumdam ex historia scholastica, quòd Moyses fecit imagines, vnam pro obliuione, alteram pro memoria. Et Salomon exorcismos, quia viris sanctis concurrebat miraculum. Vel si Salomon iam erat peruersus ad idololatriam per vxores, potuit datus in reprobum sensum excogitare magicos ritus, sicut de Nectanebo legitur & Zoroastre, qui nascens risit, & posteà Magicas artes exercuit. Denique Auicenna & similes de actiuitate animæ rationalis in materiam exteriorem, & fascinatione non sunt audiendi in modo ponendi.

Finit Lugduni 8. *Decembris* 1428. *per Ioannem Cancellarium Parisiensem.* Latior est aliàs Cancellarius noster, *maximè prima parte operum* vbi, *de Astrologia theologizata & contra superstitiosam dierum obseruantiam, fusè satis hanc rem prosequitur: eum tamen consultò breuitati studentes vt omisimus, sic & curiosæ lectioni satisfacturus non inuisum relinquas exoratus sis.*

IOANNIS FRANCISCI LEONIS IPPOREgiensis I. V. Doct. Episcopi Thelesini Libellus de Sortilegiis.

CAP. I.

Sortilegium quid sit.

PLVRA sunt genera criminum, de quibus *in Thesauro fori Ecclesiastici* aliàs egimus, & inter alia obiter de Sortilegio verba fecimus, quod cùm grauissimum sit crimen, ac pluribus variísque modis committatur, de eo iuxta illius grauitatem particulariter est agendum.

Sortilegium quid. Sortilegium est superstitio quædam illusoria & maximè noxia, qua regulariter vtitur homo Dæmonis ministerio *cap. qui sine Saluatore 26. quæstio. 2. cap. 1. eadem quæst. 5. cap. 1. & 2. de Sortilegijs. & Grill. tract. de Sortileg. num. 1. & num. 5.*

CAP.

CAP. II.

Sortilegorum professio est duplex, tacita & expressa: Professio tacita quæ.

PRofessionem etiam plures cum Dæmone faciunt. Professio autem Sortilegorum est duplex tacita & expressa, intelligendo de professis cuiuscunque speciei.

Professio Sortilegorum duplex.

Tacita est promissio quædam, quam quis facit alicui Sortilego magistro. hanc professionem nomine Dęmonis recipienti de obseruando, quæ sibi mandauerit, sub promissione quòd grandia faciet, & mirabilia, futura in vita sua cognoscet, dum modò fidem Catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica sacraméta conculcet, quódque totis viribus eius adhærebit cultui, & obedientiæ sui magistri, ac illum tanquam verum Principem adorabit: cultum autem veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, cunctáque opera per ipsum facienda sub illius nomine, & deuotione conficiet, *Grill. infrà de Sortileg. cap. cap. 3. num. 2. & 3. & facit text. in cap. nec mirum, §. hydromantici, vers. ad hæc omnia, 26. quæst. 5. & summ. confess. de Sortileg. quæst. 3. & 6.*

Professio tacita Sortileg.

CAP. III.

Professio expressa Sortilegorum quæ sit: duplex illa solemnis, publica, & priuata: Solemnis & publica quæ sit: Expressam professionem Dæmonibus facientes quem cultum illis exhibeant: Professio priuata quomodo Dæmoni fiat.

EXpressa professio illa est, quæ fit expressè cum proprio Dæmone, au solemniter & publicè, aut priuatè: solemnis & publica est illa, quæ fit cum Dæmone dum publicè residet in solio maiestatis more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium Strigum,

Professio expressa quæ sit Sortilegorum
Professio solẽnis & publica Sortileg.

Maleficorum, Necromantum cuiuscunque generis professorum, certis nocturnis horis, locis, & temporibus Dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit ista professio.

Cultus professorum Sortilegorum.

Qui autem expressam professionem cum ipso Dæmone fecerunt, eidem etiã reddunt expressum adorationis cultum per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciunt diabolo, imitantes in omnibus diuinum cultum, cum paramẽtis, luminaribus, thurificatione ac precibus quibusdam, & orationibus, quibus instructi sunt, assiduis illum non secùs fere colunt & adorant, quàm nos verum creatorem, *cap. contra Idolorum, 26 quæst. 5 gloss. in ca. accusatus, §. sanè, in verbo saperent, de hæret. in* 6. *Grilland. eadem quæst. 3. num.* 4. *&* 5. per quæ honor latriæ dæmonibus exhibetur. *Direct. inquisit. quæst.* 43. *num.* 2. Quæ Latriæ est cultus & seruitus, quæ soli Deo debetur. *gloss. in Clement. vnic. in verbo seipsum de reliqu. & venerat. sanct. gloss. in cap. venerabiles. de consecrat. distinct.* 3. S. *Tho.* 2. 2. *quæst.* 84. *art.* 1. *ad* 1. *argument. & Grass. decis. aur. parte.* 1. *lib.* 2. *cap.* 2. *numer.* 1.

Latria quid

Professio priuata quæ.

Priuata autem professio est illa, quæ fit priuatè ipsi Dæmoni solùm, absque vlla vniuersali sortilegorum congregatione & multitudine, vt per eundem Grilland. *d. quæst.* 3. *lib.* 2. & Farinacium *in pract. criminali cap.* 20. *num.* 77. apud quem plura de Sortilegiis videri possunt.

CAP. IIII.

Latriæ honorem dæmonibus exhibentes quando vti hæretici sint habendi. Sortilegia, quæ manifestè hæresim sapiunt, quomodo cognoscantur. Idololatriam & hæresim manifestam quæ sortilegia sapiunt, & quæ non.

DÆmonibus honorem Latriæ exhibentes, seu eorum nomina inter nomina spirituum beatorum, vel sanctorum in suis nefariis orationibus miscendo,

mediatores in illis orationibus à Deo exaudiendis ponendo, cereos accendendo, & Deum per eorum nomina, vel merita obsecrando, non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio Ecclesiæ sunt habendi, *vt in eodem Direct. Inquisit. quæst. 43. num. 10. & 11.*

Et regulariter omnia illa Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticali exercentur, vt si quis in sortilegio amatorio Deum, aut Ecclesiastica Sacramenta abnegat, aut in eodem Sortilegio Ecclesiæ Sacramenta admisceret. Sapiunt etiam hæresim manifestam illa Sortilegia, & Diuinationes, seu Maleficia, in quibus admiscentur Sacramentalia, vt aqua vel cera Benedicta, & his similia, siue verba, & Euangelium, symbolum fidei, Pater noster, Aue Maria, aut Psalmus aliquis Dauidicus, seu verba sacræ scripturæ, aut aliæ sanctæ orationes, quibus fit Sortilegium qualificatum. Et generaliter omnia crimina, quæ natura sua præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptisare imagines, vel animalia irrationalia, puerum rebaptisare, preces nefarias Dæmonibus fundere, aut illis sacrificare, idolis genua flectere, & similia, quæ præ se ferunt idololatriam, manifestam hæresim sapiunt, quamuis nullum factum per se sit hæresis. *Syluester in summ. in verbo hæresis 2. num. 4. Alph. à Castro. lib. 1. de iusta hæret punit. cap. 15. circa finem. Simanc. de cath. instit. tit. 30. num. 15. Direct. Inquisit. parte. 2. cap. 42 num. 2. 3. 4. & 5. Et ibi Peña. comment. 67. vers. primum ergo, vsque ad vers. quantum ad secundum.*

Sortilegia hæresim manifestam quæ sapiunt, quomodo cognoscantur.

Idololatriam & hæresim manifestam quæ Sortilegia sapiant.

Illa enim Sortilegia non dicuntur hæresim manifestè sapere, in quibus Dæmon inuocatur, ad faciendum, seu cognoscendum ea, quæ ipse facere, & cognoscere potest diuina virtute non reprimente, prout homines ad peccata & libidines tentare, naturalium & superiorum virtutes cognoscere, ex quibus medicamenta ad sanandū, & atrocia veneficia ad causandum diuersas infirmitates confici possunt. *vt probat D. Tho. in 2. 2. dist. 96. quæ. 2. & in tractat. 99. 1. parte. quæst. 5. de mir. & eodem lib. quæst 16. art. 7. de Dæmonib.* Præsentiáque occulta & præterita scire, & sic facta iam facta reuelare his casibus & similibus, si Dæmonis in sortilegiis imploratur auxilium,

Sortilegia quæ manifestam hæresim non sapiunt.

Sortilegium hæreticale quod.

Sortilegium non dicitur hæreticale, vt post D. Thomam Abb. & plures alios per ipsum citatos, tenet Farinac. *in pract. crimin. quæst.* 20. *num.* 80. *&* *Clar. in* §. *Hæresis, num.* 23. Quæ præcedunt nisi ratione commixtionis sacramẽtorum, sacramentalium, aut verborum, aliter sit iudicandum ex suprà allegatis, aut quod talia patrantes essent de expressa Dæmonis professione, quo casu omnia Sortilegia, quæ ab illis fiunt, respectu operantis erunt hæreticalia, vt post plures alios per ipsum citatos. Farinac. *ead. quæst.* 20. *num.* 81. *&* 82.

CAP. V.

Striges à sancta Ecclesia Dei sunt expellendæ.

Striges professe quomodo ab Ecclesia expellendæ.

IDeò Striges, cùm præcipuè expressam professionem & solemnem Dæmoni in vniuersalibus congregationibus faciant, expressum cultum adorationis Dæmoni reddendo, precésque fundendo, & in illis sacrificando in eorum sortilegio sunt violenter suspectæ de hæresi, & omnes extra gremium Ecclesiæ, & à communione fidelium penitùs alienæ. Subuersæ enim sunt, & à diabolo tenentur captiuæ personę, quæ relicto suo creatore diaboli suffragia quærunt, & ideò sancta Ecclesia à tali peste mandari debet *cap. qui sine Saluat.* 26. *quæst.* 2. *cap. Episcopi in princip. eadem quæst.* 5. *&* *Grillandus libro de Sortilegiis quæst.* 7. *num.* 4.

CAP. VI.

Striges effectualiter de loco ad locum corporaliter deferri an possint.

Striges effectualiter & localiter an deferantur.

QVapropter à Dæmonibus effectualiter deferri possunt de loco ad locum motu locali verè & corporaliter, Deo tamen permittente, & non aliter, & hæc est communis sententia Theologorum, de qua post S. Bonauen. *in* 3 *sent. dist.* 19. *qu.* 3. S. *August. lib.* 10. *&* 21. *de ciuit. Dei. S. Thom. in sum* 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 5. *de superstit, & in d. tract.* 99. 1. *part. quæst.* 8. *in tit. de mira. & quæst.* 16. *art.* 5. *&* 6.

& 6. ib tit. de Dæmoni. & alios quos citat, testatur Grilland. *lib de Sortileg. d. quæst. 7. num. 3. Alphons. à Castro de iusta hæreticorum punit. lib. 1. cap. 16. & Peñam in Direct. Inquisit. part. 2. com. 68. vers. sed à maligno.* Et licèt huic communi opinioni videatur repugnare textus *in dict. cap. Episcopi, 36. quæst. 5.* vbi habetur, quòd quædam mulieres retrò post Sathanam conuersæ Dæmonum illusionibus & phātasmatibus tam grauiter seductæ sunt vt credant & profiteantur se cum Diana Dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiúsque iussionibus obedire, velut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari *Et in § siquidem ipse sathanas,* habetur, quòd Dæmon vbi primùm mentem cuiuscunque mulieris repererit, & illam per infidelitatem subiugauerit; illicò transformat se in diuersarum species personarum, & mentem, quam captiuatam tenet, in somnis deludens per deuia quæq; deducit, & cùm solus spiritus hæc patitur, infidelis hæc non in spiritu siue anima, sed in corpore euenire opinatur. Ac deinde, quis n. in somnis, & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore fieri arbitretur? *Lamiarum equitatio.*

Vnde hoc textu freti quàm plures Doctores tenuerunt, quòd non deferuntur in corpore, sed duntaxat deluduntur in spiritu, vt refert Grilland. & tenet Franc. Ponzinibius *in tract. de Lamijs num. 45. & plurib. sequ.*

Communem tamen opinionem pro vera tenent, quòd deferantur, & contrarium sentientibus pluribus rationibus respondet idem Grill. *eadem quæst. 7. num. 28.* quem post alios per ipsum citatos sequitur Peña *eodem com. 68. versiculo Tertiò eadem.* Et quod Dæmones Deo permittente possint hominem deferre verè & corporaliter de loco ad locum motu locali, plurimis exemplis relatis tam per eundem Grillandum, quam alios graues Doctores demonstrare conantur. *Deferuntur verè Striges.*

C A P.

CAPVT. VII.

Sortilegiorum causæ ad forum Ecclesiasticum spectant, vt & Astrologorum. Sortilegorum non hæreticalium pœna est arbitraria.

Sortilegia ad Episcopos & iudices Ecclesiasticos spectant.

SOrtilegiorum causæ eo modo, quo hæreticorũ, tam in procedendo, quàm diffiniendo spectant ad forum Episcoporum & Inquisitorum, quando sapiunt hæresim, & tunc eadem pœna, qua cæteri de hæresi suspecti sunt condemnandi. Sed quando non sapiunt hæresim, & est dubium, an aliqua admixta hæresim sapiant; vt si qui ad orientem se conuertant, aliqua verba inusitata & non intelligibilia proferant, vel similia: tunc videtur quòd Inquisitores debeant tales ad suos iudices dimittere puniendos, *cap. accusatus, §. sanè, & ibi gloss. in verbo manifestè, Archid. Io. Andr. & Io. Monach. de hæret. in* 6.

Pœna autem Sortilegorum non hæreticalium est tã de iure ciuili, quàm canonico arbitraria, *Abb. in cap.* 2. *nu.* 4. *de Sortileg. & post Grilland. & alios Farinac. in prax. crimin. quæst.* 20. *num.* 84. 89. *&* 94.

Sed quando constat hæresim sapere, si ampliùs dubiteur, an hæresim sapiant, tunc ipsi Episcopi, & Inquisitores de hoc cognoscere possunt, & iudicare ac pronuntiare se iudices. *Abb. in cap.* 1. *num.* 4. *in fine de Sortileg. Carrera in tract. de hæret. num.* 24. *gloss & D.D. in d. cap. accusatus. §. sanè, per Peñam allegati in Direct. Inquisit. com.* 67. *in fine.*

Astrologorum causæ sunt iudicum Ecclesiasticorum.

Et hæc distinctio, quòd Inquisitores de Sortilegiis, nõ sapientibus hæresim, cognoscere non possunt, procedit, & habet locum de iure communi, quod fuit per Sixtum V. qui sua perpetuò valitura constitutione Apostolica auctoritate statuit, & mandauit, vt tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscunque iudiciariæ astrologiæ artem, præterquàm circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut faciẽtes iudicia, & natiuitatis hominum quibus de futuris cõtingentibus successibus, fortunísque, casibus aut rationibus

bus, & ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare asserant, aut protestantur, quam contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes siue scientias exercent, profitentur, docent, aut discunt: quiué huiusmodi diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta (vt præfertur) faciunt: aut in eis quomodolibet se intromittunt, cuiuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & prælati superiores, ac alij ordinarij locorum, quàm Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati; etiamsi in plerisque ex his casibus anteà non procedebant, cognoscere valeant.

CAP. VIII.

Quinam libri à Sixto V. prohibiti sint. Inquisitores & Episcopi liberè an possint de Sortilegiis & Superstitionibus cognoscere.

Libri Magici & astrologici a Sixto V. prohibiti.

PRohibuítque idem Pontifex omnes & singulos libros, opera, & tractatus iudiciariæ astrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus Sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, quos ordinarijs locorum vel Inquisitoribus voluit consignari, & contra scienter legentes, aut retinentes libros, seu scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter per eosdem Inquisitores procedi posse decreuit, vt in d. constitutione sub dat. Romæ anno 1585. vbi latiùs de Sortilegiorum, incantationum & diuinationum prohibitionibus videre licet, *in pecul. suo Bullario par. 2. fol. mihi 52.*

Inquisitores cognoscere possunt de Sortilegijs & superstition.

Dictæ constitutionis rigore possunt Inquisitores cognoscere de Sortilegijs, non tamen priuatiuè quo ad Episcopos, imò causas & superstitionum, incantationum veneficiorum, & blasphemiarum, & contra eos, apud quos reperiantur libri prohibiti, Episcopi cognoscere, & nisi sapiant manifestè hæresim, absque Inquisitorum interuentu

teruentu illas possunt decidere, diffinire, & terminare, per text. *in d.cap.accusatus,de haret. in* 6. *Abb.in d.cap.*1.*nu.* 4.*vers.& aduerte,de Sortilegijs.Eymer.in Direct.Inquisit.quæstio.* 42.*num.* 2. & ita censuit sacra generalis congreg. S. Rom. & vniuersalis inquisitionis, sub die 21. decembris anno 1602. Quamuis enim per dic. constitut. Sixti Papa V. fuerit Inquisitoribus attributa iurisdictio cognoscendi de causis Sortilegiorum, superstitionum, veneficiorum, & incantationum, etiam quòd aliàs de præmissis non cognoscerent, *vt supr.num.*20. non tamen fuit ordinarijs restricta facultas, quin liberè in causis huiusmodi, vt priùs, dummodò non hæresim manifestè redoleant, procedere possint, cùm id ex iuris communis dispositione illis sit attributum, ex deductis per Abb. *eodem num.* 4.*& Clar.in pract.crimin.§.haresis,num.*23.

CAP. IX.

Diuinatio est prima species Sortilegij. Diuinationum species sunt quatuor.

Diuinatio prima species Sortilegij.

Diuinatio prima species est Sortilegij, quæ inter cæteras obtinet principatum, in quam plures homines incidunt, vt per Grill. *eodem tract. de Sortilegijs cap.*2. *num* 5.

Diuinationũ sunt quatuor species.

Et quatuor species sunt diuinationũ, sicut quatuor sunt elementa, quæ consistunt in hydromantia, pyromantia, geomantia, aëromantia. Et aliqui ex Dæmonum professoribus vocantur incantatores, quidam arioli, alij aruspices, aliqui augures, quidam pythonici & mulieres pythonissæ, aliqui genethliaci, quidam salitores, & aliqui magi, *de quibus in cap.igitur genus,*26.*quast.*4. *cap.nec mirum ead. quæst.*5.*& Grill.in d.tract.de Sortileg.quæst.*2.*num.*7.

CAP. X.

Sortilegia per personas tacitæ Dæmonis professionis pluribus modis fiunt: ad amorem in corpore, & extra corpus; Extra corpus quomodo fiant.

IN Sortilegijs, quæ fiunt per personas tacitæ Dæmonis professionis, diuersa interueniunt instrumenta. & fiunt quandoque in aqua per hydromantiam; quandoque in igne per pyromantiam; interdum in terra per geomantiam; aliquando vtuntur aëre, & ea faciunt per aërimantiam: quandoque illa faciunt ex inspectione intestinorũ auium, animalium, aut per eorum voces, garritum, occursum & similia, *vt habetur in d. cap. igitur genus, & cap. nec mirum. Host. in Summa de Sortileg. § 2. & Griland. quæst. 5. num. 2. eodem tit. & aliqui respiciunt in astrolabio, vt in cap. 2. ext. eodem tit.* Alia est species Sortilegiorum, quæ fiunt ad amorem, aut in corpore, aut extra corpus: in corpore enim communiter fieri solent per cibum vel potum, *vt l. 3. §. hæc ad eũ tit, §. ad legem Cornel. de sicarijs, lege si quis aliquid §. qui abortionis. ff. de pœnis, l. eorum, in princip. & l. multi, C. de Malef. & Mathemati.*

Sortilegia varijs modis perficiunt. [illegible] personis tacitæ professionis.

Sortilegia in corpore.

Extra corpus autem, id est, extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas, ex herbarum folijs, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel mẽbris, seu intestinis eorumdem animalium, vel piscium, aliarúmque similium rerum nostratium, illáque quandoque consuunt in chlamyde personæ ad amorem maleficiandæ, vel sub capite lecti, super quo persona ipsa dormit, abscondunt, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius super quo ipse Maleficiandus vir aut mulier transituri sint. Apponuntur etiam imagines ceræ iuxta ignem ardentem completis dæmoniacis sacrificijs, *de quibus suprà*, adhibitis nefariis precibus, & turpibus, verbis, vt quemadmodum imago illa igne consumitur, & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri feruenter ardeat, & vt plurimùm admixtis Ecclesiarum Sa-

Sortilegia extra corpus.

cramentis, sicut est hostia sacrata, *vt per gloss. in cap. accusatus, §. sanè, de haret. in 6.* & alijs modis, ac rebus admixtis de quibus per Grilland. *eodem. tract. de Sortilegijs quæst. 3. num. 11. & ferè per totum.*

CAP. XI.

Maleficia à quibus destrui valeant: & an Malefi*ciati faciliùs necne curentur, quàm Energumeni.*

Maleficia à quibus curentur.

MAleficæ artes, impedimenta, & infirmitates (exceptis factis cum aliquibus nodis vel solutionibus, quæ reperta nodis confractis, aut combinatione materiæ soluta de facto destruuntur & soluuntur) scientia humana destrui non solent: nisi per eiusdem artis magistros, vel qui sint diabolicæ professionis bene instructi, aut aliquo modo participes: quia maleficia ipsa absque ministerio & suffragio Dæmonis, tam rebus ipsis, quàm verbis communiter inseri non solent in corporibus, pariter nec tolli: quoniam medicina naturalis, & omnium physicorum, & chirurgicorum ars tota communiter non sufficeret ad sananda corpora ipsa, & remouenda Dæmonis opera, sed solùm per eosdem, qui sub eadem professione morantur, & qui Maleficia ipsa facere solent arte & instructione Dæmonis destrui ac tolli possunt. *S. Thom. in 2. 2. quæst. 92. art. 6 & tenet Grill. eod. tract. de Sortil. quæst. 2, num. 2. & 3.*

Maleficiati difficiliùs curantur, quàm dæmoniaci.

Maleficiati enim difficiliùs curantur, quàm Energumeni, & à Dæmone obsessi. *Mall. Malefic. Spreng. parte 2. quæst. 2. cap. 6. vers. expedit lectorem.* Omissis tamen diuersitatibus opinionum, an licitum sit, necne Maleficia, tollere per alia Maleficia, & opera superstitiosa, quas recenset quam plura exempla deducendo Mall. Malefic. *d. parte 2. quæst. 2. secunda par. princip.* dicetur cap. sequenti nostro.

CAP.

CAP. XII.

Maleficia Maleficiis curare non licet; mala enim non sunt facienda, vt eueniant bona: Maleficiorum curatio à Deo est impetranda, qui omnia potest.

NOn est licitum vti Magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine, nec permittendum Maleficia Maleficiis repelli, nec dispensandum quocunque casu, vt talibus licitè quis vti possit. *Peña in Director. Inquisit. com. 68. circa finem.* Nec sunt facienda mala, vt eueniant bona (vt inquit Apostolus) & contra dictos articulos profitentes iudicio Inquisitorum hæreticæ prauitatis subijciuntur, *vt per eundem Peñam ibi in fine.*

Magicæ artes cuicunque bono etiam interdictæ.

Sed ad Deum est recurrendum, qui omnia nouit & cuius oculis omnia subijciuntur, *cap. fundamenta. §. proinde, de elect. in 6. & Nauarr. in relect. cap. nouit. de ind. not. 1. num. 1. tomo 2.* & omnia potest, in cuius nomine Dæmonia eiiciuntur. *Marci cap. vlt.* Nam licitis orationibus Maleficia curantur, *vt d. cap. 6. per totum & Flagell. Dæmonum per totum.* Vbi de modo Deo auctore effugandi Dæmones à corporibus obsessis, & quomodo exorcista se debeat præparare satis diffusè habetur, ad quæ remisisse sufficiat.

Maleficia Dei inuocatione & pijs orationibus destruuntur.

IACOBI SIMANCÆ PACENSIS EPISCOPI

TITVLVS VNIcus de Lamijs.

Lamiæ quæ sint; contra illas an inquirendum sit, & quomodo: Et an ea quæ patiuntur & perpetrant illusoriè fiant; an verò realiter illis contingant.

Lamiæ quæ sint.

LAMIAE siue Striges appellari solent mulieres quædam Maleficæ, quæ multis nocere solent, de quibus dubitari potest, an ab Inquisitoribus puniri queant, & cùm Dæmones adorent, & fœdus cum eis faciant, quin etiam cùm fidem catholicam abnegare soleant, dubitabile non est, quin contra illas inquirere possint, & bene faciunt Inquisitores Hispaniæ contra eas procedendo, quia vel apostatæ sunt, vel ea perpetrant, quæ manifestè sapiunt hæresim, *vt inquit Syluester lib. 3. de Strigimagarum & Dæmonum admirandis*

Inquisitores Hispaniæ contra Lamias procedunt.

randis ca.1.adde Ioan.Franc.Picum &c.lib.3.dialog.Strix.

Itaque inquiritur in Lamias, vt contra hæreticos aut vehementer suspectas procedi solet, quòd si propriis confessionibus, aut iustis probationibus conuictæ fuerint, prout earum culpa expostulauerit, statuendum erit *l. respiciendum, ff. de pœnis.*

De Lamijs vt hæreticis cognoscitur.

Dixerit fortassis quispiam, illusiones Dæmonum esse, quas Maleficæ istæ patiuntur, ac proinde fidem illis non esse adhibendam: cui respondetur, primò, non semper esse insomnia, & illusiones, sed interdum re vera ita euenire, vt ab eis narrari solet, quemadmodum à Turrecremata, Ioannes Maior, à Castro, à Victoria, ac innumerabiles alij tradunt, quod quidem tot experimentis compertum est, vt id negare insanire sit, *vt inquit Syluester opere prænotato, lib.1.cap.14.*

Maleficia omnia non illusoriè sed aliqua verè experiuntur.

Deinde, pleraque istarum facinora perpetrantur à vigilantibus, vt pacta cum Dæmone, infanticidia, & alia damna: in quibus eis debet fides adhiberi, sicut alijs reis confitentibus: quinimò contra seipsas credendum eis esse videtur, quamuis de his testificentur, quæ somno sepultis euenire solent: Nam & anteà præmeditantur & ab eis posteà ratificantur: in criminibus ratihabitio quoque locum habet, *capitul. cùm quis, de sentent. excommunicat. lib.6. cap. testament. distinct. 6.*

Extat epistola Decretalis Innocentij VIII. cuius hæc sunt verba:

NON sine ingenti molestia ad nostrum peruenit auditum, complures vtriusque Sexus personas, propriæ salutis immemores, & à fide catholica deuiantes, cum Dæmonibus incubis & succubis abuti: quapropter, ne labes huius hæreticæ prauitatis in perniciem animarum sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout nostro incumbit officio, prouidere volentes, statuimus vt inquisitores per nos deputati debitum inquisitoris officium in huiusmodi personas exequantur.

Mall. Malef. initio primæ partis.

Retulit Sixtus Senensis. *lib. 5. bibliotheca sancta annotation. 73. cuius & alterius constitutionis, huic similis, Iulij 2. meminit Ioan. Franc. Picus lib. 3. Dialog. Strix.*

FINIS.

ALPHONSI

A CASTRO ZAmorensis, Ordinis Minorum, regularis Obseruantiæ, Prouinciæ Sancti Iacobi.

De impia Sortilegarum, Maleficarum & Lamiarum hæresi, earúmque punitione.

OPVSCVLVM.

CAP. I.

De Sortilegis, & auguribus, aliisque diuinatoribus, an sint hæretici dicendi.

ANTA inest hominibus multis sciendi curiosa cupiditas, vt ea, quæ ignorare esset vtilius, etiam cum fidei Catholicæ dispendio improba curiositate discere conentur. Ob quam causam non immeritò à multis dubitari solet, de huius- *Curiositas hominum quò feratur.*

modi hominibus, qui diuinatores nuncupantur, an sint illi omnes hæretici censendi, & velut tales ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus puniendi. Ad cuius rei pleniorem intelligentiam, oportebit ante omnia inquirere quid sit, & quotuplex diuinatio: & inde colligere valebimus, an illi, qui illam exercent, sint hæretici dicendi, an non? Diuinatio est enuntiatio eorum, quorum notitia per naturam haberi non potest, neque Deo reuelata est. Res autem sunt aut præsentes, aut præteritæ, aut futuræ. Præteritorum & præsentium scientia per naturam haberi potest: quoniam præsentia possunt videri; præterita, quia aliquando fuerunt præsentia, aliquando visa sunt: & ex illorum intuitione remanet notitia, quam Philosophi vocant abstractiuam, per quam potest quis de præteritis certò aliquid scire & aliis enuntiare. Futura autem quia nondum habent esse, videri non possunt, & ideò nihil certum de illis haberi potest.

Diuinatio quid sit.

Propter quod diuinatio semper circa futurorum præcognitionem considerari solet: quia illa sunt quæ ex se per naturam cognosci non possunt. Si quis autem præsentia aut præterita, quæ per naturam cognosci non possent, enuntiaret, & certò assereret, ego illum etiam diuinatorem appellarem. Sicut qui à Roma per centum milliaria distans, diceret quid eo temporis articulo Romæ agatur: aut diceret homini, quem nunquam vidit ea, quæ toto vitæ suæ decursu egit, is certè (mea sententia) etiam dicetur diuinator, ac si prædixisset futura.

Diuinator quis dicatur.

Nam sicut Propheta dicitur etiam propriè ille, qui per reuelationem agnoscit præterita, aut præsentia, quæ aliàs scire non poterat, quamuis frequentiùs dicatur Propheta, qui per reuelationem prænoscit futura: ita etiam propriè dicitur diuinator ille, qui præterita, aut præsentia, quæ naturaliter scire non poterat, absque Dei reuelatione cum certitudine asserit. Illa siquidem mulier Samaritana, cui Christus dixerat, quinque viros habuisse, & quem tunc habebat non esse suum, statim hoc audito exclamauit dicens: *Domine, vt video, Propheta es tu.* Prophetam siquidem censebat dicendum eum, quia præterita, aut absentia, quæ in secreto latebant, optimè noscebat.

Propheta quis sit.

Ioan. 4.

Quam

Quamuis tamen hæc ita se habeant, solet frequenter ille solus dici diuinator, qui futura cum certitudine, & absque deceptionis metu asserit. Futura autem (*vt egregiè B. Thomas in 2.2.q.95.* docet) duobus modis cognosci possunt. Aut enim cognoscuntur per suarum causarum cognitionem, aut cognoscuntur per seipsa.

Futura duobus modis cognoscuntur.

Causæ autem futurorum tripliciter se habent ad effectus suos. Nam aliquæ sunt, quæ ex necessitate & semper suos producunt effectus. Huiusmodi effectus futuri cum certitudine prænosci & prænuntiari possunt, per cognitionem suarum causarum, quemadmodum astrologi præcognoscere, & prædicere solent æquinoctia, solstitia, eclypses Solis, & Lunæ. Talis prænuntiatio non dicitur diuinatio: quia non vsurpatur per eam, quòd propriè diuinum est.

Aliæ sunt causæ, quæ producunt suos effectus, non ex necessitate & semper, sed rarò contingit eas à suorum effectuum productione deficere. Ex harum etiam causarum cognitione, possunt homines futuros effectus præcognoscere: non quidem cum certitudine, sed per quandam coniecturam. Ad hunc modum multa prædicunt astrologi de pluuiis, siccitatibus, terræ motibus, de fertilitate, aut sterilitate terræ: & medici prænuntiant de morte, aut conualescentia infirmorum, in quibus rebus aliquando prædicunt vera, aliquando falluntur. Hæc etiam prænuntiatio non potest dici diuinatio: quia limites naturalis cognitionis non excedit.

Non ex necessitate.

Aliæ sunt causæ, quæ nullam prorsus necessitatem habent, vt suos effectus aut semper aut pluries producant: sed dubiæ semper ex se sunt & ancipites, vt modò hos modò oppositos effectus producere valeant. Tales causæ vocantur liberæ, vt sunt homines, & Angeli. Effectus qui ab huiusmodi causis producendi sunt, non possunt cum certitudine aliqua, siue vt semper, siue vt in pluribus, per cognitionem causarum præcognosci: quia causæ huiusmodi nullam habent ad suos effectus coactionem.

Nullo modo ex necessitate.

Quantumlibet quis cognoscat Petrum, non potest ex hac cognitione certò scire, an Petrus cras ieiunabit, an non: an loquetur, an tacebit: quia cùm ille liber sit ad hos

Causarum liberarum effectus quomodo cognoscantur. effectus, potest & vnū, & alterum efficere. Tales ergo effectus, qui ab huiusmodi causis pendent, nullus agnoscere potest, nisi dum sunt præsentes, vt puta, cùm videt Petrum comedentem, aut ieiunantem, vel tacentem, aut loquentem. Cognoscere hæc cum certitudine, aut prædicere antequam fiant, soli Deo conuenit, qui (*vt dicit* *Rom. 4.* *Paulus*) vocat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt. De *Eccl. 8.* huiusmodi futuris intelligendum est id, quod Salomon ait: *Multa hominis afflictio: quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.*

Hierony. Quæ verba in commentariis super Ecclesiastem interpretatus Hieronymus, ait: *Licèt diuersa eueniant, & non possit iustus scire quid ei futurum sit, nec singularum rerum causas, rationesq; cognoscere. (Nemo enim est conscius futurorum) tamen scit à Deo cuncta in vtilitatem hominum fieri, & non absque eius voluntate disponi. Est enim magna afflictio generi humano: quia* (vt Poëta ait) *nescia mens hominum fati, sortisq; futura, aliud sperat aliudq; euenit, de altero loco expectat hostem, & alterius iaculo vulneratur.* Hæc Hieronymus. Quisquis ergo talia futura prædicere, aut prænoscere (nisi Deo reuelante) præsumpserit, vsurpare conuincitur, quod solius Dei est, & hic talis dicitur diuinator. Nam (*vt dicitur cap. Igitur 26. q. 4.*) diuini dicti sunt, quasi Deo pleni.

Diuini vnde. Diuinitate enim se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Si quis verò huiusmodi futura contingentia, quæ à causis liberis dependent, Deo reuelante, præcognouerit, aut prædixerit, non dicetur diuinator: quia non ex se, & per se talem habet notitiam, sed à Deo: & ita ipse non vsurpat sibi diuinum aliquid: sed Deo tribuit, quod ab illo se recepisse fatetur. Alioqui omnes Dei Prophetæ dicerentur diuinatores, eò quòd tam multa de futuris prædixerint.

Diuinatores à Prophetis differunt. Nullus tamen sanctorum illos diuinatores, sed Prophetas appellauit. Ille enim solus diuinator dicitur, qui sibi in debito modo vsurpat præcognitionem, aut prædictionem futurorum euentuum, quæ à liberis causis pendent. Et talis diuinatio semper est peccatum, & quidem graue: quia contra religionem, & cultum Deo debitum

non

non tamen omnes diuinationes æquali culpæ sunt obnoxiæ: quia vna peior est alia, quò peiora media ad futurorum prænotionem assumit. Aliquæ enim sunt, quæ Dæmonum inuocatione vtuntur, vt futura præscire possint, velut sunt Necromantici, aut Arioli.

Alij verò sunt, qui sine expressa Dæmonum inuocatione futura prædicunt, vt sunt Augures, qui ex garritu auium; aut Aruspices, qui ex auium aspectu; aut Chiromantici, qui per signa manus, multa de futuris prædicere solent. Et Sortilegi aliqui sunt, qui sub nomine Christianæ religionis, per sacrarum scripturarum inspectionem, aut per quasdam, quas sanctorum seu Apostolorum (*vt Isidorus. 8. lib. Ety. ait*) vocant sortes, diuinationis scientia profitentur. Et hi propriè sunt sortilegi, qui in iure canonico reprehenduntur atque damnantur. Sunt enim multi alij sortilegi minimè à iure reprehensi, sed ab illo tolerati, & sunt illi, qui quamuis faciant aliquid, vt ipsius euentu considerato, occultum aliquid, siue præsens, siue futurum agnoscant, non tamen illorum cognitionem à Dæmone, sed à Deo spectant, vt contingit in sorte diuisoria.

Ea diuinatio, quæ cum Dæmonum inuocatione fit, multò peior est illa quæ absque illorum inuocatione exercetur. Est adhuc inter ipsas diuinationes aliud non paruum discrimen. Sunt enim aliquæ, quæ quodammodo hæresi miscentur, & sine alicuius hæresis adminiculo exerceri non possunt. Vt si quis mortuum baptizaret, ea forma, & eo ritu, quo baptizatur viuus, vel puerum baptizaret, vt in de sortium emissarum responsum habeat, aut Eucharistiæ sacramento ad maleficia, & incãtationes exercendas abuteretur, aut coram idolis execrandas effunderet preces, ad incantationes suas peragendas. Talia enim Sortilegia, aut auguria sine hæresis admixtione non fiunt. *Diuinatio cũ Dæmonum inuocatione.*

Nam credere mortuos vtiliter baptizari posse, hæresis fuit Marcionistarum, prout nos in eo opere, quod aduersus omnes hæreses ædidimus, *titu. de bapt. hæresi* 3. docuimus. Rebaptizare pueros, hæresis Anabaptistarum est apertè dãnata. Idola orare, est Idololatria, & si quis in illa, Deos adoratione dignos esse putat, apertissima est hæresis. *Hæresis Marcionistarum.*

Eucharistiæ abusus ad maleficia.

hæresis. Eucharistiæ sacramento ad maleficia peragenda abuti, vehementissima est hæresis suspicio. Quoniã hoc faciens, præter magnam irreuerentiam, quam sanctissimo exhibet sacramento, meritò creditur illum opinari, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, aliquid ad maleficia exercenda valere, & vim aliquam, & virtutum ad illorum maleficiorum exercitium habere: quoniam si hoc non crederet, non vteretur illo ad talis maleficij perpetrationem.

Dæmonis inuocatio in sortibus mittendis.

Hoc autem sentire, aperta est hæresis & blasphemia. Si quis autem Dæmones inuocaret, vt sortibus emissis, aut figuris aliquibus factis, de futuris ab eis edoceretur, licèt grauiter peccaret, non adhuc diceretur hæreticus, si res, quas à Dæmonibus scire procurat, tales sunt, quæ à dæmonibus bene prænosci possunt. Nam Dæmones, qui rerum naturas, & earum virtutes, & motus (*vt habetur in capi. Sciendum. 26. quæst. 4.*) meliùs quàm homines noscunt, possunt ex cogitatione causarum præcognoscere effectus, quos illæ ex necessitate semper producunt, *prout superiùs de Astrologis diximus, circa prænotionem eclypsium solis, & lunæ.*

Si quis huiusmodi eclypses, aut fertilitatem terræ, aut sterilitatem futuram, à Dæmone præscire tentaret, quãuis grauissimè peccaret, non esset tamen censendus hæreticus.

Prænotio cum Dæmonis inuocatione est hæresis.

Si verò ea, per naturam scire non poterat, per Dæmonum inuocationem scire niteretur, hic meâ sententiâ est præsumendus hæreticus: quoniam Dæmones ad illa prænoscenda non inuocaret, nisi crederet Dæmones illa præscire.

Hoc autem de Dæmonibus sentire, aperta est hæresis: quoniam qui Dæmones credit posse cum cetitudine prænoscere ea futura contingentia, quæ ex hominis arbitrio pendent, credit illos esse Deos: quoniam hoc soli Deo conuenire, satis conuincitur per id, quod apud Esaiam Prophetam legitur. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus: quia Dij estis vos.* De talibus solùm, qui Dæmones inuocant, vt ea ab illis sciant, quæ non nisi à Deo sciri possunt, ego censeo debere intelligi capitulum, Episcopi, *quod habetur vigesima sexta quæst. 5.* in quo cap.

Sortile

Sortilegi, & Magici vocantur hæretici.

Hoc ideò ibi dictum est, non quòd semper oporteat Sortilegos & Magicos viros esse hæreticos: sed quia aliquando tales diuinationes, sine alicuius hæresis admixtione exerceri non possunt. Ad eundem modum etiam intelligendum est, capitulum, *Non obseruatis, vigesima sexta quæst. 7.*

Diuinationes hæresim non inferentes.

Aliæ sunt diuinationes, quæ licèt sine peccato graui fieri nequeant, sine tamen alicuius hæresis adminiculo exercentur. Veluti si quis per Sortilegia, aut auguria à dæmone inquirat de futuris ea, quæ ille per suam naturam præscire potest, aut ab illo petat, vt faciat, quæ certum est Dæmonem Deo permittente facere posse; & non credit Dæmonem plura scire, quàm scit: aut plura posse, quàm potest, nec aliquid aliud suis Sortilegiis aut Maleficiis admiscet, quòd ex aperto fidei errore procedere constet. Si quis Dæmonis adiutorio velit, & instantissimè procuret scire, quid Romæ, aut in exercitu Imperatoris agatur, aut quis alicuius Maleficij in secreto, sine testibus commissi sit author, aut quo loco malefactor lateat, non propter hæc est censendus hæreticus: quia tales diuinationes, aut talia Sortilegia, siue Maleficia, quamuis grauissima sint peccata, non tamen habent vllam hæresis commixtionem.

Nam sicut alia peccata per malitiam puram, & sine vllo errore & ignorantia, sed ex industria committi possunt ita etiam Sortilegia, & auguria, & aliæ diuinationes possunt ex pura malitia, & ex industria, sine vllo errore intellectus, & per consequens sine vlla hæresi exerceri. His igitur præmissis, tale pono documentum, ex quo totius huius rei summa pendet. Sortilegia, & auguria, & reliquæ diuinationes, quæ sine alicuius hæresis adminiculo exerceri non possunt, subduntur examini, & censuræ Inquisitorum hæreticæ prauitatis, & ab illis puniri debent. Talia sunt opera Necromanticorum: quoniã illi (*vt posteà dicemus*) semper malè de fide sentiunt, credentes de Dæmonibus, quòd multa possint, quæ re vera non possunt. Sortilegia verò, & auguria, & aliæ diuinationes, quæ ex sola malitia voluntatis, absque vllo errore intellectus exercentur, non subsunt ex iure ordinario, cẽsuræ

Sortilegia quæ non subsunt inquisitioni.

suræ Inquisitorum hæreticæ prauitatis: nisi aliunde ad hanc causam illis fuerit delegatum.

Hoc expressè definitum est ab Alexandro IV. *in capi. Accusatus.§.Sanè.de hæreticis, libro sexto.* Episcopi verò de huiusmodi Sortilegiis, quæ hæresim non sapiunt, inquirere & iudicare possunt: quia istorum potestas latior est, quàm potestas Inquisitorum. Vt autem Inquisitor hæreticorum sciat, an Sortilegus, aut augur, aut alius quiuis diuinator, suæ subsit iurisdictioni, an non, hoc meâ sententiâ illum facere oportet, Interrogabit de Dæmonum potestate, de illorum scientia, vtputà, quid credit illos scire de futuris, quid illos posse agere circa hæc inferiora. Interrogabit etiam, an Dæmon possit hominis secreta, quæ in solo illius versantur corde, rimari, & perfectè cognoscere.

Episcopi de Sortilegijs cognoscunt.

Nam quòd hæc solius Dei cognitioni subdantur: scriptura sacra restatur, dicens: *Scrutans corda & renes, Deus.* Et Apostoli orantes Deum, dixerunt: *Tu Domine, qui corda nosti omnium, &c.* Ex quibus constat, hæresim esse dicere quòd Dæmon secreta hominum noscat. Huiusmodi autem erroribus solent sæpè Sortilegia misceri. Et si ille de omnibus his iuxta regulas fidei responderit, credendum est illum ex pura malitia, & non ex errore intellectus, tale peccatum commisisse, nisi opus ipsum tale sit, quòd vehementem præbeat de hæresi suspicionem.

Psal. 7. Actor. 1.

Qualia sunt ea, *quæ suprà enarrauimus*, videlicet, baptismus mortui, rebaptizatio puerorum, abusus sacramenti, ad maleficia exercenda. Hæc enim, & his similia, licèt hæreses non sint, cùm hæresis non sit in opere, sed in intellectu (*vt lib. 1. de iusta hæreticorum punitione. tom. 2. cap. primo docuimus*) vehementissimam tamen præbent hæresis suspicionem.

De Magis, an sint hæretici censendi, & velut tales puniendi.

CAP. II.

MVlti sunt, proh dolor homines, qui vero Deo illorum, & aliorum omnium creatore relicto, ad Dæmonem omnium hominum capitalem hostem confugere

gere non verentur: & cùm à Deo, illi seruientes, omnia verè bona certò sperare possent, Dæmoni seruire, & illi per omnia obedire malunt, à quo nil nisi malum recipere valent.

Nam Dæmon ipse quamuis è sublimi illo statu, in quo à Deo conditus erat, propter insanam illam, prodigiosámque superbiam, qua Deo se æquare tentauit, ad inferos vsque deiectus est, in ea tamen cæca ambitione obstinatus hucusque persistit, vt Deo se æquare contendat, & diuinos appetere honores non vereatur.

Quos cùm in cœlis, ex quibus se deiectum conspicit, se iam assequi posse non speret, illos ab hominibus, quos certissimè scit faciliùs decipi posse, accipere quotidie procurat. Vt autem hos, quos tam anxiè concupiscit, diuinos assequatur honores, nihil intentatum relinquit.

Dæmonis fraudes in decipiendis hominibus.

Nam quosdam fraudibus decipit, transfigurans se (*vt de illo refert Paulus Apostolus*) in angelum lucis: alios variis, prout quemque concupiscere nescit, propositis donis & præmiis allicit.

Quibus fraudibus & technis multos hactenus vtriusque sexus homines seduxit: qui illum summè venerantur, & tanquam Deum adorant. Non tamen omnes, qui illi obediunt, eodem ritu, & ordine illum venerantur, nec omnes eodem censentur nomine.

Nam quemadmodum Christiana religio varios continet intra se ritus, quibus verus colitur Deus: varias etiam hominum congregationes, qui licèt habitu & nomine ceremoniísque inter se diuersi sint, omnes tamen ad hūc tendunt scopum, vt Deum colant, & illi obediant: ita ille superbiæ parens Satanas, Deum in hoc imitari volens, plures sui diabolici cultus habet professores, qui licet diuerso censeantur nomine, diuersósque habeant in Dæmonis, cultura ritus & mores, hoc tamen inter illos cōuenit, quòd omnes laudant Dæmonem, & illum venerātur, illíque per omnia obedire procurant.

Diuersitas autem istorum variis modis considerari potest. Primò quidem considerari potest, ex diuersitate mediorum, quibus ad consequendum id, quod optant, vtuntur,

Sunt enim, qui incantationibus mortuos suscitare se

dicunt

dicunt, vt ab illis edocti, de futuris aliquid prædicere, aut diuinare possint.

Et hi (*vt docet August. lib.* 10, *de ciuitate Dei*) dicuntur Necromantici, quia νεκρὸς Græcè, Latinè dicitur mortuus μαντεία verò dicitur diuinatio. Necromantia igitur dicitur diuinatio ex mortuis habita vel accepta.

Hydromantici qui & vnde.

Alij dicuntur Hydromantici ab aqua, quæ Græcè dicitur ὕδωρ ex cuius inspectione vmbras Dæmonum euocare se putant, & imagines eorum videre, à quibus quod putant (vt ipsi aiunt) edocentur. Sunt alij similes diuersis nominibus appellati Diuinatores, quorum nomina recensentur in cap. *Episcopi.* 26. *quæst.* 5. de quorum diuinatione, quoniã *in proximè præcedenti cap.* disseruimus, ideò de illis nihil aliud dicere statui.

Potest etiam inter eos, qui Dæmonem venerantur, altera considerari diuersitas, quæ sumenda est ex diuersitate earum rerum, quas Dæmonis adiutorio exercent, & quas à Dæmone impetrare cupiunt.

De his omnibus sigillatim hoc ordine differere statui, vt primò ostendam, qui, & quales illi sint, deinde inuestigem, an sint inter hæreticos censendi, & velut tales puniendi. Sunt igitur aliqui, qui magna aliqua mirabilia se facere posse vehementissimè cupiunt, vt per horum mirabilium operationem, ab aliis suspiciantur, & sint illis in miraculum & stuporem, & ob hanc causam Dæmoni se subdunt, vt illius auxilio & potentia mirabilia multa facere possint.

Magi qui. *Exod.* 7.

Hi (*vt Augustinus docet*) vocantur Magi, quales fuerunt illi, qui coram Pharaone (*vt Exodi historia narrat*) Moysi restiterunt, omnia illa mirabilia Dæmonum auxilio facere conantes, quæ Moyses Dei virtute faciebat.

Act. 8.

Talis etiam fuit Simon ille, qui (*vt Lucas in actibus Apostolicis refert*) existimauit Dei donum pecunia posse possideri.

Simon Magus.

Hic enim tot tantáque mirabilia Dæmonis auxilio operatus est, vt à Samaritanis, vnde originem traxerat, pro Deo habitus sit, & Romani (*vt Iustinus martyr in suo apologetico refert*) publicam illi tanquam Deo statuam erexerint. Vt autem de istis certiùs & apertiùs definire valeamus, an hæretici sint dicendi, an non: hoc imprimis

adnimad

animaduertere oportet, quòd nullus Magus aliquid horum mirabilium operatur, sine aliquo pacto, inter illum & Dæmonem facto.

Magi mirabilia operantur ex pacto cum Dæmonibus.

Non enim gratis hæc omnia Satanas docet, nec gratis suam Magis impartitur eam, quam habet potentiam, sed aliquid ab ipso Mago recipit, vt illum ad illa mirabilia perpetranda iuuare velit.

Consideranda igitur est ante omnia ipsius pacti qualitas & conditio: quoniam inde magna huius rei notitia pendet.

Pacta autem ista dupliciter fieri contingit, quoniam quædam apertè & expressè fiunt, alia verò non nisi tacitè & latenter. Pactum apertum & expressum est, quod cum ipsomet Dæmone emittitur, & illi in propria persona datur.

Et hoc iterum duplex. Est enim aliquod publicè & solenniter factum, est etiam aliud priuatim, & sine vlla prorsus solennitate factum.

Pactum publicum & solenne est, quod fit cum Dæmone sedente in solio regali, & multitudine suorum stipato, in generali quadam congregatione veluti in quibusdam comitiis generalibus, quo omnes, qui sub Dæmone militant, & illi nomina dederunt, conueniunt.

Pactum publicum & solenne cum Dæmone.

Ibi enim coram omnibus illis promittunt aliqui (*vt longius infra dicemus*) Dæmoni obedientiam, & illius mandata se per omnia seruaturos vouent, Deo & omnibus operibus eius renuntiant, aliáque innumera scelera se patraturos iurant.

Qua per illos emissa promissione, Dæmon illis statim promittit se illis daturum ea, quæ scit illos concupiscere.

Promissio Dæmonis ex pacto.

Non enim omnibus omnia promittit, sed quo quisque plus se Dæmoni tradit, & plura in illius honorem se facturum spondet, eò plura etiam Dæmon illi promittit, & plura condonat. Pactum priuatũ & expressum est, quod cum ipso fit Dæmone promissionibus vltro citróque datis, nulla tamen habita solennitate, nullisq; etiam adhibitis testibus.

Quæ autem Dæmon promittit se illis daturum, pro viribus præstare laborat, ne si mendax in promissis inueniatur, hi qui illi se dederant ab eo iterum recedant, & sic

amittat, quos iam velut seruos habebat.

Promissa quæ non possit Dæmon præstare.

Sunt tamen aliqua non pauca, quæ Dæmon minimè efficere valet: quia aut suas naturales vires excedunt, aut licèt eas non excedunt, Deus tamen, sine cuius nutu, nihil agere potest Dæmon, illa agere non permittit.

Si quis igitur horum Dæmon illis promisit, illusionibus quibusdam & præstigiis, sic illos sæpe fallit, vt illi putent id, quod à Dæmone sperabant, se assequutos fuisse. Pactum tacitum cum Dæmone est, quod quis facit non cum Dæmone, sed cum eo, qui est Dæmonis discipulus, & seruus promittens illi obedientiam integram, & absolutam, & renuntiat Deo, & fidei Catholicæ, & reliqua omnia spondet, quæ ipsi Dæmoni alij promittunt. Is autem, cui hæc promittuntur, vice versa, promittit illis, quòd propter hæc multa magna, & mirabilia assequentur.

Pacti taciti ratihabitio facta à Dæmone.

Hoc autem pactum, quamuis non cum ipso Dæmone factum, Dæmon ipse ratum habet, & omnia in illo contenta, perinde adimplere nititur, ac si fuissent ab eo promissa. Quo fit, vt non solùm illi, qui expressum, sed etiã qui tacitum cum Dæmone pactum fecerunt, multa insolita, & stupenda, Dæmone illos adiuuante faciant, aut facere videantur. De his omnibus non incongruè dici potest id, quod de aliis peccatoribus Dominus per Esaiã Prophetam dixit: *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* His igitur annotatis, vt sciamus de Mago aliquo, an hæreticus ille sit an non: duo sunt consideranda: Primùm est, ipsius pacti, quod cum Dæmone fecit qualitas, & conditio, siue tacitum illud sit, siue expressum nihil refert. Si per pactum illud promisit se adoraturum Dæmonem, & alios diuinos honores illi daturum, & hoc, vel aliquod aliud simile promisit: quia ita esse faciendum credidit, meritò procul dubio ille censendus erit hæreticus: quia Dæmonem Deum esse credit, cùm illum, tanquam Deum adorat, aut adorare promisit, & venerari. Nam verus Deus creator omnium, qui loquutus est per os sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum eius, per Esaiam Prophetam loquens, ait: *Ego Dominus, & non est alius: extra me non est Deus.* Et in eodem loco iterum: *Ego Dominus, & non est alter.* Et rursum: *Nũquid*

Pacti qualitas & conditio.

quid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me? Si nullum fecit pactum de re, fidei Catholicæ repugnante, quod rarissimè contingere potest, quoniam (*vt diximus*) nunquam solet Dæmon gratis, & sine aliqua certa lucri spe eam quam habet potentiam hominibus impartiri, & per illam hominibus ad eorum nutum inseruire, tunc Magus ille erit examinandus, quid de Dæmonis potestate credat. Si certò cognosci potest illum credere de Dæmone, quod possit aliquid, quod Deo soli conuenire fides Catholica docet, erit sine vlla dubitatione hæreticus cēsendus. Vt gratia exempli, si credit Dæmonem posse aliquid creare, prout Manichæi & Priscillianistæ dixerunt, aut credit Dæmonem posse mortuos suscitare: quod re vera solius Diuinæ potentiæ est proprium. Nam sicut fide credimus animam humanam à solo Deo creari posse, ita etiam fide tenendum est solum Deum posse eandem hominis animam corpori humano vnire. Hoc enim ratione naturali certò, & euidenter scimus, quòd nulla forma substantialis potest alicui materiæ velut illius forma vniri, nisi à solo illo agente, quod potest illam producere. Agens quod non potest formam substantialem producere, nec potest etiam illam materiæ vnire. Quoniam sic vniendo videretur ipsum compositum ex materia, & forma producere. At ineptia est maxima dicere, quòd aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiam, nec formam producere potest. Deus igitur, qui solus animam hominis producere & creare potest, etiam solus potest illam, postquam à corpore suo separata fuerit, iterum eidem corpori vnire. Nā aliàs ille, qui animam corpori vniret, hominē illū fecisse diceretur, quod nefas est dicere Dæmonē hoc facere posse: Quia dicente Deo, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā:* Apertè nos docuit, ipsius hominis productionem tantam esse, vt, propagatione seclusa, soli Deo conuenire possit.

Nihil gratis impertit Dæmon.

Forma substantialis ab agente quomodo materiæ vniatur.

Fortè quis hic mihi obiiciet Samuelem, qui (*vt Regum narrat historia*) per Pythonissam suscitatus est, & interrogatus responsa dedit Regi Sauli. Huic obiectioni dupliciter respondere possumus, *prout Aug. in epist. ad Simplicianum docet.* Primò quidem dici potest iuxta illum, non fuisse Samuelis animā, quæ apparuit, & cum Saule lo-

Samuelis suscitatio an sit vera.

quebatur: sed quoddam phantasma, & illusio imaginaria diaboli machinationibus facta, quam scriptura sacra *in lib.* 1. *Reg. & in Ecclesiast.* Samuelem vocat, eo loquutionis tropo, quo imagines suarũ rerũ nominibus solent appellari. Nã imagines illæ Cherubin, super arcam testamenti existentes, Cherubin appellantur in sacra scriptura, cùm tamen re vera non essent Cherubin, sed illorũ imagines. Et pincerna ille Pharaonis in carcere cum Ioseph existẽs vitem se in somnis vidisse dixit, in qua erant tres propagines, cùm tamen nec vitẽ, nec propagines vidit: sed solas illarum rerum imagines. Iuxta hunc modum etiã angeli, qui olim à Deo ad homines mittebantur, dicebantur in veteri testamento Dij, ob hoc solùm quia Deum, à quo mittebantur, repræsentabant. Nam de Angelo illo cum quo luctatus fuerat Iacob loquens dixit: *Vidi Dominum facie ad faciẽ. & salua facta est anima mea.* Non enim Deũ videbat Iacob (vt omnes sacri doctores concorditer docent) sed Angelum à Deo missum, qui propterea quòd speciali quodam modo Deum, à quo missus erat, repræsentabat, Deus, aut Dominus, à Iacob dictus est. Sic etiam potuit illa Samuelis imago, quã Dæmon ob oculos Saulis posuit, dici Samuel. Si verò scrupulus aliquem viget, vt non imaginem Samuelis, sed ipsum Samuelem suscitatũ esse credat, propterea quòd is qui apparuit, vera Sauli prædixit quæ à maligno spiritu dici non poterant, propterea quòd nihil de futuris certum ille præcognoscere potest: præsertim de illis, quæ non à solis necessariis causis eueniunt. Hunc scrupulum tollit Aug. *in illa præfat. epistola* sic inquiens: *Potest & illud videri mirum, quòd Dæmones agnouerunt Christum, quẽ Iudæi non agnoscebant. Cùm enim vult Deus etiam infirmos & infernos spiritus aliqua vera cognoscere, temporalia duntaxat atque ad istam mortalitatem pertinentia, facilè est nec incongruum, vt omnipotens & iustus (ad eorum pœnam, quibus ista prædicuntur, vt malũ quod eis imminet, antequam veniat præcognoscendo patiantur) occulto apparatu, videlicet mysteriorum suorum talibus spiritibus aliquid diuinationis impertiat vt quod audiunt ab angelis prænuncient hominibus. Tantum autem audiunt, quantũ omnium moderator Dominus vel iubet, vel sinit.* Hæc Aug. Secundò dici potest, *iuxta Aug. sententiam*, quòd is, qui Sauli,

Regum. 5. Eccles. 46.

Gen. 40.

Gen. 32.

Aug. ad Simpli.

Sauli apparuit, fuit verus Samuelis spiritus à dæmone ductus, Deo id permittēte propter aliquam rationē nobis occultam. Nam cùm Christus permiserit se à diabolo assumi, & super pinnaculum templi portari, & super montem excelsum collocari, nō est mirū, quòd animam Samuelis ab inferis portare fuerit permissus: præsertim cùm ipsa Samuelis anima prope infinitum minoris sit excellētiæ, quàm ipse Christus. Aut certè dato quòd fuerit verus Samuelis spiritus is qui Sauli apparuit, dici meliùs poterit, illum non aliqua arte Magica, aut Dæmonis potestate ad hoc permissa: sed diuina potentia & dispositione, quæ Pythonissam & Dæmonē latebat, fuisse illuc adductum, vt Sauli sententiā diuinam, propter sua demerita super eum proximè venturam, prænūntiaret, quemadmodum ipsemet dū viueret eidem Sauli nuntiauit illum esse ex Dei decreto à regno deiectum. Si autem aliquis eam sententiam magis probare voluerit, quæ ait animā Samuelis fuisse à Dæmone ex Dei permissione ab inferis suscitatā, hoc summè cauere debet, ne credat, aut suspicetur animam illam fuisse suo proprio corpori restitutam, aut alicui alteri corpori sic infusam, vt ex illa coniunctione corporis cum illa anima, verus & integer fuerit homo conflatus, qualis ante mortem suam fuerat. Talem enim coniunctionem corporis cum anima, neque etiam Deo permittēte Dæmon ex suis viribus facere potest. Et certè Augustinus, qui admittit animam hominis potuisse à Dæmone ex Dei permissione ab inferis ad superos adduci, nō admittit dæmonem potuisse illum corpori infundere. Ad solum enim motum localē dicit, animā Samuelis potuisse Dæmonis potestati subesse: vt posset illā de loco ad locum illa inuita mutare. Nam ad hoc solùm valet exemplum, quod attulit de Christo, quem diabolus de deserto ad ciuitatem Hierusalem transtulit, & posuit supra pinnaculum templi. Hoc tamen inter illa duo interest, quòd Christus non inuitus, sed se permittente, ductus est à Dæmone. Anima verò etiā inuita potest à Dæmone, quò illi placuerit, duci, nisi Dæmon sit à Deo ad hoc faciendū impeditus. Quisquis igitur hanc probare voluerit sententiā, vt dicat verā animā Samuelis à Dæmone ex Dei permissione fuisse corā Saule adductā,

Samuelis anima ab inferis suscitata.

Deportatio Christi & Samuelis an fuerit similis

horũ alterũ illũ dicere oportebit, aut animã illã nõ fuisse vero corpori, sed phãtastico & apparẽti tũc coniũctã cui non vt vera illius forma vniebatur, sed solùm illi assistebat, vt motrix illius: aut si in vero corpore, cui verè, vt forma illius vniebatur illam apparuisse dicat, talẽ animę cum corpore vnionẽ à solo Deo factam esse ille dicere cogetur, ne hominẽ (quod impiũ est) à Dęmone fieri posse dicat. Si quis verò contendit Dæmonem posse animã hominis corpori vnire, is certè testimonio beati Leonis, huius nominis Primi, dãnatur, qui *in epistola ad Toribium Astorigensem Episcopum* differens de errore Priscilliani dicentis, animas, quæ humanis corporibus inseruntur, fuisse in corpore & in cœlesti habitatione peccasse, atq; ob hoc à sublimibus ad inferiora dilapsas in diuersæ qualitatis principes incidisse, & per aëreas, ac sydereas potestates alias duriores, alias mitiores, corporibus esse inclusas, sic ait: *Quam impietatis fabulã ex multorũ sibi erroribus texuerunt: sed omnes eos Catholica fides à corpore suæ vnitatis abscidit, constanter prædicans atque veraciter, quòd animæ hominum priusquàm suis inspirentur corporibus, non fuêre, nec ab vllo incorporentur nisi ab opifice Deo, qui & ipsorum est creator & corporum.* Hæc Leo Papa, qui fide Catholica tenendum esse docet, animas à solo Deo corporibus humanis infundi.

Priscilliani error de animarum inspiratione.

Cùm igitur Magus aliquis mortuum aliquẽ suscitare se dixerit, nequaquã est illi credendum: quia nec Dæmon ipse à quo iuuatur, hoc facere potest. Poterit quidẽ (Deo permittente) & Dæmone fauente, animam solam alicuius defuncti ab inferis ad superos adducere, & corpori alicui phantastico, ad imaginẽ & similitudinẽ corporis defuncti cõflato illam infundere, non quidẽ vt formam illi coniunctã sed tanquã illius motricem. Et quia hoc Dæmõ facere potest, hinc est, quòd ipse Dæmõ huiusmodi illusionibus & præstigiis Magos ipsos, & alios insipientes decipit, vt putent illũ posse mortuos suscitare.

Magi illusionibus decepti à Dæmone.

Quisquis tamẽ hoc putat impius est & hæreticus: quia creaturæ, hoc est, Dæmoni tribuit id, quod soli Deo cõuenit. Nã vnũ ex præcipuis testimoniis, quo (vt concors omniũ sacrorũ doctorũ sententia tenet) Christus suam nobis manifestè declarauit diuinitatẽ, fuit mortuorum

Diuinitas Christi mortuorum suscitatione probatur.

suscitatio

suscitatio. At si hæc mortuorum suscitatio Dæmonum potestate fieri posset, non satis bene suā diuinitatem illo argumento nobis probasset Christus.

Est adhuc aliud considerandum circa Dæmonis potestatē mutare videlicet homines in pecora, aut volucres, aut quæcunque alia bruta animalia, de quo Magū examinandū esse censeo, & diligentissimè interrogādum, an credat illud dæmonē facere posse. Nam & Magi sæpissimè hoc se facere dicunt, & de his multa olim facta esse fabulosa narrauit gentilitas. Quæ omnia apud multos fidem obtinuerunt propter vanam & leuem Græcorum credulitatem, quæ eousque processit, vt nullum fuerit tam impudens mendacium, quod teste ac proinde fide apud illos caruerit. Lucianus scribit se, quum in Thessalia noscendæ Magiæ causâ versaretur, mutatum in asinum, dum auem fieri optaret. Non quidem quod hoc illi contigisset, sed (vt opinor) ad artis Magicæ irrisionem & subsānationem, hoc confixit argumentum homo, qui neminē, nec Deos ipsos non subsannauit. Idē argumentum posteà Apuleius suscipiēs scripsit librū de asino aureo, vt suam ostenderet eloquentiam, quanquam multorum opinione id, quod optauit, nō est assequutus. Circem famosissimam magā socios Vlyssis mutasse in bestias finxit potiùs, quàm narrauit Homerus, Diomedis socios post Troianū excidiū in volucres fuisse conuersos refert Ouid. *lib. 4. Metamorpho.* Et B. August. *lib. 18. de ciuitate Dei. cap. 18.* refert se, cùm in Italia esset, similia quædam audiuisse de quadā regione illarum partiū, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebāt quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumēta illico verterētur, & necessitia quæq; portarēt, póstque perfuncta opera, iterū ad se redirēt: nec tamen in eis mētem fieri bestialē: sed rationalē humanámq; seruari.

Magi an possint transmutare in bruta.

Caseus præstigiosarum mulierum.

Quæ vana & leuis credulitas à Gētilitate, præsertim ab antiqua illa Græcia ortū habens, ad nostra vsq; tempora processit, in quibus non desunt homines, qui credant homines in lupos, aut canes, aut catos Magorū incantationibus, & Dæmonum potentia conuerti posse. Si Magus hæc aut his similia à Dæmone fieri posse credat, erit procul dubio hæreticus cēsendus, quia ea Dæmoni tribuit,

quæ omnem superant naturalem creaturæ potentiam, & quæ soli Deo conuenire possunt. Nã (*vt ex proximè præcedentibus cõstat*) sicut solus Deus potest animam humanam producere, ita etiam ille solus potest illam corpori vnire: & inde sequitur, vt etiam ille solus possit illam de corpore in corpus transferre. Præterea anima humana talis est & tantæ nobilitatis, vt non nisi corpus humanũ & organicum informare & animare possit. Nam sicut quælibet forma substantialis exigit certas aliquas dispositiones in materia, vt illã fouere & informare possit, veluti forma ignis requirit calorẽ in materia, forma arboris, aut herbæ requirit humiditatem, aut viriditatem: ita anima humana requirit in corpore figurã humanam, vt corpus illud animare & vegetare possit. Non tamen puto sic talem corporis figuram requiri, vt Deus non possit animam hominis si vellet corpori bruto vnire.

Forma substantialis quas requirit dispositiones vt informetur.

Deus, tamẽ hoc nũquã facere decreuit, qui ab initio hominẽ creans, animam illius nõ nisi corpori organico infudit, talémq; illum in corporis figuras tunc fecit, qualis perpetuò posteà faciendus erat. Et ob hanc causam dicimus animam hominis, si ad ordinem & potentiam naturæ referatur, non posse, nisi corpus humanum vegetare. Non est igitur credendum vlla Dæmonum potentia posse homines in iumenta, aut aues, aut alia bruta animalia mutari. Si quis verò obiiciat ea, quę Circẽ illam Magam olim fecisse Poëtæ referũt, & quæ hodie à multis Magis fieri dicuntur, his omnibus eleganter & ingeniosé respondet August. *lib.* 18. *de Ciuitat. Dei*, *cap.* 18. sic inquiens: *Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt de qualibus factis ista vertitur quæstio: sed specie tenus quæ à vero Deo sunt creata cõmutant, vt videantur esse quod non sunt. Non itaque solùm animum: sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte vel potestate in membra vel lineamenta bestialia, veraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera variatur, & cùm corpus non sit: corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perduci: ita vt corpora ipsa hominum alicubi iaceant viuentia quidem, sed mul-*

Circet Magæ transformatio.

Transmutatio in bruta à Dæmonibus facta est phantastica & illusoria.

to

id grauius atque vehementius, quàm somno suis sensibus obseratis. Phātasticum autem illud, veluti corpora, tunc in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis talisq; etiam sibi homo esse videatur, sicut talis sibi videri possit in somnis, & portare onera, quæ onera si vera sunt corpora portantur à Dæmonibus, vt illudatur hominibus: partim vera onerum corpora, partim iumentorum falsa cernentibus. Hactenus Augustinus. Et ad probationē huius suę sententiæ qua dicit illa nō vera esse, sed Dæmonū illusiones, adducit experiētiā ipsam, quæ multa vera docere solet. Ad ipsam autem experientiam comprobandam, duo narrat facta, in quibus id, quod dixit verum esse certissimè cognitum est.

Quibus narratis, posteà iterum sententiam suam explicat, sic inquiens: *Proinde quod homines dicuntur, mandatúmque est literis à Diis, vel potiùs Dæmonibus Arcades in lupos solere conuerti, & quòd carminibus Circe socios mutauit Vlyssis, secundùm istum modum mihi videtur fieri potuisse, quem dixi: si tamen factum est. Diomedeas autem volucres, quandoquidem genus earum per successionem propaginis durare perhibetur, non mutatis hominibus factas, sed subtractis, credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphiginia Regis Agamēnonis filia. Neque enim Dæmonibus iudicio Dei permissis huiusmodi præstigia difficiles esse potuerunt. Sed quia illa virgo posteà viua reperta est, suppositam pro illa ceruam esse facilè cognitum est. Socij verò Diomedis, quia nusquam subitò comparuerūt, & posteà nullo loco apparuerunt, perdētibus eos vltoribus angelis malis, & pro eis aues occultè ex aliis locis, vbi est hoc genus auium, ad ea loca perducta sunt, ac repentè supposita, ideò creduntur esse conuersi.* Hucusque Augustinus, qui rē totam luculenter, & ingeniosè (vt solet) explicuit. *Idem August. de ciuit. Dei. 18.*

Iuxta hunc modum, quem Augustinus docet sunt intelligenda multa alia, quæ Magos facere posse vana & leuis gentilitas credi sit. Nam (vt cætera ridicula pertranseam) fuit gentilitati persuasum, Magicis incantamētis detrahi cœlo lunam, aut solem obscurari. Ideò Ouidius de Medea loquens, dixit. *Luna carminibus cœlo detrahebatur.*

Illa reluctantem cursu deducere lunam
Nititur, & tenebras addere solis equis.

—— Et Virgilius *in Pharmaceutria.*

Carmina vel cœlo possunt deducere lunam.

Adiuuari putabant lunam sic laborantem sonitibus permagnis, ne voces incantantium eò possent peruenire, vt ab ea exaudirentur, ideircò tympana & cymbala pulsabantur. Nam hæc omnia plurimùm prodesse putabant. vnde Propertius ait:

Ordo rerum à Dæmonibus immutari non potest.

Cantus & è curru lunam deducere tentant:
Et facerent, si non æra repulsa sonent.

Et Iuuenalis de fœmina loquacissima loquens, *Satyra sexta*, dixit:

Vna laboranti poterit succurrere Lunæ.

Hæc omnia virtute Dæmonum fieri nequeunt, qui naturæ ordinem à Deo institutum permutare non possunt. Sed (vt Augustinus de aliis rebus dixit) diabolica illusione similitudines & phantasmata illarum rerum Dæmon ob oculos hominum sic subtiliter & artificiosè ponebat, vt homines crederent se non similitudines & phantasmata, sed veras res vidisse.

Ad cuius sententiæ confirmationem præter exempla, quæ ille adduxit, alia multa possunt afferri, è quibus vnū solum referam, quod narratur in vitis patrum.

Iuuenis quidam iuuenculam ardenter amabat, eámque ad actus venereos, vt sibi consentiret, quotidie solicitabat. Quam, quia numquam consentire voluit, quidam Iudæus Magus ad iuuenis petitionem, in equam conuertit, vt sibi & aliis aspicientibus videbatur.

Ob hanc causam illa ad beatum Macharium ducta est, qui illam aspiciens dixit, sibi mulierem & non equam videri. Non enim potuit Dæmon sancti viri sensus illudere, quemadmodū aliorū sēsus illuserat. Hic igitur Deū pro illa orans, suis precibus à tali illusione eā liberauit.

Denique hæc sententia confirmatur authoritate cōcilij Anquirensis, quod de hac re apertissimam dedit definitionem, sic inquiens:

Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior. Hæc concilium Anquirense, *vt citantur à Gratiano in cap. Episcopi. 26 q 5.* Nam huius concilij decreta non reperiuntur inter illa, quæ duobus voluminibus

luminibus magnis conclusa, anno ab hinc octauo impressa sunt Coloniæ.

Sunt enim illic decreta concilij Ancyrani, & suspicatus Gratiani literam mendosam (prout alias sæpe in illo Gratiani volumine contingit) ita vt pro Ancyrano positum esse Ancyrense, omnia concilij Ancyrani decreta perlegi, sperans præfatum decretum illic inuenire: sed nihil tale in concilio Ancyrano reperi. Collector tamen illorum conciliorum, post Ancyrani concilii decreta hoc addidit, dicens se in quodam codice manu scripto illud inuenisse.

CAP. III.

De Maleficis, an sint hæretici dicendi, & velut tales puniendi.

INter multos, quos sub suo imperio Dæmon continet homines, qui illum inuocant, & pactum cum illo feriunt, vt illius adiutorio ea quæ optant efficere valeant, quidam recensentur qui ab operibus suis Malefici appellantur, propterea quòd tam malignantis & pestiferi sunt ingenii, vt nulli bene: sed Dæmonem ipsum imitantes, malè multis facere optent, & ob hoc solùm dæmonis imperio se subdunt: vt ab illo doceantur, quo pacto aliis obesse possint. *Malefici qui sint.*

Nam licèt Magi, & Incantatores, *de quibus in præcedenti cap. disseruimus*, possint etiam hæc Maleficia Dæmonis auxilio operari, non tamen ob hanc Maleficiorum peritiam, Magi: sed Malefici vocantur proprio vocabulo, prout ex ipsa vocis etymologia facilè constare potest. Nam *in l. Nemo. C. de Maleficis & mathematicis*, dicitur huiusmodi homines ob facinorum magnitudinem Maleficos à vulgo appellari.

Huiusmodi autem Maleficorũ multa sunt genera, quę non secundùm varietatem mediorum & instrumentorum, quibus Malefici in sua arte vtuntur, sed iuxta diuersitatem malorũ, quæ in aliis efficiunt, distinguũtur. *Maleficorum multa genera.*

Est enim aliquod maleficium, quod dicitur amatorium, est etiam aliud, quod dicitur veneficum, & hoc etiã multiplex iuxta multiplicitatem nocumentorum, quæ per illa hominibus inferuntur.

Maleficium amatorium est, quod fit ad flectendos animos virorum aut mulierum aut libidinosum & turpem amorem. Et qui hoc exercent, quocunque modo id *Maleficium amatorium quod sit.*

faciant, grauiter peccant: Quoniam (vt apertè constat) ad rem malam, & expressè à Deo prohibitam, solicitant. Rem autem malam, quæ sine peccato exerceri non potest, nullus sine peccato consulere alicui potest, neque ad illam solicitare. Nam (*vt ait Paulus*) non solùm qui talia agunt: sed qui agentibus consentiunt, digni sunt morte.

Rom.1.

Maleficium veneficum est, quod fit ad nocumentum aliquod alicui inferendum. Solent enim multifariam huiusmodi Malefici homines nocere. Aliquando enim illis in propriis illorum personis nocent: aliquando in possessionibus eorum, aut in rebus illis coniunctis. Nam hi Malefici sæpe Dæmonis operatione secreta homines citò interimunt, sine aliqua propinatione veneni. Aliquando verò non tam celeriter eos è vita tollunt: sed mortem in longum temporis spatium producunt, vt post longas luctuosasque querelas, & miserabiles fletus, corpus personæ, quę est Maleficio infecta, paulatim conteratur & debilitetur, quousque tandem pereat. Propter hæc & alia nocumenta, quæ corporibus inferre solent humanis, *in l. fina. C. De Malefi. & Mathe.* vocantur hostes communis salutis.

Malefic. venefic. in persona.

Hi oues, & boues, & reliqua bruta animalia, quæ fortè pinguissima erant, breuissimo temporis spatio, macilenta aliquando efficiunt: aliquando prorsus interficiunt. Hi homines matrimonio coniunctos sic sæpe ligant, vt ad opus generationis minimè commisceri possint. Hi sunt: qui (*vt dicitur in l. Multi. C. de Malefi. & Mathe.*) elementa turbant, aërem immutant, ventos & tempestates suscitant, grandines & lapides terrificos, qui frumenta & fruges omnes deuastent, ex alto descendere faciunt.

Vt autem hæc omnia facere possint, variis vtantur hi homines instrumentis & mediis. Aliquando manifesta venena in cibo, aut poculo, aut veste, aut alia re quę personam illam contingat, propinant. Aliquando nihil tale illi præbent, sed imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdam, & signis conficiunt, quas in nomine Beelzebub principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expressis quibusdam aliis verbis, quæ vel referre non licet, nec si liceret,

Veneficium multifariam fit.

liceret, sine magno horrore & tremore animi id facere possem.

His sic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Quandoque etiam acubus, aut aliis acutis ferris perforant illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut femora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malũ aliquod oriri in persona, cui nocere cupiunt.

Quibus omnibus perfectis sæpe cõtingit, vt persona illa, cui nocere maleficus procurauit, grauiter torqueatur, & doleat in capite aut stomacho, aut ventre, aut repentinam quandam toleret infirmitatem, quam nullus medicorum cognoscere valet. Aliquando solis verbis ex ore suo prolatis nocent, de quibus Lucanus dixit.

Mens hausti nulla sanie polluta veneni,
Incantata perit.

Quæ omnia Dæmonum operatione fieri duplici potest ratione probari. Prima sumitur ex eo, quòd in his omnibus necesse est scribi quasdam figuras, quæ naturaliter intelligi non possunt, & quædam Dæmonum nomina prorsus ignota, & penitùs horrenda, quamuis aliis sanctis nominibus mixta, illic scribuntur, quæ non nisi ad pactum cum Dæmone initum implendum posita esse credendum est. *Imagines Malefic. operatione Dæmonum conficiuntur.* *1. ratio.*

Secunda ratio per hoc euidentissimè conuincit, quòd illę imaginum compositiones & tactus, aut illi characteres, aut verba prolata, non possunt ex sua natura mortem, aut morbos aliquos, aut nocumentum aliquod in corporibus humanis efficere. *2. ratio.*

Quoniam si hæc operandi vis esset huiusmodi rebus concessa, omni tempore & omni loco, & omni subiecto eiusdem qualitatis, & dispositionis illa operaretur, Quisquis similes imagines, aut characteres efficeret, aut similia verba proferret.

Constat autem quòd si alius nullum cum Dæmone pactum habens, tales characteres faciat, aut talia verba proferat, nihil efficiet. Ex quo euidentissimè colligitur, tales morbos, aut alia quæuis nocumenta, nullo pacto virtute imaginum aut verborum fieri. Et inde conuincitur,

tur, vt hæc ab ipsis Dæmonibus, cum quibus Malefici pactum siue publicum, siue priuatum inierunt, fiant.

Nam ipsi Dæmones, qui acutissimi sunt, lapidum atque herbarum, cæterarúmque rerum naturas, & proprietates optimè norunt, meliùs quàm omnes medici & physici, qui in orbe fuerunt. Dæmon enim peccans (*vt beatus Dionysius libro de diuinis nominibus cap. 4. docet*) substantiam & proprietatem suæ naturæ angelicæ non amisit: sed omnia naturalia integra & splendidissima retinuit. Hic igitur cùm perspicacissimum habeat intellectum, facillimè noscit ea, quæ mortem, aut morbos, aut cruciatus, aut alia quæuis nocumenta homini inferre possunt. Scit miscere simplicia, ex quibus venena confici possunt, quæ tale vaicant homini nocumentum inferre, quale optatur.

Dæmonum notitia.

Cùm igitur Dæmon magnam huiusmodi rerum peritiam habeat, quando tales imagines (*vt diximus*) acubus punguntur, aut characteres fiunt, aut verba proferuntur (Deo permittente) ille venena, quæ homini, cuius imago perforatur, nocere possint, secretò & inuisibiliter adhibet, & sic naturali potestate & virtute venenorum Dæmon facit ea, quæ Maleficus efficere optat.

Maleficorum rusticitas & inscientia.

Quæ venena, quia Maleficus sæpe ignorat, nec illa adhibere videt, putat ea omnia, quæ fiunt, virtute talium imaginum, aut characterum, aut verborum fieri, quæ tamen neque ab imaginibus, neque à figuris, aut verbis vllis, neque à Dæmone ipso: sed ab aliis agentibus, ad hoc virtutem naturalem habentibus, fiunt, quæ per Dæmones ipsos, qui illorum agentium virtutem agnoscunt, latenter applicantur & admouentur: vt in ipsis corporibus humanis, ea, quæ Maleficiis cupit, efficiant. Et contingit sæpe; vt qui hæc Maleficia operantur, remedia his malis, quæ intulerunt adhibere nesciant: quia non ampliùs Dæmon eorum magister eos docuit, vel (vt rectiùs loquar) non ampliùs Dæmon illis promisit. Sunt tamen alij, qui optimè vtrunque nouerunt, videlicet nocere, & nocumentis à se, vel ab aliis illatis remedium adhibere.

Maleficorum scientia & potestas nocendi.

De qua re lectorem admonere decreui, vt intelligat, huiusmodi Maleficos homines, non solùm grauiter peccare quum nocent: sed etiam quando nocumento à se, aut

aut alio illato, remedium per huiusmodi diabolicam artē præstant, vt Maleficium operatum obesse non valeat.

Nam licèt sic operantes proximo læso prosint, tamen (*vt ait Paulus*) non sunt facienda mala, vt inde veniant bona. Mala est autem Dæmonum inuocatio, malum est etiam & pessimum cum Dæmone pactum aliquod siue tacitum facere: malum igitur & pessimum est Maleficiū iam adhibitum soluere, si non aliter quàm per Dęmonis inuocationem, & illius auxilium soluendum est. Id enim, quod ex se malum est, nulla adhibita bona intentione, nec quacunque alia bona circunstantia adiuncta poterit bonum esse. Quo fit, vt licèt bonum sit proximorum incommodis obuiare, non tamen bonum sit Maleficia facere, ad proximorum nocumenta tollenda. *Roma. 3.*

Iustè, quod iustum est (*inquit Dominus*) exequeris. Si tamen Maleficium adhibitum tale esse dignoscitur vt naturali aliqua virtute, sine vlla Dæmonis inuocatione, & sine vllo pacto cum illo inito, impediri possit illius operatio, tunc bonum & meritorium erit illud Maleficium dissoluere, tantum abest, vt peccatum dici queat. Potest etiam per orationes sanctorum virorum tolli Maleficium, ne suum consequatur effectum. Similiter etiā potest licitè Maleficium impediri, si imago illa, cui est acus infixa, aut aliud simile instrumentum per quod faciendum est Maleficium, inueniretur & confringeretur. Tunc enim Dæmō nō ampliùs illū fatigaret, quia ex pacto, quod cum Malefico fecit, non assistit nisi quandiu signum aliquod ab eo datum permanet. *Deut. 16.*

Maleficium quomodo dissolui permittatur.

Sed quæstio non parui momenti est, an liceat ab eo qui Maleficia exercet, & paratus est quotidie illa exercere, petere, vt Malificium alicui adhibitum dissoluat, aut impediat, ne operationem suam exercere valeat, præsertim si credit illum non nisi Dæmonis auxilio, & operatione Maleficorum illud posse dissoluere.

Angelus de Clauasio *in sua summa, in titulo: superstitio.* §. 13. citat petri Aureoli de hac re sententiam, & probat illam, qui *quarto sententiarum dist. 34. quæst.* 2. dicit licitè hoc posse peti à quocunque Malefico, quem scitur esse paratum ad huiusmodi Maleficia exercenda. Hanc autem

tem suam sententiam per hoc persuadere nititur, quod cuicunque licet malo alterius vti ad commodum suum. Pro qua re affert testimonium Augustini dicentis, licitum mihi esse vti ad commodum meum iuramento hominis infidelis, quãuis sciam illum iuraturum per Deos suos falsos, quos colit. Posset etiam pro eadem re afferri simile de illo, qui mutuum petit ab eo, quem scit non ad vsuram daturum. Hæc autem petitio omnium doctorum consensu licita est. Ex quo sequi videtur, vt etiam liceat cuicunque petere ab eo, qui paratus est Maleficiũ facere, vt Maleficium incœptum impediat.

Refutatio Aureoli & Clauasii.

Sed his omnibus non obstantibus, ego oppositam teneo sententiam, & dico Petrum Aureolum, & Angelum de Clauasio, qui illum sequutus est, fuisse in hac parte deceptos, eo quòd non bene rem considerarunt, ac proinde non viderunt quàm lata sit differentia inter propositum negotium, & alia exempla, quæ loco similitudinis adducta sunt.

Nam quòd ille, qui petit à Malefico, vt Maleficium Maleficio dissoluat, peccet, vel ex hoc euidentissimè cõuincitur, quòd ipsemet Maleficus (*vt paulò antè diximus*) grauiter peccat, quum diabolica arte incœptum Maleficium tollit, ne ad operationem perueniat. Fieri igitur nõ potest, vt ille, qui à malefico petit, vt arte diabolica Maleficium incœptum dissoluat, non peccet. Quisquis enim petit ab alio, vt faciat id, quod sine peccato facere non potest, peccat: quia sic petens consentit iniquitati alterius inducendo illum ad peccatum.

Certùm est autem, quòd sicut par pœna, ita etiam par reatus constrinxit agentem & consentientem: Nec petens excusari potest à peccato hac ratione, quod Maleficus ille, à quo petit paratus erat ad cuiuscunque petitionem Maleficium operari. Nam etsi ille paratus esset non tamen hoc particulare Maleficium fuisset operatus, nisi ille petiisset. Ex quo euidenter conuincitur, illius petitionem causam fuisse proximam, quòd Maleficus ille particulare illud Maleficium fuerit operatus. Causam enim dicimus illam, qua posita ponitur effectus, & qua remota remouetur.

Causa posita aut sublata ponitur aut remouetur effectus.

Si petens non fuisset, Maleficus non fuisset illud particula

ticulare Maleficium operatus, & illo petente fecit: ergo ille petens fuit causa, quòd alius Maleficium perpetraret, & inde conuincitur illum peccare; quia alium ad peccatum induxit, & proximam peccati causam dedit.

Et hoc confirmari potest per id, quod habetur *in cap. Nec mirum. 26. quæst. 5.* vbi postquàm de Necromanticis, & Hydromanticis dictum est hæc adduntur verba: *Ad hæc omnia supradicta pertinent ligatura execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspendendis, atque ligandis, in quibus omnibus ars Dæmonum est, ex quadam pestifera societate hominum, & angelorum malorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitùs execratione repudianda atque damnanda.*

Ars Dæmonum.

Hæc ibi in illo cap. quod inscribitur nomine Augustini, & re vera non est Augustini.

Exempla autem de infideli parato iurare per Deos suos, & vsurario parato dare ad vsuram, quæ loco similitudinis ad oppositæ sententiæ probationem adducta sunt, nihil penitùs efficiunt.

D. Augustinus explicatur.

Quoniam illa omnia ad hoc negotium, de quo nunc disputamus, relata magnam habent dissimulitudinem.

Nam in illis exemplis adductis, res, quæ petuntur non sunt ex se malæ: quia possunt bene fieri ab his, qui illas facturi sunt, si velint.

Quod autem malè fiant, non est ex malitia ipsius rei: sed ex malitia ipsius operantis, qui rem, quam poterat bene, noluit nisi malè facere.

Res malæ sũt ex malitia operantis.

Ille enim, qui petit iuramentum ab infideli, non petit, vt per falsos deos iuret, alioqui sic petens peccaret: quia peteret id, quod est apertum: sed solummodò petit, vt iuret: & si daretur optio petentis, eligeret illum iurare per verum Deum trinum & vnum.

Si autem infidelis per falsos Deos iurat, culpa est ipsius iurantis, non autem iuramentum exigentis: quia is, qui exigit, id petit ab illo, ꝙ ille si vellet, bene facere potuisset. Similiter is, qui petit ab vsurario, nō petit, vt detad vsuram: quia sic petens peccaret, cùm peteret ab illo id, quod sine peccato fieri non posset: sed petit dumtaxat, vt mutuum sibi detur, quod non solùm sine peccato, sed

etiam cum merito fieri potest. Si vsurarius non vult dare mutuum sine vsura, culpa est ipsius vsurarij, non autem petentis.

Quia petit id ab illo, quod ille, si vellet, sine peccato & cum merito facere posset. In his igitur omnibus exemplis, & aliis similibus, ille qui petit non inducit alium ad peccatum: quia petit id, quod sine peccato fieri potest, sed vtitur ad commodum suum iniquitate alterius, qui non vult nisi malè & iniustè facere id, quod si vellet poterat facere bene.

Longè aliter se habet is, qui petit à Malefico, vt Maleficium diabolica arte dissoluat ne nocere valeat. Is enim id à Malefico petit, quod ille sine peccato facere nequit.

Maleficium petens & operans peccat.

Nam (*vt paulò antè diximus*) non solùm peccat, qui Maleficium operatur, vt noceat: sed etiam qui arte diabolica Maleficium tollit, ne noceat.

Quia artem diabolicam exercere, quacunque bona intentione id fiat, grauissimum est peccatum.

Is igitur, qui à Malefico petit, vt Maleficium diabolica arte dissoluat, non solùm vtitur ad commodum suum iniquitate Malefici: sed etiam inducit illum ad peccatum, & per consequens peccat: quia petit ab illo, quod ille, etiam si vellet, non posset facere sine peccato.

Si autem Maleficium tale esset, vt sine peccato posset à Malefico dissolui, vt putà, quia scit, vbi sit laqueus, aut imago, aut ligaturæ aliquæ, aut characteres cum quibus est iam incœptum Maleficium: tunc sicut ipse potest sine peccato dissoluere Maleficium confringendo illa omnia: ita quilibet alius potest sine peccato petere ab ipso Malefico, vt illo modo dissoluat Maleficium.

In Maleficis an sint hæretici 3. considerantur.

His omnibus prænotatis, superest vt inquiramus an huiusmodi Malefici, sint hæretici censendi: & velut tales puniendi. De qua re, vt certa possit dari sententia, tria sunt priùs ab his hominibus inquirenda.

Pactum cum Dæmone de fidei Catholicæ aliqua repugnantia.

Primum est, an aliquod pactum, siue expressum, siue tacitum cum Dæmone fecerint, per quod promiserint se aliquid, quod fidei Catholicæ deroget facturos. Numquam enim, aut rarissimè (*vt præcedenti cap. diximus*) Dæmon suum adiutorium hominibus sine aliqua spe lucri impendit. Si in pacto inter illos, & Dæmonem inito interuenit

teruenit aliqua promissio de rebus fidei repugnantibus, vt putà de adoratione & reuerentia ipsi Dæmoni præstanda, aut de eadem reuerentia Christo saluatori nostro deneganda, aut de confractione & conculcatione imaginis Christi, aut crucis, in qua moriens ille salutem nostram operatus est, quæ Dæmon summè expetere solet ab his, quibus se exorabilem exhibet: non est dubium, quin tunc tales Malefici sint hæretici censendi, & velut tales puniendi.

Quoniam nihil horum, quæ diximus, potest liberè & ex animo sine manifesta hæresi exerceri. Nam licèt sint multa, quæ voluntas contra iudicium rationis operatur: Quia ad illa voluntas est ex se prona, & illa ex se habent voluptatem quandam, per quam possint voluntatem ipsam ad sui amorem allicere: sunt tamen alia, quæ (*vt primo huius operis capi. diximus*) nunquam voluntas appetit: nisi quia intellectus iudicat esse bona: quia nihil habent illa in se, per quæ possint allicere voluntatem.

Et inde sequitur, vt si voluntas aliquod illorum appetat, non nisi ab intellectu iudicante illud esse bonum moueatur ad illud appetendum. In his ergo omnibus operatio exterior apertè indicat errorem intellectus.

Ex quibus omnibus euidenter concluditur, Maleficos omnes, qui aliquid eorum, quæ nunc proximè diximus, ex pacto efficiunt, esse hæreticos censendos, & velut tales puniendos. Secundum, & de quo examinare oportet Maleficos, est Maleficium ipsum, quod exercent, de qua re varia est facienda inquisitio, sicut varia diximus esse Maleficia. Nam illorum alterum diximus appellari amatorium, alterum veneficum.

Malefici in ex hæresi puniendi.

Maleficij exercitium.

Ab illis, qui amatoria venefica exercent, diligenter inquirendum est, an credant Maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, aut fœminæ voluntatem ad amorem aliquem libidinosum, aut quomodolibet inhonestum habendum. Et quòd illi hoc fieri posse credant, violenta est suspicio: quoniam nisi Maleficorum arte, aut Dæmonis potestate id fieri posse existimarent, nunquam talia Maleficia pro re illa efficienda, exercerent: Si illos ita credere compertum fuerit, & de hoc errore admoniti ab illo discedere noluerint: sed in illo pertinaces fuerint:

Maleficij amatorij venefici inquisitio.

meritò censebuntur hæretici, & velut tales punientur: quoniam apertam hæresim pertinaciter tuentur.

Nam credere hominis voluntatem posse à Dæmone cogi ad aliquid amandum, hæresis est apertissima: quoniam illa coactio repugnat libertati, quam Deus nostræ indidit voluntati. *Deus* enim (vt ait Sapiens) *ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam seruare. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam.* Ex quibus Ecclesiastici verbis apertissimè constat liberam factam esse à Deo hominis voluntatem, & inde sequitur illam à Dæmone cogi non posse: quoniam alioqui libera non esset. Si à Dæmone cogi posset homo ad aliquid amandum, tunc iam non esset homo in manu sui consilij (*vt dixit Ecclesiasticus*) constitutus: sed in manu consilij Dæmonis. Qui ergo pertinaciter asseruerit hominis voluntatem posse quibuscunque Maleficiis, aut quacunque Dæmonis potestate ad aliquid amandũ cogi est hæreticus censendus, & velut talis puniendus.

Eccle. 15.

Salomon.

Possunt quidem Dæmones voluntatem persuasionibus allicere ad amandum repræsentando aliquam, quãuis falsam, apparentem tamen boni rationem in amore illo. Possunt etiam carnis appetitum, qui liber non est, excitare, vt appetat illud, & ardenter illud perquirat, etiãsi aliàs ad illud frigeret. Nam (vt est apud Iob) *halitus eius prunas ardere facit.* Appetitus autem carnis, postquàm fuerit vehementer accensus, voluntatem ipsam etiam vehementer solicitabit, & illam validissimè impellet, vt in suam trahat sententiam. Ex hac tam vehementi tentatione euenit, vt homines idiotæ dicant se cogi ad amorem inuitos teneri, velle se discedere, & non posse. Sed re vera falluntur: quia si vellent resistere, possent facilè id efficere cum Dei adiutorio, qui omnem ad se confugientem paratus est adiuuare. *Fidelis est Deus*, inquit Paulus, *qui nõ patietur vos tentari supra id quod potestis.* Deinde examinãdi sunt, qui hæc Maleficia exercent an in illorum exercitio aliquid misceant, quod meritò possit vehementem hæresis præstare suspicionem. Quoniam si hæc non adsint: Inquisitores hæreticorum nisi illis sit specialiter

Iob 41.

1. Cor. 10.

hæc

hæc prouincia delegata, non poterunt iure quidquam circa illas disponere: quoniam hoc est illis specialiter interdictum. *in cap. Accusatus. §. Sanè de hæreticis. lib. 6.* Si verò talia in suis Maleficiis miscent, vt de illis possit non leuis suspicio hæresis sumi, meritò de illis Maleficiis Inquisitor Maleficos ipsos diligenter, & curiosè examinare potest, & debet.

Nam quum Papa in illo *ca. Accusatus. §. sanè.* inhibet Inquisitoribus, ne de diuinationibus, aut Sortilegiis inquirant, statim excipit ea Sortilegia, quæ hæresim sapiũt. Quo loco Sortilegij nomen capiendum est iuxta latam illius significationem, vt comprehendit omnia Maleficiorum genera. Nam iuxta propriam illius vocis significationem solùm ad diuinationes pertinet, vt patet per Isidorum *in capi. sortilegi. 26. q. 1.* Sed quia *in dicto capi. Accusatus. §. Sanè* postquam Papa expressit diuinationes, statim addidit Sortilegia, constat illum nomine Sortilegiorum non solùm diuinationes, sed etiam Maleficia intellexisse: quorum aliqua dicit esse quæ hæresim sapiunt.

Videndum est igitur & diligenter inquirendum, quæ sunt illa maleficia, quæ hæresim sapiunt. Paulus Grillandus *in tractatu de Sortilegijs, quæstio. 10.* pro huius rei cognitione quasdam assignat regulas, quas ex Oldrado *in consilio. 210.* se accepisse refert. Primùm quidem dicit, quòd si Sortilegia, aut Maleficia taliter fiunt, vt in illis adsit inuocatio Dæmonis per modum adorationis tunc apertè sapiunt hæresim.

Maleficia cũ inuocatione Dæmonis.

Deinde addit quòd licèt non fiat per modum adorationis, si tamen per illa Maleficia petatur, aut expectetur à Dæmone, quod soli Deo facere conuenit, vt putà mortuos suscitare, secreta cordium reuelare, futura, quæ ex causis naturalibus non pendent, prædicere, tunc talis petitio sapit hæresim. Tertiò dicit, quòd si est inuocatio Dęmonis non per modum orationis, & petitur à Dæmone id solùm, quod virtute naturali ille efficere valet: quãuis alia quælibet in Maleficiorum exercitio adhibeantur, dicit illa non sapere hæresim. Dicit itaque quòd celebrare Missam de defunctis pro aliquo viuo, vt citò moriatur vel hostiam consecratam mulieri cum characteribus scriptam turpibus, dare ad amorem prouocandum sibi-

Petitio quæ soli Deo competit.

Petitio ex virtute naturali Dæmonis.

dinosum, non sapit hæresim. Idem dicit de reliquiis sanctorum, de sacramẽtalibus, vt sunt calix, altare portabile, oleum sacrum, aqua benedicta, aqua fontis baptismalis, quæ omnia licèt misceantur in Maleficiis, dicit non sapere hæresim. Et hanc suam sententiam nititur probare per hoc, quòd alia istis imponitur à iure pœna, quàm hæreticis.

Et pro hoc adducit *cap. Quicunque. 26 q. 5. & cap. De homine. de celebr. Missæ.* Addit insuper aliud, in quo non possum non mirari tantam fuisse illius ignorantiam. Dicit enim quòd si aliquis crucem, aut imaginem Deiparæ Virginis Mariæ aut alterius sancti, irreuerenter proiecisset in terra & pedibus conculcaret, non saperet hæresim.

Grillandus refellitur.

Pro qua re adducit cap. *Si canonici. §. fin. de offic. iudi. ordi. lib. 6.* Ex his omnibus Pauli Grillandi dictis, non inuenio quod probare aut tolerare possim: nisi illa duo prima, quorum alterum de petitione, quâ à Dæmone petitur id, quod solus Deus pręstare potest. Quę duo dicit sapere hęresim. Et hoc ipsum nos etiam docemus.

Reliqua verò omnia quæ in tertio dicto continentur, sunt manifestè falsa, & acerba reprehensione digna. Vt autem hoc apertiùs efficiamus, id primò annotandum est, quòd Sortilegium, aut Maleficium aliquod sapere hæresim idem est, ac illud præbere vehementem hæresis suspicionem.

Nam aliàs non videtur quomodò Sortilegium, aut Maleficium, quod in exteriore operatione consistit, possit sapere hæresim: cùm hæresis (*vt in primo de iusta hæretic. puniti. 2. tomi capite diximus*) non in operatione exteriore, sed in errore intellectus consistat.

Res autem Sacras præsertim sacramentum, aut sacramentalia ad Maleficia exercenda adhibere, apertam & violentam præbet hæresis suspicionem.

Sacramentalium abusus ad Maleficia exercenda hæresim sapit.

Quoniam nullus illa ad Maleficia exercenda adhiberet: nisi crederet illa ad similia opera exercenda aliquam habere potestatem.

Talis autem credulitas, aperta est hæresis. Quia Deus, qui sacramentis non naturalem, sed aduentitiam virtutem dedit, non ad destructionem & perditionem corporum & animarum, sed ad salutem animarum illam dedit.

Dæmon

Dæmon tamen videns se minùs potentem ad Maleficium amatorium exercendum, cùm (*vt diximus*) non possit aliquem ad amandum inuitum cogere, ideò res quaslibet sacratiores miscere in huiusmodi Maleficiis procurat, quas rarò in aliis Maleficiis veneficis adhibet. Quia Maleficia venefica potest Dæmon, si à Deo permittatur, in homine inuito exercere. Sub hac igitur specie Dæmon multos fallit persuadendo illis, quòd istorum sacramentorum abusus, mirabiles effectus quoad amorẽ producat, quos ipse optimè scit ab illis sacramẽtis, aut sacramentalibus effici non posse.

Hoc tamen ille mendacij pater hominibus persuadere nititur, in vilipendium Christianæ religionis, & vt homines grauiùs Deum offendant. Nec ista à solis prophanis hominibus: sed etiam ab his, qui altari seruiunt, fieri procurat. Legi enim de quodã sacrilego sacerdote, quòd cùm mulierem quandam impotenti & impudico affectu adamaret, vt illam in sui amorem traheret, medietatem sanctissimæ hostiæ, quam in Missa consecrauerat, sumpsit dicens turpia quæ hîc prodere non expedit: reliquam verò partem hostiæ misit ad prædictam mulierem, non in forma hostiæ: sed contritam, & in puluerem redactam, vt pote aptam ad sumendum in potu.

Sacerdoti sacrilegi amor impudicus.

Hostia consecrata abusus ad amorem illicitum.

Quæ autem à mulieribus hac in parte fiunt, tot sunt ac tam turpia, & abominabilia, vt satiùs sit illa silentio præterire, quàm aliquid illorum proferre. Vt igitur rem hanc totam breui compendio concludamus, talem de illa statuo certissimam regulã. Omne Maleficium, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum. Quoniam nisi ille crederet talia sacramenta, aut sacramentalia habere virtutem ad Maleficiorum operationem, non adhibuisset illa. Inquisitor igitur, quum talem aliquem Maleficum agnouerit, capere potest illum non quidem propter Maleficium: sed propter sacramentorum commixtionem, per quam se suspectum de hæresi reddidit.

Captum illum diligenter & curiosè examinabit de illius credulitate. Si ille dixerit se non credere, quòd

Examen Maleficij faciendum ab Inquisitoribus.

sacramenta aliquam habeant ad Maleficia virtutem & potestatem: sed ideò apposuisse, vt dæmonis voluntati, qui hoc imperauit, obediret: tunc Inquisitor non poterit illum quamuis grauissimè peccantem punire: quia illi prohibitum est *in cap. Accusatus.* §. *Sanè. De hæreti. libr.* 6. sed illius punitio ad solum defertur ordinarium.

Si verò Maleficus dixerit, se ideò sacramenta, aut sacramentalia in suo Maleficio miscuisse: quia credit illa virtutem aliquam & potentiam ad huiusmodi Maleficia habere, tunc meritò Inquisitor *iuxta prædictum cap. Accusatus.* poterit illum punire, non propter errorem fidei, à quo si legitimè admonitus discedere noluerit, erit per omnia tanquam hæreticus ab eo tractandus.

Crucis sanctæ & reliquiarum conculcatio sub hæresim cadit.

Et idem prorsus dicendum esse censeo de illo, qui crucem Domini, aut imaginem Deiparæ virginis, aut alterius cuiusque sancti irreuerenter proiicit in terram, & pedibus conculcat. Nam hæc sine vehementi hæresis suspicione fieri non possunt, præsertim cùm sit hæresis in septima synodo damnata, dicens imagines non esse veneratione dignas: sed prorsus contemnendas.

Quod autem Paulus Grillandus citat, *ex capi. Si canonici. § fin de offic. iudi. ordi. libr.* 6. nihil certè probat: quoniam res illa cum præsenti negotio nullam prorsus habet similitudinem. Nam canonici illi, de quibus textus ille loquitur, nec pedibus imagines conculcabant, neque ob aliquam irreuerentiam aut illarum contemptum illas ad terram deiiciebant: sed per cæremoniam quandam illud efficiebant, ad horrorem quendam & abominationem & odium in populo excitandum contra illum propter cuius crimen imponebatur cessatio à diuinis.

Quæ res licèt fuisset reprehensione digna, non debuit tamen hæreseos nomine notari.

Si tamen illi ob irreuerentiam & contemptum imaginum eas ad terram proiecissent, fuissent procul dubio hæretici censendi: quoniam eos, qui ita faciendum esse olim docuerunt, septima synodus (*vt proximè diximus*) hæreticos esse declarauit.

De La

CAP. IV.

De Lamiis & Strigibus, an sint hæretici censendi.

PRæter illos perditissimos homines Dæmonem colentes, *de quibus suprà duobus proximis cap. disseruimus*, sunt adhuc alij etiam Dæmoni inseruientes, tantò illis omnibus peiores, quantò horribiliora flagitia committunt, per quæ Deo maiorem inferunt iniuriam, & fidem Catholicam apertiùs deserunt. Sunt enim adeò mali & impij, vt quicquid malitiæ, aut sceleris, aut infidelitatis apud alios homines, qui Dæmoni quomodolibet inseruiunt, excogitari potest, id totum isti exerceant & perficiant. Hi apud Hispanos lingua eorum vulgari appellantur *Bruxos* Itali autem vocãt illos *Streghe & Strigem.* Latinè verò dicuntur (*Lamiæ & Striges* propter similitudinem (vt existimo) quam habent cum animabus, quæ huiusmodi nominibus vocantur. Sic illas sæpe vocat Apuleius *in suo illo opere quod inscripsit de asino aureo, præsertim libro primo.* vbi de huiusmodi mulieribus loquens, hæc ait. *At illæ colore spurcissimi humoris percussum quo me Lamiæ illæ infecerant, aspernantur.* Et Philostratus in vita Apollonij Pythagorici dicit, Lamias à quibusdam *Laruas* appellari, & *Lemures* seséque ad amorem, & Venerem propensas, & carnes humanas præsertim formosorum esurienter appetere, quæ libidinis cupiditate alliciant eos, quos posteà cupiant deuorare. Horũ sectam apertè explicare oportet, vt inde meliùs respondere valeamus ad id, quod de illis inuestigamus, an videlicet tales sint hæretici censendi, an non. De hac re, quia vitia apud diuersos authores leguntur, qui fortè rem non penè (vt oportebat) examinarunt, ideò illis omnibus prætermissis dicam ea, quæ certissimâ experientiâ cognita sunt, & quæ ipsimet huius pestiferæ sectæ professores tam viri, quam fœminæ sponte coram iudicibus, à quibus hoc didici, confessi sunt. Quisquis hanc diabolicam sectam profiteri vult, adducitur primò ab eo, à quo docetur ante tribunal Dæmonis, in solio quodam ad regis instar sedentis. Dæmon enim se illis in figura

Homines perditissimi omnium & Dæmoni seruientes quomodo dicantur.

Laruæ & Lemures.

Lamiarum professio quomodo fiat.

quadam visibili & corporea ostendit, vt falsam maiestatem suam, & imperium ementito quodam signo illis persuadeat. Coram illo itaque adductus, is qui hanc sectam profiteri paratur statim debet abnegare baptismũ, & omnia Christianæ fidei documenta relinquere. Deinde oportet, vt omnia Ecclesiastica sacramenta reiiciat, Crucem, intemeratæ Virginis, & aliorum quorumcúnque sanctorum imagines prosternere debet, pedibúsque propriis conculcare. Hanc tamen conculcationem imaginum non est opus coram ipso Dæmone statim efficere: sed satis est, vt posteà se facturum promittat, cùm primùm sese obtulerit occasio. His peractis Dæmoni, velut principi, aut regi sese perpetuò obligatum ac deuinctum reddit, vouens in manibus eius, & promittẽs, prout religiosi in manibus prælati suæ professionis votum emittere solent, se perpetuò futurum illi fidelem, & omnibus illius mandatis pariturum. Post hæc tactis scripturis super quodam libro, obscuras quasdem & ignotas paginas continente, iureiurando promittit se nunquam ad fidem Christi rediturum, nec diuina præcepta seruaturum, sed solùm ea, quæ per ipsum principem, Dæmonem videlicet mandabuntur. Promittit insuper se venturum quoties vocatus fuerit ad congregationes nocturnas, & sacrificia se facturum, quæ horis illis nocturnis fieri viderit, preces emissurum, adorationis cultum se illi exhibiturum, omnia denique alia, quæ ab aliis ibidem fieri viderit se facturum. Quo voto & iuramento per illum emisso statim Dæmon, qui in solio sedens velut Regem se illi ostenderat, hilarem frontem prætendens promittit illi sic stanti se daturum, quam in se non habet perpetuam fœlicitatem, & gaudia immensa, & quascunque in hoc mundo cupit habere voluptates, & tandem post hanc vitam multò maiora se daturum promittit. Deinde vnum Dæmonem constituit ad illius custodiam & doctrinam, qui illum perpetuò comitetur, & illi per omnia seruiat, & omnia tribuat, quę ille cupiet.

Dæmon maiestatem ementitur.

Votum obedientiæ in manu Dæmonis.

Huic Dæmoni ad custodiam destinato inter alia hoc peculiare officium commissum est, vt quotiescunque oportuerit ad ludos accedere nocturnos, ille hoc denunciet suo clientulo, & illum deferat ad locum congregatio

Officium Dæmonis custodis Lamiarum.

gregationis. Hunc Dæmonem, qui velut patronus ad custodiam datus est, ipsi homines huius diabolicæ artis professores vocant (vt audio) *Martinetum*, aut *Martinellum*.

Hic quotiescunque nocte aliqua facienda est ad ludos & voluptates exercendas generalis eorum congregatio, ante duos dies eam congregationem faciendam esse suo clientulo annuntiat, horámque, & locum illi declarat, vt cum tempus aduenerit, sit ad veniendum paratus. Hora verò eundi iam appropinquante, statim Dæmon ille, quem *Martinetum*, aut *Martinellum* ab illis vocari diximus ipsum hominem voce quadam ad similitudinem humanæ vocis formata vocat.

Martinetus vocat ad congregationem.

Qua voce audita mox ille, qui iturus est, sumit pyxidem vnctionis, & quædam sui corporis membra vnctione ex pyxide sumpta linit. Quo facto domum exit, & illicò inuenit prope domus ostium Martinetum illum in forma hirci expectantem, super quo (vt ipsi homines referunt) equitat, qui ad ludos deferendus est, manibus suis crines hirci fortiter apprehendens, ne propter velocissimum hirci motum, ille fortè ad terram deiiciatur.

Martinetus pro foribus in forma hirci.

Dæmon igitur sic illum in forma hirci suscipiens, celerrimè illum per aëra transuehit, & ad locum vsque congregationis defert: vbi frequens virorum, mulierúmque multitudo coram Dæmone ad instar Regis sedente, concurrit. Quò postquàm quisque illorum peruenit, imprimis Dæmoni reuerentiam facit, alio tamen modo quàm nos facere solemus.

Non enim faciem, sed terga dæmoni vertunt & caput non versùs pectus, sed versùs scapulas flectunt: ita vt mento ad cœlū eleuato caput ad terga deflectant. Crura verò (nō vt nos facere solemus) flectunt à tergo illa curuantes: sed à parte anteriori illa sursum à terra eleuant.

Qua præstita reuerentia aliquando illi offerunt sacrificia, non tamen semper. His omnibus consummatis Dæmon ille, qui in solio maiestatis sedet, præcipit omnibus vt tripudient, & psallant cum gaudio & lætitia sumentes voluptates suas.

Sacrificia Lamiarum.

Et vnusquisque Dæmon manu apprehendit mulierem suam, ad cuius custodiam deputatus erat, & cum il-

la

illa saltat, & choreas facit, Choreis & saltationibus finitis inde ad mensas veniunt quæ lautissimis ferculis ornatæ & præparatæ inueniuntur, vt quisquis ad libitum illis vescatur.

Conuiuia Lamiarum.

Conuiuiis expletis luminaria extinguuntur omnia, & quisque Dæmon in forma incubi suam capit mulierem. Si qui verò adsunt viri hi habent Dæmonem vnusquisque suum in forma succubi, hoc est in forma mulieris & sic inuicem miscentur, & carnis libidines vsque ad satietatem suscipiunt cum maxima (vt dicunt) voluptate.

Quibus omnibus completis, reuertuntur omnes ad domos suas equitantes in hircis, à quibus diximus eos primò ad congregationem deportatos esse. Et in his omnibus exercendis hoc summo opere ab illis omnibus cauetur, ne aut euntes, aut in congregatione stantes, aut ab illa redeuntes, Deus inuocetur, aut quomodolibet nominetur, aut crucis signum fiat: Quoniam si illorum aliquod fiat, Dæmones illud non ferentes statim fugiunt, & omnes illæ illusiones Dæmonis arte factæ, euanescunt.

Dei inuocatio & crucis signum prohibentur.

Sunt præter hæc omnia multa alia flagitia, & scelera quæ istæ pessimæ Lamiæ committunt. Non enim satis illis videtur, quòd propter libidines explendas se Dæmoni tradant, & illi per omnia seruiant: sed alios insuper quotquot possunt ad Dæmonis obsequiũ adducere, & à Dei seruitio auertere conantur, vt Dæmonis imperium suo ministerio augeatur. Nam præter hoc, quòd multos ad huiusmodi diabolicam artem profitendam sollicitant, pueros multos ante baptismum susceptum interficere nituntur, ne baptismo suscepto ad gloriam possint peruenire sempiternam. Noctu domos alienas ingrediuntur, cameras quantumlibet obseratas Dæmone illis viam parante, intrant, puerorum sanguinem sugunt, aliquando illos suffocant, & multa alia circa illos mala committunt. Et ob hanc causam (vt existimo) vocatæ sunt Lamiæ, & Striges. Nam Lamia animal quoddam est nimiùm crudele faciem prætendens muliebrem, equinos pedes habens. De huiusmodi Lamiis loquitur Hieremias *in Trenis* dicens. *Lamiæ nudauerunt mammas lactauerunt catulos suos.* Strix autem auis quædam est nocturna.

Lamiarum multa facinora.

Cur dicantur Lamiæ.

na, & importuna sic dicta a stridore, quem facit. De hac sic dicit Lucanus *libro sexto.*

Quòd trepidus bubo, quòd strix nocturna queruntur. Hæc auis pueros aggreditur nutricibus egentes, & ex illorum corpusculis vitalem sanguinem absorbet.

Et ab huius auis nocumento Striges appellantur mulieres istæ de quibus hactenùs locuti sumus: propterea quòd puerorum sanguinem, sicut auis illa, sugunt. Hæc sunt, quæ de ista pestifera hominum secta hactenùs certiora esse intellexi, quarum partem ex lectione aliquorum Auctorum, qui de hac re scripserunt, partem ex relatione aliquorum probatorum virorum, qui iudices existentes huiusmodi homines captos diligenter examinarunt, & ferè omnia ista ex illorum confessione acceperunt.

Fœminarum quàm virorum plures arti diabolicæ addici.

Et inter cætera, quæ de istis pessimis hominibus, certa experientia docente sciuntur, est, multò plures esse fœminas, quæ hanc diabolicam artem profitentur, quàm viros. Cuius rei duplex (mea quidem sententia) potest esse causa.

I. *Ex mulierum credulitate nimia.*

Prima est, nimia mulierum credulitas, ob quam sexus iste facilis est ad deceptionem. Quarum defectum Dæmon optimè agnoscens, illas frequentiùs per fallacias & mendacia aggreditur, quàm viros. Nam Euam primam omnium matrem Dæmon seduxit, vir autē illius Adam (*vt Paulus testatur*) non est seductus. Ob hanc causam ipse Paulus non permittit mulierem docere, ne ipsa decepta alios sua doctrina decipiat. Quem Pauli locum interpretans Theophylactus ait: *Quia semel mulier virum edocuit, & cuncta peruertit, idcircò nequaquam hanc habeat velim docendi de cætero potestatem. Et namque mulier natura leuior, & facilè fallitur. Aduerte autem quemadmodum non Euam dixerit deceptam esse, sed mulierem: tamquam de ipso muliebri sexu disseruisset. Nam quemadmodum natura omnis humana perdita est, sic & per Euam in omne fœmineum genus delapsa est leuitas: qua & prauaricatio ipsa primùm Euam inuasit.* Hæc Theophylactus. 1. Tim. 2.

Mulier cur potius dicatur quàm Eua.

Secunda causa est, earundem mulierum fragilitas, & ad

Ex mulierum fragilitate & libidine.

1. Pet. 3.

& ad libidinem pronitas. Sunt enim mulieres natura proniores ad libidinem, quàm viri. Et ob hanc præcipuè causam (vt existimo) sexus muliebris vocatur à beato Petro fragilius vasculum. Primus autem, & præcipuus finis, ad quem homines huius diabolicæ artis professores tendunt, est carnis voluptas, propter quã ad libitum, & satietatem assequendam, se totos Dæmoni dedunt. & alia omnia, quæ diximus faciunt.

Ob hanc igitur causam plures fœminæ, quàm viri hanc diabolicam artem profitentur: quia fœminæ vehementiùs carnis voluptates appetunt, & faciliùs huiusmodi appetitui succumbunt.

Lamiarum transuectio & coitus cum Dæmone an vsuera fiat.

Sed inter tam multa, quæ de istarum Lamiarum secta diximus, aliqua sunt, quæ quibusdam falsa esse videntur, & prorsus incredibilia. Sunt enim aliqui firmissimè tenentes & docentes, falsum esse, quòd huiusmodi Lamiæ deferantur ad ludos illos, & voluptates illas capiendas, & quòd Dæmones cum illis ad carnis voluptatem coëant: sed omnia illa esse mera somnia, ex quibus illæ decipiuntur, etiam in vigilia, putantes se verè vidisse ea, quæ in sola imaginatione contigerunt. Et pro hoc adducunt concilium Anquirense, vel Ancyranum, cuius verba habentur *in cap. Episcopi. 26. quæstio. 5.* Quo loco inter alia hæc dicuntur: *Siquidem ipse Sathanas, qui transfigurat se in angelum lucis, cùm mentem cuiuscunque mulieris cœperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illicò transformat se in diuersarum species personarum, atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet in somniis deludens, modò læta, modò tristia, modò incognitas, modò cognitas personas ostendens, per quæque deuia deducit, & cùm solus spiritus hoc patiatur, infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim somniis & nocturnis visionibus non extra seipsum educitur, & multa videt dormiendo, quæ numquam vigilando viderat?*

Lamiarum aliquæ soporatæ & illusæ.

Hæc ibi in cap. Episcopi. Afferunt etiam pro eiusdem sententiæ confirmatione aliqua exempla, quibus experientia certa se comprobasse dicunt, mulieres aliquas, quæ se transferri ad alia loca putabant, ipsis videntibus toto illo tempore in terra iacuisse soporatas, quò illæ se translatas esse ad alia loca dicebant.

Sed

Sed re vera, qui Lamias de loco ad locum à Dæmone transferri posse non credunt, non intelligunt Dæmonis naturalem potentiam, quam sacræ literæ, & sacri illarum interpretes tam apertè expresserunt.

Nam corpora hæc inferiora cuiuscunque conditionis existant, subduntur imperio angelorum, siue bonorum, siue malorum, quoad motum localem, ita vt angeli, siue boni, siue mali possint illa de loco ad locum pro libito mouere.

Nam si angeli (vt communior Theologorum & Philosophorum tenet sententia) mouent illos orbes cœlestes, qui tam immensæ sunt magnitudinis: multò faciliùs poterunt humana corpora, quæ multò minoris sunt magnitudinis, de loco ad locum mouere. Præterea Angelus tulit Abacuc prophetam capillo capitis illius de Iudæa in Babylonem, vt panes, quos messoribus suis portabat, præberet Danieli prophetæ in lacu leonum incluso. *Abacuc trāslatus ab Angelo.*

Qui postquàm panes Danieli præbuit statim ab eodem angelo reductus est à Babylone in Iudæam. Si angelus bonus illud facere potuit, consequens est, vt Dæmon etiam idem facere possit. quia (*vt Dionysius Areopagita docet*) naturalia in Dæmonibus manserunt integra. Rursum Dæmon ille, à quo Christus Saluator noster tentatus est in deserto, assumpsit ipsum Christum (*vt Mattheus refert*) & ex deserto transtulit in sanctam ciuitatem, & statuit illum super pinnaculum templi. Et iterum assumpsit eum inde, & transtulit in montem excelsum valdè, vbi ostendit illi omnia regna. *Daniel. 13.* *Matt. 4.*

Si sanctum Christi corpus Dæmon, Deo permittente, tam facilè per tam longa spacia mouere potuit consequens est, vt quod libet aliud corpus humanum possit, ad quamlibet magnam distantiam mouere. Et inde apertè sequitur vt Lamias non solùm spiritu: sed etiam corpore possit Deo permittēte, quò voluerit trāsferre. Accedit ad hæc omnia experientia manifesta, qua certissimè cognitum est ipsas Lamias à Dæmone transferri. Pro cuius rei comprobatione, multa possem referre exempla, quæ ab his, qui viderunt, audiui. *Christi translatio facta à Diabolo.*

His tamen omissis duo solùm referam, quæ recitat

Paulus Grillandus *in suo tractatu*, *de Sortilegijs quæst.* 7. Hic enim refert, quòd anno Domini 1524. ipsemet rogatus ab Abbate monasterij sancti Pauli de vrbe accessit ad castrum Nazanum, quod subest ditioni eiusdem monasterij.

Lamia in castro Nazano.

Quò cùm peruenit oblatæ sunt ei duæ mulieres, vt eas examinaret, quæ accusatæ, quòd Lamiæ essent, in carcere tenebantur inclusæ. Et ab vna illarum, quę mitioris, & facilioris erat ingenij, se didicisse ferè totam illam cæremoniarum multitudinem, quam suprà retulimus obseruare homines huius sectæ professores.

De altera, quam dicit vocatam esse Lucretiam, refert quòd dum illa ex congregatione ludorum deportaretur à Dæmone ad domum suam, prope auroram sonuit campana, quæ in Italia pulsari solet illo tempore, vt moneatur populus per illam ad orationem. Quò sono audito Dæmon recessit, & dimisit illam in quodam agro spinetis pleno prope ripam fluminis. Quidam autem iuuenis, quem illa optimè agnoscebat, casu illac transiit per viam illi proximam, quem illa videns vocauit ad se.

Campana sono Dæmon recessit.

At iuuenis videns illam nudam totam, præter verenda, quæ erant fœmoralibus tecta, & capillos sparsos habentem, obstupuit, & formidabat ad illam accedere: sed tandem blanditiis mulieris victus accessit, & quæsiuit ab illa, quid sibi accidisset, & ob quam causam illic nuda persisteret.

Illa verò rei veritatem voluit confictis mendaciis tegere, & simulare: quæ omnia cùm minimè crederet iuuenis, dixit se nihil pro illa facturum, nisi veritatem apertè reuelaret.

Illa igitur videns se mendaciis nihil proficere, promisit se vera dicturam iuueni, si ille promitteret se ea omnia perpetuo secreto seruaturum. Quod cùm iuuenis iureiurando promitteret, statim illa plena fide veritatem aperuit, dicens se à Dæmone ad ludos nocturnos fuisse portatam, à quibus cùm ab eodem Dęmone ad domum reduceretur, audito campanæ sono Dæmonem recessisse, & illic illam reliquisse.

Lamia deportata & reportata à Dæmone.

Hæc iuuenis audiens credidit illi, & illam secretò ad

domum

domum ſuam duxit, ob quam cauſam multis ab illa fuit muneribus donatus. Sed tandem iuuenis promiſſi oblitus, retulit hæc omnia vni & alteri, & ſic paulatim res diuulgata eſt, ob quam cauſam illa capta & carceri mancipata eſt. Iuuenis autem in teſtem vocatus coram præfato Paulo Grillando cui huius mulieris examinatio commiſſa erat, hæc omnia, quæ nunc retulimus narrauit, & tandem ipſamet mulier hæc omnia vera eſſe confeſſa eſt. Ex qua hiſtoria, quæ aperta experientia comprobata eſt, manifeſtè conuincitur verum eſſe huiuſmodi Lamias aliquando à Dæmonibus de loco ad locum valdè diſtantem transferri. Aliud refert idem Paulus Grillandus exemplum quod hîc etiam addere placuit ne vno ſolo teſtimonio contenti eſſe videamur. Mulier quædam Sabinenſis diœceſis hanc profitebatur diabolicam artem, de qua cùm maritus ſuſpicionem haberet, interrogauit illam pluries an peſtiferam illam artem ſciret & exerceret: quæ ſemper ſe ſcire negauit. Maritus verò in ſuſpicione ſua perſiſtens anxiè veritatem perquirebat, qui adeò aſtutè ſe geſſit, quod vidit illam quadam nocte ſe vnguento quodam vngentem, qua vnctione peracta vidit mulierem celerrimè quaſi auem recedentem, & ex ſuperiori domus ſolario ad inferiora decendentem, illã maritus ſequens, vt videret, quò tenderet amplius eã non vidit, & accedẽs ad portam domus inuenit eam clauſam. Quæ res magnam præbuit illi admirationẽ. Die verò ſequenti iterũ maritus vxorẽ interrogat, ꝙ anxiè ſcire cupiebat, & illa conſtanter (vt antè) ſe neſcire dixit. Maritus verò vt mulier iam negare non poſſit, apertè dicit illi quicquid nocte præterita illã feciſſe viderat, deinde fuſtibus illã percutit grauiter, & duriora minatur verbera, niſi veritatem dixerit, quam ſi apertè expoſuerit, veniam ſe illi daturum promiſit. Mulier igitur ſe iam celare non poſſe intelligẽs veritatẽ aperuit, & veniã à marito petiit, quã illi maritus hac conditione indulſit, vt illũ ad tales congregationes adduceret: illa verò vt veniam impetraret facilè petita promiſit, & promiſſum ex licentia Satanæ impleuit. Adductus igitur ille ad locum vbi ludi fiebãt, ludos & choreas, & cætera omnia contemplatus eſt, & tandem ad menſam cum reli-

Mulieris Sabinẽſis in Lamiatu deprehenſæ hiſtoria.

Sabinenſis Lamia à marito virgis cæditur.

Vir Sabinenſis cum vxorẽ ad congregationem Lamiarum transfertur.

quis vt vesceretur sedens, cùm cibos insipidos iudicaret, petiit sibi dari sal, quod in mensa deerat, & quamuis iterũ atque iterùm petiisset, nunquã illi dabatur. Tandem cùm post importunam petitionem prolixámq; expectationem sal illi daretur, dixit: Nunc laudetur Deus, quoniam iam venit sal. Quibus verbis prolatis Dæmones, quoniam laudes Dei audire refugiunt, statim recesserũt & reliqui omnes disparuerunt: luminaribúsque extinctis mansit ille solus nudus, quousque mane facto vidit quosdã pastores quos interrogauit, quænam esset illa patria in qua erat, illi verò responderunt esse agrum Beneuentanum in regno Neapolitano. Qui locus distabat à patria illius viri per centum milliaria, ob quam causam licèt diues erat, coactus fuit per viam mendicare, vt ad domũ suã redire posset. Ad quã postquam peruenit statim vxorem suã ob Lamiæ crimẽ accusauit, & totã rem gestã (vt narrata est) coram iudicibus exposuit. Qui rem totam plenè (vt oportebat) examinantes, vera esse omnia quæ diximus inuenerunt, quæ etiam eiusdem mulieris confessione confirmata sunt. Multa alia possem referre testimonia ex his, quæ per fidelissimos testes in Hispania contigisse cognoui: sed ea, quæ proximè narrauimus satis mihi esse videtur, ad probandũ Lamias illa aliquando à Dæmonibus de loco ad locũ non solùm spiritu, sed etiam corpore deferri. Quod autem alij obiiciunt se expertos esse Lamias istas non corpore, sed spiritu à Dæmonibus deferri: quia dum illæ sic se delatas esse putabant, aliis videntibus, qui de hac re testimonium præbuerunt, veluti dormientes iacebant in terra: nihil hoc contra ea, quæ diximus, agit. Non enim dicimus semper illas corpore deferri: sed hoc fieri posse, & aliquando factum esse contendimus, concedentes insuper aliquando etiam fieri oppositum, ita vt non corpore, sed solo spiritu per illius phantasticam imaginationem à Dæmonibus de loco ad locum deferantur. Veram igitur esse illorum experientiam concedimus: sed oportet, vt etiam illi nostram veram esse credant, quia altera alteri non repugnat: sed vtraque alternis vicibus contingere potuit. Sed restat, vt respondeamus *ad cap. Episcopi. 26. quæst. 5.* quod in specie contra nos pugnare videtur: si tamen omnia

Sal in epulis diabolicis desideratur.

Sabinensis Lamia defertur à marito.

Cap. Episcopi explicatio.

omnia in illo cōtenta bene circunspiciantur, apertè constat nihil contra nos agere. Nam secta illa de qua *in illo cap.* agitur, longè distat ab hac Lamiarum secta, de qua nos impræsentiarum disputauimus. Primo quidem illius sectæ professores credunt mulierem quandam nomine Dianam, aut Herodianam conuersam in deam, habere aliquid veri numinis. Lamiæ autem hoc non credunt: sed bene agnoscunt spiritum illis apparentem esse Diabolum, & Dei inimicum, & quamuis hoc agnoscunt, tamen propter voluptates, quas in illo recipiunt, libenter se illi subiiciunt. Secundò illius sectæ professores credunt (*prout ex textu illius capitis constat*) creaturam aliquam posse ab alio, quàm à Deo in aliam speciem mutari, vt putà hominem in asinum, aut equum. An autem Lamiæ omnes hoc credant, mihi hucusque non constat: quoniam (vt ex his, quæ de illis legi, & audiui conijcere possum) impertinens est hoc ad sectam illarum: quanquàm fortè illarum aliquæ hoc credunt, propterea quòd non solùm Lamiarum, sed etiam Maleficarum sectam profitentur. Tertiò differunt, quia secta illa non dicitur abnegare fidem Christi absolutè, & illius sacramenta contemnere, crucem confringere, quæ omnia diximus à Lamiis fieri. De hoc tamen inter vtranque sectam conuenit, quòd vtriusque illarum professores cum diabolo in delitiis versantur: vtrique etiam etiam credunt aliquando fieri in corpore, quod in sola contingit illorum imaginatione. Deinde dico, quòd licèt ista secta Lamiarum esset illa eadem, *de qua loquitur illud cap. Episcopi*, nihil tamen contra nos ageret textus ille.

Lamiarum duo genera.

Lamiarum vtraque secta noctu obambulat. &c.

Non enim negat textus ille mulieres posse à Dæmone corporaliter de loco ad locum transferri, neque dicit illum motum semper in spiritu, & in imaginatione fieri, & nunquam in corpore: sed solùm dicit mulieres illas decipi putantes in corporibus earum fieri, ea, quæ in sola contingunt imaginatione. Et certè sæpe ita euenit, quanquam aliquando (*vt diximus*) eas non decipi contingat. Et si vniuersaliter textus ille loqueretur, vt nunquam illas corpore deferri contingat, argumenta, quibus hoc probare nititur, nihil prorsus efficiunt. Nam ad suæ sententiæ confirmationem pro-

Cap. Episcopi de Lamiis explicatur.

ducit in testem Ezechielem prophetam, qui visiones Dei non in corpore, sed in spiritu se vidisse testatur, & Paulum qui nesciebat, an in corpore, an extra corpus esset, cùm vidit arcana Dei. Fateor quidem hæc exempla satis esse ad probandum visiones illas aliquando non in corpore, sed in spiritu fieri, quod nos etiam fatemur. Si tamen ex illis colligere velit nunquam talia in corpore, sed semper in spiritu fieri: quis non videt, quàm inualidum sit argumentum? Ex vna quidem aut altera singulari, etsi liceat inferre particularem propositionem, nunquam tamen licet inferre vniuersalem. Dico insuper aliqua esse in illo *cap. Episcopi*, relata circa illarum mulierũ deportationem, quæ nunquam in corpore, sed in spiritu semper contingere constat.

Visiones Lamiarum in corpore & in spiritu fiunt.

Lamiarum equitatio super bestias.

Deinde enim ibi de mulieribus illis, quòd credant se super quasdam bestias nocturnis horis equitare, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire.

Et de Lamiis nos etiam suprà retulimus illas hoc idẽ credere. Quòd enim non solùm spiritu, & imaginatione sed etiam corpore aliquando deferantur, nos concedimus, & ratione simul, & experientia hoc fieri posse probauimus.

Quòd autem super bestias equitent, & multa terrarũ spacia breuissimo tempore super illas equitantes pertrãseant, hoc non corporaliter, & verè: sed in solo spiritu fieri concedam.

Nã bestiæ illæ, à quibus se deportari dicunt, non sunt veræ bestiæ: sed corpora quædam phanstatica ex aëre, vel ex alia quauis materia a Dæmonibus ad similitudinem bestiarum confecta.

Aut fortè nulla sunt corpora: sed Dæmon tam vehementem illis imprimit bestiarum imaginationem, vt mulieribus illis etiam vigilantibus præsertim noctu quãdo corporei oculi nihil aut parum videre possunt, contingat id, quod dormientibus contingere solet: Qui ea, quæ in somniis acciderunt, sæpè posteà vigilantes se verè vidisse contendunt.

Et certè idem huiusmodi mulieribus contingere potest, dum credunt se à bestiis per longa terrarum spacia breuissi

breuissimo tempore deferri. Non enim tanta est alicuius bestiæ imò nec alicuius auis agilitas, vt vnius horæ spacio possit trecenta, aut quadringenta milliaria percurrere. Nec tanta est etiam alicuius bestiæ leuitas, vt possit per tantum spacium in aëre se suspendere, vt sua grauitas illam ad terram non deprimat, atque deiiciat. Et de his, atque aliis eiusmodi quæ de motu illarum mulierum dicuntur, credo illud *cap. Episcopi*, esse intelligendum, quum dicit illa non in corpore, sed in solo spiritu, & in phantasia fieri.

Cæterùm quòd de incubis Dæmonibus dicitur, nisi sanè intelligatur, meritò incredibile iudicabitur. Nā supposito quòd Dæmones (vt communior tenet sententia) sunt spirituales substantiæ corporibus carentes, necessarium est, vt sint indiuisibiles & impartibiles.

Dæmones incapaces sunt coitus.

Quò fit, vt nihil de sua substantia velut semen emittere possint, & inde consequens est, vt cum fœminis coïre non valeant, quemadmodum viri cum illis coïre solent. Et iuxta hunc sensum credo intelligendos esse aliquos doctores sacros, qui negant Dæmones cum fœminis coïre posse. Chrysostomus *homilia. 22. super Genesim* hoc apertè negat. Philaster Brixiensis Episcopus, quem beatus Augustinus se Mediolani vidisse refert, *in quodam opusculo in quo de omnibus hæresibus disseruit*, inter alias hæreses connumerat eam sententiam, quæ dicit Dæmones posse coïre cum fœminis. Beatus Augustinus *li. 15. de ciuitate Dei, cap. 23.* dubius est in hac re, quæ dubitatio inde (vt suspicor) est illi orta, quòd ipse putauit Dæmones habere corpora, quamuis non eiusdem fortè conditionis cum nostris.

Hæresis de coitu Dæmonum cum fœminis.

Hæc autem Augustini sententia, ab omni Theologorum schola reiecta est, neque est, præter vnum Theologus aliquis, qui Augustini sententiam in hac parte tueatur.

S. August. dubium de compressu mulierum & Dæmonum.

Sed quia (vt idem Augustinus *loco nunc proximè citato* ait) certissima experientia sæpè cognitum est, fœminas etiam inuitas à Dæmonibus fuisse compressas: ideò modum inquirere oportet, quo id fieri posse fideliter & Catholicè dicamus. De qua re dicam quod sentio, paratus meliora docentem audire.

Dæmon quomodo corpus conficere possit.

Dæmon, qui naturæ cuiuslibet inferioris conditiones & proprietates meliùs quàm omnes mundi sapientes nouit, potest aërem condensare, & ex illo, aut ex aliqua alia materia corpus aliquod conficere, & illud iuxta figuram hominis, aut asini, aut equi disponere. Quo corpore confecto, licèt animam vllam illi dare non possit, potest tamen circa motum localem omnia illa operari, quæ operaretur anima, si esset in illo. Nam potest mouere manus, pedes, linguam ad loquutionem, erigere membra genitalia, vt apta esse videantur ad coïtum, & totum denique corpus mouere, sicut viri cum mulieribus coëuntes mouere solent. Quæ omnia cùm fecerint, semen tamen, quod Græci σπέρμα vocant, ex corpore illo emittere non possunt. Quia semē illud (vt Physici, & Medici docent) est pars substantiæ, quæ ex cibo optimè digesto remanet, illa scilicet, quæ proxima est, vt conuertatur in sanguinem. Quod vel ex eo coniiciunt Medici, quòd hi, qui nimium indulgent veneri postquā totum, quod habebant hauserunt semen, tandem emittunt sanguinem. Corpus autem phantasticum cùm sit prorsus inanimatum non potest cibos concoquere, nec vllam illorum facere digestionem. Quo fit, vt nec semen vllum habeat, quod cùm fœmina coïens, emittere possit. Necessarium est igitur vt Dæmon, cùm in corpore phantastico cum fœmina coït, ex alio corpore humano semen illud extorqueat, vt illud in vas muliebre emittere possit. Fœmina autem præstigiis Dæmonis illusa putat semen illud à Dæmone incubo ex proprio corpore emitti. Nec dubito quin fœmina ex tali semine concipere possit. Quòd si contingeret, proles inde nata non esset filius Dæmonis dicenda: sed filius illius à quo Dæmon extorsit semen, quod in vuluam mulieris fuerit decisum, & ex quo sequutus est talis conceptus. His igitur omnibus prælibatis, superest vt ad id, quod primò quæsitum est, respondeamus, an scilicet huiusmodi Lamiæ & Striges, *de quibus hactenùs disseruimus*, sint censendæ hæreticæ, & velut tales puniendæ. Cui quæstioni facilè ex his, quæ de illis suprà relata sunt, responderi potest. Multa enim ab illius sectæ professoribus fiunt, propter quæ omnes illi non solùm hæretici, sed etiam apostatæ meritò

Semine caret Dæmon.

Proles Dæmonum an verè.

ritò censendi sunt. Nam honores diuinos Dæmoni tanquam Deo impendunt, illum adorantes, & illi sacrificia offerentes. Quæ sine violenta hæreseos suspicione nequaquam effici possunt. Nunquam enim talia Dæmoni præstarent: nisi illum aliquid numinis habere putarent. Hoc autem credentes blasphemi sunt, & in apertam incidunt hæresim, contra id quod Regius Propheta ait: *Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum?* Et in alio Psalmo: *Quoniam magnus es tu & faciens mirabilia, tu es Deus solus.* Et ipsemet Deus per Esaiam prophetam ait: *Ego Dominus, & non est alius: extra me non est Deus.* Et eandem sententiam *in illo eodem cap.* sæpissimè repetit. Deinde homines huius pestiferæ sectæ professores sacramenta contemnunt, per quem contemptum in aliam apertam & condemnatam incidunt hæresim, putantes sacramenta nullius esse valoris, quæ ex Ecclesiæ Catholicæ sententia, gratiam dignè illa recipientibus conferunt. Prætèr hæc omnia, crucem, & aliorum quorumcunque sanctorum imagines confringunt. Quæ res non paruam præbet hæreseos suspicionẽ. Nam dicere imagines non esse tolerandas, sed potiùs esse confringendas, hæresis est in septima synodo damnata. Nec solùm hæretici sunt huius diabolicæ artis professores: sed, vt nihil illorum malitiæ desit etiam sunt apertissimi apostatæ. Quoniam fidem Christi expressè abnegant, & quod omnium pessimum est, iureiurando, promittunt se nunquam ad fidem Catholicam redituros. Meritò igitur hi pestiferi homines, siue viri, siue fœminæ, qui hanc diabolicam profitentur artem, hæretici sunt censendi, & velut tales puniendi. Sed præter, hæc quæ ad fidem spectant, quædam alia flagitia committunt, propter quæ absque iudicis ecclesiastici sententia, qui illos de hæresi damnaret, sola sæcularis potestas potest illos capere, & vltimo supplicio punire. Nam (*vt suprà retulimus*) pueros noctu occidunt, aut ægros & valetudinarios efficiunt, & alia similia committunt, propter quæ digni sunt morte: etiam si de illorum infidelitate aut apostasia non constaret.

Blasphemia Lamiar.
Psal. 85.
Esa. 45.

Christi abnegatio & iuramentum apostatas facit.

FINIS.

CLAR. IVR. VTR. DOCT.

D. PAVLI GRILLANDI CASTILLIONÆI

Florentini Diœc. Aretin. criminal. causar. Auditoris, R. P. D. Andr. Iacobatij. S. D. N. PP. Almæque Vrbis Vicarij Generalis vtilissimus Tractatus de Sortilegiis, corúmque pœnis.

Liber secundus de Sortilegijs.

AEQVVM est vt post hæresis tractatum subijciamus titulū & materiā Sortilegiorum, quæ sæpius ex illa descendunt, vel cum ea habent participationem talem, quòd sapiunt hæresim manifestè. & propterea rei ipsius criminis examini

examini inquisitoris hæreticæ prauitatis quandoque subijciuntur: & eisdem hæreticorum pœnis crucientur vt *in cap. accusatus. § sanè. de hære. lib. vj.* Deuenio nunc ad materiam.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium generaliter captum quid sit.*
2 *Sortilegi sunt humani generis inimici & humanæ salutis hostes.*
3 *Sortilegi propriè sumpti qui dicantur.*
4 *Sortilegiorum species continentur sub verbo* noxia.
5 *Sortilegiorum professio dupliciter consideratur.*
6 *Sortilegium vnde dicatur.*
7 *Sors multis modis intelligi potest.*
8 *Sortilegium à quibus sit inuentum.*

PRIMO enim quæro † quòd sit Sortilegium generaliter sumpto vocabulo pro omni specie superstitionis. Respon.

¶ Sortilegiũ est superstitio quædam illusoria & summè noxia qua vtitur homo Dæmonis ministerio: *vt habetur. xxvi. q. v. in sum. & xxvi. q. ij quæ sine saluatore. vbi de hoc l. n-mo. & l. multi. C. de malefi. & Math. & S. Thom. in secunda secundæ. q. xcv. art. iij. in tit. de superstit. & not. 1. cap. 1 & 2. de Sortileg.* — *Sortilegium quid.*

¶ Et ideò Sortilegi, diuinatores, & malefici, huius diabolicæ religionis professi, dicuntur hostes humanæ salutis & humani generis inimici. *l. & si excepta & l. fin. C. eod. titu.* Quæro nunc quis dicitur propriè Sortilegus *text. enim xxvi. q. j. c. sortilegi. dicit quòd* — *Sortilegi hostes humani.*

¶ † Sortilegi propriè hi sunt qui sub nomine fictę religionis per quasdam, quas sanctorum, seu apostolorum vocant sortes diuinationis scientiam profitentur: aut quarundam scripturarum inspectione futura promittunt ex quo text. not. quòd isti Sortilegi & incantatores sub — *Sortilegi propriè qui dicãtur.*

falso quodam, ficto religionis nomine sanctorum, vel Apostolorum sua conficiunt sortilegia: & hinc est quod isti incantatores & maximè mulieres in suis sortilegiis & incantationibus vt vulgariter dicitur sæpius dicere iubent per maleficiatum aut infirmum, Aue Maria, vel Pater noster: aut alias similes orationes ad deuotionem alicuius sancti Apostoli, vel martyris: vt sub illorum sanctorum Apostolorum, vel Martyrum deuotione, ac præsidio opus, quod conficiunt, videatur ministrari: nihilominùs omnia illa sunt falsa & ficta, et non ad veram deuotionem, seu intercessionem illius sancti Apostoli, vel Martyris dicuntur seu vouentur: sed sub illa falsa religionis demonstratione omnia opera prædicta arte & præsidio Dæmonis conficiunt, & sub illius deuotione vouent, de quibus tum latiùs, infrà dicemus, *quæst. v. & vj. text. tamen in d. c. sortilegi:* videtur ponere solùm diffinitione istius verbi Sortilegi, strictè sumpto vocabulo, quod denotat duntaxat speciem diuinandi: & sic Sortilegia diuinatoria. Ego autem largè sumo hoc verbum *Sortilegium siue Sortilegum*, pro omni specie superstitiosa, siue malefica, siue amatoria, siue diuinatoria sit: *vt dixi in prin. q.* quoniam sunt tot diuersa nomina ritus & species istius diabolicæ religionis, quòd nimis longum esset velle cuiusque suam ponere diffinitionem: & ideò sub hoc nomine Sortilegij, siue Sortilegi omnium maleficorum & diuinatorum sectas comprehensas habere volo, tanquam sub vno genere comprehendens sub se omnes & singulas species ipsorum maleficiorum in substantia differentes, prout requiritur de essentia verę diffinitionis secundùm Bartol. in l. 1. ff. de testamen. illa enim diffinitio est bona respectu illius Sortilegij spiritualis, de quo ibi, scilicet, diuinatiui: sed volendo ponere diffinitionem Sortilegij, quæ comprehendat omnes professos cuiuscumque sint speciei sub eadem generali diabolica religione dicendum est sic.

Sortilegijs orationes & mixta.

Orationes falsæ Sortilegorum.

¶ Sortilegus propriè is est, qui diabolicam religionem professus est, & noxia quæque superstitiosa aut elusoria Dæmonis instructione componit: & secundùm hanc diffinitionem omnes species Sortilegorum continentur, sub verbo *noxia* continetur species amatoria & venefica

vt

vt infrà latiùs dicitur sub verbo elusoria continetur diuinatoria species, sub verbo superstitiosa Sortilegia quæ fiunt ab sanandum maleficiatos : *vt l. nemo. & l. multi. & l. eorum. C. de mal. & math. cap. ij. de Sortileg. xxvj. q. v. sortes. & c. seq.*

¶ Istorum autem professio duplex est vna tacita : altera verò expressa : de quibus ad pleuum dicetur infrà *eodem in iij. quæst. & vide in sum. confess. in titul. de Sortileg. quæst. ij. & per totum,*

Sortilegorum professio duplex.

¶ Sortilegium autem dicitur à sorte, quæ in hac materia accipitur pro arte diuinandi. *xxvj. quæst. v. sortes. eadem causa. q. iv. c. si.*

¶ Sors igitur hoc nomen accipitur quandoque pro fortuna : *vt in auth. vt omnes obedi. iud prouin. §. arripiant. circa fi.* Sumitur etiam pro conditione humana : & pluribus aliis modis *de quibus per gloss. in procem. Clem. in versic. sortis. & l. milites. in vers. sortem. Cod. de testamen. mili. sed habetur in l. ij. Cod. communia de leg. & in l. sed cum ambo. ff. de iudi. vide. d. fede. de sen. in consil. cclxxxiv. quod incipit. Domine reuerende*, vbi plenè examinauit quid sit sors.

Sortis nomen quomodo sumatur.

¶ Quæri posset etiam à quibus fuerunt inuenta hæc Sortilegia : & qui fuerunt primi, qui illa introduxerunt inter homines : dic quòd populi Persæ cæteris curiosiores noscere ea, quæ natura humana per seipsam facere nec docere potest, *xxvj. q. iv. e.* igitur genus, & quid sit Sortilegium, & quid sint Sortilegi vide Archid. *in cap. accusatus. §. sanè. d hære. lib. vj. & in summa conf. in titul. de Sortileg. q. ij. & iij.* Host. & Rayn. *in summa eo. titu.* & S. Thom. *in sum. secunda secundæ q. xxv. in tit. de superstit. ver. ad quartum dicendum.*

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegiorum tres sunt species principales.*

2 *Sortilegus seu maleficiatus non curatur, nisi ab eiusdem artis perito & professo.*

3 *Ars medicinæ non operatur in Sortilegia: quia diabolus illorum author est.*

4 *Remedia arte diabolica, malefica & damnabili disciplina adhibita, non sunt à iure ciuili reprobata.*

5 *Diuinatio est principalis species sortilegij.*
6 *Diuinationum genera sunt quatuor.*
7 *Diuinatores multipliciter nuncupantur.*
8 *Necromantia vnde dicatur.*
9 *Dæmones dicuntur sanguinem amare.*
10 *Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur.*

Sortilegiorum species tres.

1 Ecũdò quero ¶ quot sunt sortilegiorum species. Respõdeo quòd multæ sunt ac diuersæ secundùm diuersas hominum professiones & formas quibus illæ conficiuntur: principaliores verò & magistrales sunt tres, scilicet diuinatiua, amatoria, & venefica.

1. Sortilegium diuinatiuum.

¶ Prima itaque dicitur diuinatiua, per quam isti sortilegi vsurparunt sibi nomen diuinatoris, per quam futura quædam præsentia vel præterita nobis ignota vaticinari conantur. *26. quæst. 5. non oportet & l. nemo. C. eo. tit. de malef. & c. ibi* diuinandi curiositas &c. & secundùm hanc speciem sortilegium propriè & strictissimè sumitur, quia dicitur à sorte quæ in hac materia sumitur pro arte diuinandi: *vt suprà dictum est.* & hoc modo sumpsit text. hoc verbum *in c. sortilegij. 26. q. 1.* At Ioan. *lec. in sum. conf. in tit. de Sortil. & diui. q. 2. in fi.* dicit quod triplex est genus diuinationis: quorum primum est quod fit per manifestam Dæmonum inuocationem, quod pertinet ad Necromanticos. Secundum autem est, quod fit per solam considerationem dispositionis vel motus alterius rei quod pertinet ad augures. Tertium est dum facimus aliquid: vt nobis manifestetur aliquod occultum quod pertinet ad Sortes: & ista duo vltima fiunt per tacitam Dæmonum inuocationem: *vt ibi dicitur.* sub quolibet verò istorum generum diuersæ sunt species. *vt ibi not. & dicetur infrà hac. quæst. 2. ver. redeo nunc & c.*

Diuinationis tria genera.

Diuinationum aliqua ex tacito pacto Dæmonũ.

2. Sortilegium amatorium.

¶ Secunda verò species sortilegiorum ea est, quæ dicitur amatoria, quia fit propter amorem libidinosum: & vt plurimum ad flectendum pudicos animos ad libidinem tam mulierum quàm virorum sed frequentius mulierum *vt l. eorum in princ. C. eo. tit. & l. 3. §.*

hac

hac adiectio ff.ad leg.Cor.de sica.l.si quis aliquid.§. qui abortionis.ff.de pen. vbi fit mentio de poculo amatorio *, de quo latius dicemus infrà eo tit. 12. q.* & quod si ex poculo huiusmodi forsan malè cõposito, vel indispositè sũpto fuerit secuta mors, absorbentis qua pœna ministrator ille qui exhibuit potandum puniantur, de hoc latius dicetur ibi & etiam videbimus qua pœna puniantur, quando non fuit subsecuta mors: sed alius turpis effectus *, de quo infrà.q.11.* *Poculum amatorium.*

¶ Tertia Sortilegiorum species est illa, quæ dicitur venefica, siue malefica : & ista est cæteris perniciosior & magis odiosa, per quam multa mala proueniunt & diuersè fabricantur infirmitates, morbi, & calamitates in humanis & brutorum corporibus, ex quibus mors sæpius causatur: quidam enim hac specie malefica polluti citò pereunt, & hoc euenit quotienscumque compositio illa malefica est valde atrox & plurimum veneni habet in se quod qualiter fiat infrà dicetur: quandoque verò non tam citò mors prouenit: sed post longas luctuosas querelas & lachrymabiles fletus personæ maleficiatæ corpus paulatim conteritur, virtus debilitatur, ita quod demũ perit: & propterea species ista solet dici malefica, quia semper tendit ad malum *l.eorum in princ. & l.multi. C.l.tit.* & ideò non immeritò lex vocat istos humani generis inimicos: quia semper quasi tendunt ad hominum necem & destructionem, & quandoque sola carminis potentia interimunt absque vllo veneni haustu: vt *dicit S. Aug. in lib.10. de ciuit. Dei. cuius dictum insertum est. 26.q.5.c.nec mirum,§.magi.l. & si excepta.in princ. C. eo.tit.* & alibi appellantur hostes communis salutis *l. finali in princ.C.eodem titulo.* 3 *Sortilega venefica & malefica.*

¶ Quidam verò reperiuntur, qui eadem professione muniti & malefica arte eruditi supra dictas infirmitates & maleficas pollutiones ex languentibus corporibus auferunt, & corpora ita grauiter turbata breui tempore sanant : quibus verò medelis & remediis ipsorum curas conficiunt, & maleficas illas pollutiones remouent referre nephas est: Nec putes quòd curæ homini fieri soleant absque scientia maleficæ artis & Dæmonis instructione, quia maleficæ illæ pollutiones destrui non *Malefici curantes maleficiatus infirmitates.*

solent

solent nisi per eiusdem artis magistros, vel qui sint diabolicæ professionis bene instructi, aut quoquomodo participes quia maleficia ipsa absque Dæmonis ministeiro & suffragio tam rebus ipsis, quàm verbis communiter inseri non solent in corporibus pariter nec tolli: & hoc est quod dixit sanctus August. *in lib. de ciuit. Dei prout refertur.26.q.5. nec mirum in si.* quod huiusmodi remedia & medelas ars non commendat medicorũ, quippe quia illa nouit. ¶ Medicina enim naturalis & omnium physicorum & chirurgicorum ars tota communiter non sufficeret ad sanandũ corpora ipsa, & remouendum dictas pollutiones, quæ dæmonis opera, & ingenio in dicto corpore fuerunt insertæ, eadem igitur artis peritia & suffragio æquum est vt tollantur: quia cuius est condere, eiusdem est soluere: cuius est condemnandi facultas, eiusdem est & absoluendi libertas. *l. condemnare. ff. de re iudic. & l. nemo qui condemnare. de reg. iur.* Et nihil tam naturale est, quàm eodem genere quod quàm dissolui quo colligatum esse reperitur. *l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur.* Non nego tamen, quod si ægritudines ipsæ ex rebus duntaxat naturalibus causantur, putà veneni, quò ex rebus etiam naturalibus contrarius tolli non possint, obque Dæmonis operationem si homines per se aut naturalis scientia hæc scire possent, & naturalium virtutes & potentias ita subtiliter cognoscerent, sicut Dæmon, quia ea, quæ mediantibus naturalibus proueniunt, mediantibus etiam contrariis naturalibus tolli necesse est per ea, quæ proximè diximus, sed quia istarum naturalium virtutes & potentiæ homini vt plurimum sunt ignotæ tam in specie quàm in genere in arte medicinæ: & Dæmon qui subtilissimus est & perfectissimus naturalium virtutum cognitor melius ceteris omnia ista nouit, nec vult illa posse cognosci nisi per illos qui sub sua fide diabolicã religionem profitentur: & propterea vulgariter dicimus, quòd maleficia & ægritudines huiusmodi non possunt communiter tolli per medicos naturalis medicinæ peritos: sed solùm per istos magos & incantatores, qui sub eadam professione morantur, & qui maleficia ipsa facere

Medicina non valet contra Sortilegia,

Contraria contrariis curantur.

cere solent, & possunt illi met eadem destruere & tollere possunt arte & instructione dæmonis : *vt suprà.* & habetur per sanctum Thom. *in secunda secundæ. q. xcv. arti. vi. & l. eorum. § fin. C. eod. tit.*

¶ Sed nota, quòd de iure ciuili remedia ista non sunt damnanda : & hi, qui dicta remedia faciunt, & sanant languores prædictos nulla pœna puniuntur de iure ciuili, licèt id agant arte malefica & damnabili disciplina: *vt est tex. l. d. l. cor § fin. C. eo. titu.* tamen de iure canonico non licet aliquo modo hominem maleficiatum contrariis maleficiis liberare. *xxvi. q. vlt. admoneant.* de quo tamen latiùs dicemus infrà *q. xv.*

¶ Sequitur modò: vt videamus de aliis speciebus Sortilegiorum, quæ sunt quodammodo species subalternæ ad illas, *de quibus suprà*, quæ in veritate potiùs videtur respicere finem & effectum ipsorum Sortilegiorum, quàm principium : infrascriptæ verò respiciunt finem, principium, & medium : & istę diuersis nominibus nuncupantur secundùm diuersos modos & formas quibus conficiuntur, & eisdem nominibus appellantur eorum magistri ab ipsa eorum arte cognominati. *Sortilegiorum species subalterna ad alias*

¶ Redeo nunc ad primam speciem, quæ est diuinatiua; quæ inter cæteras obtinet principatum, in qua plures homines communiter decipiuntur atque incidunt, quàm in aliis: quia natura humana & illorum maximè, qui sunt curiosi, naturaliter appetit scire, quæ majora sunt naturali scientia, & humano intellectui occulta nimis. *Diuinatio est pracipua species Sortilegij.*

¶ Et ideò videmus, quòd communiter isti Sortilegi, necromãtici, magi, et similes quotiescunq; volunt operibus & superstitionibus suis fidem adhiberi, licet extranei sint & penitùs ignoti, aliqua quæ ex præterito alicui acciderant, eidem ad vnguem, prout euenerant, referre solent, quorum relatione, quia sapiunt veritatem, alliciunt hominũ mẽtes ad credendũ sibi etiam ea, quę falsa sunt omnino. Ista fuit sent. S. August. *in lib. 1. de ciuit. Dei* relata per sacros. Canones *in cap. nec mirum. §. nullum suffragium. xxvi. q. v.* sub hac enim specie plures militant magistri, & omnes ferè malefici profitentur artem prædictam.

¶ Et

Diuinationū quatuor sunt genera.

¶ Pro cuius euidentia sciendum est quòd diuinationum quatuor sunt genera siue species, sicut quatuor sunt elementa. Primum videlicet geomantia, quæ fit in elemento terræ ἀπὸ τῆς γῆς quod est terra:& μαντεία, id est, diuinatio. hydromantia, quæ fit in aqua, ab ὕδωρ, quod est aqua. Pyromantia quæ fit in igne, à πῦρ: quod est ignis,& aërimantia, quæ fit in aëre.

¶ Hinc dicti' sunt Geomanti, Hydromanti, Pyromanti,& Ærimanti: qui artes ipsas profitentur: *vt exponit text.xxvj q.iv.cap.igitur genus. in prin.* quæ verba fuerunt assumpta ex dictis sancti Augu.*lib.1.de natura Dæmonum,*& Hostiens.*in sum.eo.tit.in princ.* Quorum quædam ex ipsis professoribus appellantur.

Diuini, sic dicti, quasi Deo pleni. Isti enim diuinitate se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant.

Incantatores.

¶ Alij dicuntur Incantatores, & hi sunt, qui artem verbis tantùm peragunt:& est quandoque tanta istorum potentia carminis, vt verbis suis absque aliquo veneni haustu occidant: *vt habetur.xxvj. q. v. d.c. nec mirum in principio.*

¶ Quidam alij sunt Arioli, sic dicti: quia circa aras Idolorum nepharias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt: quibus celebritatibus Dæmonum responsa suscipiunt.

Aruspices.

Alij dicuntur Aruspices, quasi horarum inspectatores: hi enim obseruant tempora, dies, horas,& momenta, et quorum obseruantia bona vel mala futura prædicunt: hi etiam intestina pecudum inspiciunt, & ex his futura prognosticant.

¶ Alij sunt Augures qui volatus auium & voces intendunt: inde dicitur augurium, quasi auium Garium.

¶ Alij dicuntur Pythonici qui quædam religione diabolica professione sectantur, à Pythone, id est, Apolline dicti, qui auctor fuit artis diuinandi.

Alij sunt Astrologi qui in astris vaticinantur: an verò sit hodie permissa vaticinatio per Astrologiam dicetur infrà *q. sequen.*

¶ Alij dicuntur Genethliaci, sic vocati propter natalitiorum considerationes. Isti enim capiunt diem natalis

& horam

& horam alicuius & per 12. cæli signa syderúmque cursus calculantur, & prædicunt fælices & infælices futuros euentus & mortem quandoque.

¶ Alij demum sunt Salitores sic dicti: quia dum cuiquam membri aliqua pars salierit, aliquid exinde sibi prosperum, aut infælix significari prædicunt. Hæc omnia declarantur per text. *in d.c. igitur genus.* quæ tamen non pro doctis viris sed pro iunioribus & rudibus referre placuit. *Salitores.*

Quibus super addo Necromanticos qui per Necromantiam vaticinantur quia videntur eorum incantationibus & coniurationibus! resuscitari mortui, quibus per dictos Necromanticos fiunt interrogationes: & illi ad eorum interrogata respondere: sic dicti à νεκρὸς Græcè, quod latinè dicitur mortuus, & μαντεία, id est, diuinatio: & vt plurimum quando hæc fiunt ipsi magistri adiiciunt sanguinem cadaueri, quia Dæmones dicuntur amare sanguinem & propterea quotiescunque fit Necromantia cruor aqua miscetur, vt Dæmones colore sanguinis faciliùs prouocentur. Hæc habentur *in c. nec mirum. 26. q. 6. in §. Necromantici.* quæ pro tyronibus similiter adiuncta fuere. *Necromantici.*

¶ Videndum est modò qui sunt professores, siue magistri qui in secunda & tertia specie sortilegiorum militare solent. & breuiter dicas, quòd hi, qui sunt professores artis amatoriæ, & in illa sortilegiorum specie militant, iidem in venefica specie profitentur & isti appellantur magi scilicet qui artem magicam profitentur vt dicit textus. *in l. eorum in princip. C. eo. titul. & dict. capit. nec mirum §. magi*, & isti sunt qui vocantur etiam malefici ob facinorum magnitudinem: vt dicit *tex. in d. §. magi.* Ius enim ciuile istos vtriusque artis magistros æquiparauit tam in factura quàm in pœnis scilicet illum qui conficit sortilegia amatoria, & sortilegia venefica: & vtrumque pariter eadem pœna puniri iubet: vt *dict. leg. eorum in princip. & leg. si quis aliquid §, qui abortionis. ff. de pœn.* an idem sit de iure canonico, quòd eadem sit in vtroque pœna statuta aut diuersa, dicemus infrà eo. 10. q. *Magi.* *Malefici.* *Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur.*

¶ Sunt quidam, qui dicuntur incantatores, qui sola potentia carminis perstringunt hominum vitas: isti solent vt plurimùm in tertia militare: & quidam alij, qui suprà in prima specie expressi sunt, in hac tertia sæpius se exercent: vt sunt Arioli, qui in eorum sacrificiis, & immolationibus adiungunt quandoque imagines ceræ, vel ceretæ recentis, & illas iuxta feruentissimum ignem apponunt, vel acubus earum capita, vel latera perforant, baptizant, & quamplura alia turpia faciunt: quæ conueniunt tertiæ speciei, *vt latiùs infrà dicetur in sequen. q.* & Necromantici similiter sæpius solent in tertia specie laborare, de quibus similiter dicetur infrà *in d. q seq.*

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia multis fiunt modis.*
2 *Sortilegiorum professio duplex.*
3 *Sortilegij professio tacita qualiter fiat.*
4 *Sortilegij professio expressa dupliciter consideratur.*
5 *Sortilegij professionis expressæ modus & solennitas.*
6 *Sathanas summopere cupit adorari.*
7 *Sortilegi vtuntur venenorum compositione.*
8 *Deus nullam recipit temporis distinctionem.*
9 *Thesauri an arte Diabolica possint inueniri.*
10 *Astrologi, Chiromantici & similes qui futura prædicunt, an pœna sacrilegij puniantur.*
11 *Sortilegia tam amatoria, quàm venefica dupliciter fieri dicuntur.*
12 *Sortilegia quo mediante, vel qua vi operentur.*
13 *Sortilegium amatorium non cadit in inuitum.*
14 *Sortilegium amatorium requirit puram & liberam voluntatem.*
15 *Amor non potest in inuitum cadere.*

16 *Sacramenta Ecclesiastica an effectiuè possint in sacrilegijs concurrere.*
17 *Sacramenta Ecclesiastica cuius sint efficaciæ.*
18 *Dæmones magicis artibus aduocati (signis, ritibus, & carminibus ipsorum magorum etiam inuiti comparere coguntur.*
19 *Acharon nomen est Diaboli.*
20 *Sortilegium maleficum quid sit, & cuius sit efficaciæ.*
21 *Venena quare, & quando dicantur bona, vel non mala.*
22 *Venena mala quæ dicantur.*

ERTIO quæro †quot modis fiunt Sortilegia loquendo de omni specie: *vt suprà.* Respond. multis, ac variis modis fieri posse. *Sortileg. multis modis fit.*

¶ Pro cuius intelligentia sciendum est: quòd duplex est sortilegiorum professio tacita, scilicet, & expressa, intelligendo de professis cuiuscunque speciei.

¶ Tacita enim professio est promissio quædam, quam quis facit alteri professo de obseruando quæ sibi mandauerit sub promissione, quòd grandia faciet. & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia, dũmodo fidem Catholicam abiiciat, & omnia Ecclesiastica sacramenta pessum det: & totis eius viribus adhærebit cultui & obedientiæ sui magistri, & illum tanquam verum principem adorabit, cultum veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando & alia huiusmodi turpiora pacta: & cuncta opera per ipsum facienda sub illius nomine & deuotione conficiet: & ista dicitur tacita professio: quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum ministro Dæmonis, & in qua nullæ interueniunt solennitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione, sicut est solennis stipulatio, fides præstita per iuramentum de obseruantia promissorum: item homagium & fidelitatis promissio erga Dæmonem vnâ cum *Professio tacita cur dicatur.*

postergatione & omnimoda diuisione fidei Christianæ, & aliis quæ in ea requiruntur. *vt i.cap. qui sine Saluatore. 26.quæst 2. & vide sum.confess.c.titul.quæst. 3. & 6.* vbi fit mentio de vtraque professione & pacto habito cum Dæmone scilicet tacito & expresso: *& eo.tit quæst.* 10. *in fin.* quam submissionem ipse Dæmon posteà ratam habet & reddit se facilé in obsequendo voluntati: & appetitui illius sicut aliorum, quo facto omnia sortilegia, sicut expresè professi: fabricare incipiunt. *vt ibi not.* & notatur etiam per quendam modernum Theologum *in quodam suo tracta. de strigi mag. Dæmon mirand. lib* 1.c. 4. *& l.nemo & l.eorum in princ.C.eo.titul. & i.c.2. de sortileg.* vbi dicitur de illo, qui aspiciebat in astrolabio pro inueniendis furtis. & de hac tacita professione videtur etiam meminisse *tex. si bene considerentur verba sua in dict.c.nec mirum.* §. *Necromantici verb. ad hæc omnia.* vbi post narrationem certorum remediorum, quæ fiunt erga maleficiatum pro salute corporis subiungit textus hæc omnia fieri arte Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & angelorum malorum exorta.

Ratihabitio professionis Sortilegij.

¶ Alterum verò dicitur professio expressa: & est illa, quæ fit expresè cum proprio Dæmone: & ista est duplex, Vna, quæ dicitur solemnis siue publica, altera quæ dicitur priuata. Solemnis enim & publica est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in solio maiestatis more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium strigarum, maleficorum Necromantum, cuiuscunque generis professorum certis nocturnis horis, locis, & temporibus Dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit ista professio.

Professio expressa duplex.

¶ Priuata verò est illa quæ fit cum ipso Dæmone pacto expresso cũ iuramẽto (*vt infrà*) citra tamen solemnitates & hominũ multitudinẽ: vnde contra istos dicitur Esa. 28. c. *Dixistis percussimus fœdus & cum inferno fecimus pactum. & de hac fit mentio in sum.confess. eod.tit.q.* 4 *princ. & quæst.* 6. *&* 12. fiunt quandoq; eisdem solemnitatibus, quibus fieri solent veræ & solemnes professiones monachorum in Christi religione, dum profitentur regulam monasticam relinquentes mundum, illi verè faciunt cõtrarium: quia relinquunt primò Deũ Saluatorem abnegantes

Professio priuata aliquando fit eisdem solemnitatibus ac religiosorum

gantes illius nomen & baptismum & postea reliqua sacramenta Ecclesiæ: deinde adhærent Dæmoni eidemque perpetuam obedientiam spontanea volūtate promittūt, superaddentes etiam sacramentum, & homagium indubitatum adeò quòd penitus efficiantur Dæmoni subiecti & plusquam vassali. & ex tunc contrahitur inter hominem & Dæmonem amicitia quędam & pestifera societas, ex qua multa mala & turpissima opera conficiūt:& quędam alia turpiora faciunt, quæ referre non audeo: vide illum modernū Theologū *ind.trac.de strig.Dæmon.miran. i.1.4.c.vbi latius omnia ista ponit,& in sum.cōf. eo tit.c.3.& 4.in princ.* ¶ Isti verò qui expressam professionem fecerunt, reddunt etiam expressum cultum adorationis Dæmoni per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciunt diabolo, imitantes in omnibus diuinū cultū, cum paramentis luminaribus,& aliis huiusmodi, ac precibus quibusdam & orationibus,quibus instrructi sunt,adeò ipsum adorāt.& collaudant continuè, sicut nos verum creatorem adoramus.16.*q.5.contra idolorum,& est glo.in c.accusatus. §.sanè. de hære.lib.6.& in sum.confess.eo.tit.q.2,& 3.& 26.q.6.non obseruetis & eadem causa.q.11.qui sine Saluatore.vbi est bonus tex.*quibus autem locis & quibus temporibus hæc faciunt dicetur infrà *q.sequen.* Et hoc procedit quia Diabolus summopere desiderat ab homine adorari, & Deum ipsum creatorem in hac adoratione imitari:quod peruenit ex illo peccato superbiæ quo ipse Sathanas voluit se facere æqualem Deo & pariter sicut ipse adorari quod peccatum adhuc in se retinet. vt dicit Sanctus Thom.*in secunda secundæ.q.95. artic.* 5. & Sanctus Augustinus *in lib.*10. *de ciuitat. Dei* cuius dicta tradita sunt. *26.nec mirum.§. augurin verb.sed hoc quosdam fallit: & verb. ad hoc* vbi dicitur, quod Sathanas ad hoc valde nititur,vt adoretur quasi Deus, & proptereà illi, qui interueniunt in dictis sacrificiis & expresè ipsum Sathanam adorant, ipsi sunt sibi cæteris prædilectiores & nihil petunt quin exaudiantur ab eo ex his, quæ ipse facere potest: & si petuntur ea, quæ ipse facere non potest, fingit illa facere posse, & per multas illusiones decipit suos professos: & propterea dicunt quædam, quòd sortilegia & maleficia quæ fiunt per istos sunt cæ-

Societas initur inter hominem & Dæmonem.

Cultus Dæmoni vt creatori exhibetur.

Dæmonem adorantes cæteris sunt cariores.

teris atrociora et grauiora, quippe quia diabolus summopere cupit istis complacere, à quibus maius prēmiū recipit, & isti sunt qui solent quandoque struere imagines ceræ, vel cretæ, seu alicuius mixturæ gummarum & similium. & dicit S. August. *in libr. xxi. de ciuitate Dei* hæc verba not. quòd dæmones alliciuntur his rebus, characteribus, signis, et carminibus magicorum, non tanquā animal cibis: sed quasi spiritus signis: quia enim homines in signum subjectionis eis offerunt solemnia sacrificia, & prostrationes faciunt, gaudent summopere huiusmodi reuerentiæ signa sibi exhiberi. Alliciuntur autem diuersi dæmones diuersis signis, secundùm quod diuersis vitiis ipsorum magis conueniunt verba Sancti Augustini relata per San. Thom. *in tract. qq. dispu. j partis in titulo de mira. q. x. versi. respondeo in ff.* vbi dicit, quòd Dæmones certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus & signis, ritibus, & imaginibus consecratis, vel potiùs execratis euocati adueniunt, quas imagines isti malefici portare solent ad loca sacrificiorum deputata: quibus completis composito ingenti igne dictas imagines primò baptizāt in nomine Beelzebub principe dæmonorum seu Sathanæ, & quibusdam alijs turpioribus verbis, quæ referre non audeo: quibus sic peractis imagines prædictas igni adhibent, & ibi petunt quæ mala et infirmitates volunt in vera naturali persona illius, quem vel quam ipsa representat imago inferri, & quibus doloribus & tormentis cruciari: quandoque enim acubus vel alijs ferris acutis perforant sibi capita, costas, femora, pectus, ventrem, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt exoriri infirmitatem in personam maleficiati. *de quibus imaginibus fit mentio in sum. confes. in tit. de sortileg. quast. xij.* vbi dicitur, quòd hi, qui faciunt dictas imagines, dicuntur astronomi, et illas vocant astronomatas: quæ omnia opere dæmonum habent effectum, cuius signum euidens est, quia in eis necesse est scribi quosdam characteres, qui naturaliter intelligi non possunt, & ad nihilum operantur, nisi ad opera dæmonum execranda: & illuc ad modicum tēpus auditur persona illa propter quā Sortilegia & maleficia prædicta facta fuerunt, quòd grauiter dolet, & lamentatur de maximo cordis, viscerum,

Dæmones vt alliciantur.

Imaginum execratio.

Imaginis personæ cruciatus.

rum, ventris, femoris, stomachi, aut capitis dolore, dicens graui quadam infirmitate repentina cruciari quã nullus medicorum cognoscere, nec curare potest: & hæc est illa, quam Sortilegus dæmonis arte malefica sibi imposuit interueniente posteà sortilegio formali: *vt infrà dicam*: & ista est veritas, cui nec sacri canones nec sacrorum Theologorum schola repugnat. *vt in d. c. nec mirum. §. si autem quilibet opponit. circa finem.* vbi ad hoc speciale quæsitum respondet S. Augustin. & fatetur quòd dæmones possunt in sanis corporibus Christianorum immittere ægritudinem mediante ministerio Sortilegi & malefici: sed reprehendit illos qui credunt in eis propter periculum animæ: quia, qui in illis credunt, recedunt à fide Christiana in totum, aut dubitant siue vacillant in ea. *argum. cap. j. extra de hæreti. & diximus suprà tit. primo. q. ij.*

¶ Non tamen tibi persuadeas quòd ex sola illa imaginum obseruantia, tactu & cæremoniis absque alia factura & maleficio possint huiusmodi infirmitates in dictis humanis corporibus exoriri: quia hoc esset ridiculum credere: sed fiunt posteà venenorum compositiones & conficiunt mixturas maleficij, quod præstant maleficiando, aut in corpore, aut extra corpus. in corpore scilicet per pulueres venenorum commixtos in cibo: aut potu personæ maleficiandæ: aut per varias vnctiones factas in aliqua corporis parte: qua ægritudinem cupiunt exoriri: extra corpus verò fiunt, quando ipsæ facturæ siue maleficia sic in vnum composita absconduntur in lecto personæ maleficiandæ, super quo iacitura sit, aut sub limine ostij cameræ, vel alterius ostij, super quo persona ipsa maleficianda transitura sit, illáque pedibus calcare continget, *de quibus latiùs infrà dicetur in vi. q.* Et istimet expressè professi peractis sacrificiis huiusmodi sæpiùs consueuerunt interrogare Sathanam in forma idoli super altare existentem: vt futurorum, aut præteritorum, siue præsentium occultorum notitiam sibi demonstret: quæ Sathanas sua idolorum

Venena per puluere & mixturas.

Sathanæ promissio.

forma illis responsa restituit de præsentibus, & præteritis valdè occultis & remotis, verum & certum consueuit præstare responsum ex quo ipse, qui est spiritus liber, subtilis, & eleuatus, nullóque premitur pondere carnis, sicut homo videt & expressè cognoscit omnia, quæ fiunt & facta sunt, in vniuerso orbe terrarum, quæ omnia facilè homini indicare potest: sed quæ futura sunt minimè, quia illa solus Deus nouit esse vera, prout sunt vel erunt in suo esse.

Responsa Sathana.

¶ Quia apud ipsum, vt dicunt Theologi, nulla datur temporis determinatio præsentis, præteriti, vel futuri, quia omnia sunt illi præsentia in cœlesti speculo diuinæ Majestatis: eo igitur excepto nulla creaturarum habet certam notitiam futurorum. *vt latiùs infrà dicemus. quæst.* 10. & habetur per Esai. 12. *cap. annunciate nobis quæ futura erunt*: & dicemus quod dum estis vos, & ideò Dæmon, qui est Dei creatura, *vt habetur Gene. primo.* non potest cognoscere futura ex certa scientia: sed per quasdam coniecturas, *vt latiùs infrà dicetur in decima quæstione*: quotiescunque igitur fit interrogatio de præteritis, aut præsentibus occultis, vel de his, quæ fiunt in longinquis partibus redditur prompta responsio: sicut ab eo qui habet certam scientiam, *vt not. in dict. capit. nec mirum. xxvj. quæst. v. & notant Canon. in capit. ij. de Sortileg. & leg. multi. Cod. eod. titul.* quotiescunque verò quæritur notitia futurorum, tunc non venit tam prompta responsio, sed tardior dubia & implicita: quippe quia illorum in veritate ipse est ignarus, quorum certa notitia ad solum Deum spectat, & ad illum duntaxat, cui Deus voluit reuelare: *vt habetur Esaia dicto quadragesimo primo capitulo: & dixi suprà proximè: & habetur Act. Apostolorum.* 1. *capit.* vbi dicitur, *non est vestrum noscere tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate*, & per Sanctum Thomam *in secunda secundæ quæstionis vigesima sexta articulo sexto. dixi infrà eodem quæstione sexta.*

Futurorum notitiam nullus habet præter Deum.

¶ Hi verò qui tacitam habent professionem cum Dæmone, licèt ipsi quoque sua execrantur maleficia Dæmonis ministerio & suffragio, & corpora sancta

ab

ab huiusmodi languoribus sanant, nihilominùs non habent eandem vim & potestatem: sicut hi qui sunt expresse professi & sunt respectu illorum (vt ita dixerim) tanquam fratres nouitij, aut fratres tertij ordinis respectu professorum, cùm ipsi tam in eorum professionibus, quàm in cultu imitantur diuinum, & mores nostræ religionis secundùm diuersitatem professionis, & cæremoniarum: omnia tamen ad eundem effectum tendentia: *vt dixit textus. capit. excommunicamus: el secundo in princip. extrà de hæret.* vbi dicitur facies quidem habentes diuersas, caudas verò ad inuicem colligatas, &c.

¶ Inter quos non omittam illos qui arte huiusmodi iactant se posse inuenire thesauros in locis valdè remotis & subterraneis absconditos, & quandoque inducunt homines ad talem insaniam, vt foucas quàm in gentes conficiant pro inueniendis thesauris huiusmodi: & ista videtur mihi, quòd sit vna ex turpioribus illusionibus, quas Dæmon homini faciat: quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui, quemquam ex Necromanticis, Magicis, aut Sortilegis huiusmodi aliquos vnquam inuenisse thesauros: aut aliàs aurum vel argentum: sed quamplures vidi huic operi incumbentes, qui mirabiliter conati sunt velle experiri: post multos labores & Diabolicas obseruantias demùm nihil viderunt, nec inuenerunt nisi terram: & ratio est, quia Deus non permittit, nec vult Dæmonem posse thesaurizare: quia aliàs sequeretur, quòd isti Magici, Necromantici, ac cæteri diabolicæ fidei professores essent cæteris Christi fidelibus ditiores, ac præstantiores, & quamplures reperirentur ex ipsis Christi fidelibus, qui animo ditanti prosequerentur illos, nec curarent Christianam ipsam postergare fidem, vt magno thesauro abundarent & venerarentur ab omnibus.

Sortilegi & cæteri eiusmodi reliquis sũt pauperiores.

¶ Quinimò videmus hodie totum oppositum, quòd isti Sortilegi, Magici, Necromantici & similes sunt cæteris Christi fidelibus pauperiores, sordidiores, viliores, & contemptibiliores

in hoc mundo Deo permittente calamitosam vitam communiter peragunt, Deum verum infelici morte perdunt, & æterni ignis incendio cruciantur: *vt in capit. firmissimè extra de haret. & 26. quæst. 5. nec mirum*: & ea qua Dæmon argutia illos decipit eadem & similibus promissionibus ipsi nos decipere student, sed non capiunt nisi aliquos qui sunt simplicis cognitionis: & carent intellectu & ratione: vel qui sunt nimium creduli & curiosi, qui auiditate quadam impudenter appetunt scire ea; quæ nulla ratione aut honesta causa competit sibi inuestigare *d. cap. nec mirum §. auguria. ver. portentis.*

Argutia Dæmonum & Sortilegorum est eadem.

¶ Sed quæro nunc, an astrologi, chiromantici, & similes, qui ex signis cælestibus & astrorum cursibus futura prædicunt incidunt in peccatum & videtur dicendum quòd sic, quia istorum notitia ad solum Deum creatorem pertinet *vt suprà proximè diximus & habetur Esa. 41. cap. annunciate nobis &c.* Tu dic aut isti Astrologi, & alij prænominati volunt futura ipsa prædicere ex certa scientia & non licet eis, quia signa illa cœlestia sunt signa rerum, non causæ rerum, scilicet causæ finales: & licèt inclinent naturam humanam ad aliquid faciendum non coarctant, nec imponunt necessitatem, aliàs nulla esset in nobis liberi arbitrij potestas à Deo tributa si cogeremur contra voluntatem nostram peccare: vt dicit sanctus Thomas. *in secunda secundæ. quæst. 26. articul. 6. & not. per Abb. in cap. 2. de sortileg.* aut prædicunt illa per modum demonstrationis seu inclinationis: & bene dicunt dummodo non demonstrent necessitatem præcisam, neque causatiuam in eo quod ratione liberi arbitrij prudenter homo euitare potest: *vt dixi*, & isto modo non peccant nunciando.

Prædictiones ex demonstratione.

¶ Iterum quæri potest quid de chiromantia, quæ est diuinatio quædam, quæ fit per lineamenta manus: an liceat fieri sine peccato vel sine pœna. dic quòd eodem modo aut quiuis narrat præterita, quæ euenerunt illi, cuius manus intuetur, & non est peccatum, nec prohibitum: aut quis prædicit futura: & isto casu fit eadem distinctio, *de qua suprà*: aut quis vult prædicere necessitatiuè & certo modo, aut inclinatiuè nemo

Chiromantia an cum peccato exerceatur.

mo casu diuinatio ipsa sapit hæresim per ea, *quæ supra proximè diximus.* secundo verò casu nõ sapit hæresim, nec meretur pœnam quæ illa prædicit: quia vaticinium istius chiromantiæ fit vt plurimum per regulas astrologiæ: vt not. isti summistæ, maximè Ioan. *lec. in summa confess. eodem titulo. q. secunda & tertia & quinta.* & S. Thom. *d. dist.* 9. 5. *articulo. v.* aut nos loquimur de secunda specie, quæ dicitur amatoria: & hæc Sortilegia fieri possunt per vtrunque professum scilicèt tacitæ & expressæ professionis, sicut alia diuinatiua.

¶ Sed aduerte, quòd hæc Sortilegia, & ea quæ sequuntur tertia specie fieri possunt dupliciter, & in corpore, & extra corpus personæ maleficiandæ. *vt l. eorum. in princi. & l. multi. C. eodem titu. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & l. ij §. hæc adiectio. ff. ad le. cor. de sica. & habetur in d. c. nec mirum. §. nullum suffragium. in ver. sed hoc quosdã fallit &c.* in corpore enim fieri dicuntur per cibum vel potum regulariter *vt d. §. qui abortionis. & §. hæc adiectio.* extra corpus autem, hoc est extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas ex herbarum foliis vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel membris, seu intestinis earundem auium, animalium, vel piscium, aliarúmque similium rerum naturalium: illáque quandoque consuunt in chlamyde personæ maleficiandæ ad amorem, vel sub capite lecti super quo persona ipsa dormit abscondunt, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius super quo ipse maleficiandus vir aut mulier transitura sit. Quidam solent apponere imaginem ceræ iuxta ignem ardentem completis sacrificiis, *de quibus suprà* & adhibere quasdam preces nepharias, & turpia verba, vt quemadmodum imago illa igne consumitur & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri feruenter ardeat &c. In istis etiam Sortilegiis ad amorem vt plurimum admiscentur sacramenta Ecclesiarum, sicut est hostia consecrata: *vt not gloss. in c. accusatus. §. sanè de hæreti. lib. vi.* vel nondum sacrata sed circumscripta notis & literis sanguineis super qua dici curant quandoque vnam, duas, tres, quinque pluresve missas, quibus celebratis tradunt hostiam ipsam non inte

Imagines ceræ igni admota ad amorem.

Sortilegijs amatorijs quæ immisceantur

integram prout est: sed in puluerem redactam valde subtiliter personæ maleficiandæ, quam assumere faciunt in cibo: sicut in pulmento, vel in potu: eodem modo faciunt cum calamita immixta aliis speciebus & tradita *vt suprà*, in cibo vel potu personæ maleficiandæ, ex quo dicunt illam esse naturæ attractiuæ. & quòd poterit cor & voluntatem absorbentis attrahere ad amorem personæ tradentis: sed omnes sunt nugæ, & dæmonis fallaciæ quæ raró vel nunquam sortiuntur effectum stante liberi arbitrii potestate, mirum quid esset, quod mulier casta & honesta violenter traheretur ad peccandum & adamandum illum, quem natura ipsa suæ conditionis non patitur. quia nemo, *vt suprà proximè dixi*, inuitus compellitur ad peccandum, nisi qui curiosè & sponte accedit ad peccatum. *d.c.nec mirum.* §. *auguria.ver.his ergo portentis.* non negatur tamen quòd Dæmon astutia & solicitudine sua non possit tam grauiter, & sollicitè mulierem ipsam tentare & illi persuadere, adeò quòd incidat in peccatum, & incipiat amare virum illum, quem priùs nunquam nouerat.

Nemo inuitus peccat.

¶ Et ideò dixerunt quidam magni Theologi, quòd si aliquis maleficiatus, aut maleficiata reperitur, qui deuenerit ad effectus, ad quos tendunt maleficia prædicta, id profectò non prouenit virtute, & potentia maleficij, vel Sortilegij, rationibus prædictis, propter liberi arbitrij potestatem. sed deuenit virtute diabolicæ tentationis, qua Dæmon, vt credentium animas faciliùs decipiat, ita quòd firmiter credant quod illa Sortilegia faciant miracula & vera sint eorum opera. Ipsemet adeò vehementer sollicitè infestat mulierem ipsam tentationibus & persuasionibus die noctéque adeò, quòd nunquam sinit ipsum vel ipsam aliquo momento quiescere, nec in somniis, nec in vigilia, ad quod multoties accedente maximè opera, & ministerio extrinseco Sortilegi, qui extrinsecùs cooperatur, & literis amatoriis, & precibus pollicitationibúsque verbalibus: adeò quòd fragilis sexus sæpe illa quçatur, & cadit in peccatum, & hoc non prouenit virtute, & potentia Sortilegij, sed

Effecta maleficiorum vnde virtutem habeans.

ſed dæmonis tentationibus, & opera hominis extrinſecùs cooperantis: *vt dixi.* qui inſectantur mulierem ipſam tanquam venatores feram, aut aucupatores auem, & neceſſe eſt, quòd poſt aliquod bellum reddat ſe victam in manibus hoſtis, & cedat propter ſuam debilem naturam, & imbecilles vires quas habet ad reſiſtendum diabolo, imò per quàm facilis eſt, credula, & quæ noua ſunt tam bona quàm mala libenter appetit: *vt not. Gen. iij. & c. fortus. de verb. ſigni.* nec dici poteſt hoc violenter fieri, ſed ſponte, quia mulier ipſa ſponte incipit incaleſcere in amorem illius viri & voluntariè illum deſiderat: & hoc euenit ex natura ſua, & voluntate, violentia Sortilegiorum & hæc eſt facilior via ad flectendum pudicos animos ad libidinem, quàm alia: & maximè ſi quando hæc tentatio fit, mittuntur nuncij, Epiſtolæ amatoriæ, & ſimilia ad mulierem his vel ſimilibus modis videntur faciliùs flecti, quàm vi ipſius malefici.

Mulier facilis eſt & credula.

¶ Et nota vnum valde ſingulare quod Sathanas videns ſeminùs potentem in hac ſpecie Sortilegiorum amatoria: in qua non poteſt hominem inuitum trahere ad amandum, ſicut in tertia ſpecie, in qua etiam viro vel muliere inuita in eius corpore ægritudines intromittit, *vt inf. à latiùs dicemus in ſpecie illa, & habetur in d. cap. nec mirum. circa finem in verſicu. ſed hoc quoſdam fallit. &c.*

¶ Effectus enim iſtius Sortilegii requirit puram & liberam voluntatem.

Effecta Sortilegij.

¶ Quia nemo amat inuitus, & licèt iſti vulgares fateri ſoleant ſe inuitos amare, & propter poculum aſſumptum compelli ad amandum, hoc eſt falſiſſimum ſi volumus intelligere de neceſſitate præciſa, vt compellatur homo ratione & voluntate. quia hoc non permittit Deus, ne tollatur liberi arbitrii poteſtas, quam habet homo. Si tu diceres, compellitur homo perſuaſionibus dæmonis, tunc dico quòd non compellitur in ratione. ſed in concupiſcentia carnis, quia debilis eſt, & admodum fragilis naturâ ſuâ: atque niſi fortiter

& deli

& deliberatè resistat vel fugiat incidit in laqueum, *vt latius infrà dicam in hac q.* & hactenùs nunquam vidi, nec legi potest maleficiorum ordinationibus, siue potiùs machinationibus ab istis maleficis sacra misceri, nisi in in his quæ fiunt ad amorem & in hac specie.

Sacra maleficiis tantùm miscentur ad amorem.

In hoc bis aut ter habui in facto sortilegos, qui huic sortilegio siue maleficio incumbentes, hostiam commiscuerant, vnum videlicet clericum religiosum, qui hostiam ipsam sacratissimam accipiebat, cuius partem ipse sceleratissimus, qui cupiebat amari assumpserat dicendo quædam verba satis turpia atque nephanda, quæ hîc referre non expedit: reliquam verò partem hostiæ miserat ad ipsam mulierem, non in forma hostiæ, sed minutatim contritam aut in puluerem redactam sumendam in cibo aut potu.

Hostia sacratæ abusus ad amores.

¶ Iterum habui alium, qui hostiam ipsam nondum sacratam acceperat: & super illa circum circa cum sanguine annularis digiti nonnulla verba satis turpia descripserat: deinde ipsam hostiam super altari imposuerat, hoc est super nudo lapide sacrato, sub linteamine tamen altaris absconditam, & à quodam sacerdote rotundæ conscientiæ super illa quinque missas celebrari fecerat certis orationibus ad eius propositum superadditis: deinde hostiam ipsam sumpserat, quæ tamen non erat expressè consecrata, cuius partem pro se assumpserat: alteram verò partem personæ maleficiandæ tradiderat redactam in puluerem: *vt proximè dixi*, asserentes vterque ipsorum, qui hostiam ipsam assumpserat, indissolubili amoris vinculo ad inuicem colligati, nihilominùs nullum effectum apparentem vidi nec percepi.

Hostia consecrata in puluerem redacta ad quid.

¶ Nec sunt adhuc anni duo elapsi, quòd alium similem casum audiui Romæ accidisse de quadam impudica muliere, in cuius cophinis repertæ fuere duæ hostiæ, super quibus ambabus erant descripta verba quædam sanguinea &c. quas ipsa tenebat (vt asseruit) ad effectum tradendi cuidam alteri mulieri, ad instantiam viri qui eiusdem mulieris amorem concupiscebat.

¶ Alius quoque nondum est annus elapsus quòd duæ impudicæ mulieres Romæ quas vidi & audiui ab excellentissimo viro Reuerendo Domino locum tenente

Reuerend. D. Vicarij Papæ: qui illas captiuatas habuerat & examinauerat, quæ acceperant oleum baptiſmatis quo inunxerant ſibi labia dicentes hæc verba: *fides abrenuncio tibi:* & cum labiis illis ſic inunctis deoſculatæ fuerant viros quoſdam cauſa captandi amorem ab ipſis (vt ipſæ aſſerebant) nihilominùs demùm omne experimentum fallax & ſuorum exceſſuum condignas vidi luere pœnas.

¶ Aliud exemplum à triennio & citra in eadem vrbe contigerat, quòd quædam turpiſſima mulier acceperat particulam cutis illius, qua infans indutus egreditur de vtero matris quàm primum venit in lucem, illámque ſimiliter, ſuper nudo lapide ſacrato latuerat, & ſuper illa plures miſſas numero quinque celebrari fecerat, cuíumque prædictam poſtmodum aſſumpſerat, & baptizauerat ſub nomine perſonæ maleficiandæ cum aqua baptiſmatis & ceremoniis conſuetis: deinde eandem in puluerem redegit ad effectum tradendi perſonæ maleficiandæ: tamē interim capta fuit, nec perficere potuit ſortilegium: ſed congruas ſceleris ſui luit pœnas. *Cutis infantis ad ſortilegia.*

¶ Redeundo igitur ad propoſitum dico, quòd iſti ſortilegi ſæpius requirunt remedia ſacramentorum Eccleſiaſticorum in iſtis ſortilegiis amatoriis, videntes forſan quòd Diaboli auxilium non eſt ſibi ſatis, putantes ſecundùm Dæmonis perſuaſiones, quòd ſacramenta huiuſmodi ſummopere commoneant animos hominum ad amandum terrena & illorum concupiſcentias naturales: ſed in hoc iudicio meo ſummopere decipiuntur putantes tantùm immenſum Euchariſtiæ ſacramentum mundanis laſciuii, & peccatis præſtare ſuffragium. *Sortilegi amatorijs adhibēt ſacramenta.*

¶ Quia in ſacrificiis nullum aliud eſt maius, per quod omnia tolluntur peccata & anima Chriſtiani per ipſum vnitur Deo. *de conſe. diſtin. ij. cum omne crimen. & cap. nihil in ſacrificijs. & in Clemen.* j. *de reliq. & ve. ſanct. & ibi not. d. Cardin.* & ſimiliter cætera ſacramenta, quæ ad excluſionem ſpiritus maligni & purificandum animam à peccatis, & ad confirmandum vnionem fidei Chriſtianæ adinuenta fuerunt, prout eſt oleum ſanctum baptiſmatis, criſmatis, & extremæ vnctionis. j. *q.* j. *detrahe. & c. firmiſſimè. de hær. & de conſecra. diſt. iv. in prin. & eadem diſt. cap. preſby*

prasbyteri.c.nullus ministrorum. & tetigi suprà titu. i. in ij.q. in princi. fatuum esset dicere quòd istos contrarios effectus operarentur. Sed ego credo quòd Sathanas sub hac specie vehementer decipit istos Sortilegos, persuadendo illis, quòd istorum sacramentorum abusus parit mirabiles effectus, quò ad amorem: seù hoc ipse facit in vilipendium Christianæ fidei, & vt grauiùs offendat diuinam majestatem: quinimò quandoque reperiuntur quidam sacerdotes qui sunt adeò proteruæ & reprobæ conscientiæ: qui audent in ipso sacrificio missæ scienter dicere nonnullas prauas orationes, & nephariás preces, & maleficiandam personam nominare: & apprehensis Sortilegiis super altari manibus propriis illa immolari Deo non verentur, exorantes quòd suscipiantur exaudiendæ preces, vt illum ad quem destinata sunt sortiantur effectum: ex quibus apparet quòd Sathanas adeò subtiliter operatur quòd ab hominibus & sacerdotibus Dei ministris apud altare sacratum cultum adorationis extorquet, in maximum dedecus Ecclesiæ & diuinę maiestatis illos decipit *prout vidimus. s. proximè de Thesauro.*

Cutis virginea.

¶ Quidam alij capiunt cutim virgineam aut infantis, *de quo suprà diximus*: aut alterius quadrupedis nondum nati, hoc est quando nascitur abortiuum, quam redigunt in membranam, quam appellant chartam virgineam, & tenent quandoque in forma quadrata, quandoq; verò in forma rotunda sicut hostia vel parum minus, & super illis describunt aut scribere faciunt verba incantatiua & coniuratiua spirituum, quibus immiscent certos characteres & signa quædam extranea, quibus dęmonum inuocatio continetur: *vt latius j. dicetur. q. vij.*

Membrana virginea forma.

Demonum aduocatio quomodo fiat.

¶ Qui dæmones magicis artibus aduocati, mediantibus istis Sortilegiis, characteribus, & signis coacti adueniunt, certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus, ritibus, & imaginibus consecratis vel potiùs execratis vt dicit sanctus Thom. *in trac. qq. prima partis. q. x. ver. nonum. in titu. de miracu.* vbi etiam dicit quòd per ista vel similia nomina dęmones vocati coguntur venire si magus illos aduocat: & licèt insint, & appareant aliqua nomina dei, nihilominùs illorum finis, & vltimus

effectus

effectus semper tendit ad istud: sed ideò illa Dei nomina apponunt, vt faciliùs legentes decipiantur, & credant per illorum nominum expressionem rem ipsam sanctam atque deuotam esse. Et ex istis quamplurimas vidi & abstuli de manibus maleficorum: & inter alia sæpius vidi ista verba inserta. *agios otheos: agios ischyros: agios athanatos: hoc est Deus sanctus: Deus fortis: Deus immortalis:* &

¶ Clarum est, quòd hoc nomen *Acharon* est nomen Sathanæ, siue Beelzebub. *vt not. iij. Regum*, dum Elias diuino numine inspiratus reprehendit Ochoziam Regem, qui derelicto diuino cultu Deos extraneos adorabat, dicens. *Nunquid non est vobis Deus vester Deus Israël: & eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon: de lecto quem ascendisti non resurges &c.* Quidam alij admiscent in ipsis sortilegiis amatoriis partem aliquam chlamydis, aut camisiæ filum, si habere possunt personæ maleficiandæ & cum illis & aliis mixturis componunt facturas suas: quidam verò capiunt auium aut brutorum intestina vel membra, seu aliam corporis vel membri particulam, prout quidã cepere iecur vulpis; oculos lupi aut illius caput: cor cerui; noctuæ intestina, aut bubonis: linguam milui, aut philomenæ, & similium.

Ochozias rex increpatur.

Sortilegiorum mixturæ.

¶ Nec putes, quòd sola istarum rerum mixtura sufficiat ad causandum prædictos amoris effectus, nisi adessent verba diabolica exorcizantia, & Sortilegi mens & intentio, prædicta omnia Sathanæ vouentis & veluti sacrificia immolantis ad huiusmodi turpes effectus: quẽadmodum enim per verum sacerdotem immolatur hostia, quæ Deo creatori cum deuotione offertur: ita per istos maleficos & Sortilegas verum diuinum cultum imitantes violantésque hæc eorum reproba sacrificia immolantur, quibus oblatis & emissis precibus statim efficiuntur à Dæmone consecrata seu potiùs execrata, *per not. in d. c. nec mirum. §. sed hoc quosdam &c.* & sanctus Augusti. *in lib. x. & xxi. de ciuit. Dei* idem testatur: vide. S. Thom. *in trac. qq. dis. q. x. vers. nouum primæ partis in tit. de mira. & in ver. respondeo in fine.* alioquin sequeretur, quòd quilibet alius Christianus extra illorum professionem, si haberet notitiam illorum verborum posset eadem conficere Sortilegia, & eodem effectus conci-

Consecratio seu execratio facta à Dæmone.

pere, quod non est dicendum *per ea quæ suprà dicta sunt: & per ea quæ habentur in d. c. nec mirum. §. necromantici. ver. ad hæc omnia.*

Sortileg. species Malef.

¶ Tertia succedit species Sortilegiorum quæ malefica dicitur, & meritò: nam est illa nullum bonum, sed omnia mala proueniunt, diuersæ ægritudines ex ipsis Sortilegiis in humanis, aut brutorum corporibus exoriuntur: & mors quandoque succedit citiùs vel tardiùs secūdùm venenorum atrocitatē, aut leuitatem: & ista similiter dupliciter fiunt: aut in corpore, aut extra corpus sicut amatoria: excepto quòd fiunt diuersæ compositiones. s. ex diuersis speciebus & mixturis: quia in specie illa præcedenti vt plurimum interueniunt res dulces calidæ & amœnæ, humanæ naturæ placabiles, coadiuuantes naturalem calorem & potentiam luxuriandi, & ideò lex appellat illa bona, vel non mala venena: quæ non sunt facta hominis necandi causa: *vt l. ij. §. hæc adiectio. ff. ad leg. corn. de sicar.* In hac verò vltima specie, quę dicitur malefica, & propter odium vel indignationem, vt plurimum fit ad vindictam & vltionem alicuius iniuriæ: fiunt diuersa, immò contraria sortilegia & maleficia, in quibus mala venena. s. ea, quæ facta sunt hominis necandi causa, vt plurimum commiscentur quandoque plus, quādoq; minùs, secūdùm quod isti malefici grauiorem vel leuiorem quærunt inferre iacturam: & ista pocula venefica sunt communiter frigida, amara & noxia, & naturæ humanæ hominumque saluti contraria. *vt* dicit tex. *in l. & si excepta. & l. fi. in pri. C. eo. tit. de malef.*

Et ideò lex appellat ista mala venena, & non solùm punitur ille, qui ipsa potanda tradit: verùm etiam qui illa conficit, seu componit, tenet, & vendit. *d. l. iij § hæc adiectio.* ex his enim variæ ac diuersæ proueniunt in humanis aut brutorum corporibus infirmitates & ægritudines insanabiles exoriūtur. s. febris, tussis phtisis, phrenesis, dementia, dilucida interualla, intestinorum corrosio, cordis dolor intensus, vel capitis, ventris mugitus, morbus sonticus, membri debilitatio, nerui alicuius attractio, vel alia similis calamitas, ex qua corpus paulatim consumitur & absque remedio medicorum tendit ad necem. Quandoque vero introducitur

Infirmitatum immissio.

ducitur virilis membri languedo, & debilitas renum in viro: in muliere verò vuluę arctatio aut matricis frigiditas & indignatio talis, ex qua vir redditur omnino impotens ad generandum: mulier verò incapax & vndique reproba ad recipiendum sperma in coitu & ad concipiendum: ita quòd redditur inutilis pro matrimonio: & fit quandoque separatio non dico thori, sed ipsius matrimonij: & datur facultas iterum nubendi illis qui petunt dissolutionem: & ego vidi semel in facto casum huiusmodi vbi mulier conquerebatur de viri impotentia, quæ ex maleficio huiusmodi prouenerat, quæ durauerat per triennium, prout iura requirunt, adhibita postea septima manu propinquorum fuit facta dissolutio matrimonij, secũdùm quod habetur *in 1. & c. litera. de frig. & malefi. & not. doc. in c. fraternitatis eo. tit.* quas compositiones & mixturas isti malefici ex pluribus speciebus venenorum componunt, quædam ex herbarum foliis, festucis, aut radicibus, piscibus, animalibus, aut reptilibus venenosis, lapidibus, atque metallis. vide S. Thomam *in trac. qq & x. primæ partis in tit. de miracu. ver. sextũ.* quorum tamen quædam in liquoribus, quædam verò in pulueribus resoluta tenent: & cum ipsis sortilegia sua fabricare student. Quidam verò sunt, qui sola verborum potentia hominem, aut brutum interimunt, aut ægrotare permittunt, & alia quædam miranda faciunt: *vt habetur in c. igitur genus. xxvi. q. iij. & diximus suprà hac q. in prin. & tetigi infra eo. q. seq.* quæ omnia dæmonis instructione & doctrina nouerunt ei, hæc sunt in veritate, quæ reddunt humana corpora languentia vel moribunda sæpe, licèt in ipsorum maleficiorum siue facturarum resolutionibus species & materiæ quædam multùm extraneæ appareãt, prout aliàs vidi pluries, quòd prædicti maleficiati, postquam habuerunt remedium liberationis sæpiùs ex pectore projiciunt, aut ex ore enomunt, vel interius per secessum emittunt acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales quas impossibile erat dictum maleficiatum potuisse comedere; non solùm integras, sed nec fractas, vel minutim in frusta concisas vnde videtur quid mirandum: sed dic (vt quidam dixerũt)

Verborum potentia malefica.

Languores maficiati.

Vomitus maleficiati.

quod Sathanas ad maiorem hominũ deceptionem facit apparere dictas extraneas species in resolutione facturæ vt res magis miranda videatur quandoquidem inspiciũtur, & considerantur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, quòd impossibile erat illa potuisse ingredi in corpore maleficiali per aliquam partem naturaliter: sed in rei veritate non sunt veræ species naturales: & quòd sit verum apparet: quia illa emittuntur per vomitum: vel stercus & sic inter illas materias liquidas apparent à principio cumprimum exeunt de corpore: sed si seruares materias illos biduo, triduo, aut quinque dierum spacio, prout aliàs ego studiosè seruari feci, videres omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas periisse totas. quodsi naturalia essent profectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè ferrum & lapides propter eius naturalem duritiem, vt manifestum est omnibus.

Claui, lapides &c. Euomiti an sint species naturales.

Quidam alij dixerunt, quòd Dæmones vt res miranda videatur tunc temporis, quando maleficiatus prouocat ad vomitum, vel ad opus ventris velocissimè & inuisibiliter afferunt ibi species illas siue materias de quibus supra veras & naturales quas aliunde acceperant & attulerant ibi. Sed nota, quòd licèt Dæmon sua potentia naturali hoc facere posset & tam dextro modo illas inserere in vomitum, vel stercore maleficiati quod nullus hominum aduerteret: tamen prior opinio mihi magis placet, quòd sint apparentes species sub illis formis non naturales: quòd sit verum apparet ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore soluuntur in illis liquoribus, cum quibus mixta aduenerant: prout ego pluries vidi, & manibus propriis tetigi quæ à principio, vt dixi, apparebant veræ & naturales & retinebant in se nescio quid duri, tamen breui tempore (vt prædixi) resoluuntur & pereunt.

Quandoque verò istæ mulieres maleficæ siue malefici media nocte ingrediuntur thalamum personæ maleficiandæ (in quibus quomodo & qualiter ingredi possunt maximè quãdo ostia & fenestræ sunt omnia clausa & fortissimis ferris, & clauibus conclusa, dicetur infra

Maleficia quomodo ingrediantur cubicula clausa.

ea.q.viij.)& maleficiandum ipsum, siue masculus sit, siue fœmina dormientem suis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, siue aliis similibus vnctionibus plura & diuersa venena continentibus inungunt quandoque femora, quandoque autem ventrem, aut caput, guttur, pectus, vel costas, seu aliam partem corporis personæ maleficiandæ, quæ sit dormiens nihil sentit: & est tanta vis & potentia illius vnctionis, quòd paulatim durante calore ipsius dormientis ingreditur intus carnes, & vadit ad penetralia cordis & viscerum maleficiati: vnde paulò post causantur ingentes dolores in corpore maleficiati, cùm primùm scilicet maleficium vel factura (vt dicunt) tangit intestina maleficiati, illuc succedunt maximi vlulatus & lamentationes quàm crebræ: & hoc vno modo Sortilegia venefica fiunt in corpore, quia maleficium siue factura tangit intestina. Alio modo fiunt similiter in corpore per cibum, aut potum, quia illa eorum venena, & maleficas mixturas, in puluerem vt plurimùm redactas, in vino vel ferculis intromiscent, & isto modo tradunt mala fercula & pestiferos potus ignaris, & his, qui bona fide cum eis comedunt vel bibunt: & ideò consulo omnibus, vt quàm maximè præcaueant ne comedant vel bibant cum his, qui dicuntur malefici, aut cum mulieribus maleficis: sed fugiant eorum vel earum conuersationē: & meritò constituit Imperator, quòd istorum conuersationem & amicitiam, quamuis vetus sit, vnusquisque omnino fugiat. *l. nullus. C. de mal. & math.* quia sunt inimici humani generis & hostes communis salutis. vt dicit *tex. in l. & si excepta. in prin. & l. fi. C. eo. tit.* semperque student inferre aliqua mala in humanis corporibus, vel in bonis, & hoc faciunt Dæmone instigante, vt semper operantur malum contra aliquem ex Christi fidelibus: & necesse est quòd hoc faciant imperante Sathana, postquam illius imperio se subiecerunt & promiserunt obedientiam. *vt latiùs diximus suprà. ea q. in princ. in secunda specie.*

Vnctiones nefica dormientes in thalamo maleficiandis illata.

Conuersatio maleficarum fugienda.

¶ Alio modo fiunt hæc maleficia scilicet extra corpus, quod est, quando isti malefici abscondunt in capite lecti, vel in alia parte super qua maleficiandus iacere debet ipsa venefica sortilegia, aut sub limi-

Malefica extra corpus.

ne ostij camerę abscondunt eadem, dummodo persona maleficianda super illis transitura sit, & illa pedibus calcare contingat: quia statim facta calcatione quando sunt in limine, vel facta iacentia corporis quando fiunt in lecto, factura ipsa sortitur effectum, & recipiunt quandoque certa venena adeò atrocia & furibunda, quibus pedibus calcatis statim perit qui illa calcauerit: quædam alia sunt, quæ non statim occidunt, sed spacio duorum trium, vel octo, aut. x. dierum plus vel minùs, secundùm quod voluerint ipsi malefici: quia sciunt illa temperare prout ex pluribus confessionibus reorum istius criminis accepi, qui similiter fassi sunt ex quibus rebus conficiuntur & qualiter fiat illorum temperatio & quem effectum operantur singula, quæ hîc referre non licet: sufficiat tibi scire, quòd hæc fieri possunt arte & industria Dæmonis ex rebus naturalibus ministerio & opera sortilegi interueniente, vt fatetur Sanctus Augustinus *in lib. x. de Ciuit. Dei. & habetur. xxvj. q. v. c. nec mirum. circa finē. & l. multi. & l. eorum. in principio. cum pluribus alijs legibus. Cod. eodem titulo.*

Maleficia in limine ostij vel sub puluino lecti aliquando recōduntur.

Et nota vnum, quòd in omnibus Sortilegiis cuiuscunque sunt speciei semper interueniunt verba quædam malefica, opus illud quodcunque sit Dæmoni consecrantia, & eius auxilium ad id faciendum, siue potiùs machinandum inuocantia.

¶ Concludo igitur in hac materia, quòd in quolibet Sortilegio tria concurrere debent, persona malefica, scilicet professa, verba consecratiua, & materia consecrata, & ad illum effectum composita: excepto maleficio incantatoris quod verbis tantùm perficitur: *vt habetur. xxv. q. iv. igitur genus. & v. q. nec mirum. & suprà diximus hac eā. q. in princ.*

CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia quibus in locis vel temporibus fabricari soleant.*
2 *Lucem odit & fugit qui malè agere intendit.*
3 *Christus luci comparatur, quia veritas est.*

VARTO quæro † quibus locis & temporibus hæc Sortilegia fabricantur: & vbi ipsi Sortilegi & alij similes conuenire solent? Respond. quòd vt plurimùm in locis syluestribus, occultis, subterraneis, & ab hominum conuersatione remotis, & peregrinis, ruinosis, atque desertis, & semper de nocte fiunt: *vt not. in cap. Episcopi. xxvj. q. 5.* Ratio potest esse duplex. prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus, vt concludunt communiter Theologi & maximè. S. Thom. *in Tract. qq. q. xvj. art. j. & vj. in tit. de dæmon.* consequens est, quòd omnia opera quæ ipse facit fiant in obscuro & tenebroso loco, & tempore, eò maximè etiam quia opera ipsa sunt peccata, quę communiter dicuntur nigra & opposita luci veritatis, virtutis, & iustitiæ, meritò conficienda sunt tempore nigro & obscuro: quia dici solet communiter quòd † qui malè agit odit lucem. *xviij. q. ij. perniciosam & de pœnit. dist. 1. item si ante.* † Lux enim veritatis illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quòd est Christus. *vt habetur Io. 1. 3. 5. & 8. c. & l. inter claras. in prin. C. de sum. trini.* & est lux interna, quæ clarificat animam & intellectum hominis *de conse. d. iv. in prin.* Sathanas. n. virtutib. bonis operibus, & veritati, quantũ potest, aduersatur, ex quo ipse mendax est & tenebrosus: *vt sup. diximus*, nimirũ si loca sordida, obscura, & tenebrosa sibi elegit ad similitudinem sui: *vt no. Io. iij c. & lxxxj. d. valent interdũ.* Secũda redditur ratio, quare potiùs de nocte, quàm de die hęc opera fiũt: quia si de die fierent possent videri ab aliquo & faciliùs discoperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam curiæ, & iustitiæ, ac proinde faciliùs caperentur,

Dæmonis opera cur obscura

puniren turque. ne igitur tam facilè detegantur, & impediantur eorum opera fieri, & sacrificia celebrari faciunt de nocte in locis prædictis, vt à nemine habeant impedimentum, *per ea quæ suprà dicta sunt. & no. in d. ca. Episcopi. xxvj. q. v. & c nec mirum. ea. q.*

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus rebus, mixturis, et instrumentis communiter vtantur.*

2 *Sortilegiis, per tacitæ professionis homines exercẽdis, quæ soleant instrumenta concurrere.*

3 *Sortilegii amatorii instrumenta quæ esse soleant.*

4 *Tentationi Diabolicæ nemo resistere potest absque gratia diuina.*

5 *Diabolus summopere abhorret signum sanctæ Crucis, & insignia Dominicæ passionis.*

6 *Diabolus duas manus habuisse dicitur: vnam attrahentem, alteram compellentem.*

7 *Memoria passionis Christi expellit Diabolum.*

8 *Muliebris sexus fragilis & ad malum labilis est.*

9 *Sortilegium veneficum quibus instrumentis exerceatur.*

10 *Venena mala quæ dicantur.*

11 *Venena non mala quæ, et quare dicantur.*

12 *Imagines an in sortilegijs aliquid operentur.*

VINTO quæro quibus rebus, mixturis & instrumentis vtuntur isti sortilegi ad hæc sua sortilegia fabricandum? Respond. quòd variis atque diuersis, quorum pars maior declarata fuit suprà. eod. *q. iij.* nihilominùs ad maiorem expressionem: quia materia ista non est minùs confusa quàm diffusa, dicam

eam aliqua vltra ea quæ ibi dixi:

¶ Aut loquimur de prima specie, quæ est diuinatiua, in qua quandoque versantur sortilegi qui sunt professionis expressè: aliquando hi, qui tacitæ sunt professionis.

¶ Primo casu, dic quòd quotiescunque sunt in celebratione sacrificiorum omnibus ferè & eisdem instrumentis vtuntur ad sacrificandum quibus vtuntur nostri sacerdotes Christianæ religionis, & cum illa reuerentia cultum Dæmonis sub idolorum forma celebrare solent, & offerre preces, quibus veri sacerdotes Christianæ religionis verum diuinum cultum venerantur, *vt not. Io. lec. in sum. confess. in tit. de sortileg. c. j. & 2. & not. in c. nec mirum. 26. quæst. 5. & in capit. contra idolorum. 26. quæst. 4. ibid. dict. Archid. Gemin. & alij*, vbi expressa fit & *not. glos. in capit. accusatus. §. sanè de hæret. lib. 6. &* mentio de istis sacrificiis: in locis enim quæ supra proximè diximus, quæ ipsi retinent loco templorum, solent sæpius construere & super eisdem ponere idola & alias diuersas imagines, quibus in ipsis sacrificiis & precibus offerre solent thura & alias diuersas fumigationes: deferunt etiam tunicas quasdam loco camisiæ, cottæ, tunicellæ, planetæ, vel piuialis, & cum illis celebrant sacrificia, habentque inter ipsos quosdam qui meliùs ceteris sunt depositi ad illas ceremonias exercendum, quos illis præponunt & appellant sacerdotes, sicut apud veteres dicebantur sacerdotes Cybelis, sacerdotes Apollinis & similes: & nunc idem obseruant Iudæi inter se. isti enim sunt, qui sacrificia ipsa manibus propriis celebrant & ministrant & maximo reuerentiæ cultu diabolum venerantur, ac si verè esset illorum Deus, & hoc est in quo diabolus summopere delectatur, vt adoretur. *d. c. nec mirum & per S. Tho. in sum. q. 95. art. 3. in fi. de superstit. & habetur Matth. 4. c.* quibus completis sacrificiis ipsi sortilegi suas proponunt interrogationes de his, quæ noscere cupiunt & ab ipsis idolis voce diabolica responsa suscipiunt de futuris, ac de præsentibus occultis secundùm quod ipsi magis scire cupiunt, licèt futurorum responsa sint vt plurimum dubia: & ad plures sensus accommodanda, quoniam futurorum ipse Dæmon est igna-

Sortilegiorum sacrificia quibus locis fiant.

Sortilegiorum interrogationes de præscientia futurorum.

rus, quatenus vellet illa prædicere ex certa scientia prout sunt in suo esse, de quo latiùs dicam infra q. seq.

Sortilegiis tacitis quæ instrumenta coucurrunt.

¶ Secundo vero casu quando ipsa sortilegia fiunt per homines, quia sunt tacitæ professionis, & tunc diuersa interueniunt instrumenta, quandoque illa faciunt in in aqua pet hydromantiam: quandoque in igne per pyromantiam: quandoque in terra per geomantiam: quandoque verò vtuntur aëre, quando faciunt per aërimantiam: vt latè ponit & declarat ista d. Hostien. *in sum. de sortilegiis.* §. 1. quandoque faciunt illa ex inspectione intestinorum auium animalium, aut per eorundem voces, garritum, occursum & similia: *vt latè diximus suprà eodem q 2. & habetur in c. igitur genus. 26. q. 4. & q. 5. nec mirum. & Io. lec. in sum. confes. in titu. de sortilegiis, q. 2. ver. diuinatio.* alij respiciunt in astrolabio, vel in clauicula Salomonis *vt in c. 2. extra eodem titulo.*

¶ Si verò loquimur de secunda specie sortilegiorum amatoria distingue: aut ipsa sortilegia fiunt in corpore: aut fiunt extra corpus. hæc enim distinctio non conuenit priori speciei: in corpore enim communiter fieri solent per cibum vel potum *vt l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad leg. corn. de sica. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pœnis. & l. eorum in princip. & l. multi. C. de male. & mathe.* in quibus poculis & mixturis comestibilibus commiscentur multa quæ latè diximus supra *eodem. quæst.* 3. non expedit iterum repetere *vide ibid.*

Sortil. amat. extra corpus interueniunt ligaturæ.

¶ Si verò fiunt extra corpus, & tunc interueniunt quædam ligaturæ, quas ipsi magistri consuunt in chlamyde maleficiandi aut in alia parte latenter abscondunt, sicut in lecto inter plumas vel matras, aut sub limine ostij vel alio loco super quo persona maleficianda transitura, aut iacitura sit: & vltra ea quæ diximus ibi. *in 3. q.* adde quòd ipsi sortilegi admiscent sæpius in istis amatoriis aquam benedictam scilicet fontis baptismatis, aut communis amphoræ existentis in ecclesia: aut oleum sanctum baptismatis, crismatis aut extremæ vnctionis: ramos oliuarum benedictarum: frondes palmarum: candelas benedictas: sacros agnusdeos: thura benedicta cerei paschalis, & his similia. Quandoque autem capiunt

aliqua ex reliquiis sanctorum martyrum, si habere possunt scilicet particulas ossium, capillorum vel vestium: alij autem capiunt frustula quædam indumentorum sacerdotalium, aliorúmque panniculorum benedictorum, quibus sacra ministeria venerantur celebrantúrque sicut casulæ, corporalis, purificatorij, tunicellæ, manipuli, amicti, stolæ candidæ, lapidis sacrati, mappę altaris, planetę, sudarij, calicis & similium: & ista omnia vel eorum partes admiscere solent in ipsis sortilegiis amatoriis adhibitis eorum nephandissimis precibus & diabolicis verbis ad turpes libidinis actus, tot sacramentorum & aliorum sacrorum perpetrantes abusum: nec obmittam vnum quòd quidam ex his, qui sunt expressæ professionis deferunt quandoque imagines quasdam ad loca sacrificiorum terræ vel ceræ aut gummarum: seu alia quauis mixtura, confectas illásque baptizant priùs nomine personæ maleficiandæ sub deuotione & inuocatione diaboli, cum eisdem cæremoniis quibus vti solent nostri sacerdotes in vero baptismate, & adiiciunt quædam verba valde turpia & nephanda, quæ hîc inserere non placet, ne quenquam fortasse nimis curiosum ad illorum experientiam concitarem: quamuis alius extra professionem effectus huiusmodi efficere non posset, vt *latiùs, diximus supra in fin. 4. quæst.* quibus imaginibus quandoque aperiunt pectora, & ipsarum corda ingenti calore ignita reddunt: aut tantùm detinent quòd liquefiunt, putantes quòd eodem modo cor hominis maleficiandi vel mulieris simili amoris ardore aduratur, seu mollificetur: & obediens reddatur ad votum sortilegi vel amantis: sed stulti non aduertunt quòd Dæmonis fallacia vehementer decipiuntur, *vt aliàs diximus suprà in dict. iij. quæst.* si tamen posteà appareat quòd mulier flecti videatur & amari incipiat, id non prouenit virtute & potentia sortilegij: sed diabolicæ tentationis & opera extrinseca alicuius hominis qui ipsam sollicitat & persuadet: vt diximus *suprà d. iij. q.*

Particula indumentorum sacerdotalium sortileg. amat. miscentur.

Imagines ad locum sacrificiorum à Sortil. deferuntur.

¶ Pro cuius corroboratione adde quod dixit Sanctus Bonauent, *in secundo sententiar. distinct. xxviij. numero.*

ro. 39. vbi dicit quòd tanta est vis diabolicæ tentationis, quòd homo isti absque diuina gratia resistere non potest: non quòd hominem præcisè compellat ad peccandum propter liberi arbitrij potestatem & gratiam passionis Domini nostri Iesu Christi: sed tanta est quandoque ad malum hominis inclinatio & voluntatis pronitas, quòd nisi esset aliud sustentans necesse haberet homo quandoque motu voluntatis in malum incidere.

Tentatio diabolica.

¶ Diabolus enim nihil est quod magi timeat & vehementer abhorreat, quàm signum siue figuram crucis: & memoriam Passionis Domini nostri Iesu Christi: & ratio est quia ante aduentum Christi, & illius passionem, diabolus habebat mirabilem potestatem super omnes homines viuentes: habebat enim duplicem manum, vna, quæ dicebatur manus attrahens: altera, quæ dicebatur manus compellens. Manus enim attrahens erat illa

Manus attrahens Diaboli.

¶ Potestas, qua ipse Sathanas attrahebat ad limbum omnes iustos & sanctos viros. Manus verò compellens erat illa potestas præcipitandi hominem in malum, vel per fallaciam, vel per violentiam: quem tunc tentabat vt Draco, tentabat vt Leo. omnes enim homines vel per fraudulentiam, vel per violentiam superabat. quæ magna ipsius potestas debilitata fuit per passionem Domini nostri Iesu Christi, per quem apparuit lumen veritatis, & interiùs per diuinam inspirationem, & exteriùs per humanam instructionem, ita quòd nos omnes & manibus illius liberauerit, & propterea Diabolus tam fortiter abhorret memoriam passionis prædictæ: per quam eius potentia debilitata fuit, & nobis liberi arbitrij vires, & potestas grandiùs restituta est: nihilominus remansit sibi illa generalis tentandi facultas, quam potest contra omnes indifferenter exercere Deo permitttente, immo contra ipsummet Iesum illam experiri voluit: *vt habet. Math. iiij. c.* non tamen habet nunc illa per modum violentiæ: sed persuasionis & fraudulentiæ, quorum tot & tantas ipse habet, vt vix homo illis resistere possit. ista sunt verba not. S. Bonauenturę *in iij. sent. dist. xix. q. ij. num. 22. & 23.*

¶ Redeun

¶ Redeundo nunc ad propositum dico non esse mirum, si mulier pudica ex se quandoque flectitur ad libidinem & dirigit cor suum ad amandum illum quem priùs nullo modo cognouerat: quod solum prouenit ex illa festina & insatiabili dœmonis tentatione, quæ intrinseca est sollicitans animam, accedente posteà Sortilegi extrinseca operatione sermonis ambasiatæ literarũ amatoriarum, & alijs similibus extrinsecis sollicitationibus, quæ propriè sunt cã immediata lapsus ipsius mulieris vt incidat in laqueum. & qui muliebris sexus fragilis est facilè decipitur, flectitur, & apprehenditur. *vt habetur in c. forus. de ver. sig. & not glo. in cap. 1. de cland. despon. xxiij. q. vij. quod præposuisti: & q. v. c. adæ. & c. mulier. & dixi. in. eo. q. vi. in fin.* Sortilegia verò ipsa, qualiacunque & quotcunque sint, non sunt cã immediata flectendi pudicum animũ &c. sed dicuntur causa mediata & remota, propter quæ dæmon magis deliberatè studet illam tentare & capere in laqueum, postquam per turpem abusum illũ sacramentorum in grauem offensam diuinæ maiestatis obtinuit diuinum cultum prosterni, & ipse vt Deus adorari, & hoc est quod ipse magis desiderat, quàm aliud. *vt aliàs diximus suprà. q. præcedenti & latiùs dicam infrà in fine huius. q.*

Mulier fragilis & flexilis.

¶ Tertiæ speciei instrumenta similiter plurima sunt, quorum partem vidistis suprà *in iij. q.* quibus aliqua superaddam: ideò dico, quòd aut fiunt in corpore per cibum vel potum, aut extra corpus aliquo ex modis prædictis. primo casu nota vnum breuiter & & generaliter, quòd omnia per Sortilegia siue maleficia venefica, qui fiunt in corpore non fiunt absque veneno, s. omnes illę mixturæ, cõpositiones & pocula sunt mixta veneno, aliqua mitiori, vt minus officiant; aliqua verò atrociori, vt citius vulnerent, occidant, quæ (*vt dixi*) ex diuersis rebus conficiuntur: quædam ex herbarum foliis, festucis, aut radicibus: quædam ex venenis serpentum: quędam ex reptilibus terræ, animalibus, vel piscibus venenosis, lapidibus, sulphure, gummis, ære, plumbo, argento viuo, quod ipsi Mercurium appellant aliísque diuersis metallis in puluerem redactis, seu alio modo combustis: & sic ex rebus naturalibus illa componunt dæmonis instructione docente: &

hæc

in poculis amatoriis communiter commiſceri ſolent. *d.l.iij.§.adiecto.& d.§.qui abortionis.& ibi.Bar.*

¶ Aut illa fiunt extra corpus ſcilicet extra cibum vel potũ, & diuerſas ſimiliter vnctionũ mixturas & venenorum compoſioiones accipiunt, quibus maleficiandorum corpora dormientium linire & perſtringere ſolent, & quàm primùm ipſa vnctura ad præcordia penetrauerit, quę facilè penetrat ſtante calore dormientis, ſtatim audiũtur gemitus & maximi vlulatus inſurgũt, quos perſona maleficiata dolore quam graui ſuſtinere non poteſt.

Sortilegia recondita.

¶ Quidam alij ſortilegia huiuſmodi ſub alia forma compoſita conſuunt latenter in chlamyde, aut abſcondũt in lecto ipſius maleficiandi, ſeu in aliquo loco ſubterraneo fouea facta aut ſub limine oſtij ſuper quo deſtruẽdus trãſiturus ſit; & pedibus illa calcare contingat.

Sortilegia in reſiduis hominum.

¶ Quidam autem capiunt reſidua quædam ex corpore perſonæ maleficiandæ ſcilicet capillos, dentes, vngues, pilos, ſiue ſetas corporis, ſanguinem, ſi habere poſſunt, aut particulam pelliculæ manus vel pedum.

¶ Alij verò capiunt particulas veſtium earundem perſonarum, caligarum, ſolearum, ſiue plantarum, calciamentorum, camiſię, diploidis, biretri, ſcuffæ, aut veli muliebris, cinguli ſiue zonę; ſtringarum & ſimilium.

Sortili per particulas cadauerum ſuſpenſorum.

¶ Quidam etiam capiunt particulam alicuius cadaueris eorum ſcilicet qui iam ſepulti fuerunt & vt plurimum quærunt illorum cadauera, qui furca ſuſpenſi aut alia turpi morte periere: & illorum vngues quandoque, aut dẽtes, capillos, aures, oculos, barbam, manum, pedem, vel digitum, aut aliquod ex eorum inteſtinis ſcilicet cor, iecur, epar, ſiue pulmonem, militiam rectè ventris patrẽ, aut inteſtinorũ pinguedinẽ, neruos, oſſa, vel carnẽ, & cũ iſtis aliis & ſimilib⁹ turpiſſima cõponũt ſortilegia. Quidã alij capiunt particulas quaſdã veſtiũ ipſorũ cadauerũ cũ quibus humati fuerunt. quidã alij capiunt chordã ſiue capiſtrũ viri laqueo ſuſpenſi, aut illius camiſiã & cũ illis ſimiliter quã plura mala turpiſſima execiãtur, nec verentur nocturnis temporibus cadauera ipſa exhumare, aut ipſimet in ſepulcris ipſorum intrare & hæc pluries habui in facto Romæ & ab ipſis rei in eorũ examine per plures ſpontaneas confeſſiones accepi, quæ quidem omnia fuerunt per demonſtrationem ad oculum verificata. Qui-

dam verò ceperunt auium aut ferarum intestina, membra, ossa, plumas, vel setas, quid de oculis, aut capite, vel dentibus lupi: quid de iecore vulpis, pedibus vel cornibus cerui, capite vel lingua milui, pedibus vel vnguibus castoris: quid de ore vel beccho aquilæ: quid de galli crista & testiculis & aliis quampluribus.

¶ Quidam sunt, qui imagines ceræ vel alterius mixturæ conficiunt, illásque portant ad loca sacrificiorum, quibus completis imagines ipsas sub nomine personæ maleficiandæ certis adhibitis cæremoniis baptizant omnia opera ipsorum cum deuotione Sathanæ offerentes, quibus sic oblatis & execratis imaginibus ignem ingentem apud ipsas confouent, illásque spinis, acubus, clauis, vel aliis rebus acutis, quandoque in vultu, in gutture, in renibus, pectore, femore, costis, aut ventre, vel similibus locis perforant & cruciant; deprecantes continuè vt verum corpus maleficiandi easdem patiatur puncturas & pœnas: & eisdem doloribus crucietur: ac si eius corpus his instrumentis verè perforari contingeret: & licèt sæpius persona maleficiata in eodem corporis parte similes dolores intolerabiles patiatur; nihilominùs nõ proueniunt virtute vel potentia dictarum imaginum vel sacrificiorum: sed potiùs ex vnctionibus & aliis mixturis veneficis, quas adhibent corpori ipsorum maleficiatorum, *vt suprà dictum est in iij. q.* Sed quæro nunc si dictæ imagines nihil prosunt, nec operãtur effectum in sortilegio, quare fiunt Respond. quòd licèt ex istarum imaginum immolationibus non subsequantur imediatè effectus *de quibus.* s. tamen ex longinquo & mediantè sequuntur, quia Dæmon inter alia desideria sua hoc maius habet vt adoretur ab homine ad similitudinem Dei, *vt suprà proximè dixi*: sed vt prõptiùs & faciliùs adorationẽ ipsã cõsequatur & augeat docuit sortilegos suos hæc sortilegia per imagines fabricare, illásque primò, & ante omnia baptizare: cum illis preces more sacerdotali offerre ad hoc, vt cultus suæ adorationis amplificetur & latius extẽdatur, & sub isto colore captãdi amorẽ, inferẽdi ægritudinẽ, inueniẽdi thesaurũ, vel alia similia decipit istos ignaros: nihilominùs opus maleficij perficitur venenis, quæ sũt propè cã immediata ęgritudinũ: istę verò imagines dicũtur causa mediata, propter quã Dęmõ diligen-

Imagines an prosint effectui Sortileg.

Imagines cur Dæmon à Sortilegis fabricari doceat.

tiùs satagit ad instructionem venenorum & illorum exhibitionem, ita quòd persona maleficiata audiat quid habet in corpore: & imò ista dicitur causa remota & mediata ad maleficium: mixtura autem poculi aut vnctionis est causa immediata: *vt no. in c. nec mirum. xxvj. quæst. v.*

¶ Ex quibus vides, quòd Sathanas sub diuersis signis, instrumentis, mixturis, compositionibus, ligaturis, characteribus, atque figuris instruit sortilegos ad conficiendum diuersa maleficia secundùm diuersas hominum opiniones, quas prosequi intendunt: & vt faciliùs Dæmon simplices credentium animos fallaciis suis apprehendat, sæpiùs sortilegia ipsa sub aliquo tegmine sanctitatis abscondit, aut cultu veræ deuotionis obumbrat, vt res videatur honesta & sanctitatis deuotione foueri, & ideò istę mulierculæ vel similes in dissolutione dictorum Sortilegiorum semper quasi iubent dicere Angelicam salutationem, siue Dominicam Orationem, hoc est, *Aue Maria*, vel *Pater noster*, ad deuotionem alicuius Sancti Apostoli vel Martyris, seu Sanctarum Virginum: ad deuotionem verò Dei, & beatissimæ passionis, seu Virginis Mariæ nunquam, nec reperies etiam quòd faciant vnquam dicere Symbolum fidei, scilicet, *Credo in vnum Deum, &c.* & hoc est quòd Diabolus vehementer abhorret: *vt aliàs diximus suprà ca. q.* quia per illud fidei Christianæ obseruantia & Dæmonis exclusio demonstratur: ipsæ verò mulieres aut viri remedia huiusmodi vt plurimùm faciunt instructione & suffragio Diaboli: & imò dicuntur superstitiosa & reproba: *vt latiùs dicemus infrà. in seq. q.* vbi pleniùs examinabimus istum articulum, an & quando liceat maleficiatum contrario maleficio liberare: & quomodo & qualiter cognoscatur, an remedia ista sint superstitiosa & reproba vel non, & casu quo sint damnata, qua pœna puniatur qui illa scienter exercet, *ibi dicetur.*

Dæmon cur Sortilegia aliquo velamine sanctitatis prætexat.

CAP.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium an effectum à rebus vel simplicibus vel mixtis sortiri dicatur.*
2 *Intellectus angelicus an post lapsum fuerit obtenebratus vel diminutus.*
3 *Natura angelica est præteritorum & præsentium occultorum optima interpres.*
4 *Diabolus cognoscit omnia malefacta occultissima.*
5 *Futurorum duplex cognitio.*
6 *Diabolus futura prædicit licèt fictè.*
7 *Exemplum mirabile sortilegij.*
8 *Obliuio an cadat in dæmonem.*
9 *Diabolus multa cognoscit.*
10 *Diabolus potest multa artificiosè sortilegia docere, etiam in cõmodissima, & humanæ naturæ contraria.*
11 *Matrimoniũ Sortilegio contractum dissolui potest.*
12 *Ecclesia an sortilegiis fidem adhibere possit.*
13 *Exemplum sortilegij impedientis coïtum & virtutem generatiuam.*
14 *Sortilegi an eorum arte, & dæmonis suffragio possint aëris mutationem inducere.*
15 *Deus quare permittat diabolum suam diuinitatem deturpare & persequi.*
16 *Sortilegum consulere, aut ad executionem suæ artis prouocare an impunè liceat.*
17 *Infirmitates corporales an possint licitè sortilegiis amoueri.*
18 *Remedia qualiter sunt superstitiosa vel naturalia indicanda.*

SEXTO quæro quomodo potest esse, quòd ex præmissis rebus simplicibus aut mixtis effectus sortilegiorũ huiusmodi, & tot accidentia in humanis corporibus ita fortiter causentur, seu etiam tollantur, aut futurorum occultorumvé reuelationis tã clarè succedere possunt: nam quibusdam ridiculum potiùs quam credibile esse videbatur, quòd ex tactu vnius imaginis ceræ cretæ, aut alterius mixturæ si tangatur in aliqua parte sui corporis per maleficum, in eadem parte corporis personæ maleficiandæ statim exoriatur infirmitas, & causentur dolores intensi, aut amoris cupiditas, & vehemens libido pręparet incendia cordi, & sic de singulis aliis sortilegiorum speciebus: hæc enim videntur esse satis remota à credulitate recti iudicij, & tamen in rei veritate effectus & accidentia huiusmodi negari non potest, quod veniunt atque recedunt opera & ministerio dictorum sortilegorum.

¶ Et immò pro faciliori solutione istius dubij. Videndum est primò de virtute & potentia dæmonis, quæ & qualis sit, & quam pietatem habet super homine, qua cognita facilis reddetur solutio istius dubij.

¶ Sciendum est enim quòd anhelus sathanæ, qui est propriè diabolus, mirabilem habet virtutem & pietatem cognitiuam circa naturalia & secreta naturæ: plus enim de his ipse solus est instructus & bene informatus, quàm omnes homines de mundo simul: ità dicunt Theologi, & maximè, S. Thom. *in trac. qq. q. 16. art. 6. in tit. de demon.* S. August. *lib. 10 de ciui. Dei. sc. & habetur in c. nec mirum. 26. q. 5.* ex quo enim ipse Angelus est substantia spiritualis est pura intelligentia habet omnes virtutes intellectiuas & omnia secreta naturæ, quæ naturaliter spectant ad angelum siue bonum siue malum, de quibus latiùs per eundem Thom. *in dicto libr. qq. q. 16. ar. 7. y. 2 6. & per totum de dæmoni & q. 6. arti. 4. & 6. in titu. de mira.*

¶ Deus enim dum à principio creauit naturam angelicã in paradiso eandẽ virturẽ & potestatem dedit angelo Sathanæ, quam dedit angelo lucis: quia à principio omnes lucidos & pręclaros creauit ita dicũt omnes Theologi. & habẽt Ezech. 28 c. dũ loquitur diabolo figuratiuè in personã regis. Tyri dicẽs. *Tu signaculũ similitudinis. plenus sapiẽtia, & perfect⁹ decore, in delitijs paradisi Dei fuisti, &c.*

Angelus omnibus omissa est eadem potestas.

lapidum ignitũ orambulasti, perfectu in viis tuis à die conditionis: donec inuenta est iniquitas in te. Peccasti & eiecite de monte sancto Dei & perdidi te: O Cherubin, hac dicit Dominus Deus habetur etiam de hoc de conse. dist. v. j. hi duo. & no. 26. q. j. nec mirum. §. sed hoc quosdam &c. vbi S. Aug. loquens de accutissima intelligentia diaboli dicit, *quantò magis potest diabolus, cognoscere ægritudinem esse mortalem vel non, si hac eadem cognoscit homo per quasdam coniecturas & signa, multò magis illa cognoscit diabolus, quem angelica potestate sublimem per prophetica oracula fuisse testantur.* idem dicit Thom. *d. q.* 16. *de modo.* Quàm primùm igitur Sathanas, qui tunc propter illius summam pulchritudinem & splendorẽ Lucifer vocabatur, incidit in peccatum superbiæ cũ suũ creatorẽ, volens se facere æqualem Deo, credens posse exercere vires suas in cælo, & alij prænominatim præter & contra Dei voluntatem, statim ipse cũ sequacibus suis de cælo expulsus fuit: & per sua æterna habitatione statutus fuit infernus locus teterrimus & tenebrosus & propterea perdidit omnem beatitudinem, sedem cælestem diuinæque maiestatis speculationem: lux cælestis candoris conuersa fuit in tenebris. Hinc quæri posset an intellectus diaboli per peccatum fuerit in tenebris: ita quod non habeat lucem illam intellectus cognitiuam ita subtilem & claram, sicut priùs habebat. de quo vide S. Thom. *in d. q.* 16. *art.* 6. *de demo.* vbi concludit in effectu quod Diabolus peccando proprietatẽ naturæ suæ angelicæ non amisit, sed naturalia in eis adhuc integra remanent & splendidissima. idem sentit D. o. *in lib. de diuit. nomi. c.* 3. *& not. in d. c. nec mirum* 26 *q. d. § sed hoc quisdam fallit &c.*

Intellicentia diaboli acutissima.

¶ Quo ad ea verò quæ sunt diuinæ cognitionis, prout est scientia futurorum ex certa ratione secreta cordis hominum & similia ista enim omnis intellectus angelicus etiam angeli boni est incapax ex se ad cognoscendum & comprehendendum, & propterea indiget quodam superiori lumine illustrari ad ipsa cognoscenda, quod lumen est diuinæ gratiæ & ad hoc non perueniunt nisi angeli boni per gratiam angelus autem sathanæ est indignus & incapax istius gratiæ propter peccatum *de cons. dist. j. hi, duo, & imò nõ potest veraciter futura prædicere.*

Intellectus diaboli indiget superiori lumine ad diuina cognitionem.

Angelus vterque naturalia nouit.

¶ In his verò, quæ naturalia sunt, vterque angelus habet mirabilem virtutem & potestatem cognitiuam longè supra humanum intellectum, adeò quod ea, quæ sunt hominis scientiæ quodammodum impossiblia ipse Diabolus videt omnia, & expressè cognoscit, quippe quia ipse est spiritus liber & eleuatus, & dicitur substantia spiritualis & incorporea, ita appellatur ab omnibus Theologis, nulloque premitur pondere carnis seu alia corporea ponderositate, quibus possit eius velocitas intellectus quoquomodo offuscari aut impediri, quominus videat & expressè cognoscat omnia quæ conueniunt naturæ angelicæ, *vt suprà dixi:*

Angeli præsentia & præterita norunt.

¶ Et ideò aut nos loquimur de scientia præteritorum, aut præsentium occultorum, quę homini sunt ignota penitus, & istorum ipse est optimus interpres & cognitor. *ita dicit S. Thom. j. d. xvi. ar, vi. & S. Aug. in lib. x. de ciui. Dei. & not. in c. nec mirum. xxvi. q. v.*

¶ Hinc est, quòd Diabolus cognoscit atque videt omnia furta etiã latentissima, & eorũ fures, & alia huiusmodi crimina licèt occultissima sint: vt sunt cõiurationes, tractatus, incendia, assassinia, homicidia occulta, falsitates, sacrilegia, stupra, adulteria, & his similia: non solùm quæ fiunt inter præsentes, verùm etiam & inter absentes, & in partibus multum longinquis atquè remotis: ex quo ipse omnibus his ictu oculi hominis præsentialiter adesse potest, & de illis notitiam haud dubiam nobis exhibere potest: *vt patebit. j. in eadem qui.* in quibusdam exemplis: exceptis tamen hominum cogitationibus in mente retentis. quæ licèt sint de præsenti: tamen Diabolus illas ignorat, maximè quando nondum fuerunt deductæ ad cognitionem alterius per aliquem actum extrinsecum aut signum. illorum enim solus Deus est cognitor & verus interpres: *vt habetur Matt. 22, c. & Marc. 12. & dicemus. l. eo. q.* 10. futurorum

Futurez in capax Dæmon.

quoque diabolus est incapax: sed si deuenerit ad cognitionem quandam coniecturalem & demonstratiuam, siue inclinatiuam: quia hanc habet ex consideratione corporum cælestium & motus astrorum, sicut astrologus: sed ista dicitur dubia & incerta notitia: quia potest abesse à veritate *vt not. in c. epi. 26 q. 5 & c. sortes. s. auguria*

eadem

*eadem causa.q.*4.

¶ Et ideò dicit.S.Thom.*d.q.*16.*art.*7.quòd futurorum duplex est cognitio: vno modo cognoscuntur futura quantum est in se ipsis & natura sui: & hæc cognitio pertinet ad solum Deum: nulla enim creatura habet istam facultatem nisi ex diuina gratia specialiter fuerit sibi reuelatum, sicut fuit sanctis Prophetis: & ideò bene dixit Esa. 41. *c. annunciate nobis quæ ventura sunt & dicemus quia dij estis vos.*

Futuror. duplex cognitio.

¶ Alio modo cognosci possunt futura in suis causis.s.quantum ad causas suas actiuas, vel secundùm potentiam causarum & hæc est illa cognitio coniecturalis & dæmonstratiua, *de qua supra proximè dixi*, & de hac Diabolus participare potest quippe quia ipse cognoscit principia rerum & est illi magis nota virtus causarum naturalium, quàm hominibus, nã per scientiã astrologię, vel per alia signa, & coniecturas faciliùs & certiùs cognoscit diabolus futura, quàm homo, quia subtiliùs cognoscit causas ipsarũ rerum naturales, & quæ antecedũt rem ipsã essentialiter, quæ nos vocamus indicia & signa rerum: quia sunt principia quædam futurarum rerum quæ procedunt operationes naturales postmodum successuras, siue euentus rerum futurarum: & per ista fuit inuẽta prognosticatio per astrologiam, quæ fit iuxta demonstrationes & inditia astrorũ & corporum cœlestiũ: is igitur qui per scientiam & notitiam ipsam futura coniecturaliter & inclinatiuè prædicere quærit, non peccat si dixerit quòd sicastra minantur, siue demonstrant: sed dicendo affirmatiuè & certitudinaliter, prout res sunt, vel erunt in esse suo, peccat grauiter: *vide Abb. & alios cano. in c.ij.extra eo.tit.* & ideò Diabolus vt videatur habrre maiorem potestatem & se esse æqualem Deo, non veretur futurorum quorumcunque velle clarè certam notitiam necessariam demonstrare, & rem futuram, quæ adhuc nõ est in rerum natura certo modo futurã, prout erit in suo esse demõstrare quando venerit in lucẽ, & erit certa in rerum natura: sed in hoc mẽdax est & decipit hominẽ: quia istius notitiæ ipse diabolus est omnino incapax: vt cõcludit.S. Tho.*in.d.q.* 16.*arti.*7.*de dæmon.* & hoc idem cæteri Theologi concludunt & tenent.

Futuror: cognitio in suis causis.

Prognosticationis inuentio.

Diaboli astutia in reddendis responsis.

¶ Et propterea ipse diabolus, vt facilius homines decipiat, quotiescunque contingit de ipsis futuris interrogari semper respondere solet verbis implicitis dubiis & incertis, quæ ad vtrũq; sensũ accõmodari possunt affirmatiuũ s. & negatiuũ: vt patet exẽplo vaticinij strenuissimi Ducis armorũ dñi. Brachij senioris Perusini, qui paulò antequã cũ hostib⁹ cõcurreret & bellũ iniret cõsuluit dæmonẽ quẽdã quẽ astrictũ tenebat, nũquid futuri belli victoriã, vel suã aut suorũ stragẽ reportaret: & an ipse incolumis euaderet vel periret: cui responsũ dedit per ista verba: *videlicet ibis redibis, nõ morieris in bello*: & aliud quòd græcis pronũciasse legitur, videlicet, *Aio te Aeacidẽ Romanos vincere posse* quę verba media sunt adeò cõposita, quę adaptari possũt ad vtrũq; sensũ affirmatiuũ, s. & negatiuũ, hoc est victoriæ & succũbentiæ, siue mortis: & hoc modo decipere solet simplices credẽtiũ animos: & quoties rei euẽtus præter aut cõtra speciẽ consulentis succedit, tunc diabolus se optimè saluat in cõtraria opinione redarguẽdo ipsũ cõsulentẽ de ignorãtia sua, aut mala intelligẽtia verborũ suorũ aut cõtraria interpretatione. Et quia diximus suprà, quòd diabolus habet notitiã omniũ præsentiũ, quæ iam facta sunt vel fiunt tã inter præsentes quàm inter absentes, licèt nobis occultissima sint. Subdã exemplũ clarũ diebus nostris exortũ in ciuitate Perusina, vt referri audiui à quodã religiosissimo viro, & honesto sacerdote maturæ ætatis, qui retulit mihi cognouisse quẽdam presbyterũ Iacobũ Perusinũ, qui magicæ artis erat multũ eruditus: & sæpius experiebatur artẽ prædictã, quadã die dũ ipse presbyter Iacobus celebraret missam in Ecclesia Cathedrali Sancti Laurentij illius ciuitatis, dum esset circa mediũ missæ verteretq; faciẽ ad populũ ad dicendũ verba illa, quæ dici solent parũ ante consecrationẽ Eucharistiæ, videlicet, *Orate fratres* &c. loco illorũ verborũ dixit, *orate pro castris Ecclesiæ, quia laborant in extremis* & illo tunc eodẽq; momento Dux militũ Ecclesiæ vnà cum toto exercitu ab hostibus, quibus paulò antè concurrerant, succumbebant, & exercitus ipse ruebat, & scindebatur in diuersis partibus: & nihilominus distabant exercitus huiusmodi ab vrbe Perusina spacio quinquaginta miliarium vel circa, adeò quòd impossibile erat quòd

Responsa Dæmonum dubia & incerta

per

per hominem etiam currendo staffertam, siue per postas potuisset tam citò tale factum nunciari, Deinde interrogatus presbyter ille ab aliquibus ex circunstantibus; qui præconium ipsum audierant: quidnam sonarent verba illa, & ad quem effectum in illo mysterio missę; loco solitorum verborum, *orate &c.* promulgata fuissent: qui presbyter respondit ex tempore, quod ita dixerat: quia verum est quòd illo tempore tunc milites & exercitus Ecclesiæ, qui cum hostibus concurrerant succumbebant atque peribant: & quia auxilio indigebant ipse sacerdos orabat & intercedebat pro illis, interrogatus quis dixerat, vel reuelauerat sibi quòd milites & exercitus ipsi tunc succũberent: qui respondit, quòd spiritu sancto sibi tunc eadem reuelante, populo manifestauerat, & cum ista responsione illos quietos dimisit: nihilominus in rei veritate Diabolus fuit, qui illa dicto presbytero manifestauerat, de quibus sæpius interrogabat eum de ipsis militibus & exercitu, & de concursu atque victoria, & habita reuelatione à diabolo illam populo manifestauerat eo modo quo suprà; & licèt ea, quæ castris ipsis tunc contigerant, propter loci distantiam impossibile esset, quòd tam citò hominibus ipsis innotescerent: tamen diabolus, qui est spiritus liber, & incorporeus potuit illa videre, & præsentialiter interuenire, & ictu oculi se transferre Perusiam, & ea omnia dicto presbytero, auido illa scire, manifestare & aperire totam seriem facti sub breui verborum compendio: & ipse popopulo, prout fecit, aperuit. ex quibus apparet quod dęmon habet notitiã omnium præsentium & pręteritorũ tam eorum quæ sunt inter presentes, quàm eorum quæ sũt inter abſẽtes, quæcũq; sint absentia longa vel breuia.

Diabolus qui manifestauit presbystero Perusino.

¶ Aut nos loquimur de notitia rerum naturalium creaturam ab ipso Deo, siue natura, aut hominum operatione: & circa ista similiter habet mirabilẽ, virtutẽ cognitiuam, quia omnia, quæ à Deo creata sunt in mundo ipse cognoscit vna cũ virib. & virtutibus suis: ipse n. notitiam habet omnium herbarum nomina & vires suas, quas habent in foliis, festucis, atque radicibus: item omnia animalia terrestria, & eorum naturas & qualitates omnes: aues & volatilia cæli: item omnes

Dæmon habet notitiam rerum.

piſces & animalia aquatilia, omnium metallorum ſulphuriſque vires, omnium lignorum lapidumq; & eorum virtutes & potentias naturales habet in promptu.

Secreta naturæ non ignorat nec obliuiſcitur Dæmon.

¶ Et breuiter dicas, quod circa iſta naturalia & ſecreta naturæ in ipſo Dæmone nulla cadit obliuio nec ignorantia quia cuncta notiſſima repera ante oculos *ita dicit S. Thom. in d. tract. qq. q. xxi. art. vi in verſi. reſpondeo & quia peccando &c. & §. ad primum ver. ad vij. de Dæmon.* Idem concludit ille Prienas *in d. ſuo tract. &c. lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 7.* vbi recitat quod Dæmon quicunque etiam minimus nouit omnia cum ſuis viribus: & proprietatibus.

¶ Primò enim nouit omnia elementa.

¶ Secundò omnia metalla.

¶ Tertiò omnes lapides. ¶ Quartò omnes herbas.

¶ Quintò omnes plantas.

¶ Sextò omnia reptilia terræ. ¶ Septimò omnes aues.

¶ Octauò omnes piſces.

¶ Nonò omnes orbes & motus cælorum.

¶ Decimò omnes & ſingulas ſtellas, figuras, & ſigna cæleſtia, ac eorum influxus & omnium prædictorum virtutes & potentias naturales, ex quibus infinita quodammodo ſumuntur venena, quorum quædam ſunt ad nocendum occidendúmque, quædam verò orta ſunt ad ſanandum quę dicuntur bona venena ex quo natura illa procreauit ad medelã. *l. 3. §. hac adiectio. ff. ad leg. cor de ſica.*

Dæmon & notitia quam habet de rebus naturalibus.

¶ Cùm itaque Diabolus habeat notas omnium ſupradictorum, nomina, virtutes, atque potentias naturales ſicut melior medicus quàm repeciri poſſit in vniuerſo orbe terrarum, & propterea dicunt Theologi quod iſte Diabolus eſt optimus philoſophus, theologus, arithmeticus, mathematicus, dialecticus, phyſicus, grammaticus, muſicus & medicus excellentiſſimus: qui modica experientia quoſcunque viros etiam excellentiſſimos & practicos dictarum artium & peritiæ mirabiliter ſuperaret: & ideo ex eorum ſiue earum mixturis ipſe Diabolus facit vel facere inſtruit ſuos ſortilegos, quomodo & qualiter agere debeant, vt componant venena illa ad formandum ſortilegium ſiue facturam, & diuerſas inducere ægritudines in humanis corporibus, quorum venenorum & maleficorum quædam componunt ex herbarum

rum foliis, festucis aut radicibus, quæ sunt mirabilis virtutis & potentiæ: & quædã sunt, quæ nõ oriuntur in partibus nostris, sed illas affert Dæmon ex Ægypto aut ex partibus orientalibus seu aliis: vbi nascuntur & habent meliores vires, vt aliàs à quibusdã magicis per me examinatis referri audiui. ¶ Quædã verò ex lignis. ¶ Quædam ex lapidibus. ¶ Quædam ex metallis scilicet ex plumbo, ære, stanno, argento viuo, quod appellant Mercurium. ¶ Quædam ex reptilibus terræ venenosis.

¶ Quædam ex proprio serpentum veneno.

¶ Quædam ex auium, aut animalium, siue piscium venenosorum membris vel intestinis, quæ habent diuersas proprietates à natura in quibus insunt diuersa venena, & virtutes, seu potentiæ naturales quæ diuersas operationes inducunt. *vide S. Aug. lib. 4. q. 24. de ciui. Dei. & S. Tho. in d. trac. qq. quæst. 6. artic. 10. in titu. de miracul. & Prier. in suo tract. de strig. mag. lib. secundo. c. 7.* *Veneficiorum puluis maleficialis.*

¶ Quædam enim redigunt in puluerẽ, & hæc vt plurimum miscentur in ferculis vel potu, ex quibus fiunt diuersa pocula, *de quibus dicemus infra eo, q. 11.* Quædam verò redigunt in pinguedinem, cum quibus faciunt diuersas vnctiones, nec verentur quandoque in ipsis pulueribus siue mixturis commiscere pinguedinem siue angiam quam sumunt ex proprio corpore christiani, aut infantis defuncti sine baptismo, & hanc ipsi appellant *pinguedinem pagani*, quam dicunt habere mirabilem virtutem, & cum ipsis & dictis pulueribus aliisque rebus adiunctis diuersas componunt vnctiones maleficas, ex quarum tactu, aut aliorum cibo vel potu, in humanis aut brutorum corporibus infinitæ causantur ægritudines & morbi intrinseci: quandoque ex his prouenit lucis priuatio: quandoque verò membri debilitatio, neruorum attractio, dolor capitis, dentium, pectoris, stomachi, ventris, cordis. & iste sæpius cæteris euenit: quandoque renum dolor intensus aut alterius membri & partis corporis. *Pinguedo pagani qua & cuius sit virtutis.*

¶ Quandoque verò prouenit febris, tussis, dementia, phisis, hydropisis, aut aliqua tumefactio carnis in corpore, siue apostema extrinsecus apparens: quandoque verò intrinsecè apud intestina aliquod apostema fit

adeò terribile & incurabile, quod nulla pars medicorum id sanare & remouere potest, nisi accedat alius maleficus siue sortilegus qui contrariis medelis & remediis ægritudinem ipsam maleficam tollat, quamfacilè & breui tempore remouere potest cæteri verò medici, qui artem ipsius medicinæ profitentur nihil valent & nesciunt afferre remedium: & hoc est quod dixit. S. Aug. *in lib. 10. de ciui. Dei. & not. in. c. nec mirum §. ac hæc aut. xx. vi. q. v.* vbi dicitur quòd ista remedia, quæ fiunt ad tollendum istas maleficas ęgritudines nulla ars commendat medicorum, & imò sunt valde prohibita de iure cano. & Ecclesia multum reprobat illa. *xxvi. q. vij. admoneant. & latiùs dicemus infra ea q. loco suo.* Si igitur remedia huiusmodi non adsint corpus ipsum maleficiatum paulatim consumitur, vsque quo deuenit ad extremum vitę: quandoque verò velociùs occidunt. quando volunt inferre mortem absque remedio adhibent venena atrociora, quę vitam ipsam citiùs perimunt.

¶ Quędam etiam faciũt vt inducant abortiuum pręgnantis mulieris & hęc dicuntur pocula abortionis, *de quibus habetur in l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pan. & l. iij. §. hæc adiectio. ff. ad le. cornel. de sica. et l. diuus. ff. de extraord. crimi. vbi est. glo. not. l. cicero. & l pregnantem. ff. de pæ. de quibus diffusiùs dicemus. j eod. titu. q. xiij.*

¶ Quãq; verò inducitur desiccatio dolactis in nutrice.

¶ Quædam fiunt ad desiccandum totum lac vnius gregis, vel secundi armenti vaccarum, adeò quòd nihil casei penitus reddant: quamuis anteà in maxima abundantia reddidissent, & similiter abortiones totius gregis vel armenti inducere possunt: prout aliàs vidi & habui, in facto Romę, quòd duę maleficæ mulieres cùm istis maleficiis perire fecerant abortando multos secundùm fœtus & lac matrum desiccauerant penitus.

Generationem impedientia veneficia.

¶ Quidam verò cum eisdem compositionibus & venenis impediunt in masculo vel fœmina virtutem generatiuam emittendi sperma.

Cœundi impotentia in manibus & fœminis.

¶ Quandoque verò in masculo membri languedinem, & omnimodam impotentiam coeundi: in muliere verò vuluæ arctationem talem, siue matricis indignationem talem, quę summopere abhorret concubitum & viri

accessum

accessum ad coëundum:& pati non potest aliquo modo copulā carnis: vnde euenit quandoque, quòd durāte huiusmodi maleficio & impedimento Ecclesia mandat matrimonium ipsum separari & impartiri licentiam alteri coniugum, qui vel quæ non patitur impedimentum ad alias nuptias conuolare: sed hoc procedit quando impedimentū ipsum durauit triennio: deinde alter vel vterque coniugium fatetur impotentiam suam, tunc adhibita septima manu propinquorum aut vicinorum fit separatio ipsius matrimonij per Ecclesiam: *vt habetur in. c.1.& c. fi. de frigi. & malefi. & ibi Panor.* & imò dixit Host. *in sum. eo. titu. de sorti. § fi. in fi.* quòd isto casu Ecclesia credit sortilegiis & illorum effectibus, *de quibus habetur. xxvij. q. i si per sortiarias*, & pro clariori huius rei intelligentia exemplum facti exhibeo. *Matrimonij dissolutio ex maleficio.*

¶ In agro Sabinensi in quo hęc maleficarū secta plurimum inualuit & de præsēti quoque magna ipsarum copia reperitur. Quidam vir egregius literatus, & illæsæ conditionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis ortū habuit, licet modo sit senex, quadam die à quinquennio circa mihi retulit quòd ipse, cum erat in flore iuuentutis suæ tempore quo sponsam duxit, ad matrimonium consummādum opera & ingenio cuiusdam maleficæ mulieris, quam mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit, & adeò fortiter apprehensus fuerat dicto maleficio, quòd cum vxore ea nocte & posteà per multos dies nullum penitùs debitū reddere potuit, ex quo habebat maximam verecundiam & nunquam cessabat admirari, cōsiderans, quòd priùs erat perquam validus in simili actu carnalis copulæ, ex quo maximā solitus erat habere delectationem: tunc verò contra adeò quòd sua misera vxor eiusque parentes reclamare cæperunt, primò priuatim putantes postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem, adeò quòd iste sponsus, pro dolore & verecundia, quasi demēs & desperatus euaserat: & multos ac multos medicos conuocauit vt liberaretur ab ipsa infirmitate & impedimento, & nihil proderāt sibi: demum quidam senex ipsi consuluit, vt mitteret in quibusdam montibus altis pro quodam magno & solenni magistro, qui vocabatur *Magister magnæ experientiæ*, qui in veritate erat solennis magus & male- *Magister magnæ experiētiæ quis.*

ficus, qui quamprimum vidit ipsum sponsum cognouit illius infirmitatem, & breui tempore illum liberare spopondit vna nocte tantùm, & iussit quòd dormisset illa nocte cum vxore, et priùs exhibuit quoddam poculum dum volebat ire dormitũ, & præmonuit ipsum eiusque vxorem ne illa nocte munirent se signo crucis, neque timerẽt aliquo pacto si aliquid ea nocte viderẽt vel audirent: quia non poterant sibi nocere. qui maleficiatus, cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit: quinta autem noctis hora vel circa cœpit audire maximos tonitrus, pluuias tempestosas & fulgura quam maxima deinde terræ motus adeò terribiles quòd tota domus quassabatur à ventis, velut arbor quæ quassaretur à ventis: deinde audiuit voce humana quosdã magnos vlulatus & clamores, & auertens oculos vidit in eius camera plus quã mille vt apparebat, ad inuicem certantes & vnguib9, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies, & vestimenta tota: inter quos vidit mulierẽ quandã, quæ erat alterius vicini, & dicebatur quòd erat malefica: de qua ipse sponsus multũ suspicabatur, ne ab ea pollutus fuisset: quæ vltra oẽs maioribus gemitib9 & vlulatibus cruciabatur, & crines facieq; suã totã vnguib9 lacerauerat propter quæ ipse maleficiatus dixit quod aliquantulum pertimuit à principio, dubitãs ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri re assumpsit vires: vxorẽ verò semper tenuit sub pannis absconditam ne ista videret: postquàm verò ita certauerãt per mediã horã vel circa ingressus fuit magister in camerã prædictã, & erat tũc circa mediã noctẽ: ad cuius ingressum oẽs illi pugnantes vnà cũ muliere ipsa statim disparuerunt & abierunt penitus: ipse autem magister accessit ad ipsum maleficiatũ, & illius humeros tetigit manu perfricãdo aliquantulum dicendo, quòd non dubitaret amplius quia iam liberatus erat: & illinc discessit: post cuius recessum dictus maleficiatus sentit paulatim calorẽ quendam in renibus & lũbis: ita quod mẽbrũ virile cepit erigere vultũ & subito saliit: & ipse apprehẽsa vxore reddidit debitũ satis pingue cũ maxima dulcedine & delectatione. & deindè prosecutus fuit vsq, ad senectutẽ & suscepit optimã prolẽ vtriusque

Magus quidam celebris.

Maleficiæ certantes inuicem.

Potentia generatiua restituta.

que sexus: & ego quosdã ex suis filijs cognoui & allocutus fui cũ eius vxore tunc vetula: quæ omnia prædicta ingenuè fassa est dicẽs, quòd nunquã diebus suis grauiori fuit pulsata timore quã nocte illa *de qua supr.* Alia etiã plura exempla de hoc referri possent quæ causa breuitatis omitto. vide illũ *Prier.ni d. suo trac. de strigma. de modo. &c. li.2.c.2. vbi in 3. puncto* refert exẽplum cuiusdam ditissimi Comitis diœc. Argentin. qui huiusmodi maleficio steterat biennio impeditus, quòd nunquam potuit vxoris Comitissæ virginitatem deflorare, quæ pulcherrima erat: *vide ipsum.*

Ligatura Comitis Argentin.

¶ Post hæc quæro, an isti malefici & magi possint eorum arte, & Dæmonis suffragio inducere pluuias grandines & fulgura, aut magna tonitrua, & etiam an possint quando illa venerint remouere & facere vt cessent. & videretur dicendum, quòd non, quia ea, quæ de cælo veniunt & ad nos descendunt diuina dispositione proueniunt à corporibus cælestibus, vel ab aëre mediante ordine quodam naturali dictorum corporum & illorum coniunctionum, secundùm quod clarè demonstrant astrologi: tamen dicas, quòd isti possunt Dæmonis industria inducere imbres, grandines, & fulgura, & alia de quibus suprà & è conuerso ea sic irruẽtia remouere: & ratio est: quia Dæmones possunt elementa concutère & inducere ventos, pluuias, fulgura & grandines inducere: & hoc est quod dicit tex. *in l. multi. C. de malefi. & mat. l. eorum in fin. eo. tit. in d. l. multi.* dicitur quòd multi sunt, qui magicis artibus manibus accincti elementa concutiunt &c. per quæ omnia supradicta proueniunt. *in d. l. eorum.* dicitur quòd ipsi malefici possunt tempestates ipsas remouere, & id operari ne segetibus terræ nascentibus officiant. & propterea intra ciuilia nolũt quòd isto casu maleficus siue malefica puniatur quando illorũ affectus tẽdunt ad bonũ & vtilitatẽ: istarũ enim maleficarũ vna componit maleficiũ, altera tollit: vna instruit, altera destruit: vna polluit, altera sanat: vna impedit, altera soluit impedimentũ: & sic vna ludit alteram: diabolus verò vtranque, vt plurimum ea quæ destruit maleficium indicat alterã maleficam siue maleficũ, qui vel quę maleficium fecerat, non tamen verbis expressis, sed quibusdam signis

Maleficia bonum operantes non puniuntur in iure.

signis & coniecturis, ex quibus facilè comprehenditur qui fuerit: & hoc prouenit astutia & faliacia Dæmonis qui delectatur in fraudibus & scandalis hominum: *vt dicunt Theologi in locis supra not. & habetur in c. Episcopi & nec mirum 17.q.5.* ¶ Cùm itaque ægritudines, mortes, & accidentia, *de quibus suprà* proueniunt ex prædictis mixturis & rebus naturalibus, non est dicendum, quòd procedant ex illis cæremoniis & imaginibus seu illarum tactibus & sacrificiis & aliis turpibus obseruantiis, *de quibus suprà*: sed ideò cæremonias illas obseruant, & baptizant imagines, & alia huiusmodi faciunt: quia diabolus, *vt aliàs diximus suprà*, summopere delectatur in sacrificiis illis, quia cupit adorari, & vt faciliùs ipsi sortilegi & malefici ad illa deueniant, diabolus persuadet illis, quòd ex huiusmodi obseruantiis & solemnitatibus effectus, *de quibus suprà*, proueniunt: sed valde mentitur quia proueniunt ex naturalibus rebus, *vt suprà vidisti* eodem modo dicendum est de sortilegio siue maleficio amatorio, in quo sæpius de modo instruit & mandat commisceri sacramenta Ecclesiæ vel sanctorum martyrum reliquias, hostiam sacratam & similia *de quibus suprà 3. q. in ij.* specie tamen effectus amoris & flexibilitatis pudici animi libidinem non prouenit virtute illius sortilegij siue maleficij: sed virtute diabolicæ tentationis, & vtriusque solicitationis, & persuasionis intrinsecæ & extrinsecæ *vt ibi dixi*. sed hoc ideo facit diabolus vt faciliùs adoretur, & turpiùs diuinum cultum tractet, & dissipet, & illius destructionem quærat.

Cæremoniis magicis morbi non inferuntur.

¶ Sed quæri, posset quare Deus permittit Diabolus quòd tam turpiter res diuinas & cultum suæ adorationis deturpet, & destruat quodammodo, cùm facile posset illi resistendo omnia ista prohibere ne fierent, sicut aliàs non permittendo impedit Dæmonem ne possit quædam alias facere, qui alias de sui natura facere posset: *vt dicemus infrà q. seq* Respond, secundum communẽ Theologorũ conclusionẽ, quod ideo Deus non prohibet hominem hæc facere ne videatur sibi velle auferre liberi arbitrij potestatem, quam à principio sibi dedit, vt possit operari bonum & malũ ad libitũ suum & impediendo ne incidat in malum videretur sibi auferre illam libertatem

Liberi arbitrij potestas homini à creatione concessa.

tatem & velle illam omnino fieri bonum. nec igitur rũpat aut violet legem, quam à principio ipse constituit, vt sequatur ordo naturæ, sicut à principio ordinatum fuit: ideò non impedit hominem, quod non faciat ista; & quæcunque alia mala quando vult operari malum alioquin quis dubitat quod decorẽ remittente hæc fieri minimè possent. Sed hanc potestatem liberi arbitrij homini dedit vt posset operari bonum & malum quodcunque velit ad libitum suũ: si bonũ fecerit consequetur gloriã, si verò malum perpetuam damnationem. Ded tq; diabolo facultatẽ tentandi, vt posset potestatem ipsam contra quoscunque indifferẽter exercere: *vt not. Gen. 3. & Matth. 4.* ipsemet Iesum Christum potestatem illã tentandi expertus fuit: *vt habetur etiam Marc. 1. & Luc 4. c. in princ.*

Liberum arbitrium cur dederit Deus homini.

¶ Sed antequam ad vlteriora deueniam. Quæro aliqua d. remediis istis, quæ fiunt erga maleficiatum ad tollendum maleficium & liberandum maleficiatum. Et primò quæro an liceat impunè consulere sortilegiũ siue maleficũ vt dissoluat facturas, & liberet ægrotũ à maleficio, & siluester an liceat incantare & coniurare imbres, grãdines & fulgures, ne noceant fructibus arboris, aut plãtis, Et dic breuiter, aut nos loquimur de iure ciuili aut de iure canonico primo casu licet impune consulere & adhibere sortilegiũ siue maleficũ ad faciendum opera quæ vertuntur in bonum & prosint. & non debet quis pro bono opere cruciari. *l. eorum §. fin. & ibi Bar. hoc notat expresse C de malef. & Math.* & hoc est clarum de iure ciuili sed de iure canonico non licet aliquo modo etiam pro recuperãda corporis sanitate quærere remedia diabolica & superstitiosa licet aliter sanitas ipsa recuperari nõ posset, nisi per remedia prædicta, ita dicit text. ad literam *in c. admoneãt. 26. q. 7. & tangit verbũ Panor. in c. 2. cõsortij.* vbi potiùs sanctissimi Põtifices patiũtur bona ecclesiatũ furto subtracta penitùs perdi, quàm quod quærantur per remedia & artẽ huiusmodi, & hinc est quod ecclesia potius tolerat dissimulationẽ matrimonij & tanti vinculi sacramẽtalis fracturam, quàm quòd permittere & concedere maleficiatũ cõtrariis maleficiis liberari *tex. 24. q. 6. si per sortarias & de frig. & malef. c. fi.* & ratio huius est: quia magis expedi pati in corporis iactura quàm animæ *dict. capit. fin. de sortileg. argu. capit. felire. de maior. & obedien.*

Remedia contra maleficia & iure canonice interdicta.

& ibi Panor. & omnes scribentes, ad quod ius ciuile non considerauit, quod principaliter tendit ad conseruationem temporalium. *d.c. solite. & not. doc. in d.c. admoneant. & no etiam in c. nec mirum. §. ad hac. 26. q. 5. quòd tenementi.*

¶ Item dicendum est de remediis superstitiosis, ligaturis, & appendiculis; quæ fiunt per ipsos sortilegos, siue maleficos, ad sanandum alias ægritudines non maleficiales: vt est febris, dolor capitis, ventris, & similes quas amouere non licèt huiusmodi remediis: & hoc est quod vult dicere tex. *in d.c. nec mirum §. ad hac omnia &c.* vbi dicit quòd ad hæc pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quas ars, non commendat medicorum: quibus autem pœnis puniantur, qui præmissa faciunt vel consulunt facientes, *dicetur infrà eo. ti. q. 11.*

Curatio superstitiosa.

¶ Præterea non prætermittam hunc notabilem casum, qui sæpissimè occurrit in facto maximè apud rusticos: reperitur quidam ægrotus aliqua ægritudine, non maleficiali, loco medicorum, quorum vt plurimum habent penuriam, adducitur mulier, quæ quibusdam verbis, & remediis asserit velle ægrotum breuissimo tempore liberare: ægrotus verò qui est puræ conscientiæ dicit, caue, quia nolo curari per remedia superstitiosa, & ab Ecclesia reprobata: quia magis expedit, vt patiatur corpus quàm anima, *vt suprà proximè diximus*: & illa respondet, quòd nullatenùs dubitandum est de hoc, quia ipsa cum sanctissimis precibus, & orationibus, ac remediis Ecclesiasticum vult ipsum liberare, & incipit facere ligaturam & dicere ægroto: quòd dicat cum deuotione salutationẽ angelicam aut orationem dominicam. s. Aue Maria vel Pater noster: & ipsa quoque magistra aliquas preces alta voce promulgat, deinde duo vel tria verba dicit submissa voce, quæ nullum sapiunt diuini cultus odorem: & licèt per illa verba expressa non constet, quod fiat dæmonis inuocatio, tamen non possunt congruè adaptari ad sensum præcedentium verborum: quippe, quia quo ad illa longè extranea sunt, quæritur, an dicta remedia sint reproba & superstitiosa: & quilibet diceret quod nõ, ex quo non constat aliquid expressè de malo: sed de bono patet expressè.

Ligatura cum precibus ad remedia morborum.

Solut.

¶ Solut. *tu dic videlicet quod scribit S. Thom. in sum. q. xcvi. art. ij. in tit. de superstitio. & d. Ioan. lec. in sum. confe. eo. titu. de sortil. c. xi.* quòd in istis remediis plura sunt cõsideranda. Et primò considerandum est vtrum remedia illa naturaliter tales effectus sanitatis causare possint, quod facilè indicabitur consilio medicorum, quòd si tales effectus naturaliter concipere possunt non erunt iudicanda superstitiosa, sed vera & naturalia, ex quo medicinæ professio approbat illa: si verò tales effectus naturaliter parere non possunt, sunt omnino illicita & damnata, quia necesse est, quòd pertineat ad quædam tacita pacta cum dæmonibus inita. *vt not. S. Aug. in lib. 21. de ciuit. Dei & habetur in d. c. nec mirum. §. adhuc omnia. 26. q. 5.* Hoc enim specialiter apparet & cognoscitur secundùm ipsos, quotiescunque adhibentur aliqui characteres, seu nomina ignota, aut aliæ quæcunque obseruationes, quia manifestum est, quòd naturaliter efficaciam sanitatis & expulsionis ægritudinis illius habere non possunt: talia sẽper iudicanda sunt superstitiosa & illicita: & ista sit regula firma, per quam facilè iudicari poterit an remedia ipsa sint honesta, vel illicita, & superstitiosa: & hæc nota, quia sunt valde vtilia in foro conscientiæ, & multùm conferunt sacerdotibus, his maximè qui laicorum confessionibus incumbunt: quæ enim dicta sunt de verbis, eadem dicenda sunt de breuibus & scedulis: quas sęgius faciunt isti incantatores, vt suspensę deferantur ad collum, siue in sinu ipsius ægroti, vbi, si vltra nomina Dei, alias orationes, & preces, reperiuntur aliqui characteres, aut nomina ignota, vel malè sonantia ad præcedentia iudicãda sunt omnino superstitiosa, quia, *sicut dicit. s. Chrysostomus*, multi confingunt aliqua nomina hæbraica Dei & angelorum, & alligant, quæ non intelligẽtibus metuenda esse videntur: cauendum est etiam, ne aliquid falsitatis contineant: quia impossibile esset, quòd effectus dictorum operum possit expectari à Deo, qui non est auctor neque testis falsitatis, sed puræ veritatis. *vt habetur Ioan. primo*: plenum gratiæ & veritatis: illa etiã breuia reprobata sunt in quibus apparet nomina quædam ignota, ineffabilia & inusitata: vel sub hac conditione traduntur, quòd, quicunque portauerit bre-

Nominum barbarorum confictio.

uia huiusmodi apud se nullos timeat hostium incursus, aut insultus: vel quòd sibi aliquid boni continget, inueniet, vel consequetur, aut aliquid aliud simile: omnia ista sunt ab Ecclesia reprobata, meritò damnabilia, & puniẽda: *vid. d. lo. lec. in sum. confes. 13. c.*

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi, & Strigimagæ, siue Lamiæ an verè & corporaliter deferantur à diabolo quonis voluerint.*

2 *Diabolus potest somnia & imaginationes in humanis mentibus imprimere.*

3 *Febris est morbus naturaliter in humano corpore causatus.*

4 *Strigæ & maleficæ sunt extra protectionẽ Ecclesiæ.*

5 *Diabolus summopere nititur Christianos à vero cultu auertere.*

6 *Angelus quid propriè dicatur.*

7 *Corpora à Dæmonibus assumpta an sint vera vel fantastica.*

8 *Corpora à dæmonibus assumpta ex qua materia sint.*

9 *Corpora à dæmonibus assumpta an virtutem habeant generatiuam.*

10 *Sperma hominis oritur ex purissima substantia cibi iam digesti.*

11 *Sperma non generatur in corporibus à dæmonibus assumptis.*

12 *Dæmon potest assumpto corpore coire & generare. Filius ex dæmonis coitu generatus cuius filius dici debeat.*

13 *Dæmones multa agere eorum natura possunt: sed à diuina maiestate impediuntur.*

14 *Dæmones non faciunt miracula, sed bene angeli boni & homines.*
15 *Miraculum est testimonium diuinæ virtutis.*
16 *Dæmonis virtus vehemens est & acuta.*
17 *Dæmones possunt in homines dupliciter operari.*
18 *Dæmones possunt Deo permittente in corporali specie hominem de loco ad locum deferre.*
19 *Diabolus an naturaliter Christum super pinnaculum templi detulerit.*
20 *Spiritus siue angelicus siue humanus multæ est potentiæ.*
21 *Rei suæ quilibet dicitur moderator & arbiter.*
22 *Magi Pharaonis an arte sua virgas veraciter verterint in serpentes veros, non illusorios.*
23 *Animal brutum an arte diabolica & magica loquatur.*
24 *Asina balaam qua virtute ipsum fuerit bis allocuta.*
25 *Simulachrum fortunæ quondam Romæ habitum locutum fuisse Valer. Max. refert.*
26 *Sortilegium primò profitentes quam obseruent solemnitatem.*
27 *Sortilegium profitentes sub qua forma diabolum adorent.*
28 *Ratio legis principaliter est attendenda.*
29 *Strigæ & apostatæ differunt.*
30 *Apostatarum species sunt duæ.*
31 *Apostata quo casu sit deterioris conditionis hæret.*

SEptimò quæro an isti Sortilegi & Strigimagæ siue Lamiæ verè & corporaliter deferantur à dæmone, vel solũ in spiritu. Res. quæst. ista est multũ ardua & famosa Doct. vtriusq; facultatis tenẽt, q̃ deferũtur in corpore: sed dũtaxat deludũtur in spiritu, *per tex. in capitulo Episc.. vige-*

sima sexta.q.5. ex quo textu videtur firmiter probari ista opinio. Theologi verò tenent contrarium, quòd dæmon potest deferre corporaliter hominem viuentem de loco ad locum vero motu locali: & per consequens quòd defert istas lamias siue strigas corporaliter: *vt suprà*: quam opinionem rationibus, auctoritatibus & exemplis preclarè demonstrant: ego verò vtranque referam, demum superaddam opinionem meam. Fundamentum, *vt dixi*, prioris opinionis est textus *in dicto.c. Episcopi.* vbi dicitur, quòd *quædam scelerata mulieres retrò post Sathanam conuersa dæmonum illusionibus & fantasmatibus tam grauiter seducta sunt, quòd credunt se & profitentur cum Diana dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut domina, & certis noctibus ad eius seruitiam euocari.* & in fine dicitur, quòd *Dæmon quam primùm mentem cuiuscunque mulieris ceperit, & illam per infidelitatem subiugauerit, illicò transformat se in diuersas species personarum, & mentem quam captiuatam tenet in somnijs deludens, per quæque deuia deducit: & cùm solus spiritus hæc patitur, infidelis hæc non in spiritu siue anima: sed in corpore euenire opinantur.* Deinde subiungitur

Deportatio Sortilegarum non est realis.

ratio. *Quis enim in somnijs & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderit? quis verò tam stultus & hebes sit qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur?* Hæc sunt quæ in effectu dicuntur *in d. c. Episcopi.* per quem tex. dicunt manifestè probari, quòd istæ mulieres strigę siue strigimagæ, & strigones (vt vulgariter loquar) & cæteri qui sunt maleficæ professionis, non in copore, sed in spiritu duntaxat deferuntur; hoc est, quia

Delatio Strigum præstigiosa.

in somniis deluduntur à dæmone, & omnia quæ ipsi vel ipsæ asserunt corporaliter vidisse, tetigisse, fecisse, & præsentialiter interfuisse, omnes sunt illusiones dæmonum præstigiosæ, & figuræ apparentes oculis intellectus & mentis iam captiuatæ ipsorum virorum siue mulierum: quas figuras & apparentia signa, ac operationes illas diabolus tam subtiliter & diligenter accōmodat, quòd vnusquisque, qui illa videt in somniis, oculo mentis verè &

corpora

corporaliter vidisse non dubitet, imò teneat & firmiter credat more somniantis: & tamen verè corpus non mutatur de loco.

¶ Prætereà dicunt ipsi, si esset verum, quòd Dæmon deferret hominem corporaliter de loco ad locum tam veloci motu ad remotissimas partes, sequerentur plura inconuenientia, & maximè hoc quia posset ad libitum suum trahere quoscunque etiam inuitos, & illos deferre ad extranea & deserta loca, & compellere illos ad peccandum, aut malè tractaret eosdem: vel etiã quoscunq; cupidos perficere longum iter breuissimo tempore posset illos apprehendere per aërem corporaliter ictu oculi, & deferre vsque ad locum ipsum ad quem peruenire desiderant, & sæpius hoc faceret, quoniam ex his multi reperiuntur qui vellent euolare si possent. hi maximè qui magnorum principum secreta & ardua negocia tractat: imò posset etiam trahere hominem ad infernum: & sequeretur diuinæ legis destructio: quia data possibilitate in vno quò ad materiam corporalis delationis, sequitur in omnibus aliis, quæ sunt eiusdem ponderis & qualitatis: *vt dicit Sanctus Thom. in trac. q. prima partis q. v. in titu. de mira. & q 16. art. 9. & 10. titulo de dæmon.* quam potestatem, licèt Sathanas habebat tempore legis antiquæ ante Christi incarnationem & passionem, tamen per mysterium mirabilis passionis, illa potentia quam habebat Sathanas illius duplicis manus attrahentis & compellentis, partim fuit totaliter abscissa & remota: partim verò debilitata siue ingustata: *vt alias diximus. suprà. q. præcedenti* adeò quòd hodie non potest ista miracula facere, nec hominem deferre, aut compellere ad malum, secundùm quod concludit sanctus Bonauent. *in ij. sentent. distin. 19. q. ij. nume. 22. 23.* Item sequeretur aliud: quòd quotiescunque isti Sortilegi & malefici vellent aliquem incarceratum crimine capitali à furca vel vltimo supplicio liberare, possent vtique ad ipsorum libitum hoc facere, si dæmones possent aliquem corporaliter deferre: quia isti magi mandarent dæmoni, vt dictum incarceratum apprehenderet, & extra carceres incolumem deferret: quod esset valde mirabile si esset verum; quia isti essent domini dominantium, quinimmò ipsimet dum

Rationes contra transuectionem diabolicam.

capiuntur pro ipsis criminibus sortilegiorum: si possent à Dæmone corporaliter deferri, semper facerent se deferre extra carceres, & euitarent pœnas corporales, adeò quòd rarissimi aut nulli ipsorum perirent: & tamen videmus contrarium, quòd ipsi malefici tota die capiuntur, cruciantur mille tormentis, suspenduntur laqueo, concremantur igne, & multis aliciis suppliis afficiuntur absq; aliquo impedimento: vnde sequitur, quòd ipsorum corpora non sunt in Dæmonis potestate, sed animæ solùm.

¶ Nec est mirandum, si ea, quæ istæ strigimagæ & alij similes, vident oculo mentis, in apparentia, siue in imaginatiua intellectus dormiendo, asserunt verè & naturaliter vidisse, & corporaliter interfuisse: quia sæpe videmus quòd somniantes adeò verisimilia putant ea, quæ prius viderant esse in somniis, vt pro veris quandoque illa promulgare non dubitent adeò firmiter insistunt in illa opinione. Si enim vapores & fumositates ciborum ex stomacho insurgentes ad cerebrum similes effectus & somnia causare possunt (vt medici testantur) quantò magis Dæmon potest apparentias ipsas humano intellectui repræsentare & demonstrare mille rerũ species, quæ nullæ sunt: hoc enim negat nemo.

Febris quid sit

¶ Præterea si febris, quæ est morbus naturalis, & ex indispositione elementorum corporeorum vt plurimum causatur, & est calor mutatus in ignem, vt inquit Gale. *in priori parte aphoris. 6. c.* qui aggrediens quandoque partes illas cerebri intellectiuas, adeò illas vehementer apprehendit & præoccupat, quòd inducit phrenesim, ita quòd ægrotus vigilando & loquendo in meridie efficitur phreneticus, & ex sano intellectus efficitur insanus, demens, furiosus: & dum plures adsunt non veretur fatua quædam & extranea loqui & affirmare pro veris, item videre multa, quæ nulla sunt in veritate: si enim accidentia huiusmodi in animata permutant hominis intellectum, ita tenaciter & verisimiliter, quantò magis Diabolus, qui est substantia spiritualis, & creatura Dei animata, sensibilis, & ingeniosa potest istas imaginationes & apparentias demonstrare humano intellectui:

quia

quia cũ sit incorporeas põt partes illas imaginatiuas intellectus prçoccupare, & demonstrare per apparentiam aliqua esse, quæ in veritate nulla sunt, naturaliter & adeò veri similiter, quòd quis putet etiam medio iureiurando affirmare vera esse & interuenisse, quæ nulla sunt vera neque naturalia: vt *d. c. episcopi.*

¶ Sit ergo conclusio istius opinionis, quòd istæ mulieres striges nuncupatæ, aut viri eiusdem professionis non deferuntur à Dæmone in corpore aliquo pacto, sed duntaxat deluduntur in spiritu. Quæ opi. exemplo etiam comprobatur. Quidam maritus ex oppido quodam agri Sabinensis habens vxorem maleficam siue strigem (vt vulgariter dicunt) de quo tamen crimine maritus non habebat certam notitiã: sed suspicabatur satis de ipsa interrogata quandoque ab ipso, nunquid esset verũ, quòd ipsa esset talis professionis & sectæ: semper mulier ipsa audacter negauit; deinde paulatim crescente fama cõtra ipsam de isto crimine, quam maritus ex plurium virorum fide dignorum testimonio & relatione perceperat, quòd dicta vxor multùm strictè conuersabatur cum quibusdam aliis mulieribus: que erant strigç, & maleficæ publicæ, & quod interueniebat cũ eis ad multa turpia maleficia: & ad congregationes etiam nocturnas: vnde maritus decreuit velle animum suum declarare & ipsam in flagranti apprehendere, & cœpit inuigilare pluribus noctibus magna cum diligentia & attentione: & ita stetit vigil pro duodecim noctes vel circa: vt videret si ipsa de nocte ibat ad ludum Dæmonum, vel ad faciendũ aliquod maleficium, & singulis noctibus obseruabat inquirendo lectum postquã vxor venerat dormitũ, si reperiebat ipsam penes se: aut locum vacuum, & semper illam adinuenit, & manibus palpauit, quç apud ipsum iacebat. Deinde mulier ipsa paucos Dies vna cum quibusdam aliis mulieribus strigis & maleficis capta & incarcerata fuit: quæ vnà cum aliis examinata, demum confessa est venisse ad ludũ vnà cum aliis mulieribus incarceratis eius sociis, tali die vndecima mensis &c. & tali nocte, & hora &c. idẽ è cõuerso fatebãtur aliç. Maritus verò volẽs vxorẽ defẽdere asserebat sub grauissi iuramẽ-

Striges nullo modo deferuntur in corpore.

Confessio Maleficij.

to, quòd illa nocte, de qua dicebatur, & illa hora maximè vxor sua erat in lecto, apud ipsum iacens, & quod illā studiosè tetigit non semel tantùm: sed iterum & pluries: & allocutus fuit cum ea, ergo sequitur quòd corpus non patitur neque mouetur à Dæmone: sed solus spiritus hęc patitur per dictas illusiones.

Maritus vxorē Maleficam defendere conatur in iudicio.

¶ Contrariam tamen opinionem quam plures excellentissimi viri tenuerūt, quòd imò verè & naturaliter deferantur in corpore: & hanc opi. omnes ferè Theologi sequuntur. S. Bonauen. *in 4. sent. dist. xix. q. 3.* S. Aug. *in lib. 10. & 21. de ciuit. Dei.* S. Thom. *in sum. secunda secundæ q. xcv. arti. 5. in titu. de supersti.* & idem Thom. *in trac. qq. prima partis. q. 8. in tit. de mira. & q. 16. ar. 5. & 6. in tit. de Dæmon. &* quidam Modernus Theol. magister Syluest. prier. in quodam tractatu quem nuper edidit de strigi. Dęmon. miran. *lib. 1. c. penul. & l. 2. c. 1.* vbi nō tenet expressè, quòd possunt corporaliter deferri atque deferuntur à Dæmone ea maximè ratione, quia Dæmō natura sua, & secundùm eius vires & potentiam naturalem potest mouere & portare corpus longè etiam magis ponderosum quàm corpus hominis de loco ad locum motu locali, Deo tamen permittente & non aliter: & satis isto casu Deus videtur permittere quando Dæmoni non resistit in istis operibus, quòd non resistat, sed permittat, patet quia & viri & mulieres, qui fecerunt hanc professionem saltim expressam, vt faciunt communiter omnes istæ strigæ & maleficæ, quæ omnes sunt extra gremium Ecclesiæ & à communione fidelium penitus alienæ de quibus Deus & Ecclesia nullam penitùs curam gerit, & habentur sine reputantur pro creaturis diaboli: *vt not. 26. quæst. 2. qui sine Saluatore. & q. 5. d. cap. Episcopi in prin.* & pluribus aliis rationibus & auctoritatibus, *de quibus latiùs per eos in locis prædictis* concludentes in effectu Dæmonem deferre posse hominem de loco ad locum motu locali verè & corporaliter. & respondent ad dictum c. *Episcopi*, quorum responsio hoc concludit in effectu, quòd ille rex loquitur de alia secta mulierum longè diuersa ab ista. Ego autem olim adhærebam priori opinioni *per tex. in d. cap. Episcopi* nihilominus posteà ex longa rerū experientia, & causarū huiusmodi multitudine ne propter multas ac varias earū

Ratione probatur transuectio realis.

opera

operationes & exempla quorum aliqua vidi, aliqua vero à fide dignis accepi sum modo istius secundæ opinionis quòd deferantur in corpore. Pro cuius declaratione præponam. Primò aliqua euidentia. Secundò fundamenta quædam declaratiua. Tertiò nonnulla exempla subiiciam pro corroboratione. Quartò respondebo ad ea quæ dicuntur suprà pro priori opinione & & maximè ad *d. c. Episcopi.* Quintò & vltimò deducam inconuenientia quędam, quæ sequerentur tenendo priorem opinionem. Primò igitur pro euidentia præsuppono vnum, quod est tritum apud omnes Theologos & canonistas, quòd Diabolus inter alia desideria quæ ipse habet hoc vnum tenet, quòd summopere desiderat ab homine adorari: & sicut Deus maxima cum veneratione cultum habere, & in hoc vehementer satagit vt Christianos à vero diuino cultu auertat, & illos obedientes atque deuotos suæ potestati subiiciat: vt ab eis cultum ipsum recipiat: ita dicit. S. Aug. *lib.* 10. *de ciuit. Dei.* relatus per sacros canones. *in c. nec mirum* §. *magi. & sequen.* 26. *q.* 5. & S. Bonauen. *in* 4. *sent. dist.* 19. *q.* 3. S. Thom. *in sum. secunda secundæ. q. xcv. artic.* 5. *in titu. de superstit.* in quo quidem cultum eundem ferè, ritum & ordinē tenet, quē in vero cultu diuino obseruat ecclesia, & non solùm circa res & mysteria verùm etiā quo ad personas, sicut enim ecclesia & Christiana religio admittit plures viros diuersæ congregationis, habitus, & nominis sicut est congregatio & religio sancti Benedicti, quæ est monachorum: item sancti Augustini, Dominici atque Francisci & aliorum, qui licèt sint diuersi nominis & habitus, & circa modum viuendi diuersas regulas obseruent: tamen quò ad diuinum officium scilicet horas ordinatas & Missarum celebrationem, & alia pia opera omnes tendunt ad eundem effectum scilicet laudandi Deum & orandi pro animæ suæ salute & proximi: eodem modo Sathanas sub sua diabolica religione recipit plures professos diuersæ professionis, habitus, & nominis, qui habēt diuersos ritus & mores: tamē in effectu omnes tendūt ad idē scilicet ad laudādū & venerandū diabolum infernalem, & illi bonā fidelitatē & homagiū continuandū, & hoc est quod dicit tex. *in c. excommunicamus in princ.* Et primum & secūdum

Striges deferuntur in corpore ex 5. *rationibus.*

Cultus Dæmonis obseruatur iisdem ferè ritibus & ordinibus as inter Christianos & Catholicos.

de hæreti. facies quidem habētes diuersas, caudas autem adinuicem colligatas: quia de veritate omnes conueniūt in idipsam: de quibus quidem diuersis nominibus: ac di-uersorū ordinum professoribus sub eadem religione cō-stitutis, diximus suprà latiùs *eodem titulo. q. ij.* Secundò euidentaliter, presuppono quòd Angeli, tum boni, cùm mali secundū Philosophum & cōmuniter Theologos sūt substantiæ, quædā spirituales, intellectiuæ mobiles arbi-trio, & incorporeæ, quæ non dependēt à corpore. nec quò ad sui principium, nec quò ad finē & non habent corpora naturaliter sibi vnita. ita dicit. S. Tho. *in. trac. qq. disput. in prima parte titu. de mira. q. vi. &* licèt non habeant corpo-ra naturaliter sibi vnita possūt tamē quādocunque volūt assumere diuersas corporeas formas, & cum illis diuersi-modè hominibus apparere, & multas naturales operatio-nes in assumptis corporibus huiusmodi efficere: vt idem Thom. testatur *eo ti. q. vij. &* S. Aug. *in. iij. de trinit. &* idem Aug. *xij. c. super genesi.* Sed dubitatur, an corpora huiusmo-di sic assumpta sint vera & naturalia corpora; vel fanta-stica & apparentia? Sol. dic quòd nō sunt vera & natura-lia ex carne, ossibus, & neruis formata: sed sunt quasi na-turalia, & similitudinaria, & licèt habeant in se aliquas operationes naturales, sicut est motus localis, locutio, de-latio, comestio, potus, quamuis ista duo vltima sint natu-ralia, quę ad principium tantùm, non quò ad finē: quia cibi & potus assumptio fit naturalis in eis: sicut in homi-ne: digestio verò nulla fit, quia substantia cibi & potus non conuertitur in nutrimentum talis assumpti corporis & licèt plures habeant ex ipsis operationibus naturali-bus, non tamen omnes habent sicut est crescere, pingue-scere, nutriri, macrari, dormire, audire, generare & similia ista non habent, nec alia, quæ mutant formam dicti as-sumpti corporis, sicut esset etiam ęgrotari, pallescere-similia quę quidem corpora non dicuntur esse perpetuò & naturaliter vnita dictę substantiæ spirituali sicut est vnio animæ ad corpus humanum: sed est qualis qualis vnio, & adhærentia quædam sicut moti ad mobile, vel figurari ad figuram.

Angelorum definitio.

Corpora à Dæmonibus assumpta an sint naturalia aut apparentia.

¶ Deinde videndum est ex qua materia corpora ipsi dicuntur

dicuntur esse cõposita seu fabricata, an ex aliqua materia elementari simplici vel cõposita, aut ex alia substãtia separata. dic, quòd ex quolibet elemẽto cõfici possunt, nihilominùs magis cõmuniter fiunt aëre, quẽ ipsi angeli possunt faciliùs inspissare, & ingrossare, & corpus ipsũ formare: deinde in eorũ resolutione, dum à spiritũ separant similiter fit facilior resolutio: quia resoluuntur in fumũ & vapores: vt idem Thom. comprobat *eo. titu. quæst. vij. in fin.*

¶ Et quod dixi corpora huiusmodi non habere virtutem generatiuam est verum in angelo bono vtroque modo ex quo nullã habet operationẽ generandi: nec quo ad potentiã neque quo ad actũ: quia hoc non conuenit naturę angelicę quę coitum ipsum & omne aliud peccatum penitùs abhorret cuius est quodammodo incapax.

¶ Dæmones verò bene possunt in assumptis corporibus generare, quippe quia in coïtu carnali, sicut in aliis peccatis, summopere delectãtur: si qua tamẽ generatio ex illorum coïtu succederet illa non prouenit ex semine illius assumpti corporis, quod nullum habet in se: quia ex quo nõ habet virtutem digestiuã non habet etiã virtutẽ generatiuã, quia caret sãguine: nã sperma oritur ex purissima substãtia cibi iã bene digesti. vt inquit Auic. *fen. xx. in trac. pr. c. ij.* vbi dicit, quòd sperma est superfluitas digestionis quartæ, quę fit cũ cibus dispartitur in membris resudando à venis tertia digestione iam completa, & est de sũma humiditatis proxima coagulationi, ex qua nutriũtur mẽbra dura & vena arterię. Istę enim operationes naturales non cõueniunt corporibus assumptis per Dęmonem. quia non sunt naturalia, ideò nõ faciunt sperma, nec possuut per se ipsa virtute propria generare. Diabolus igitur in coïtu generat ex spermate alieno scilicet alicuius viri in sõniis polluti aut etiam in vigilia quotiescunque Dæmon in forma succubi se transformat: id est in forma mulieris & habet coïtum cum viro: tunc recipit formam viri: & quanto citiùs velocissimè accedit ad mulierẽ in forma scilicet viri, & assumens coïtum cũ ea intromittit dictum sperma in natura & matrice mulieris, & inde sequitur prægnantia mulieris infantis: & generatio,

Spermatis ortus.

Sperma non generatur in corporibus assumpiis.

Filius ex coitu Dæmonis natus quomodo dicatur.

ratio, ac si mulier cum naturali viro coitum habuisset tamẽ infans ipse si oriatur nõ dicetur esse filius Dæmonis: sed illi⁹ cui⁹ erat sperma. ita firmãt cõmuniter Theologi. S. Aug. *in iij de trinita. & xxi. de ciui. Dei. &. S. Tho. in dicto tra. qq. in prima parte tit. de mira. q. viij. ver. ad primũ.*

Angeli operationes in assumptis corporibus.

¶ Conclusiuè igitur dico in hoc secundo euidentiali, quòd Angelus tum bonus, cùm malus in assumpto corpore regulariter retinet & operatur omnes illas operationes naturales, per quas non alteratur forma assumpti corporis: sed remanet in esse suo & in eadem proportione figuræ & formæ: omnes verò operationes per quas alteratur forma siue figura corporis prædicti, *de quibus suprà diximus*, sunt illis prohibitæ ratione prædicta. ita firmant ipsi *Theologi in locis prædictis*: sed deferre corpus aut aliud pondus de loco ad locum, motu locali, non immutat formam dicti assumpti corporis, ergo sunt capaces istius operationis.

¶ Tertiò præsuppono, quòd angeli. i. Dæmones multa facere possent secundùm eorum naturalem virtutem & potestatem, quæ tamen facere non possunt, diuina prouidentia ipsos reprimente, eorum operibus resistente: & sic maiora possunt in habitu & potentia, quàm in actu. ita idem Tho. *in trac. qq. q. v. tit. de mira.* & Aug. *in. iij. de trini.* vbi dicit, quòd angeli mali quædam facere possunt eorũ virtute & potentia naturali, si permitterentur à Deo, quæ ideò facere nõ possunt: quia nõ permittũtur: impediũtur itaque quandoque ab illis agendis ad quæ eorum naturalis virtus se extendere potest: idẽ etiã cõprobat. S Bon. *in. ij. senten. lib. ij. disti. vij.* vbi latè disputat de virtute & potentia Dæmonum, quam habent respectu creaturarum, quid possint, qualiter, & quantum possunt & quantum eis permittitur à Deo, vbi enumerat plures operationes naturales, quas Dæmon facere potest tam in assumpto corpore quam sine eo.

¶ Quartò & vltimò præsuppono, quòd licèt angeli boni & homines quandoque per fidem & diuinam gratiam operentur miracula & faciant aliqua, quæ sunt vltra eorum naturalem virtutem & potestatẽ: dicit S. Aug. *in. iij. de trini.* Dæmones tamen miracula aliquã operari non possunt, vt sint vera miracula: quoniam miracula

ipsa

ipsa fiunt per gratiam & donum Dei:quia est diuina virtus in effectū, quę miracula facit mediante persona & instrumēto angelico, siue humano sicut gratia prophetandi tradita fuit sanctis prophetis simplicibus & ignaris.vt refert.S Grego.*in.4. dialogo*: *& idem Grego.in prima homel.sup. Ezech.* Miraculum enim siue operatio miraculosa est quoddam diuinum testimonium indicatiuū diuinæ virtutis & veritatis:vt dicit. S. Tho. *in.d.trac.prima parte. q.v. de mira. vir respondeo quòd si dæmonibus*, quorū est tota voluntas ad malum,potestas hæc daretur à Deo faciendi miracula,Deus ipse falsitatis eorum testis existeret,quod diuinæ bonitati penitùs incongruit. Concludēdum est igitur,quòd Dæmones non faciūt nisi ea,ad quæ eorum naturalis virtus se extendit & diuina voluntas nō refragatur sed permittit : *vt idem Tho. hac eadem testatur ibi.* Virtus enim Dæmonis est adeò vehemens & acuta, quòd multa opera quæ ipse facit, eius virtute & industria,& ex rebus naturalibus adeò bene componit & velociter exequitur, quod homines, qui illa vident, dicunt esse miracula,licèt in veritate non sint. Possunt ergo Dæmones mirabiliter in nobis dupliciter operari, nō modò per verā corporis transmutationē quando fit vera mutatio corporis. Alio modo per quandam illusionem sensuū ex aliqua immutatione imaginationis:neutra tamē operatio est miraculosa,sed per modum artis & naturę composita..*vt ibi vide in d q.v.* Quibus sic præsuppositis dico, quòd Dæmones Deo permittente possunt in assumpta corporali forma hominem deferre verè & naturaliter de loco ad locum motu locali.& per cōsequens illas strigimagas, & sortilegos professos deferant ad nutum in naturali forma ad quæcunque loca:quòd dictum probatur primò ratione per ea quę not.S.Tho. *in trac. qq. in prima parte.q.xvi.ar.x.* vbi dicit. Quòd in actionibus virtutum actiuarum considerandus est ordo rerum,qui non solùm attendit secundùm naturas ipsarum rerum : sed etiam secundùm earum motus.Habent enim & ipsi motus quendam ordinem adinuicem , qui dupliciter consideratur, vno modo secundùm propriam rationem , & secundùm hoc motus localis ad alios motus duplicem habet comparationem. Prima est,quia ipse motus est primus mo-

Miraculi definitio.

Dæmonis virtus acutissima.

tuum

Motus localis ad alios duplex est consideratio.

tuum secundo, quia per motum localem minima variatio fit circa mobile. nam cùm per alios motus varietur aliquid, quod est intrinsecum rei, puta qualitas, quantitas, accidens, aut forma substantialis per motum istum localem variatur solum corpus secundùm aliquid extrinsecum, quod est ipse locus, per cuius mutationem non mutatur nec alteratur res in substantia, vel in accidenti, aut alia qualibet eius qualitate intrinseca: & quantum ad hæc secundùm prædicta competit quòd corpora moueantur à substantiis spiritualibus motu locali facilius & immediatiùs quàm aliis motibus. Alio modo consideratur ordo motuum secundùm ordinem mobilium: sicut enim motus cæli est prior motu corporis elementaris, ita motus corporum cælestium est prior motu corporum inferiorum respectu ordinis, & secundùm hoc competit superioribus substantiis spiritualibus mouere superiora corpora cælestia: ita etiam inferiores substantiæ spirituales, quæ sunt Dæmones respectu peccati & priuationis gratiæ conuenit quòd mouere possint, & moueant corpora inferiora, siue humana sint, siue alia, quia data possibilitate in vno per consequens datur: omnibus aliis: his maximè, quæ sunt eiusdem ponderis vel magnitudinis: vt dicit idem Thom. *in d. tit. de Dæmon. q. xvi. art. x. in fine* & habetur per S. Aug. *in 3. de trini*: vbi dicit quod Dæmones colligunt quædam semina, ex quibus formant species quasdam siue animalia viuentia, quę fieri non possunt absque corpore mobili: ergo mouere possunt corpora inferiora de loco ad locũ motu locali.

Dæmon in forma humana an realiter detulerit Christum.

¶ Secundò probatur hæc opinio auctoritate sacri Euãgelij *Matth. 4. c.* vbi Diabolus in assumpta humana forma tentando Iesum in deserto adduxit illũ in sanctam ciuitatem: & statuit ipsum supra pinnaculum templi, quod est locus quidam excelsus & eleuatus: super quo Doctores antiquæ legis prædicabant & doctrinam legis prædictæ publicè populosque docebant, vt dicit S. Tho. *in glo. sup. d. c. 4. in versi. Diabolus autẽ &c.* vbi dicit, nota quòd omnia opera illius tentationis corporeis sensibus completa fuerunt, quia Diabolus tunc apparuit Christo in forma humana: & licet duæ sint opi. Theologorũ super illo pũcto, qualiter Christus statutus fuerit super illo

pinnaculo

pinnaculo, an per declarationē Dæmonis, vel quòd ipsemet pedibus propriis ascenderit mediantibus diabolicis persuasionibus: verior tamē opinio est illa, quòd fuerit portatus à Dæmone scilicet eleuatus de terra ; & vnico ictu siue momēto fuerit positus in loco prædicto: & hæc intelligentia magis conuenit literæ Euangelij, dū dicit, *statuit*, quod idē est sicut posuit, siue constituit: si enim pedibus propriis Christus ascendisset ad Dæmonis persuasiones, tex. dixisset *adduxit*, sicut dixerat suprà, quando illum adduxit in sanctam ciuitatem. vide S. Tho. *in* ..*glo*, Alber. Ma. *super d.* 4. & S. Bonauen. *in* 2. *sen. lib.* 2. *dist.* 7. *per totum.* quod manifestiùs demonstratur: quòd Christus delatus fuit à Dæmone ex eo, quòd omnes Theologi firmiter ibi cō ludunt, quòd Christus dum statueretur super dicto pinnaculo reddidit se inuisibilem circūstantibus qui ibi aderant, ne insurgerent clamores in populo, putantes miraculosè Christū ascendisse locum: qui si propriis pedibus naturaliter ascendisset, nō erat opus quòd se inuisibilē redderet, ex quo nihil mirandum fecisset. fatendū est igitur quòd Diabolus ipsum assumpsit de terra & raptim vnico ictu statuit illum super dicto pinnaculo. Cùm itaque Dæmon portauerit Christum in vero corpore, qui erat Deus & homo: & verum corpus humanum habebat ipsúmque mouit de loco ad locum etiam sursum quod difficiliùs est motu locali, Deo permittente nulla ratio diuersitatis redditur, quare non possit etiam Deo permittente portare homines istos, ipsósq; mouere motu locali ad nutum de loco ad locum eo maximè accedente hominis voluntate secundùm ea quæ diximus suprà *in iij. euidentiali.* Tertiò probatur sic, si humanus spiritus, qui est anima: quæ est inclusa in isto carcere terreno corporis humani habet vires mouendi corpus ipsum de loco ad locum: ascendendi, descendendi, currendi, saltandi, sistendi, & aliud quoque corpus supra suum portandi ad omne eius libitum, quæ est minus potens natura angelica: vt dicit S. Aug. *in* 3. *de Trini.* & S. Thom. *d. q. xvi. art.* 10. quanto magis Dæmon, qui est substantia spiritualis libera & soluta, nullóque premitur pondere carnis, quis neget quòd similes operationes naturales & longè maiores in assumpta corporali forma

Christus à diabolo de terra eleuatus est.

Spiritus omnes multa sunt potentia.

ma diuina potentia non reprimente operari non possit certè nemo: & quòd ipse Dæmon sit longè maioris roboris quàm homo, imò pluribus hominibus, simul habetur per S. Aug. *in lib. 10. de ciuit. Dei relatum 26. q. 5. cap. nec mirum §. super hoc.* non est igitur mirandum si Dæmon corpus humanum per æthera portare possit, & quàm velocissimè, dummodo diuina voluntas sibi non repugnetur ad quæ faciunt ea, quæ diximus *suprà in 4. euidentiali & quæ dicemus infrà in seq. membro.*

Quisque rerum suarum moderator & arbiter est.

¶ Quartò dico, quòd vnusquisque eorum quæ sua sunt est bonus moderator & arbiter. *in re mandata.* C. *manda.* & de rebus propriis quisque potest ad libitum suum disponere, imò ab ipso Domino auferri non potest absque eius libito voluntatis. *l. id quod nostrum est. ff. de reg. in l. si ff. de pac. & per Bar. in l. iuris gentium. ff. eo. tit.* Istæ enim strigimagæ, magi & sortilegi per illam professionem effecti sunt Dæmonis creaturæ, eo quòd sponte sua sub illius imperio & potestate se subiecerunt vt latiùs suprà diximus *in 2. & 3 q.* ergo sequitur quòd Dæmon de ipsis, siue in anima, siue in corpore, ad eius libitum quicquid vult disponere potest Deo permittente, qui in hoc Dæmoni nullum præstat impedimentum: sed relaxat sibi arbitrium & libertatem virium suarum: in istos dico professos, non autem in alios secundùm quod dicit S. Aug. *in lib. 10. de ciui. Dei. & in 4. de Trinit.* & S. Thom. *d. q. 16. art. 9. & 10. & habetur in d. Episcopi.* ibi mentem quam Diabolus captiuatam tenet per quæquam deuia ad eius libitũ deducit &c. Ex quo enim ipsi semel Deum reliquerunt abnegantes fidem Catholicam & totum Christianæ religionis cultum, non est dicendum quòd Deus ampliùs ipsos protegat, vel de his curam aliquam habere velit: sed illos dimittit penitùs sub potestate & arbitrio Sathanæ, postquam illi sponte & sub eius imperio se subiecerunt: & eum principem habere voluerũt: cùm sint igitur extra communionem fidelium, non sunt ampliùs oues Christi, quæ fuerunt traditæ in custodiam Petro: sed sunt oues externæ scilicet Diaboli: *vt habetur in c. firmissimè. & in c. excommunicamus in princ. extra de hæreti. & d. c. nec mirum. 26. q. 5. & eadem causa. q. 2. qui sine Saluatore nimirum:* ergo si Dæmones illos deferunt

Qui sunt extra communionem fidelium non sunt ampliùs oues Christi.

etiam

etiam in corpore primò : quia respectu substantiæ spiritualis adest potentia naturalis : secundò quia respectu diuinæ maiestatis nullum præstatur impedimentum : *vt concludunt Theologi in locis suprà notatis.*

Magi Pharaonis an conuerterint virgas suas in veros Dracones.

¶ Quintò probatur hæc conclusio ex maiori, per ea quæ habētur Exod.7.c. vbi dicitur quòd magi Pharaonis arte Dæmonum conuerterunt virgas in Dracones & fuerunt veri Dracones non autem superstitiosi nec illusorij vt dicit S. Aug. *super glo.* ibi dicens quòd Dæmones hoc facere potuerunt eorum virtute naturali per aliquas potentias naturales seu per quædam semina collecta, quæ habent vim putrefaciendi ligneas virgas & conuertendi in lubricam draconis speciem secundùm quod dicit S. Aug. *in 3. de Trin.* quem refert & sequitur S. Thom. *in dict. trac. qq. q.* 10. *ver. ad octauum in tit. de mirac.* vbi dicit quòd licet ista apud nos videantur esse miracula: quia humana virtus ista non capit, nec se extendit ad illa: tamen quò ad secreta naturæ & Dæmonis intelligentiam non sunt miracula imò opera ipsius naturæ Dæmonis industria fabricata. Item no. aliud mirabile Dæmonis arte factū legitur in sacris literis, quòd Simon Magus arte Dæmonū canes loqui faciebat nec dū est annus elapsus, quod casus iste euenit in facto Romæ, vbi mulier quædam magica vetula quæ Francisca Senensis dicebatur artis diabolicæ plurimùm perita, canem quendam magnę staturæ nigrum totum secum ducebat quem post nōnullas preces reuerenter emissas loqui admodum faciebat, & voce quadam velut humana articulata proferebat, quæ audita fuerunt à pluribus: & maximè à quodam Sacerdote præsbytero, qui rem ipsam propalauit Domino Almæ Vrbis Senatori qui de mandato *S. D. PP.* adiuncto sibi Reueren. D. Locum tenente Vicarij sui vnà cum quibusdam aliis viris maximæ doctrinæ & experientiæ, mulierem ipsam solenniter examinarunt: & comperto facinore flammis publicè consumpserunt ipsam : quæ canis loquela duplici modo fieri potuit secundū Tho. *d. q. 5. de mirac.* aut quòd Dæmon assumpserit corpus in forma canis omnium partibus suis bene proportionatum: & locut⁹ fuerit: aut quod esset canis verus & naturalis: & Dæmon per impulsum aëris motu locali sonum quen-

Canis loquela.

dam formauerit similitudinem literatæ, & articulatæ vocis habentem. & hoc modo etiam dicitur quòd Asina Balaam allocuta fuit ad ipsum duabus vicibus, *habetur Num. xxij. cap.* vbi Asina ipsa, quæ portabat Balaam, ibat ad regem Balaac qui miserat pro eo, videns asina Angelum resistentem in via, & se opponentem Balaam Asina declinauit à recto tramite & iuit per agros: Balaam, percutiebat illã, volens quòd iret per viã illa recusabat, & adeò vehementer percussit illã, quòd cecidit: & tunc Dominus aperuit os Asinæ & locuta est ad Balaam dicendo, quid feci tibi? cur percutis me? At Balaam dixit, quia cõmeruisti & illusisti, mihi vtinam haberem gladium vt te percuterem, cui Asina iterum respondit Nonne animal tuum sũ? cui semper insidere consueuisti vsque in præsentem diem: dic quid simile vnquam fecerim tibi? At ille ait, nunquam: quæ verba adeò bene & articulatè ab ipsa asina prolata fuerunt, quòd ab homine dicta viderentur: sed hoc factum fuit ab angelo ex diuina voluntate: vt ibi dicitur. & dicit. S. Thom *in d. q. 5. ad tertium* quòd Angelus mouit linguam Asinæ prædictæ per crebram aëris repercussionem protulit articulata verba *de quibus ibi*, naturalium verborum similitudinem habentia. tex. autem ibi dicit quòd Domminus aperuit os Asinę non Angelus, vide Tho. *in d. q. 5. & 6. in tit. de mira.* Vltimò non omittam illud quod *dixit Valer. Max.* quòd olim Romę fortunę simulachrum quoddam marmoreum, quod positum erat in via latina, dicitur locutũ fuisse infra scripta verba ad Matronas illas Romanas, *vos ritè me matronæ vidistis, ritéq; dedicastis:* ne putes ista fuisse Poëtarum figmenta: quia si talia essent profectò sacri Theologi in suis diuinis literis non insererent approbando prout fit per S. Tho. *in d. q. 5. i a 4. not. & est glo. not. in c. Moyses in ver. habitare. 22. q. 2.* quæ Angeli tam boni quàm mali habitant in siccis corporibus scilicet in statuis lapideis, æneis, & marmoreis & in cadaueribus defunctorum inanibus, in quibus ipsi Dæmones dant responsum. & refert exemplum Saulis, qui adorauit Diabolum: & aliàs dixi suprà quòd Dæmon sub idolorum forma peractis sacrificiis & precibus sortilegorum siue magorum, ipsis interrogantibus, & scire quæren

Asina Balaam qua ratione ipsum locuta sit.

Angeli habitant in siccis corporibus.

quærentibus, quæ occulta sunt, respondet ad propositum voce quadam sonanti articulata verba, ac si ore hominis procederēt: nihilominùs neque vox neq; verba naturalia sunt, sicut humana: sed ex crebra aëris repercussione per Dæmonē concitata verba illa prolata fuerūt: *vt suprà dictū est*. Si igitur hæc fieri possunt arte & virtute Dęmonis, quæ lōgè maiora sunt, & intellect⁹ humani minus capacia & difficiliora, quòd canis aut aliud animal brutum, seu statua marmorea verba articulata protulerint quantò magis credendum est, quòd Dæmon possit hominem corporaliter deferre motu locali aut brutum, quod minus est quàm animal de nouo creare, vel vnam speciem in alteram transformare, *prout diximus suprà de virga conuersa in draconem*.

Dæmonis vox vt proferatur.

¶ Demum, vt res ipsa cunctis clariùs innotescat subdam exemplum. Annis citra 20 in agro Sabinensi, vicino Vrbi Romę, in quodam oppido erat quidam Rusticus habens vxorem, quæ erat de expressa Dæmonis professione, & pluries ab eo interrogata, si erat de dicta professione, semper audacissimè negauerat: qui maritus ex quibusdam signis, quæ viderat, maior suspicio animum eius apprehendit. vnde decreuit velle videre si verum erat, quòd de nocte ipsa exiret extra domum, & quorsum tenderet & pluribus noctibus summopere inuigilauit, vt videret quid ipsa faceret, quæ semper volebat post maritum ire dormitum: & diu postquā ipse intrauerat in lecto multoties vigilabat: demum nocte quadam hora quinta vel circa, qua ipsa citata ire tenebatur ad ludum ipse maritus iacebat quasi dormiens & ipsa venit ad illū ad perscrutandum si dormiebat, quod videns maritus statim cōfinxit altiùs dormire & grauiori sōno teneri: ipsa viso dormiente retrocessit statim: & pedetentim ibat lento gradu: tunc maritus magis argutè inuigilat, atq; obseruat cum diligentia cuncta quæ vxor ipsa faciebat: demum vidit quòd accessit ad quendam angulum domus & eleuata quadā cista assūpsit pyxidē seu ollulā quandā quę latuerat: deinde exutis vestib⁹ cepit inungi cū certo vnguēto in dicta ollula exīte apud ignē calefacto posteà pyxidē seu ollulā prædictā ad pristinū ei⁹ locū reposuit: deinde vidit illā velociter exeūtem de domo ac si pedib⁹

Obseruatio rerum maleficarum vxoris Sabinensis à marito.

non tangere terram post cuius discessum maritus assurgens accessit ad ostium, quod clausum optimè vidit etiã eum pessulo siue stanga interiùs: de quo magis obstupuit deinde accessit ad angulum, ex quo illa vnguentum assumpserat & reperta ollula illam accepit: & alibi abscondit & reuersus fuit in lecto: perfecitque somnum vsque ad mane. die verò sequenti reuersa vxore maritus illam interrogauit, quónam proficisceretur nocte illa quando ex domo recessit media nocte sola: quæ à principio fortiter negabat salua fronte: tunc maritus sũpto ligno cepit illã acriter verberare, vt haberet veritatẽ: ipsa adhuc indurato corde sistebat: demum maritus sumpta pyxide siue ollula: ecce (dixit) mulier maledicta, vide, si credis quòd nouerim scelera tua, & grauiter sibi cominatur, aut quòd mortem subiret, aut illum doceret quomodo facit illas vnctiones, & discessus: quia volebat omnino accedere ad congregationes illas quas intendebat omnino videre, & quæ fierent in eis: tunc mulier ipsa confusa, dum vidit pyxidem vnctionis, fassa est ingenuè errorem suum, implorando suppliciter veniam ab ipso viro: qui libenti animo sub fide promisit ei indulgeri, dummodo ipsum adduceret secum vna nocte ad congregationes prædictas: ipsa tunc aperiens os suum cepit vera loqui & cuncta dictæ professionis capitula recensuit: & ostendit voluptates, illecebras, gaudia immẽsa, quæ inde assumebant & de amœnitate & delectatione ludorum, magnificentia choreatum, opulentia conuiuiorum, Principis illius liberalitate, & de vltimi effectus dulcedine cuncta narrauit: ex quo indulgentiam admissorum à marito ipso impetrauerat, qui maritus curiosus ista videre & interesse præcepit vxori, vt quàm primum ad dictam congregationem accessura erat ipsum euocaret: quæ mulier promisit illum adducere & impetrata priùs licentia à Domino Sathana de adducendo maritum ad ipsam congregationem: adueniente hora, adhibitis vnctionibus, vnusquisque ipsorum super suo hirco equitando quàm velocissimè peruenerunt ad locum ipsius congregationis, & antequam discederent de domo vir ipse diligẽter præmonitus fuit ab vxore: vt sũmopere præcaueret

Interrogat crebrò vir Sabinensis de facto.

Sabinensis vir equitat in hirco ad ludos.

præcaueret ne in itinete eundo vel redeundo, aut in loco congregationis signo Crucis se muniret, aut illius nomē nec Dei vel Iesu Christi quouis modo commemoraret, maximè in laudādo vel adorādo, qui sic facere promisit. in quo loco sistentes vxor dimisit maritū in certa parte, monēdo ipsū vt illā expectaret donec reuerteretur à prę-stādo obedientiam earū principi Sathanæ (quemadmodū vnusquisq; aliorū tenebatur) qui marit⁹ vidēs tā innumerā virorum ac mulierum multitudinē illic adesse vehemē-ter obstupuit: finita obedientia fiunt tripudia & choreę quàm celeberrimę cū maxima cymbalorū, tympanorum, aliorúmq; instrumentorum dulcedine: & tripudiantium numerositate, ordine quodā retrogrado cōtra morē, naturā & ordinē chorearū, quibus nos vtimur: quibus peractis præparantur mensæ quàm amplissimæ cum maxima epularum & conuiuantium copia, & optimis ferculis. vxor illa ex indulgētia Principis introducit maritum ad mensam, comedere incipiunt: maritus degustās epulas insipidas petiit salem, qui nullus aderat in omnibus mēsis: nec dum veniens quisquam cum sale iterum petiit atq; rogauit procedente mora; iterum atque iterum, térque quatérq; salem ipsum supplicando petiit: & toties replicauit quòd Dæmō quidā salē ipsum attulit: vnde maritus vidēs salem summopere gauisus est: & præ gaudio magno dixit hæc verba: *hor laudato sia Dio: pure venē questo sale*, quo verbo prolato, postquam auditum fuit nomen Dei laudatum vnico momento cuncta periere: & omnes vndique statim discesserunt, mensæ epulæque omnes cō-sumptæ sunt, luminaria cuncta, quæ multa erant illicò extincta sunt: adeò, quòd maritus ipse reperitur solus, & nudus in loco ipso in medio tenebrarum stetitque sub illa frigidissima nuce Beneuentana, per totam noctem vsque ad manè, cum maximo frigore & periculo: die verò sequenti videns pastores qui pascebant greges circa loca vicina, ab ipsis petiit, vbi nā esset ipse, quæ regio illa dicebatur: cui responsum fuit, quòd erat Beneuentana: quæ distabat à patria ipsius viri centum milliaribus vel circa: ipse verò erat nudus sicut alij qui vadunt ad choreas Dæmonum multum malè se habuit in partibus illis, adeò quod sustulit periculum mortis & quia val-

Nomen Dei nō inuocatur à Strigibus.

In laude Dei diabolica pompa euanescit.

de ignotus erat in ea regione & sine pecuniis, coactus fuit mendicare ostiatim amore Dei: adeò quòd inuenit tunicellam quandam satis contritam, vt posset se tueri à frigore, quod tunc vigebat: & sic paulatim quærendo, victum in itinere, amore Dei, tantum ambulauit, quòd peruenit ad patriam spacio octo dierum vel circa: & erat adeò deformatus & macilentus quòd à paucis recognoscebatur: & accedens ad curiam Principis illius castri detulit querelam contra eius vxorem, & quasdam alias mulieres eiusdem professionis, eius socias, quæ omnes fuerunt incarceratę, & dum à principio negarent, instante viro prædicto & testimonium verum de visu ferente tandem omnes fassæ sunt: & ardentissimis flammis combustæ.

Puella Sabinensis historia.

¶ Nec dum decem lapsi sunt vel circiter anni, quòd mulier quædam iuuencula intra. 16. annum ætatis existens adhuc virgo eiusdem Sabinens. diœcesis, ex altero tamen oppido oriunda à quadam alia malefica strige seducta, vt religionem diabolicam profiteretur ad ludum adducta fuit & præmonita ne signo crucis se muniret, aut Deum Iesumvè Christum collaudando meminerit, postquam ad locum congregationis accesserunt iunior ipsa videns tam maximam mulierum virorumque multitudinem, & principem ipsum Sathanam in solio majestatis tam superbè sedentem, & tot auratis ornamẽtis & purpureis vestibus decoratum vehementer obstupuit: & quæ simplex erat virgo incauta, primæ monitionis oblita ob rerum magnificentiam & maximum stuporem, quo apprehensa erat, se signo crucis muniuit dicendo: *Iesu benedetto che cosa e questa?* nec dum verba prædicta perfecerat, quòd statim cuncta euanuere: & omnibus luminaribus penitùs extinctis sola hæc misera inter maximas tenebras valde mæsta reperitur & quàm maximus pauor vehementer illam apprehendit, ex quo penè mortua est: sed recordata de nomine Iesu & Beatæ Virginis Mariæ deuotissimis precibus se illis commendauit, vouitque castitatem perpetuam, si incolumis inde euaderet, & diuino auxilio suffragata, tantæ solitudinis periculum mox euasit. quia quidam senex rusticus vna cum filio & asello transibat prope locũ prædictũ vbi erat ista puella, quæ plurimùm lamẽtabatur de sorte sua: qui senex audi-

ro gemitu accessit ad illã dicens: filia mea quid facis illic sola isto tẽpore nocturno: quã cum nudã videret magis obstupuit, quę simplex virgo maxima erubescentia ducta, quæ nihil habebat, vnde pudibunda pertegeret, post multas lachrymas, gemitus, & suspiria huic viro quã plurimum se cõmendauit vt illã secum adduceret ad domũ suam. qui senex accepit pallium suum & posuit super humeris puellæ & illã secum ad domum suã, quæ non multùm distabat, adduxit. & in itinere totam seriem facti sibi narrauit: qui senex stupore & pietate plurimũ afficiebatur: audiuítque ex qua patria, quibusue parentibus orta esset, & decreuit senex omnino hæc eius parẽtibus enũciare: & puellam ipsam eisdem restituere: ingressi sũt domum, vxor senis quæ erat multùm pia, perquam blandè virginem recepit: & apud se in lectum retinuit. & deinde per duos vel tres dies maxima charitate & materna pietate tractauit, eandẽ vestibus suis induit: & post triduum maritus accepit asellum, & comite filio puellã ipsã equitantẽ ad patriã suam illæsam reduxit, propriísque parentibus eandẽ restituit, qui dudum fleuerãt perditionẽ filię, putantes ne aliquis miles, aut alius nequam vir nocturno tempore rapuisset eandẽ: senex maxima veneratione, & amoris dulcedine à parentibus puellæ amplexus est, receptísque muneribus pro se & filio dimissa puella ad domũ suã reuersus fuit: quę quidẽ puella postquã dono Dei & gratia Beatæ Mariæ Virginis tã graue periculum euaserat, decreuit omnino votum iam factum adimplere, & ingressa fuit monasterium sancti Francisci assumptóque habitu sólẽniter professa fuit: & castissimè vixit cuius parẽtes liberum præstitere cõsensum, illam verò maledictã strigem, quæ filiam suam adduxerat ad illum locum denunciauerũt curiæ, & re cõperta publicè fuit igne combusta. Hæc enim quæ audiui retuli: modò referã, quę ipse vidi & in facto habui, quæ plura sunt, tamen duo tantùm quæ recentiora sunt referam. Anno Domini, 1524. mense Septẽbris dum essẽ in quodã Castro Monasterij Sancti Pauli de vrbe apud regionem Sabinensem, vt mea quędam illic expedirem, & mox ad vrbẽ reuerterer sũmis precibus rogatus à Reueren. P. Domino Abbate illius monasterij qui est Dñs in tẽporalibus dictorũ

Strix Sabinensis igni dãnatur.

Castrorum, vt accederem ad aliud Castrum eiusdem monasterij ibi vicinum, quod Nazanum appellant, ad examinandum tres mulieres maleficas siue striges (vt dicebant) quæ in arce ipsius Castri aliquandiu inclusæ remanserant, & quæ ex earum dictis acciperē, sibi referrem, atque consulerem quid mihi in re illa agendum esse videretur. Ego. n. qui meis præpeditus eram, licèt nō potuerim absque magno meo in commodo illuc accedere, & huic rei vacare: nihilominus vt morem gererem tanto viro, quem aliàs in meis valde gratum & benignum reperi, non potui euitare quin ad eius preces, mihi mandata seruarem. Accessique ad illas, quarum vnam quæ mihi facilior videbatur examinare cœpi, & pluribus exhortationibus, vt veritatē aperiret persuadere quæ demum post aliqualem hæsitationem cœpit vera loqui: & rem ipsam totam fateri, qualiter ipsa erat de secta illa strigimagarū expressè professa, in qua professione institerat per annos quatuordecim continuos, quibus continuum commercium habuerat cum dæmone & nominauit alteram mulierem maleficam quæ fuerat eius magistra, & ad ipsam professionem adduxerat: & quòd isto tempore plurima maleficia, fecerat: & contra hominū personas, & contra iumenta; ex quibus homines tres perierant: iumenta autem quatuor: & quòd agrorū plurium segetes immaturas ventis, grandinibus, & tempestatibus strauerat, & penitùs deuastauerat: & multa alia his similia obscœna machinata fuerat arte illa malefica ad vlciscendum iniurias suas.

Striges Nazana Sabinens. territorij.

¶ Quam ego subtiliùs interrogans, vt clariùs haberem quæ sunt istius diabolicæ religionis, seu professionis secreta. Primò enim perscrutatus fui quidem illam professionem, quam mulieres ipsę faciunt cum dæmone, & quibus modo & ordine ad illam accedunt, & quibus cæremoniis & solemnitatibus vtuntur in ea? Ad quid se obligant dæmoni. Sub qua forma verborum fit obligatio ipsa: item posteà quæ sunt ab eis seruanda & ad quæ tenentur. Similiter quæ præmia habent, & quæ habere sperant ab earum Principe dæmone: & ex quibus rebus simplicibus vel mixtis componunt vnguenta, quibus liniunt corpora sua dū vadunt ad ludos, & cum

quibus

quibus etiam rebus faciunt alia venefica maleficia. Item quē ordinem tenent quādo accessuræ sunt ad ludos prędictos: & si est verum quòd vadunt corporaliter vel illa sit illusiō siue visio quædam in apparentia, in mente & intellectu. & casu quo accedant corporaliter an ambulent pedibus propriis, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quē. Itē quomodo & qualiter celebrant sacrificia quæ offerunt, preces, & munera dæmoni. Itē quæ sunt illis præcipua in obseruantia in dicta professione, & alia quædā, quæ nunc non recordor: quæ quidē mulier sub spe veniæ cuncta à principio vsq; ad finē recensuit quæ professio ipsa requirit exprimēdo omnia & singula illius capitula. Primū enim dixit, quòd quādo adducta fuit per illā eius magistrā ante tribunal Principis earū, qui est diabolus in forma Regis, præsidens in solio maiestatis, instructa priùs à magistra quid factura erat, venit, & oportuit primò abnegare baptismum & omnia Christianę fidei documenta relinquere: deinde Ecclesiastica sacramēta cuncta proijcere, pedibúsque propriis conculcare crucē & imagines Beatæ Mariæ Virginis & aliorū sāctorū: quāuis hæc vltima non fiunt corā eo: sed alibi, postea satis est quòd ista promittāt se facturas, quàm primū se det occasio: deinde fecit obligationē per solēnē stipulationē in manibus ipsius Principis: qua vouit & promisit quòd perpetuò erit illi fidelis & obediēs, & omnibus eius mandatis parebit. Deinde medio iureiurando tactis scripturis super quodam magno libro obscuras paginas continente præstitit homagiū siue perpetuū vassalagiū: & quòd nūquā redibit ad fidē Christi nec diuina præcepta seruabit, sed solū ea quæ per ipsū principē erāt decernenda: & quòd perpetuis futuris tēporibus erit obediens illi & veniet cōtinuò cū vocata fuerit ad ludos & cōgregationes nocturnas: & quæ in eis per aliàs mulieres fiūt ipsa faciet: & quòd etiā aderit sacrificiis illorū nocturnis: & solitas preces & cultū adorationis præstabit: & vota quæcūq;, quæ ipsa præstare contigerit pro viribus adimplebit: & quoscūq; poterit alios ad eādē professionē adducet. Econuerso autē ipse Princeps egregia fronte promisit eisdē mulieri sic præsēti præstare perpetuā felicitatē, gaudia immēsa & voluptates quascūq; in hoc mundo

Sortilegijs initiatorum solemnitates.

habere desiderauit, & demũ post hanc vitam longè maiora munera consequetur. Quo facto statim vnũ dæmonẽ cõstituit ad custodiã ipsius mulieris, quã nunquã relinquere debeat: sed illi inseruire in omnibus, quæ ipsa cupiet: & quotiescũq; contigerit ad ludos accedere hoc ipse intimabit mulieri, & illã deferet & instruet *vt supra*: qui quidẽ dæmon associatur ei tanquã maritus vxori: insuper dixit quòd sæpius accedunt ad congregationes illas vbi maxima mulierum numerositas congregatur, & non vident illa in mente & intellectu in apparentia: sed in vera & naturali forma accedunt ad loca prædicta hoc modo & ordine: videlicèt quia primò per vnum, vel duos dies, antequã fiat cõgregatio intimatur sibi per dæmonẽ illũ, qui est ad ipsarum custodiam constitutus: qualiter nocte tali & tali hora se præparet adveniẽdũ ad ludũ: quæ mulier, si haberet iustã causã impedimenti, deducitur: & auditur dũmodo sit causa vera & excusabilis, quæ legitimè excusare posset, alioquin si fingeret habere causam, quæ nulla esset, vt non accederet non deferebatur inuita, sed remanebat in domo sua, nihilominus pro pœna sui mendacij adeò fortiter cruciabatur à dæmone, vt in mẽte & in corpore maximis & cõtinuis doloribus & ægritudine intrinseca vel extrinseca tã fortiter vexabatur, quòd die noctéq; nil penitùs quietis haberet: sed semper tribularetur, & omnia, quæ ipsa ageret euanescerẽt & perirẽt in fieri, adeò quòd necesse fuit vt tot mala cessarẽt quòd peccatũ suũ fateretur & promitteret etiã medio iureiurando, quòd ampliùs non recusabit accedere: & hoc modo euasit ab illis malis. Cùm verò promitteret accessuram statim adueniẽte nocte & hora, euocabatur voce quadã velut humana ab ipso dæmone, quẽ nõ vocãt dæmonẽ, sed magisterulũ alias magistrum *Martinettum* siue *Martinellum* hoc nomine diminutiuo, quæ sic euocata mox sumebat pyxidẽ vnctionis, & linibat corpus suũ in quibusdã partibus & mẽbris: quo linito exibat ex domo & inueniebat semper magisterulũ suũ in forma hirci illã expectantẽ apud ostium suũ, in quo mulier ipsa dixit ꝙ equitabat, & applicare solebat fortiter manꝰ ad crines & statim hircus ille ascẽdebat per aërẽ, & breuissimo tẽpore deferebat mulierẽ ipsã vsq; ad nucẽ Beneuẽtanã & ibi illam

Magisterulus Martinetus.

Equitatio in hirco.

illā suauiter deponebat, vbi innumera mulierū virorūq; multitudo corā Principe illo vndique confluebat.

¶ Primùm autem quod faciendū erat per ipsas mulieres erat signū obedientiæ & reuerentię, quæ fiebat coram principe ordine quodam retrogrado in oppositum directo illi reuerentiæ quam nos præstare solemus: nos enim inclinamus caput, humeros flectimus genu crure retrò curuato, voluentes vultum ad Principem siue ad alium quē veneramur: ipsi verò faciunt contra quia terga voluunt versus principem, & caput curuant versus humeros, adeò vt mentum cælum respiciat, crura verò non curuant retrò vt nos facimus, sed eleuant sursum à terra à parte anteriori: & ita seruatur ibi. peracta igitur reuerentia princeps mandat quòd omnes tripudient, saltentq; cum lętitia & gaudio, sumentes vnaquęque voluptates suas, & vnusquisque dæmonum accipit mulierem suam ad cuius custodiam deputatus est: & cum ea gerit saltationes illas magna lætitia atque dulcedine: & interim præparantur mensæ cum lautissimis ferculis abundantissimè ornatæ & celebratis choreis veniunt ad conuiuia: quibus completis & cibatis omnibus extinguuntur luminaria omnia: & quisque dæmon in forma incubi. s. viri suam capit mulierem. si qui verò sunt viri habent dęmonem suum in forma succubi. s. mulieris & sic adinuicē adimplent coïtum carnis cum maxima voluptate, quo officio completo reuertuntur ad domum omnes equitātes super illis hircis: sacrificia verò, cùm fiunt, fieri solent statim post peractum reuerentiæ signum, fit adoratio, qua expleta, deueniunt ad tripudia & alia de quibus suprà, quamuis sacrificia ipsa celebrare solent etiam in alijs locis extra locū cōgregationis, putà in domo priuata vt in quibusdam locis occultis, *vt latè diximus. s. eo. q. 3. &* 5. Sed aduerte ad duo, quòd ipsa dixit. vnum est, quia dęmones festinent reportare illas ad domū antequam labatur nox, & antequam pulsetur cāpana pro Aue Maria de manè quæ pulsari solet in aurora, vel parū antè: quoniā si fortè pulsaret cāpana tēpore quo deferūtur ad domum necesse habet illarū magister in eodē loco vbi audit sonū prędictū deponere mulierē aut virū, nec potest ampli' ipsū vel ipsā tāgere: sed necesse est q residuū iter pedibus

Coitus Dæmonum cum Strigibus.

pro

propriis ambulet, quod perrarò quidem euenire solet quia ita velociter ipsas reportant, quòd non impediuntur à sono: secundum est quod retulit, quòd quotiescunque interfuerat ludis, ita fessa reuertebatur ad domum propter illas choreas & crebras saltationes, quia erat debilis complexionis (vt apparebat) quòd per tres vel quatuor dies malè se habebat in corpore propter magnos labores quos sustinuerat, quæ similiter cum Dæmone suo, dũ esset in forma incubi sepissime fuisse carnaliter cognitã maxima cum delectatione testata fuit: *hæc illa ibi.* Aliud breuius exemplum super addam: alia quoque mulier eiusdem professionis, quæ vnà cum præcedenti erat incarcerata: dum deferretur à Dæmone suo reuertendo à ludis prædictis in itinere antequam peruenirent ad domum, dum esset vicina oppido patriæ suæ audiuit pulsare campanam de mane pro Aue Maria. vnde Dæmon necesse habuit illam deponere & discedere, quam deposuit statim & dimisit in quodam agro iuxta quandam ripam, vbi erant spineta quædam, & in dicto loco ipsa misera mulier necesse habuit expectare vsque ad mane: quò lux clara appareret: sed fortuna profuit sibi: quia illa die in aurora, & in diluculo quidam iuuenis illius oppidi ibat ad alium locum ibi vicinum, quem ipsa videns transeuntem cognouit atque vocauit nomine proprio, quod audiẽs iuuenis prima facie timuit aliquãtulum: sed videns posteà mulierem ipsam, quæ seminuda erat à femoribus suprà & crinibus sparsis capillata tota magis obstupuit, nec audebat ad ipsam accedere: nihilominus illa adeò benignè & humiliter ipsum rogauit vt accederet ad illam, quòd venit & interrogauit eandem postquam illam recognouit, cur illic ita sola moraretur in ea forma: cui illa dixit quòd tota nocte asellum suum, quem perdiderat, perquisierat & nunquam potuit illum inuenire: cui iuuenis subridens minúsque credens dixit, hoc enim aliud sibi quęrit quàm aselli inquisitio: qui quęrit asellum vadit cum socio: & non sola sic seminuda & capillata: aliud est quod quærebas dixit ipse: dicas mihi veritatem si vis quòd adiuuem te: vnde venis, vbi fuisti, quid facis hîc sola? quis te adduxit, dicas mihi omnia, si vis habere suffragium & ero tibi secretus & fidus?

Lassæ & fatigatæ à choreis domum redeunt Sortilegæ.

¶ Tunc

¶ Tunc mulier ipsa, Lucretia nuncupata, quæ erat satis pinguis & pulchra, licèt satis timeret sæuitiam viri & suorum consanguineorum, confisa est de iuuene illo rogando ipsum priùs summis precibus ne cuique reuelaret factũ illud, sed taceret: quia ipsa volebat pinguiora munera si elargiri: cui iuuenis sub fide promisit quòd absque dubio nulli referet, & ille futurus erit sibi secretissimus: tunc ipsa fassa est, quòd reuertebatur ea nocte à ludis Beneuentanis: & dum esset in itinere, deferretur per aërem à magisterulo suo, audito sono cãpanę, quæ pulsatur de mane pro Aue Maria fuit sibi necesse, quòd illam deponeret in terram eodem loco in quo reperiebatur, quando audiuit sonum prædictum, & hoc modo ipsa sic sola reperiebatur ibi: qui iuuenis accessit ad illam & præstitit sibi opem in reuestiendo & recaptando se. deinde associauit illam vsque ad domũ absque eo, quòd aliquis factum illud aduerteret: pro cuius laboribus & fide mulier ipsa donauit dicto iuueni vnum par caligarum, vnum birettum, & camisiam vnam, & certas petias casei rogando eum iterumque iterum vt taceret: & ita promisit & tacuit rem ipsam per plures menses: deinde nescitur quò spiritu aut indignatione vel lapsu iuuentutis ductus rem ipsam secreto modo cum vno, deinde cum altero propalauit: adeò quòd paulatim res deuenit ad notitiam curię: vnde mulier ipsa capta, & cum aliis incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento, deposuit: adeò quòd ipsa quoque post multa facinus suum diutius tergiuersare non potuit. ego tamẽ illarũ sententiis interesse nõ potui quia necesse mihi fuit ad vrbẽ reuerti, illásque dimisi earum iudici ordinario, vt iustitiam faceret: sed cũcta præfato Domino Abbati prout inueneram, qui mandauit suo Locum tenenti, vt de ipsis iustitiã faceret: & idẽ ad paucos dies retulerunt mihi, quod vitam suã finierunt flãmis: istarum vnguenta vidi atque tetigi, & quasdã alias maleficas mixturas: quib. grauissimas ægritudines in humanis corporibus inferebant. & illud etiam vidi, quo hominẽ ad earũ libitũ in furorẽ & insaniam inducebant quæ omnia mandaui igne comburi. Ex quibus omnibus manifestè deprehẽdi potest, quòd verè & corporaliter deferuntur, non autem in spiritu illuduntur:

ad

ad quid enim opus erat quòd illa prior cõquereretur de lassitudine corporis & mẽbrorum postquã reuersa erat à ludis: vbi dixit quòd per tres vel quatuor dies se malè habebat in corpore ꝓpter magnos labores dictarũ chorearũ, si in spiritu dũtaxat fuisset apprehẽsa illusione illa, nõ erat opus quòd cõquereretur de corpore & nimio labore, quia corpus nõ laborat in somniis, sed animus duntaxat *vt. d. c. episc.* Altera etiã mulier, de qua in vltimo exẽplo, non fuisset comperta sola in illo loco nisi fuisset in corpore: vt ex prædictis patet. Sed quæro nunc, quare est quòd in ista secta vt plurimum sunt mulieres, viri autem raro sunt? Resp. plures redduntur rationes per doc. prima est, quòd mulier tanquã debilior & fragilior faciliùs decipitur à Diabolo, & credit omnia, quæ sibi persuadentur. *c. forus de verbo. signi. c. 1. de cland. despon. & habetur. Gen. iij. c.* vbi Diabolus serpens priùs decepit mulierem, quàm virum: eò quia magis credula fuit. Alia potest esse ratio, quòd hoc faciunt propter explendã libidinem carnis, quam alio modo non possent absque ignominia satiare: isto enim modo capiũt delectationem cũ Dęmone, & complent desiderium suũ absque eo quòd contra ipsas insurgat infamia, vt ex plurium ipsarum mulierum confessionibus accepi, dũ ista subtiliter indagarẽ. Quidã alij dixerunt, quòd mulier est magis vana & curiosa, & magis familiaris Diabolo, quàm sit vir, & quę minùs timet transgressionẽ præcepti superioris quàm vir, quasi quod magis regitur voluntate, appetitu & sẽsualitate quàm ratione: *vt habetur. xxiij. q. vij. quod proposuisti. 2. q. v. adã &. c. mulier. & per gl. in d. c. 1. de cland. desp. & d. c. iij. super Gen. & ibi per sacros doc.* Ex prædictis itaque cõcludo cõclusionẽ ipsã esse sufficienter probatã, cui non habent obstare quędã, quæ superiùs in contrariũ adducebãtur. Et primò non obstat tex. *in d. c. episc.* super quo tenẽtes cõtrariũ se omnes fundãt, cui licèt per alios doc. antiquos & moder. fuerint datæ plures respõsiones, ad vnũ tamen tẽdentes. scilicet. quòd ille text. nõ loquitur de secta ista strigũ, sed de alia lõge diuersa ab ista. Ego tamẽ idem comprobando alio modo respõdebo ad illum tex. declarando literam & mentem illius concilij: & antequam ad vlteriora procedã præmitto, quòd omnis lex recipit interpretationem

a ratione

à ratione sua, maximè quando ratio in lege reperitur expressa, quę magis attendēda est, quam dictū legis. *l. adigere. §. quãuis. ff. de iur. patro. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. l. milites prohibentur. & l. milites agrū. in prin. ff. de re milit. l. nomen. l. fi. ff. de le. iij. & Bar. in l. ij. §. videndum. ff. ad tertul. idē Bar. in l. omnes populi. in. vij. q. principali. ff. de iusti. & iur. Bar. in l. si constante. in. v. col. in. vij. & ix q. ff. solu. mat. & in. l. si vero. §. de viro eo. ti. & in. l. 1. C. quæ sit lon. cō. & .j. distin. c. consuetudo per Gemi. in c. vbi periculum. in. ij. not. de elec. lib. vi. & est glo. not. in Clem. 1. de elec. in versi. eligatur. & glo. in. d. c. consuetudo. .j. dist.* Ideo dicunt doc. quòd cui nō conuenit ratio legis, minùs conuenit ipsa lex. *d. l. cùm pater. §. dulcissimis. & d. l. nomen. in fi. & d. l. milites. la prima. & la. ij. ff. de re mili.* Quibus pręmissis dico, quòd ratio principalis illius. c. & intentio concilij Ancyrani nō fuit velle impugnare & habere pro impossibili, quòd dæmon Deo permittēte non possit hominem corporaliter deferre de loco ad locū motu locali: quia si fuisset istius intentionis dixisset cōtra cōmunem omniū Theologorū & canonistarū sententiā, imò cōtra tex. proprium sācti Euangelij *Matthei. iiij. Luc. iv. Marc. 1. c. in prin.* vbi apparet quòd Diabolus tentando Christum, qui erat Deus & homo naturalis, detulit ipsum corporaliter super pinnaculum templi, & in montem excelsum, *vt latius infrà dicemus.* intentio igitur finalis illius concilij *in illo ver. Illud etiā non est omittendū &c.* fuit velle improbare & damnare errorem illū, in quo erant mulieres illæ scelerate, *de quibus ibi*, quę erant hereticæ & in sua obstinata opinione damnatę: & quę fuit ratio principalis atque finalis, quare Conciliū illud declarauit mulieres illas esse hæreticas & damnatas. Rō dico principalis fuit illa, quam ponit ibi tex. videlicet Cùm aliquid diuinitatis aut numinis esse extra vnū Deū arbitrantur hæc est ratio principalis, quę facit illas esse damnatas; quod meliùs declaro sic, Concilium illud in princi. text. ponit generale edictum, quo mandat omnib. Episcopis & clericis, vt sūmo studio elaborēt perniciosam sortilegam & magicā artē ex parochiis suis penitus eradicare. & sic primò improbat artē: deinde deuenit ad speciē. s. ad homines illius artis peritos, dū dicit: quòd si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris se-

ctatorem

ctatorem inueniãtturpiter dehonestatum: ex parochiis suis deiiciant, quia subuersus est, & his etiam qui similis est sibi subuersi sunt omnes, & à Diabolo captiui tenentur, quæ relicto creatore suo Diaboli suffragia quærunt: & ideò à tali peste debent mundari sanctæ Ecclesię. hîc enim remanet completa oratio primæ partis capituli, vbi Concilium mandat extirpari hanc reprobam artem magicã & sortilegam, & illius professos turpiter dehonestatos; & externos à fide catholica ex omnibus parochiis suis expelli, ad hoc vt sancta Ecclesia à tali peste liberetur: Deinde incipit secunda pars ibi, *illud etiam non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres retrò post Sathanam conuersæ &c.* vbi Concilium prædictum mutauit sermonem & posuit alium casum diuersum à pręcedenti: quod patet ibi dum dicit, *illud non est omittendum quòd quædam sceleratæ mulieres &c.* tex. ibi in princ. locutus fuit de mulieribus, quæ artem magicam & sortilegam profitentur ibi dum dicit, *si aliquem virum, aut mulierem huiuscemodi sceleris &c.* si enim concilium prædictum in illa secunda parte voluisset intelligere de eisdem mulieribus de quibus fuerat facta mentio in principio, tex. non dixisset per ista videlicet, *quædã sceleratæ mulieres &c.* sed dixisset per aliqua verba repetitiua earundem personarum & qualitatũ. videlicet *eædem ipsæ dictæ*: vel *prædictæ*: vel alia similia verba: ex quo enim text. in dicta, secunda parte non fuit locutus per verba repetitiua, sed per diuersa, & diuersum sensum, & casum, demonstrãtia, fatendum est de necessitate quòd ille sit diuersus casus à præcedenti, & sic diuersa species personarum: & quòd sit verum clariùs demonstrabitur infra. Concilium igitur deueniendo ad secundam partem exponit istarum mulierum professionem, & qualiter sub falsis illusionibus & fantasmatibus illuduntur à Dæmone: deinde enumerat quasdam operationes, quas mulieres illę profitentur facere cum Dianã vel Herodiade deabus suis, quarum iussionibus ad illarũ seruitium euocãtur & nocturnis horis accedere profitentur: sed vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent, & non multas alias ad illarum interitum pertraxissent: deinde ponit modum infidelitatis, & errorem exprimit, quòd principaliter deducuntur in hęresim, dum

dicit: *nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta hac vera esse credunt.* scilicet quia putant Dianam & Herodiadem esse veras Deas:& posse illa opera, de quibus ibi perficere & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur. Ratio finalis & principalis omnium supradictorum operum, & damnatę credulitates, ex qua dicuntur hæreticæ nunc ponitur, dum dicitur. *Cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deũ arbitrantur*, & huc vsque perficitur secunda oratio & dictum illius secundæ partis: deinde sequitur improbatio illarum falsæ opinionis & erroris prædicti. Ratio igitur finalis est illa, quam proximè dixi, ex qua omnes alij errors & illusiones successiuè dependent, cùm credunt illas Dianã & Herodiadem esse veras deas, & in eis multũ diuinitatis & numinis esse: & iste est verus intellectus illius capituli, si bene consideretur in verbis & in mente. Stante igitur ratione prædicta expressa secundùm illam verba ipsius legis sunt interpretanda: & vbi ratio ipsa non conuenit lex quoque omnino cessat. *d.l. cùm pater.* §. *dulcissimis ff. de leg. 2. l. hac actio. & ibi Bart. ff. de calũ. l. is qui animo. ff. de acquiren. possess.* Ratio autẽ prædicta non condicta non conuenit neque verificari potest in hac secta strigum & maleficum quippe, quia ipsi vel ipsæ non decipiuntur ista falsa opinione, putantes inseruire deabus istis, & extra vnum Deum aliquid numinis esse: sed ipse vident cognoscunt & apprehendunt expresse quòd istarum Princeps cui inseruiunt & quòd obediunt & adorant, est Diabolus inferni inferior Deo, & inimicus Dei: sed illis inseruiunt relicto creatore propter mundi vanitates ad explendas illarum libidines. *d.c. Episcopi in princ. & c. si quis Episcopus eadem. q. 5.* si enim ratio ipsa *de qua suprà* istis strigimagis non conuenit verba legis & illius dispositio minus conuenire debet, per ea quæ proximè dicta sunt, eo maximè. Quia ratio legis determinata restringit dictum legis: vt illa duntaxat lex ipsa comprehendat, ad quæ ratio illa naturaliter adaptari potest: & non vltra *d.l. cum pater. §. dulcissimi. & l. hac actio. & ibi: Barto. ff. de calumnia & l. is qui animo ff. de acquiren. possess. & prima distin. consuetudo. & not. glo. in Clemen. pri. de elec. & per Gemini. in c. vbi periculum. in prin. eo. tit. lib. 6.* Cùm

Ratio legis principalis est attendendo.

autem istæ sint exclusæ à ratione, dicuntur esse exclusæ à legis dispositione per ea, quæ suprà diximus: nec obstát exempla & auctoritates, quas textus inferiùs deducit de Paulo & Ezechiele: quia illa omnia referuntur ad sectā illam: de qua ibi, non autem ad strigas siue maleficas: de quibus hîc. fateor tamen, quòd strigæ istæ & maleficæ in quibusdam conueniunt cum mulieribus illis, *de quibus in d.c. Episcopi. in secunda parte.* in hoc, s. conueniunt, quia vtraque secta inseruit Diabolo, etiam illius imperio gubernatur: sed vna scienter, altera ignoranter: vna decipitur, altera decipit. Conueniunt & in alio: quia quò ad effectum æternæ damnationis: ita sunt damnatæ illæ, sicut istæ: ita Dæmones habent imperium super illis sicut super istis, & eodem modo illæ sunt eliminandæ & eijciendæ extra Parochias, sicut istæ strigimagæ: quia omnes sunt damnatæ: non tamen sequitur si in aliquibus conueniunt & æqui parantur: ergo in omnibus debent esse equiparatæ: quia data diuersitate rationis datur etiā diuersitas iuris: *vt suprà diximus & dicemus etiam infra eo tit. q.* 12. dum declarabitur materia poculorum, siue venenorum: & vt dixi extra communionem fidelium positę sunt illæ, sicut istæ & omnes tanquam oues morbosæ sunt penitùs à Christi fidelibus euitandæ, ne sanas oues morbo illo inficiant *l. ij. C. de sum. tri. & l. hi qui sancta. C. de aposta.* quia omnes sunt eiusdem diabolicæ religionis: sed diuersæ professionis & habitus: dico animi, non corporis, & ordinis professæ, sicut monachi & moniales Christianæ religionis diuersos ordines professionis accipiunt: ad vnum tamen diuinum cultum omnes tendentes: ita isti damnati diuersos ordines & ritus accipiunt & sub diuersis ordinibus & moribus diabolo inseruiunt & diuersis quoque nominibus nuncupātur: quidā sunt hæretici: quidam manichæi. alij verò apostatę: alij schismatici, Donatistę, & similes, *de quib. in l. manichæos. C. de hæret. & l. 1. & l. hi qui sanct. C. de aposta. & habetur per gl. Abb. & alios doc. in rub. & in c. 1. de aposta. & de schismat.* & hoc est quod in effectu voluit dicere tex. *in c. excommunicamus. lo. primo. & lo. ij. in prin. extra. de hæret.* vbi dixit *facies quidē habētes diuersas, caudas autē adinuicē colligatas,* quia de vanitate cōueniūt in idipsū. per *facies* dico *diuersas* intellexit de diuersis ordinib⁹ sortilegorū per caudas colligatas

intellexit de vnico cultu eiusdem Diabolicæ religionis: quia omnia eorũ opera tendunt ad cultum Sathanæ, siue in mente & intellectu, siue in corpore fiant. ad hoc vide quæ dixi. §. *in pri. euidẽtiali huius. q.* Illæ igitur mulieres *de quib. in d. c. episc.* dicũtur propriè hæreticæ ex quo persistũt in illo errore, putantes aliquid numinis esse in illis deabus, & illas esse veras deas relicto Deo saluatore nostro, *vt in c. 1. de sum. tri. & xxi. q ij qui sine saluatore. & firmissimè. de hæreti.* Istæ verò strigimagę, magi, & sortilegi, quę scienter ex propria malitia peccant, relinquentes diuinũ cultum & Christi fidẽ & scienter ad hærẽtes Diabolo, quẽ sciunt & cognoscunt Diabolũ infernalẽ & inimicũ Dei non dicũtur propriè & strictè hæreticæ, quia nullo dicuntur errore seductę: sed potius apostatę & perfidę: quia sciẽter propria temeritate recesserunt à fide Christi, quãuis ista earũ apostasia longo tẽpore indurata & pertinaciter defensata transit in heresim. *vt diximus. §. tit. q. ij. & dicũt gl. & doc. in rub. extra de aposta. & habetur per imperatorem in l. 1. & hi qui sancta. C. eo. tit.* vbi apostatę propriè dicũtur, qui sciẽter & propria auctoritate siuẽ potius temeritate retrocedũt à fide Christiana, *vt habetur in d. l. 1. & in glo. rub. & in c. 1. extra. eo. tit. & per S. Tho. in secunda secunda q. xcv. art. v. & vi. in titu. de superst* ad quę faciunt quæ diximus. §. *in primo euidentiali & §. etiam. q. ij.*

Striges & apostatæ differunt.

¶ Et nota vnũ valde singulare, quod istorũ apostatarũ duæ sunt spes: vna est quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultũ & obediẽtiã Demonis: altera est, quę postquàm Christi fidẽ abnegando postergauit, & deiecit ex corde suo, iterũ se baptizat expressè in nomine Diaboli: & aliud nomẽ sibi superimponit, licèt vtraque species sit damnata: prior tamen, si peccatũ suum reuocat, admittitur ad pœnitentiã & euitat pœnas corporales, sicut heretici: *vt l. manichæos. C. de hæret.* secunda verò species nũquã admittitur ad pœnitentiam in foro iudiciali, ex qua possit pœnas corporales, etiam si millies abiuraret professionem illam, & vellet ad Christi fidem reuerti, non auditur quo ad istum effectum: & iste *est text. valde not. ad hoc in d. leg. hi qui sancta. & ibi gloss. Cod. de aposta.* eodem modo irremissibiliter puniuntur, qui abnegato baptismate Christiano Iudæi effecti sunt, & inter

Iudæos commorantur. *vt in l.1. C.de aposta.* Quò ad animam verò in foro conscientiæ admittitur pœnitentia istorum ab Ecclesia & aliorum quoruncumque, *vt not. in d.l. Manichos per doc. & habetur in cap. ad abolendam & c. firmissimè de haret. per gl. in c. excommunicamus el. ij. eo. tit. & c. super eo. titu. lib. 6. & diximus suprà tit. 1. q. 5. circa finem*, & ista sit prima differentia quæ reperitur inter istas, quo ad nomen & ordinem professionis.

Apostata quo casu heretico sit deterioris conditionis.

¶ Secundò differunt in modo profitendi: quia illæ de quibus in d.c. Episcopi non faciunt professionem expressam cum Dæmone sicut istæ, nec credunt inseruire dæmoni: sed deluduntur sub specie boni & propterea dicit tex. ibi quòd Diabolus postquam illarum mentem captiuatam tenet transformat se in diuersas species personarum. Tertiò differunt: quia illæ nulla conficiunt sortilegia nec maleficia in humanis aut brutorum corporibus, & nemini nocent nisi sibi ipsis, & propterea non dicuntur maleficæ sed hæreticæ. istæ verò sunt deterioris conditionis: quia nocent multis per diuersa maleficia: *vt latiùs suprà vidistis in 2. 3. q.*

¶ Quartò disconueniunt in hoc, quia non reperitur quòd illæ aliquẽ maleficiatũ curauerint, & ipsa maleficia contrariis maleficiis abstulerunt: istæ verò publicè incũbunt curæ & medelis maleficiatorum & postquàm aliquem dicto morbo curauerint sæpius indicant maleficiatum saltem aliquibus medicis *vt habetur per S. Aug. in lib. 10. de ciuit. Dei. & in 3. de Trin. & S. Thom. in d. quæst. 5. primæ partis tract. qq. in titu. de mira. & habetur 26. q. 5. nec mirum. §. necromanti. ver. ad hæc omnia.*

¶ Quintò quia illæ licet inseruiant Dæmoni virtualiter tamen inseruiunt sub forma dearum & bonorum numinum: istæ verò proprio Dæmoni sedenti in solio maiestatis, cui vt vero & vnico Principi reddunt obedientiam, *vt suprà latiùs diximus in 2. & 3. q.* Sextò quia non apparet quòd illæ *de quibus in d.c. Episcopi* accedant ad ludos & exerceant ibi choreas & saltationes, & demũ coitum carnalẽ habeant cùm sicut istæ *per ea quæ suprà latiùs in hac q. conclusimus & per S. Thom. d. q. 5.* Septimò discordãt in hoc quia illæ nulla celebrãt sacrificia nullasq; imagines offerunt neque baptizant aut responsa petunt: istæ

vero

verò cuncta opera huiusmodi faciunt vt supra latè vidistis in 2.& 3.q.& in hac etiā in primo,& 2.fundamēto.

¶ Et quòd sint diuersi ordinis specie differentes apparet ex diuersitate tractatuum & capitulorum & etiam auctorum.ea enim quæ disponuntur in d.c. Episcopi decreta fuerunt in concilio Aquiren. dispositio autem c. nec mirum sumpta fuit ex doctrina textualium. S Aug. *in lib.*10.*de Ciuit. Dei.* cùm igitur ex diuersis auctoribus temporibus & causis decreta ipsa statuta fuerint superflua fuisset alterius decisio si vtrumque eundem casum comprehenderet vel decidere.cōtra no. in §. quibus in prima constitu. c.& in c. si Papa.de priuileg. lib. 6.ne igitur istud inconueniens superfluitatis succedat dicamus quod c.Episcopi loquatur de diuersa specie mulierū ab illa & ab illa de qua *in d.c.nec mirum.* maximè cùm in veritate plures reperiuntur, species & diuersæ professorū sub hac diabolica religione vt suprà dictum est in primo euidētiali.Sed cōtra prædicta oppono, & dico quod imò. *d.c.Episcopi.* loquitur de istis strigimagis masculis & fœminis & de omnibus sortilegis,vt apparet in princ.ipsius, c.dū dicitur quòd Episcopi & eorū ministri curā habeāt sortilegā & magicā artē à zabulo inuentā extirpare,& si aliquē virū aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint ex parochiis suis omni studio eliminare & deiicere curent. fol. verum est quòd omnes illi qui sunt diabolicę religionis & sub illius obedientia, debent à limine ecclesiarum & à Christi fideliū cōmunione repelli siue sunt hæretici, siue schismatici, siue apostatæ, magi, necromantici, sortilegi cuiuscunque sunt ordinis & gradus,aut quocunque nomine nuncupentur,quò ad hoc vt à fideliu[m C]hristi consortio separentur omnes æquiparātur ex q[uo] omnes dānati sunt, vtt dicuntur veluti oues morbosæ & ab ouili Christi fidelium penitùs externæ,& meritò sunt igitur ab ipsorum cōsortio separandæ:*vt l.*2. *C.de sum.Trint.& l.hi qui scdm.C.de aposta.c.firmissimè & c. ad abolendā.extra de haret.& in Clem.*1.*eo. tit. & d.c.Episprin.*licet enim qui adhoc sint æquiparati, nō sequitur ergo quòd quo ad omnia censeantur esse æquiparati:*vt no. in c.excōmunicamus in princ.el. primo & lo.* 2.*de haret.* licet enim iurisslator in princ.d. c. fecerit mētionē de hac se-

Diabolica secta professores exterminandi.

cta, nihilominus posteà dñ loquitur de illis mulieribus in specie mutauit casum in facto *in ver. ibi. illud etiam non est omittendũ, quòd quadam scelerata mulieres retro post Sathanam conuersa &c.* qui est diuersus à praecedenti, vt patet ex his, quae tradit S. Tho. *in d. q. 5. prima partis trac. qq. tit. de miracu.* vbi dicit quòd Daemones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter: vno modo per veram corporis trãsmutationẽ, & per veros effectus corporeos. Alio modo per apparentiam & illusionem sensuum ex aliqua immutatione imaginationis, per quae verba voluit intelligere de vtraq; mulierũ secta, subiungens etiã quod neutra tamẽ ipsarũ operatio est miraculosa, sed ex rebus naturalibus & per modum artis Daemonis subtilitate inuenta: & haec sufficiant quo ad solutionem oppositionis factae *de. d. c. Episcopi.* Ad illud secundum dico, dum adducitur illud inconueniens quòd Daemon portare posset &c. solum colligitur ex his quae dicit. S. Thom. *in d. q. 5. ver. respondeo in tit. de miracu.* vbi dicit quòd Daemones multa possent facere, quae nobis viderentur esse miracula, tamen ea facerent eorũ naturali virtute & ex rebus naturalibus, si à Deo facere permitterẽtur: sed quia non permittuntur, imò ea facere non possunt, quae quidẽ facultas fuit illis adempta per passionem Domini nostri Iesu Christi. vide ibi: vt singulariter dixit S. Bonau. *in 3. sent. dist. 19. q. 3. & diximus supra. q. praecedẽti.* nec est mirãdum, si Daemon strigimagas & alios suos professos defert corporaliter: quia id facere potest Deo permittente: ex quo sunt omnes gregis diabolici: *vt latiùs diximus suprà ea. quaest. in 4. fundamẽto istius vltima opi.* & tetigi suprà in vltimo fundamento eiusdẽ post septimã differentiam. in d. c. Episcopi & sectã striganũ. Pro quo optim[illegible]cit dictã illud S. Bon. *in 3. senten. dist. 19. q. 3. in 22. & [illegible] de quo diximus suprà. q. prox. a. contrario sensu.* si enim diaboli potentia fuit depressa & debilitata per passionem Domini nostri Iesu Christi, à quo fit manus attrahẽs penitus abscissa, manus verò cõpellens debilitata: & eius vires coãgustatae fuere: illud est verũ respectu Christianorum pro quibus effusus fuit ille sãguis pretiosus: illi verò qui sũt extra baptismũ, & abnegarũt fidem Christi sicut Pagani sunt reputandi & sunt extra omnẽ gratiam & beneficiũ salutis *vt d. ca. firmissimè. de haret. & l. hi. qui sancta C. de*

Daemones possunt in nobis duobus modis mirabiliter operari.

aposta. ergo sequitur quòd diaboli potẽtia, quo ad istos, remanet illæsa: per cõsquẽs ipsos deferre potest ad libitũ accedente maximè ipsarũ mulierũ voluntate & cõsensu.

¶ Ad tertium dico quòd Dæmones non possunt extendere eorũ vires contra iustitiã humanã & eripere captiuos de manibus publicæ iustitiæ: quia Deus non permittit *vt dicit. S. Aug lib.10.de ciui. Dei: & S.Thom. d. q. in tit. de mirac.* aliàs sequeretur quòd Dæmonis potentia, esset supra diuinam, & quòd iustitia omnino periret: & iura omnia subuerterentur, quod Deus nullo modo patitur, *vt dicit Thom ibi vide dixi supra eo.q. 5.* Ad quartum non negatur immò cõceditur, quòd Dæmones possũt mirabilia operari in imaginatiua & humano intellectu, quæ verisimilima sunt & vera vndique esse videntur: ex hoc tamen non sequitur quòd non possint aliquas operationes naturales efficere & mouere corpora inferiora: *vt latè diximus suprà in primo fundamento: & etiã in secundo huius conclusionis; & S.Tho. in d.q.5.ver. respondeo.* vbi dicit quòd Dæmones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter vno modo per verã corporis transmutationem: alio modo per præstigiosam mẽtis illusionem & formas apparentes vt habetur *in d c. Episcopi in 2. parte.* Ad quintum, dum datur de illo exemplo respõdeo quando Dæmones facilè possunt homines decipere, dum capiunt mulieres ad ludos prædictos, & illorum sacrificia celebranda, necesse est quòd habeant mulierem in corpore & earũ naturali forma, si ea quæ cupiunt perfisci volunt & propterea ne sequatur scandalum aut periculum cõtra ipsas Sathanas mittit aliũ Dæmonẽ in forma succubi quæ iacet ad lat⁹ mariti loco vxoris quoties cõtingit oĩa vxoris officia in thoro cõiugali etiã coïtus subire nõ denegat sed liberet appetit & adeò se bene accõmodat quòd quẽquã etiã sapientissimũ falleret. vide S. Tho. *in d.q.5.* & dixi suprà latè *in primo fundamento cõclusionis & in 2. euidentiali.* dum dixi de operationibus incuborũ & succuborum. Nempe velle quòd hi qui tenent aliam opi. quod deferũtur solũ spiritũ, reducerẽt nihil intellectũ illũ ad practicã. Aut enim volũt quòd Dæmõ capiat partẽ spiritus s. animę quia spirit⁹ hominis idę est quòd anima, *vt no. declar. Arc. in c. Moyses. 32.q.2.* & hoc facere nõ põt. quia anima est vnica in substantia, & indiuisibilis & nullã recipit

3. Obiectionis solutio.

4. Obiect. Solutio.

Dæmonis in locum vxoris malefica succubant viri.

diuisionẽ in quantitate, nec in qualitate: vt dicit Philos. *in primo de anima. & est gl. not. & ibi Abb. in c. 1. de sum. tri. in ver. simplex. & Var. in l. stipulationes non diuiduntur ff. de verb. obli. in 3. opp.* vbi dicit quòd anima est indiuisibilis, & est tota in toto & tota in qualibet parte corporis: aut volunt, quòd dæmon capiat totum spiritum siue totam animam, & necesse esset quò remaneret hominis cadauer, & sic mortuum absente anima, & sequeretur maius inconueniens quia esset in potestate dæmonis auferre vitam homini, & illi defuncto restituere, & sic mortuum suscitare: quòd est impossibile quia solus Deus hoc facere potest: & nulla creatura, neque angelica, neque humana, habet hanc facultatem suscitandi mortuũ *vt dicam.* j. *in x. q.* vnde non video quomodo illorum opinio possit saluari intelligendo de strigibus & magis: & si tu diceres, non dico quòd dæmon auferat totam, nec partem animæ, sed deludit dormientem per illa signa præstigiosa, formata in intellectui præsentata per immutationem imaginationis, quòd facere potest dæmon. tunc respond. quòd est impossibile, vt tot naturales operationes, quæ fiunt per istam sectam strigimagarum, maleficorum & aliorum similium fieri possunt in spiritu solo, quin interueniat corpus & membra naturalia: quomodo enim possent in congregationibus & ludis prædictis tot choreas, reuerentias, & retrogradas saltationes efficere nisi corpus adesset: quomodo possent coïtum carnis implere, quẽ faciunt in singulis congregationibus ludis completis, nisi corporaliter interessent: nec dicendũ est quòd sit pollutio somniatis, quia dæmones possẽt verè & corporaliter cum mulieribus coïtũ perficere & illas quãdoq; reddere prægnantes in assumptis corporib. *secundùm ea quæ.* s. *diximus in 2. euidentiali istius. q.* ergo sequitur necessariò, quòd corporaliter perficiunt coïtũ: non nego tamẽ quòd etiãm non possunt in somniis polluì diabolo operante. Quomo etiã possent illorũ sacrificia & cærimonias celebrare? & imagines illis imponere si in solo spiritu hæc fieret quarũ imaginũ olim vnã vidi Romæ & manibus palpaui: & erat vera species materialis habẽs materiã & formã, & formata erat ex quibusdam mixturis mihi ignotis: quomodo etiã possent tot malefi-

Impossibilis operatio Strigum in spiritu solo.

cia

cia & sortilegia contra humana corpora fabricare, nisi corporaliter interessent? in spiritu enim ei in somniis nemini vnquam vidi iniuriã fieri, nec occidi quẽquam. Cùm igitur operationes istæ & aliæ huiusmodi, quæ sũt naturales & corporeæ, non possunt fieri nisi per corpus & mẽbra: ergo sequitur quòd strigimagæ & aliis similes deferuntur & intersunt corporaliter & in spiritu solo: & per ista sũ expedit⁹ de ista septima difficili quæstione.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Diabo. aut sortilegus an possit nocere corporib. Christianorũ.*
2 *Maleficium potest solis verbis perfici.*

OCTAVO quæro, si dæmon per se non potest nocere corporibus Christianorum, qui non sũt de sua religione: quia Deus id non permittit, vnde fit, quòd sæpius infantes ad latus parentũ & in propriis gremiis matrũ reperiuntur quandoque suppressi: & eorũ corpuscula confessa & mutilata, aut aliqua alia intrinseca ęgritudine polluta, ex qua sæpius polluũtur. Sol. dic, quòd licèt dæmon per seipsum corporibus Christianorũ nocere nõ possit ad illos maleficiãdũ, vtitur instrumẽto maleficæ siue magi, qui vel quæ cũ vnctionibus, pulueribus, cæterisq; mixturis maleficis. & venenis prædictis infantibus & aliis in occultæ noctis silẽtio, dũ dormiunt parentes, & omnes quiescunt, ipse dæmon aperit ostia, etiam si fortissimis ferris clausa essent, & illas maleficas intromittit, per ostium dico, aut quandoque per fenestras in domo maleficiãdi, quos sic intromissos instruit quomodo facere debeant, & ne lux candelæ aut lucernæ impediat maleficum ne discoperiatur aut cognoscatur à maleficiando ipse demũ in assumpta forma felis siue gattæ lucernã, lampadem, siue candelam, quã lucentem reperit illicò extinguit, vt maleficus ipse cõmodius possit maleficia sua perficere, quibus peractis maleficus tutus abit: dæmon verò vt faciliùs illinc recedere possit aperit ostia, deinde, recladit prout ante illa repererat: nec putes (vt quidam ignari vulgares asserunt) quod ipse striges seu malefici transforment seipsum in speciẽ gattę aut alterius animalis bruti: quia hoc est impossibile dæmoni quòd possit hominẽ trãsformare in alterã speciem:

Diabolus aut Sortilegus an nocere possint corporibus Christianorũ.

vt diximus suprà.q.praec: den. & *dicemus infra eo.q.* x. Benè verum est quòd ipsemet dæmon assumit illas varias formas & facit operationes illas, de quibus suprà, secundū quod declarat S. Aug. *in lib.x.de ciui.Dei* & *in 3.de trini.* & *S.Thom.d.q.v.primæ partis.qq.disput.in tit.de mira.* & S. Bonauen. *sup. 3.sententiarum.q.3.* & *in.c.Episcopi.26.q.5.* Et facilius & sine periculo ipsi malefici possint perficere dicta eorum maleficia dæmon est illis præuius & tanquam dux in tenebris, quos ducit ad lectum maleficiandi, discooperit pannos & ostendit omnia, quæ facienda sunt dormientibus omnibus, quibus ipse Dæmon imponere potest iuxta caput semina quædam aut pulueres, ex quibus inducitur profundus somnus: quibus sic dormientibus introducit maleficium, & omnia perficit: & hoc ego aliàs referri audiui à duabus mulieribus maleficis, quas pro maleficiis huiusmodi præ manibus examinandas accepi: & est verisimile, quòd ita sit quia nunquam reperi, nec audiui quòd aliquis maleficus siue malefica fuerit vnquam apprehensus in flagranti crimine, & videtur quodammodo impossibile, quòd euntes in domos alienas & per secreta domus nocturno tempore clausis ostiis atque fenestris possent ita tutè in obscuris tenebris ingredi, & euadere absque aliquo rumore vel scandalo, nisi haberent ducem Dæmonem, qui illas in operibus ipsis saluas redderet.

¶ Quandoque nullo veneni haustu, vel mixtura in corpore vel extra corpus adiecta: sed sola potentia carminis & verborum perficitur maleficium: *vt habetur in. c. nec mirum.§.magi.26.q.v.vbi tex.refert.dictum Lucani:*

Mens hausti nulla sanie polluta veneni, &*c.*

¶ Et ego aliàs vidi Romæ quēdam magnum excellētissimum Græcum tempore Adriani. VI. antequam perueniret ad vrbem Ponti. ipse qui solis verbis compresserat vires cuiusdam ferocissimi tauri existentis in armento in loco syluestri, quem sic affixum (vt ita dixerim) & humiliatum apprehendit per cornua, & cordula quadam satis debili, arte tamen magica fabricata, taurum ipsum ligatum quò voluit, adduxit media nocte circiter quatuor aut quinque milliaribus: & hæc notoria sunt quæ visa fuerunt per ducentos & vltra viros quem posteà

habui

habui in carceribus capitolinis examinandum: & omnia ista & maiora quoque ingenuè fatebatur verborum potentia efficere posse, quod tamen posteà euasit imperfecto examine fauoribus populi Romani & quorundam magnatum.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quare incarcerati & in publica custodia detenti non vtantur arte sua.*

2 *Sortilegi qualiter cognoscantur verè vel fictè pœnitere.*

3 *Deus quandoque impedit diabolicam operationem ad conseruationem Christianæ religionis.*

NONO quæro quare est, quòd postquam isti malefici & strigimagæ sunt in manibus publicæ iustitiæ incarcerati non faciunt se corporaliter deferri à dæmonibus in quibus iacent, vt possint saluare vitam & euadere pœnas corporales, quòd quidam iudices curiosi quandoque tentarunt experientiam rei videre, & tamen nihil fecerint: quia post multa viderunt ex eorum sortilegiis nullum penitus effectum sortiri huiusmodi corporalis delationis: & propterea multi tenuerunt quòd ipsi malefici & strigimagæ corporaliter deferri non possunt à dæmone. Pro solutione istius. q. duæ redduntur rationes per sacros Theologos & canonistas *in. c. nec mirum. xxvi. q. v.* prima est, quòd dæmon qui nil auidius cupit quàm animas multas lucrari: & ad tenebras inferni multifariam fraudibus homines protrahere, quàm primum videt hominem ipsum apprehensũ & illius animam sub sua potestate subiectã, nil

nil aliud quærit nisi vt separetur à corpore, vt quam adhuc sub conditione retinet certam lucretur, quæ posset per pœnitētiā illius imperiū subter fugere & se reunirē cū Christi fidelibus: ad hoc igitur vt certam eius prædam possideat, semper quærit illius mortē & dissolutionem animæ à corpore: quia nonnulli quandoque reperti sunt qui reuocauerunt errorē suū & grauē susceperunt ex cō- misso crimine pœnitentiam & residuū vitæ suæ sanctissimè duxerunt: & propterea dicunt, quòd tunc diabolus nil aliud satagit nec laborat in alio, nisi persuadēdo malefico vt persistat opinione & professionē ipsā nullatenus reuocet, sed in ea perseueret vsque ad finem vitæ: quia licèt adducatur ad furcas & super imponatur igni, ipse dæmon statim illum arripiet corporaliter & liberabit à laqueo & flammis, adeò quòd nullum penitùs dolorem patietur: & casu quo mori contingeret transibit sine pœna supplicij, & liberabit se à tot periculis huius mundi & longè maioribus gaudiis in alio sæculo fruetur cum eo: his igitur illusionibus & falsis persuasionibus ab eo præmunitus sæpius tenaciter perseuerat in eius opinione: nec curat quoquo modo errorem suum reuocare & pœnitentiam agere: sed obstinatus permittit potiùs vltimo supplicio perimi.

¶ Quædam verò ex ipsis maleficis mulieribus reperiuntur, quæ erroris sui mirabiliter se pœnitere videntur, & maximis fletibus agere pœnitentiam: quæ omnia fictè peragunt nullāque gerunt in corde mestitiam aut veræ pœnitentiæ amaritudinem.

¶ Ad cognoscendum autem an verè vel fictè pœniteant maximè mulieres, quæ habent faciles lachrymas, aduertendum est ad oculos ipsarum, an in fletu & gemitu huiusmodi emittunt lachrymas, quas si non emittunt nulla adest cordis contritio: sed omnia simulatè fiunt: & aliàs audiui à quodā excellētissimo canonista, qui erat etiā optimus Theolog., ꝙ regula ista est verissima, maximè in mulieribus, quæ non laborat multùm in lacrymis & dixit mihi quòd lacrymæ ipse, sunt signa manifesta veræ & internæ pœnitentiæ: & adduxit mihi tex. *de pœni. distinct. j. c. petrus. & 2. cap. lacryma.* vbi dicitur quòd lacrymæ lauant delictum, quòd pudor est magnus

con

confiteri:& *habetur Luc.iij.cap.&c.* ego aliàs habui in ꝑ-ꝺto nondũ tertius eſt elapſus annus Romæ:in agro Sabinenſi dum quandã vetulam maleficam examinarem quę iam. xx. annos in ipſa profeſſione cõpleuerat, & infinita quodãmõ ſortilegia venefica ſuis mixturis fabricauerat & magnũ Chriſtianorum numerum diuerſis ęgritudinibus pollutum reddiderat:quoſdam verò occiderat raros, vel nullos ſanauerat:quę poſtquàm cõfeſſa fuit crimen, dũ ego proſequerer illius examinationem per horas duas & vltra,qnàm maximè videbatur cõdolere deſuis cõmiſſis exceſſibus,& cõtinuos fletus, & ſuſpiria cõficiebat aſſerens velle profeſſionẽ illã omnino relinquere, & ad veram orthodoxa fidei religionẽ reuerti:veruntamen in tãta fletus & ſuſpiriorũ copia nullã vnquàm etiam minimã lachrymã emittere potuit:ad quod ego aliàs inſtructus plurimùm aduerti:& viſum fuit quid valde mirabile,quòd mulier fleret ſine lachrymis :& niſi vidiſſem fortaſſe nõ credidiſſem:licèt in viro nõ ſit mirãdum, ex quo ipſi duriores ſũt in lachrymis:nõ tamen nego,quin mulieres poſſint in multis confingere lachrymas:vt aliàs dixit Cato.

Inſtruit inſidias lacrymis dum fœmina plorat.

In actu tamen pœnitẽtiæ videtur quid mirandũ ſed dici poteſt quòd diuina iuſtitia hoc agit fauore pœnitentiæ.

¶ Secunda ratio redditur.quare non poſſunt euadere quando ſunt incarcerati:quia diuina iuſtitia tunc nõ permittit Dæmonẽ poſſe ſuam naturalem potẽtiam exercere illos : ne aliqui iudices & officiales curioſi , forſan videntes aliqua ſigna manifeſta liberationis eorum inuitarentur ad proſequendum illorum profeſſionem:& hoc eſt quòd dixit. S.Aug.*in li.iij.de Trint.in.x.de ciui. Dei. & S.Tho.in trac.q.prima partis.q.v.in tit.de mira. & canoniſtæ in c. nec mirum.xxvi.q. v* quòd Deus impedit potentiam Dæmonis in quibuſdam ad obſeruationem Chriſtianæ fidei:*vt latè diximus ſup. eo. tit. vij. q.* quia aliàs fides ipſa Chriſtiana paulatim tota ſubuerteretur maiorémque poteſtatem videretur habere Diabolus quàm Deus , & iudex qui eſt miniſter *Dei xi.q. iij. nemo contemnat. & c. ſeq. &* imò tunc Deus reſiſtit Dęmoni& illius vires comprimit

primit per ea que not. S. Aug. *in lib. x. de ciui. Dei*: & refert & sequitur. S. Thom. *in. d. trac. qq. d. q. v. & dixi supra eo. q. vij.*

CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia an hæresim sapiant manifestam, vt à iudice Ecclesiastico debeant examinari.*

2 *Deo soli reseruata quæ sint.*

3 *Dæmoni naturaliter conuenientia, & à Deo sibi concessa quæ sint.*

4 *Sortilegium cum hostia consecrata factum an sapiat hæresim manifestam.*

5 *Sortilegia simplicia non sapiunt hæresim.*

6 *Imagines facere ad amorem prouocandum superstitiosum dicitur potius quam hæreticum.*

7 *Sortilegium duo præsupponit consideranda.*

8 *Tentatio est præcipua Diaboli conditio.*

6 *Adoratio Diaboli sapit hæresim manifestam.*

10 *Modus & forma quibus Diabolus inuocatur est in materia sortilegij consideranda.*

11 *Sacerdotes diuina exercentes, vt contra naturam aliquid eueniat, an possint dici sortilegi.*

12 *Imagines indebitè & viliter tractantes an sint hæretici habendi.*

13 *Sortilegium cum hostia non consecrata an sit hæreticum.*

14 *Sortilegi in forma imaginis aliquem affligentes an sint manifesti hæretici.*

15 *Sortilegia in quibus reliquiæ Sanctorum admiscentur an sapiant hæresim.*

16 *Sortilegia, in quibus admiscentur essentialia, vel substantia sacramentorum Ecclesiasticorum, an*

hæresim

hæresim sapiant.

17 *Secreta cordium sortilegio inquirens hæreticus dicitur.*

18 *Sacramenta Ecclesiastica non operantur in turpem vel indebitum finem.*

19 *Sortilegia, in quibus interueniunt res benedictæ, non sapiunt hæresim.*

20 *Sortilegium multis concurrentibus censetur hæreticum.*

1. DEcimò videndum est, an & quãdo huiusmodi sortilegia & opera, maleficorum sapiant hæresim manifestè: ita quòd ipsorum rei & machinatores iudicis Ecclesiastici inquisitores hereticæ prauitatis examini subiiciantur, & hæreticorum pœnis puniantur. Respond. in hoc deueniendum esse ad distinctiones. Sed antequàm ad vlteriora procedam pro euidentia. Præsuppono primò quòd quædam sunt quę ad solum Deum creatorem pertinent, ex quo illa reseruauit sibi in priuilegium, nullique creaturæ etiam Angelicę illa concessit: Prout est hominem verum naturalem creare: *vt habetur Ge. ij & S. Tho. in. 1. parte trac. qq. in ti. de poten. genera. & de creatio q. ij. ar. vi. q. iij. art.* 1. *&* ij. *&* .iv. *Reseruata Deo soli.* *Creatio hominis Dei est.*

¶ Vel iam creatum in melius, aut deterius reformare: aut in alteram speciem commutare: *vt ibi dicitur.* Item mortuum suscitare: ita vt verè & naturaliter viuat: sicut resuscitatus fuit Lazarus, qui iam quatriduanus erat. *vt habetur Ioan. xi. cap.* & quando etiam filium illius viduæ dum deferretur ad sepulturam ex feretro suscitauit & surgere iussit: *vt habetur Matt xviij. c.*

¶ Item futura scire ex vera & perfecta scientia ad solum Deum pertinet: *vt dicitur Esa. xij. c.* annunciate nobis quæ futura erunt & videmus quia dij estis vos.

¶ Item cæli motum sistere ab eius vnica voluntate dependet, *vt inquit S. Tho. in trac. qq. in prima parte. q.* 1. *art. iij. & vi.*

¶ Item

¶ Item secreta cordis humani, quæ in animo sunt occulta, nec dum ad aliquem actum extrinsecum deuenerunt solus Deus est seruator & verus cognitor: *vt habetur Matth. xxij. c.* vbi Christus optimè cognouit secreta cordis Phariseorum, qui cupiebant ipsum calumniari apud Cæsarem, ex eo quòd vocabat se Regem Iudæorum: & propterea interrogarunt ipsum cui nam deberent offerre tributum ipsum vel Cæsari: tunc Iesus petiit ab eis vt ostenderent sibi monetam aliquam si habebant: & vnus ipsorum exhibuit numisma: quòd Iesus videns interrogauit cuiusnam esset illa imago in numismate sculpta: at illi responderunt est Cæsaris imago, tunc Iesus restituens illis numisma dixit: reddite ergo quę sunt Cæsaris Cæsari, quę sunt Dei Deo: demonstrans quòd Deus non quærit thesaurum pecuniarum, sed corda fidelium & opera charitatis, *de pœnit. dist. 1. ecce. & c. seq. & dist. ij. c. radicata. & c. seq. 2. not. in. c. à nobis. de sent. excom. & in c. 1. quia cle. vel vouent.* Et ista ac his silia nullus Dæmonum nec Angelorum facere aut cognoscere potest, sed solus Deus: *vt dixi. & habetur. ij. q. iv. c. consuluisti.*

Pharisæorum calumnia contra Christum.

¶ Quędam verò sut sub cognitione & naturali potentia Dæmonis, & que Dæmon ipse permissu diuinæ clementiæ facere potest: quia sibi non reprimit, & hæc multa sunt iter quæ est tentandi facultas & flectendi pudicos animos ad libidinem & ad alia peccata: *vt habetur in Apocali. ij c. Ecce missus est Diabolus aliquo ex vobis in carcerem vt tentemini: vt habeatis tribulationem diebus decem nolite timere &c. S. Aug. lib. x. de ciui. e Dei. & S. Thom. in secunda secunda dist. xcv. q. ij. in tit. de superstit. & habetur Gen. iij. & Matt. iv. Marc. 1. Lu. iv.* vbi Diabolus ausus fuit tentare Christum: *& diximus suprà eo. q. vi.*

¶ Item omnium naturalium & virtutum creatarum cognitio tam superiorum, quàm inferiorum, ex quibus quidem rebus naturalibus inferioribus multa fiunt veneficia, & quibus diuersę, & quàm plurimæ causantur infirmitas in humanis corporibus sciunt quæ dictas ęgritudines sic ex accidenti expositas contrariis remediis curare, quàm quidem scientiam naturalium Dæmones possunt homines docere & instruere quomodo facere debeant ad sauciandum sanandum vt corpora homini: *vt*

proximè

proximè diximus suprà eo.tit.in 6. quæst. & alia huiusmodi quàm plura facere possunt eorũ natura & permissu Dei. *vt dicit S.Thom.in tra.qq.prima parte. q. 5.de miracul. & eo.lib.q.16.art.7.de Dæmon.*

¶ Quibus sic præsuppositis nunc distingue: aut Sortilegus Malefica siue Magus, sunt de expressa professione Diabolica quod est quando expresse abnegarunt Christi fidem, & iterum se baptizarunt in nomine Beelzebub: *vt plenè diximus supra eo.d.q.sexta & q.tertia vt habetur in l.hi qui sanctam.C de aposta.* aut malefici huiusmodi sunt tacitæ professionis, quod est quando nondum se remouerunt penitùs à diuino cultu & à fidei Christianæ religione, nec celebrant expressum Dæmonis cultum per sacrificia diabolica, nihilominus habent quandam tacitam & occultam amicitiam seu familiaritatem cum Dæmone & aliis maleficis, propter quam quædam conficiunt sortilegia & operationes superstitiosas, quæ non possunt absque Dæmonis suffragio & instructione compleri seu effectum sortiri: vt sunt ligaturæ execrabilium remediorum, & incantationes quas faciunt istæ mulierculæ vt plurimum cum scedulis omnibus, aut aliis mixturis, siue ligaturis suspendendis, aut ligandis ad collum maximè quando student sanare personam maleficiatã: & hoc est quod dicit tex.1 *c.nec mir.in princ. in ver.ad hæc omnia.36.q.5.S.Aug.lib. 10.de ciuit.Dei.* vbi dicit quòd in istis omnibus ars Dæmonum est ex quadã pestifera societate hominũ & angelorum malorũ exorta. Primo casu dic qualitercunque & quomodocunque fiunt ipsa sortilegia per illũ qui est expressę professionis sẽper dicuntur sapere hæresim manifestè si non respectu operis saltẽ respectu operãtis, qui est verè & propriè hęreticus: ex quo relicto Deo proprio creatore adorat Dæmonẽ tanquam vnicum Deũ, & propterea dicitur hæreticus quia contrauenit primo diuinorum præcepto. *Vnũ cole Deum, &c.* Item primo ex articulis Christianæ fidei. *Credo in vnum Deum, &c.* idem dicendum est de eo qui non est hæreticus tamen in ipsis sortilegiis fabricandis associat sibi hæreticum, vel puerum rebaptizat &c. *vt dicit glo.in d.c.accusatus.§. sanè de hær. lib. 6.* Et licet quædam ex his quæ faciunt sint de his quæ Dæmon facere

Sortilegi sunt de expressa professione diabolica.

Sortilegia professionis expressa sapiũt manifestè hæresim.

Hæretica respectu operantis.

potest naturaliter, quæ regulariter non deberent sapere hæresim manifestè, tamen isto casu dici possunt hæretica non respectu rei, sed respectus operantis, & hoc est quod voluit dicere *glo.1.d.c.accusatus.§.sanè.* quæ exemplicat plures casus in quibus ipsa sortilegia sapiunt hæresim manifestè, inter quos ponit istos scilicet quando sortilegi ad ipsa sortilegia conficienda associant sibi hæreticum aut puerum rebaptizant &c.& quædam alia his similia faciunt. Secundò autem casu quando hæc fiunt ab his qui sunt tacite professionis: & tunc distingue secundùm quod fecit Oldra.*in consi.ccx.quod incipit regularis habet traditio &c.* vbi dicit quòd aut imploratur auxilium Dæmonis ad ea faciendum, aut cognoscendum, quæ ipsa Dæmon sua naturali virtute & potestate facere potest diuina virtute non reprimente, sicut est hominem tentare ad peccandum, aut flectere pudicos animos ad libidinem & similia facere: *vt dictum est suprà latè in 36.& 6.qu.* & isto casu non sapiunt hæresim manifestè: *vt dicit glo.& no.Arch.Gemin.& cæteri doc.1.d.c. accusatus. §.sanè.* idem esset si eius virtus inuocetur ad reuelandum furta vel alia occulta præsetia vel præterita, vel ad præparandum docendùmque medelas ad sanandum maleficiatum: ista licet fieri omnino prohibeantur Dæmonis auxilio de iure canonico: *vt habetur in c.2. de sorti. vbi copiosè per Panor.& 26. q. vltima. c. admoneant.* tamen non sapiunt hæresim manifestè: quod patet ex genere pœnę *vt in d.c.2.de sortil.& per Oldr.in d.consi.ccx.* Aut imploratur auxilium Dæmonis ad cognoscendum vel faciendum ea, quæ de sua natura scire aut facere non potest: quia sunt de his quæ pertinent ad ipsum creatorem: *vt suprà latè diximus:* & tunc si quis putat Dæmonem posse facere per seipsum illa, quæ ad solum Deum pertinent est hæreticus & pagano deterior. *d.ca.Episcopi §. quisquis in fine.& d.c.qui sine Saluatore.*

Sortilegium cum hostia consecrata an manifesta sit hæresis.

¶ Sed quæro quid si aliquis assumeret hostiam sacratam in sortilegiis ipsis, quæ fiunt maximè ad amorem, quibus sæpius ista sacra miscentur: *vt diximus suprà in 2.& 3.q.* an ista sapiunt hæresim manifestè, quando in eis nullus hæreticus interuenit: distingue, aut illa fiunt ad effectum cognoscendi animum mulieris vel viri, si

amat

amat illum vel illam, qui vel quæ sortilegia facit: vt sępius faciunt isti amantes, qui sunt de mentes: aut fiunt ad effectum introducendi amorem erga sortilegum aut sortilegam in corde illius amatæ personæ quæ nullum vel minimum habet amorem. Primo casu non videtur, quòd sapiant hæresim manifestè, ex quo in hoc sortilegio imploratur auxilium illius sacramenti ad ea quæ sunt propria diuinæ virtutis. scilicet ad reuelandum secreta cordis hominum secundùm quod concludit Oldr. *in d. consil. ccx. de quo suprà proximè diximus* hæreticum potiùs esset si pro notitia occultorum prædicatorum quis inuocaret auxilium Dæmonis putans Dæmonem posse ipsa reuelare & certa scientia, secundùm quod dicit idem Oldra. *in d. consi. & diximus suprà*. Et secundùm hoc nota, multi hodie incidunt in hanc speciem hæresis, quia plures sunt ex istis amantibus fatuis qui facere student hæc eorum sortilegia cum aliis diuersis rebus, vt sciant animum amasiæ siue amasij, an teneat dilectionem sui: vt hi qui in hac opinione persistunt, firmiter id credentes sunt hæretici aliàs non.

Casus de sortilegiorum hæresi ad secreta,

¶ Secundo verò casu, quando fiunt ad effectum calefaciendi cor frigidum: & ista similiter non videntur quòd sapiunt hæresim manifestè quoniam inuocatur suffragium illius sacramenti ad diligendum, sed dilectio in se non est peccatum imò videtur esse meritum apud Deum, vt habetur in diuinis præceptis: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* & no. Matth. 12. c. & dixit Pau. Apo. *si omnes virtutes habuero, charitatem autem non habeam nihil sum.* & not. *in c. firmissimè de hæret.* glo. tamen *in d. §. sanè c. accusatus. de hæreti. lib 6.* videtur tenere contrarium quòd sortilegia in quibus interuenit hostia consecrata sapiunt hæresim manifestè dum ponit plura exempla, in quibus sortilegia ipsa sapiũt hæresim manifestè: ponit etiã istud de per se, quãdo interuenit hostia cõsecrata, nec specificè ponit ad quẽ effectũ illa fierẽt: vnde intelligi potest ad omnẽ turpẽ effectũ, maximè vbi vertitur materia peccati & ab ista opinione quã fauorabilis est pro fide nõ discederẽ: *vt dicit tex. in d. c. accusat⁹*. maxima enim temeritas est illius Christiani, qui in reb⁹ vanis & lasciuis tanti sacramenti abusum audet ministrare & ad ea quæ suprà

in contrarium adducebant respondeo, nec ego quod diuina virtus precibus implorata ad reuelandum ea, quæ secretissima sunt in corde hominum hoc facere posset, quia hæc sunt sub eius arbitrio & potestate, non autem Dæmonis qui est creatura: hoc est verum quotiescunque consultatio ipsa fieret debito modo: iuxta ritum veri diuini cultus, & Christianæ religionis, & per modum sacrificiorum quæ in Ecclesia celebrantur per bonos sacerdotes, non autem isto modo supersititioso & retrogrado, *iuxta no. in c. nihil in sacrificiis de consecrat. dist. 1. & no. in cap. cum marthe. de celebrat. Miss. vide d. Io. lec. in sum. conf. in tit. de sortile. q. 19. q. vlt.* per ista enim sortilegia non imploratur auxilium sacramenti mixti in factura, aut ipsa diuina virtus ad reuelandum ista: sed potius Dæmonis suffragium, vt illa reuelet per abusum istorum sacramentorum cui omnia huiusmodi sortilegia immolantur per illam amicitiam, quam ipsi malefici habent cum Dæmone secundùm pacta inter eos inita *26. q. 5. ca. nec mirum. ver. ad hæc omnia. & Io. lec. in sum. con. eo. tit. c. 2.* & hoc faciunt in opprobrium diuinæ maiestatis: & si qua responsa reuolutionis inde sequantur illa profectò sunt diabolica & non diuina: sed istum tam turpem abusum sacramentorum diabolus instruit hominem facere. vt sub eo ipse faciliùs adoretur ab homine in dedecus diuinæ bonitatis & hoc modo hominem decipit: vt dicunt canonistæ & sacri Theologi in locis suprà *not. in 6. & 7. q. & habetur in d. c. Episcopi.* Ad secundum dum dicebatur quòd diligere in se non est peccatum: est verum, quando dilectio ipsa est in charitate fundata: tunc enim est opus meritorium Deo, quia charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis: ac præsentibus penitùs aduersa iuncta vero Deo inseparabiliter vnita igne quodam spiritus, omnis extraneę corruptionis nesciat nulli vitio mutabilitatis obnoxia, supra omnia quæ carnaliter diliguntur excelsa: & in effectu conclude: quòd illa est dilèctio maxima circa diuina & ecclesiã, vel erga proximũ propter Deum qui respicit animæ beatitudinem, non hæc mundana fragilia. *vide tex. præclarum de pœnit. dist. 2. c. charitas est.* vbi plura singularia de charitate narrantur: hæc enim est illa charitas & dilectio quæ habet meritũ regni cælestis,

Abusus sacrorum ad faciliorem adorantem instruit Dæmon.

lestis hæc est illa de qua locutus fuit Paulus Apostolus & Matth. 22. *c.* & de qua loquitur diuinum præceptum. *& tex. in c. firmissimè. & ibi glo.* cæteræ verò dilectiones carnis, quæ terrenæ sunt po iùs habent annexũ peccatum, quàm meritum respectu vltimi effectus, qui est carnalis coitus & propterea ille qui putat sacramentum Eucharistiæ operari ea, quæ sunt mediatè vel immediatè peccatum est in maximo errore: nec caret manifestè hæresis suspicione nihilominus in istis semper me refero ad communem Theologorum opi. & rectum iudicium sanctæ Matris Ecclesiæ.

Dilectio terrena annexum habet peccatum.

Oldradus autem in hac materia *in consil. suo 210 quod incipit regularis habet traditio &c.* sic distinguit, dicens, quòd sortilegia simplicia, item pocula amatoria, vel assumere hostiam non consecratam, ista non inducunt hæresim: *vt in c. 1. de sorti. & in Rub. eo. tit. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnit. & c. de homine. de celebra. Miss.*

¶ Imagines verò facere ad amorem mulieris prouocandum dicit ipse quòd magis videtur esse superstitiosum quàm hæreticum. Sed circa hæc duo sunt consideranda. Primum est modus inuocationis quomodo inuocatur Dæmonis suffragium.

¶ Secundum est considerandum circa rem quæ expetitur.

¶ Primo igitur casu aut inuocatur auxilium Dæmonis per modum imperij & suffragij, aut per modum adorationis & cultus latriæ primo casu aut imploratur ad tentandum & flectendũ publicos animos mulierum ad libidinem vel his similia, quæ sunt de propria Dæmonis natura & non sapiunt hæresim: *vt habetur in Apocalyps. 2. c. ecce missurus est Diabolus ad aliquem ex vobis in carcerem vt tentemini, &c. & habetur Matth. 4. Marc. 1. & Luc 4.* hoc enim est proprium Dæmonis tentare hominem ad peccandum: *vt ibi dicitur & diximus supra ea. q. in princ.*

Tentatio est pracipua Diaboli conditio.

¶ Aut imploratur eius auxilium ad sciendum futura vel ad aliquid aliud faciendum quod soli Deo creatori competit & tunc sapiunt hæresim manifestè, quia vult attribuere creaturæ quod est proprium creatoris: *vt cap. accusatus. §. sanè. de hæret. lib. 6. & ibi not. doc.*

¶ Secundo verò casu principali, quando inuocatio illa fit per modum adorationis & cultus latriæ adorando Diabolũ absque dubio illud sapit hæresim, immò est propriè hæresis adorare diabolum: si enim adorare hæreticum est, hæresis non propter personam sed propter vitium, in qua est graue peccatum: vt dicit Oldrad. *ibi & Gemin. in d.c. accusatus. §. sanè.* ita & multò fortiùs adorare diabolum est opus hæreticũ: quod enim maius & detestabilius vitium est quàm adorare diabolum? & hîc nõ ponderatur persona, sed vitium quod committit in alia adoratione.

¶ Et ideò diligenter est aduertendum ad modum & formam, quibus dæmonis suffragium inuocatur: quia si per modum imperij & gratificationis & petuntur ea quæ diabolus facere potest, non sapiunt hæresim: si verò per modum certæ adorationis tunc sapiunt hæresim expressè per ea, quæ proximè diximus quæ fuit singularis doctrina Oldrad. *in dicto consilio. ccx.*

¶ Ex qua nota singularẽ cautelã in pra. pro aduocatis, vt sint cauti informando positiones vel interrogationes, quòd per modum imperij seu gratificationis quis inuocauit auxiliũ dæmonis: & isto modo euitabitur labes hæresis: si verò ponat, quòd per modum adorationis in veri cultus latriæ, quis incidit propriè in hæresim, *per ea quæ suprà diximus.*

¶ Post hæc videndum est quid de sacerdotibus qui causa doloris spoliant altaria, & celebrant missas veste lugubri in liuorem & odium alicuius inimici, vel celebrant missas defunctorum pro ipsis viuentibus, & sumunt preces vt citiùs moriantur, vel incurrant mortis periculum, nunquid ista sapiunt hæresim manifestè? dic quòd non, quod apparet respectu pœnæ quæ imponitur pro isto crimine *26. q. 5. quicunque* & clarius dicetur infrà *eodem. q. sequent.* vbi tradetur de pœnis istorum.

Imagines irreuerenter tractantes an hæretici sint habendi.

¶ Deinde quæro, quid si clerici vel laici crucem aut imaginem Beatæ Mariæ Virginis, seu aliorum sanctorum irreuerenti ausu proiecerint in terram, & spinis vel vrticis supposuerint, aut pedibus forsan calcauerint, an ista sapiant hæresim manifestè, vel dicantur propriè opera hæretica: & similiter dicas quòd non, licèt grauissimum

sit

sit peccatũ in se.*c.si canonici.§.ff.de offi.ordi.li.vi.* Vlterius quæro, quid si Sacerdos celebrat vnam aut plures missas super hostia, quã nũquã sacrauit, si postea cõmunicat se cũ illa an incidat in hæresim, vel dicatur hæreticus ex eo: similiter si aliquis acceperit hostiã super qua celebratæ fuissent vna aut plures missæ nõ tamẽ fuit sacrata, & illã immiscuerit in sortilegiis maximè his quæ fiũt ad amorũm, an incidat in hæresim sacerdos, qui missas illas sciẽter celebrauit, & ille qui hostiam ipsam cõmiscuit in sortilegiis: dic quod neuter cõmittit hæresim: quãuis grauiter peccat vterque. c. de homine de celebra. miss. per Oldra. *in d. consi. ij. col. &. diximus verbum s. ead. q. in prin. & habetur per. d. lo. lec. in sum. conf. eo. q. xij. &. xvi.* Hæc omittã eos, qui in sortilegiis suis apponunt imagines, illásque baptizãt sub nomine personæ maleficiãdæ, vt affigãt in eo vel ea illud accidens, quòd ipsi vel ipsę desiderant, an ista sapiũt hæresim manifestè: dic quòd cõsiderandum est ad quem effectum imagines illæ fuerunt fabricatæ, & ad quem effectum tendunt sortilegia, & ad quid imploratur auxilium Dęmonis, aut ad ea quę facere potest virtute sua naturali, aut ea quæ spectant ad creatorem. item sub quo modo & forma imploratur Dæmonis suffragium, aut per modum imperij & gratificationis, vel per modum adorationis & cultus latriæ, *de quibus omnibus diximus suprà eadem. q. imò* mõ insisto vlteriùs in declaratione. *vide. d. lo. lec. in sum. conf. eo. tit. q. xij.* Quid de his, qui in ipsis sortilegiis immiscent reliquias sãctorum martyr. scilicet particulas ossium, carnis, aut neruorum, capillorum, vnguium, & similium, vel particulas aliquas vestiũ eorumdẽ, vel Dñi nostri Iesu Christi, aut Beatæ Virginis Mariæ, seu aliorum sanctorum aut sanctarum, an sortilegia ipsa dicantur esse hæretica, vel sapere hæresim manifestè, prę supposito quòd immixta fuerit in sortilegio amatorio, vt sæpius fieri solet. dic quòd non sunt hæretica nec sapiunt hæresim manifestè quamuis negari non potest quòd sunt valde superstitiosa, damnanda, quod est verum quando fierent ipsa sortilegia ad flectendum pudicos animos ad libidinem, vel ad alios effectus, qui fieri possunt per Dæmonem, & non interuenit cultus adorationis: si verò interueniret

Sortilegia cum mixtus reliquiarum sanctorum an sanivnt hæresim.

cultus adorationis & fierent ad sciendum illa, quæ pertinent ad Deum semper sapiunt hæresim manifestè: *vt latè diximus* §. *proximè. vide. S. Tho. in sum. secunda secunda dist. 95. arti. ij. ver. dicendum in tit. de supersti. vbi hoc idè tenet. idem tenet Ioan. lec. in sum. conf. eo. ti. q. xvi.* Modò quæro quid de his, qui sacramēta Ecclesiarū vt est oleum sanctū baptismatis, chrismatis, vel extremæ vnctionis, aut aquā fontis baptismatis in dictis sortilegiis cōmiscuerint, an sapiāt hæresim, *vt suprà:* & breuiter dicas, quòd nō: quod patet ex diuersitate pœnarum indictarum pro huiusmodi maleficiis, quæ sunt diuersæ à pœnis hęreticorum, *de quibus in. c. ad abolendam. & c. vergentis. extra de haret. & latè diximus* §. *ti.* 1. *q. vi.* Quod tamen est verum, quando per ipsa sortilegia nō imploratur auxilium Dęmonis, nisi ad ea quæ de sui natura facere potest, *de quibus aliàs diximus* §. *ea. q. & q. vi. & vij.* si verò inuocaretur ad ea, quæ nō ad ipsum, sed ad Deū creatorē spectant, sine dubio tunc saperent hęresim manifestè, vel si per Dæmonis suffragium inuocantur per modum adorationis & cultus latrię. quia ipsi sortilegi & eos cōsulentes adorarent cum deuotione Diabolum tunc illorum opera essent hæretica, alias si per modum imperij vel gratificationis, dicas quòd nō *vt.* §. *proximè diximus & per Oldra. in. d. consil. ccx.* Et imò dic, quòd siquis in ipsius sortilegiis quæreret auxilio Dęmonis scire si mulier in corde suò amat ipsum amantē, vel è cōuerso quādo mulier sortilegat erga virū isto casu sortilegia sapiūt hæresim manifestè, quia secreta cordis hominū nemo scit nisi solus Deus, & cui ipse voluit reuelantur: *vt hab. ij. q. iv. consuluisti. & latè diximus.* §. *ea. q. in prin.*

Secreta cordiū perscrutans sortilegio hæreticus dicitur.

¶ Sed quęro, quādo ipsa sacramēta posia in amatoriis sortilegiis ad flectendū, *vt* §. *an operentur effectū,* vt ex potentia illius sacramenti flectatur animus illius ad amandum &c. dic quòd non, quia illius non vtuntur debito modo nec ad honestum: sed turpem effectum, quod vt plurimum tendit vt peccatum ad quæ opera diuina gratia vel sacramenta Ecclesiarum se non extendunt *vt aliàs diximus.* §. *eo. q. vi.* & ideo communiter appellari solet iste abusus quidam sacramentorum, sortilegium

tilegium. 17.q.4.*sacrilegium.* & *c siquis contumax* §.1.

¶ Nec dum est annus elapsus, quòd vidi Romæ casum istum euenire in facto, vbi duæ mulieres impudicæ cum oleo sancto baptismatis & chrismatis, quo inunxerunt sibi labia, dicentes quædam turpia verba ad formandum sortilegium: deinde deosculabantur viros, à quibus amari cupiebant; asserentes quod illud sortilegium & obseruantia operabatur maximum effectum, quo ad iniũgendam dilectionem in corde vacuo, nihilominus vidi ambas fustigari per vrbem & mitratas in loco qnodam publico notissimo turpiter dehonestari, *secundùm quod dicit Panor. in d.c. ij. de sortileg.* *Oleo sancto abusæ sunt Romæ 2. Striges.*

¶ Idem dicendum est de his, qui in huiusmodi sortilegiis amatoriis immiscent aquam benedictam sumptã ex amphora communi, quæ patet in Ecclesia, candelas benedictas: frondes palmarum: ramos oliuarum benedictarum: sacros agnusdei & similia: iste dicitur potiùs abusus quidam sacramentorum, *vt suprà proximè diximus*: quàm hæresis expressa. idem dicendum est de his qui aliquas reliquias vestium sanctorum apostolorum martyrum, aut aliorum sãctorum, vel qui particulam lapidis sacrati, purificatorij, super quo immolatur hostia, item calicis, vel alterius rei benedictæ siue sacratæ commiscuerint in ipsis sortilegiis amatoriis, dicuntur abuti sacramenti huiusmodi & grauissimè peccant, citra tamen hæresis labem: *vt notatu per d. Oldr. in d. consil. ccx.* & *Panor. in d.c. ij. de sortil.* vbi expressè dicit, quòd quotiescunque non interueniunt ea, *de quibus. p. r glo in d.c accusatus* §. *sanè.* quamuis inuocentur dæmones, vt promoueant animũ mulieris ad impudicitiam: licèt istud sit grauissimum peccatum in se: tamen non sapit hæresim. quia proprium est dæmonis tentare creaturam: *vt habetur Apocalyp. ij. c.* & *xvi. q. ij. v. sis. vide. S. Thom. in sum. secunda secundæ disti. 95. ar. iij. ver. dicendum in tit. de supersti.* & *Io. lec. in sum. in titu. de sortileg. q. xxv.* ad literam, qui omnes tenent quòd per ista quis non incidit in hęresim, dũ tamẽ fiant modo prædicto. Quæ omnia prædicta limitanda sunt pluribus modis: & primò vt non procedãt, quotiescunque in ipsis sortilegiis celebrarẽtur solẽnia sacrificia interpositis aris,

idolis,& aliis de quibus supra *in. 3. & 6. qq.* & diabolus adorarentur:quia isto casu committitur hæresis:vt sæpius suprà proximè diximus. ita tenet expressè Oldrad. *in. d. consi.* & Gem. & alij doc.*in.d.* § *sanè.* dicentes,quòd peius est adorare diabolum, quàm hæreticum.

¶ Secundò limitantur, vt non procedant in sacramento Eucharistiæ corporis vel sanguinis Domini nostri Iesu Christi: quia tunc committitur hæresis.*ita dicit expressè glo. in. d.* §.*sanè.*

¶ Tertiò limitantur quando interueniret rebaptizatio pueri in ipsis sortilegiis, quia etiam saperent isto casu hæresim manifestam.*vt p d.glo.in d.* § *sanè.*

¶ Quartò limitantur, nisi in ipsis sortilegiis ministrandis hæreticus interuenerit: *vt per. d.glos.*

¶ Quintò &.vltimò limitanda sunt, quotiescunque dæmonis suffragium inuocatur ad habendum notitiam eorum,vel faciendum ea, quæ soli Deo creatori competunt in priuilegium, de quibus pleniùs diximus. *s.eadē. q.in prin.* & per ista sit expedita hæc decima vtilis quæstio quę omnia bene not.quia istorum scientia est maximè importantiæ tam respectu examinis, quàm pœnarū, *de quibus dicemus infrà q.proxima.*

CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Pœna sortilegis imponenda diuersimodè consideratur.*

2 *Sortilegium qualiter sit in foro conscientiæ puniendum.*

3 *Sortilegi qualiter veniant in foro iudiciali canonico puniendi.*

4 *Sortilegi diuinatores qua pœna de iure ciuili puniantur.*

5 *Sortilegia amatoria qualiter sint punienda.*

5 *Sortilegium amatorium qualiter sit de iure ciuili puniendum.*

7 *Pœna*

7 Pœna sortilegis imponenda plura præsupponit considerandæ.

8 Clericus potest, pro sortilegiis, Ecclesiasticis beneficiis priuari.

9 Sortilegus non excusatur simplicitate vel ignorantia.

10 Sortilegia venefica qualiter veniant in foro conscientiæ punienda.

11 Iura multùm adhorrent artem maleficam.

12 Pœna sortilegis imponenda diuersimodè consideratur.

13 Conuersantes cum sortilegis sunt puniendi.

14 Tortura indistinctè contra crimen sacrilegij procedit.

15 Sortilegus testibus conuictus & pertinax potest bestiis tradi vorãdus.

16 Docens sortilegium & addiscens æqualiter veniunt puniendi.

17 Membri languedinem & incurabilitatem inducẽtes possunt sortilegij pœna condemnari.

18 Sortilegium, in bonum finem factum, an sit puniendum.

19 Futura an possint impunè prognosticari.

20 Sacerdos, causa doloris Ecclesiastica immutans infamis est habendus.

21 Imaginem crucis, vel alterius sancti, indignè tractans, qua pœna sit puniendus.

22 Sacerdos celebrans, & nihil consecrans, quà pœna sit puniendus.

23 Imagines baptisantes, vt sortilegium exerceant, qua pœna veniant puniendi.

24 Astrologi futura prædicentes diuersimodè veniunt in pœnis imponendis considerandi.

25 *Sortem in Euangeliis quærentes & verba Euangelica in illis immiscentes qualiter sint puniendi.*

26 *Verba honesta an possunt licitè verbis inhonestis commisceri.*

27 *Scripturæ ligatæ an possint licitè in collo, vel alio loco corporis deportari vt ex hoc aliquid eueniat.*

28 *Diabolo sacrificantes, vt ad honores perueniant, qua pœna mulctentur.*

29 *Reliquias sacras, substantialia sacrorum Ecclesiæ, cæteras res ab Ecclesia benedictas, sortilegijs suis immiscentes, hæretici habentur.*

30 *Sortilegia sanatiua, & nullum præiudicium inducentia, de ciuili non puniuntur.*

31 *Diuinatio per somnia an sit prohibita & punibilis.*

VNDECIMO post præmissa videndum est, quibus pœnis isti sortilegi puniuntur, in qua similis distinctio de surprà repetenda est, aut sapiunt hæresim manifestè: aut non. primo casu pœnæ ipsorum declaratæ fuerant. *s. ti. 1. q. 4.* vbi copiosè diximus quibus pœnis puniuntur hæretici. secundo verò casu, quando non sapiunt hæresim expressam. distingue aut sumus in prima specie sortilegiorum diuinatiuà, aut in secunda quæ est amatoria: aut in tertia, quæ dicitur malefica, *de quibus alias diximus. suprà eo. titu. q. ij.*

¶ Primo casu, aut fiunt ad habendum notitiam futurorum, aut eorum, quæ in corde sunt hominis: & ista quia sapiunt hæresim manifestè *vt suprà proximè diximus* puniuntur pœnis hæreticorum *de quibus suprà.* idē est, si in illis commiscerent hostiam sacratam, aut alia, *de quibus per gl. in d. c. accusatus. §. sanè: de hære. lib. 6.* quia tunc sortilegia ipsa saperent hæresim manifestè & hæreticorum pœnis essent puniendi, quæ præmissa faciunt. *ita dicit. Oldra. in d. consi. ccx. Panor. in c. ij. extra eo. ti. & diximus. suprà proxima q. circa fi.*

Sortilegij pœna in foro conscientiæ.

¶ Aut fiunt ad habendum notitiam præsentium occultorum, prout sunt furta, rapinę, incendia, tractatus,

adu

adulteria: homicidia occulta: & his similia facinora: aut eorũ, quę iã facta sũt de pręterito: seu eorũ, quę in lõginquis partibus fiunt & similiũ. quia tunc nõ sapiunt hæresim manifestè aliis pœnis puniũtur: quia si est clericus de iure cano. siue diuino in foro cõsciẽtiæ subiicitur pœnitẽtię. xl. dierũ extra collegiũ Ecclesiæ siue cõmunionẽ fidelium, quę imponitur per sacerdotẽ, qua subiiciũtur etiã laici, vt *est tex. in. c. 1. de sortileg, & ibi Panor. & alij quæ ita declarat. tex. illum*, licet. gl. fi. videatur aliter sẽtire: sed ipsa loquitur de pœnis iudicialib. imponẽdis à iudice Ecclesiastico in foro cõtentioso secundùm iura, quæ gloss. ipsa allegat. *vt ĵ. proximè dicã.* Aut sumus in foro contentioso iudiciali canonico, postquàm delictum innotuit curiæ, & tunc pro eodẽ crimine imponũtur grauiores pœnæ: quia clericus erit suspensus à diuinis & ab altaris ministerio per annum & vltra ad arbitrium iudicis, secundùm facti qualitatem, aut turpitudinẽ, & personarum cõditionem, quo termino elapso clericus ipse statim ipso iure reuertitur ad pristina sua. *ita dicit tex. in. c. ij. eo tit. & ibi per do. Abb. quẽ vide & Feli. & alios.* laic⁹ verò regulariter excõmunicatur. *xxvi. q. v. non oportet.* Sed hoc est verũ quotiescunq; ex simplicitate & bono zelo clericus peccasset secundũ terminos *d. c. ij.* aliàs grauiùs punietur: quia deponitur ab omni ordine sacro & priuatur omnibus beneficiis, & intruditur in monasterium ad agendum perpetuã pœnitentiã: *vt hab. tur. xxvi. q. v. si quis episc. & ibi gl. idem tenet. Panor. in d. c. ij.* Et nota quòd vltra pœnas prædictas poterit iudex Ecclesiasticus exercere etiã alias pœnas cõtra laicos huiusmodi sortilegia exercentes: quia si serui sunt & viles personę poterunt mitrari, fustigari & aliis similibus modis dehonestari: digniores verò poterunt relegari, vel ad perpetuos carceres condemnari, *vt in. c. contra idolorum. xxvi. q. v.* quod est verũ & procedũt istæ vltimæ pœnæ, quotiescunque aliàs moniti laïci ab ipsis sortilegiis noluerint se abstinere, & sic de his qui pluries inciderunt in crimen. *vide Panor. in d. c. 1. de sortil. in gl. fi.* vbi subiungendo dicit, nota quòd licèt istud sit crimen Ecclesiasticum, tamen non est merè Ecclesiasticum: quia iudex etiam sæcularis potest de hoc crimine cognoscere, paritérque punire, licèt reos ipsos pœnis grauioribus prose

Sortilegij pœna contra laïcos.

prosequatur. De iure autem ciuili punitur pœna capitis tam ille sortilegus & magus, quàm ille qui consulit ipsos & sortilegia ipsa confici mandat. *& iste est tex. in l. nemo, C. de malef. & mat.* Isti enim diuinatores sunt multùm Deo abominabiles, & exosi. ratio est, quia volunt se facere æquales Deo dum diuinã potestatem quæ versatur in cognitione futurorũ sibi vsurpare cõtendũt, & esse similes Deo: *& dicit do. Ioan. detur. crem. in. c. contra idolorum. xxvi. q. v.* quòd quemadmodum Lucifer & primi nostri parentes voluerunt esse similes Deo in altitudine & pulchritudine: item in cognitione & scientia boni & mali: ideò omnes de cœlo deiecti fuerunt, quorum quidam in profundum inferni: quidam verò in hoc variarum calamitatum mundo peruenerunt. ita dicendum est de istis diuinatoribus, qui in cognitione futurorum volunt esse æquales Deo, de Ecclesia Dei, quæ pro cœlo figuratur, omnino expellendi sunt & à Christi fidelibus penitus repellendi.

Sortilegia amatoria vt puniantur.

¶ Aut sumus in secunda specie, quæ dicitur amatoria, & si in ea interueniunt ea, quæ narrantur per glo. *in d. c. accusatus. §. sanè.* dicendum est quòd sapiunt hæresim manifestè & puniuntur pœnis hæreticorum: *vt. s. proximè diximus. idem dicit Abb. in d. c.* 1 *de sortil.* aut illa non interueniunt, & non sapiunt hæresim & dic aut sumus in foro conscientiæ & eadem. xl. dierum pœnitentiæ subiiciuntur tã clerici quàm laïci, sicut alij *de quibus s. d. c.* 1. *de sorti.* qui tex. loquitur indistinctè & generaliter de quibuscunque personis, & de hac etiam specie sortilegiorum, in qua viget eadem ratio, intelligi potest argu. *tex. in. c. si quis episc. xxvi.* v. vbi loquitur de omni specie: ex quo etiam non datur diuersa ratio inter casum & casum *ar. i. illud. ff. ad leg. aquil. cum similibus*: & ita tenent doc. ibi.

¶ Si verò sumus in foro iudiciali, de iure canonico, & eisdem pœnis puniuntur clerici atque laïci tam prima quàm secunda vice prout s. *proximè diximus in præcedenti specie. xxvi. q. v. c. non op. c. si quis episcopus. c. aliquanti. c. contra idolorum. & c.* auguriis. quæ omnia iura maximè. *ca. non opus & c. aliquanti.* loquuntur de pluribus

ribus speciebus sortilegiorũ & de ista quoque loquũtur.

¶ De iure ciuili similiter eadẽ pœna capitis puniũtur. *d.l.damo.C.eo. tit.* quę omnes sortilegorũ professiones, ac sortilegorũ species cõplectitur: *vide tex. ibi & glo. & .l.eorum. in princ. eod. ti.* vbi tex. videtur æquiparare quo ad pœnas illos maleficos, qui flectunt pudicos alios ad libidinẽ, & illos qui contra salutẽ hominum moliti sunt. omnes enim seuerissimis pœnis sunt puniendi quæ non denotãt nisi vltimum supplicium: *vt no.glo.in.d.l.eorum.in prin. & .l. multi.* Et circa pręmissa nota vnum singulare, quod dixit Abb.*in.d.c.ij. de sortil.* quòd pœna imponenda istis sortilegis vel eos cõsulentibus est arbitraria potestque iudex illã aggrauare, seu grauiorẽ aut leuiorem imponere, secundùm qualitatem facti, conditionem personarũ, & animum delinquẽtis, & secundùm ipsas qualitates & accidẽtia pœnas ipsas moderari. *arg.l.hodie.& .l.aut facta.ff.de poe.2.l.quid ergo. §.pœna grauior. ff de his qui no. infra xxiv.q.1.nõ afferamus.* Hoc tamen procedit de iure canonico in foro Ecclesiastico. de iure tamen ciuili secùs est vt supra proximè dixi. Et nota etiam aliud, quod dicit Ab.ibi. quòd clericus pro huiusmodi sortilegiis, de quib. ibi potuisset officiis & beneficiis Ecclesiasticis priuari. *argu.text.xxvi.q.v.c.aliquãti.* sed ibi ideò clericus ille fuit dignus misericordia, vt illa minori suspensionis pœna puniretur: quia ex simplicitate peccauit, & bono zelo pro inueniendis bonis Ecclesiæ fuerant furto subtracta: *vt dicitur in.d. c.ij.* aliàs grauius fuisset penitùs, quę nota pro limitatione eorum, quæ supra dixi.

Sortilegia amatoria vt reliqua damnantur.

¶ Et nota etiam hoc aliud quod in istis crimiuibus non parcitur simplicitati, nec ignorantiæ: quia licèt sortilegia ipsa facta fuerint bono zelo & ad bonum effectum scilicet reperiendi res Ecclesiæ furto subtractas, nihilominus puniuntur, qui illa conficiunt aut consulunt facientes. *d.c.ij.de sortil.& ibi Panor.* vbi dicit. quòd isto casu mitiùs puniuntur, ex quo text. iuncta hac doctrina apparet decisio illius casus, an liceat hæc sortilegia fieri ad sanandum corpora maleficiata, & si quis maleficis remedis & arte prædicta aliquos sanauerit. an puniatur & qua pœna. *de quibus habetur.xxvi.q.vlti. admoneant*, & dicemus ea.q.loco suo.

¶ Aut

¶ Aut sumus in tertia specie principali, quæ dicitur venefica & si in ea interueniunt aliqua de his quę narrâtur *glo. in. d. c. accusatus. §. sanè.* dicendum est quòd sapiunt hæresim manifestè & pœnis hereticorum sunt puniendi vt aliàs diximus suprà: si vero ea non interueniunt vel alia his similia: & tunc aliter puniuntur: quia aut sumus in foro conscientiæ & punitur fabricans: & ille qui consuluit pœnitẽtia exilij xi. dierũ extra gremiũ Ecclesiæ, & fideliũ cõmunionẽ. *d. c.* 1. *de sortil. iuncto c. si quis episc. xxvi. q. v.* & licet tex. *in. d. c.* 1. loqui videatur de alia specie scilicet diuinatoria tamen. *c. si quis episcopus* loquitur generaliter de omnibus, & in fine vna & eadem pœna omnes punit, qua pœna tam clerici quàm laici subiiciuntur: quia text. *in. d. c.* 1. loquitur generaliter & indistinctè. *l. de precio. ff. de publi. & xxvi. q. v.* & cum hac solut. videntur transire doc. *in. d. c.* 1. nullam facientes differentiam de aliqua specie sortilegiorum aut personis.

Sortilegia venefica vt sint punienda in foro conscientia.

¶ Aut sumus in foro canonico contentioso & sic in foro fori, si laic⁹ hoc crimine peccauit, prima vice erit excõmunicat⁹ & ab Ecclesia remouẽd' erit. *xxvi. q. v. si quis episcopus. & c. aliquanti.* si verò semel monitus adhuc in eodem proposito perseuerando iterum commisit idem delictum, & tunc si est vilis persona debet fustibus cędi, siue fustigari publicè per vrbem mittari, & publicè, tãquàm infamis dehonestari: digniores verò relegantur in carceribus siue ad perpetuos carceres condemnantur. *xxvi. q. v. contra idolorum.*

¶ Clerici verò efficiuntur infames & omnibus officiis atque beneficiis Ecclesiasticis priuantur: & nihilominus ipsi quoque intruduntur in carceribus, aut in monasterium ad agendum perpetuam pœnitentiam *xxvi. q. v. si quis episcopus. & c. aliquanti. & sequen.* in hoc tamen non recederem ab epi. Abb. *de quæ in d. c. ij de sortileg.* quòd sit consideranda conditio personæ qualitas facti & animus delinquentis, & secundùm qualitates illas pœnas ipsorum quandoque augere, quandoque verò minuere iuxta sanum iudicis arbtrium.

Ars malefica ex odio est.

¶ De iure autem ciuili hæc sortilegia grauius puniuntur: quia iura ipsa multum adhorrent artem maleficam: *vt in toto tit. C. de malefi. & mathe.* & ideò omnes isti malefici

lefici puniũtur vltimo supplicio.*l. nemo. l. multi. l. & si excepta. & l. eorum in prin. C. de tit.* & ideo lex vocat illos humani generis inimicos ex quo vt plurimũ quærunt innocentum corpora illis veneficiis labefactare. *d. l. multi. & natura humana peregrini. l. fi. co. tit.*

¶ Regulariter igitur puniuntur pœna capitis tam ipsi magistri, quàm hi qui illos consulunt & hæc fieri mandant. *d. l. nemo in fin. & l. multi.* si quis verò magister ad alterius domũ accesserit exercendi maleficij causa igne concrematur: is verò qui illum præmiis & suasionibus euocauerit & associauerit omnia eius bona publicantur & in insulã deportantur, Sed contra hoc est *tex. in l. nemo C. eo titu.* vbi dicit, quòd ille qui consulit & vocat istos magistros punitur pœna capitis *solu gl. in d. l. nemo.* refert vtramq; pœnam: sed non soluit contrarium, quidã dixerunt. *quòd in d. l. nullus.* licèt ille magister fuerit adductus ad domum alterius causa faciendi sortilegia, ipsa tamen nõ fuerunt facta *in d. l. nemo.* Solu. non placet, quia sapit diuinationem: quia si non apparet, quòd in *d. l.* nulla fuerint facta sortilegia minùs etiam apparet in *d. l. nemo* quòd facta vel non facta fuerint: nisi diceres quòd ille, qui consulit interuenit in eis & credit his, quæ fiunt, esse vera, propterea grauiùs punitur: vt *d. l. nemo.* is verò qui adducit maleficum siue sortilegum ad domum alterius potest esse, quòd sit ignarus puta famulus vel alius, qui non interuenit vel non credit in eis: ideò mitiùs punitur tamen in hoc loco cogita.

Sortilegij pœna diuersa.

¶ Et nota quòd istorum amicitiam & conuersationem, quamuis vetus beniuolentia fuerit, debemus relinquere & eos omnino euitare, qui verò contra fecerint omnibus eorum bonis publicatis in insulam deportandi sunt. *d. l. nullus.*

Conuersantes sortilegis vt sint puniẽdi.

¶ Et nota quòd pro isto crimine omnes poterunt indistinctè torqueri non obstante quocunque priuilegio dignitatis: quo dest speciale in isto crimine: & ex hoc nota limitationem *ad l. miles. C. de quæstio. l. decuriones. & l. Diuo Marco. eodem titulo.*

¶ Si quis autem de hoc crimine testibus conuictus fuerit & nihilominus obstinato corde institerit in negando etiam præsentibus testibus qui illius detexerunt

facinus, traditur viuus bestiis vorandus ac dentibus & vngulis lacerandus. ita dicit tex. *in dict. leg. & si excepta. in fine.*

Sortilegij doctor & discipulus easdem pœnas luent.

¶ Et nota etiam quòd eadem pœna capitis punitur ille qui docet artē prędictam, & ille qui ipsam addiscit. *l. cus pa & ibi glo. C. eod titu.* quod videtur esse speciale in isto crimine, in crimine hæresis est contra. *l. quicunque §. eos verò C. de hæret.* vbi minori pœna scilicet pecuniaria puniuntur scholares: magistri verò pœna capitis.

¶ Eadem pœna vltimi supplicij puniuntur, qui eisdem maleficiis inducunt membri languedinem, & virtutem viri aut mulieris generatiuam impediunt, aut lac nutricis desiccant: vel quouis alio modo ipsa sortilegia & maleficia conficiunt, siue in corpore per cibum vel potum, siue extra corpus aliquo ex modis, quibus diximus suprà *in 2. & 3. q.*

¶ Sed quæro nunc, quid si aliquis sortilegus sortilegia exercet ad bonum finem, scilicet ad sanandum ægrotos maleficiatos & soluendum aliorum facturas: an hoc licet impunè fieri & videtur dicendum quòd sic ex quo facto nemini nocent, sed alicui prosunt, non sunt ergo digni punitione aliqua. & de hoc est tex. *in l. eorum. §* j. C. *eo tit.* vbi ille, qui fecit sortilegia ad incantandum imbres ne noceant segetibus vel plantis nulla pæna punitur: & ideo Bart. ibi per illum text. decidit hanc q. dicens quòd non debet qui curat istos infirmos maleficiatos, aliqua pœna puniri, hoc tamen est verum de iure ciuili: vt ibi: secus autem est de iure canonico, quia ecclesia summopere abhorret ista remedia sortilega etiam si fiant ad effectum recuperandæ sanitatis non vult fieri posse hac ratione, quia non licet inuocare auxilium Dæmonis etiam pro mille corporum sanitatibus recuperandis: quia minus malum est quòd pereat corpus quàm anima cuius maius esset detrimentum: vide text. *in c. admoneant xxvi. q. vij.* & si quis hoc facere ipsum præsūpserit, si clericus est degradetur & omni officio ac beneficio ecclesiastico priuandus erit: laicus autem excommunicandus, pro quo facit etiam tex. *in cap nec mirum. §. ad hæc autem. xxvj. q. v.* vbi omnes istæ ligaturæ, & superstitiosa incantationum remedia sunt omnino

Sortilegia sanatiua prohibita.

damna

damnata: quia hæc fieri non possunt absque Dæmonis opera & suffragio: & imò dicit Sanctus Augustinus *lib.* 10. *de ciuit Dei.*: cuius verba relata sunt in d. c. *nec mirum.* quòd hæc sunt talia remedia, quæ ars non commendat medicorum, ab ecclesia omnino reprobata, meritò sunt à Christi fidelibus euitanda: vide S. Thom. *in secunda secundæ distinct.* 95 *artic.* 4. *in ver. dicendum titulo. de superstit.* & *lo. lec. in sum. conf. eo. tit. q.* 2. & 13.

¶ Vltra ea, quæ diximus supra, in prima specie diuinatiua addenda sunt hæc, quid dicendum sit de astrologis & chiromanticis, qui secundùm cursum astrorum & signa cœlestia futura prognosticant, an liceat hoc facere, vel sint puniendi sicut augures & aruspices, aut alio modo?

Respondeo aut hæc futura prædicunt ex certa scientia imponentes futuris contingentibus rebus necessitatem quandam, quam dicunt causari ex motu corporum cœlestium, & isto modo sunt hæretici: & puniuntur vt hæretici: *vt latè diximus suprà hac quæstione in principio & quæstione præcedenti.*

Ratio est quia signa illa non sunt causę rerum finales, imponentes necessitatem humanis rebus agendis, aut homini: sed sunt signa quædam inclinatiua, siue indicatiua rerum futurarum secundùm communiter accidentia per regulas quasdam, & naturas corporum cœlestium, quæ multoties fallunt, quibus non subiicitur necessariò natura humana, quin possit illa euitare & vti liberi arbitrij potestate: vide Abbatem *in dicto capite secundo extra. eo titulo. quæstione quinta.* aut illa prædicunt demonstratiuè, præsumptiuè, siue inclinatiuè, asserentes quòd ex motu corporum cœlestium tale quid inclinatiuè demonstratur, siue figuratur in actibus hominum inferioribus, & hoc modo non est peccatum ex quo nullam imponunt necessitatem, sed inclinationem quandam quam quis liberè euitare poterit, si velit vti prudentia, & sui liberi arbitrij potestate, *vt latiùs dicemus infrà & habetur per Abbatem in dicto capite* 2. *eod. titulo.*

Sacerdos immutans Ecclesiastica causa doloris infamis est.

¶ Pro faciliori intelligentia præmissorum subsubiiciam infrascriptas quæstiones speciales declarando

pœnas criminis cuiusque. Et primò quæro quid de sacerdotibus, qui causa doloris spoliant aras, aut extinguunt luminaria consueta, quâ pœnâ puniuntur? dic quòd clericus honore & dignitate priuatur, & sic efficitur infamis *vt in c. quicunque in primo respon. 26. q. 5. & Io. lec. in sum. con. eo. titul. q. 18.* & hoc nisi sponte de præmissis coram Episcopo vel Metropolitano se culpabiles detulerint, & de ipsis condignam peregerint pœnitentiam. *d. c. quiscunque.* alij sacerdotes reperiuntur, qui sumpta veste lugubri Missas defunctorum celebrant pro viuentibus causa inimicitiæ, vt is pro quo sacrificum ipsum offerunt moriatur aut incurrat mortis periculum, quâ pœnâ sit puniendus: dic isto casu, quòd sacerdotes vel clericus qui scienter ista fecerit à proprij ordinis gradu priuatur & perpetui exilij ergastulo vnà cum eo qui ipsum sacerdotem consulit aut præmissa fieri ordinauit siue mandauit relegatur: *vt est tex. in d. c. quicunque in fi. 26. q. 5. & Io. lec. in sum. con. eo. tit. q. 20.*

Imagines indignè tractans vt sit puniendus.

¶ Deinde quæro, quid de clericis & laicis qui imaginem crucis, aut Beatæ Mariæ Virginis, seu aliorum sanctorum proiecerunt in terram, illásque vrticis, spinis, vel pedibus conculcarunt, qua pœna puniendi sunt? casus iste ponitur per tex. *in c. si canonici. §. fi. de offi. ordi. lib. 6.* vbi dicit quòd vltrix sic procedat dura sententia contra eos per quam alij id facinus patrare pertimescát. glo. verò declarando tex. primò dicit quòd erunt priuandi loci sui dignitate atque honore, nisi celeri satisfactione corã metropolitano se sufficienter purgauerint: demũ deuenitur ad aliam pœnam dicens quòd statur arbitrio iudicis concludens in effectu quòd sit pœna arbitraria pro prima allegat tex. *in d. c. quicunque 29. q. 5. & l. j. ff. de iur. delib.* cum qua glo. transit Gem. *ibi.* Archi. autem dicit quòd poterant temporaliter puniri, quòd in vinculis publicis conuinciantur. *vt l. j. C. de hi. qui ad statu. contu. & ff. de pœn. l. capitalium. §. qui ad statuas, vel quòd moriantur. vt not. in l. 1. C. ne lice. sing. salua. &c.* hæc vltima pœna infertur de rigore iuris ciuilis: *vt d. l. 1.* aliæ verò superiores inferri possunt per iudicem. ecclesiasticum: vt dicunt *doc. in d. c. si canonici. §. fin.*

¶ Videndum esset etiam, quid de Iudæo qui super

crucem

Crucem dum deferretur publicè per vrbem proiecit immunditias quâ pœnâ puniatur ? istum casum decidit Pet. de ancha. *in consil.* 15. *quod incipit spiritualis iudex in prouincia Romaniola.* vbi dicit quòd Iudæus ipse poterit per vtrumque iudicem castigari ecclesiasticum & laicum: & seueris pœnis puniri.

¶ Quæro quid dicendum sit de his, qui in sortilegiis commiscuerunt hostiam non sacratam, super qua tamen celebrata fuit vna aut plures Missæ, qua pœna puniatur sacerdos qui scienter super hostia illa celebrauit Missas, vel qui celebrando non consecrat aliquid : sed capit panem & vinum apud altare sine sacramento, & omnes ac singulas ceremonias & solemnitates fecit apud altare excepta consecratione, qua pœna puniatur ? casus iste ponitur *in c. de homin, de celebrat. Miss.* vbi tex. nullam ponit pœnam temporalem: sed credo, quòd sit pœna arbitraria in eo, qui celebrat Missam, & sine consecratione accipit hostiam & vinum, quam iudex ecclesiasticus sibi iniunget loco pœnitentiæ : is verò qui scienter celebrat super hostia, aut alia re, cum qua fieri debent sortilegia, grauius puniendus est, sicut is qui sortilegia ipsa conficeret: quia paria sunt aliquid prohibitum facere, vel efficere aliquod necessarium antecedens per quod peruenitur ad illud *vt leg. oratio ff. de sponsa vide tex. in dict. c. si quis Episcopus.* 26. *q.* 5. qui loquitur generaliter de omnibus sortilegiis. ille enim qui habuit animum delinquendi & deuenit ad actum proximum delictis habetur ac si fecisset & consummasset delictum : non solùm de iure canonico. *vt in cap. sicut dignum de homicid. cum multis similibus :* sed etiam de iure ciuili. *vt leg. is qui cum telo C. ad leg, corn. de sic. & leg.* 1. *§. diuus & ibi Bar. ff. eo. titul. & habetur per Panor. in dict. cap.* 2. *de sortileg. & Io. lec. in sum. conf. eo titul. quæst.* 24. *& Oldra.* 1. *d. consil.* 210. *in* 3. *col.* laicus verò excommunicatur & relegatur de iure canonico in foro iudiciali. *cap. aliquanti. xxvj. q.* 5. sed si semel monitus iterum se immisceat in prædictis, si est nobilis intruditur in carcerem : ignobilis fustigatur, mitratur, & publicè dehonestatur. *d. cap. si quis Episcopus. cap. aliquanti. c. sortes. cum aliis sequen.*

Sacerdotis celebrantis & nihil consecrantis pœna.

¶ Quid dicendum de his, qui imagines conficiunt

atque baptizant, & cum illis conficiunt sortilegia. dic aut sortilegia ipsa fiunt ad aliquem effectum, qui dæmoni non conuenit, sed soli Deo, & sapiunt hæresim manifestè, *vt suprà diximus. q. præcedenti*: & immo puniendi sunt vt hæretici: *vt s. diximus ti. 1. q. 3.* salua tamen doctrina glos. *de qua in. d. c. accusatus. §. sanè. de hæreti. lib. 6.* & saluis etiam limitationibus, de quibus infra in fi. dico illos esse puniendos eisdem pœnis quibus alij in superioribus casibus vide Oldra. *in d. consi. ccx.* vbi de hoc facit mentionem expressam. *& Ioan. lec. in sum. con. eo. tit. q. xij.*

¶ Idem dicendum est de his, qui in ipsis sortilegiis immiscent sacras reliquias sanctorum martyrum. s. ex membris vel ossibus, aut de vestibus eorundem. *d. c. si quis Episcopus. & c. aliqnanti. & Panor. in. d. c. ij. & Ioan. lec. in d. tit. in sum. q. xvi.*

¶ Idem etiam iudicandum est de his, qui sacramenta Ecclesiarum. s. oleum sanctum baptismatis, chrismatis, aut extremæ vnctionis, seu aquam fontis baptismatis & similia. *d. c. ij. & ibi Abb. & d. c. si quis Episcopus. cum aliis sequen.*

¶ Idem quoque censendum est de his, qui in eisdem sortilegiis admiscent aquã benedictam, candelas benedictas, sacros agnusdei, ramos oliuarum aut frondes palmarum & similia. *de quibus habetur per Ioan. lec. in. d. sum. eo. tit. q. vlti.*

Astrologorum futura prædicentium pœna est diuersa

¶ Iuxta prædicta videndum est, quid de astrologis, qui futura prædicunt, an puniantur, & qua pœnâ: dic aut illa prædicunt ex certa scientia, quasi signa illa, per quæ futura coniecturantur, aut causæ rerum imponentes futuris rebus necessitatem inesse, quòd sic vel sic erunt, omnino & istud est hæreticum & puniri debent, vt hæretici: quia futurorum notitia certa, prout est inesse rei est solius Dei, *vt haret. Matth. 22. c. & 2. q. 4. consuluisti. & 27. q. 3. sciendum. & latè. diximus. s. q. præcedenti*: aut illa prædicunt coniecturaliter, demonstratiuè siue inclinatiuè: & isto modo non errant nec puniuntur aliquâ pœnâ: quia verum est, quòd corpora cœlestia habent quædam motiua & inclinationes ad corpora inferiora, & operationes humanas, secundùm quas multoties sic fieri contingunt, quamuis euitari possunt, & propterea dicitur, quòd illa

sunt

ſunt ſigna rerum non autem cauſæ rerum. de quibus vide Panormita. *in dicto. c. ſecundo extra eod. titu. 3. colum.*

¶ Quid enim dicendum ſit de his qui ſortes quærunt in Euangeliis, aperiendo librum, & ſortificando in illis. dic quòd prohibitum eſt, & puniuntur qui præmiſſa faciunt, modo quo ſuprà. 27. *q.* 2. hi qui. Et quia diximus ſuprà, quòd ſunt prohibita remedia ſortilegiorum, quæ fiunt ad ſanandum corpus maleficiatum, de iure canonico, licet de iure ciuili permiſſa ſunt, *vt ſuprà diximus eadem. q.* Quæro nunc quid ſi aliquis in opere ſanatiuo dixit plura verba honeſta, & ſanctas ac deuotas orationes Dei, beatæque virginis Mariæ & aliorum ſanctorum; & illa eadem fecerit dicere per ipſum maleficiatum ad deuotionem Beatæ Virginis Mariæ, aut alicuius Sancti Martyris: nihilominus poſteà Magiſter ſiue Magiſtra Sortilegiorũ aliqua verba extranea dixerit publicè vel ſecretè: quæ non videntur cõgruere illi operi religioſo, & ſanitatis, an iſta dicantur eſſe ſuperſtitioſa, & punienda. dic quòd ſic, quia quotieſcunque cum rebus, aut verbis religioſis, ſiue Eccleſiaſticis miſcentur aliqua verba extranea: & quæ naturaliter non tendunt ad opus illud ſanitatis, nec poſſunt naturaliter talem effectum operari neceſſariò, tunc dicuntur eſſe ſuperſtitioſa. & faciunt totum opus ſuperſtitioſum & damnabile, quod eſt maximè quotieſcunque adiunguntur nomina quædam ignota aut characteres, ſeu aliæ diuerſæ obſeruationes, quas manifeſtum eſt naturaliter efficaciam ad ſanitatem habere non poſſe, illa non fiunt ſine ſuperſtitione & Dæmonis miniſterio: vt dicit. S. Thom. *in ſum. ſecunda ſecunda. q. xcv. art. 2. ver. dicendum in ti. de ſuperſtit. &* Ioan. *lec. in. ſum. con. eo. ti. q.* 11. *Superſtitioſa quæ dicantur.*

Et propterea ſunt punienda de iure canonico: quaſi clericus eſt, qui talia fecit, deponitur: laicus verò excommunicatur, pro prima vice. *xxvi. quæſt. vij. admoneant*: ſed ſi monitus, ſpreta monitione iterum ſe ingeſſerit in eiſdem, ſi eſt nobilis vir & honeſtæ familiæ, incarceratur aut relegatur: ignobilis verò cum vituperio fuſtibus cæditur. *xxvi.*

q.v.c.si quis Episc.c.aliquanti. c.sortes & c.seq.& per Abb.in. d.c.ij.de sortil. vbi dicit, quòd pœna istorum est arbitraria & hoc puto verius secundùm qualitatem facti, conditionem personarum, & animum delinquentis, *arg.l.aut facta.& l.respiciendum.§.delinquunt. ff. de pœ.& l.quid ergo. §.pœna grauior.ff.de his qui no.infam.c.sicut dignum.in prin. de homic.* De iure autem ciuili remedia ista non puniuntur, dummodo fiant ad bonum finem.*d.l.eorum. fi. & ibi Bar.C.de male.& Math.& aliàs diximus suprà eodem. q.6.*

¶ Idem dicendum est de his, qui faciunt scedulas, aut breuia, & ligaturas suspendendas, & deferendas ad collum maleficiati, cùm continent aliquid extrinsecum, siue extraneum signum sit, character, aut nomen quod naturaliter non tendit ad conclusionem & intellectum aliorum verborum, vel ad opus sanitatis tunc iudicatur illud esse superstitiosum & punibile: quia fieri non potest absque suffragio & instructione diaboli: *vt dicunt supradicti doc.in locis prædictis & habetur in. c. nec mirum. §.ad hæc omnia &c. 26. q. 5. & per.S. August.in 21.de ciui. D.* i.& ideò puniuntur his pœnis, quas suprà diximus *hac eadem.q.in membris proximè relatis.*

Deus Acharõ quid significet.

¶ Quid si inter alia verba vel nomina Dei, quæ istæ maleficę sæpius describere faciunt in earum scedulis vel breuibus, apposuerint hoc verbum, *Deus Acharon* an sit verbum superstitiosum & diabolicum. dic quòd sic, quia illud est nomen Beelzebub principis dæmoniorum: *vt habetur 4. Regum.* 1. *c.* dum Elias monitus ab angelo reprehendit Ochosiam Regem sub his verbis, *nunquid non est vobis Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon, immo de lectulo super quē ascendisti, non descendes, sed morte morieris*: quod bene not. quia sæpius in istis scedulis & breuibus hoc nomen.s. *Deus Acharon* reperies expressum. *vide. d. Io.de turr.crem.in.c.contra idolorum.26.q.5.& d.Io.lec.in sum.con.eod.tit. q.11.& 13.*

¶ Quid dicendum, de his, qui sacrificant mammoni deo nummorum, vt diuites efficiantur, qua pœna sunt puniendi? dic, quòd si est clericus, secundùm quorundam opinionem indistinctè est priuatus ipso iure omni officio, beneficio, honore, & dignitate, siue occultum sit crimen, siue publicum: & ideò necessariò indiget dispensatione,

tione, si vult amplius celebrare: quidam alij dixerunt, quòd quando crimen est occultum, possunt agere pœnitentiam, confitendo peccatum suum, & non incurrunt pœnam illam priuationis, & ideò non indigent necessariò dispensatione: si verò crimen esset publicum, aut notorium, tunc incurrit irregularitatem & priuationem ipso iure, & indiget dispẽsatione: nihilominùs præcedens opinio videtur esse magis tuta in foro conscientiæ, vt quis petat dispensationem etiam quando crimen esset occultum. *vide. d. Io. lec. in sum. conf. eo. tit, q. vlti.*

¶ Vbi istis æquiparat etiam sacerdotes, qui in sortilegiis immiscent sacramenta Ecclesiastica. s. oleum sanctum chrismatis, baptismi, vel extremæ vnctionis aut aquam fontis baptismatis, eisdem pœnis puniuntur, *de quibus aliàs diximus. suprà ea. q.* laici verò de iure canonico prima vice sunt excommunicati, & sunt à limine Ecclesiæ repellendi: sed si post primam monitionem iterum se ingesserint, in eisdem, si nobilis est condemnatur ad perpetuos carceres: ignobilis verò fustigatur publicè cũ maximo dedecore: deinde in exilium condemnatur, *secundùm quòd habetur. 26. q. 5. si quis Episc. c. aliquanti. cum alijs seq.* Abb. tamen dixit *in d. c. ij. de sorti.* quòd istorum pœnæ erunt arbitrariæ mitigandæ, alterandæ, neque leuiandæ secundùm facti qualitatem aut turpitudinem seu scandalum, quod inde posset oriri aut exortum iam esset. Item personarum conditionem, & animum delinquentis: aut ex simplicitate dicitur lapsus in illud, & ad aliquẽ bonum effectum, *vt habetur in. d. cap. ij. extra eodem. tit.* vel si ex propria malitia, animo aliquem decipiendi, & similia, *vt ibi. per. Ab. latius dicitur & diximus suprà proximè vide tex. in. c. sicut dignum. in princ. de homic.*

¶ De iure verò ciuili pro omnibus sortilegiis huiusmodi est pœna vltimi supplicij. *l. nullus. l. eorum. in princip. l. nemo l. multi. & l. si excepta. C. eo titul.*

¶ Exceptis sortilegiis, quæ fiunt ad sanandum maleficiatum, vel liberandum aliquem ab alia infirmitate, aut incantandum imbres, grandines, & fulgura, ne noceant segetibus, arboribus, & plantis, aut animalibus, vel fœtibus eorum: omnia ista, quæ prosunt & non nocent rebus temporalibus, aut personis permissa sunt de iure ci-

uili,& nullam pœnam merentur. *vt d. l. eorum.§.fin.& ibi.Bart.C.eo.titu.& aliàs diximus suprà.*

¶ Videndum quoque esset quid de diuinationibus, quæ fiunt per somnia secundùm illorum interpretationem, prout habetur in somnijs Danielis, & per Dominum Albumasar *in li. quem fecit de interpreta. somnio de quibus latè vide.d.Ioan.lect. in sum.conf.eo.titu.q. 6.* & quid dicendum sit de incantationibus serpentum, illas videlicet, quæ fiunt contra serpentes; vbi dicas, quòd aut in illis præcantationibus imploratur dumtaxat auxilium Dei simpliciter cum deuotione absque aliqua machinatione intrinseca, & non erunt reprobandæ imò commendandæ: aut illis imploratur diaboli suffragium, vt sortiantur effectum siue tacitè, siue expressè & erunt illicitæ penitùs & damnabiles: sed qualiter cognosci poterit an sint licitæ vel illicitæ, & an & quando in eis imploratur auxilium dæmonis tacitè vel expressè, vel solius Dei: dic quòd est diligenter aduertendum ad verba ipsa, item ad modum, ritum, & ordinem ipsius incantationis: quia si in eis insunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina, aut characteres, siue verba quædam extranea, quæ non congruũt conclusioni, nec naturæ verborum supradictorum, nec possunt secundùm eorum naturam aliquid operari circa effectum, de quo agitur: tunc opera ipsa dici non possunt nisi superstitiosa & diabolica in quibus diabolus plurimum operatur, & illius suffragium saltim tacitè inuocatur, *secundùm quod concludit. Ioan. lec.in sum. conf.eo.titu. q.15.& diximus suprà ea. q. in illo arti. de remediis quæ fiunt contra maleficiatum*: & ideò isto casu puniendi erunt de iure canonico pœnis suprà proximè dictis. De iure verò ciuili nulla pœna erunt puniendi, ex quo dictæ incantationes fiunt vt prosint, ne hominibus noceant serpentes. Verùm, quia in istis sortilegiis, amatoriis maximè & veneficis, quæ dicuntur fieri in corpore, sepius interueniunt pocula quædam, quæ traduntur potanda personæ maleficiandæ, quæ communiter appellari solent *pocula amatoria aut venefica*: ex quorum potu, quandoque præter spem & intentionem tradentis, mors absorbentis succedit: quandoque verò non: ideò aliqua de ipsis poculis specialiter videamus.

Opera superstitiosa.

CAP.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 Poculum amatorium porrigens & ministrans qua sit pœna mulctandus.

2 Poculum dans amatorium, si ex illo mors sequatur, qualiter punietur.

3 Homicidium, sine dolo commissum, potest ultimo supplicio puniri.

4 Venenum diuersimodè considerari potest.

5 Verbum istud venenum medium est & promiscuum.

6 Venena, sanitatis inducendæ causa confecta, vel multum in commodum generantia, non reprobantur à iure.

7 Pœna l. Corneliæ de sica. quæ hodie.

8 Improuidè accidentia fato, non culpæ imputantur.

9 Pœnæ quibusdam circunstantiis concurrentibus sunt leuiandæ.

20 Poculum conceptorium ministrans, si mors sequatur quâ pœnâ veniat puniendus.

11 Casuum conformitas iuris conformitatem exigit.

12 Determinabile relatum ad plura determinabilia dixit illa æqualiter determinare.

13 Poculum amatorium dupliciter potest considerari.

14 Intentio

14 *Intentio corrrumpit actum, qui aliter excusari poterat.*
15 *Venena diuersimodè in iure considerantur.*
16 *Poculum sterilitatis tradens quam pœnam incurrat*

DVODECIMO igitur nunc quæro, si quis ministrauerit vel dederit poculum amatorium mulieri ad flectẽdũ eius pudicũ animũ ad libidinem, si calefaciendum eius cor ad amandum virum prædictum, vel ècontra quid si mulier dederit poculum viro, vt amet ipsam, licèt hoc rarius contingat, quâ pœnâ puniatur qui poculum ipsum dederit? Respondeo quòd de iure ciuili humiliores in metallum damnantur: honestiores verò in insulam dimidia parte bonorum suorum confiscata relegantur: *ita dicit tex. in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn.*

¶ Clerici verò de iure canonico sunt priuandi. 26. q. 5. *c. si quis Episc. & per Abba. in. d. c. secundo de sortileg.*

¶ Sed quid si ex poculi huiusmodi assumptione mors absorbentis succedat eo quòd forsan malè compositum fuerat, & non erat bene temperatum, vel in mala sorbentis dispositione sumptũ fuerit, qua pœna punietur qui dederit: & videtur dicẽdum, quòd aliqua pœna punietur extra ordinaria relegationis: vel simili, ex quo homicidium illud non fuit commissum, dolo nec cum proposito occidendi: ideò non debet puniri pœna vltimi supplicij. *l. prima. §. diuus. & l. diuus. ff. ad leg. cor. de sicar. tamen contrarium dicit tex. in. d. l. si quis aliquid d. con. §. qui abortionis.* quòd si casu moriatur, qui vel quæ poculum prædictum absorbuit, qui tradidit vltimo supplicio puniendus est, licèt dolo non dederit, sed bono zelo: & hoc est quia res ipsa est mali exempli.

Homicidium sine dolo commissum anceps puniatur.

¶ Ex quo nota casum singularem in quo quis punitur pœna vltimi supplicij, pro homicidio commisso sine dolo & intentione aliqua occidendi, cuius contrarium disponit regula iuris cõmunis *de qua in. d. l. 1. leg. cornel. & l. diu. & l. j. §. diuus. ff. ad l. cor. de sic. & l. is qui cũ telo. C. eo. ti.*

quæ

quæ habet, quòd nunquàm infertur pœna mortis pro homicidio cõmisso sine dolo & proposito occidendi imò in casu prædicto lata culpa non æquiparatur dolo, *vt nota. dicit Bar. in d. l. in lege cornelia. ff. de sica.* hic enim nulla ratio neque presumptio viget cõtra ipsum qui dedit poculum amatorium, ex qua coniecturari possit: quòd habuerit animũ occidendi imò in parte nulla offendendi. *d. l. in lege & l. 1. §. diuus. ff. eo. ti.* Contra prædicta oppo. *de l. 3. §. hoc adiectio. ff. ad le. cor. de sic.* vbi videtur esse tex. valde contrarius *d. §. qui abortionis.* ibi enim dicitur quòd venenorũ plura sunt genera siue plures species, quorum quædam dicuntur mala venena, ea scilicet quæ facta sunt hominis necandi causa: quædam alia sunt, quæ dicuntur bona, siue non mala venena: & ea sunt, quæ facta fuerunt ad sanandum corpus ægrotum item ea, quæ fiunt ad concipiendum, & illud quod amatorium appellatur vel aliud quodcunque factum ad alium effectum dũmodo non ad occidendum: & propterea subiungit tex. *in ver. adiectio,* quòd adiectio illa mali veneni opportunè posita fuit in illa lege, quoniam ex illa qualitate mala adiuncta demõstratur quædam esse venena non mala. ergo nomen hoc venenum medium est, siue promiscuum; adaptatur ad vtranque partem: respectu verò adiunctæ qualitatis, tam illud quod ad sanandum, quàm illud quod ad occidendum paratum est, continet: sed & id, quod amatorium appellatur, vel quod ad conceptionem traditur, continet omnia ista, quæ comprehendi possunt sub nomine isto veneni: solum enim in ea lege notatur quod hominis necandi causa fit. ergo cætera venena, quæ non sunt facta hominis necandi causa, prout sunt venena sanatiua amatoris & ea quæ fiunt ad concipiendum, non continentur sub lege illa, nec pœna illius legis plectuntur qui illa tradunt, & propterea tex. ibi in fine exemplificat regulam istam ponendo casum cum sua decisione: vel quod ex senatus consulto iussa est relegari mulier, illa, quæ non malo quidem animo, sed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea mulier, quæ illud acceperat, decesserit. ex qua decisione probatur, quòd omnia venena, quæ non sunt facta hominis necandi causa, dicuntur non mala venena: & ideò si ex illorum

Verbum venenum medium est & promiscuum.

potu

potu quisquam perierit, qui tradidit nō tenetur pœna il-lius legis Corneliæ de sicarijs, quæ hodie est pœna capi-tis, licet olim esset perpetua deportatio, & omniū bonorum publicatio. *l. 3. §. legis. ff. ad leg. Cor. de sic. & in. §. item lex Cornelia. inst. de pub. iud.* licet alià minori pœna punie-tur scilicet relegationis: *vt. d. l. 3. in adiectio. in fi.* ratione prædicta: quia defuit animus occidendi tam in composi-tione, quàm in traditione. pro quo facit tex. *no. in l. 1. §. C. eo. ti. de sicar.* vbi dicitur quòd ea, quæ ex improuiso casu potiùs, quàm fraude accidunt, fato plerunq; non noxæsi-ue culpæ imputātur, & per consequens mitiùs puniūtur: *vt. d. l. 1. §. fi. 2. l. 1. §. dinus. ff. eo. titu.* vbi, si quis in rixa alium cucuma, vel claua percusserit: ex quo nō occidendi ani-mo illum percussit, leuiandā esse pœnam huic percussori iurisconsultus constituit. idem sit in casu nostro & licèt tex. *in. d. l. 3. §. 1. in. decisione* loquatur de veneno cōceptio-nis, nō autem amatorio, ratio tamen præcedens, quā dedit iurisconsultus est generalis, cōprehendens omnia illa ve-nena, quæ facta nō fuerūt hominis necandi causa, sed ad alium effectū, prout est iste. xii. Quotiescunque autem ratio est generalis, & indeterminatè posita in lege com-prehendit omnē determinationem, quæ ad illam potest adaptari, & vbicunque se extēdit ratio, extēditur etiā ipsa lex: & illius dispositio. *l. metum autē. §. animaduertēdum. ff. quòd met. cau. & ibi Bar. in pri. no. l. nomen. § fi ff. de leg. 3.* illa igitur ratio, quæ multùm in ea lege notatur scilicet quòd venena facta nō sint hominis necandi &c. compre-hendit generaliter omnia venena, quæ facta sunt absque illa qualitate: tria enim venena, *de quib. iurisconsultus fecit mentionē in. d. l. 3. illa.* expressit tanquā exempla regulę. vt sit sensus, quicunq; venenū amatoriū sanatiuum, vel cō-ceptionis, seu, quodcūq; aliud venenū, nō factum homi-nis necādi causa, cuiquàm tradiderit, nō animo occiden-di: ex cuius potu ille qui assumpsit, periit, qui dedit pocu-lum puniri non debet pœna illius legis Corneliæ: cuius decisionis rationem duplicem consideraui, prima est quia lex Cornelia de sicariis, *vt proximè dixi capite quinto* non comprehendit ista venena, *de quibus suprà in d. l. 3. in prin. & ibi Bar.* secunda est, quia quotiescunque mors proue-uit ex facto alicuius, absque animo & proposito occiden-di,

Improuisa acc-dentia cui imputentur.

Venenorum tres species.

di, nunquam ille punitur pœna illius legis Corneliæ, & sic pœna mortis, sed alia mitiori pœna iuxta modum culpæ. *d. l.* 1. *§. fi. C. ad le Cor. de sica.* vbi dicitur, quòd ea, quæ ex improuiso casu absque fraude accidunt, fato potiùs quàm noxę imputãtur: ideo excusãtur à pœna ipsius legis: idem disponitur *in. d. l.* 1. *§. diuus & l. diuus. & l. in lege Cornelia. & ibi Barto. ff. eo. titu. Idem Bar. in. l. absentem. & in. l. aut facta. ff. de pœn. & in. c. sicut dignum. in prin. & ibi per canonistas de homi.*

¶ Cùm itaque in poculo, siue veneno conceptionis dolus & animus occidendi omnino defuerit, tam in compositione quàm in traditione, videbatur dicendum, quòd nulla pœna puniri deberet: tamen iurisIator dicit, quòd propter malum exemplum iussa est relegari ea, quę non quidem malo animo: sed malo exemplo medicamẽta ad conceptionem dedit, ex quibus illa, quæ biberit periit. *Poculum conceptorium mortem accelerans quomodo damnetur.*

¶ Hæc autem tria venena sunt æquiparata primò quo ad cõpositionem: quia sunt facta absque causa hominis necandi: secundò quo ad traditionem: quia omnia traduntur absque animo & proposito occidendi: quare non est dicendum quòd etiam in decisione, & pœnæ impositione sint similiter æquiparata, cùm factum idem esse videtur, & eadem ratio in omnibus militat: *vt suprà* dixi: ergo deberet in omnibus esse eadem iuris dispositio. *l. illud. ff. ad leg. Aqui. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de leg.* 2. *l. hac actio. & ibi Bar. ff. de caium. & est gloss. in clemen. auditor. in ver. Romana. de rescri. & clemen.* I. *in ver. eligatur. de elec.* maximè, quia alia ratio mali exempli: quæ est posita pro ratione decidendi *in. d. §. adiectio. & dicto. §. qui abortionis*: ita militat in vno sicut in alio casu. ergo deberet etiam esse eadem pœna in vtroque casu statuta, *de qua in. d. §. adiectio* attenta casuum conformitate & ęqualitate in facto deberet etiam esse conformitas iuris *per ea quæ no. voluit Bartol. in. leg. omnes populi. in.* 4. *quæst. principali. ff. de iustit. & iure. & diu. Alexand. in. leg. peregre. §. quibus. in.* 2. *colum. ff. de acquiren. possess.* ¶ Pro quo facit etiam regula illa, quòd

vnum

vnum determinabile relatum ad plura determinabilia debet illa pariformiter determinare, *l. nam hoc iure. ff. de vul. & pu. &. Bar. in l. cet. in 1.8. colūna in versi. pro alia. constitu.* sed ratio compositionis traditionis: atque decisionis vnica videtur esse in omnibus hoc est, quòd ea, quæ ponitur in vno casu, militat etiam in alio casu: ergo deberet esse vtriusque pariformis pœnæ decisio. *d. l. iam hoc iure. cum aliis prædictis.*

† Quid dicendum in hac ambiguitate? contrarium profectò est valde vrgens: ista enim opinio posset sustineri per regulas & rationes prædictas, & magis æqua videtur, quàm illa, *de qua in. d. §. qui abortionis*, quæ est nimis rigida & contra omnes regulas iuris communis. Bar. enim *in dicto. §. qui abortionis*: nihil dicit, sed remittit se ad dictum. §. *adiectio.* vbi monet istud contrarium de dicto. §. *qui abortionis.* tamen soluit multùm simpliciter nec tangit difficultatem poculi amatorij. dicit enim quòd *in dicto. §. adiec.* tex. loquitur in poculo conceptionis: & sic in re licita, ibi verò *in. §. qui abortionis* tex. loquitur in poculo ipsius abortionis: & sic de eo, qui incumbebat rei illicitæ & prohibitę: imò traditur diuersa pœna in vno, quàm in alio. de poculo autem amatorio, & de quo in vtraque lege mentio fit, nullum verbum fecit Bart.

Abortiuum tradens homicida corporalis.

¶ Ego enim post aliquas meditationes consideraui contrarium istud ita solui posse, quòd *in dicto. §. qui abortionis.* vterque habebat animum occidendi, vnus occidendi infantem in vtero matris, & sic est homicida corporalis: *vt. l. prægnantem. & l. Cicero. de pœn.* Alter autem, qui dedit poculum amatorium, ex quo illud dedit causa fornicandi & peccandi cum ea, dicitur homicida spiritualis. quia illo peccato mortali occidit animam. *de conse. distin. quarta. quæris. de pœn. dist. 1. noli. & 22. q. v. illic. & c. si aliquis. extra de homic.* Ex quo igitur vterque est homicida tam in ipsa traditione quàm proposito: ergo pari pœna puniendi sunt: sed ista solutio parum valet, quia non reperio cautum de iure ciuili quòd pro vno peccato mortali quis incurrat pœnam mortis, sicut pro homicidio dolosè commisso, nisi in casibus à iure expressis.

Amator. tradens homicida spiritualis.

¶ Ideò deueniendum est ad aliam solutionem, & antequàm ad vlteriora procedam sciendum est, quòd in

hac

hac materia poculorum duo sunt principaliter considerandа, quæ præcedunt casum mortis. Primum est quòd considerari debet compositio: secundum verò traditio: in compositione verò consideranda est causa, propter quam venenum ipsum componitur & fit: aut enim fit causa occidendi hominem aut non. primo casu sit locus pœnę. *d.l. legis Cornelia de sica.* secundo verò non *vt d.l. 3 in princ. & §. adiectio.* in traditione verò duo alia sunt consideranda in causa prima & immediata, quæ respicit principiũ id est principalis intẽtio ipsius tradentis. Item causa mediata & finalis, quæ respicit finem actus, ad quem tendit animus illius, qui tradidit: si enim proxima causa & principalis, intentio tradentis, tendebat ad occidendum, nulli dubium est, quòd tradens tenetur pœna illius legis Corneliæ de sicariis: *vt l. 1. §. diuus. & l. 3. in princ. & l. 1. lege cornelia. ff. eo. tit. etiam quòd mors secuta non fuerit. l. in princip. & l. is qui cum telo. C. eo. tit.*

Poculi compositio & eius causa.

Poculi traditio qua duabus etiam de causis inducitur.

Si verò non habuit animum occidendi, tunc consideranda est illa causa remota, & finalis intentio, siue vltimus effectus rei, ad quam traduntur ipsa pocula: aut enim traduntur ad bonum & honestum finem scilicet conceptionis vel sanitatis & iudicantur bona & honesta, & tunc quis excusatur à pœna capitali morte secuta: sed alia mitiori pœna punitur: *vt d.l. 4 §. adiectio in fin. & suprà diximus.*

¶ Aut finalis intentio & vltimus eius effectus tendebat ad turpe & illicitum, sicut est in poculo amatorio cuius effectus est libidinis apprehensio, & illicitus mulieris concubitus *vt aliàs diximus supra & habetur. l. eorum in princ. C. de malef. & Math.* & isto casu non excusatur propter principalem eius intentionem, siue causam proximam scilicet quòd non habuerit animum occidendi: sed attenditur magis illa causa finalis & vltimus effectus, ad quem venena tendebant: & ideò indubitáter punitur pœna vltimi supplicij. *d.l. si quis aliquid. §. abortionis.* vbi est casus. *ff. de pœn.* & ratio decisionis est. quia dabat operam rei illicitæ: imò non videtur excusandus, quia dicitur esse in culpa, & ideò tenetur etiam de casu fortuito, qui præter spem & intentionem

Intentio corrumpit actum qui aliter excusari non potest.

inopinatè prouenit: vt est casus. 1. *c. ff. de homic. lib.* 6. *& facit text. in arg. in c. sicut dignum eo. tit. in anti. l.* 5. *si mulier. ff. quod met. cau. l. qui occidit.* §. *in hac. ff. ad leg. aquil.* Ex quibus patet quòd illorum trium venenorum, *de quibus in d. l.* 3. §. *adiectio.* nō est omnimoda similitudo quò ad omnia, sed solùm quo ad primas causas respectu compositionis & traditionis, in eo quod in vtroque deficit animus occidendi, quò ad ista sunt similia & æquiparata: sed quò ad vltimum effectum & causam finalem ipsius traditionis sunt dissimilia: *vt suprà diximus*, quia ea quæ fiunt ad sanandum & concipiendum habent honestum & laudabilē finē. *l. eorum* §. *fi. de malef. & Math. & d. l.* 3. *in princ. & habetur Gen.* 2. *c.* ea verò quæ fiunt ad amādum & flectendum &c. habent turpem & illicitum finē. *d. l. eorum in princ. & diximus suprà* In istis igitur disconueniunt & sunt dissimilia, ideò faciunt diuersificare, pœnas: quia licèt à principio neuter haberet animum occidendi, tamen vnus dabat operam rei licitę & honestę, alter verò dabat operam rei illicitæ, turpi & reprobæ: *vt proximè diximus.* Post hæc alio modo consideraui respondere posse ad istud contrarium quod. *in d.* §. *qui abortionis* ideò punitur pœna mortis ille, qui dedit quia venenum illud fuerat compositum arte malefica per sortilegum siue maleficum, qui illud Dæmonis instructione & suffragio interueniente composuerat *secundùm ea quæ diximus suprà in* 3. *&* 6 *qq. in* §. *autem adiectio.* compositum fuit arte & scientia naturali scilicet medicorū peritia nulla interueniente superstitione. Ars enim ipsa malefica & mathematica est valde reprobata, & vndique damnata & per consequens omnia opera, quæ ipsi malefici faciunt, siue ad amorem siue ad occisionem, vel ægritudinem sunt damnata, nec minori pœna puniūtur, quam pœna mortis *d. l. eorum in prin.* vbi ponitur vterq; casus, & vnica est vtriusq; decisio & pœna: ea enim quæ dicuntur *in d.* §. *qui abortionis* debęt intelligi & interpretari secundū terminos. *d. l. eorū in princ.* ideò atrociùs puniuntur ibi, quam in *d.* §. *adiectio* propter superstitionem illius damnatissimæ artis, & secundū istā declarationem ille tex. *in d.* §. *qui abortionis* nō videtur esse ita exorbitās à iure cōmuni imo secūdū ius cōmune regulatur. Ad tex. autem

Venenorum æquiparatio solæ est in compositione & traditione.

Poculum tradens morte punitur quod per sortilegia.

Opera maleficorum damnantur.

autē *in d.* §.*adiect.* potest dupliciter respōderi, primò: quia decisio illius tex. & pœna, *de qua ibi* non adiungitur pro poculo amatorio sed conceptionis, quę sunt diuersa: quo ad vltimum effectum: *vt suprà diximus:* ergo debent diuerso iure censeri. *l. Papinianus exuli. ff. de mino.* si aliter enim euenit casus quàm ipse opinabatur sibi imputetur qui dedit poculum amatorium per modum superstitiosum: quia ex quo à principio dabat operam rei illicitæ: ex hoc enim non caret culpa, ideo tenetur etiam de casu fortuito *vt in d. c. si. de homicid. lib. 6.* vbi si Dominus mandauit seruo, quòd acciperet baculum & percuteret Titium, citra mortem tamen & quòd diligenter caueret, ne ipsum occideret, quia nolebat eum interficere: si tamen famulus tam grauiter Titium percusserit, quòd ipsum occiderit ille Dominus mandans non excusatur propterea à pœna homicidij, licet nunquam habuerit animum occidendi illum, & ratio est illa *de qua suprà proximè pro quo facit tex. in c. sicut dignum. in princ. extra eo. tit. in antiq. l. si mulier. ff quòd met. cau. & l. qui occidit.* §. *in hac. ff. ad leg. aquil* venena igitur *de quibus loquitur text. in d.* § *adiectio.* non fuerunt facta per sortilegum siue maleficum per modum superstitiosum, sed arte naturali hominis & peritia medicorum, sicut fiūt & componūtur venena sanatiua medicinarū, quod patet quia in vtroque titulo fit mentio de venenis. scilicet *in tit. legis Cornelia de sicariis. ff. & C. & in tit. de malef. & Math.* sed in tit. legis Corneliæ fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio, & peritia medicorum fiunt absque aliqua superstitione, siue Dæmonis inuocatione tacita vel expressa, prout est venenum sanatiuum, quod miscetur in medelis ad sanandum corpora ægrotantium *d. l. 1. & l. 3. in princip ff. ad leg. cor. de sica.* Venena verò *de quibus loquitur* titulus & iura. *C. de malef. & Math.* sunt illa quæ fiunt per sortilegos, magos, maleficos, aut Necromanticos & similes, ope & suffragio Dæmonis, ad quæ illius inuocatio diuersis precibus tacitè vel expressè semper interueniat & habetur: *vt dicit Io. lec. in sū con eo. ti. q. 11. & 11. & l. multi. l. etsi excepta. C. eo. tit.* Ex hac igitur declaratione colligitur ista distinctio, quòd aut venena, siue pocula amatoria fuerunt composita per sortile-

Amatorium & conceptorium poculum differunt.

Veneni diuersa est ratio in iure.

Venena naturalia.

Venena Sortileg. & Malefi.

Venena Malefica tradens ad mortem pœna mortis tenetur.

gum siue maleficum modo superstitioso, & per inuocationem Dæmonis tacitam vel expressam: & tunc si ex illorum potu causatur mors potantis, tradens ille punitur pœna vltimi supplicij, *de qua in dict. §. qui abortionis*: aut non fuerunt facta per sortilegum nec eo modo superstitioso, sed humana industria aut medicorum peritia, & isto casu morte secuta non punietur pœna mortis ille, qui tradidit, sed alia mitiori pœna, *de qua in d.c. 3. §. ad tert.* an aut & quando remedia & pocula ipsa dicuntur esse superstitiosa & qualiter cognoscatur, *vide quæ diximus supra eo. quæst. præceden. in materia remediorum quæ fiunt ad sanandum.*

¶ Cogita tamen super præmissis: quia doc. non declarant, & ego hactenùs non reperi magis congruam responsionem. Et tenendo istam opinionem pro solutione dictę oppo. non obstant ea, quæ superiùs in contrarium adducebantur, & primò quòd illa vnica ratio *de qua in l. 4. in princ. 2. §. 1.* viget pariter in omnibus venenis, quæ non sunt facta hominis necandi, &c. quia fateor quòd quò ad compositionem respectu primæ causæ & quò ad traditionem respectu vnius qualitatis scilicet carentiæ animi occidendi æquiparantur omnia ista: non tamen sequitur, quòd quò ad alia quæ sequuntur, & sic in omnibus dicantur esse æquiparata: quia quò ad vltimum effectum siue naturalem intentionem sunt longè diuersa: *vt latiùs suprà diximus*: non mirum igitur si sit diuersa decisio in vno quàm in alio: & diuersæ pœnæ statutæ sunt. & ex hoc potest etiam solui aliud quod vnum determinabile relatum &c. quia illud est verum & procedit quando illa determinabilia sunt in omnibus æquiparata, & vnica ratio in omnibus viget æqualiter, sed quando inter ipsa militat diuersa ratio, tunc nō possunt pariformiter determinari: sed difformiter secūdū quod militat diuersitas rationis. *l. lucius & ibi doct. ff. de vulg. & pupil. & Bart. in l. Titia §. Titia ff. de lega. ij. Sozi. in l. cum auus. in 27. col. ff. de condit. & Damon.*

Venena ministrantes morte sequente & medic. industria quam incurrant pœnam.

Pocula considerationem exempli & intentionis inducunt in traditione.

¶ Non obstat etiam illud quod dicebatur de malo exemplo quod exprimitur in vtraq; lege: quia tenendo secundā solutionē dico, quòd in casu *d. l. in §. adiectio* viget duntaxat illud malum exēplum, *de quo ibi*: intentio

tamen

tamen tradentis & effectus ad quem tendebant pocula erat iustus & honestus: sed in casu *d. §. qui abortionis.* ne dum viget malum exemplum, verùm etiã mala intentio & turpis effectus, propter quem pocula prædicta facta & tradita fuerũt scilicet explendæ libidinis per stuprũ vel adulterium *vt aliàs suprà diximus*: cùm igitur tendant ad diuersum effectum meritò vt diuersa inter se debeant diuerso iure censeri. *d. l. Papinianus exuli.* & quòd similiter diximus suprà. Idem videtur sentire Bart. *in d.l.3.§.adiectio.1.l. solutio ne oppon. quam fecit de d.§.qui abortionis*: sed secũdùm vltimam solutionem dico quòd non solùm dicuntur esse diuersa quò ad istum vltimum effectum *de quo suprà*: verùm etiam quò ad primas causas: & sic quò ad ipsam compositionem, quia illa *de quibus in d.§.adiectio.* fiunt industria hominis naturali, & secundùm naturalem peritiam medicorum, sicut alia venena sanatiua medelarum, *vt alias diximus*: illa verò de quibus *in d.§.qui abortionis* fiũt per modũ superstitiosũm arte diabolica, & per inuocationem Dæmonum tacitam vel expressam: *vt aliàs diximus & habetur in sum. con. per Ioan. lect. eo. titu. q.2.11. & 13. per totum* nec mirum igitur si grauiùs puniuntur: quia omnia opera, quæ fiunt arte malefica sunt plurimùm detestanda, & grauiùs punienda. *vt d. l. nullus & l. nemo. C. de malef. & Math.* Et licèt ista vltima solut. prima facie videatur subtilis & concludenter soluere nodum inter ipsas duas leges: præcedens tamen solut. mihi magis placet, & est magis iuridica: & hanc videtur tenere. Bar. *in d.§. adiectio vt suprà dixi*, hæc enim vltima in veritate sapit diuinationem: quia dicere quòd pocula illa *de quibus d. §. qui abortionis* fuerunt facta per sortilegum siue maleficum, diaboli instructione, de hoc nullũ verbum fit *in d.l.* nec ex aliquo iudicio vel coniectura hoc deduci potest. Præterea video, quòd pocula, quæ fiunt arte magica & traduntur mulieri ad flectendum pudicum animum ad libidinem: licèt mulier ipsa non moriatur ex poculi sumptione, tamen maleficus, & ille qui ipsum cònsuluit, vel qui scienter dedit poculum puniuntur omnes vltimo supplicio. *vt l. eorum in princ. l. nemo. & l. multi. C. de malef. & Math.* vbi hæc expressè probantur & tamen *in d. §. qui*

Amatoria tradentes cui pœna traduntur.

abortionis: ex traditione illius poculi amatorij, quando mulier, quæ assumpsit non moritur, non infertur pœna vltimi supplicij: sed humiliores in metallum damnantur, honestiores verò in insulam relegantur confiscata dimidia parte omniũ bonorum suorum, *vt ibi dicitur*: ergo non est dicendum quod illa sint pocula facta arte magica: sed naturali, prout sunt ea *de quibus in dicto.* §. *adiectio.* sed ideò diuersis pœnis puniuntur: quia tendunt ad diuersum effectum, *vt aliàs suprà diximus*: & hoc est de mente Bar. *in d.* §. *adiectio.* ponamus enim quod quis dedit venenum sanatiuum ægroto, vt recuperet sanitatem & liberetur ab illa infirmitate, ex cuius tamen assumptione fuit liberatus à vita, quia mortuus est: erit ne dicendum quod talis medicus vel alius qui dedit venenum in medela sit puniendus poena mortis vel relegationis aut alia simili? certè non: imò erit immunis ab omni poena dũmodo non interuenerit dolus aut lata culpa: *vt d.l. 3.* §. *alio senatusconsulto. ff. de sica.* quia in isto veneno defuit dolus & animus occidendi: deficit etiam malum exemplũ & turpitudo finalis intentionis: quia omnia sunt bona & cum bona intentione facta, immo euadit impunis, ergo sunt omnino diuersa quo ad effectum.

Veneni sanatiui traditio, morte secuta, in qua sit pœna.

¶ Postremò, vt me expediam de ista. q. sic distingue: aut nos loquimur de poculo abortionis seu amatorio, tunc aut ex illius assumptione ille qui assumpsit perijt, aut non: priori casu ille qui dedit, et si dolo non dederit, punitur vltimo supplicio propter malum exemplum. Suppleas tu & turpitudinem finalis intentionis: & ita intelligitur tex. *in d.* §. *qui abortionis*: vbi est casus.

¶ Aut non fuit mors secuta & isto casu humiliores in metallum perpetuò damnantur: honestiores verò propter malum exemplum confiscata dimidia parte bonorum suorum in insulam perpetuò relegantur, secundùm quod dicit tex. cum gloss. *in d.* §. *qui abortionis.*

¶ Aut nos loquimur in veneno cõceptionis & tũc aut ex illius sumptione quis periit, & ille qui tradidit punitur poena relegationis, duntaxat propter malum exemplum, ex quo in ipso tradente erat bona, & iusta intentio sua finalis, quæ tendebat ad suscipiendam prolem, quod est fauorabile: *vt suprà diximus*. Si enim ista est causa fauorabilis,

rabilis, in quo igitur consistit istud malum exemplum de quo loquitur *tex. in d. §. adiectio. in fi.* Respon. quia mulier illa videtur quodammodo voluisse violentare naturam & voluisse imponere foecunditatem in vtero, in quo Deus & natura imposuerunt sterilitatem propter hoc videtur esse malum exemplum, quia fuit nimium audax: nam prohibitum est velle subuertere ordinem naturę. cap. *si aliquis. de homic. in antiquis.*

Mulier conceptoria sumens naturā violentat.

¶ Aut non fuit secuta mors illius absorbentis & nulla pœna punitur ex quo caret dolo & culpa, dum modo aliquod scandalum subsecutum non fuerit. & ita videtur sentire gl. *in dicto. §. adiectio.* Aut nos loquimur de veneno sanatiuo, quod fit causa sanitatis, & miscetur in medelis: & isto casu siue sequatur mors absorbētis, siue liberatio ab illa ęgritudine siue non: in omnē euentū qui tradidit vel cōposuit erit immunis ab omni pœna, dummodo non absit dolus vel culpa. *d. l. 3. §. alio cōtrario sensu & suprà proximè diximus:* & per hæc sum expeditus de ista ardua & nobili quæstione. Sed antequā ad vlteriora procedā quæro in hac materia, quid si aliquis causā libidinis aut odij aliquid potandū dederit mulieri, vt parere vel cōcipere nō possit, (quod dicitur venenū, siue poculū sterilitatis, quod est cōtrariū veneno cōceptionis, *de quo §. proximè dixi*) qua pœna ille, qui tradidit, puniatur. Respō. quòd de iure canonico quasi homicida puniēdus erit: ita dicit text. vbi est casus iste *in. c. si aliquis. de homic. sed* glo. *ibi* dicit quòd debet intelligi de pœna spirituali scilicet excōmunicationis, quæ infertur tā in clericū quā in laicū: nō tamē clericus propter hoc efficitur irregularis, ac si verū hominē viuentē occidisset, nisi probaretur infātē animatū & viuētē occidisse: *vide gl. in. d. c. si aliquis. & ibi Abb.* Si verò loquimur de iure ciuili fit eadē distinctio: aut infans in vtero matris adhuc nullus erat homo: quia adhuc formatus nō fuerat nec animat⁹. & tradēs poculū punitur pœna extraordinaria. si[ue] relegationis. *d. §. qui abortionis l. diuus. ff. de extraordi. cri. & l. cicero. §. si ff. de pœn.* aut erat iā animat⁹ & viuēs, & punitur de homicidio: quia hominē dicitur occidisse: *vt. l. 1. ff. ad leg. pop. de par. cid. & melius in l. pen. C. ad le. cor. de sic. & l. 1. in prin. ff. eo. tit. & per gl. in. d. l. diuus ff. de extraord. crim. & ij. latiùs dicam in sequ. q.*

Pocula citra mortem & scandalum absorpta non puniuntur.

Venenum sanatiuum pœnæ immunitatem inducit.

Poculum sterilitatis ministrans & porrigens quā pœnam incurrat.

Sterilitatis pocula tradens cui pœnæ subdatur.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

1 Poculum abortionis tradens mulieri pregnanti qualiter puniatur.

2 Mulier, scienter poculum abortionum sumens, quam pœnam incurrat.

3 Abortiuum procurans dupliciter potest considerari.

4 Anima hominis dicitur in sanguine consistere.

5 Infans intra quod tempus dicatur in vtero formatus.

6 Infans in vtero dicitur virtute planetarum formari & vegetari.

7 Infans septem mensium potest viuere & octo non: & quare.

8 Mulier pregnans septem mensium accipiens poculum abortionis tenetur vt matricida.

9 Poculum abortionis dans mulieri septem mensium pregnanti tenetur lege Cornelia de sica.

10 Poculum abortionis, à muliere pregnante sumptum, diuersimodè potest considerari, & secundùm diuersitatem considerationis inspici.

11 Poculum abortionis tradens, ex quo sequatur mors, tenetur pœna mortis, siue dolo fecerit siue non.

12 Abortiuum procurans foetus nondum animati quâ poenâ teneatur.

13 Poculum abortionis ministrantes & componentes æquè puniuntur.

DECIMOTERTIO prosequendo materiam poculorum quæro, quid si aliquis ministrauerit poculum mulieri prægnanti ad effectum vt faceret abortiuum, quod posteà effectualiter subsecutum fuerit, quâ pœnâ puniatur. nec putes.q. istam esse eandem de qua in. d. §.*qui abortionis*, quia ibi non fit mentio de abortu secuto, vel de infante occiso, sed disponitur ibi: quando poculum ipsum nocuit matri. Ad propositum igitur respond. quòd in hac q. repetenda est distinctio illa, quam suprà proximè *in fine præcedentis.q.* dedimus: quòd, aut infans in vtero matris erat iam animatus & viuens, aut non. primo casu, qui dedit poculum nulli dubium est, quòd secuto aborsu tenetur de homicidio. *l.penult.C.ad leg.Cor.de sica.l.1.in princ.ff.eo.ti.l.cicero.in prin.ff.de pœn.& not.per gl.in l.diuus.ff.de extraordi.crimin.gloss.est in.c.si aliquis.de homic. & ij.q.4. c.consuluisti*: quia isto casu dicitur occidisse hominem & sumus propriè in terminis legis Corneliæ de sicariis *c.quinto: vt.l.3.in princ.ff.eo.tit.*& ista dicuntur esse mala venena, quæ facta sunt hominis necandi causa. *d. l. 3.in princ.* Secundo verò casu, quando partus siue infans nondum erat animatus, neque formatus secuto aborsu, non tenetur de sicariis: sed alia pœna extraordinaria relegationis vel simili ad arbitrium iudicis, secũdùm qualitatẽ facti & personarum conditionem. *d. l. diuus. & l. cicero. fin.& l.pregnantem ff. de pœn.& l.si mulierem visceribus. ff. ad leg. Corn.de sicar.*

Aborsus infãtis animati aut inanimati.

Mala venena hominis necãdi causa.

¶ Mulier autem, quæ scienter poculum ipsum assũpsit vt faceret abortiuum, si inde sit secutus aborsus & infans iam animatus & completus erat, tenetur pœna legis Pompeię de paricidis: quia est matricida: *vt l.1.in ver.mater.ff.ad leg.Pompe.de paric.& ibi Bar.& Bar.in d.l. diuus.idem tenet.*quòd si mulier, ipsa adhuc pregnans recepta pecunia partum suum abegerit, tenetur pœna capitis indistinctè, siue partus erat iam animatus siue non: & hoc propter turpitudinem illam receptionis pecuniarum, quia dicitur assassinium: *vt.l.cicero.in princ.ff.de pœn. vide Bar.in d.l.diuus.*

¶ Sed quia fit illa distinctio, quòd aut partus erat animatus aut non: in materia abortionis quæro, quanto

Abortiuum procurantis duplex est distinctio.

tempore partus siue infans in vtero matris dicitur esse animatus à die conceptionis. Respond. cum primùm formatus fuerit infans & completus corpore, tunc anima ingreditur in ipso corpore quæ infunditur à Deo: illo tunc cùm corpus reperitur formatum. *xxxij. q. ij. quod vero. & c. moyses.* non enim conuenit quòd anima priùs infundatur in corpore illo, antequam habeat perfectam formam in omnibus partibus & membris suis, quia non est conueniens quòd habitare debeat in corpore sicco, hoc est rudi & informi: debet enim habere sedem siue domum suam perfectam, in qua habitare possit: *vt dicit glos. in d. c. quod vero. & c. moyses.* quæ glo. *in ver. sicco*: dicit quòd secundùm quorundam opinionem anima dicitur habitare in sanguine, & propterea dicit quòd Normandi, Anglici, & Poloni fortiter bibunt ne contingat animam habitare in sicco.

¶ Rursus quæritur, quo tempore, vel intra quantum tempus infans dicitur esse formatus in vtero matris. *glo. in d. l. diuus.* videtur tenere quòd in quadraginta diebus. Barto. *ibi.* dicit hoc esse verum in masculo: in fœmina verò post. lx. dies. demum hoc declarandum reliquit naturalibus: dominus autem Conciliat. *in suis differentiis. Physic. differ. xlix.* dicit quòd trigesimo aut. xxxv. die ad plus partus siue infans in vtero matris dicitur esse formatus.

Infans in vtero virtute planetarum formatur & vegetatur.

¶ Deinde ponit notabilem & pulchram doctrinam circa partus genituram, formationem, & augmentum, & de illius ortu. Dicit enim quòd vnusquisque infans à principio suæ creationis, dum primò incipit generari vsque ad diem sui ortus recipit fomentum & influentiam ab omnibus septem planetis, quorum vnusquisque singulo mense successiuè sui syderis gratiam naturaliter operatur in ipso infãte in vtero matris iacente, secundùm quã paulatim infans recipit augmentum, ita quòd deuenit ad perfectionem suam & venit in lucẽ. Primo enim mense regnat Saturnus, qui est frigidus & siccus, inimicus vitæ humanæ quæ consistit in calido & humido, *vt per glo. prædictam in d. c. quòd vero & c. moyses.* istius planetæ seu syderis natura est sperma viri de recenti effluxum in vẽtre matris, quod adhuc liquidum est, vna cum spermate mulieris in simul coagulare & inspissare: ita quòd possit

Planetæ dominantes infanti in vtero.

Saturnus I. mense infantẽ coagulat & inspissat.

recipe

recipere formã, & adeò fortiter illud perstringit coagulando, quòd reducit illud tanquam in massam pastæ: quo sic in vnum coagulato fit paulatim extensio & formatur primò caput, deinde alia membra, adeo quòd.xxx.die cõpleto communiter infans solet habere formam suam perfectam.

¶ Secundo mense venit Iuppiter, qui est calidus amicus vitæ humanæ & inimicus mortis, & infantem ipsum, quem formatum reperit, extendit & auget: quos verò inuenit nondum esse bene formatos, illorum formas complet mirabili gratia & fortuna: quod euenire solet quandoque propter debilitatem matris: & hinc est, quòd mulieres istæ communiter solent secundo mense sentire infantem in vtero commoueri. *Iupiter. 2. mẽse infantem extendit.*

¶ Tertio mense Mars succedit, qui est calidus & siccus vt ignis, & iste similiter fert opem augmento partus: illas humiditates, quas reperit ex residuis syderis Iouis, de siccat, & incumbit augmento pueri. *Mars 3. mẽse augmento incumbit.*

¶ Quartò deinde mense venit Venus, quæ frigida & humida vtraque, & ipsa similiter temperat superfluas caliditates ignitas præcedentis syderis. *Venus 4. mẽse.*

¶ Quintò succedit Mercurius. *Mercurius. 5.*

¶ Sextò Sol.

¶ Septimò Luna & vnumquodque sydus procedit proportionabiliter secundùm eius naturam in augmentum ipsius infantis. completo igitur septimo mense cursus iste sydereus reuertitur iterũ ad primum quod est Saturnus, qui regnat & operatur octauo mense. Deinde ad Iouem qui venit nono mense: posteà Martem qui decimo: & sic de singulis successiuè. Et hinc est quòd infans. qui nascitur septimo mense viuit eo, quia nascitur sub sydere lunæ, vitæ humanæ compatibili: & quia tunc infans dicitur esse perfectus. ex quo participauit de natura & qualitatibus omnium septem syderum, siue planetarum, si nascitur illo septimo mense, dum Luna dominatur, viuit: & quamplures reperiuntur qui nati sunt septimo mense & viuunt. si verò octauo mense veniret in lucem, perrarò vel nunquam viuit, ratio est, quia venit sub sydere Saturni maligno, & multum contrario vitæ hominis, ex quo, *vt dixi*, est frigidus & siccus, habet conformitatem *Sol. 6. mense. Luna 7. Saturnus. 8. Iupp. 9.*

cum

cum morte: illi igitur, qui sub isto sydere veniunt in lucem, adeò grauiter vulnerantur & premuntur, istius syderis malignitate, & frigiditate, quòd necesse est vt pereant. Hi verò, qui nono mense veniunt in lucẽ, prout maior pars venit, omnes communiter viuunt & crescunt, ex quo sub Ioue, ceteris benigniore sydere, & humanæ vitæ conseruatore, oriuntur: de quo magis quã de aliis natura lętatur: hæc licèt sint aliquantulum extra materiam nostram. tamen quia sunt delectabilis intelligentiæ saltem pro iunioribus hîc inserere placuit.

¶ Redeamus nunc ad materiam nostram, qua quærebamus, quanto tempore infans in vtero matris dicitur esse formatus: & concludendum est secundùm opinionem dicti doc. quòd communiter. xxx. & quandoque xxxv. die ad plus à die ipsius conceptionis, quidam alij dixerunt quòd masculus post. xl. fœmina verò post. lxxx. dies habet perfectam formam. ita dicit glo. *v. distin. in prin. in ver. xl.* quam refert & sequitur Abb. *in c. si aliquis. in fi. de homic.* tamen de iure ciuili non est discedendum ab opinione gl. *in. d. l. diuus.* quæ est communiter approbata: Si igitur post dictum tempus mulier acceperit poculum abortionis scienter tenetur vt matricida, & legis Pompeiæ de paricidis pœnâ punienda est. *vt. d. l. 1. §. mater. ff. ad. leg. Pom. de paric.*

¶ Si autem alius scienter dederit poculum prædictũ, quòd ipsa mulier ignoranter accepit, ille qui tradidit punitur pœna legis Corneliæ de sicariis: *vt l. 1. in princ. & l. 3. ff. eodem. tit. de sica.*

Abortiuum à pregnante sumptum multimodè attenditur.

¶ Si verò poculum prædictum assumptum fuerit ante tempus prædictum. s. antequam puerperium esset formatũ in vtero: & tunc aut mulier accepit pecuniam pro bibendo poculum, vt faceret abortiuum: & isto casu mulier semper punitur pœna capitis, siue infans erat iam formatus, siue non. *d. l. cicero. in princi. & ibi Bar. & idem Bar. in. d. l. diuus. ff. de extraor. crimin.* Si verò mulier pecuniam non accepit, non punitur pœna mortis: quando ante tempus formationis & vitæ ipsius infantis assumpsit poculũ: sed aliâ pœnâ extraordinaria relegationis. *d. l. diuus. & ibi glo. & Bar. in. l. pregnantem. & l. cicero. §. fin. ff. de pœn. & l. si mulierem visceribus. ff. ad l. Cor. de sica.* quod verũ est

Pœna abortiui à pregnante sumpti in iure ciuili.

de iure ciuili per iura prædicta.

¶ De iure autem canonico infertur, pœna spiritualis scilicet excommunicationis quocunque tempore fuerint data dicta pocula, etiam si essent data mulieri, nihil adhuc habenti in vtero, ad effectum ne concipiat, eadem pœna puniuntur velut homicidæ. *c. si aliquis. de homic. in antiq. & diximus suprà prox. q. in fin.* Prædicta omnia tamen procedunt, quando fuit secutus effectus, quòd mulier fecit abortiuum partum: sed quid si non obstante poculo mulier peperit filium viuentem, & qui durauit in vita: an qui dedit poculum, vel ipsa mulier puniatur, & qua pœna: vide do. And. Barb. *in consi. 23. in 2. vol.* vbi dicit quòd non debet puniri pœna mortis, ex quo non fuit secutus effectus: quia hodie in maleficiis potiùs spectatur euentus, quàm solus animus delinquentis sine effectu: nihilominus nõ euadet impunis ille qui sciẽter tradidit vel quæ scienter assumpsit, quia poterit relegari *per ea quæ habentur in l. si quis aliquid. § qui abortionis ff. de pœni.* Quandoque verò ex poculo huiusmodi sumpto mulier ipsa periit: & tunc ille, qui tradit, punitur pœna vltimi supplicij, licèt non dederit dolosè contra ipsum quia res mali exempli est, & iste propriè casus *in d. § qui abortionis in fi.* Quid si aliquis dederit poculũ amatorium mulieri pregnanti, vt flecteret eius animum ad amandum ipsum tradentem, ex quo poculo mulier ipsa periit, qua poena puniatur tradẽs: dic quòd eadem poena vltimi supplicij, quamuis animum occidendi nõ habuerit, & dolo non fecerit: *vt d. §. qui abortionis.* qui decidit vtrúmque casum in terminis, hæc tamen quæ suprà diximus procedunt de iure ciuili & inter laicos. De iure autem canonico vltra ea, *quæ diximus* s̄ clariùs hic distingue, quòd aut loquimur de iure antiquo secundùm legem Moysis: aut de iure nouo secundùm constitutiones Pontificum Primo casu si infans iam formatus & animatus erat, quòd qualiter & quanto tempore dicatur esse formatus & animatus, *diximus suprà ea. q.* tunc det animam pro anima, & sic punitur poena mortis qui dedit poculum abortionis quo necauit infantem: *vt in c. Moyses. 32. q. 2. in prin.* aut partus nondum erat completus in forma, nec animatus; & tradens poculum huiusmodi

Abortiui sumpti ex iure canonico pœna spiritualis.

Abortiuo non obstante si mulier peperit viuentem quis & qua pœna teneatur.

Abortiuum tradens ex quo sequatur mors, eadem mortis pœna tenetur.

Amatorium pregnanti propinans ad amorem, ex quo mortua sit qua pœna mulctetur.

huiusmodi mulctatur pecunia arbitrio iudicis. *d. c. Moyses.* Ratio est, quia non potest dici examinatum illud quod caret anima, quam non habet adhuc.

¶ Secundo verò casu, quando loquimur de iure Pontificio. aut loquimur de pœna irregularitatis vel degradationis, & ista non infertur nisi clericus effectualiter hominem viuentem occiderit, vel quòd sit natus, vel adhuc in vtero matris, non refert *& in. c. 1. & c. sicut dignum. §. 1. de homic. & per glo. in. d. c. Moyses. c. si aliquis in glo. eo. tit. & glo. in c. consuluisti. ij. qu. iv.* idem sequitur Panor. *in. d. c. si aliquis.* aut loquimur de pœna excommunicationis, & ista infertur pro quocunque abortiuo secuto, siue puerperium erat animatum siue non, & iura ipsa appellant istud homicidium: sed antequàm infans sit plenè formatus & animatus non potest dici propriè homicidium: quia non potest corpus exanimari quod adhuc caret anima: *vt suprà proximè diximus.* isto casu igitur impropriè dicitur homicidium: *vide tex. in dicto. c. si aliquis. & ibi do. Abb.* imò hac pœna punitur, etiamsi aliquis libidine aut odio daret mulieri, quæ nondum concepit, venenata pocula sterilitatis ad hoc ne coëundo concipere possit. *vt. d. c. si aliquis.* vbi est casus valde nota. quòd non solùm quis tenetur de homicidio pro abortiuo iam facto: sed pro fiendo, vel pro impedimento præstito ad concipiendum.

Abortiuum componentes & ministrantes æquè puniuntur.

¶ Et nota etiam hoc vnum in tota materia poculorum, quòd non solùm punitur qui scienter tradidit poculum, verùm etiam ille qui scienter fecit & composuit: ita expressè not. Panor. *in. d. c. si aliquis. in princi. & not. in. l. 1. in princ. & l. iij in princ. ff. ad leg. Cor. de sica.* hoc idem seruatur in quibuscunque aliis sortilegiis. *vt not. Arch. xxvi. q. v quicunque. & 1. dist. si quis viduam. xxxiij. q vlt. pessimam. ff. ad legẽ. iul. maie. & l. 1. & ff. de iniur. l. item apud labeonem. §. adduxisse.*

CAP.

CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos celebrans, si prætendens sortilegium faciat preces inhonestas & indebitas, quam pœnam incurrat.*

2 *Sacerdos celebrans contra viuentem, vt citiùs moriatur, infamis efficitur.*

3 *Sacerdos simplex aut ignorans, an pro sacramentorum abusu sit potiùs, quàm expertus excusandus.*

1. DEcimò quartò vltra ea, quæ diximus suprà *in.* 11. *q.* videndum est quid de sacerdotibus, qui super rebus prophanis, & aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum duntaxat effectum oblatis vnam aut plures missas scienter celebrant, adhibitis nefariis & inhonestis precibus, & verbis superstitiosis, quibus pœnis puniuntur. Res vero super quibus solent missas ipsas celebrare sunt vt plurimùm istæ, panis crudus sine pasta, aut coctus vt placenta, item calamita, quandoque cutis indumenti pueri nascentis quàm appellant *pelliculam virginem*, & alia his similia, simplicia, aut mixta, imposita super altari illis modis, de quibus suprà diximus *in* 3. *q.* pro isto facinore: dic quòd de iure canonum clericus omnino deponitur: *vt in c. si quis episcopus.* 26. *quæst.* 5. si enim pro sola celebratione missæ defunctorum dicta pro viuentibus vt citiùs moriantur, aut periculum mortis incurrant, sacerdos perpetuo priuatur officio, beneficio, ordine, gradu atque dignitate, in perpetui exilij ergastulo, vnà cũ cõsulente, vel id fieri procurãte, relegatur. *vt in c. qui vnq.* 26. *q.* 5. *dix.* & *s.* 11. *q. ver. pro facitiori.* quãto magis deberet

Sacerdos missas celebrans ad effectum in sortilegij qua pœna teneatur.

Sacerdos celebrans contra viuentem vt mortem acceleret infamia notatur.

deberet iste sacerdos deponi, & relegari qui in missarum suarum celebratione illa prophana & immunda turpiter commiscuit; illáque vel Deo, aut potiùs dæmoni vouere turpibus & superstitiosis precibus non veretur, certè non video cur minori pœna puniri possit: maximè quando scienter ista patrauit. *d. c. quicunque. in ij. parte circa finem. pro quo facit in arg. tex. de conse. dist. ij. cùm omne crimen. in fin.* vbi grauiter punitur clericus depositione, qui abutitur ordine sacramenti, licèt id non faciat ad effectum sortilegiandi, aut per modum superstitiosum, *vt latiùs infrà dicam.*

Sacerdotis simplicitas aut ignorantia in sacramentorum abusu excusationis loco sint.

¶ Quidam verò dixerunt, quòd pro huiusmodi facinore sit pœna arbitraria iuxta doctrinam do. Abb. *in d. c. ij. extra eo. titulo.* hoc tamen tolerari posset quotiescunque factum non esset valde turpe, vel persona sacerdotis esset adeò simplex, & debilis ingenij, quòd de facili quis cognoscere posset, quòd bona fide ductus fuerit circumuentus putans benefacere & non peccare: *vt in d. c. ij. & est tex. & ibi. Bar. in l. si adulterium cum incestu. in versi. idem pollioni ff. ad leg. iul. de adul.*

CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos abutens debito modo & ordine sacrificandi quam poenam incurrat.*

DECIMOQVINTO quæro, quid de sacerdotibus, qui abutuntur debito modo & ordine sacrificandi: vt quia non ponunt vinum cum aqua simul in calice: sed vinum tantùm, aquam solam, vel botrum vuarum comprimunt in calice, aut panniculum musto intinctum & diu conseruatum aqua ablauant, & illam lauaturam ponunt in calice loco vini aqua commixti, aut panem sacramenti intinctum in vino calicis sacrato tradunt laicis pro communione siue Eucharistiæ sacramento: quibus pœnis puniuntur: omnia ista narrantur in tex. *in c. cùm omne crimen. de conse. dist. ij.*

& con

& concluditur, in fine quòd sacerdos pro isto facinore debet priuari ad tempus omni ordine, & gradu arbitrio iudicis, & tandiu sic priuatus existere, donec iudici visum fuerit illum congruam pœnitentiam peregisse, vt posteà purgatus ad omnia sua pristina restituatur, *vt ibi dicitur*.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Vasa sacra Ecclesiastica, vel res Ecclesiæ benedictas polluens, & in vsum prophanum illas conuertens, qua pœna sit puniendus.*

2 *Præsbyter vel diaconus rebus abutens sacris vel sacratis qualiter puniantur.*

3 *Præsbyter vel clericus admiscens res sacras sortilegiis omni dignitate priuantur.*

4 *Rebus sacris vel benedictis abutens habetur vt sacrilegus.*

DECIMOSEXTO quæro, qua pœna punitur sacerdos vel laïcus, qui vasa Ecclesiastica sacrata vel vestes sacras aut benedictas (vt est altaris palla, calix, patena, purificatorium, tabernaculum sacramenti Eucharistiæ, aut aliquarum reliquiarum, item lapidem sacratum, totũ aut partem, siue corporale, manipulum, stolam, camisiam, platenam: item vela quæ sunt in sanctuario, aut iuxta imaginem crucis, aut Beatæ Mariæ virginis & alia his similia acceperit, & ad prophanos vsus irreuerenter conuerterit, aut damnabiliùs in sortilegijs commiscuerit. Dic quòd primo casu, quando quis abutitur illis in prophanis domesticis vsibus circa sortilegia, de iure antiquo secundùm legem Moysis vltione diuina percutiebantur, & sæpius morte, & totius status subuersione, si erant reges vel alij principes, *vt habetur Daniel*. 5. Vbi rex Balthassar filius Nabuchodonosor postquã cæpit er-

Res sacras polluens & prophanans qua pœna teneatur.

ga Deum & res sacras irreuerenter se habere, & quòd sacrata vel benedicta vasa aurea & argentea ex sacro templo Domini in Hierusalem abstulerat, & cum illis ipse rex Balthassar vnà cum principibus & primatibus suis, vxoribus, atque concubinis in conuiuiis suis vinum biberant, iratus est valde Deus de tanta eorum insolentia: & primò monuit regem Balthassarem quodam præconio literarum miraculosè scriptarum in albo pariete aulæ regiæ, quas nemo sapientum ipsius regis Balthassaris, sed solus Daniel interpretatus est, & comminatus fuit futurum malum iudicium contra ipsum, adeò vt illa nocte ipse Rex Balthassar ab inimicis suis interfectus est, & regnum suum ad extraneas manus deuenit. *vide in. d. c. Daniel. de quo fit mentio de conse. dist. 1. c. vestimenta & c. in sancta.* vnde concludi potest, quòd de iure antiquò pro huiusmodi rapina & abusu fit pœna mortis & bonorum suorum publicatio aut mala successio.

¶ De iure verò Pontificio Diaconus pro isto crimine tribus annis & sex mensibus excommunicatus existit, & ab altaris ministerio omnino suspensus habetur.

Presbyteri pœna in abusu sacrorum.

¶ Presbyter verò decem annis & sex mensibus remanet excommunicatus, *& habetur de conse. dist. 1. nemo per ignorantiam.*

¶ Si verò bona prædicta ipsi immiscuerunt in sortilegiis, aut aliis tradiderunt vt immiscerent, grauiùs puniuntur: quia clericus debet deponi, & omnibus suis officiis, atque beneficiis, ordine, gradu, & dignitate priuari, & in perpetuum carcerem intrudi, aut in exilium perpetuũ mitti. *vt d. c. si quis Episcopus. & c. quicunque. in fi. xxvi. q. v.* vel dic secundùm Abb. *in. d. c. ij. extra eo. tit.* quòd erit pœna arbitraria, secundùm arbitrium iudicis moderanda, attenta qualitate facti, & personarum conditione, *vt aliàs diximus suprà eod.* per dicta iura, quæ ampliùs non refero vt capiam breuitatem.

Rebus sacris abutens etiã pœna sacrilegij tenetur.

¶ Et nota vnum in tota materia sortilegiorum, quòd ille, qui abutitur rebus sacris vel benedictis & Ecclesiasticis semel dedicatis, non solùm tenetur pœnis, *de quibus. s.* verùm etiam tenetur pœna sacrilegij, quia in veritate per similem contrectationem rerum sacrarum committitur

titur sacrilegium, *vt habetur.xvij.q.iiij.sacrilegium.& c.si quis contumax.§ 1.& domi.Ioan.lect in sum. in titulo. de sacri.q.iij. & Sanctus Thom. in secunda secundæ.q xc x.artic.iij. versic.dicendum* & de pœna ipsorum: vide in dict.c.*si quis contumax.* Imo dicit Archi.*in.c.felicis.de pen.lib.vi.in prin.* quòd sacrilegium committit quilibet de ordinibus clericorum, qui ariolos, incantatores, aruspices,& similes consuluit, vel similia fecit, intelligens in effectu quòd omnis sortilegus potest dici sacrilegus, & de sacrilegio puniri: vide tamen quæ latiùs dicam infrà *tit sequen.q.1.* Et nota etiam quòd pro isto crimine subtractionis vasorum sacrorum de Ecclesia imponuntur grauiores pœnæ, *de quibus habetur.xij.q.ij. de viro. videibi.*

Sortilegus dici potest sacrilegus.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos preces nefandas in sua celebratione faciens qualiter puniatur.*

2 *Exemplum sacerdotis Hispani, preces prophanas in suis sacrificiis offerre consueti.*

3 *Votum inhonestum Deo exhibens quam poenam incurrat.*

1 DECIMOSEPTIMO quæro quid de his sacerdotibus, qui in missarum suarum celebrationibus huiusmodi aliquas preces nefandas & turpes absque alicuius rei immixtione protulerint, illa aut Deo aut dæmoni vouendo, non absque magna superstitione dicauerint, quæro qua pœna puniantur: & vt faciliùs res ista apprehendi possit subdam exemplũ prout habui semel in facto Romæ. Quidam vir Hispanus clericus in sacris beneficiatus & decretorum

Pœna sacerdotis preces inhonestas celebrationi immiscentis.

doc. ætatis annorum xlv. vel circa captus erat amore quarundam monialium iuuenum, quæ erant plurimùm formâ venustæ, quas iste sæpius ad monasterium visitabat & blandis verbis atque muneribus multoties blandiebatur eis: adeò quòd propter illarum pulchritudinem & venerabilem venustatem ille Hispanus paulatim cæpit ardescere, & frequentiùs illarum monasterij limina visitare. & in tam magnam deuenit insaniã & cæcitatem, quòd die noctéque tam in somnis quàm in vigilia nil aliud nisi illarum amplexus & concubitus meditabatur, corde, verbó, gestis, aut signis. Et in tam graui dementia adductus fuit, quòd asserebat expressè, ex quo ipse erat clericus esse sponsum Ecclesiæ & moniales illas similiter esse sponsas Ecclesiæ: nam quia dicebantur esse sponsæ Christi, qui repræsentatur per Ecclesiam, concludebat quòd sponsi & sponsæ spirituales, hoc est sacerdotes & moniales poterant adinuicem carnaliter copulari sine peccato: & quod ita Deus preordinauerat putans summum bonum in solo coïtu consistere, & quod turpius est, ipse sæpius hoc prædicabat illis iuuenculis: adeò quòd ipsæ cæperunt illum euitare: vnde ipse clericus posteà deuenit in maiorem insaniam. quia quotidie cùm esset literatus componebat aliquas orationes & preces nefarias, quibus orabat Deum & alios sanctos, vt præstarent sibi robur maximum in renibus, in lumbis verò calorem talem quo posset facillimè in magna abundantia luxuriari, & coïtum carnis sæpissime complere: & quia illarum monialium quædam vocabatur Cecilia, altera Vrsula, alia verò Magdalena & Clara, in ipsis suis orationibus, quas quotidie de nouo formabat summis precibus deprecabatur virgines illas sanctas & beatas post Dei inuocationem, vt ex dono gratiæ specialis in mentibus & cordibus ipsarum monialium hanc meditationem & firmam opinionem infunderent: ita quòd ipsæ moniales firmiter putarent & crederent nullum aliud magis meritorium opus Deo fieri posse, quàm coïre, & carnaliter commisceri, crescere & multiplicare, nulla adhibita personarum distinctione, sit sacra vel prophana: sit coniugata vel soluta: sit consanguinea vel extranea, & similia: & quod ex coïtu huiusmodi putarent votum castitatis

Summum bonum qui ponebat in coïtu.

nulla

nullatenùs infringi posse : sed magis hoc Deo placere quàm holocaustum siue sacrificium : & vltra hoc quòd ardentiùs illarum corda incalescerẽt ad amandum & vehementer diligendum virum ipsum sacerdotem, qui erat sponsus Ecclesiæ & eius vota carnalia firmiter maxima cum humilitate adimplere, eiusque mandatis vt veri patris parere, asserens quòd illo modo consummandum erat matrimonium spirituale inter religiosos viros & mulieres quemadmodum matrimonium carnale cõsũmatur per veram vtriusque coniugum carnalem copulam: *vt in. c. continebatur. primo responso. de despon. impub. & in c. tua nos. de sponsa.*

Matrimonij spiritualis cõsummatio.

¶ Quas quidem schedulas ipse clericus portabat quotidie ad quoddam monasterium, vbi morabantur quidam boni & purissimi sacerdotes mendicantes, qui potiùs simplicitate & bonitate quàm doctrina religionem suam profitebantur, & die qualibet ad Ecclesiam illius monasterij accedebat ad missam, & singulis diebus vnam ex ipsis schedulis dabat sacerdoti ; & dabat etiam iulium vnum pro eleemosyna, ad hoc, vt in celebratione missæ, scilicet in momento preces illas Deo & sanctis virginibus prædictis offerret cum deuotione, orando Deum & sanctas virgines prædictas, vt pia vota ipsius orantis exaudirent, & hoc modo decepit vnum vel duos ex simplicioribus & rudioribus illorum monachorum, & interim ipse quoque interesse missæ & totidem easdémque preces ipse cum deuotione recitabat, & prosequendo vlteriùs in hac sua superstitione quotidie nouas orationes componens deuenit tandem ad manus cuiusdam monachi, qui erat cæteris magis doctus atque expertus, qui sumpta schedula duplicata vnà cum eleemosyna accessit ad altare, & perlegens quæ intus erant verba, valde obstupuit, & ne missæ sacrificium perturbaret dimisit schedulam illam in angulo altaris, & prosecutus fuit missam : demum eâ completâ ipse monachus multùm reprehendit ipsum clericum Hispanum, dicens, quòd verba illa erant valde turpia & superstitiosa, nec merebantur per aliquem sacerdotem in tanto missæ mysterio memorari: at ille subrisit deridens monachi illius simplicitatem & ignorantiam, cæpitque secum vel di-

Schedula sacerdotis alteri data vt offerat Deo in celebratione.

sputare, quia argutus erat & quasdam interpretationes diuinæ scripturæ longè erroneas attribuens, adeò quòd non transibat absque scrupulo & labe hæreticæ prauitatis, *vt aliàs diximus suprà tit.* 1. *q.* 1. *&* 2. Videns itaque monachus ille ipsum clericum tam graui errore apprehensum, sumptis pluribus ex illis suis schedulis, quas adinuenit, de præmissis omnibus consulit quamprimum Reueren. Dominum Vicarium Papæ: cuius tunc ego auditor aderam; mihique mandauit vtrum hunc cognoscerem, & ipsum clericum pro modo culpæ corriperem: qui statim incarceratus & examinatus omnia ad vnguẽ confessus est, immò à principio instabat pertinax in illa sua erronea opinione, volens defendere falsas quasdam & nouas interpretationes, quas diuinæ scripturæ attribuerat, qui quàm primum vidit me preparari ad declarandum illum hæreticum, & pœnis hæreticorum subijciendum nisi errorem ipsum reuocaret: incontinenti omnia reuocauit, & errorem suum solenniter abiurauit: adeò quòd pro hæresis suspicione meruit veniam, & reuocauit omnes illas suas interpretationes, quas dederat diuinæ scripturæ & reliquas omnes insanias suas, quas suprà narrauimus: nihilominus, vt cautiùs in futurum procederet, de mandato Summi Domini nostri Papæ fuit relegatus ab vrbe ad certum quoddam tempus tantùm.

Sacerdotis hæresis & superstitio damnatur & pœna traditur.

¶ Ad propositum nunc quæstionis nostræ redeundo, quæro, si reperiatur aliquis sacerdos, qui scienter preces huiusmodi aut similes, quæ non tendunt ad verum diuinum cultum & salutem animæ, sed potiùs vertuntur in peccatum in rem damnabilem, in missæ solenni sacrificio celebrauerit: seu alio quouis modo vouerit aut obtulerit, qua pœna puniatur? Dic quòd isto casu putarem esse priuandum omni ordine, in gradu, officiis atque beneficiis Ecclesiasticis, in etiam relegandum esse tam ipsum sacerdotem quàm illum, qui ipsum consulit in præmissa fieri mandat. *argu. eorum quæ habentur in dicto c. quicunque. in fin. xxvi. q. v.* vbi si sacerdos pro viuentibus celebrat missam defunctorum, vt illi, pro quibus missa celebratur, citiùs moriantur aut mortis periculum incurrant, sacerdos ipse punitur pœnis prædictis: & nihilominùs

Sacerdos missam defuncti, ad mortem viuentis, celebrans qua sit pœna puniendus.

nùs ibi non apparet de aliqua superstitiosa oratione aut cere monijs, sed solùm de turpi celebrantis animo ac intentione, quantò magis in casu nostro ob oculos posito iste deberet hac pœna, & verò multò atrociori, puniri, qui preces istas obscænas diuino cultui admodum contrarias, & quæ omnes tendunt ad peccatum & totius Christianæ fidei læsionem, & Ecclesiæ Catholicæ detrimentum, dum quærit per sacrificiùm missæ præbere materiam peccandi & malè faciendi, per quam & eius holocaustum solent peccata dimitti. *de consecratione distin. 2. cùm omne crimen & eadem distinctione. nihil in sacrificiis. & diximus suprà titulo primo. q. secunda. in principio.* nihilominus isto casu non discederem ab opinione Abbatis. *de qua in dicto ca. secundo. extra eodem titulo:* scilicet quòd pœnæ huiusmodi sint aggrauandæ vel minuendæ iuxta qualitatem facti, aut turpitudinem, siue scandalum, quod inde exoritur; & personarum conditionem, in quibus omnibus plurimùm vertitur arbitrium iudicis: ponamus enim quòd esset aliquis simplex humilis sacerdos, idiota, qui sit aliàs bonæ conditionis & famæ, & puræ conscientiæ, qui ad preces & mandata alicuius magni Principis, Baronis, aut viri magnæ conditionis similes preces emiserit: erit ne dicendum quòd sit puniendus ille, sicut alius versutus, malitiosus, & qui in istis turpitudinibus delectatur? certè non: & propterea bene & sanctè disposuit textus *in cap. sicut dignum in principio. de homicidi. & in l. respiciendum. & l. aut facta. ff. de pœn. & l. quid ergo. & ibi Bart. ff. de his qui notantur infa. & Bar. Bal. & alij in l. prima. §. diuus. & in. l. diuus. & l. in lege Cornelia. ff. ad legem Corneliam de sicarijs*, vbi dicunt, quòd in omnibus criminibus attenditur principaliter animus & intentio delinquentis, an ex simplicitate quadam vel ignorantia, aut dolo & malitia inductus fuerit ad peccandum talé que facinus perpetrandum, vt his diligenter & cautè attentis decernatur, & fiat variatio pœnæ, pro quo bene facit textus, & quod ibi not. gl. &, Panormitanus *in dicto capi. secundo. extra eodem titulo.*

Pœnarum grauitas vnde impenatur facinorosis.

In criminibus attenditur animus & intentio delinquentis.

¶ Præterea ponamus, quòd aliquis persuadet sacerdoti quòd voueat, offerat pro eo preces quasdam in missa, quæ expressè non apparebant nec cognoscebantur, saltem per virum rudem & inexpertum, quòd essent superstitiosa: vt quia in ipsis apparebant à principio verba quædam honesta & religiosa: deinde verò superstitiosa & diabolica, sed erant per nomina quædam adeò ignota ipsi sacerdoti, quòd putabat omnia esse bona, & nullam in se habere superstitionem: isto casu similiter putarem dictum sacerdotem esse longè mitiùs puniendum, *per ea quæ suprà diximus & dicto capi. ij. & ibi glo. extra eodem titulo.*

Laus Deo, beatæque ac gloriosæ Virgini Mariæ Gratiæ immortales.

FINIS.

INDEX
ALPHABETICVS
RERVM VERBORVM ac ſententiarum memorabilium, quæ in hac ſecundi Tomi parte altera continentur.

N.

Sommio

FINIS.

EX TYPOGRAPHIA
IOANNIS ROYAVLX,
ANNO DOMINI
1620.